Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

KW 235
C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

AMSTELODAMI,
Typis Danielis Elzevirii. 1677.
Sumptibus Societatis.

Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

DES. ERASMUS ROT.

OPTIMÆ SPEI PVERO
JOHANNI ERASMIO
FROBENIO S.D.

Vicit libellus tibi dicatus expectationem noſtram, Eraſmi mellitiſſime: tuum erit videre, ne fallas expectationem noſtram. Ille ſic adamatur, ſic rapitur, ſic teritur manibus ſtudioſae juventutis, ut & patri tuo fuerit ſubinde typis excudendus, & mihi novis acceſſionibus identidem locupletandus. dicas & illum *Ἐράσμιον quempiam eſſe, deliciaſque Muſarum ſacra colentium. Quo magis adnitendum erit, ut tu quoque ſis, quod diceris, hoc eſt, ut literis & morum probitate ſis omnibus bonis cariſſimus. Vehementer autem pudendum fuerit, ſi cum tam multos hic libellus & Latiniores reddiderit, & meliores, tu commiſeris, ut ad te ipſum non redierit eadem utilitas, quæ per te pervenerit ad omnes. Cumque tam multi ſint adoleſcentes, qui tibi nomine Colloquiorum gratias agunt; nonne merito cenſeatur abſurdum, ſi tua culpa factum videatur, quo minus mihi poſſis eodem nomine gratias agere? Accrevit libellus ad juſtam voluminis magnitudinem. tibi quoque conandum eſt, ut quantum accreſcit ætas, tantum accedat & honeſtæ eruditioni & morum integritati. Suſtines non vulgarem exſpectationem, cui reſpondere neceſſarium, vincere pulcherrimum fuerit: certe fallere ſine ſummo dedecore non potes. Nec hoc dico, quod hactenus pœniteat profectus tui, ſed ut currenti calcar addam, quo curras alacrius. præſertim cum eam ætatem ingreſſus ſis, qua non alia continget felicior ad imbibenda literarum ac pietatis ſemina. Fac igitur, ut hæc Colloquia vere tua dici poſſint, Dominus Jeſus ſervet iſtam ætatem tuam puram ab omnibus inquinamentis, ſemperque ad meliora provehat. Vale. Baſileæ Kal. Aug. Anno M D XXIV.

Ἐράσμιον.] Hoc eſt, amabilem: ſimul alluſum ad nomen authoris.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

VITA ERASMI,

Eraſmo Autore.

NAtus Roterodami vigilia Simonis & Judæ, circa annum 67. ſupra milleſimum quadringenteſimum. Mater dicta eſt Margareta, medici cujuſdam Petri filia, è Septimontio, vulgo Sevenbergen, oriunda. Fratres illius duos Dordraci, pene nonagenarios, vidit. Pater dictus eſt Gerardus. Is cum dicta Margareta, ſpe conjugii (& ſunt qui interceſſiſſe verba dicunt) vixit. Eam rem indigne tulerunt & parentes Gerardi & fratres. Pater erat Helias, mater Catharina. Uterque pervenit ad extremam ſenectutem: Catharina pene uſque ad nonageſimum quintum annum. Fratres erant decem, nulla ſoror ex eodem patre & matre; omnes conjugati, excepto uno, Gerardus erat natu minimus. Viſum eſt omnibus ut ex tanto numero unus Deo conſecraretur, (noſti affectus ſenum) & fratres volvebant rem animo. Scilicet ſic fore apud quem convivarentur. Gerardus, videns ſe modis omnibus excludi à matrimonio magno conſenſu omnium, fecit quod ſolent deplorati: clam fugit, & ex itinere miſit parentibus & fratribus epiſtolam, cum manu manum complexa, addito elogio, Valete, nunquam vos videbo. Interim relicta eſt ſperata conjux gravida. Puer alitus eſt apud aviam. Gerardus Romam ſe contulit. Illic ſcribendo (nam tum nondum ars typographorum erat) rem affatim paravit. Erat aut manu feliciſſima, vixitque juveniliter. mox applicuit animum ad honeſta ſtudia. Græce & Latine pulchre calluit. Quin & in Juriſperitia non vulgariter profecerat. Nam Roma tum doctis viris mire floruit. Audivit Guarinum. Omnes autores ſua manu deſcripſerat. Parentes ubi reſciverunt eſſe Romæ, ſcripſerunt, puellam (cujus matrimonium ambierat) eſſe vita functam. Id ille credens, præ mœrore factus eſt presbyter, totumque animum ad religionem applicuit. Reverſus domum, comperit fraudem: nec illa tamen unquam poſt nubere voluit, nec ille unquam poſt ſollicitavit eam. Puerum autem curavit liberaliter educandum, vixque quatuor annos egreſſum, in ludum literarium miſit. Ac primis annis minimum in literis illis profecit inamœnis,

mœnis, quibus natus non erat. Ubi nonum ageret annum, miſit Daventriam. Mater ſequuta eſt, cuſtos & curatrix teneræ ætatis. Ea ſchola tunc adhuc erat barbara. Prælegebatur * Pater meus : *exigebantur tempora. Prælegebatur Ebrardus & Johannes de Garlandia: niſi quod Alexander Hegius & Zinthius ceperant aliquid melioris litteraturæ invehere. Tandem ex pueris colluſoribus, qui grandiores natu audiebant Zinthium, primum cepit odorem melioris litteraturæ. Poſt aliquoties audivit Hegium, ſed non niſi diebus feſtis, quibus legebat omnibus. Hic pervenit ad claſſem tertiam. Tum peſtis ibi vehementer ſæviens ſuſtulit matrem relicto filio, jam annum decimum tertium agente. Quum peſtis indies magis incrudeſceret, tota domo in qua agebat deſolata, reverſus eſt in patriam. Gerardus, accepto triſti nuntio, cœpit ægrotare, ac paulo poſt mortuus eſt. Uterque deceſſit non multo ſupra annum quadrageſimum. Tres tutores inſtituit, quos habebat fidiſſimos, quorum præcipuus erat Petrus Winckel, tum ludi litterarii magiſter Goudæ. Legavit rem mediocrem ſi tutores bona fide adminiſtraſſent. Ita Buſcumducis ablegatus eſt, quum jam ſatis maturus eſſet Academiæ. Verum illi Academiam metuebant, quod alere religioni ſtatuiſſent puerum. Illic vixit (hoc eſt perdidit) annos ferme tres : in ædibus Fratrum, ut vocant, in quibus tum docebat Romboldus, qui mire adamabat ingenium pueri. Qui & ſollicitare illum cœpit, ut ſuo gregi accederet. Puer inſcitiam ætatis excuſabat. Hic exorta peſte, quum diu laboraſſet febri quartana, ad tutores reverſus eſt; jam ſtylo quoque ſatis promto, ex aliquot autoribus bonis formato. Unus tutor perierat peſte : cæteri duo re non admodum bene geſta agere de monaſterio cœperunt. Adoleſcens languens febri, quæ ſupra annum illum tenuerat non à pietate abhorrebat : cæterum à monaſterio abhorrebat. Itaque diem ad cogitandum ſumit. Interim tutor ſubornat qui pelliceant, qui minitentur, qui imbecillem animum perpellant. Atque*

Pater meus.] Ita incipit libellus quidam Grammaticus, illo ævo in ſcholis prælegi ſolitus. qui M S. exſtat in Bibliotheca Boxhorniana. Vide Vitam Eraſmi, & Epiſtolas à P. Scriverio editas ac brevi auctiores publicandas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

interea locum in monaſterio Canonicorum repererat, qui vulgo Regulares dicuntur, in Collegio, quod eſt juxta Delft, dicto Sion, quæ domus eſt principalis ejus Capituli. Ubi dies veniſſet reſpondendi, reſpondit prudenter adoleſcens, ſe nondum, neque quid eſſet mundus ſcire, neque quid eſſet monaſterium, neque quid eſſet ipſe. Proinde videri conſultius, ut adhuc annos aliquos in ſcholis ageret, donec ſibi notior eſſet. Hæc quum videret conſtanter ab adoleſcente dici, ſtatim infremuit Petrus Winckel, En ego, inquit, fruſtra laboravi, qui talem locum tibi magnis precibus pararam. Tu nebulo es; ſpiritum bonum non habes. Abdico tutelam meam. vide unde alaris. Adoleſcens reſpondit, ſe accipere abdicationem, & ea eſſe ætate, ut non opus tutoribus eſſet. ubi videt, ſe minis nihil proficere, ſubornat fratrem, qui & ipſe tutor erat, negotiatorem. Is blanditiis agit. Accedunt inſtigatores undique. Habebat ſodalem, qui prodidit amicum: & urgebat febris, nec tamen arridebat monaſterium. donec forte fortuna monaſterium ejuſdem ordinis in Emaus, ſive Steyn, juxta Goudam viſeret. Ibi reperit Cornelium, quem Daventriæ ſodalem in eodem cubiculo habuerat. Is nondum ſacrum illum cultum acceperat. Viderat Italiam, ſed parum doctus redierat. Hic ſuum agens negotium, cœpit mira eloquentia depingere vitæ genus ſanctiſſimum: copiam librorum, otium, tranquillitatem, ſodalitatem angelicam. Alii alliciebant, alii propellebant. Onerabat febris. Hunc delegit locum faſtidito altero. Lactabatur interim, donec haberet ſacram veſtem. Interea, tametſi adoleſcens ſenſit ſuo propoſito quam non omnia illic reſponderent, tamen totum illum gregem excitavit ad ſtudia. Parantem abire ante profeſſionem, partim pudor humanus, partim minæ, partim neceſſitas coërcuit. Profeſſus eſt. Tandem per occaſionem Epiſcopo Cameracenſi Henrico à Bergis innotuit. Is Cardinalitium galerum ſperabat, quem & impetraſſet, niſi præſentes defuiſſent nummi. Ad hoc iter optabat hominem Latine doctum. Itaque per hunc evocatus eſt cum authoritate Epiſcopi Trajectenſis: quæ ſola ſufficiebat. Autoritatem tamen Prioris & Generalis adjunxit. Conceſſit in familiam Epiſcopi, ſervato tamen habitu. Quum Epiſcopus eſſet deſtitutus ſpe galeri, ſentiretque illum

in

in amore parum conſtantem erga omnes, id egit, ut Lutetiam ſtudiorum mitteretur gratia. Promiſſum eſt ſtipendium annuum. Nihil miſſum eſt. Sic ſolent principes. Illic in Collegio Montis acuti, ex putridis ovis & cubiculo infecto morbum concepit. Itaque ad Epiſcopum rediit. Acceptus eſt honorifice. Recreatus eſt à morbo Bergis. Reviſit Hollandiam: hoc animo, ut maneret apud ſuos. Sed ipſis ultro hortantibus, Lutetiam rediit. Ubi deſtitutus auxilio Mecœnatis, vixit verius quam ſtuduit, & ob peſtilentiam, ibi multis annis perpetuam, per ſingulos annos redeundum erat in patriam. Tandem ubi totum annum ſæviret peſtis, Lovanium commigrare coactus eſt. Ante inviſerat Angliam in gratiam Montioii, tunc diſcipuli, nunc Mecœnatis; ſed amici verius quam benigni. Id temporis omnium bonorum apud Anglos benevolentiam ſibi conciliavit; ob id præſertim, quod profecturus in Galliam, ſpoliatus in littore Dovarienſi, non ſolum non ultus injuriam eſſet, ſed mox libellum in laudem regis totiuſque Angliæ edidiſſet. Tandem è Gallia magnis promiſſis in Angliam revocatus eſt. Quo tempore amicitia Archiepiſcopi Cantuarienſis auctus eſt. Ubi promiſſa non reſponderent, petiit Italiam; cujus adeundæ deſiderio ſemper arſerat. Egit paulo plus quam annum Bononiæ. inde Venetias ſe contulit, ediditque Adagia. Inde Patavium, ubi hybernavit. Mox Romam, quo jam fama celebris ac plauſibilis præceſſerat. Raphaëli Cardinali S. Georgii præcipue charus fuit. Non defuiſſet ampla fortuna, niſi mortuo Rege Henrico Septimo, & ſucceſſore Octavo, amicorum literis ampliſſima pollicentibus in Angliam revocatus eſſet. Illic reliquum ætatis peragere decreverat. Verum ubi ne tum quidem præſtarentur promiſſa, in Brabantiam ſe ſubduxit; invitatus in aulam Caroli Cæſaris, cui Conſiliarius factus eſt, opera Joannis Silvagii Cancellarii magni. Mutati cultus rationem reddit in libello primo, quo reſpondit Laïcis. Valetudo ſemper fuit tenera, unde crebro tentabatur febribus; præſertim in quadrageſima, ob piſcium eſum, quorum ſolo odore ſolebat offendi. Ingenium erat ſimplex, adeo abhorrens à mendacio ut puellus etiam odiſſet pueros mentientes, & ſenex ad illorum aſpectum etiam corpore commoveretur. Lingua inter

ami-

amicos liberioris , nonnunquam plus quam ſat eſſe
Et ſæpe falſus , amicis tamen diffidere non poterat
Nec putidulus erat , neque quicquam unquam ſcripſit
quod ipſi placeret. Ac ne facie quidem propria delecta
batur , vixque extortum eſt amicorum precibus , ut
pingi pateretur. Dignitatum ac divitiarum perpetu
contemptor fuit , neque quicquam prius otio ac libe
tate habuit. Candidus alienæ doctrinæ æſtimator , fa
torque ingeniorum unicus , ſi fortuna ſuppetiſſet.
provehendis bonis literis nemo magis prefecit : gr
vemque ob hanc rem invidiam ſuſtinuit à barbar
Uſque ad annum quinquageſimum nec impetiit que
quam , nec impetitus eſt à quoquam ſtylo. Idque h
bebat ſibi propoſitum , omnino ſtylum incruentum ſe
vare. A Fabro primum eſt impetitus. Nam Dorpia
orſa ſuppreſſa ſunt. In reſpondendo ſemper civilis er
Lutherana Tragœdia intolerabili illum oneravit in
dia. Diſcerptus eſt ab utraque parte, dum utriq
ſtudet conſulere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

DES. ERASMI ROT.

COLLOQVIA FAMILIARIA.

In primo congreſſu.

NOn*temere docet quidam, ut ſalutemus libenter. Comis enim & blanda ſalutatio ſæpe conciliat amicitiam, inimicitiam diluit, certe mutuam benevolentiam alit augetque. * Quidam uſque adeo Demeæ ſunt, ingenioque agreſti, ut vix ſalutati reſalutent. Nonnullis hoc vitii conciliavit educatio verius, quam natura.

Urbanitatis eſt, ſalutare obvios, aut eos qui nos adeunt, aut quos adimus ipſi colloquendi gratia. Item operis aliquid agentes, cœnantes, oſcitantes, ſingultientes, ſternutantes, tuſſientes. In ructu crepituve ventris ſalutare, hominis eſt plus ſatis urbani.

Sed incivilius etiam, eum ſalutare, qui reddit urinam, aut alvum exonerat.

Salve pater, ſalve matercula, ſalve mi frater, ſalve præceptor obſervande, ſalve multum mi patrue, ſalve dulciſſime nepos.

Urbanum eſt, addere cognationis aut affinitatis titulum, niſi cum habent aliquid odii: tum enim præſtat abuti minus quidem propriis, ſed plauſibilioribus: Veluti cum novercam ſalutamus matrem: privignum, filium: vitricum, patrem: ſororis maritum, fratrem: fratris uxorem, ſororem. * Idem in ætatis aut officiorum titulis faciendum. Gratius enim fuerit, ſi ſenem, patrem aut virum eximium

Non temere.] Extat in præceptis catunculi puerorum.

Quidam uſque adeo Demeæ.] Solemus enim propriis ex Comœdiis aliquando uti pro appellativis, ſi Ecliones, avaros; Thraſones, glorioſos; Balliones, lenones appellamus.

Idem.] Quod de Hor. in Sat. præcipi videmus. Frater, pater adde. Vt cuique eſt ætas, ita quemque facetus adopta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ſalutes, quam ætatis cognomine: etiamſi olim honoris cauſa dicebatur, *ὦ γέρον. Salve præfecte, ſalve tribune. Non autem, ſalve caligarie, aut calcearie. Salve adoleſcens, ſalve juvenis. Senes ignotos adoleſcentes filiorum cognomento ſalutant, adoleſcentes viciſſim illos patres aut dominos.

Ω γέρον.) Id eſt, ô ſenex. quod apud Homerum nuſquam non eſt obvium.

Blandior ſalutatio inter amantes.

Salve { mea Corneliola. / mea vita. / mea lux. / meum delicium. / meum ſuavium. / mel meum. / mea voluptas unica. / meum corculum. / mea ſpes. / meum ſolatium. / meum decus. }

Honoris gratia, aut ſecus.

Salve here. Ohe, ſalve tu quoque bone vir. Salve vir ornatiſſime, clariſſime. Salve etiam atque etiam litterarum decus. Salve plurimum amicorum optime. Salve mi Mecœnas. Salve patrone ſingularis. Salve vir ſpectatiſſime. Salve unicum hujus ætatis ornamentum. Salve Germaniæ delicium. Salvete quotquot eſtis una ſalute omnes. Salvete pariter omnes. Salvete belli homunculi. Salve congerro lepidiſſime. Salve vini pernicies. RESP. Salve & tu gurges, helluoque placentarum. Salve multum virtutis omnis antiſtes. RESP. Salve tantundem totius probitatis exemplar. Salve anicula annos nata quindecim. RESP. Salve puella annorum octoginta. Bene ſit tibi cum tuo calvitio. RESP. Bene tibi cum lacero naſo. Ut ſalutaris, ita reſalutaberis. Si male dixeris, pejus audies. Salve iterum atque iterum. RESP. Et tu ſalve perpetuum. Salve plus millies. RESP. Equidem malim ſalvere ſemel. Salve quantum vis. RESP. Et tu quantum mereris. Salvere te jubeo. Quid ſi nolim? Equidem ægrotare malim, quam tua ſalute ſalvere.

Sal-

Salva ſit tua { Sanctitas. / Amplitudo. / Celſitudo. / Majeſtas. / Beatitudo. / Sublimitas. } magis vulgo recepta ſunt, quam probata doctis.

In tertia perſona.

Sapidus Eraſmo ſuo ſalutem dicit.
Sapidus Beatum ſuum plurima ſalute impertit.

Alia Forma.

Salvus ſis Crito. Bene tibi ſit vir optime. RESP. Et tibi melius. Pax tibi frater: Chriſtiana ſalutatio eſt, à Judæis profecta, neque tamen repudianda. Similis eſt, Bona vita. Ave præceptor. RESP. * Equidem malim habere, quam avere, Χαῖρε. RESP. * Memento te Baſileæ eſſe, non Athenis. RESP. Quur tu igitur audes Romane loqui, quum Romæ non ſis?

Equidem malim.] Jocus eſt in ambigua ſignificatione avere. nam id ipſum & cupere ſignificat.
Memento te] Alluſum eſt ad id, quod refert Cicero ex Lucil. de Scævola ridente Albutium græciſſantem Romæ, lib. 1. de finibus.

Bene precandi Formulæ.

Et bene precari, ſalutationis genus eſt.

Gravidæ.

Faxit Deus ut feliciter parias: ut maritum pulchra prole facias parentem. Faxit illa virgo mater, ut feliciter fias mater. Precor ut hic tumor uteri feliciter ſubſidat. Velint ſuperi, ut non majore moleſtia elabatur, quam illapſum eſt, quicquid hoc eſt oneris quod geſtas. donet tibi Deus felix puerperium.

Convivis.

Sit felix convivium. Bene ſit univerſo cœtui.
Precor omnia læta vobis omnibus.
Deus bene fortunet veſtrum convivium.

Sternutanti.

Sit fauſtum ac felix. Servet te Deus. Sit ſaluti ferum. Bene vertat Deus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Auſpicanti quippiam.

Sit felix & fauſtum reipub. Bono ſit omnibus quod inſtituis. Bene vertat quod agis. Bene fortunet Deus tuos labores. Faveant ſuperi tuis conatibus. Quæſo ut quod inſtituiſti, ſuperis bene fortunantibus, feliciter abſolvas. Bene fortunet Chriſtus opt. max. quod in manibus eſt. Feliciter cedat quod inſtituiſti. Feliciter exeat quod aggreſſus es. Rem ſanctam aggreſſus es; precor ut felix ſit exitus, ac proſperum numen aſpiret pulcherrimis cœptis. Chriſtus bene cœpta ſecundet. Proſpere ſuccedat quod auſpicatus es. Deum opt. maximumque precor, ut iſtud conſilium quam eſt honeſtum, tam ſit & felix. Bonis avibus cœpta res, melioribus exeat. Precor ut bonis avibus Italiam adeas, melioribus redeas. Opto tibi felicem curſum, & recurſum feliciorem. Faxit Deus, ut itinere hoc feliciter peracto, brevi tibi proſperum reditum gratulemur. Contingat tibi feliciter & navigare, & renavigare. Sit iter lætum, reditus lætior. Utinam iſta profectio tibi ſuccedat ex animi tui ſententia. Utinam tibi tam jucunda ſit iſta profectio, quam nobis erit interim moleſtum tui deſiderium. * Bonis auſpiciis ſolvas ancoram. Precor ut ex utriuſque votis ſuccedat hoc iter. Precor ut hic contractus commodo bonoque ſit utriſque. Precor ut hoc matrimonium voluptati ſit omnibus nobis. Soſpitet te Jeſus opt. max. Superi propitii te nobis incolumem reſtituant. Servet te Deus * animæ dimidium meæ. Opto tibi reditum incolumem. Precor ut hic annus tibi lætis auſpiciis ineat, lætioribus procedat, lætiſſimis exeat, ac ſæpius recurrat ſemper felicior. RESP. At ego viciſſim tibi multa ſecula feliciſſima precor, ne tu gratis ſis nobis bene precatus. Precor ut hic dies tibi candidus illuxerit. Precor ut hic ſol tibi felix ſurrexerit. RESP. Tantumdem tibi reprecor. Sit felix exortus hujus diei, & ſit utrique noſtrum proſperrimus. Opto tibi noctem proſperam pater. Precor tibi noctem placidam. Contingat tibi felix ſomnus. Det Deus placidam quietem. Det ſomnum abſque ſom-

Bonis.] Proverb.
Animæ.] Horatiana verba ex oda 2. lib. 1.

ſomniis. Faxit Deus, ut aut placide dormias, aut feliciter ſomnies. Sit tibi fauſta nox. RESP. At ego tibi, quando gaudere ſoles lucro, pro una fauſta mille precor fauſtiſſimas.

Vale, in digreſſu.

Valete omnes. Bene vale. Cura ut quam rectiſſime valeas. Valetudinem tuam cura diligenter. Jubeo te bene valere. Jam me tempus aliò vocat; tu valebis. Valeto quam optime. Vale pancratice, aut ſi mavis * athletice. Vale ut dignus es. Vale ut meritus. In hoc biduum valebis. Si me dimittis, valebis in craſtinum. Numquid vis? Eſt aliud quod me velis? RESP. Nihil, niſi ut proſpere valeas. Da operam ut ſis proſpera valetudine. Age curam valetudinis tuæ. Habe curam ſalutis tuæ. Fac ut proximo congreſſu te lætum ac nitidum videamus. Jubeo te * curare cuticulam. Cura ut ſit mens ſana in corpore ſano. Da operam, ut totus valeas, tum corpore tum animo. RESP. Dabitur quidem opera. Valebis tu quoque. Tibi viciſſim precor proſperam valetudinem.

Athletice.] Id eſt, optime & fortiſſime. Nam (ut Hippocrates ait) Athletarum habitus in ſummo bonitatis & ſanitatis gradu conſiſtit. Unde proverb. Pancratice.

Curare cuticulam.] Prov.

Salutare per alium.

Frobenium jubebis meo nomine ſalvere plurimum. * Eraſmiolum item mea cauſa ſalutabis diligenter. Tum matri Gertrudi quam potes officioſiſſime ex me ſalutem dicito. Dic, me omnibus omnia læta precari. Salutabis mihi ſodalitatem diligenter. Amicos omnes meis verbis ſalutato. Uxori ſalutem ex me annuntiabis. Fratri tuo in literis tuis meo nomine ſalutem adſcribes. Mei vice ſalutabis affinem meum. Nunquid tuis mandas per me? RESP. Ut recte valeant. Eſtne quod velis ad tuos perferri me nuncio? RESP. Multam ſalutem omnibus, ſed præcipue patri. Sunt quos per me tuo nomine velis ſalutatos? RESP. Omnes qui de me percontabuntur. Salutem quam mihi ab amicis attuliſti, illis multo cum fœnore referes. Quorum nomine mihi ſalutem attuliſti, hos omneis mea gra-

 tia

Eraſmiolum.] Amantium more μειώσει utitur.

tia viciſſim ſalutabis accurate. in amicis ſalutandis ſis quæſo mihi vicarius. Salutaſſem generum meum per litteras, ſed tu mihi apud illum epiſtolæ vice fueris. Heus heus, quo properas? RESP. Recta Lovanium. Reſiſte pauliſper, eſt quod tibi mandem. RESP. Atque perditi non convenit ſarcina. Quid rei eſt? RESP. Vt Goclenium, Rutgerum, Joannem Campenſem, totumque chorum trilinguem mihi ſalutes. RESP. Si nihil aliud imponis ſarcinæ præter ſalutes, facile perferam. Atqui ne gratis iſtud facias, precor uti tibi quoque eunti ac redeunti ſalus ſit comes.

Reducem quomodo ſalutare oporteat.

Salvum te advenire gaudemus. Soſpitem adeſſe volupe eſt. Te nobis redditum eſſe, voluptati eſt. Gratulamur tibi felicem reditum. Gratia ſuperis quod nobis incolumis redieris. Quo moleſtius fuit nobis tui deſiderium, hoc redditus conſpectus tui jucundior eſt. Gratulamur & tibi, & nobis, quod vivus ac valens nobis reſtitutus ſis. Hoc reditus tuus eſt nobis jucundior, quo minus exſpectatus. RESP. Ego viciſſim lætor, quod incolumis vos incolumes offenderim. Quod te ſalvum repererim, vehementer gaudeo. Non viderer mihi rediſſe ſalvus, niſi vos ſalvos reperiſſem. Nunc demum mihi videor ſoſpes, cum vos incolumes ac pulchre valentes conſpicio.

Percontandi forma in primo congreſſu.

GEORGIUS, LIVINUS.

GE. EX qua tandem corte aut cavea nobis ades? LI. Quid ita? GE. Quia male ſaginatus. Quia macie pelluces totus, ariditate crepitas. Unde prodis? LI. E collegio Montis acuti. GE. Ergo ades nobis onuſtus litteris. LI. Imo pediculis. GE. Pulchre comitatus advenis. LI. Sane nec tutum eſt nunc viatorem ire incomitatum. GE. Agnoſco ſodalitium ſcholaſticum. Ecquid novarum rerum adfers è Lutetia? LI. Illud in primis, quod, ſcio, tibi videbitur incredibile: Lutetiæ *Beta ſapit,

Beta.] Fortaſſis Natatem Beddam, & N. de Quercето, ſententiarios Pariſienſes, Magiſtros noſtros, tangit.

pit, & Quercus concionatur. CE. Quid tu narras? LI. Hoc quod audis. GE. Quid ego audio? LI. Hoc quod narro. GE. Monſtri ſimile. Oportet illic fungos & lapides eſſe auditores, ubi tales concionentur. LI. Atqui ſic res habet. Nec audita narro, ſed comperta. GE. Oportet igitur illic plurimum ſapere homines, ſi ſapit Beta & Quercus. LI. Recte conjectas.

Alia.

GE. Valeſne? LI. Contemplare vultum. GE. Quin potius lotium jubes? An me putas medicum? Non rogo, quid valeas? nam facies ipſa loquitur te belle valere: ſed quomodo tibi placeas. LI. Corpus quidem belle habet, ſed animo male eſt. GE. At non valet, qui iſthac parte laborat. LI. Sic res habent meæ. Corpus valet, ſed ægrotat crumena. GE. Facile iſti morbo medebitur mater. Ut valuiſti uſque? LI. Varie, ut ſunt res mortalium. GE. Satin' recte vales? Salvane res? Satin' ſalvæ res? Fuiſtine ſemper proſpera valetudine? LI. Proſperrima, gratia ſuperis. Ego Dei beneficio perpetuo belliſſime valui. Semper proſpera valetudine ſum uſus. Hactenus bona valetudine fui, fauſta, incolumi, felici, proſpera, ſecunda, integra, baſilica, athletica, pancratica valetudine. GE. Faxint ſuperi ut iſthuc ſit perpetuum ac proprium. Lætus iſthuc audio. Voluptatem mihi nuntias. Eſt iſthuc mihi auditu perquam jucundum. Sermonem iſtum ex te audire ſupra modum gaudeo. Iſthuc haud invitus audio. Oppido lætor iſthuc audire ex te. Ut idem ſemper facias, opto. Ut ad iſtum modum quam diutiſſime valeas, opto. Tibi gratulor, mihi gaudeo. Gratia ſuperis. Gratiam habeo ſuperis. LI. Equidem pulchre valeo, ſi tu vales. GE. Nihil interim moleſtiæ fuit? LI. Nihil, niſi quod veſtra conſuetudine frui non licuit. GE. Quo pacto vales? LI. Recte, pulchre, belle, perbelle, belliſſime, perpulchre, feliciter, commode, minime male. Valeo ut volo potius, quam ut mereor: * baſilice, pancratice, athletice. GE. Expectabam ut diceres etiam, taurice.

Baſilice.] Id eſt regie & magnifice ſeu ſplendide. Solent ſiquidem diligentius curare valetudinem reges.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Male valere.

GE. Rectene vales? LI. Vellem quidem. Non admodum ex ſententia. Equidem utcunque valeo. Sic ſatis. Valeo * ut poſſum, quando ut volo non licet. Ut ſoleo. Ita ut ſuperis viſum eſt. Non optime ſane. Sic ut antehac pejus numquam. Valeo ut ſolitus ſum. Valeo ut ſolent quibus cum medicis res eſt. GE. Ut vales? LI. Secus quam vellem. GE. Qua valetudine es? LI. Haud ſane commoda, incommoda, perquam incommoda, infelici, parum proſpera, parum ſecunda, mala, adverſa, infauſta, imbecilli, dubia, mediocri, vix mediocri, longe alia quam vellem, tolerabili, qualem optem hoſtibus meis. GE. Rem mihi ſane quam acerbam narras. Prohibeant ſuperi. Avertat Deus. Bona verba. Hic cupiam te vanum eſſe. Bono ſis animo oportet. Forti infractoque ſis animo. Multum juvat animus in re mala bonus. Fulciendus eſt animus ſpe fortunæ ſecundioris. Quid morbi eſt? Quod mali genus eſt? Quis te morbus habet? Quo morbo teneris? Quid habes morbi? Quis te tenet morbus? LI. Neſcio; & hoc laboro periculoſius. GE. Verum. Nam ad ſanitatem gradus eſt, noviſſe morbum. Nullo'ne conſuluiſti medicos? LI. Et quidem permultos. GE. Quid reſpondent? LI. Id quod advocati Demiphoni apud Comicum: alius negat, alius ait, alius deliberandum cenſet. In hoc conſentiunt omnes, me miſerum eſſe. GE. Quam pridem habet te hoc mali? Diu eſt quod teneris iſto morbo? Quantum temporis eſt quod te malum hoc corripuit? LI. Dies plus minus viginti. Ferme menſis eſt. Jam tertius eſt menſis. Mihi quidem ſeculum videtur, quod ægrotare cœpi. GE. Adnitendum cenſeo ne morbus fiat familiaris. LI. Jam nimium aſſuevit. GE. Num eſt hydrops? LI. Negant. GE. Num dyſenteria? LI. Non arbitror. GE. Num febris? LI. Opinor febris eſſe ſpeciem, ſed novam, ut nunc novi ſubinde morbi exoriuntur, antehac incogniti. GE. At plus ſatis erat veterum. LI. Ita viſum eſt naturæ nimium novercæ. GE. Quoto die recurrit dolor? LI. Quoto die narras,

Ut poſſum.] Proverb. Ut poſſumus, quando ut volumus non licet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ras, imo quotidie ſæpius, quam * Euripus. GE. PApæ! malum abominandum. Unde contraxiſti morbum? Unde ſuſpicaris hoc eſſe collectum mali? LI. Ex inedia. GE. At non ſoles uſque adeo ſuperſtitioſus eſſe, ut te jejunio maceres. LI. Non erat religio, ſed inopia. GE. Quænam? LI. Quia non dabatur cibus. E frigore natum arbitror. E putribus ovis morbum ortum ſuſpicor. E vino plus ſatis diluto. E crudis malis contracta eſt ſtomachi cruditas. GE. Vide ne ex immodico aut intempeſtivo ſtudio conciliaris hoc mali, aut ex potatione largiore, aut Venere parum moderata. Quin acceſſis medicum? LI. Timeo ne citius morbum augeat, quam adimat. Metuo ne pro remedio det venenum. GE. Deligendus eſt igitur cui tuto fidas. LI. Si moriendum eſt, malo ſemel mori, quam tot pharmacis excarnificatus. GE. Fac igitur ut ipſe tibi ſis medicus. Si diffidis homini medico, precor ut ſit tibi medici vice Deus. Sunt qui tecti cuculla Dominicali aut Franciſcana revaluerunt. LI. Idem fortaſſis eveniſſet, ſi lenonis pallio tecti fuiſſent. Verum iſta diffidenti nihil conducunt. GE. Fide igitur, ut reviviſcas. Alii morbo levati ſunt, nuncupatis alicui divo votis. LI. At ego cum divis non paciſcor. GE. Proinde tu vel à Chriſto, cui fidis, pete ſanitatis beneficium. LI. At ego, an beneficium ſit, neſcio. GE. An non beneficium eſt, liberari morbo? Li. Nonnunquam mori felicius eſt. Ab illo nihil peto, niſi ut, quod ſcit optimum eſſe, mihi largiatur. GE. Sume quod alvum dejiciat. LI. Jam ſua ſponte cita eſt. GE. Ciendus eſt alvus. Movendus eſt alvus. LI. Imo ſiſtendus eſt magis; nam plus ſatis profluit.

Euripus.) Pars maris ſæpius in die reciprocans. Vide proverbium, Euripus homo.

Alia.

GE. Fuit ne tibi hoc iter fauſtum & commodum? LI. Sic ſatis: niſi quod nihil uſquam tutum eſt à latronibus. GE. Hic eſt belli ludus. LI. Eſt, ſed ſceleratiſſimus. GE. Pedes advenis, an eques? LI. Partim pedeſtri itinere, partim vehiculo, partim equo, partim navigio. GE. Quo in ſtatu ſunt res Gallicæ? LI. Sane turbulento. Magnæ bellorum minæ ſunt.

Quid mali allaturi ſint hoſtibus, neſcio: certe Galli jam ipſi non dicendis malis affliguntur. GE. Unde proficiſcuntur iſti bellorum tumultus? LI. Unde, niſi ex ambitione * monarcharum? GE. At horum prudentia conveniebat ſedari rerum humanarum tempeſtates. LI. Sedant illi quidem, ſed ut Auſter mare. Perſuadent ſibi, ſe deos eſſe, ſuaque cauſa mundum hunc eſſe conditum. GE. Imo princeps reipublicæ gratia conſtituitur, non reſpublica principis cauſa. LI. Imo non deſunt Theologi qui * frigidam ſuffundant, & ad hos tumultus claſſicum canant. GE. Iſtos ego ſtatuerem in prima acie. LI. At illi ſibi cavent * poſt principia. GE. Iſta publica fatis curanda relinquamus. Tuæ res quo tandem in ſtatu ſunt? LI. Optimo, felici, mediocri, tolerabili. GE. Quo pacto ſe res habent tuæ? num ex voto? LI. Imo ſupra votum, ſupra meritum, ſupra ſpem. GE. Satin' ex ſententia? Satin' ſalva omnia? Satiſne proſpera omnia? LI. Res in pejore ſtatu eſſe non poteſt. Pejore in loco negotium non poteſt eſſe. GE. Non cepiſti igitur quod captabas? non contigit præda quam venabaris? LI. Venabar equidem, ſed irata * Delia. GE. Nihil reliquum eſt ſpei? LI. Spei permultum, ſed rei nihil. GE. Epiſcopus nihil oſtendit ſpei? LI. * Tota plauſtra, totaſque ſpei naves, ſed præterea nihil. GE. Nihil adhuc miſit? LI. Promiſit quidem largiter, at ne * teruncium quidem miſit. GE. Ergo ſpe alendus eſt animus. LI. Sed hac non ſaginatur venter. Qui ſpe aluntur, pendent, non vivunt. GE. Attamen hoc eras ad iter expeditior, quod nihil eſſet oneris * in zona. LI. Fateor; atque etiam tutior. Nulla enim ſunt arma certiora adverſus latrones. Sed ego malim & onus, & periculum. GE. Nihil ne tibi ademptum

Monarcharum.] Monarchæ, penes quos ſolos ſumma rerum eſt.

Frigidam ſuffundant.] Id eſt, clanculum incitent. Vide proverb.

Poſt principia.] Hoc eſt, in tuto.

Delia.] Diana, Venationis Dea.

Tota plauſtra.] Ita Græci ὅλας ἀμάξας.

Teruncius.] Quem Plinius Triuncem vocat, nummulus eſt, in vilitatis proverbium verſus. eſt quarta pars aſſis.

In Zona.] Illic milites geſtabant pecuniam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ptum eſt in via? Li. Mihi ne? Quæſo quid eripias * nudo? Aliis citius periculum erat à me. Licuit mihi * vacuo viatori per totum iter canere & eſurire. Num quid vis? Ge. Quo nunc hinc abis? Li. Recta domum, ſalutaturus penates jam diu non viſos. Ge. Precor ut illic offendas omnia læta. Li. Utinam ita velint ſuperi. Nihil interim extitit novi domi noſtræ? Ge. Nihil, niſi quod reperies auctam familiam. * Nam tua Catulla peperit tibi catulum abſenti. Tua gallina peperit tibi ovum. Li. Bene nuncias. Grata nuncias. At ego tibi pro iſthoc nuncio polliceor * euangelium. Ge. Quodnam? ſecundum Matthæum? Li. Non, ſed ſecundum Homerum. En, accipe. Ge. Tibi ſerva tuum euangelium. Mihi ſaxorum ſatis eſt domi. Li. Ne ſperne munuſculum. * Aëtites eſt, qui gravidis admotus in nixu, maturat partum. Ge. Quid ais? eſt mihi ſane gratiſſimum. Diſpiciam unde poſſim hoc donum penſare. Li. Abunde penſatum puta, ſi boni conſulueris. Ge. Imo nihil accidere potuit magis in tempore. Nam uxori meæ jampridem tumet uterus. Li. Illud igitur abs te * ſtipulabor, ut ſi maſculum ediderit, me ſuſceptotem aſciſcas. Ge. Polliceor, ac tuum indetur puero nomen. Li. Quod utriſque bene vertat. Ge. Imo nobis omnibus.

Nudo.] Proverb. Nudior Leberide.

Vacuo viatori.] Alluſum eſt vulgato juvenalis. Cantabit vacuus coram latrone viator.

Nam tua Catulla.] jocus eſt in paronomaſia.

Euangelium.] jocus eſt ex ambiguo. Nam Euangelium dicitur munus, quod datur rem lætam nuncianti.

Aëtites.] Arentſteen.

Stipulabor.] Stipulatur qui promiſſum accipit. Nam paciſcitur & qui promittit, & cui promittitur.

Perſonæ

MAURITIUS, CYPRIANUS.

Ma. Rediſti nobis obeſior ſolito. Rediſti procerior. Cy. At equidem mallem prudentior, aut doctior. Ma. Imberbis abieras, rediſti barbatulus. Contraxiſti tibi abſens nonnihil ſenii. Quid ſibi vult hic pallor? quid macies? quid frons caperata? Cy. Ut eſt fortuna, ſic eſt corporis habitus. Ma. Num adverſa? Cy. Numquam mihi quidem

alias

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

aliasſecunda, ſed nunquam, quam nunc, *reflavi odioſius. MA. Doleo vicem tuam. Dolet mihi tu calamitas. Sed quid iſthuc mali eſt? CY. Univerſ pecuniæ *naufragium feci. MA. In mari? CY. Non ſed in littore nondum navem ingreſſus. MA. Ubinam CY. In littore Britannico. MA. Bene habet quo ipſe nobis vivus enataſti. Præſtat pecuniæ jacturam facere, quam vitæ. Levius eſt pecuniæ diſpendium quam famæ. CY. Vita famaque incolumi, periit pe cunia. MA. Vita *ſarciri nullo pacto poteſt, fam ægre poteſt, pecunia facile alicunde ſarcietur. Qu malum hoc accidit? CY. Neſcio, niſi quod ſic era in fatis meis. Sic viſum eſt ſuperis. Sic libuit ge nio meo malo. MA. Vides igitur doctrinam ac vir tutem tutiſſimas eſſe divitias, quæ nec eripi poſſunt nec gravant circumferentem. CY. Pulchre tu qui-dem philoſopharis, ſed interim ego *ringor.

Reſtavit.] Metaphora ab adverſis ventis.

Naufragium feci.] Id eſt jacturam feci. Allegoria.

Sarciri.] Metaphora à ſar toribus deſumpta.

Ringor.) Diſcrucior ani mo.

Alia. Perſonæ.

CLAUDIUS, BALBUS.

CL. Gratulor tibi reduci, Balbe. BA. Et ego tib ſuperſtiti, Claudi. CL. Gratulor tibi in patriam reverſo. BA. Imo gratulare magis è Gallia profugo. CL. Quid ita? BA. Quia illic bellis *fervent omnia. CL. Quid Muſis cum Marte? BA. Atqui illic ne Muſis quidem parcitur. CL. Tu igitur feliciter elapſus es. BA At non ſine periculo. CL. Totus alius nobis rediſti. BA. Quî ſic? CL. Ex Hollando verſus es in Gallum. BA. Quid? *an capus eram quum hinc abirem? CL. Veſtis indicat te mutatum ex Batavo in Gallum. BA. Hanc *metamorphoſin malim quam in gallinam. Sed *ut cuculla non facit monachum, ita nec veſtis Gallum. CL. Jamne calles Gallice? BA. Sic ſatis. CL. Quo pacto didiciſti? BA. Magiſtris haudquaquam * mutis. CL. Quibus? CA. Mulierculis quovis turture lo-qua-

Fervent.) Metaphora ab aquis ſumpta.

An capus eram.) Jocus eſt ex ambigua voce gallus.

Metamorphoſis.) Transformatio.

Ut cuculla.) Proverbium vulgi.

Muti Magiſtri.) Proverb. id, eſt, libri.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

quacioribus. CL. In tali ludo facile diſcimus loqui. Sonaſne probe ſermonem Gallicum? BA. Imo & Latinum ſono Gallice. CL. Numquam igitur ſcribes* bona carmina. PA. Cur ita? CL. Quia periit tibi ſyllabarum quantitas. BA. Mihi ſatis eſt qualitas. CL. Quid? eſtne Lutetia immunis à peſtilentia? BA. Non eſt, ſed perpetua non eſt: aliquando remittit ſeſe, mox recrudeſcit, nonnumquam intermittitur, deinde recipit ſeſe. CL. Non ſat erat malorum ubi bellum eſt? BA. Erat, niſi ſecus eſſet viſum ſuperis. CL. Annonæ caritatem iſtic eſſe oportet. BA. Imo penuriam. Omnium rerum illic inopia eſt, præterquam ſceleratorum militum. Bonorum virorum illic eſt mira vilitas. CL. Quid accidit Gallis ut bellum ſuſcipiant cum * Aquila? BA. Quia movet illos exemplum * ſcarabæi, qui non ceſſit aquilæ. In bello nemo ſibi non videtur Hercules. CL. Non te remorabor diutius. Aliàs latius nugabimur, quum erit utrique commodum. Nunc aliò me vocant * negotiola quædam.

Bona carmina.) Alluſit ad hoc quod vulgus Gallorum perperam pronuntiat accentus.

Aquila.) Imperatorum inſignia.

Scarabæi.) Vide proverb. Scarabæus aquilam.

Negotiola.) Ταπείνωσις arrogantiæ vitandae cauſa.

Domeſtica Confabulatio. Perſonæ.

PETRUS, MIDA puer, JODOCUS.

PE. HEus heus puer; nemon' huc prodit? MI. Hic opinor effringet fores. Familiarem oportet eſſe. O lepidum caput! Quid adfers, mi Petre? PE. Me ipſum. MI. Næ tu rem haud magni pretii huc attuliſti. PE. Atqui magno conſtiti patri meo. MI. Credo pluris, quam revendi poſſis. PE. Cæterum Jodocus eſtne domi? MI. Incertus ſum; ſed viſam. PE. Quin tu potius abi, & roga ipſum an velit nunc eſſe domi. MI. Abi tu potius, ſisque tibi ipſi Mercurius. PE. Heus Jodoce, num es domi? JO. Non ſum. PE. Impudens, non ego audio te loquentem? IO. Imo tu impudentior. Nuper ancillæ tuæ credidi te non eſſe domi, & tu non credis mihi ipſi? PE. Æquum dicis. par pari relatum. IO. Equidem ut* non omnibus dormio, ita non omnibus ſum

Non omnibus.) Vide proverb. Non omnibus dormio.

ſum domi. Tibi poſthac ſemper ero. PE. Sed tu mihi videre cochleæ vitam agere. Io. Qui ſic? PE. Quia perpetuo domi latitas, nec uſquam prorepis.* Non ſecus atque claudus ſutor, jugiter domi deſides. Tu tibi domi ſitum contrahis. Io. * Eſt quod agam domi? foris nihil eſt negotii. Et, ſi quid eſſet, tamen hoc cœlum me dies aliquot à publico cohibuiſſet. PE. At nunc ſudum eſt, & invitat ad deambulandum. Vide ut blanditur. Io. Si prodeambulare lubet, non recuſo. PE. Plane videtur hoc utendum cœlo. Io. Aſciſcendus eſt unus aut alter congerro. PE. Fiet, modo dicas quos velis. Io. Quid ſi Hugonem? PE. Haud multum intereſt inter Hugonem & nugonem. Io. Age, placet. PE. Quid ſi Alardum? Io. Homo minime mutus eſt. Quod auribus diminutum eſt, lingua denſat. PE. Si videtur, Nevium adjungemus. Io. Si quidem dabitur illius copia, numquam erit fabularum inopia. Placent Confabulones, ſupereſt ut locum diſpicias amœnum. PE. Ego vero tibi locum oſtendam, ubi nec nemoris umbram, nec pratorum ſmaragdinum virorem, nec fontium vivas ſcatebras deſiderabis. Dices dignam Muſis ſedem. Io. Magnifice polliceris. PE. Nimium affixus es libris. Nimium aſſides libris. Immodico ſtudio te ipſum maceras. Io. Malim ſtudio macreſcere, quam amore. PE. At non ideo vivimus, ut ſtudeamus: ſed ideo ſtudemus, ut ſuaviter vivamus. Io. Mihi vero vel immori chartis dulce eſt. PE. Equidem immorari probo, immori non probo. Ecquid voluptati fuit hæc deambulatio. Io. Me quidem vehementer oblectavit.

Non ſecus.] Plautinum eſt.

Eſt quod agam.] Alluſum eſt ad carmen Homeri; Οἴκοι βέλτερον εἶναι, ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύρηφι.

Alia. Perſonæ

ÆGIDIVS, LEONARDVS.

Æ. Quo noſter Leonardus? LE. Ad te ibam. Æ. Iſtud quidem facis inſolens. LE. Quam ob rem? Æ. Quia jam annus eſt, quod nos non inviſeris. LE. malo in hanc peccare partem, ut deſideres, quam ut obtundam. Æ. Imo boni amici nulla eſt apud me ſatietas. Imo quo crebrius venies, hoc mihi venies gratior. LE. Quid interim agitur domi

ni tuæ? Æ. Multa ſane quæ nolim. LE. Non mi-
ror. Sed jamne peperit uxor? Æ. Jamdudum, & quidem gemellos. LE. quid ego audio? Æ. Sic res habet: atque illi jam denuo tumet uterus. LE. Iſthoc pacto ſolet augeri familia. Æ. Sed utinam fortuna ſic augeret pecuniam, ut uxor familiam. LE. Jamne elocaſti filiam? Æ. Nondum. LE. Vide ne parum tutum ſit virginem tam grandem detinere domi. Quærendus eſt gener aliquis. Æ. Nihil opus. Jam proci complures illam ambiunt ſponſam. Le. Quid igitur ſupereſt, niſi ut è multis deligas, qui tibi maxime ſit accommodus? Æ. Omnes ejuſmodi ſunt, ut neſciam quem cui præferam: ſed abhorret à nuptiis filia. LE. Quid ais? Atqui, ni fallor, jamdudum nubilis eſt. Jamdudum eſt apta viro, matura conjugio. Jampridem eſt tempeſtiva viro. Æ. Quidni, annum egreſſa jam decimum ſeptimum? Annum jam agens undevigeſimum. Annos nata decem & octo. LE. Cur abhorret igitur à matrimonio? Æ. Ait, ſe velle Chriſto nubere. LE. Sane multas habet ille ſponſas. An malo genio nupſit, quæ caſte vivit cum marito? Æ. Mihi quidem non videtur. LE. Quis Deus hunc affectum afflavit filiæ? Æ. Neſcio. ſed abduci ab hoc propoſito nullis rationibus poteſt. LE. Vide ne ſint incantatores, qui inſtigent & allectent. Æ. Novi ego iſtos * plagiarios. Sedulo arceo hoc hominum genus ab ædibus meis. LE. Quid igitur eſt in animo? Morem geres animo puellæ? Æ. Equidem obluctabor quoad licebit. Nihil non experiar, quo mutem illius ſententiam. Quod ſi pertendet, ut cœpit, non pugnabo cum illius animo, ne forte videar * θεομαχεῖν, vel potius * μοναχομαχεῖν. Le. Religioſe tu quidem loqueris. Sed etiam atque etiam fac explores virginis conſtantiam, ne poſt facti pœniteat, cum mutare non erit integrum. Æ. Equidem adnitar pro mea virili. LE. Quid rerum gerunt filii? Æ. Na-

Plagiarios.] Plagium furti genus. unde plagiarii dicuntur qui abducunt aliena mancipia aut liberos etiam.

Θεομαχεῖν.] Id eſt, cum diis pugnare.

Μοναχομαχεῖν.] Id eſt, cum monachis pugnare. Alluſum eſt autem ad vocem μονομαχεῖν, quod eſt, ſingulari certamine congredi.

Æ. Natumaximus jamdudum maritus eſt, brevi pater futurus. Minimum * ablegavi Lutetiam. Nam hic nihil aliud quam ludebat. LE. Quid eo? Æ. Ut Magiſter nobis redeat ſtultior, quam exierat. LE. Bona verba. Æ. Medius jam cœpit initiari ſacris. LE. Precor ut bene vertat omnibus.

Ablegavi.) Removi ex oculis.

Alia. Perſonæ.

MOPSUS, DROMO.

MO. Quid fit? Quid agitur, Dromo? DR. Sedetur. MO. Video. Sed quomodo ſe res habent tuæ? DR. Ut ſolent iis, quibus ſuperi ſunt parum propitii. MO. Iſthuc ominis avertat Deus. Quid agis? DR. Equidem otium ago Id quod vides, nimirum nihil. MO. *præſtat otioſum eſſe, quam nihil agere. Ego te fortaſſis occupatum ſeriis negotiis interpello. DR. Imo maxime vacuum. Jam enim me ceperat otii tædium, & congerronem deſiderabam. MO. Fortaſſis * impedio, interrumpo, interturbo tua negotia. DR. Imo tædium otii diſcutis. MO. Da veniam ſi te parum in tempore interpellavi. .DR Imo ipſo in tempore advenis. Opportune te huc attuliſti. Optatus ades. Interventus tuus eſt mihi vehementer gratus. MO. Fortaſſis aliquid ſeriæ rei inter vos agitur, cui nolim eſſe impedimento. DR. * Imo lupus, quod ajunt, ades in fabula. Nam de te ſermo erat. MO. Facile crediderim: nam mihi huc venienti mire tinniebat * auris. DR. Utra? MO. Læva. Unde conjicio, nihil magnifice de me fuiſſe prædicatum. DR. Imo nihil non honorificum. MO. Vanum igitur fuerit oportet. Sed quid eſt bonæ rei? DR. Ajunt te venatorem eſſe factum. MO. Imo jam * intra caſſes meos eſt præda quam venabar. DR. Quænam? Mo. Lepida puella, quam perendie ducturus ſum: voſque oro ut me:

Præſtat otioſum eſſe.) Hoc Plinius inquit lib. 1 Atilius eruditiſſime ſimul & facetiſſime dixit.

Impedio.) Συνωνυμία.

Imo lupus.) Proverbialiter, cum intervenit de quo mentio.

Auris tinn.) Vulgo dicunt cum aures tinniunt de ſe verba fieri. Non abludit ab hoc, quod eſt apud Theocritum notiſſimum. Autor Plinius, libro 2 cap. 11.

Intra caſſ.) Alluſum ad Ovidiano iſti, Incidit in caſſes praeda petita meos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

meas nuptias veſtra præſentia dignemini honeſtare. DR. Quænam eſt ſponſa? MO. Aloiſia Chremetis filia. DR. Egregium ſpectatorem formarum! Tuis oculis adlubuit illa, nigro capillitio, ſimis naribus, ore prælargo, ventre prominulo? MO. Definite. Mihi eam duxi, non vobis. Non ſat eſt, quod ſuo regi pulchra eſt regina? Ita demum mihi illa placebit, ſi vobis non admodum placeat.

Suo regi.) Vide Proverb. Suum cuique pulchrum.

Alia.

SYRUS, GETA.

SY. Opto tibi multam felicitatem. GE. Et ego tibi conduplicatum opto, quicquid optas mihi. SY. Quid agis rei? GE. Confabulor. SY. Quid? confabulare ſolus? GE. Vt vides SY. Fortaſſe tecum. proinde tibi videndum, ut cum homine probo fabuleris. GE. Imo cum lepidiſſimo congerrone confabulor SY. Quo? GE. Apuleio. SY. Iſtud quidem nunquam non facis. * Sed amant alterna Camœnæ. Tu perpetuo ſtudes. GE. Non eſt ulla ſtudiorum ſatietas. SY Verum; ſed * eſt tamen modus quidam. Non omittenda quidem ſunt ſtudia, ſed tamen intermittenda nonnunquam Non abjicienda ſunt, ſed relaxanda. Nihil ſuave quod perpetuum * Voluptates commendat rarior uſus. * Tu nihil aliud quam ſtudes. Perpetuo ſtudes. Continenter incumbis literis Indeſinenter inhæres chartis. Studes noctes ac dies. Nunquam non ſtudes. Aſſiduus es in ſtudio. Jugiter intentus es libris. Nullum facis ſtudendi finem, neque modum. Nullam ſtudiis tuis requiem intermiſces. Nunquam ſtudendi laborem nec intermittis, nec remittis. GE. Age. tuo more facis. * Rides me ut ſoles. Nunc ludis tu quidem me. Salſe me rides. Satyricum agis. Naſo me ſuſpendis adunco. Non me fallit tuum ſcomma. Nunc plane joco mecum agis. Sum tibi riſui. Rideor

Sed amant.] Hemiſtichium bucolicum.

Eſt tamen.] *Horatius*: Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines: Quos ultra citraque nequit conſiſtere rectum.

Voluptates.) Horatianum eſt.

Tu nihil] Elegans συνωνυμία.

Rides me.) Obſerva copiam.

deor abs te. Pro delectamento me habes. * Nunc me ludos deliciaſque facis. Eadem opera aſſue mihi auriculas aſini. Ipſi codices pulvere ſituque obducti loquuntur, quam ſim immodicus in ſtudio. SY. Emoriar, ni loquor ex animo. Diſpeream, ſi quid fingo. Ne vivam, ſi quid ſimulo. Loquor id quod ſentio. Quod res eſt dico. Serio loquor. Ex animo loquor. Non ſecus ſentio, quam loquor.

Nunc] Sin interponatur pronomen tu, integer erit pentameter.

Cur non viſis?

GE. Quid cauſæ eſt, quod tam diu nos non inviſeris? Quid rei eſt, quod nos tam raro viſis? Quid accidit, quod tanto tempore nos non adieris? Quare tam rarus es ſalutator? Quid ſibi vult, quod nos tam diu non conveneris? Quid obſtitit, quo minus viſas nos frequentius? Quid impedimento fuit, quo minus jam diu feceris nobis tui videndi copiam?

Non licuit per occupationes.

SY. Non licuit per otium. Volui quidem, at non licuit mihi per mea negotia. Hactenus non ſinebant negotia, ut te viſerem. Non patiebantur * undæ negotiorum, quibus involvebar, ut te ſalutarem. Occupatior fui, quam ut potuerim. Tam variis diſtringebar curis, ut mihi non fuerit liberum adire te: vix ipſi mihi fuit copia mei, ſic me totum moleſta quædam negotia poſſidebant. Negotiis meis imputabis, non mihi. Non defuit voluntas, ſed vetuit neceſſitas. Hactenus non vacavit. Hactenus non contigit otium. Hactenus non fuit vacuum. Non licuit per valetudinem. Non licuit per tempeſtatem. GE. Equidem accipio tuam excuſationem, ſed hac lege, ne ſæpius utaris. Excuſatio tua juſtior eſt, quam vellem, ſiquidem valetudo fuit in cauſa. Hac lege mihi purgatus eris, ſi quod ceſſatum eſt officio ſarcias: ſi ſuperiorem ceſſationem crebra viſitatione penſes. SY. Tu nihil moraris iſtiuſmodi officia nimium vulgaria. Amicitia noſtra firmior eſt, quam ut ſit officiis iſtis vulgari-

Undæ negotiorum.] Ut undæ curarum apud Catull. pro immenſis curis & negotiis.

garibus alenda. Satis crebro viſit, qui conſtanter amat. GE. Male ſit iſtis curis quæ te nobis adimunt. Quin imprecer iſtis negotiis, quæ talem amicum nobis invident? Peſſime ſit iſti febri, quæ nos tam gravi deſiderio torſit tui. Male pereat iſta febris, te quidem incolumi.

Mandandi ac pollicendi.

IACOBUS, SAPIDUS.

IA. Quæſo ut hæc res tibi cordi ſit. Etiam atque etiam rogo ut hoc negotium tibi ſit curæ. Hac in re velim ut totum Sapidum exeras. Si me amas, cauſam hanc tractabis diligenter. Hac in re quæſo ut advigiles. Curabis hanc rem mea cauſa diligenter. Si vere is es, quem ſemper eſſe te mihi perſuaſi, fac ut ſentiam hac in cauſa, quanti me facias. SA. Deſine, ego tibi hoc affectum reddam, & quidem propediem. Eventum præſtare non poſſum: illud polliceor, mihi nec fidem, nec ſtudium defuturum. Curabo diligentius, quam ſi mea res ageretur: quamquam meam eſſe duco, quæ ſit amici. Faciam ut in me quidvis deſideres citius, quam fidem ac diligentiam. Tu fac * in utramque dormias aurem: ego tibi hoc confectum dabo. Tu quietus eſto, in me recipio provinciam omnem. Gaudeo mihi datam occaſionem, qua declarem animum in te meum. Equidem oratione nihil polliceor, ſed re præſtabo, quidquid eſt amici ſinceri, & ex animo bene volentis. Nolim te lactare vana ſpe. Illud efficiam ut dicas hoc negotii mandatum amico.

In utramque.] Vide proverbium, In utramque aurem dormire.

Succeſſus.

SA. Res ſucceſſit opinione melius. Fortuna votis utriuſque favit. Si fortuna tibi nupſiſſet, non potuiſſet eſſe obſequentior. Re tua * & ventis, & amne ſequendo proceſſit. Vicit etiam vota noſtra fortunæ faventis afflatus. Opinor te litaſſe * Rhamnuſiæ, cui ſic ex ſententia cadunt omnia. Plus

 impe-

Et ventis.] Metaphora à navigantibus.

Rhamnuſia.] Fortunæ cognomentum eſt à loco: quemadmodum dicimus Paphiam & Cypridem. Litat autem, non quiſquis ſacrificat, ſed cujus ſacrum Deo placuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

impetravi quam fuiſſem auſus optare. Ventis per omnia ſecundis hic curſus nobis peractus eſt. Res omnis cecidit ex ſententia. Pulchre nobis cecidit hæc alea. Opinor * volaſſe noctuam, adeo feliciter exiit nobis parum ſapienter inſtitutum.

Volaſſe noctuam.) Vide proverb. Noctua volavit.

Gratiarum actio.

IA. Equidem & gratiam habeo, & habiturus ſum, quoad vivam, maximam. Pro iſto tuo in me officio pares agere gratias vix poſſum, referre nequaquam. Video quantum debeam tuo in me ſtudio. Nihil miror: neque enim tu quicquam novi feciſti, & hoc magis debeo De iſthoc tuo in me officio amo te, mi Sapide, ut par eſt, maxime. Quod hac in cauſa præſtiteris amicum minime * aulicum, & habetur à me gratia, & ſemper habebitur. Quod meum negotium tibi cordi fuerit, amo te, & habeo gratiam. Iſthoc officio gratiam iniſti apud me maximam. Pergratum eſt, quod cauſam meam egeris bona fide. Ex omnibus officiis, quæ tu plurima in me contuliſti, hoc eſt longe gratiſſimum. Referre gratiam parem nequaquam poſſum: agere accuratius inter nos ſupervacaneum ſit: quod unum poſſum, habeo dum vixero. Iſthoc beneficio fateor tibi me magnopere * devinctum eſſe. Hoc nomine plus tibi debeo, quam unquam ſolvendo eſſe queam Hoc beneficio arctius me tibi devinxiſti, quam ut poſſim diſſolvere Obligatiorem me tibi reddidiſti, quam ut nomen meum è tuo * diario poſſim unquam expungere Hoc officio me ſic tuum reddidiſti, ut nullum mancipium æque ſit in rebus heri ſui. Hac re me tibi devinctiorem reddidiſti, quam ut unquam æs alienum poſſim reſolvere. Plurimis nominibus tibi debeo, ſed non alio plus quam hoc. Pro mediocribus beneficiis agendæ ſunt gratiæ: hoc majus eſt, quam ut conveniat verbis gratias agere.

Reſpon-

Aulicum.) Quia verbotenus amant: re ipſa nihil minus præſtant, quam promiſſa.

Devincire & diſſolvere.] Eleganter manet in metaphora.

Diario.) Diarium, codicilli ſive commentarioli rerum actarum in ſingulos dies.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Reſponſio.

SA. Aufer mihi iſta. Major eſt noſtra neceſſitudo, quam ut vel tu mihi, vel ego tibi pro ullo officio debeam gratias agere. Non contuli hoc in te beneficium, ſed retuli. Mihi quidem abunde relatam gratiam arbitror, ſi gratum eſt quod feci ſedulo. Non eſt cur mihi gratias agas, ſi pro tot tuis in me beneficiis non vulgaribus hoc officioli rependi. Equidem nihil laudis mereor: ingratiſſimus habendus, ſi defuiſſem amico. Quicquid eſt in rebus meis, quicquid mea cura præſtari poteſt, hoc tam tuum eſſe ducito, quam id quod eſt maxime tuum. Videor mihi beneficium accepiſſe, quod noſtrum officium boni conſulis. Pro tantillo officio mihi tam accuratè gratias agis, quaſi non multo majora tibi debeam. Sibi bene facit, qui bene facit amico. Qui bene meretur de amico, non dat beneficium, ſed fœnerat. Si ex animo probas officium in te meum, fac utare ſæpius. Ita credam tibi gratum eſſe quod feci, ſi quoties deſiderabis operam meam, non roges, ſed imperes quod voles.

Alia in congreſſu.

ARNOLDUS, CORNELIUS.

AR. SAlve multum, Corneli, jam toto ſeculo deſiderate. Co. Salve & tu, ſodalis exoptatiſſime. AR. Jam deſperabamus reditum tuum. Ubi tamdiu peregrinatus es? Co. Apud inferos. AR. Non admodum veri diſſimile dicis, adeo nobis rediſti ſqualidus, macilentus ac pallidus. Co. Imo ab Hieroſolymis adſum tibi, non à profundis manibus. AR. Quis Deus, aut quis ventus, te illuc adegit? Co. Quæ res adigit alios innumeros? AR. Stultitia, ni fallor. CO. Igitur hoc convicii non in me ſolum competet. AR. Quid illic venabare? CO. Ut miſer eſſem. AR. Iſthuc licebat domi. Eſtne illic, quod tu putes ſpectatu dignum? CO. Ut ingenue fatear tibi, propemodum nihil. Oſtenduntur quædam monumenta vetuſtatis, quorum mihi nihil non videbatur commentitium, & excogitatum ad alliciendos ſimplices & credulos. Imo nec hoc arbitror illos certo ſcire, quo loco ſita fuerit olim Hieroſolyma. AR. quid igitur vidiſti? CO. Magnam ubi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

que barbariem. AR. Nihilo ſanctior redis? Co. Imo multis partibus deterior. AR. Nummatior ergo? Co. Imo * nudior Leberide. AR. An non pœnitet igitur tam longinquæ peregrinationis fruſtra ſuſceptæ? Co. Nec pudet, quia tam multos habeo ſtultitiæ meæ ſodales: nec pœnitet, quia fruſtra jam ſit pœnitere. AR. Nihil ergo fructus refers è tam difficili peregrinatione? Co. Multum. AR. Quid tandem? Co. Quia poſt hac vivam ſuavius. AR. An quia jucundum eſt * meminiſſe laborum actorum. Co. Eſt iſthuc quidem nonnihil, ſed non in hoc ſunt omnia. AR. Eſtne aliud præmium? Co. Eſt ſane. AR. Quod? effare. Co. Magna voluptate, quoties libebit, & ipſe me afficiam, & alios, mentiendo, quoties itinerarium meum recitabo in conciliabulis aut in conviviis. AR. Profecto non tu procul aberras à ſcopo. Co. Deinde non minus capiam voluptatis, quum alios audiam mentientes de rebus, quas nec audierunt unquam, nec viderunt. Idque faciunt tanta confidentia, ut quum narrent * Siculis gerris vaniora, tamen ſibi etiam perſuadeant ſe vera loqui. AR. Mira voluptas. Non omnino tibi * periit oleum & opera, quod ajunt. Co. Imo hoc arbitror aliquanto conſultius, quam quod faciunt iſti, qui paullo pecuniæ conducti proficiſcuntur in militiam, omnium ſcelerum ſcholam. AR. Sed illiberalis eſt voluptas, ex mendaciis voluptatem capere. Co. Verum hoc aliquanto liberalius, quam obtrectatione vel delectare, vel delectari, aut alea tempus & rem perdere. AR. Cogor equidem pedibus in tuam ire ſententiam. Co. verum eſt & alius fructus. AR. Quis? Co. Si quis erat amicus egregie carus, affinis huic inſaniæ, eum admonebo domi maneat: ut nautæ ſolent ejecti naufragio, monere navigaturos, quid periculi ſit vitandum. AR. Utinam mihi monitor adfuiſſes in tempore! Co. Quid? num ſimilis morbus te quoque corripuit? Num afflavit & te hujus mali contagium? AR. Viſi Romam & Compoſtellam. Co. Deum immortalem, quan-

Nudior Liberide.] Vide Chiliades.

Meminiſſe laborum.] Vide proverbium: Acti labores.

Siculis gerris.] Vide Chiliades.

Periit oleum & opera. Vide Chiliades.

quanto mihi ſolatio eſt, te contigiſſe ſtultitiæ meæ ſocium! * Quæ Pallas iſthuc tibi miſit in mentem? AR. Non Pallas, ſed ipſa Moria, præſertim cum domi haberem uxorem integra adhuc ætate, liberos aliquot, & familiam, quæ pendebat ex me, & opera mea quotidiana alitur. CO. Oportuit fuiſſe ſeriæ rei quippiam, quod te à cariſſimis tuis diſtraxerit. Narra obſecro. AR. Pudet dicere. CO. Non apud me, qui, ut ſcis, eodem tenear malo. AR. Compotabamus aliquot vicini. Ubi vino incaluerat animus, erat qui prædicabat, ſibi eſſe in animo ſalutare divum Jacobum: erat alter qui divum Petrum. Illico non defuit unus aut alter, qui ſponderent ſe comites fore. Tandem viſum eſt, ut omnes irent ſimul. Ego ne viderer parum commodus compotor, pollicitus ſum & ipſe. Mox agitari cœptum, utro potius iremus, Romam, an Compoſtellam. Factum eſt ſenatuſconſultum, ut bonis auſpiciis utroque poſtridie proficiſceremur omnes. CO. O grave decretum, dignius quod vino inſcriberetur quam æri. AR. Ac mox ingens obambulat patera, quam ubi ſuo quiſque ordine ebibiſſet, votum factum eſt inviolabile. CO. Nova religio; ſed num omnibus contigit reditus incolumis? AR. Omnibus * præterquam tribus, quorum unus in profectione moriens, mandavit nobis ut ſuis verbis ſalutem diceremus Petro & Jacobo. Alter periit Romæ, juſſitque ut ſuo nomine ſalutaremus uxorem ac liberos. Tertium reliquimus Florentiæ, valetudinis plane deploratæ. Opinor jam eſſe apud ſuperos. CO. Adeone pius erat? AR. Imo nugator maximus. CO. Unde igitur iſthuc ſuſpicare? AR. Quia peram habebat indulgentiis largiſſimis diſtentam. CO. Audio: ſed iter eſt longum in cœlum, nec ſatis, ut audio, tutum, ob * latrunculos qui obſident regionem aëris mediam. AR. Verum: ſed ille ſat erat munitus diplomatibus. CO. Qua lingua deſcriptis? AR. Romana. In tuto eſt igitur? AR. Eſt, niſi forte incidat in genium aliquem qui

Quæ Pallas.] Alluſit ad Homerum, qui ſæpe Palladem facit huic aut illi ſuggerentẽ quid facto ſit opus.

Præterquam.] Ἐπανόρθωσις, correctio.

Latr.] Ridiculo utitur diminutivo.

latine neſciat: tum eſſe illi redeundum Romam, & novum diploma impetrandum. CO. Bullæ venduntur illic & mortuis? AR. Maxime. CO. Sed interim illud mihi monendus es, ne quid effutias incogitantius: jam enim*corycæis plena ſunt omnia. AR. Ego vero nihil elevo indulgentias, ſed combibonis mei ſtultitiam rideo, qui quum eſſet alioqui nugator nugaciſſimus, ſalutis ſuæ * proram, ut ajunt, ac puppim in membrana collocavit potius, quam in correctis affectibus. Sed quando fruemur illa voluptate quam modo prædicabas? CO. Quum erit commodum, adornabimus compotatiunculam aliquam, vocabimus noſtri ordinis homines, ibi certabimus mentiendo, noſque affatim mutuis mendaciis oblectabimus. AR. Age fiat.

Corycæis.] Id eſt, obſervatoribus. Vide proverbium *Proram ac puppim.*) Vide Chiliades.

Alia. perſonæ.

PAMPHAGVS, COCLES.

PA. Aut parum proſpiciunt oculi, aut Coclitem veterem compotorem meum video. CO. Imo nihil te fallunt oculi tui: vides ſodalem ex animo tuum. Nulla cuiquam erat ſpes reditus tui, qui tot annos abfueris, ignaris omnibus quæ te terrarum haberet regio. Sed unde? dic, quæſo. PA. Ab Antipodibus. CO. Imo ab inſulis, opinor, Fortunatis. PA. Gaudeo quod agnoveris ſodalem tuum: nam verebar ne ſic domum redirem: quemadmodum rediit Ulyſſes. Co. Quonam pacto rediit ille? PA. Nec ab uxore eſt agnitus. Solus canis vetulus, mota cauda, dominum agnovit Co. Quot annos ille domo abfuerat? PA. Viginti. CO. Tu plures abfuiſti, nec tamen fefellit me tua facies. Sed quis iſthuc narrat de Ulyſſe! PA. Homerus. CO. Oh, ille ut ajunt, pater eſt omnium fabularum. Fortaſſis uxor interim aſciverat * taurum alium, & idcirco non agnovit * Ulyſſem ſuum. PA. Imo nihil illa caſtius: ſed Pallas addiderat Ulyſſi

Taurum) Id eſt, adulterum. *Horat.* Quærenti taurum monſtravit inertem.
Ulyſſem) Sic appellat maritum, qui nimium diu abfuit. Nam Ulyſſem reducem nullus agnovit præter canem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Vlyſſi ſenium, ne poſſet agnoſci. Co. Quî tandem agnitus eſt? PA. E tuberculo, quod habebat in digito pedis: id animadvertit nutrix jam admodum anus, dum illi pedes lavat. CO. O curioſam * lamiam! Et tu miraris, ſi ego te agnovi ex iſto tam inſigni naſo? PA. Nihil me pœnitet hujus naſi. Co. Nec eſt cur pœniteat, cum organum tibi ſit ad res tam multas utile. PA. Ad quas? Co. Primum ad extinguendas lucernas erit cornu vice. PA. Perge. Co. Deinde ſi quid hauriendum erit è cavo profundiore, fuerit loco promuſcidis! PA. Papæ, Co. Si manus erunt occupatæ, licebit uti vice paxilli. PA. Etiam ne amplius? Co. Conducet excitando foculo, ſi defuerit follis. PA. Belle narras. Quid præterea? Co. Si lumen officiat ſcribenti, præbebit umbraculum. PA. Ha ha he: eſt præterea quod dicas? Co. In bello navali præbebit uſum * harpagonis. PA. Quid in bello terreſtri? Co. Erit loco clypei. PA. Quid deinde? Co. Findendis lignis erit cuneus. PA. Probe. Co. Si præconem agas, erit tuba: ſi claſſicum canas, cornu: ſi fodias, ligo: ſi metas, falx: ſi naviges, ancora: in popina fuerit fuſcina: in piſcando hamus. PA. O me felicem! neſciebam, me circumferre tam ad multa conducibilem ſupellectilem. Co. Sed quis interim terrarum angulus te habuit? PA. Roma. Co. At quî fieri potuit, ut in tanta luce nemo te ſciret vivum? PA. Imo nuſquam magis latent boni viri; adeo ut ſæpe clariſſima luce neminem videas in frequenti foro. Co. Redis igitur nobis onuſtus ſacerdotiis. PA. Venatus equidem ſum ſedulo: at parum favit * Delia. Nam complures illic * piſcantur hamo, quod dici ſolet, aureo. Co. Stultum piſcandi genus. PA. Et tamen pulchre ſuccedit nonnullis. Sed non omnibus feliciter cadit hæc alea. Co. An non inſigniter ſtulti ſunt, qui plumbum commutant auro? PA. Sed non intelligis, in plumbo ſacro venas auri ſubeſſe. Co. Quid igitur? re-

 diſti

Lamiæ.) Veneficae mulieres, quae oculos habent quibus proſpiciunt omnia, cum foris ſunt, domi cœcutiunt.

Harpago.) Inſtrumenta quibus injectis attrahunt navem commiſſuri bellum.

Delia.) Diana.

Piſcantur.) Proverb. aureo piſcari hamo.

diſti nobis nihil aliud quam Pamphagus? PA. Non
Co. Quid igitur? PA. Lupus hians. Co. Fel
cius redeunt, qui aſini redeunt ſacerdotiorum ſarc
na graves. Cur mavis ſacerdotium quam uxorem
PA. Quia mihi placet otium. Arridet Epicurea v
ta. Co. At mea ſententia ſuavius vivunt, quibus e
lepida puella domi, quam complectantur quoti
libet. PA. Sed adde; nonnumquam quum non l
bet. Amo voluptatem perpetuam. Qui ducit ux
rem, uno menſe felix eſt: cui contingit opimum ſa
cerdotium, in omnem uſque vitam fruitur gaudi
Co. Sed triſtis eſt ſolitudo, adeo ut nec Adam ſu
viter victurus fuerit in Paradiſo, niſi Deus illi a
junxiſſet Evam. PA. Non deerit Eva, cui ſit opu
lentum ſacerdotium. Co. Sed voluptas non eſt vo
luptas, quæ cum mala fama, malaque conſcient
conjuncta eſt. PA. Verum dicis: & idcirco mi
in animo eſt, confabulatione librorum ſolitudin
tædium fallere. Co. Iſtis quidem ſodalibus nih
jucundius. Sed redisne ad tuam piſcationem
PA. Redeo, ſi liceat parare novam eſcam. Co. Au
reamne, an argenteam? PA. Utramlibet. Co. Bo
no animo es: pater ſuppeditabit. PA. Nihil ill
tenacius. Nec crediturus eſt denuo, quum intel
lexerit, mihi ſortem etiam periſſe. Co. Verum iſt
lex eſt aleæ. Sed ille non delectatur hac alea
Co. Si pernegabit ille, commonſtrabo tibi und
poſſis quantum voles pecuniæ ſumere. PA. Tu ve
ro mihi voluptatem narras: age monſtra; jam co
mihi ſalit. Co. in promptu eſt. PA. Nactus e
theſaurum aliquem? Co. Si nactus eſſem, mih
nactus eſſem, non tibi. PA. Si queam corrader
centum ducatos, revixerit ſpes. Co. At ego tib
commonſtro unde poſſis haurire centum milli
PA. Quin tu igitur me beas? Ne diutius eneca. Dic
unde. Co. Ex Aſſe Budæi. Illic reperias innumera
myriades, ſive auream malis monetam, ſive argen
team. PA. Abi quo dignus es cum tuo joco. Il
linc tibi reſolvam, quod debuero pecuniæ. Co. Re
ſolves, ſed quod illinc tibi numeraro. PA. Age
novi naſum tuum. Co. At mihi præ te naſus eſt
nullu

Lupus hians.] Vide Chil. & alluſum eſt ad nomen Pamphagus, quod Græc ſonat omnia comedentem

nullus. PA. Imo nihil te naſutius. Nihil es niſi naſus. Ludis in re ſeria. Hac in re * ringi poſſim citius, quam ridere. Res gravior eſt quam ut ridere liceat. Tu ſi hic eſſes, non luderes. Sum tibi ludibrio. Illudis mihi, & illudis me. Joco me tractas in re neutiquam jocoſa. Co. Minime rideo; id, quod res eſt, dico. Non rideo quidem; imo rem ipſam dico. Serio loquor. Ex animo loquor. Simpliciter loquor. Vera loquor. PA. Ita tibi ſemper * ſtet in capite pileum, ut iſta tu ſimpliciter loqueris. Sed ceſſo abire domum, cogniturus quo ſtatu ſint illic omnia? Co. Offendes nova permulta. PA. Credo? ſed utinam omnia ex animi ſententia. Co. Iſthuc optare licet omnibus; ſed hactenus obtigit nemini. PA. Hoc quoque commoditatis adferet utrique noſtrum ſua peregrinatio, quod dulcior erit poſthac domus. Co. Neſcio: nam video, quoſdam epties illò recurrere. Adeo ſcabies illa ſine fine ſolet prurire, ſi quem ſemel invaſerit.

Ringi quam videre.] Ringitur iratus, non ridet. Rictus igitur eſt diductio labiorum, ſed præ dolore, cum riſus ſit ex gaudio.

Stet in cap.] Proverb. eſt in eos qui diverſum ſentiunt ab iis quæ dicunt, id eſt, præpoſtere ſtet pileum.

Alia. Militaria.

HANNO, THRASYMACHVS.

HA. VNde redis nobis * Vulcanus, qui Mercurius hinc abieras nobis? TH. Quos Vulcanos aut quos Mercurios mihi narras? HA. Quia alatus videbare quum abires, nunc claudicas. TH. Sic à bello rediri ſolet. HA. Quid tibi cum bello, homo quovis dama fugacior? TH. Spes prædæ reddiderat fortem. HA. Multum igitur refers * manubiarum? TH. Imo * zonam inanem. HA. Tanto minus gravare ſarcina. TH. Atque ſceleribus onuſtus redeo. HA. Gravis profecto ſarcina, ſi verum dicit Propheta, qui peccatum appellat plumbum. TH. Plus illic ſcelerum & vidi, & patravi, quam unquam antehac

Thraſymachus.] Id eſt, audax in pugna, nomen aptum militi.

Vulcanus.] fingitur claudus, Mercurius alatus.

Manubiæ.] pecunia è ſpoliis collecta.

Zonam inan.] Vide proverb. Zonam perdidit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

tehac in omni vita HA. Ecquid igitur arridet vit militaris? TH. Nihil neque ſceleſtius, neque cala mitoſius. HA. Quid igitur in mentem venit iſtis qui nummo conducti, nonnulli gratis, currunt ac bellum, non aliter quam ad convivium? TH. Eg nihil aliud conjectare poſſim, quam illos agi ma lis furiis, ſeſeque totos malo dæmoni, ac miſeria devoviſſe, nec aliud quam hic manes ſuos anticipa re. HA. Ita quidem videtur. Nam ad res honeſta vix ullo pretio conduci queant. Sed expone nobis quomodo geſtum ſit prælium, & utro ſeſe inclina rit victoria. TH. Tantus erat ſtrepitus, tumultus tubarum bombi, cornuum tonitrua, hinnitus equo rum, clamor virorum, ut neque videre potuerin quid gereretur, adeo ut vix ſcirem ubi eſſem ipſe HA. Unde igitur cæteri, qui ex bello veniunt, ſi depingunt ſingula, quid quiſque dixerit aut geſſe rit, quaſi nuſquam non adfuiſſent otioſi ſpectato res? TH. Ego credo, iſtos mentiri ſplendide. i tentorio meo quid geſtum ſit, ſcio: quid in prælio prorſus ignoro. HA. Anne hoc quidem ſcis, un de tibi venerit claudicatio? TH. vix, ita me Ma vors poſthac male amet: ſuſpicor, aut ſaxo, au equi calce læſum genu. HA. At ego ſcio. TH. Scis an tibi narravit aliquis? HA. Non, ſed divino TH. Dic igitur. HA. Quum fugeres pavidus, col lapſus humi offendiſti in ſilicem. TH. Diſperean niſi rem acu tetigiſti. Adeo veriſimile eſt quod di vinaſti. HA. Abi domum, & uxori narra tuas vi ctorias. TH. Illa mihi occinet haud ſuave * enco mium, qui nudus redeam. HA. Sed unde reſti tues, quod rapuiſti? TH. Jam pridem reſtitu HA. Cui? TH. Scortis, * œnopolis, & iis qui m vicerunt alea. HA. Satis militariter. Par eſt, u quod male partum eſt, pejus diſpereat. Verum ſacrilegiis, opinor, temperatum eſt. TH. Imo il lic erat * ſacrum nihil. Nec profanis parcitum eſt nec fanis. HA. Quo pacto ſarcies? TH. Negan oportere ſarciri, quod in bello commiſſum ſit jur

fit

Occinet encomium.) Solent encomio laudari, qui fortiter ſe geſſiſſent in bello.

Oenopolis.) id eſt vinorum venditoribus, cauponis.

Nihil ſacrum.) Alluſu eſt ad proverb. Οὐδὲν ἱερὸ tametſi deflexit in aliu ſenſum.

fit, quod illic fit. HA. Jure belli fortaſſis. TH. Tenes. HA. At iſtud jus ſumma eſt injuria. Te non patriæ pietas, ſed prædæ ſpes pertraxit in bellum. TH. Fateor, & arbitror, paucos illuc ire ſanctiore propoſito. HA. Eſt aliquid inſanire cum multis. TH. Concionator è ſuggeſto pronuntiavit, bellum eſſe juſtum. HA. Suggeſtum illud non ſolet mentiri. Sed ut juſtum ſit Principi, non continuo juſtum eſt tibi. TH. Audivi ex * Rabbinis, quod licet ſua cuique arte vivere. HA. Præclara ars, incendere domos, diripere templa, violare ſacras virgines, ſpoliare miſeros, occidere innoxios. TH. Lanii conducuntur ad mactandum bovem; cur noſtra ars reprehenditur, quod conducimur ad mactandos homines? HA. Non eras ſolicitus, quonam eſſet migratura anima tua, ſi contigiſſet in bello cadere? TH. Non admodum. Bona ſpes habebat animum meum. Nam divæ Barbaræ me ſemel commendaram. HA. Receperat illa tutelam tui? TH. Sic mihi viſa eſt annuere capite aliquantulum. HA. Quando iſthuc tibi viſum eſt? mane? TH. Non, ſed à cœna. HA. Sed tum, ut arbitror, etiam arbores tibi viſæ ſunt ambulare. TH. Ut hic divinat omnia! ſed præcipua ſpes erat * in divo Chriſtophoro, cujus imaginem quotidie contemplabar. HA. In tentoriis? Unde illic divi? TH. Carbone pinxeramus illum in velo. HA. Nimirum haudquaquam * ficulnum, ut ajunt, præſidium erat carbonarius ille Chriſtophorus. Sed extra jocum; non video quî poſſis expiari à tantis flagitiis, niſi te conferas Romam. TH. Imo novi viam breviorem. HA. Quam? TH. Ibo ad Dominicales; illic paullo tranſigam cum commiſſariis. HA. Etiam de ſacrilegiis? TH. Etiamſi Chriſtum ipſum ſpoliaſſem, hic decollaſſem etiam; tam largas habent indulgentias, & autoritatem componendi. HA. Bene habet, ſi veſtram compoſitionem Deus ratam habuerit. TH. Imo

Rabbinis.) Rabbinos vocant Hebraei, quos noſtri Magiſtros noſtros.

In D. Chriſtophoro.) Alluſum eſt vulgi opinioni, unde plerumque Chriſtophoros cum hoc diſticho pictos videas: Chriſtophori ſancti faciem quicumque tuetur Illo nempe die non morte mala morietur.

Ficulnum præſid.) id eſt, parum utile & validum. Vide Chiliades.

TH. Imo magis metuo ne diabolus non habeat r… tam. Nam Deus natura placabilis eſt. HA. Que… tibi ſacerdotem deliges? TH. Cui cognover… quam minimum eſſe frontis ac bonæ mentis. H… Ne non habeant ſimiles labra lactucas. Ab illo p… rus abibis ad corpus dominicum? TH. Quid n… Poſteaquam ſemel effudero * ſentinam in illius c… cullam, ego me exoneravero ſarcina: ipſe viderit… qui abſolvit. HA. Quî ſcis, an abſolvat? TH. Scio… HA. Quonam indicio? TH. Quia manus impon… capiti, admurmurans neſcio quid. HA. Quid ſi re… dat tibi omnia peccata tua, quum manum imponi… hæc admurmurans: Abſolvo te ab omnibus bene… factis: quæ nulla in te comperio: & reſtituo … tuis moribus, talemque dimitto, qualem accep… TH. Viderit ille quid dicat: mihi ſatis eſt, quo… me credo abſolutum. HA. Sed iſtuc tuo pericu… credis. Fortaſſe non fuerit ſatis Deo, cui debe… TH. Unde tu mihi obvius, qui mihi conſcientiam… ſerena nubilam redderes. HA. Felix occurſu… Bona avis eſt obvius amicus, qui bene monea… TH. Neſcio quam bona, certe parum ſuavis.

Sentina] Metaphora à navibus deſumpta: pro, om… facinora.

Herilia.

* RABINUS, SYRUS.

RA. Heus heus furcifer, jamdudum rauceſ… clamore, nec tu tamen expergiſceri… videre mihi vel cum gliribus certare poſſe. A… ocius ſurge, aut ego tibi fuſte ſomnum iſtum exc… tiam. Quando crapulam heſternam edormieri… Non te pudet, ſomnium hominis, in multam luce… ſtertere? Qui frugi ſunt famuli, ſolent exortum … lis antevertere, curareque ut herus ſurgens reper… omnia parata. Ut ægre divellitur à nido tepefa… cuculus! Dum ſcalpit caput, dum diſtendit n… vos, dum oſcitat, tota abit hora. SY. Vixdum … luxit. RA. Credo; tibi. Nam tuis oculis adh… multa nox eſt. Tibi nox adhuc eſt concub… SY. Quid me jubes facere? RA. Fac ut luceat … cul…

Rabinus.] Aptum heri nomen, ut Syrus ſervi, ex omnibus Comœdiis: & Cicero Judæorum & Sy… rum gentem ſervituti … tam adſerit.

ulus : verre pileum ac pallium : exterge calceos & repidas. Inverſas caligas primum intus purga ſcopis, mox foris. Deinde ſuffitum aliquem facito purgando aëri. Accende lucernam. Muta mihi lineum ndusium, ac ad ignem fumi expertem ſicca lotum. Y. Fiet. RA. Atqui move te ocius. * Jam hæc eciſſe oportuit. SY. Moveo. RA. Video? ſed nihil promoves. Ut incedit teſtudo! SY. Non poſum ſimul ſorbere, & flare. RA. Etiam ſententias oqueris, carnifex? Tolle matulam. Compone lecti tragulas, revolve cortinas. Verre pavimentum. Verre ſolum cubiculi. Adfer aquam lavandis manibus. Quid ceſſas, aſine? Annus eſt priuſquam accendas candelam. SY. Vix reperio ſcintillam gnis. RA. Sic heri condidiſti. SY. Nec follem habeo. RA. Vt reſponſat nebulo, quaſi qui te habeat, careat folle. SY. Quam imperioſum habeo dominum! vix hujus juſſis decem expediti famuli fecerint ſatis. RA. Quid ais, ceſſator? SY. Nihil; omnia recte. RA. Non ego te audio murmurantem? SY. Equidem precor. RA. Credo, Pater noſter inverſum. Precationem, opinor, Dominicam præpoſtere. Quid gannis de imperio? SY. Precor tibi ut fias Imperator. RA. Et ego tibi, ut fias homo ex caudice. Sequere me ad templum uſque. Mox domum recurrito, lectos concinnato. Hæc confuſa, ſua quæque loco digerito. Fac ut niteat tota domus. Matulam defricato. Hæc ſordida ſubmoveto ab oculis, fortaſſis inviſent me quidam amici. Si quid ſenſero prætermiſſum, vapulabis largiter. SY. Hic ſane novi * benignitatem tuam. RA. Proinde cave, ſi ſapis. SY. At interim de prandio nulla mentio. RA. Vah, ut hic mentem habet furcifer? Non prandeo domi. Itaque ſub horam decimam ad me tranſcurrito, adducturus me eò, ubi ſum pranſurus. SY. Tibi quidem proſpectum, ſed hic interim nihil eſt quod edam. RA. Si non eſt quod edas, eſt quod eſurias. SY. Nemo fit eſuriendo ſatur. RA. Eſt panis. SY. Eſt, ſed ater & furfuraceus. RA. Delicias hominis! Te quidem

Iam hæc feciſſe.] Terentianum eſt.

Benignitatem.] Ἀκυρολογία, vel etiam ἀντίφρασις, idem eſt, animum verberandi cupidum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

dem fœnum eſſe oportuit, ſi pabulum detur te d
gnum. An poſtulas ut te aſinum tantum placent
ſaginem? Si faſtidis panem citra opſonium, add
porrum, aut, ſi mavis, cepe.

Alia.

RA. Eſt tibi abeundum in forum. SY. Ta
procul? RA. Non ſunt niſi ſex paſſus; tibi pig
ſunt bis mille. Conſulam autem tuæ pigritiæ. E
dem legatione multa conficies negotia: tu ſuppu
in digitos, ut memineris. primum deflectes
veſtiarium, ac thoracem *undulatum, ſi jam pe
fectus eſt, ab eo recipies. Hic quæres Corneliu
*Veredarium. Is plerumque eſt in Cervo; ibi p
titat. Rogabis, ſi quid habet literarum ad me, &
quem diem ſit profecturus. Deinde convenies me
catorem pannarium: rogabis meis verbis, ne qu
ſolicitus ſit quod pecuniam non miſerim ad die
præſcriptum; numerabitur propediem. SY. Qua
do? ad calendas Græcas. RA. Rides, ganeo; in
ante calendas Martias. In reditu deflectes ad l
vam, & ex bibliopolis diſces, ſi quid advectum
novorum libellorum è Germania. Cognoſce q
ſint, & quanti venales. Poſt hæc rogabis Goc
nium, ut mihi dignetur eſſe conviva, alioqui cœn
turo ſoli. SY Etiam convivas vocas? non hab
domi unde vel murem paſcas. RA. Proinde t
confectis cæteris, abi ad macellum, & eme no
armum ovillum: eum curabis eleganter aſſu
Audin' hæc? SY. Plura quam vellem. RA.
vide, ut memineris SY. Vix potero dimidiu
RA. Etiam hic ſtas, ceſſator? Jam rediſſe oportu
SY. Quis poſſit unus tot rebus obeundis ſufficer
Deduco, ac reduco. Sum illi à ſcopis, à matula,
pedibus, à manibus, à poculis, à libellis, à rati
nibus, à jurgiis, à legationibus: Poſtremo n
videor illi ſat occupatus, niſi ſim & coquus.

Undulatum.] Vulgo, de camelot.
Veredarium.] Quam vulgo curſorem aut poſt vocamus.

Alia.

RA. Profer ocreas: nam equitandum eſt. SY.
adſunt. SP. Probe quidem abs te curatæ: totæ
bent ſitu. Opinor nec exterſas, nec unctas hoc

I

no, adeo rigent præ ſiccitate. Exterge ſub uvido panno: mox unge ad ignem diligenter, ac macera, donec molleſcant. SY. Curabitur. RA. Vbi calcaria? SY. Adſunt. RA. Verum, ſed obducta rubigine. Ubi frœnum & ephippia? SY. Sunt in promtu. RA. Vide ne quid deſit, aut ne quid ruptum, aut mox rumpendum, ne quid nobis ſit in mora, cum erimus in curſu. Propera ad ſellarium, & hoc lorum cura farciendum. Reverſus inſpice ſoleas, ſive calceos equorum, num qui clavi deſint, aut vacillent. Quam macilenti ſunt equi, quamque ſtrigoſi! Quoties abſterges, aut pectis illos in anno? SY. Imo quotidie. RA. Nimirum res ipſa loquitur. Jejunant, opinor, nonnunquam totum triduum. SY. Minime. RA. Negas tu quidem, ſed aliud dicturi ſint equi, ſi loqui liceat: quamquam ſatis loquuntur ipſa macie. SY. Curo ſedulo. RA. Cur igitur tu habitior eques? SY. Quia non paſcor fœno. RA. Hoc igitur reſtat. Adorna manticam celeriter. SY. Fiet.

Monitoria pædagogica.

PÆDAGOGVS, PVER.

PÆ. TU mihi videre non in aula natus, ſed in caula, adeo moribus es agreſtibus. Puerum ingenuum decent ingenui mores. Quoties alloquitur te quiſpiam, cui debes honorem, compone te in rectum corporis ſtatum, aperi caput. Vultus ſit nec triſtis, nec torvus, nec impudens, nec protervus, nec inſtabilis, ſed hilari modeſtia temperatus: oculi verecundi, ſemper intenti in eum cui loqueris: juncti pedes, quietæ manus. Nec vacilles alternis tibiis, nec ſint geſticuloſæ manus, nec mordeto labrum, nec ſcabito caput, nec fodito aures. Veſtis item ad decorum componatur, ut totus cultus, vultus, geſtus, & habitus corporis ingenuam modeſtiam, & verecundam indolem præ ſe ferat. PV. Quid ſi mediter? PÆ. Fac. PV. Siccine ſatis? PÆ. Nondum. PV. Quid ſi ſic? PÆ. Propemodum. PV. Quid ſi ſic? PÆ. Hem ſatis eſt; iſthuc tene. ne ſis inepte loquax, aut præceps. Nec vagetur animus interim, ſed ſis attentus quid ille dicat. Si quid erit reſpondendum, id facito paucis, ac prudenter,

ſubin-

ſubinde præfatus honorem, nonnunquam & addit
cognomento honoris gratia: atque identidem mo
dice flectas alterum genu, præſertim ubi reſpon
ſum abſolveris. Nec abeas, niſi præfatus veniam
aut ab ipſo dimiſſus. Nunc age, ſpecimen aliquo
hujus rei nobis præbe. Quantum temporis abſuiſt
à maternis ædibus? PU. Jam ſex ferme menſes
PÆ. Addendum erat, domine. PU. Jam ſex fer
me menſes, domine. PÆ. Non tangeris deſideri
matris? PU Nonnunquam ſane. PÆ. Cupis ean
reviſere? PU. Cupio, domine, ſi id pace licea
tua. PÆ. Nunc flectendum erat genu. Bene habet
Sic pergito. Cum loqueris, cave ne præcipites ſer
monem, aut hæſites lingua, aut palato immurmu
res; ſed diſtincte, clare, articulate conſueſcit
proferre verba tua. Si quem præteribis natu gran
dem, magiſtratum, ſacerdotem, doctorem, au
alioqui virum gravem, memento aperire caput
nec pigeat inflectere genu. Itidem facito cum præ
teribis ædem ſacram, aut imaginem crucis. In con
vivio ſic te præbebis hilarem, ut ſemper memineri
quid deceat ætatem tuam: Poſtremus omnium ad
moveto manum patinæ. Si quid datur lautius, re
cuſato modeſte: ſi inſtabitur, accipe, & age gra
tias: mox decerpta portiuncula, quod reliquum
eſt, illi reddito, aut alicui proxime accumbenti
Si quis præbibet, hilariter illi bene precator, ſe
ipſe bibito modice. Si non ſitis, tamen admovet
cyathum labiis. Arride loquentibus: ipſe ne qui
loquaris, niſi rogatus. Si quid obſcœni dicetur
ne arride, ſed compone vultum, quaſi non intelli
gas. Ne cui obtrectato, ne cui temet anteponito
ne tua jactato, ne aliena deſpicito. Eſto comi
etiam erga tenuis fortunæ ſodales. Neminem de
ferto. Ne ſis lingua futili. Ita fiet, ut ſine invidi
laudem invenias, & amicos pares. Si videris con
vivium eſſe prolixius, precatus veniam, ac ſaluta
tis convivis, ſubducito te à menſa. Vide ut horum
memineris. PU. Dabitur opera, mi præcepto
Nunquid aliud vis? PÆ. Adito nunc libros tuo
PU. Fiet.

D

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

De luſu.

NICOLAUS, HIERONYMUS, COCLES, PÆDAGOGVS.

NI. JAmdudum & animus, & cœlum, & dies invitat ad ludendum. HI. Invitant quidem hæc omnia, ſed ſolus præceptor non invitat. NI. Subornandus orator quiſpiam, qui veniam extorqueat. HI. Apte quidem dictum, extorqueat. Nam citius clavam extorſeris è manu Herculis, quam ab hoc ludendi veniam. At olim illo nemo fuit ludendi avidior. NI. Verum; ſed jam olim ille oblitus eſt, ſe fuiſſe puerum. Ad verbera facillimus eſt & liberalis; hic parciſſimus, idemque difficillimus. HI. Attamen protrudendus eſt aliquis legatus, non admodum *verecundæ frontis, quem non illico *protelet ſuis ſævis dictis. NI. Eat qui volet; ego carere malo, quam rogare. HI. Nemo magis accommodus ad hanc legationem, quam Cocles. NI. Nemo profecto. Nam perfrictæ frontis eſt, ac bene linguax. Deinde ſenſum hominis pulchre callet. HI. I Cocles, ab omnibus nobis magnam initurus gratiam. CO. Equidem experiar ſedulo. Verum ſi non ſucceſſerit, ne conferte culpam in oratorem veſtrum. HI. Bene ominare: ſi te ſatis novimus, impetrabis. Abi orator, redibis exorator. CO. Eo. Bene fortunet legationem meam *Mercurius. Salve præceptor. PÆ. Quid ſibi vult nugamentum hominis? CO. Salve præceptor obſervande. PÆ. Inſidioſa civilitas. Satis jam ſalveo. Dic quid velis. CO. Totus diſcipulorum tuorum grex orat ludendi veniam. PÆ. Nihil aliud quam luditis, etiam abſque venia. CO. Scit tua prudentia, vigorem ingeniorum excitari moderato luſu, quemadmodum nos docuiſti ex Quintiliano. PÆ. Sane ut iſthuc tenes, quod pro te facit. Laxamento opus eſt iis, qui vehementer laborant: vobis qui ſegniter ſtudetis, & acriter luditis, freno magis opus eſt, quam laxatis habenis. CO. Adnitimur pro viribus. Et ſi quid hactenus

Verecundæ.] vide Prov. perfrictæ frontis.

Protelare.] Eſt abigere & longe propellere. Item exagitare ſignificat & perturbare. Terent. in Phormione act. 1. ſc. 4.

Mercurius.] Id eſt, nuncius, quia præſes eſt nunciorum.

nus ceſſatum eſt, poſt diligentia ſarcietur. PÆ. C ſartores! Quis erit fidejuſſor aut ſponſor, iſth futurus? Co. Ego capitis mei periculo non d bitem eſſe ſponſor. PA. Imo oculi periculo potiu Scio quam non ſit tutum tibi credere. tamen h periculum faciam, quam ſis bonæ fidei. Si deder verba, poſthac nequicquam mecum egeris. Ludan ſed gregatim in campis. Ne divertant ad compot tiones, aut alia nequiora. Mature ſe recipiant d mum ante ſolis occubitum. Co. Fiet. Exorav quamquam ægre. HI. O lepidum caput! omn amamus te plurimum. CO. Sed interim cavendu ne quid peccemus, alioqui de meo tergo depende dum foret. Fidejuſſi veſtro omnium nomine. Quo ſi quid accidat, non eſt quod me poſthac utami legato. HI. Cavebitur. Sed quod luſus genus p tiſſimum placet? Co. De hoc in campo conſult bimus.

Pila.

NI. Nulla res melius exercet omnes corpo partes, quam pila palmaria, ſed aptior hyem quam æſtati. HI. Nullum anni tempus nobis p rum accommodum eſt ad ludendum. NI. Min ſudabitur, ſi ludamus reticulo. HI. Imo reticulu piſcatoribus relinquamus; elegantius eſt palma u NI. Age, nihil moror: ſed quanti certabimus HI. Talitro. ſic parcetur pecuniæ. NI. At eg malo fronti parci, quam pecuniæ. HI. Et mi frons charior eſt pecunia. Aliquo periculo certa dum eſt, alioqui friget ludus. NI. Sic res habe ut dicis. HI. Utra pars prior vicerit tres luſus, victa pendet ſextam drachmæ partem: ſed hac le ge, ut quicquid è victoriis collectum fuerit, inſum tur in convivium, ad quod pariter vocentur omne NI. Placet lex; & rata eſto. Supereſt igitur ſortiamur partes. Nam ſumus ferme pares omne ut non admodum referat, quis cui conjungatu HI. Tu tamen me longe peritior es. NI. Ut ſim ſed tu felicior. HI. Etiam hic valet fortuna? NI I la nuſquam non regnat. HI. Age fiat ſortitio. Euge bene cecidit: contigere quos volebam. NI. Et n noſtræ ſodalitatis non pœnitet. HI. Agedum, ſim

vir

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

viri. Amat victoria curam. Suum quiſque locum graviter tueatur. Tu mihi conſiſte à tergo, excepturus pilam ſi me transvolet. Tu iſthic obſerva, repulſurus huc ab adverſariis revolantem. NI. Ne muſca quidem hac prætervolarit impune. HI. Agite bonis avibus; mittite pilam in tectum. Qui miſerit nihil præfatus, fruſtra miſerit. NI. Hem, accipe igitur. HI. Mitto. Si miſeris extra lineas, aut infra ſuprave tectum, veſtro damno fuerit, aut certe nobis fraudi eſſe nolim. Tu ſane parum commode mittis. NI. Tibi quidem, at nobis commode. HI. Vt miſeris, ita remittam. Par pari referam. Sed præſtat ingenue legitimeque ludere. NI. In ludo pulchrum eſt arte vincere. HI. Fateor; atque etiam in bello. Sed habet utraque pars ſuas leges. Et ſunt artes illiberales. NI. Credo, plures ſeptem. Signa terminum teſtula, aut rudere, aut, ſi mavis, pileo tuo. HI. Tuo malim. NI. Rurſus accipe pilam. HI. Mitte. Pone notam. NI. Habemus duos, terminos ſatis longinquos. HI. Utcunque; ſed tamen vincibiles. NI. Plane vincibiles, ſi nemo repugnet. HI. Euge priorem metam prætercurrimus. Vicimus quindecim. Heus, præbete vos viros: viceramus & hic, ſi tu tuo conſtitiſſes loco. Sumus igitur pares. NI. Non diu futuri. Vicimus triginta, vicimus quadraginta quinque. HI. Seſtertia? NI. Non. HI. Quid igitur? NI. Numeros. HI. Quo pertinent numeri, ſi nihil eſt quod numeres? NI. Noſter hic ludus eſt. HI. Præpropere tu quidem ante victoriam canis triumphum. Vidi qui vincerent ab hoc numero qui nihil habebant. Varia eſt ut Martis, ita luſus alea. Habemus triginta. Jam rurſus pares ſumus. NI. Nunc ſerio res agitur. Euge, ſucceſſit; habemus potiores. HI. Non diu habituri. Dixin'? Rurſum æquali fortuna ſumus. NI. Diu nutat fortuna, velut anceps, utris velit addicere victoriam. O fors fortuna, ſi nobis faveris, dabimus tibi maritum. Euge audivit votum. Penes nos eſt hujus certaminis victoria. Pone notam cretaceam, ne excidat. HI. Jam * appetit veſpera, & ſudatum eſt ſatis: præſtat à ludendo deſiſtere, ne quid nimis. Supputemus lucrum.

Appetit veſpera.] Appetit pro inſtat, quoties eſt verbum neutrale.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

NI. Nos evicimus tres drachmas, vos duas. Reſta igitur una ad compotatiunculam. Sed interim qui ſolvet pretium pilarum? HI. Omnes ex æquo, pr ſua quiſque portione. Nam lucrum exilius eſt, quam ut inde poſſit aliquid decidi.

Ludus Globorum miſſilium.

ADOLPHUS, BERNARDUS, ARBITRI.

AD. TU toties apud me gloriatus es, te mirum quendam eſſe artificem in certamine mittendorum globorum. Age, libet experiri, qui viſies. BE. Nihil detrecto, huc ſi quid libet. Nunc tu plane, quod dici ſolet, *in planiciem provoca equum. AD. Et tu ſenties me non eſſe aſinum. BE. Placetne * monomachia, ut unus cum uno congrediatur, an mavis adjungi ſocios periculi? Ad. Malo *μονομαχεῖν, ne qua pars victoriæ decidatur alteri. BE. Iſthuc & ipſe malo, ut laus in ſolidum ſit mea. AD. Hi ſpectatores erunt, & arbitri. BE. Recipio. Sed quod erit victori brabeum, aut quæ victo pœna? AD. Quid ſi victo amputetur auricula? BE. Imo teſtium alter exſecetur potius. Non eſt magnificum certare pro pecunia. Tu Gallus es, ego Germanus; decertemus pro ſuæ uterque gentis gloria. AD. Si vicero, tu ter exclamabis, Floreat Gallia: ſi victus, quod abſit, fuero, totidem verbis celebrabo tuam Germaniam. BE. Age placet conditio. Adſit fortuna. Quando periclitantur hoc ludo duæ maximæ nationes, ſunt æquales ſphæræ. AD. Noſti ſaxum illud prominens haud procul à porta? BE. Novi. AD. Ea erit meta, & hæc linea. BE. Eſto: ſed ſint, inquam, pares globi. AD. Minus diſcernas ovum ab ovo, aut ficum à ficu. Sed mea non refert, utrum malis; elige. BE. Mitte. AD. Heus, tu mihi non brachium, ſed baliſtam habere videris, ita torques globum. BE. Satis momordiſti labrum, ſatis rotaſti brachium; tandem mitte, O vires Herculeas! ſed tamen vinco. AD. Niſi ſceleratus ille laterculus obſtitiſſet, præverteram te. BE. Conſiſte in ſphæræ tuæ veſtigio. AD. Non utar

dolo

In planiciem.] Vide proverbium.

Monomachia.] Singulare certamen.

Μονομαχεῖν.] Singulari certamine congredi.

dolo malo. Cupio virtute, non fraude vincere: quandoquidem de gloria certamen eſt. Bene vertat. BE. Ingens profecto jactus. AD. Ne ride prius quam viceris. Adhuc pene ſumus pares. BE. Nunc res agitur. Uter prior metam contigerit, is vicerit. Vici, canta. AD. Sed definiendum erat, quoto ludo conſtaret victoria. Nam primo nondum incaluerunt vires. BE. Definiant arbitri. AR. Tertio. AD. Placet. BE. Quid ais? Agnoſciſne victorem? AD. Tibi fortuna magis aſpiravit: viribus & arte non tibi ceſſero. Sed quod arbitri pronuntiaverint, id equat. AR. Germanus vicit, & hoc glorioſior eſt victoria, quod talem artificem vicerit. BE. Nunc canta, Galle. AD. * Sum raucus. BE. Hoc Gallis novum non eſt: ſed tamen coccyſſa. AD. Floreat Germania ter. BE. Imo ter hoc erat canendum. Contraximus ſiticulam; eamus ad compotatiunculam; ibi perficietur cantio. AD. Non recuſo, ſi ita videtur arbitris. BE. Ita commodius eſt. Melius canet Gallus * colluto gutture.

Sum raucus.] Allufit ad Gallos gallinaceos, quibus natura adeſt vox rauca, qui proprie dicuntur coccyſſare, unde & Galli vulgo vocant Gallum *cocq.*

Colluto.] Ita *Perſius*. Guttur mobile colluerit. Solet enim medicamentis vox fieri mollior, quod fit hic vino.

Ludus Sphæra per Annulum ferreum.

GASPAR, ERASMIUS.

GA. AGe, nos auſpicabimur. Victo ſuccedet Marcolphus. ER. Sed quod erit victori præmium? GA. Victus ex tempore faciet & recitabit diſtichon in laudem victoris. ER. Accipio legem. GA. Vis ne ſortiamur, uter prior incipiat? ER. Eſto tu Prior, ſi libet; ego malim eſſe Abbas. GA. Hoc tua conditio potior eſt, quod tibi nota eſt area. ER. Verſaris in tua arena. GA. In hac exercitatior ſum, quam in libris. Tamen iſtud perquam exigui momenti eſt. ER. Æquum eſt, ut tantus artifex in hoc certamine mihi largiare nonnihil. GA. Imo iſthuc abs te peterem juſtius: ſed parum eſt honeſta precaria victoria. Is demum vincit, qui ſuo Marte vincit. Ita ſumus pares, ut non melius commiſſus fuerit olim cum * Bitho Bacchius. ER. Tua ſphæra com-

Cum Bitho.] Vide Chiliad.

commodior eſt mea. GA. Et tua vola vincit meam
ER. Ludito legitime, abſque technis, ac dolo malo
GA. Dices, tibi rem eſſe cum homine probo. ER. Se
prius audire cupio hujus * ſphæriſterii plebiſcita
GA. Quaternio ludum abſolvit. Qui hanc linear
præterierit, in damno eſt, reliquos limites ſitranſi
lias, ſine fraude fiet. Qui globum ſuo loco moverit
perdit jus feriendi. ER. Intelligo. GA. En occlu
tibi portam. ER. Sed iſthinc te excutiam. GA. I
ſi feceris, cedam tibi hujus certaminis * palmam
ER. Bona fide? GA. Optima. Non enim potes ali
via, niſi ſic mittas ſphæram tuam in parietem, u
reſiliat in meam. ER. Id experiar. Quid ais, bon
vir? Nonne depulſus es? GA. Fateor: utinam tan
ſapiens eſſes, quam es felix. ſed iſthuc centies ten
tanti, vix ſemel ſucceſſerit. ER. Imo ſi quid aude
deponere pignoris, niſi tertio quoque experiment
ſucceſſerit, vinces. Sed interim redde pactum præ
mium. GA. Quodnam. ER. Diſtichon. GA. Red
dam. ER. Et quidem ex tempore. Quid arrodis un
guem? GA. Habeo. ER. Recita clare. GA. Clariſſime

Plaudite victori juvenes hic quotquot adeſtis:
*Nam me qui vicit, * doctior eſt nebulo.*

Nonne diſtichon habes? ER. Habeo: ſed qual
abs te allatum eſt, tale tibi referetur.

Sphæriſterii.] Sphæriſterium, locus in quo ſphæris luditur. Habent autem quæque peculiares ſuas leges.

Palmam.] Signum pro re ſignata, id eſt, victoria.

Doctior eſt.] Philoſophus quidam apud Laertium videns quendam laſciv ſaltatione geſtientem. Qu melius, inquit, feceris ho deterius facis in re mala quo melior eſt artifex, ho vir eſt pejor.

Saltus.

VINCENTIVS, LAVRENTIVS.

VI. Libet ne decertare ſaltu? LA. Ludus iſt
non convenit pranſis. VI. Quam ob rem
LA. Quia * ventris ſaburra gravat corpus. VI. No
admodum ſane, qui pranſi ſint in pædagogio. Nan
ibi plerumque cœnaturiunt priuſquam abſolverin
prandium. LA. Quod igitur ſaliendi genus placet
VI. Auſpicemur ab eo quod eſt ſimpliciſſimum,

ſalt

Ventris ſaburra.] Saburra, onus navis, quo libratur adverſus fluctus. & Plautus inquit de fœmina Nos mulieres ſaburratæ largiloquae ſumus.

ſtu locuſtarum, ſive magis ranarum, utraque tibia, ſed junctis pedibus. Qui longiſſime promoverit ſingulum, coronam feret. Hujus ubi erit ſatietas, aliud atque aliud genus experiemur. LA. Equidem nullum recuſabo genus, niſi quod geritur cum periculo tibiarum: nolim mihi rem eſſe cum chirurgis. VI. Quid ſi certemus unica tibia? LA. Iſte ludus eſt *Empuſæ; valeat. VI. Haſtæ innixum ſalire, cumprimis eſt elegans. LA. Liberalius eſt certare curſu. Siquidem hoc certaminis genus apud * Virgilium propoſuit & Æneas. VI. Verum; ſed idem propoſuit & cæſtuum certamen; quo non delector. LA. Deſigna * ſtadium. Hoc loco ſit carcer, quercus iſta ſit meta. VI. Sed utinam adeſſet Æneas, qui proponat & præmia victori. LA. Victori abunde magnum præmium eſt gloria. VI. Victo potius dandum erat præmium, ſolatii gratia. LA. Sit igitur victo præmium, ut * lappa coronatus redeat in urbem. VI. Equidem non recuſarim, ſi tu præcedas tibia canens. LA. Eſt ingens æſtus. VI. Nec mirum, quum ſit * ſolſtitium æſtivum. LA. Præſtiterat natare. VI. Mihi non placet ranarum vita. Animal ſum terreſtre, non * amphibion. LA. Sed tamen hoc exercitamenti genus olim cumprimis habebatur liberale. VI. Imo etiam utile. LA. Ad quid? VI. Si fugiendum ſit in bello, ibi potiſſimum valent qui ſeſe curſu pedum & natatu exercuerunt. LA. Artem narras haudquaquam aſpernandam. Neque enim minus laudis eſt aliquando bene fugere, quam fortiter pugnare. VI. Sum plane rudis & imperitus natandi, nec ſine periculo verſamur in alieno elemento. LA. Sed aſſueſcere oportet; nemo naſcitur artifex. VI. At ego iſtius generis artifices permultos audio nataſſe, ſed non enataſſe. LA. Experieris primum

 in

Empuſæ.] Spectrum eſt apud Ariſtophanem, quod apparet unica tibia, unde & Graeci nomen dedere.

Apud Virgil.] Lib. 5. Æneid.

Stadium.] Alias certa magnitudo eſt, alias locus in quo curritur.

Lappa.] Herba acuta & ſpinoſa.

Solſtitium.] Alluſum eſt *Virgilii* iſti: Solſtitium pecori defendite; jam venit aeſtas Torrida.

Amphibion.] Amphibia dicuntur quae ſimul & in aqua vivunt & in terra, ut crocodilus, anates, anſeres, cygni, & ſimilia.

n nixus ſuberi. VI. Nec * ſuberi fido magis quam pedibus: ſi vobis cordi eſt natatio, ſpectator eſſe malo, quam certator.

Suberi] Græce φέλλος corticis genus ſemper fluitans, unde qui diſcunt natare, ſubjiciunt pectori. *Horat.* Nabis ſine cortice.

Confabulatio pia.

ERASMUS, GASPAR.

ER. VNde nobis prodis? E popina quapiam? GA. Bona verba. ER. E ſphæriſterio? GA. Ne hoc quidem. ER. Ex * ænopolio? GA. Nequaquam. ER. Quando non aſſequor divinando dic ipſe. GA. Ex æde Virgini matri ſacra. ER. Quid illic tibi negotii eſt? GA. Salutem dixi nonnullis. ER. Quibus? GA. Chriſto, ac divis aliquot. ER. Religioſior tu quidem es, quam pro ætate. GA. Imo nullam ætatem non decet religio. ER. Si cupiam eſſe religioſus, patiar mihi injici cucullam. GA. At ego idem facerem, ſi, quantum caloris adfert, tantundem pietatis adferret cuculla. ER. Ajunt vulgo, pueros angelicos in ſatanam verti, ubi conſenuerint. GA. Sed ego proverbium iſthuc ab autore ſatana natum arbitror. Imo vix exiſtimo: ſenem eſſe vere pium, niſi qui à teneris annis aſſueverit. Nihil felicius diſcitur, quam quod ab ipſa ſtatim pueritia diſcitur. ER. Quid igitur eſt religio? GA. Eſt purus cultus numinis, & obſervatio præceptorum illius. ER. Quæ ſunt illa? GA. Longum eſt; ſed ut in ſumma dicam, in rebus quatuor eſt ſita. ER. In quibus? GA. Primum, ut recte piéque ſentiamus de Deo, de ſcripturis divinis: atque ut illum non vereamur modo, tanquam dominum, verum etiam amemus ex intimis affectibus, ut patrem beneficentiſſimum. Secundum, ut ſumma cura tueamur innocentiam: ea eſt, ne quem lædamus. Tertium, ut teneamus caritatem, hoc eſt, ut de omnibus, quantum datur, bene mereamur. Quartum, ut ſervemus patientiam. Ea præſtat, ut mala nobis illata, ſi mederi nequeamus, patienter toleremus, non ulciſcentes, nec malum malo referentes. ER. Næ tu probus es Concionator. Sed præſtas iſta, quæ doces? GA. Equidem ad-

Oenopolion.] Græcum eſt οἰνοπώλιον, taberna vinaria.

adnitor pro mea virili. ER. Qui potes pro virili, cum ſis puer? GA. Meditor pro viribus, & quotidie mecum ineo rationem: ſi quid ceſſatum fuerit, corrigo: illud præter decorum, hoc dictum petulantius, hoc factum incircumſpectius, hoc taceri præſtiterat, illud omiſſum. ER. Quando * ſubducitur iſta ratio? GA. Ferme ſub noctem, aut ſi quando magis vacat. ER. Sed age, dic mihi, quibus ſtudiis totum tranſigis diem? GA. Nihil celabo tam fidum ſodalem. Mane, ſimul atque ſum expergefactus, (id fere fit ad ſextam, aut quintam,) pollice ſignum crucis pingo in fronte & in pectore. ER. Quid deinde? GA. Auſpicor initium diei, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. ER. Pie ſane. GA. Mox paucis ſaluto Chriſtum. ER. Quid illi narras? GA. Ago gratias, quod eam noctem mihi voluerit eſſe proſperam, precorque ut diem itidem illum totum mihi bene fortunet, ad ipſius gloriam, & animæ meæ ſalutem: utque is, qui eſt vera lux occaſum neſciens, ſol æternus, omnia vivificans, alens, exhilarans, dignetur illuceſcere menti meæ, ne uſquam * impingam in ullum peccatum, ſed ipſius ductu perveniam ad vitam æternam. ER. Haud inauſpicatum diei exordium. GA. Deinde ſalutatis parentibus, quibus ſecundum Deum primam debeo pietatem, cum tempus eſt, confero me ad ludum literarium, ſed ut per templum, ſi commodum eſt, ſit mihi tranſitus. ER. Quid illic? GA. Rurſus tribus verbis ſaluto Jeſum, ac divos divaſque omnes, ſed nominatim Virginem matrem, tum eos quos habeo mihi peculiares. ER. Næ tu mihi prope legiſſe videris illud Catonis, Saluta libenter. Non ſat erat mane ſalutaſſe, niſi mox denuo ſalutares? An non vereris ne moleſtus ſis immodico officio? GA. Amat Chriſtus ſubinde appellari. ER. Sed ineptum videtur alloqui, quem non vides. GA. Nec eam mei partem video, qua illi loquor. ER. Qua? GA. Animo. ER. Sed otioſum eſt ſalutare non reſalutantem. GA. Reſalutat frequenter arcano afflatu. Denique abunde re-

Subducitur.] Metaphora ducta à calculatoribus.

Impingam.] Metaphora ab offendentibus ad lapidem aut aliud quippiam.

reſalutat, qui dat quod petitur. ER. Quid
ab illo flagitas? Nam video, tuas ſalutation
eſſe petaces, cujuſmodi fere ſunt mendicoru
GA. Sane non procul aberras à ſcopo. Prec
enim ut, qui puer duodecim annos natus, ſed
in templo docuit ipſos doctores, cuique pater c
litus emiſſa voce dedit autoritatem docendi mor
lium genus, quum diceret: Hic eſt filius meus
lectus, in quo mihi complacitum eſt: ipſum au
te: quippe eſt æterna ſapientia ſummi patris, il
ſtrare dignetur ingenium meum ad perdiſcend
honeſtas literas, quibus utar ad ipſius gloria
ER. Quos autem habes divos tibi peculiare
GA. Ex Apoſtolis Paulum, ex martyribus Cypr
num, ex doctoribus Hieronymum, è virginib
Agnetem. ER. Quæ res iſtos tibi conciliavi
electio, an caſus? GA. Sortito obvenerun
ER. Atque iſtos nihil aliud quam ſalutas? An
his quoque mendicas aliquid? GA. Precor ut
ſuis ſuffragiis Chriſto commendent, efficiantq
ut illius munere aliquando contingat in ipſorum v
nire contubernium. ER. Sane rem non vulgare
petis. Quid tum poſtea? GA. Ad ludum proper
& quod is locus poſtulat, toto ago pectore. S
enim imploro Chriſti præſidium, quaſi citra illi
opem nihil efficiat noſtrum ſtudium: ſic ſtude
quaſi ille nihil auxilii ſit laturus, niſi gnaviter
boranti. Ac modis omnibus do operam, ne mer
vapulem, ne quid dicto factove vel præceptor
offendam, vel ſodales meos. ER. Probus e
quum iſta cogitas. GA. Quum dimiſſus à ludo d
mum propero, rurſus, ſi licet, per ædem ſacr
iter facio, rurſuſque tribus verbis ſaluto Jeſu
Si quid eſt obſequii præſtandum parentibus, obe
Quod ſi quid etiam ſupereſt temporis, mecum
cum ſodali repeto quod prælectum eſt in ſcho
ER. Næ tu perparcus es * temporis. GA. N
mirum, ſi parcus ſum rei, ut multo pretioſiſſim
ita irrecuperabilis. ER. At Heſiodus docet,
medio parcendum eſſe: in principio præprop
ram, * in fine ſeram eſſe parſimoniam. GA. Re

*H

Temporis.] Ἔλλειψις, ſcil. emenſor vel computator.

In fine.] Vide prov. S in fundo parſimonia.

Heſiodus de vino; ſed ætatis nulla eſt intempeſtiua parſimonia. Dolium ſi ſinas, non exhauritur. At ætas nunquam non defluit, ſive dormias, ſive vigiles. ER. Fateor: ſed quid deinde rei geritur? GA. Adornata parentibus menſa, recito conſecrationem; deinde prandentibus miniſtro, donec jubeor & ipſe prandium ſumere. Actis gratiis, ſi quid vacat, luſu quopiam honeſto laxo animum cum ſodalibus, donec hora revocat in ludum à luſu. ER. Ac rurſum ſalutatur Jeſus? GA. Salutatur, ſi commodum eſt. * Sin eſt cur aut non vacet, aut non ſit tempeſtivum, tamen præteriens templum, cogitatiuncula ſaluto. Rurſus in ludo totis viribus hoc agitur, quod locus poſtulat. Domum reverſus, idem ago quod ante prandium. A cœna ſuavibus fabulis memet oblecto, mox proſperam noctem precatus parentibus ac familiæ, mature me confero ad nidum: illic flexis ante lectum genibus, mecum, ut dixi, reputo, quibus ſtudiis is dies peractus ſit. * Si quid eſt gravioris admiſſi, Chriſti clementiam imploro ut ignoſcat, polliceorque meliora: ſi nihil eſt, ago gratias illius beneficentiæ, quod me ſervarit ab omni vitio. Deinde me totum illi toto pectore commendo, ut me protegat ab inſidiis mali genii, & ab obſcœnis ſomniis. His factis, lectum ingreſſus, frontem ac pectus ſigno crucis imagine, ac me compono ad ſomnum. ER Quo pacto te componis? GA. Nec pronus cubo, nec ſupinus, ſed primum lateri dextro innitens, brachiis ita tranſverſim ſeu decuſſatim complicatis, ut pectus muniant figura crucis, dextra manu ſiniſtro admota humero, læva dextro. Ita dormio ſuaviter, donec aut expergiſcar ipſe, aut exciter. ER. * Sanctulus es, qui iſta poſſis. GA. Imo ſtultulus es, qui iſta dicas. ER. Laudo inſtitutum, ſi queam aſſequi. GA. Velis tantummodo. Nam ubi aſſueveris pauculos menſes, erunt hæc etiam ſuavia; adeo vertentur in naturam. ER. Sed nihil audio de ſacris. GA. Nec hac parte mihi deſum, diebus præcipue feſtis. ER. In his quomodo te geris?

GA.

Heſiodus] Ab autoritate.
Sin.] Correctio.
Si quid.] Elegans morale.
Sanctulus.] Μείωσις duplex, quarum altera mordax eſt, altera κεμπλική.

GA. Primum omnium excutio me ipſum, num q
labe peccati ſit animus contaminatus. ER. Id
comperias, quid tum? ſubducis te ab altari? G
Nequaquam corpore, ſed animo me ſubmoveo,
veluti procul ſtans, nec audens attollere oculos
patrem Deum, quem offendi, tundo pectus meum
dicens illud ex Euangelio cum publicano: * Dom
ne, propitius eſto mihi peccatori. Deinde, ſi ſc
ſero, quempiam offenſum à me, eum curo placa
dum è veſtigio, ſi licet: ſin minus, ſtatuo in anim
mihi, cum primum licebit, reconciliare proximu
Si quis offendit me, remitto vindictam, doque op
ram, ut qui læſit, agnoſcat errorem ſuum, & re
piſcat. Sin ejus rei nulla ſpes eſt, vindictam omne
Deo relinquo. ER. Iſthuc durum eſt. GA. An h
durum, condonare levem noxiam fratri tuo, cuj
ignoſcentia tibi mutua ſit frequenter opus: quu
Chriſtus omnia commiſſa noſtra nobis ſemel co
donarit, & quotidie condonet? Imo mihi viden
hæc non eſſe liberalitas in proximum, ſed fœner
tio apud Deum: *perinde quaſi conſervus ex pac
remittat conſervo tres drachmas, ut ipſi domin
condonet talenta decem. ER. Perpulchre tu qu
dem philoſopharis, ſi modo certum ſit quod a
GA. An poſtulas aliquid certius euangelica ca
tione? ER. Non eſt æquum. Sed ſunt qui ſe n
credant eſſe Chriſtianos, niſi quotidie Miſſam,
appellant, audierint. GA. Horum inſtitutum eq
dem non damno; præſertim in his qui abunda
otio, quive totos dies occupantur profanis negoti
Tantum illos non approbo, qui ſuperſtitioſe ſi
perſuaſerunt, diem fore parum fauſtum, niſi fueri
eum auſpicati à Miſſa: & ſtatim à ſacro ſe conf
runt vel ad negotiationem, vel ad prædam, vel
aulam: ubi ſi, quod per fas nefaſque gerunt, ſucc
ſerit, Miſſæ imputant. ER. Suntne qui ſic deſipian
GA. Magna pars hominum. ER. Sed redi ad ſacru
GA. Si licet, adſto vicinus altari ſacro, quo percip
re queam ea quæ ſacrificus recitat, præſertim E
ſtolam & Euangelium. Ex his aliquid conor dec
pere, quod infigam animo meo: id mecum aliqua

d

Domine.] Lucæ 18.
Perinde.] Arguit ex comparatis à majori ad ... nus.

a* rumino. Er. Nihil interim oras? Ga. Oro, d cogitatione magis quam ſtrepitu labiorum. Ex s, quæ recitat ſacerdos, arripio precandi occaſio- em. Er. Dic iſtud explanatius: nam non ſatis ſequor quid velis. Ga. Dicam. Finge recitari piſtolam, Expurgate vetus fermentum, ut ſitis no- a conſperſio, ſicut eſtis azymi. Ad hæc verba ſic ecum loquor Chriſto: Utinam vere ſim azymus, urus ab omni fermento malitiæ. Sed tu, Domine eſu, qui ſolus es ab omni malitia purus ac ſincerus, rgire ut indies & ipſe magis ac magis expurgem etus fermentum. Rurſum, ſi forte legatur Euan- elium de ſeminante ſemen ſuum, ſic oro mecum: elix ille, qui meretur eſſe terra bona: precorque, t me ex terra parum frugifera, ſua benignitate fa- iat terram bonam, ſine cujus beneficio nihil omni- o bonum eſt. Sint hæc exempli cauſa dicta: nam ngula perſequi prolixum ſit. Sed, ſi contingat ſa- rificus mutus, quales multos habet Germania, aut on detur adeſſe propius altari, fere libellum paro, n quo deſcriptum ſit ejus diei Euangelium & Epi- ola; inde ipſe aut pronuntio, aut oculis lego. R. Intelligo: ſed quibus cogitationibus potiſſi- um tranſmittis hoc tempus? Ga. Ago gratias eſu Chriſto pro ineffabili caritate, quod genus umanum ſua morte redimere dignatus eſt; & oro, e patiatur ſuum ſacroſanctum ſanguinem pro me ruſtra fuſum eſſe, ſed ſuo corpore ſemper paſcat a- imum meum, ſuo ſanguine vivificet ſpiritum meum, t paulatim adoleſcens virtutum auctibus, efficiar doneum membrum corporis illius myſtici, quod ſt eccleſia: nec unquam deficiam ab illo ſanctiſſi- no fœdere, quod in extrema cœna diſtributo pane, & porrecto poculo, pepigit cum diſcipulis ſuis lectis, & per hos cum omnibus qui per baptiſmum n ſocietatem illius inſiti ſunt. Quod ſi ſenſero va- gari cogitationem, lego Pſalmos aliquot, aut aliud quippiam pium, quod animum ab evagando cohi- beat. Er. Habes in hoc pſalmos certos? Ga. Ha- beo; ſed quos non ita mihi ipſi indixi quin omit- tam, ſi cogitatio quæpiam incidat, quæ magis reſi- ciat animum meum, quam illa pſalmorum recitatio.

Er. Quid

Rumino.] Lepide tranſlatum à pecoribus ruminantibus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ER. Quid de jejunando? GA. Cum jejunio m
nihil eſt negotii. Sic enim me docuit Hieronym
non eſſe valetudinem atterendam jejuniis, don
corpus ætate robur juſtum collegerit. Nondum
tem egreſſus ſum annum decimum ſeptimum. S
tamen, ſi ſenſero, opus, prandeo, cœnoque parci
* quo me præbeam alacriorem ſtudiis pietatis
diem feſtum. ER. Poſteaquam cœpi ſemel, * e
piſcabor omnia. Quomodo affectus es erga co
ciones? GA. Optime. Ad has non minus re
gioſe accedo, quam ad ſacram ſynaxim. Et tam
deligo, quos audiam. * Sunt enim quos præ
non audiſſe. Quod ſi talis contingit, ut ſi ne
contingit, tempus hoc tranſigo ſacra lectione:
go Euangelium & Epiſtolam cum interpretatio
Chryſoſtomi aut Hieronymi, aut ſi quis alius c
currit pius ac doctus interpres. ER. Sed * ma
afficit viva vox. GA. Fateor; & audire malo,
detur concionator tolerabilis: ſed non videor om
no caruiſſe concione, ſi Chryſoſtomum aut Hier
nymum ſcripto loquentem audiero. ER. Non o
nor. Sed quid te delectat confeſſio? GA. Magn
pere: nam confiteor quotidie. ER. Quotidi
GA. Sic eſt. ER. Alendus eſt igitur tibi prop
ſacerdos. GA. ſed illi confiteor, * qui vere ſo
remittit peccata, cui eſt poteſtas univerſa. ER. C
nam? GA. Chriſto. ER. An iſtud ſat eſſe put
GA. Mihi quidem ſat eſſet, ſi ſat eſſet Proceri
Eccleſiæ & conſuetudini receptæ. ER. Sed qu
tandem appellas Eccleſiæ proceres? GA. Pontific
Epiſcopos, Apoſtolos. ER. Et inter hos annun
ras Chriſtum? GA. Is eſt omnium ſine controv
ſia * colophon. ER. Et hujus receptæ confeſſio
autor? GA. Is quidem autor eſt omnis boni:
an ipſe inſtituerit hanc confeſſionem, qualis nu
eſt in uſu Eccleſiæ, Theologis excutiendum rel
quo. mihi puero & idiotæ ſufficit majorum aut
tas. Hæc eſt certe præcipua confeſſio: nec eſt

Quo me.] Metaphora.

Expiſcabor.] Metaphora. id eſt, ſciſcitabor.

Sunt enim.] Ratio ab utili.

Magis.] Proverb. Viva vox magis afficit.

Qui vere.] Περίφρ Dei, vel, ut ipſe expl ſe, Chriſti.

Colophon.] præcipuu caput.

le confiteri Chriſto. Non confitetur illi, niſi qui t animo iraſcitur ſuo peccato. Apud illum expo- o, deploroque, ſi quid admiſi gravius; clamo, la- ymor, ploro, me ipſum execror, illius imploro iſericordiam: nec finem facio, donec ſenſero pec- ndi affectum penitus expurgatum è medullis ani- i, & ſuccedere tranquillitatem aliquam & alacri- tem, condonati criminis argumentum. Atque ubi mpus invitat, ut adeam ſacroſanctam menſam rporis & ſanguinis dominici, confiteor & ſacer- oti, ſed paucis, & non niſi ea quæ certo videntur imina: aut ejuſmodi, ut vehemens ſuſpicio ſit, imen eſſe. Neque vero protinus arbitror eſſe pia- lum, hoc eſt, enorme crimen, quod admittitur dverſus quaſlibet conſtitutiones humanas, niſi con- emptus acceſſerit malitioſus. Imo vix arbitror imen capitale, cui non ſit adjuncta malitia, hoc ſt, perverſa voluntas. ER. Laudo, quod ſic es re- gioſus, ut tamen ſuperſtitioſus non ſis. Hic quo- ue puto locum eſſe proverbio. Nec omnia, nec aſſim, nec quibuſlibet. GA. Deligo mihi ſacerdo- em, cui credam arcana pectoris. ER. Iſthuc ſt * ſapere. Sunt enim permulti, quod compertum ſt, qui, quod accipiunt in confeſſionibus, effutiunt. unt improbi quidam & impudentes, qui percon- ntur à confitente, quæ præſtiterat tacuiſſe. Sunt ndocti & ſtolidi, qui ob ſordidum quæſtum præ- ent aurem verius quam animum, cum nec dijudi- ent inter noxiam & recte factum, nec docere oſſint, nec conſolari, nec conſulere. Hæc ſic ha- ere, frequenter audivi ex multis, & ipſe partim xpertus ſum. GA. Et ego nimium. Proinde de- go mihi virum non indoctum, gravem, ſpectatæ ntegritatis, linguæ continentis. ER. Profecto fe- ix es, qui iſta mature ſapere cœperis. GA. Deni- ue illa prima mihi curarum eſt, ne quid commit- am, quod cum periculo credam ſacerdoti. ER. Ni- il melius, ſiquidem poſſis cavere. GA. Nobis qui- lem difficillimum eſt; ſed, auxiliante Chriſto, fa- ile eſt. Primum eſt, ut adſit bona voluntas. Eam nihi ſubinde renovo, præſertim diebus dominicis.

* *Sapere.*] Verbum loco nominis ſubſtantivi: id eſt ſapientia.

Deinde ſubduco me ipſum pro viribus ab improb
rum conſortio; & ſodalibus integerrimis me a
jungo, quorum convictu fiam melior. ER. Rec
tibi conſulis. Corrumpunt enim mores bonos co
loquia prava. GA. Otium ceu peſtem quandam f
gio. ER. Nec mirum: nam nihil malorum non d
cet otium. Sed, ut nunc ſunt hominum mores, ſ
lus vivat oportet, qui velit abeſſe à malorum co
ſortio. GA. Non omnino vanum eſt quod dici
Plures enim mali, ut Græcus ille ſapiens dixit. S
ex paucis optimos deligo. Et probus ſodalis no
nunquam ſodalem reddit meliorem. Vito luſus, q
provocant ad nequitiam: utor innoxiis. Come
me præbeo omnibus: ſed familiarem non niſi b
nis. Quodſi quando incidero in malos, aut corrig
blande monendo, aut diſſimulo, toleroque: ſi v
deor non profecturus, certe cum primum licet, m
met ab illis * ſuffuror. ER. Nunquamne * titillav
animum tuum libido capiundæ cucullæ? GA. Nu
quam; ſed crebro ſolicitatus ſum à quibuſdam
hoc ſeculo, velut à naufragio, ad portum monaſt
riorum vocantibus. ER. Quid ego audio? Capt
bant prædam? GA. Miris technis adorti ſunt
me, & parentes. Sed mihi ſtat ſententia non ad
cere me vel matrimonio, vel ſacerdotio, vel inſ
tuto monachorum, aut ulli vitæ generi, unde p
me non queam extricare, priuſquam mihi fue
pulchre notus. ER. Quando iſthuc erit? GA. Fo
taſſe nunquam. Sed ante annum vigeſimum oct
vum nihil ſtatuetur. ER. Cur ita? CA. Quia a
dio paſſim tam multos ſacerdotes, monachos,
maritos deplorantes, quod ſeſe temere * præcipi
tint in ſervitutem. ER. Cautus es, qui capi nol
GA. Interim tria mihi curæ ſunt. ER. Quæna
iſta? GA. Ut proficiam in probitate morum. Dei
ſi id nequeam, certe tuear illibatam innocentiam
famam. Poſtremo, paro mihi bonas literas ac diſ
plinas, in quovis vitæ genere futuras uſui. FR. S
interim à * poëtis abſtines? GA. Non in totu

Suffuror.] Id eſt, illorum conſortium effugio.

Titillavit.) Invaſit, inceſſit, cepit.

Præcipitarint.) Id eſt
mere conjecerint.

Poëtis.) Qui, & quom
do legendi,

caſtiſſimos quoſque potiſſimum lego. Quod ſi
id inciderit parum verecundum, prætercurro,
quemadmodum Uliſſes obturatis auribus Sirenas
præternavigavit. ER. Sed cui interim ſtudiorum
generi te potiſſimum addicis? Medicinæ, Juri Cæ-
ſareo aut Pontificio, an Theologiæ? Nam linguæ,
bonæ literæ, philoſophia, pariter conducunt ad
omnem profeſſionem. GA. Nondum ulli me plane
addixi, ſed ex omnibus guſtum aliquem capio, ne
uſquam plane ſim rudis: utque, deguſtatis ſin-
gulis, certius eligam, cui ſim accommodus. Medi-
cina ubivis terrarum certiſſimum viaticum eſt: Ju-
riſprudentia viam aperit ad dignitates: Theologia
mihi cumprimis placeret, niſi me mores quorundam
& moroſæ inter ipſos contentiones offenderent.
ER. Non facile labitur, qui ſic pedetentim incedit.
Complures hiſce temporibus abſtinent à Theolo-
gia, quod vereantur, ne vacillent in fide catholi-
ca, cum videant, nihil non vocari in quæſtionem.
GA. Ego, quod lego in ſacris litteris & in ſymbolo,
quod dicitur Apoſtolorum, ſumma fiducia credo,
nec ultra ſcrutor. Cætera permitto Theologis
diſputanda ac definienda, ſi velint. Si quid tamen
receptum eſt uſu populi Chriſtiani, quod non pla-
ne pugnet cum ſacris literis, hactenus ſervo, ne
aliquam ſim offendiculo. ER. * Quis Thales te
docuit iſtam philoſophiam? GA. Fuit mihi admo-
dum puero conſuetudo domeſtica cum integerrimo
viro Ioanne Coleto. Noſtin' hominem? ER. Quid
ni? tanquam te. GA. Is eam ætatem hujuſmodi
præceptiunculis imbuit. ER. non invidebis, ſi me
præbeam æmulum inſtituti tui? GA. Imo iſthoc
nomine mihi futurus es multo charior. Scis enim,
ſimilitudine morum conglutinari familiaritatem ac
benevolentiam. ER. Verum; ſed non inter com-
petitores ejuſdem magiſtratus, quum ſimili labo-
rent morbo. GA. Nec inter ejuſdem ſponſæ pro-
cos, quum pariter laborent amore. ER. Sed extra
jocum experiar imitari rationem iſtam. GA. Pre-
cor ut tibi vertat quam optime. ER. Fortaſſis aſſe-
quar

Quemadmodum.) Illuſtrat
o ab exemplo.
Quis Thales.] Thaleti pri-
mas tribuunt inter ſapien-
tes.

quar te. GA. Utinam & præcurras. Sed interi
non operiar te; quin ipſe quotidie me ipſum ſup
rare contendo: ſed tamen adnitere, ſi potes,
antevertas.

Venatio.

PAULUS, THOMAS, VINCENTIUS
LAURENTIUS, BARTHOLUS.

PA.* TRahit ſua quemque voluptas. mihi pl
cet venatio. TH. Placet & mihi: ſe
ubi canes, ubi venabula, ubi caſſes? PA. Valea
apri, urſi, cervi & vulpes, nos inſidiabimur cunic
lis. VI. At ego laqueos injiciam locuſtis, Inſidi
bor gryllis. LA. Ego ranas captabo. BA. Ego p
piliones venabor. LA. difficile eſt ſectari volanti
BA. * Difficile; ſed pulchrum: niſi pulchrius e
ducis ſectari lumbricos aut cochleas, quia care
alis. LA. Equidem malo inſidiari piſcibus; e
mihi hamus elegans. BA. Sed unde parabis eſcam
LA. Lumbricorum ubique magna eſt copi
BA. eſt, ſi tibi velint prorepere è terra. LA.
ego mox efficiam, ut multæ myriades proſiliar
BA. Quo pacto? incantamentis? LA. Videb
* artem. Imple hanc ſitulam aqua. Hos juglandiu
ſummos cortices virentes confracto immittit
Hac aqua perfunde ſolum. Nunc obſerva pauliſpe
Vides emergentes? BA. Rem prodigioſam vide
* Sic olim, opinor, exiliebant armati ex ſatis ſe
pentis dentibus. Sed plerique piſces delicatior
& elegantioris ſunt palati, quam, ut eſca tam vu
gari capiantur. LA. Novi quoddam inſecti genu
quo talibus inſidiari ſoleo. BA. Tu vide an poſſ
imponere piſcibus; ego ranis faceſſam negotiun
LA. quomodo? reti? BA. Non; ſed arcu. LA. No
vum piſcandi genus. BA. At non injucundum. V
debis, & fateberis. VI. * Quid ſi nos duo micemu
digitis? PA. Ignavum eſt ac ruſticum luſus genu
Ad focum deſidentibus magis convenit, quam i
cam

Trahit ſua.] Hemiſtichium Virg. ex Bucol.

Difficile, ſed pulchrum.] Alluſum eſt ad Proverb. Difficilia quæ pulchra.

Artem.] Ars piſcatoriæ inſerviens.

Sic olim.] Illuſtratio a exemplo.

Quid. ſi.] Vide Cicer. d divinat. lib. 2.

[..]mpo verſantibus. VI. Quid ſi certemus nucibus? [..]. Nuces admodum pueris relinquamus; nos [..]ndiuſculi ſumus. VI. Et tamen nihil aliud ad[..]c, quam pueri ſumus. PA. Sed quibus decorum [..] ludere nucibus, iiſdem non indecorum eſt equi[..]e in arundine longa. VI. Tu igitur præſcribito [..]us genus, ſequar quocunque vocaris. PA. Et ego [..]urus ſum omnium horarum homo.

Euntes in ludum literarium.

SYLVIUS, JOANNES.

[..]. CVr adeo curris, Joannes? IO. Cur lepus, ut aiunt, pro canibus? SY. Quid hoc [..]overbii eſt? IO. Quia niſi adfuero in tempore [..]ite recitatum catalogum, actum eſt de pelle mea. [..]Y. Hac quidem ex parte nihil eſt periculi. Modo [..]æterita eſt quinta. Inſpice horologium, manus [..]ondum attigit punctum, quod horam ab hora [..]quis ſpatiis dirimit. IO. At ego vix habeo fidem [..]orologiis: mentiuntur nonnunquam. SY. At mihi [..]de, qui campanæ vocem audivi. IO. Quid loque[..]atur? SY. Horam eſſe quintam. IO. * Sed eſt & [..]liud, unde magis etiam timeam. Reddenda eſt [..]memoriter heſterna lectio, ſatis prolixa. Vereor [..]t poſſim. SY. Commune periculum narras. Nam [..]t ipſe vix ſatis teneo. IO. Et noſti præceptoris [..]evitiam. Omnis illi noxa capitalis eſt. Nec magis [..]arcit noſtris natibus, * quam ſi corium eſſet bubu[..]um. SY. Verum is non aderit in ludo. IO. Quem igi[..]ur vicarium conſtituit? SY. Cornelium. IO. * Stra[..]um illum? Væ noſtris natibus. Is vel * Orbilio [..]lagoſior eſt. SY. Verum dicis; & ideo non raro [..]am illius brachio precatus paralyſin. IO. Non eſt [..]pium, imprecari præceptori. Nobis potius caven[..]um, ne incidamus in illius tyranni manus. SY. Red[..]amus inter nos viciſſim, altero recitante, altero [..]odicem inſpiciente. IO. pulchre mones. SY. Fac [..]præſenti ſis animo. Nam metus officit memoriæ. [..]O. Facile deponerem pavorem, ſi non adeſſet

 peri-

Sed eſt.] Cauſa efficiens [..]ollicitudinis.

Quam ſi.] Illuſtratio à [..]imili.

Strabum.] Ab adjunctis corporis circumſcriptio.

Orbilio.] Orbilium literatorem Horat. plagoſum appellat. Lege Suet. lib. de claris grammaticis,

periculum. At in tanto diſcrimine quis poſſit eſ ſecurus animo? SY. Fateor; attamen non agit de capite, ſed de parte diverſa.

Alia.

CORNELIUS, ANDREAS.

Co. SCite tu quidem pingis, ſed charta tua pe fluit. Charta ſubhumida eſt, ac transmi tit atramentum. AN. Quæſo ut appares mihi pe nam hanc. Co. Deeſt mihi gladiolus ſcriptoriu AN. En tibi. Co. Hui quam obtuſus! AN. Accip coticulam. Co. Utrum amas ſcribere cuſpide d riuſcula, an molliore? AN. Attempera ad manu tuam. Co. Ego molliore ſoleo. AN. Quæſo ut mi deſcribas ordine figuras elementorum. Co Græc an Latinas? AN. Latinas primum conabor imita Co. Suppedita chartam. AN. Accipe. Co. S meum atramentum dilutius eſt ſubinde infuſa aqu AN. At meum linteolum prorſus exaruit Co I munge; niſi mavis immejere. AN. Imo potius r gabo alicunde. Co. Præſtat habere domi, qu rogare commodato. AN. Quid eſt ſcholaſtic abſque calamo & atramento? Co. quod mil abſque clypeo & gladio AN. Utinam mihi eſſe articuli tam celeres. Equidem non poſſum dicta tis vocem ſcribendo aſſequi. Co. Prima cura ſi ut bene ſcribas: proxima ut celeriter. Sat cit ſi ſat bene AN Belle: ſed iſtam cantionem ca præceptori, quum dictat, Sat cito, ſi ſat bene.

Agendi gratias Formula.

PETRUS, CHRISTIANUS.

PE. GRatum mihi feciſti, quod aliquoties me ſcripſeris. Habeo gratiam, quod me crebrius ſcripſiſti. Amo te, quod interdum me literas dare non dedignatus es Habeo gratia quod crebris litteris me viſeris. Ago tibi gratia qui literarum faſciculis nos oneraris. Maxima t à me habetur gratia, qui nos aliquando literis ceſſiveris. Pergratum mihi feciſti, quod nos dign tus ſis tuis literis Debeo tibi pro tuis humaniſſim ad me literis. Magni beneficii loco duco, quod n es gravatus ad me ſcribere.

Reſp.

Reſponſio.

CH. * Imo meum eſt deprecari culpam impuden-
æ, qui non veritus ſim tibi homini tum occupatiſſi-
o, tum doctiſſimo, meis illiteratis literis obſtrepe-
e. Agnoſco ſolitam tuam humanitatem, qui meam
udaciam boni conſulueris. Verebar ne quid offen-
iſſent te meæ literæ, quod nihil omnino reſpon-
eres. Non eſt quod ag s gratias; mihi plus ſatis
ſt, ſi ſedulitatem meam accepiſti in bonam partem.

Imo.] Petit veniam, ſumpto argumento à perſonæ qua-
itate.

Nova rogandi Formula.

PE. Nihilne novarum rerum adfertur è patria? Num quid novi de noſtratibus accepiſti? Quid novi? Ecquid novarum rerum apportas? Num quid novi fertur? Num quæ res novæ è patria nuntiantur;

Reſponſio.

CH. Novi quidem permultum, at nihil veri. Novarum quidem rerum ſatis, at nihil comperti. Nova permulta, at explorati nihil. Non parum novi, at veri non multum. Nihil adfertur novi. Novarum rerum nihil prorſus accepi. Certi nihil, novi nonnihil. Rumores adferuntur permulti, ſed dubii. Plurima eſt fama, at rerum nihil, firmi nihil. Si vana te capiunt, adfero tota plauſtra mendaciorum. Fabularum totos modios apporto. Tantum mendaciorum adfero, quantum vix una navis vehat. PE. Exonera te quamprimum, ne ſuccumbas tanto oneri. CH. Nihil habeo præter ea quæ jactantur in tonſtrinis, in vehiculis, & in navibus.

An accepiſti literas? Formula.

PE. Nihilne literarum accepiſti? Num aliquas è patria recepiſti literas? Nullæ tibi ſunt redditæ literæ? Num quid ſcriptorum accepiſti? Num quas accepiſti epiſtolas? Ecquas ab amiculis accepiſti literas? Nihil epiſtolarum advolavit è Gallia?

Reſponſio.

CH. Literarum nihil accepi. Ne pilum quidem literarum accepi. Ne tantulum quidem adfertur literarum. Nemo literam ad me. Ne verbum quidem à quoquam redditur. Tantum literarum accepi jam diu, quantum vides in oculo meo. Equidem pecu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

nias, quam literas malim. Argentum accipere ma-
lim, quam epiſtolas. Nummos recipere malim, qu
epiſtolia. Nihil moror literas, modo veniat arge
tum. Equidem numerari malo mihi, quam ſcri

Credo, Formula.

PE. Facile credo. Haud difficile creditu e
Credi iſtud perfacile poteſt. Iſtud tibi quis n
credat? Admodum incredulus fuerit, qui hoc t
non credat. Profecto habeo tibi fidem. Iſtius
mihi facile fidem facis. Credo tibi vel injurat
Veriſimile dicis. Adferunt tamen nonnihil ſola
literæ. At ego alterutrum malim, quam neutrum.

Utilitatis Formula.

CH. Quorſum ſpectant literæ ſine pecunia? A
quid tandem inanes conducunt literæ? Quorſu
valent, ad quid conferunt, faciunt, proſunt, pr
ficiunt literæ vacuæ? Cui gratæ, cui acceptæ lite
ræ ſine nummis? Quid emolumenti adferunt liter
inanes? Cui bono ſunt otioſæ literæ? Quid juvant
Cui ſunt uſui? Ad quid conducibiles ſunt? Qui
ſecum adferunt momenti? Cui rei ſunt utiles ina
nes epiſtolæ?

Reſponſio.

PE. Podici tergendo utiles, idoneæ, accommo
dæ. Conducunt natibus tergendis. Si uſum neſci
earum, ad anum expurgandum valent. Ad nate
tergendas. Ad poſticum purgandum. Conferun
ad eam corporis partem mundandam, quæ ſeme
* identidem inquinat. Valent conveſtiendis *ſcom-
bris. Involvendo thuri ſunt accommodæ. Quid?
valentne amiculi? Quid uxor agit tua? CH. Recte:
eam apud matrem reliqui, & quidem prægnantem.

Identid.] Id eſt, ſubinde. Alluſit ad prov. Τȣ̃ πρωκτȣ̃ περιγινομένȣ.

Scombris.] *Horat.* Nec ſcombros metuentia carmina, nec thus.

Bene precandi.

PE. Bene & tibi & illi vertat: tibi, quod pater:
illi, quod mater futura ſit. Adſit Deus. Ut utrique
veſtrum fauſtum felixque ſit, precor, optoque.
Quæſo, oro ſuperos omneis, ut incolumis prolem
vobis dignam pariat, & pulchra te faciat prole pa-
rentem. Laudo te, quod virum te præſtiteris. Gau-
deo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ꝛo, te virum præſtitiſſe. * Gallum te eſſe decla-
ſti, at non Cybeles. Abi; virum te judico.
H. Ludis; idque facis tuo more. Age age, eſt tibi
us apud me loquendi quælibet. Audio, te patriam
uper reviſiſſe. PE. Sic eſt factum. Nam diutiuſcu-
e jam abfueram; non ferebam tam diuturnum pa-
riæ deſiderium. Non poteram à parentum con-
pectu abeſſe diutius. Torquebat me diutinum
micorum deſiderium. CH. Pie feciſti: humanus
es, qui iſta cogites. Ducimur enim omnes admi-
abili quodam amore ejus regionis, quæ nos aluit
atque edidit. Et,

Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.

Dic, quæſo, quonam in loco illic offendiſti omnia?

Gallum.] Qui, ut *Catullus* inquit, corpus evirat Veneris immodico uſu. Cybeles ſacerdotes Gallos vocari, notum eſt.

Nova omnia, Formula.

PE. Nihil non novum. Mutata omnia. Novata ſingula. Univerſa nova. Vide quam repente tempus res mutet humanas. Videbar mihi in alium venire mundum. Vix dum decennium abfueram, & non ſecus omnia admirabar, quam * Epimenides ſomniatorum princeps, vix tandem expergefactus. CH. Quænam iſta eſt fabula? Quid iſthuc eſt fabulæ? PE. Dicam equidem, ſi vacat. CH. Nihil fuerit jucundius. PE. Sellam igitur una cum pulvino mihi poni jube. CH. Recte admones; nam ſedens commodius mentieris. PE. Fabulantur hiſtorici de Epimenide quodam Cretenſi, qui deambulandi gratia ſolus urbem egreſſus, cum, ſubita pluviæ vi compellente, in quandam ſpelunperpetuos annos obdormiſſet, quadraginta ſeptem cam ingreſſus, ſomnum continuarit.

Epimenides.] Vide prov. Epimenidis ſomnium dormis.

Non credo, Formula.

CH. Quid Narras? incredibile dictu. Non veriſimile dicis. Somnium mihi narras. Non ſit mihi ſimile veri. Monſtri ſimile narras. Non pudet tam improbæ vanitatis? Digna fabula quæ addatur veris narrationibus Luciani. PE. Imo rem narro à graviſſimis proditam autoribus; niſi forte tibi parum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ſpectatæ fidei eſt Aulus Gellius. CH. mihi v
quæ ſcribit ille, folia Sibyllæ ſunt omnia. Pe. Q
tandem theologum tot annos ſomniaſſe reris? N
theologum fuiſſe proditum eſt. CH. Audire ge

Reſponſio.

PE. Quid aliud, quam quæ poſtea prodidit S
tus, & hujus farinæ ſodales? Sed bene cum Epi
nide actum eſt, qui vel tandem ad ſe redierit: n
ti theologi nunquam expergiſcuntur à ſuis ſomn
CH. Age, facis ut poëta dignum eſt: ſed pe
mentiri. PE. Epimenides igitur ſomno ſolutus
ſpelunca prodit, circumſpicit, mutata videt omn
ſylvas, ripas, flumina, arbores, agros, breviter n
non novum. Accedit ad urbem, percontatur, ma
illic aliquandiu, neque novit quenquam, neq
quopiam agnitus eſt. Alius hominum cultus,
idem vultus, mutatus ſermo, diverſi mores.
miror, hoc Epimenidi poſt tantum annorum e
niſſe, cum mihi idem propemodum evenerit,
pauculos annos abfuiſſem. CH. Quid uterque
rens? vivuntne? PE. Vivunt ambo, & valent
cunque, ſenio, morbo, denique bellorum calami
confecti. CH. Hæc eſt humanæ vitæ comœ
Hæc eſt fatorum lex inevitabilis. PE. Cœn
hodie domi? CH. Foris cœnaturus ſum. F
cœnandum eſt mihi. PE. Apud quem? CH. Ap
ſocerum meum, apud generum meum, apud nur
meam, apud affinem meum. Affines dicuntur
non ſanguinis, ſed matrimonii conjunctione co
lati ſunt. PE. Quæ ſunt igitur uſitata vocabula
nitatum? CH. Maritus & uxor, nota ſunt nomi

Socer uxoris meæ pater eſt mihi.
Gener filiæ meæ maritus.
Socrus uxoris meæ mater.
Nurus filii mei uxor.
Levir maritifrater. Levir dic
ab uxore, ut Helena Hectorem levirum vo
quod eſſet nupta Paridi.
Fratria Fratris mei uxor.
Glos mariti ſoror.
Vitricus matris meæ maritus.
Noverca patris mei uxor.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Privignus	uxoris aut mariti filius.
Privigna	filia alterutrius.
Rivalis	qui amat eandem.
Pellex	quæ amat eundem : ut, Thraſo ri-

valis eſt Phædriæ, & Europæ pellex eſt Junoni.

Cras mecum prandeas.

PE. Ago gratias. Laudo te. In craſtinum igitur te ad cœnam voco. Cras ergo ut mecum cœnes, oro. Cras igitur mecum prandeas, rogo. Cras igitur te mihi convivam volo.

Timeo ne non poſſim.

CH. At vereor, ne non licuerit. Ut poſſim, metuo. Veniam, ſi quidem licebit. At metuo, ne non queam.

Quare?

PE. Cur non licebit? Qui ſic? Quid ita? Quam ob rem? Quo pacto? Quid cauſæ? Quid obſtiterit, quo minus poſſis?

Domi me eſſe oportet.

CH. Tum quidem mihi domi manendum eſt. Ut domi nocte ſim, neceſſe eſt. Tum certe foris eſſe non licebit. Cras mihi quoquam ire foras, liberum non erit. A prandio abeſſe mihi integrum non erit. Aliquot ipſe convivas eo die * operior. Aliquot amiculi conſtituêre ea nocte domi noſtræ cœnare. Ipſi mihi convivæ ſunt ea nocte tractandi, alioqui lubens venirem. Ni id eſſet, haud gravatim facerem. Quod ni eſſet, haud me tibi difficilem præberem. Non excuſarem, ſi liceret. Non paterer bis rogari, ſi queam. Parce rogare; vel invocatus adeſſem, ſi quo pacto liceret. Haud gravate tibi obſequerer, ſi poſſim. Fruſtra rogas eum, cui non eſt liberum: fruſtra item rogaturus, ſi liberum eſſet. Nunc ut maxime cupiam, * non poſſum: tunc ſupervacaneum eſſet rogare volentem. PE. Vel perendie apud me ſis, oportet. Saltem perendino die ad cœnam venias, neceſſe eſt. Quarto abhinc die non gravaberis mihi præbere convivam. Die Jovis proximo non potes effugere, quin venias.

Non

Operior.] Id eſt expecto.
Non poſſum.] Ab impoſſibili.

Non poſſum promittere.

CH. Non poſſum polliceri. Affirmare iſtud
non poſſum. Promittere certum nequeo. Venia
ubi utrumque noſtrum videbitur commodiſſim

Diem dicere debes.

PE. Diem igitur mihi conſtituas volo, ad qu
mecum ſis cœnaturus. Diem igitur aſſignes, opor
Diem igitur promittas, neceſſe eſt. Diem certum
hi præfiniri, præſcribi, præſtitui, conſtitui cu
Ad certum diem condicito. Diem mihi dicas vel

Nolo te præſcire.

CH. Equidem non ſoleo dicere diem ami
Cum quibus mihi parum convenit, iis ſoleo * di
dicere. Præſcium te eſſe nolim. Præſcire te nc
De improviſo te opprimam. Inopinato te opp
mam. Te nec opinantem oppreſſero. Te nihil
ſpicantem oppreſſurus ſum. Non expectatus
fuero. Adoriar te nec opinantem. Veniam ult
neus, & inſperatus conviva.

Diem dicere.] Jocus eſt ambiguus ſignificatione. nam illis diem dicim quos in jus vocamus.

Præſcire volo.

PE. Biduum præſcire volo. Biduum præſcius c
cupio. Præmoneto biduo prius, quam venias.
me biduo ante certiorem. CH. Si me urges, d
tibi diem Sybariticum, ne deſit apparandi ſpatiu
PE. Quod hoc verbi eſt? CH. Sybaritæ convi
invitabant in annum proximum, ut utrinque e
juſtus apparatus. PE. Valeant * Sybaritæ c
ſuis moleſtis conviviis: ego congerronem voc
non ſatrapam.

Sybaritæ.] Vide prov. Sybaritica menſa:

Tuo malo optas.

CH. Equidem tuo detrimento. Tuopte quid
malo. In damnum tuum iſtud optas. Incommo
iſtud precaris tuo. PE. Quid ita? Quam ob re
CH. Ego inſtructus accedam. Ego munitus venia
Aggrediar te paratus. Inſtructus multa fame ac
dam; tu vide ut vulturem expleveris. Parabo ve
trem, ac dentes exacuam; tu vide quibus modis
pum exſatures. PE. Age ad hoc certamen te pro
co. Age fac pro viribus, pro virili, ſi quid pot

CH. V

CH. Veniam, ſed non incomitatus. PE. Tanto vevies gratior. Sed quo comite venies? CH. * Umbra. PE. Nec ſecus poſſis, ſi modo luce venias. CH. Sed umbram adducturus ſum dentatam unam atque alteram, ne tu me vocaris impune. PE. Age ut libet, *modo ne larvas adducas. Sed explana, ſi libet, quid ſibi velit umbræ vocabulum. CH. Apud eruditos umbræ vocantur, qui ipſi non vocati comitantur eam, qui vocatus eſt ad convivium. PE. Talium umbrarum adhuc quantum voles.

Umbra.) Id eſt, comite. Lege proverb. Umbra. *Modo ne larvas.*) Nam umbras τὰ εἴδωλα, hoc eſt, defunctorum animas quandoque appellamus.

Ea lege promitto.

CH. Veniam quidem, at hac lege, ut tu poſtridie ejus diei viciſſim apud me cœnes. Faciam eo quidem pacto, ut deinde mihi quoque ſis conviva. Ea lege cœnam condico, ut tu rurſum mihi ſis conviva. Spondeo, futurum, ſed hac exceptione, ſi tu poſtero die itidem apud me ſis. Recipio tibi, facturum me. Do fidem, futurum. his quidem legibus, ut tu mecum poſtridie prandeas. PE. Age fiat. Eſto. Sit ita ut vis. Si jubes, faciam. Novi Gallorum magnificentiam. Non vis gratis apud me cœnare, niſi vices retuleris. At iſto quidem pacto redire ſolent in orbem convivia. Sic naſcitur conviviorum longa * periodus. Hac viciſſitudine fiunt ſine fine reciproca convivia. CH. Nihil ſuavius, ſi minimum accedat apparatui quotidiano. Cæterum ego te detineo, aliò fortaſſis iturum. PE. Imo ego te opinor. Sed cras latius & familiarius confabulabimur. Verum craſtino die plura nugabimur. Interim fac valeas. Interim cura ut bene valeas. Interim valebis.

Periodus.] Id eſt, circumductio.

Quo is? formula.

CH. Quo tu nunc abis? Quo tu nunc properas? Quo tu tam celeri gradu tendis? Quonam te confers? Quò nunc iter eſt.

Eo domum, formula.

PE. Domum me recipio. Domum revertor. Domum repeto. Domum me confero. Viſo quid domi agatur. Accerſo medicum. Rus hinc concedo. Conſtitui ad hanc horam cum viro quodam graviſſimo col-

colloqui. Statui hac hora congredi cum viro grav
ſimo. CH. Quonam? E. Cum Curione multi
quo. CH. Precor igitur tibi præſentem Mercuri
PE. Quid opus Mercurio favente? CH. Quia
erit cum linguaci. PE. Atqui hac gratia magis c
veniebat, mihi * Memoriam precari propitia
CH Quid ita? PE. Quia patientiſſimis aurib
opus erit potius quam ſtrenua lingua. At auris M
moriæ dicata eſt. CH. Quanam iturus es? Qua ib
PE. Hac ad ſiniſtram, hac, illac, per forum. CH.
mitabor igitur te. Aſſectabor, ac deducam te ad
verticulum uſque. PE. Non patiar te circumagi. N
lim te tantum laboris mea cauſa capere. Iſthuc o
cii ſerva cum erit uſus; nunc nihil opus eſt. Ne
gratia facias vitæ tuæ diſpendium. CH. Mihi quid
compendium eſt, frui tantiſper amico. Nihil hab
quod agam, & non ſum piger, ni tibi ſum moleſ
comes. PE. Nemo jucundior aſſecla. At non ſin
ut mihi claudas lævum latus: non admittam, ut m
ſiniſter ambules. Hic te ſuperis commendo. N
te longius comitem. Ulterius nolo me comiteri

Memoriam.] Memoriam hic pro dea memoriæ po

Commendandi Formulæ.

CH. Tu me Curioni magnopere commenda
Fac me Curioni multiloquo quam commendati
mum facias. Me Curioni commendatum quam
ligentiſſime curato. Jube ut me ſibi commend
ſimum habeat. Ego me illi per te commenda
facio. Me tibi etiam atque etiam commendo.
tuæ humanitati quam poſſum diligentiſſime c
mendo. Recommendo, pro commendo, barbari
linquito. Vide ne pauca cum multiloquo loqu
Vide ne cum multiloquo ſis pauciloquus.

Obſequii.

PE. Vis me tibi morem gerere? Vis me tibi
ſequi? Vis tibi obſecundem? Te igitur imitari me
jubes? Quandoquidem ita vis, faciam libentiſſ
Ne ſis mihi diutius in mora, imo ne uterque al
CH. Sed priuſquam abeas, quæſo te, ne gravis
me docere quo pacto his ſit utendum, in mora
cauſa, in culpa, qui ſoles elegantiæ ſtudioſus e
Quare age, doce obſecro, diſſere amabo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

In culpa. In cauſa. In mora.

PE. Mos gerendus eſt tibi. Non eſt culpa in me, ... on eſt culpa in te. Mora eſt in te. In te cauſa eſt, ... ammatice quidem dicitur; at multo elegantius.

In culpa.

Non ſum in culpa. Culpa non eſt mea. Vaco cul... a. Quod nihil proficis, tua deſidia in cauſa fuit, ... on præceptor, non pater tuus. In culpa omnes ... ſtis. Utrique in culpa eſtis. Utrique culpandi eſtis. ... mbo accuſandi eſtis. Ambo in culpa eſtis. In... diſti in morbum tuo ipſius vitio, tua ipſius culpa. ... idem dicuntur in vitio eſſe, quibus culpa debet ... nputari: & in crimine eſſe, qui culpandi ſunt: & ... n damno eſſe, qui damno afficiuntur. Hoc genus ... ermonis non temere licet invertere. Damnum in ... lo eſt, vitium in illo eſt.

In cauſa.

Quo minus ad te ſcripſerim, morbus in cauſa ... uit. Quo rarius ad te ſcripſerim, mea negotia in ... auſa fuerunt, non negligentia. Quid in cauſa fuit? ... Quid cauſæ fuit? Ego non ſum in cauſa. Quod nul... las à me literas acceperis, tabellarius in cauſa fuit. ... Quod tam macilentus es, amor, non ſtudium, in ... auſa eſt. Hoc eſt cauſæ.

In mora.

Non ero vobis in mora. Quidnam nobis in mo... ra fuit? Tu nobis in mora fuiſti: Tu ſemper in mo... ra es. Quid te remoratum eſt? Quis te remoratus ... eſt? Habes quod petebas; tuum eſt, memoriæ in... ſculpere. Habes affectatiunculæ tuæ præmium. Va... le, mi Chriſtiane. CH. Vale in craſtinum & tu, mi Petre.

In occurſu.

CH. Salve multum, juncundiſſime Auguſtine. AVGVSTINVS. Salve tantumdem mi humaniſſime Chriſtiane. Felix ſit tibi hujus diei exortus. Proſper ſit tibi hic dies. Quid tandem agitur? CH. Suaviter, ut nunc res noſtræ ſunt. Et cupio omnia quæ vis. AV. Merito te amo. Amo te. Amandus es. Benigne dicis. Comis es. Habeo gratiam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Iraſcor tibi, formula.

CH. At ego nonnihil tibi ſuccenſeo. At ego
ſubiraſcor. Verum ego tibi ſum ſubiratus. At
ego ſum in te ſtomachoſior. Atqui nonnihil eſt,
habeo, quod tibi ſuccenſeam.

Qua cauſas formula.

AV. Quidnam eſt iſtud, obſecro? Quid ita? Q
ob rem tandem oro? Quid admiſi ſceleris? C
commerui? Promereor bona, aut laudem: C
mereor mala, aut pœnam: illud in bonam, ho
malam partem ſumitur. Demeremur eum, q
nobis beneficio reddimus obnoxium.

Quia non curas me.

CH. Quod nulla mei tibi cura ſit. Quod ni
nos reſpicis. Quod tam raro nos reviſas. Quod
hil nos cures. Quod me plane negligis. Quod n
curam videris abjeciſſe. AV. At nihil eſt cauſæ
ſuccenſeas. At præter meritum meum. At imm
to ſuccenſes. Neque enim mea culpa accidit, q
te rarius viſam. Dabis veniam occupationibus n
per quas mihi non licet toties, quoties cupio, t
viſere. CH. Ita demum tibi ignoſcam, ſi hodie
me cœnes. Ea conditione purgatus mihi eris,
ſperi ad cœnam venias. AV. Haud iniquas pac
ges præſcribis Chriſtiane, quare haud invitus
ciam. Equidem faciam volens. Iſtud quidem fe
perlubenter. Haud gravate faciam. Hic ſane
me præbebo difficilem. Nihil hac re fecero l
tius. Animo faciam lubenti. CH. Laudo tua
cilitatem, & hac in re, & in cæteris omnibus. A
ſoleo amicis obſequi, præſertim non iniqua p
tibus. Ridiculum: an tu me recuſaturum pu
oblatum, quod ultro etiam erat rogandum?

Ne fallas me, formula.

CH. Age, at cave ne me deluſeris. Cave f
Cave ſpem fruſtra foveam. Cave luſeris exp
tem. Cave mihi verba dederis. Vide ne me f
habeas. Vide ne me vana ſpe lactes. AV. Nihil
jurejurando. In cæteris, in aliis time perfidia
in re non fallam. Sed heus tu, cave quicqu
caveris præter quotidiana: mea cauſa diem

olo. Scis, me convivam minime edacem, bibacem multo minus. Noſti enim, me convivam non multi cibi, ſed joci plurimi. CH. Curabitur diligenter. Ego te * Pythagorica cœna excipiam, aut fortaſſe frugaliore. AV. Imo Diogenica, ſi me delectare voles. CH. Certe Platonica cœna te excipiam, in qua multum ſit literatarum fabularum, cibi minimum, cujus voluptas duret etiam in poſterum diem: alioqui qui prolixe fuerit acceptus, fortaſſis eo die ſuaviter afficitur, ſed poſtridie dolet caput, crudus eſt ſtomachus. Apud Platonem qui cœnabat, unam voluptatem capiebat ex apparatu facili, fabuliſque philoſophicis: alteram poſtridie, quod nec capitis gravedinem, nec ſtomachi cruditatem ſentiret. Ita prandebat etiam ſuaviter ex condimento cœnæ pridianæ. AV. Placet, fiat ut mones. CH. Tu vide omnes curas tuas, ac rugas etiam iſtas domi relinquas. Huc præter nugas & riſum nihil adferas, &, ut inquit Juvenalis,

Protinus ante meum, quicquid dolet, exue limen.

AV. Quid? literas mecum venire non vis? Muſas meas mecum adducam, niſi quid aliter cenſes. CH. Tetricas Muſas una cum negotiis domi claudas. Blandas Camœnas omnes, deinde ſales tuos, dicteria, ſcommata, facetias, lepores, ridicula omnia tecum adducito. AV. Ita fiet. Exporrigemus frontem. Bellos homunculos agemus. Ridebimus affatim. Curabimus cutem. Indulgebimus genio. Genialiter cœnabimus. Epicureos agemus. Bonum vultum faciemus, & erimus boni ſocii. Inelegantium elegantiæ ſunt, qui ſuam habent linguam ſibi peculiarem. CH. Quo nunc properas? AV. Ad generum meum. CH. Quid illuc? quid eo, quid illo? AV. Audio, neſcio quid turbæ inter eos natum, ut redigam eos in gratiam, ut reducam in concordiam, ut pacem inter eos componam. CH. Benigne facis, quamquam nihil te opus eſſe arbitror: nam ipſi inter ſe melius hoc bellum compoſuerint. AV. Fortaſſis & induciæ jam indictæ ſunt; noctu de pacis legibus agetur. Sed nunquid me aliud vis? CH. Vocabo te

 per

Pythagorica cœna.) Quando Pythagorici oleribus & bellariis tantum veſcebantur, factum ut tenuem impendio cœnam, Pythagoricam vocaremus.

per puerum meum. AV. Ubi voles, domi ero. [illegible] vale. CH. Bene ſit tibi. Fac hic ad quintam h[illegible] adſis. Heus Petre, accerſe ad cœnam Auguſtin[illegible] qui mihi hodie, ut ſcis, cœnam condixit. HE[illegible] Salve, Poëta. Cæna jamdudum parata eſt; te h[illegible] expectat domi. ubi voles, accedas. AV. Venio [illegible] ve, mi Chriſtiane. CH Bene factum quod ve[illegible] Gaudeo, te adveniſſe. Gratulor mihi quod ve[illegible] Nondum quinta ſonuit, credo. PE. Imo jamdu[illegible] præterita eſt. Haud longe ſexta abeſt. Inſtat [illegible] ſexta. Mox ſextam audies. AV. Parvi refe[illegible] poſt quintam venerim, nec ne, modo ne poſt[illegible] nam. Nam poſt feſtum venire, miſerum eſt[illegible] quorſum tantus apparatus? Quorſum tot ep[illegible] Num me lupum exiſtimas? Num tibi lupus vid[illegible] Num me vulturem putas? CH. Non vulturem [illegible] tamen nec cicadam, ut * rore vivas. Nihil e[illegible] xus. Mundities mihi ſemper placuit, ſordes [illegible] ſtor. Nec * Apitius mihi placet, nec Dioge[illegible] Præſtat aliquid ſupereſſe, quam deeſſe. Si pr[illegible] cicer nihil apponeretur, & fuligo forte illap[illegible] ollam condiret legumen, quid tum ederetur? [illegible] omnia ſapiunt omnibus. Itaque mihi placet m[illegible] rata varietas. AV. Non tu metuis * leges ſum[illegible] rias? CH. Imo peccavi frequenter in diverſum[illegible] hil nobis opus lege Fannia. Satis nos docet f[illegible] litatem ipſa tenuitas. AV. Haud ita conven[illegible] Longe aliter pollicitus es. CH Age, inepte, ne[illegible] conventa ſervas. Convenerat enim, ne quid p[illegible] nugas inferres. Quin hæc miſſa faciamus. Lave[illegible] ac diſcumbamus. Heus tu, puer, cape guttu[illegible] patinam, linteum ex humero ſuſpende, mi[illegible] aquam. quid ceſſas? Lava, Auguſtine AV. La[illegible] prior. CH Bona verba: hoc anno perpetuo il[illegible] cœnare mallem. AV. Ridiculum: non honora[illegible] ſed turpiori ante alios lavandum eſt: lava igi[illegible] immundior. CH. Tu es urbanus plus ſatis Es[illegible]-nior quam ſat ſit, quam par eſt. Quorſum attin[illegible]

urni-

Rore vivas.] Vide proverbium, Rore paſcitur.

Apitius.) Nepotum omnium, *Plinius* inquit, altiſſimus gurges.

Leges ſumptuarias.] De legibus ſumptuariis [illegible] Gel. lib. 2. cap. 24. [illegible] Pom. in dictione Ce[illegible]riæ cœnæ: Plinium l[illegible] cap. 50. Macrobium l[illegible] Sat. cap. 17.

banitas ? Hujuſmodi ceremonias ineptas mulier-ilis relinquamus, quæ nunc & ab aulicis faſtidiun-ır, unde tamen olim profectæ ſunt. Lavetis terni ıt quaterni ſimul. Ne teramus tempus hujuſmodi ıoris. Ego nulli deſignabo locum; ſumat ſibi quiſ-ıe quem volet. Qui delectatur igni, hic commo-ius accumbet. Qui offenditur luce, deligat hunc ngulum. Quem delectat proſpectus, hic ſedeat. Agite, ſatis morarum. Accumbite. Ego domi ſum? el ſtans cœnabo, ſi lubeat, vel obambulans. Ceſ-ſatis? At interim cœna corrumpitur. AV. Vivamus nunc, * curemuſque cuticulam. Simus nunc Epi-curei. Nihil nobis cum fronte Stoica. Valeant cu-ræ. Abſit omnis livor, exu et obtrectatio. Sit mens læta, frons hilaris, ſermo lepidus. CH. Quinam ſunt iſti Stoici atque Epicurei, Auguſtine? Av. Stoi-ci, philoſophorum quoddam genus eſt triſte, ſeve-rum, jejunum, qui hominis ſummum bonum, ho-neſto neſcio quo, metiuntur. Epicurei, his longe diverſi, felicitatem hominis voluptate terminant. CH. Tu igitur cujas es tandem? Stoicus, an Epi-cureus? Av. Zenonem laudo, at Epicurum vivo. CH. Quod tu joco dicis, Auguſtine, id ſerio facti-tant hodie non pauci, pallio tantum & barba philo-ſophi. Av. Imo iſti vel * Aſotos ſuperant luxu. CH. Heus, Dromo, ades huc. Tuo munere fun-gere; conſecra cœnam. AV. Quidquid appoſitum eſt, & quicquid apponetur, felix ac ſacrum eſſe jubeat, qui ſua benignitate paſcit univerſa. Amen. CH. Appone epulas. Quid cunctamur capum hunc diſcerpere? quid trepidamus hunc gallum lacerare? Av. Ego Herculem præſtabo, ac belluam hanc conficiam. Utrum mavis de ala, an de poplitibus? CH. Utrum vis, nihil mea refert. Av. In hoc ge-nere alis primæ partes tribuuntur, in cæteris po-plites lautiores putat vulgus. CH. Tu multum la-boris mea cauſa capis. Tu permultum laborem mea cauſa ſumis. Tu omnibus miniſtras; ipſe nihil edis. Ego tibi hanc alam miniſtrabo; at ea lege, ut di-

 midium

Curemuſque.] Proverbia ſunt, Cuticulam curare, Bacchanalia vivere, Indulgere genio.

Aſotos.) Aſoti populus luxu perditus, ex re nomen habens: Græcis enim Aſotus dicitur intemperans, parumque ſobrius.

midium mihi reſtituas. Av. Itane agitur? At iſt… eſt tibi miniſtrare, non mihi. Tibi ſerva: ego eni… ſum impudentior, quam cui miniſtrari quicqua… debeat. CH. Probe facis. Av. Eho, tu *lupo c… bum miniſtras? Vulturem invitas? CH. At jejuna… non cœnas. Av. Imo me uno nihil edacius. CH. In… mendacius nihil. Proinde agito ac ſi domi ſis tu… Av. Iſtud jam plane mihi perſuaſi. Iſtud jam … animum induxi. Sic ſtat ſententia. Conſilium … iſtud facere. CH. Quid tibi hoc vinum placet? Qu… hoc vini delectat? Av. Mihi quidem perplace… Me certe vehementer juvat. Me ſatis delectat. M… non mediocriter juvat. CH. Utrum mavis? r… brum, an candidum?

Lupo.) Id eſt, voraci. appellativum loco appellativ…

Non refert quo ſit colore.

Av. Equidem * utroque juxta delector. Nih… refert quo ſit colore, modo ſapor placeat. Non la… boro quantum oculis placeat vinum, modo palatu… juvet. Nihil me movet aſpectus, ſi ſapor placea… Parvi refert quo ſit colore, quem habeat colorem … ſi ſapiat bene. Non cupio oculos paſcere, ſi palat… ſatisfacere queat, modo palatum juvare poſſit. Ni… hil moror colorem, modo gratus ſit ſapor. CH. Cre… do. Atqui ſunt * cœnaticæ Philoſophiæ cum pri… mis periti, qui negant, vinum eſſe probandum, ni… quod placeat quatuor ſenſibus: oculis, colore: na… ribus, odore: palato, ſapore: auribus, fama & no… mine. Av. Ridiculum. quid fama conducit ad po… tum? CH. Tantum, ut multi non ſtupidi palati ve… hementer probarint vinum Lovanio vernaculum … quum crederent eſſe * Belnenſe. Av. Fortaſſe jam … larga potatione palatum obſurduerat. CH. Imo non… dum attigerant poculum. Tamen judicium tuum … audire cupio, hominis his in rebus peritiſſimi… Av. Album noſtrates rubro præferunt, quod ru… brum paulo ſit acerbius, & alterum exilius quidem … ſed illud mitius, &, ut arbitror, ſalubrius. CH. Ha… bemus & ſubrubrum, & flavum, & purpureum …

Ho…

Utroque juxta.] Juxta adverbium, ſonat, æque.

Cœnaticæ philoſophiæ.) Catius inducitur apud Hor. Cœnaticæ philoſophiæ ad … unguem doctus.

Belnenſe.) Vulgo de Bea… no vocant.

c muſtum eſt * hornum. Hoc bimum eſt, ſi em capit vetuſtas. Habemus & quadrimum: ſed n vapeſcit ac deſipiſcit ſenio. Ætate vigor evait. Av. *Luculli divitias audio. CH. Heus puer, i ceſſas? Nos hic plane negligis: non vides quanſit hic ſiccitas? Quic ſi hoc rerum ſtatu incenam contingeret, quo reſtingueremus? Dato ſinlis plenos cyathos Auguſtine, quid habes, quod rum es hilaris? Quid accidit tibi quod ſedes trior? Quid eſt tibi, quod minime gaudes? Aut oles, aut carmina condis. Tu nunc * Chryſippum is; Meliſſa tibi opus eſt. Av. Quam hic mihi faulam narras? Chryſippus adeo fertur intentus iiſſe ſuis argutiis logicis, ut ad menſam etiam fae periturus fuerit, niſi ancilla Meliſſa cibum in os geſſiſſet. Av. Ille vero indignus erat, qui ſervaetur. Sed ſi te offendit taciturnitas, placetque conivium vocalius, eſt quo id efficias. CH. Memini. ecte admones: liberalius bibendum: largius, opioſius, meracius oportet bibere.

Hornum.) Hujus anni.

Luculli.) Trium Romaiorum divitiæ nobilitatæ unt, Luculli, Craſſi & Varronis.

Chryſippum.) Simile cocultum, vel etiam ἀντονομαστικῶς proprium pro appellativo.

Rem attigiſti.

Av. Rem acu tetigiſti. Recte judicas. Scopum attigiſti. Nam; * Fœcundi calices quem non fecere diſertum? CH. Perdocte tu quidem, Auguſtine, ut omnia; ſed quoniam in ſermonem vinarium, quando in mentionem incidimus vinorum, libet interrogare, quonam conſilio veteres illi Bacchum, quem vini autorem videri volebant, * Poëtarum deum dixerint. Quid enim illi temulento deo cum Poëtis, Muſarum virginum cultoribus. Av. Quæſtio, ita me Bacchus amet, poculis digna: verum quorſum tuæ quæſtiones ſpectent, ſatis intelligo. CH. Quorſum, amabo? Av. Aſtute de vino diſputationem injicis Gallica techna, quam didiciſſe Pariſiis te ſuſpicor, nimirum quo minus interim abſumatur vini. Abi, virum te judico. non fruſtra in tanta ſchola

Fœcundi] Comprobatio à teſtimonio.

Poëtarum.) Bacchus cur poëtarum Deus.

ſchola verſatus es. CH. Accipio tua dicta; refera
paria ſcommata, ubi erit commodum. Sed ad re
Av. Diſſolvam ubi bibero: ſiquidem abſurdum fu
rit, ſicco palato de quæſtione vinoſa diſputare. Pr
bibo tibi, Chriſtiane. Propino tibi hunc ſcyphu
dimidiatum. CH. Accipio abs te libenter. Sit ſal
ti. Proſit. Av. Jam accingor, ut me miſſum facia
Ego meo more præpoſtere faciam. Quod Bacch
pueritiæ effigiem tribuerint, id habet myſteri
quod vinum potum curas & ſolicitudines anim
noſtris eximit, hilaritatemque quandam induc
Quare ſenibus quoque ipſis juventam quandam re
dere videtur, dum & hilariores facit & formoſi
res. id quod Horatius, cum multis in locis, tu
præcipue his verſibus aperte teſtatur:

Ad mare cum veni, generoſum & lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum ſpe divite manet
In venas animumque meum, quod verba miniſtre
Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ

Nam quod huic poëtas dicarunt * deo, id ſigni
catum voluiſſe ſuſpicor, quod vinum & ingeniu
excitat, & facundiam miniſtrat, quæ duo poë
ſunt aptiſſima. Unde frigent carmina quæ ſcribu
tur aquæ potoribus. Eſt quidem igneus ſuapte n
tura Bacchus, ſed * adhibitis Nymphis reddit
temperantior. Habes quod quærebas? CH. Nil
unquam audivi veriſimilius dici ab homine poët
Dignus es qui bibas * gemma. Heus puer, tol
hanc patinam, atque appone cætera. Av. Pueru
habes admodum inurbanum. CH. Eſt veterat
nequiſſimus. Av. Cur non inſtituis alio pacto
CH. Difficile eſt, canem vetulum loris aſſueſcer
Difficillimum eſt veteratoris mutare mores. V
tulus canis non facile aſſueſcit loro. Me quide
dignus eſt. Dignum patella operculum.

Deo.] Appellativum loco proprii, ab effectis vini.

Adhibitis nymphis.] Hoc eſt, dilutus.

Gemma.] Ε"λλειψις, Id eſt gemma: συνεκδοχικῶς ſu
ta parte præſtantiore p
toto poculo, gemmis orna

Si cognoſcerem quid te oblectet, tibi mi-
niſtrarem. Formula.

Av. Decerperem tibi quidpiam, ſi palatum tuu
tenerem. Miniſtrarem tibi, ſi gula tua mihi ſa

cogn

gnita eſſet. Apponerem tibi, ſi, quid potiſſimum raret, ſcirem. Si noſſem ingenium palati tui, eſſem i ſtructor. Equidem tantundem palato, quantum imo, ſapio. CH. Palatum habes eruditiſſimum. hil tuo palato doctius. Nec eo te puto inferio- n, de cujus ſingulari peritia teſtatur Satyricus,

Oſtrea callebat primo deprendere morſu,
Et ſemel aſpecti dicebat littus echini.

r. Et tu mihi Chriſtiane, ut par pari referam, ſum audiviſſe Epicurum, aut* in ſchola Catiana ſtitutus videris. Quid enim tua gula aut ſapien- is, aut faſtidioſius? CH. Si oratoriam æque artem culinariam callerem, nec Cicero ipſe me vince- t. AV. Equidem ſi alterutra carendum eſſet, cu- nariam, quam rhetoricam, mallem. CH. Subſcri- o tuo judicio: graviter, acute, veréque judicas. uid enim oratorum confert loquacitas, niſi quod ures otioſas inani voluptate demulcet? Culinaria um palatum, tum ventrem, tum totum hominem, quantus eſt, paſcit, ac reficit. Concedat laurea lin- guæ, inquit Cicero: at utraque concedat culinæ. Nunquam mihi Stoici illi magnopere placuerunt, qui omnia ad ſuum, neſcio quod, honeſtum refe- rentes, cutis ac palati nullam rationem habendam putant. Dici non poteſt, quanto Diogene ſapientior Ariſtippus mihi fuiſſe videtur. AV. Ego Stoicos cum ſuis jejuniis contemno. Epicurum magis lau- do ac probo, quam Diogenem illum Cynicum, qui crudis oleribus, ac ſimplici aqua victitabat. Quare nihil miror, ſi Alexander, rex fortunatiſſimus, ſe Alexandrum, quam Diogenem, eſſe maluit. CH. Nec ego ſane, quamlibet vilis homuncio, cum Diogene meam philoſophiam commutarem: fortaſſis & Ca- tius tuus facere recuſaret. Melius noſtri temporis philoſophi ſentiunt, qui contenti Stoicorum more diſputare, vivendo ipſum etiam Epicurum vincunt. At ego quidem rem in primis præclaram philoſo- phiam puto, ſi parce adhibeatur. Nimium philoſo- phari non laudo. Eſt enim res perquam jejuna, ſte- rilis atque triſtis. Ubi in calamitatem, aut ægritu- dinem incidi, tum demum ad Philoſophiam, tan-

 quam

In ſchola Catiana.] Catius Epicureus fuit, & coena- rum autor. Vide Horat. lib. II. Serm.

quam ad medicam confugio. Ubi convalui; rurſu
illi vale renuncio. Av. Tuam rationem probo. bel
philoſopharis. Salve igitur, Philoſophe non è* Sto
ſed è culina. CH. Quid tandem habes, Eraſmi
quod parum ſis hilaris? Quid ſibi vult corruga
frons? quid ſilentium? An mihi ſuccenſes, quod
fragiliore cœna acceperim? ERASMIUS. Im
tibi ſum iratus, quod tantum impendii mea cauſa
factum. Interminatus erat Auguſtinus, ne ſua cau
*diem feſtum faceres: vis nos poſthac redire nu
quam. Nam talem cœnam dare ſolent ii, qui una
duntaxat dare conſtituiſſent. Quos tandem conv
vas videris accepiſſe? Non amiculis, ſed ſatrapis co
nam paraſſe videris. An nos helluones eſſe credis
Hoc non eſt dare cœnam, ſed triduanam ſaturit
tem. CH. etiam tu pergis eſſe Demea? Cras
lubet diſputa; hodie Mitionem te præbeas, or
De impendio cras ſobrii diſputabimus: nunc ni
meras nugas audire libet. Av. Chriſtiane, utru
de bubulis an de ovillis carnibus mavis? CH. Bu
bulis quidem magis delector, at ovillas magis ſ
lutares arbitror. Ita ingenium eſt hominum,
perniciosiſſima quæque appetant vehementiſſim
Av. Galli ſuillas carnes mirum in modum aman
CH. Galli amant quæ parvo conſtant. Av. Hac un
in re Judæus ſum: nam nihil æque odi atque carne
ſuillas. CH. Nec injuria. quid enim inſalubrius
Ego in hoc non cum Gallis, ſed cum Judæis ſentic
ER. At ego ovillas pariter amo, & ſuillas; ſed diver
ſa ratione. Nam ovillis, quod amem, libenter veſco
Suillas præ amore non attingo, ne quid offendam
CH. Bellus homo es, Eraſmi, ac feſtivus. Equide
mirari mecum ſoleo, unde tanta in palatis human
diverſitas. Nam, ut Horatiano carmine utar,

Tres mihi convivæ prope diſſentire videntur,
Poſcentes vario multum diverſa palato.

ER. Quamquam, ut ait Comicus, Quot homines
tot ſententiæ, & ſuus cuique mos; tamen nemo m
adduxerit, ut credam plus ingeniis ineſſe varietat
quam palatis. Ita vix duos reperias, quos eadem ju
vent. Permultos vidi, qui butyri ac caſei ne olfactu

qui

Stoa.] Porticus Athenis, unde dicti Stoici.
Diem feſtum facere.] Proverb.

idem ferrent. Sunt quibus carnes nauſeæ ſint:
us elixis, alius aſſis abſtinet. Multi aquam vino
eferunt. Et, quod incredibile eſt, vidi hominem,
i nec pane, nec vino uteretur. CH. Et quibus
ndem miſer ille victitabat? Quibus veſcebatur?
R. Cæterorum nihil faſtidiebat, non carnes, non
ſces, non olera, non poma. CH. Vis ut iſtud tibi
edam? ER. Si lubet. CH. Credo, at ea lege, ut
ciſſim mihi mentienti fidem ſis habiturus. ER. (A-
faciam: modo verecunde mentiaris. CH. Qua-
vero ſit quicquam tuo commento impudentius.
R. Quid dicet frons tua, ſi hominem tibi com-
onſtrem? CH. Macilentum quempiam ac * mono-
ammum eſſe oportet. ER. Imo diceres athletam.
H. Polyphemum potius. ER. Hoc tibi mirum vi-
eri demiror, cum multi ſint, quibus piſces vento
urati ſint panis loco: nonnullis hoc præſtent her-
arum radices, quod nobis panis. CH. Credo; ſed
erge mentiri. ER. Quendam in Italia, cum illic
gerem, videre memini, qui nullo neque cibo, ne-
ue potu adjutus, ſomno ſaginabatur. CH. Ut nihil
udet? Non poſſum illud Satyricum non dicere:

Tunc immenſa cavi ſpirant mendacia folles.

Tu poëtaris. Tu nunc poëtam agis. Nam, Menti-
is, dicere, mihi religio eſt. ER. Mentiar, ſi non
Plinius autor certiſſimus ſcripſit, urſum quatuor-
decim dies ſolo ſomno mirum in modum ſaginari:
uo tamen ita alte premitur, ut ne vulneribus qui-
dem queat excitari. Imo, quo magis mireris, addam
uod Theophraſtus ſcribit, per id tempus urſorum
arnes coctas quoque, ſi aſſerventur, reviviſcere.
CH. Vereor ne Parmeno ille Terentianus iſta non
ontineat. Mihi facile fidem facis. Miniſtrarem
ibi de cervinis carnibus, ſi ſatis eſſem urbanus.
ER. Unde tibi nunc venatio? Unde ferina? CH. Mi-
las, homo hominum, qui vivunt, liberaliſſimus,
noſtrique amantiſſimus, mihi miſit dono: dono qui-
dem, ſed ſic, ut ego minoris emam ſæpenumero.
ER. Quî ſic? CH. Quia famulis plus dandum quam

Monagrammi.) Dicuntur homines prætenues ac puſilli, à picturis, in quibus unica linea notantur homunculi, ceu procul apparentes.

Plinius.) Lib. 8. cap. 36.

daretur in macello vendenti. ER Quæ res
hoc facere? CH Tyrannus omnium violentiſſ
ER Quis iſte? CH. Mos. ER. Profecto tyra
iſte frequenter iniquiſſimas leges obtrudit m
libus. CH Idem ſuo more nudius tertius hunc
vum venatus eſt. Quid tu, qui ſoleas iſtius
eſſe amantiſſimus? Av. Equidem hoc ſtudio
ne relicto, jam præter literas nihil venor C
mihi videntur literæ quovis cervo fugaci
Av. Duobus tamen potiſſimum canibus aſſ
mur, admiratione ſcilicet, atque improbitate
ris. Nam & admirari plurimum diſcendi ard
miniſtrat; &, ut facundiſſimus poëta ſcripſit

Labor omnia vincit improbus.

CH. Amanter a imones, Auguſtine, ut ſoles:
pterea non deſiſtam, non conquieſcam, non
tigabor, donec conſequar. Av. Carnes cervinæ
nunc admodum tempeſtivæ. * Meminit Pl
de hoc animante quiddam admirabile. CH. Q
nam obſecro? Av. Quoties arrexere aures, ac
mi eſſe auditus: at contra cum remiſere, ſur
CH. Iſtud ipſum mihi ſæpenumero evenit N
quando fiat ſermo de recipiendis aureis, nihil
auritum. Hic enim cum Pamphilo illo Terenti
aures arrigo. Ubi de numerando verba fiunt, il
demitto. Av. Laudo te; facis ut te decet. CH.
de his leporinis clunibus? Av. Tibi ſumito CH.
de tergo mavis? Av. Hoc animal præter ili
clunes nihil habet appetendum CH. Vidiſtine
quam leporem candidum? Av. Sæpenumero.
nius in Alpibus candidos reperiri ſcribit, quibus
bernis menſibus nivem pro cibatu eſſe ſit cr
tum. An verum ſit, * Plinius ipſe viderit Quo
leporis cutem candidam reddit nix, ſtomach
habeat candidum neceſſe eſt. CH. Mihi veriſi
non ſit. Av. Accipe magis admirandum, at
taſſe tibi non inauditum. Idem utramque vim
gulis ineſſe teſtatur, maris & fœminæ, ac fœme
ſine mare æque gignere. Iſtud ipſum multi a
verant, præſertim venandi ſtudioſi. CH Eſt it
dicis. Sed hos cuniculos, ſi placet, tentemus,

Meminit Plinius.) Lib. 8. cap. 32.
Plinius.) Libro eodem, c. 55.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

nguiuſculi ſunt ac tenelli. Miniſtrarem illi Nymphæ, ſi propius aſſiderem. Auguſtine, iſtius tibi cinæ curam age, ſi libet: calles enim quo geſtu miniſtrandum iſtis Veneribus. Av. Teneo quid cas, naſute. CH. Quid? te anſerinæ carnes deſtant? Av. Me quidem non mediocriter juvant, ſum minime faſtidioſus. At hic anſer, neſcio quo ſto, nihil me juvat: nihil enim in vita vidi ſiccius: ccior eſt pumice, aut etiam noverca Furii illius, quem * Catullus multum jocatur. Ligneus mihi detur Et, mehercule, quantum ſuſpicor, vetenus miles immodicis excubiis ſeſe maceravit. iunt enim anſerem inter omnia animalia longe ſſe vigilantiſſimum. Et profecto, niſi conjectura allor, hic anſer ex eorum numero eſt, qui, canius una cum excubitoribus ſomno ſopitis, Romaum olim Capitolium defenderunt. CH. Veriſimie (ita me Deus amet) dicis: nam ex eo ſeculo reictum arbitror. Av. Hæc quoque gallina aut parum ſaginatorem habuit, amavit, aut certe zeotypa vixit; quo quidem morbo hoc animantis genus maxime laborat. Hic capus longe melius pinguit. Vide curæ quid faciant. Quod ſi ex Theolorico noſtro Gallo faceremus capum, multo citius pingueſceret. TH. Non ſum gallus. Av. Fateor, non es gallus Cybeles, neque gallus gallinaceus, at forte Gallus gallaceus CH. Quid hoc verbi eſt? AV. Hoc ænigma tibi conjectandum relinquo; ego Sphingem præſtiti, tu Oedipus eſto. CH Dic mihi bona fide, Auguſtine; nulla tibi cum Gallis unquam fuit neceſſitudo; Nihilne affinitatis tibi cum Gallis contraxiſti? Nullum fuit commercium? Av. Nihil, nihil ſane CH. Tanto es nequior. AV. Sed cum Gallabus nonnihil. CH. Liberne de * jecore anſerino? quod apud veteres in deliciis cum primis habebatur Av. Non ſum rejecturus, quod à tua manu venerit. CH. Non eſt quod expectes Romanas delicias. Av. Quas? CH Carduos, cochleas, teſtudines, colubros, fungos, boletos, tubera. Av. Iſtis omnibus ego vel rapam præferam. Libera-

Catullus.] In epigrammate cujus initium, Furi, cui neque ſervus &c.

Jecore anſerino.] Vide Plin. lib. 10. cap. 22.

Liberalis es, benignus es, Chriſtiane. CH. … perdices nemo attingit, ne columbos quidem, … eſt dies jejunii ab Eccleſia indicti; adverſus … eſuriem munite vos. Onerate ſaburra navim … verſus imminentem tempeſtatem. Bellum in… inſtruite ventrem commeatu. AV. Utinam iſ… verbi tacuiſſes, hilariores ſurrexiſſemus à co… Miſeros nos reddis ante tempus. CH. Quid … AV. Quia minus anguem odi, quam piſces. CH. … non tu ſolus. AV. Quis hoc tædii nobis inve… CH. Quis commonſtravit * aloën, apſinthium … ſcammonium dare in remediis? AV. Sed iſta … tur ægrotis. CH. Sic hæc dantur nimium recte … lentibus. Aliquando præſtat ægrotare, quam … ſatis valere. AV. At mihi videtur minus on… olim impoſitum Judæis. Equidem ab anguilli… porcis facile temperarim, modo licet capis & … dicibus expleri. CH. in pleriſque non res, ſed … mus nos diſcernit à Judæis. Illi manum abſt… bant à certis cibis, velut ab immundis & anim… inquinaturis. Nos, cum intelligamus omnia mu… eſſe mundis, tamen carni laſcivienti, velut equo … rocienti pabulum ſubducimus, quo magis dicto … audiens ſpiritus. Nonnunquam immoderatum … vium rerum uſum abſtinentiæ moleſtia caſtigam… AV. Audio: ſed eadem opera defendi poſſet … cumciſio præputii. Moderatur & illa coitus pr… tum, & cruciatum adfert. Si omnes itidem abh… rerent à piſcibus atque ego, vix à parricida … atrox ſupplicium exigerem. CH. Quorundam … lato gratior eſt piſcium, quam carnium e… AV. Congruunt igitur his, qui gulæ ſerviunt, … valetudini. CH. Equidem audivi, quondam a… * Æſopos & Apitios præcipuum luxum in p… bus fuiſſe. AV. Quî conveniunt igitur deliciæ … ſupplicio? CH. Non omnibus ſunt * murænæ, … ſc…

Aloën, apſinthium.] Herbæ & pharmaca amaritudinis notæ.

Æſopos.] Æſopi & Apitii luxus multorum literis nobilitatus eſt, feſtiviter autem, mutato numero, luxurioſos vocant Æſopos & Apitios, quemadmo… effœminatos dicimus … dinapalos.

Murænæ.] Muræna, … rus, Accipenſer, pi… ſunt, olim cariſſimi & … deliciis divitum habiti. …

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ri, aut accipenſeres. Av. Ergo tenues ſoli diſcru-
intur, quibus ſatis male eſt, etiam cum veſci li-
t carnibus. Fit enim non raro, ut cum licet veſci
r Eccleſiam, non liceat per crumenam. CH. Du-
m me hercle interdictum. Av. Quod ſi inter-
ctus carnium eſus divitibus vertitur in delicias;
, ſi pauperibus ſæpe non licet veſci carnibus,
iam cum licet, ac ne piſcibus quidem, qui fere
rius emuntur; cui igitur bono erit interdictum?
H. omnibus: nam tenuibus cochleis aut ranis li-
bit veſci, aut cepe, porrumve arrodere. Mediocres
etrahent nonnihil quotidianis opſoniis. Quod ſi
uid divites deliciabuntur hac occaſione, ſuæ gulæ
nputent, non incuſent Eccleſiæ conſtitutionem.
v. Pulchre dixti: ſed interim a tenuibus, qui ſum-
is ſudoribus alunt familiam, & procul abſunt ab
nnibus ac lacubus, exigere carnium abſtinentiam,
ſt indicere famem, aut * βελιμίαν magis. Atqui ſi
uid * Homero credimus, longe miſerrimum mor-
s genus eſt, perire fame. CH. Sic viſum eſt Ho-
nero cæco; at apud Chriſtianos miſer non eſt, qui
ene moritur. Av. Eſto ſane: ſed tamen durum
ſt, à quoquam exigere, ut moriatur. CH. Nec
oc animo Pontifices interdicunt eſum carnium,
t intereant homines, ſed ut vel affligantur mo-
erate, ſi deliquerunt, vel ſubducto lætiore pa-
ulo, corpora minus ferociant adverſus ſpiritum.
v. Iſthuc ipſum efficiet moderatus carnium eſus.
H. Sed in tanta corporum varietate certus car-
ium modus præſcribi non poteſt, cibi genus po-
eſt. Av. Sunt & piſces, qui multum addant ali-
nenti: ſunt carnes, quæ minimum. CH. Sed in ge-
ere plus alunt carnes. Av. Age dic mihi, ſi quo
bi foret iter, utrum malles equum alacriorem ac
ublaſcivum, an morbidum, qui ſubinde collabens
eſſorem dejiciat in terram? CH. Quorſum iſtud?
Av. Quia piſcium eſus corruptis humoribus cor-
ora noſtra reddit magnis morbis obnoxia, ut jam
piritui non poſſint ſubſervire. CH. Quibus morbis?
Av. Podagræ, febri, lepræ, morbo regio. CH. Qui
ſcis?

Βελιμίαν.] Βελιμία eſt ingens fames. λιμὸς enim fames, & βȣ ſyllaba auget, quaſi totos boves eſuriat aliquis.

Homero.] Ὀδυσσ. Μ.

ſcis? Av. Credo medicis: id malim: quam exp
riri. CH. Id fortaſſis in paucis accidit. Av. Equ
dem arbitror in pluribus. Porro, quoniam anim
agit per organa materialia corporis, quæ malis a
bonis humoribus afficiuntur, vitiatis inſtrumen
non poteſt, ut vult, exerere vim ſuam. CH. Scio
medicis magnopere damnatum eſſe piſcium eſu
ſed ſecus viſum eſt majoribus noſtris, quibus o
temperare, religioſum eſt. Av. Religioſum erat
olim, non violare ſabbatum: ſed prius erat, ſerv
hominem ſabbato. CH. Suæ quiſque ſaluti conſul
Av. Imo ſi Paulo volumus auſcultare, nemo, q
ſua ſunt, quærat, ſed quiſque quæ alterius. CH.
unde hic novus Theologus in convivio? Unde
vus hic ac ſubitus Magiſter noſter? Av. Quia m
male convenit cum piſcibus. CH. Quid igitur?
non abſtines à carnibus? Av. Abſtineo, ſed obm
murans, nec ſine meo magno malo. CH. Car
omnia ſuffert. Av. Verum; ſed eadem quam m
mum exigit. Si ſuffert omnia, cur non ferunt
his veſci cibis, quos indulſit libertas Euangeli
Cur hi, à quibus Chriſtus toties amorem ſui ſti
latus eſt, patiuntur tot hominum & corpora peri
tari morbis capitalibus, & animas æternæ dam
tionis periculo, ob rem nec interdictam à Chri
nec per ſe neceſſariam? CH. Ubi aliud ſuadet
ceſſitas, ceſſat humanæ conſtitutionis vigor, c
& voluntas* nomothetæ. Av. At non ceſſat o
diculum infirmorum. Non ceſſat ſcrupulus me
loſæ conſcientiæ. Poſtremo non ſatis conſtat,
bus limitibus finiatur iſta neceſſitas. An quum
perit * ichthyophagus agere animam? Sero
rienti porriguntur carnes. An cum totum co
habet * epialus? Non tanti erat ciborum dele
CH. Quid igitur tu velles præſcribi? Av. S
ſi quis mihi credat Eccleſiaſticæ rei dictatu
CH. Quid iſthuc verbi eſt? Av. Si ſummus
Pontifex, hortarer omneis ad perpetuam vit

Nomotheta.] Id eſt, legis autor, νομοθέτης.

Ἰχθυοφάγος.] id eſt, qui veſcitur piſcibus. Eſt populus inde nomen habens.

Epialus.] Epialus febris genus eſt vehemens,
nis cauſa ſic dicta Ep
quaſi placide aſſi
quemadmodum furia
cuntur Eumenides,
nulli bene velint.

etatem, ſed præcipue ſub diem feſtum. Cæterum
facerem cuique veſcendi quibus vellet pro cor-
cis ſalubritate, dum moderate & cum gratiarum
tione: daremque operam, uti hoc, quod detra-
retur obſervationibus hujuſmodi carnalibus, ac-
eſceret ad ſtudium veræ pietatis. CH. Nimirum
ad mea quidem ſententia tanti eſt, ut te faciamus
ntificem. AV. Rides: ſed tamen cervix hæc
ficeret vel * triplici coronæ ſuſtinendæ. CH. At
terim vide, ne iſta ſcribantur inter articulos Pa-
ienſium. AV. Imo quicquid dictum eſt, ſcribetur
vino, ſicuti; par eſt dicta inter pocula. Sed ſatis
m Theologiæ in convivio. In cœna ſumus, non in
Sorbona. CH. Quid vetat dici Sorbonam, ubi
ene ſorbetur? AV. Sorbeamus igitur, non diſpu-
emus; ne nobis à * ſorbis dicatur Sorbona, ſed à
orbendo. CH. Agite, hoſpites humaniſſimi, quæ-
o ut cœnulam noſtram, licet tenuem, æqui boni-
ue conſulatis. Præbete vos hilares, ac lubentes,
uamvis convivium tenue ſit & frugale: ego veſtra
acilitate fretus, familiariter vos vocare ſum auſus.
Et eſt ſane veſter mihi adventus, conſpectuſque,
non modo gratiſſimus, verum etiam jucundiſſimus.
CONVIVÆ. Cœna tua, Chriſtiane optime, mul-
is modis elegans, lautaque nobis videtur. Quod
excuſas, id unum habet accuſandum. Nam magni-
icentior fuit, quam ſat eſt. Siquidem hoc convi-
rium opiparum in primis ac lautum judicarim, quod
primum ſimplicibus epulis, deinde hilaritate, riſu,
ocis, ſalibus ſit conditum: quæ omnia noſtro con-
vivio non defuerunt. Verum de convivarum nume-
ro hic mihi quiddam in mentem venit, quos neque
pauciores tribus, neque plures novem eſſe oportere
ſcripſit Varro. Tres enim ſunt * Charites, id eſt,
Gratiæ, humanitatis ac benevolentiæ præſides: &
novem ſunt Muſæ, honeſtiorum ſtudiorum duces. At
hic decem convivas eſſe video, virginibus exceptis.
AV. Nihil convenientius accidere potuit. Nos ſu-

mus

Triplici coronæ.] Pontificis diadema triplici corona inſignitum eſt.

Sorbona.] Gymnaſium Pariſienſe.

Sorbum.] Pomi genus acerbitate conſtringens fauces, ut quædam occidant etiam.

Charites.] Vide Gel. lib. 13. cap. 18.

mus Varrone ipſo paulo ſapientiores. Nam t
puellas lepidiſſimas, tanquam tres Charites ad
buimus. Deinde quia à novem Muſarum choro
pollo abeſſe nunquam credendus eſt, jure decim
adjecimus convivam. CH. Poëtice dixiſti. Si m
laurus adeſſet, laurea corona caput tuum cin
rem, fiereſque poëta laureatus. AV. Si malva
ronatus eſſem, malvatus. Tantum honoris m
non arrogo. Honor hic major eſt, quam ut m
conveniat. Haud equidem tali me dignor hon
CH. Vultiſne ſinguli tantundem mea cauſa face
quantum veſtra ſum facturus? CO. volumus,
lubentes quidem. CH. Ebibetis igitur ordine ſu
quiſque calicem; à me exemplum capietis. T
hoc primum propino, Mida. MIDAS. Acci
abs te libenter. Pro quo vulgus, Præſtolor, di
Equidem non recuſo. Nihil tua cauſa recuſa
CH. Tu deinde cæteris propina. MI. Eraſi
præbibo tibi dimidiatam pateram. ER. Pre
ut ſit tibi bono. Sit tibi bonum atque commodu
Proſit tibi. Proficiat, durius dicitur. CH.
cur ceſſat patera? Cur non obambulat? Defecit
vinum? Ubi ſunt oculi tui, *furcifer? Vola, a
ejuſdem generis ſextarios duos. PUER. Era
ſalve; quidam pro foribus te conventum expe
ER. Quiſnam eſt? PU. Mori famulum ſe di
herum ejus ex Britannia adveniſſe; cupere ut ſe
ſas, quandoquidem prima luce iter parat in Ger
niam. ER. Chriſtiane, ſubducatur ratio: nam m
quidem abeundum. CH. Rationem, Eraſmi do
ſime, hujus cœnæ ego confecero. Non eſt quod
culum fruſtra teras: gratiam habeo, qui dign
ſis noſtro adeſſe convivio. Sed avocari te, mole
eſt, nondum peracta fabula. ER. Quid ſuper
niſi ut dicam, Valete & plaudite? CH. Age,
conſulemus, quando tu non ab equo ad aſinos,
ab amicis ad amiciſſimos properas. ER. Ego
riter tibi gratias ago, quod pro tua humanitat
hoc convivium longe ſuaviſſimum me vocaris.
lete, ſodales optimi. Bibite non ſegniter, & vi
ſuaviter. CH. Heus Dromo. Sedetis jamdu
otioſi omnes. Libetne cuiquam quicquam ampl

Furcifer.] Inde prov. Omnis ſervus fere monoſylla

ↄ. Nihil omnino. Strenue munus noſtrum admiſtravimus. CH. Tolle igitur hæc, ac bellaria ↄpone. Muta quadrulas, atque orbes. Tolle culum meum, qui humi decidit. Pira vino perfunde. ꝺſunt mora præcoqua, etiam domi noſtræ nata. o. Tanto erunt ſuaviora, quod vernacula. CH. En pruna cerea, en Damaſcena? rarum apud nos ↄectaculum. En initia mala. En mali novum genus, ujus matrem ego hiſce manibus conſevi. Nuces aſtaneæ, omne deliciarum, quas horti noſtri beigne effundunt, genus. AV. Sed floſculi deſunt. CH. Iſti * Gallici ſunt adparatus, qui magnificeniam eam potiſſimum amant, quæ minimo conſtat. Nobis non eſt ea mens, aut ingenium. AV. Non apud Gallos tantum reperies, quibus ea placent quæ minimo conſtant. CH. Sed heus tu, Auguſtine, num tu credis, te hic immunem bibiſſe? Egone te meis immunem tinxero poculis? At interim propinatori tuo dimidium ſcyphi debes. AV. Is jamdudum me miſſum fecit. Is mihi hujus debiti gratiam fecit. CH. Unde ille ſibi vendicat tantum autoritatis? Vix Romanus pontifex hoc vinculi relaxet. Noſti priſcam conviviorum legem, * Ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι. AV. Remittendi jurisjurandi jus habet, cui factum eſt, & cujus intererat ſervari. CH. Sed omnium convivarum intereſt, ſervari leges inviolabiles. AV. Age, quando hæc eſt Germanorum * religio, exorbebo quod reliquum eſt. Sed quid tibi rei mecum eſt? CH. Impendium reddas oportet unus nomine omnium. Quid expalluiſti? Ne verere, perfacile poteris. Fac quod ſæpe feciſti, ut aliqua elegantia doctiores à cœna ſurgamus: neque enim clam te eſt, veteres illos in ſecundis menſis hilariora quædam diſputare ſolitos. Age igitur, quibus & quot modis hæc oratio poteſt enuntiari Indignum auditu?

Pruna.] à Damaſco monte, non ab oppido. Græcis Βράβυλα etiam dicuntur.

Gallici.] Gallorum magnificentia in convivio.

Ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι.] Id eſt, Aut bibe, aut abi.

Religio.] Mos religioſe obſervatus.

Indignum auditu, Formula:

AV. Dixti pulchre, per poſterius ſupinum: Auditu minime eſt dignum. Indignum eſt audiri,

 Haud

Haud dignum eſt quod audiatur. Et, ut aud
indignum. Levius eſt, quam quod audiri de
Vix operæ pretium eſt referre Non tanti eſt
diatur. Ineptius eſt, quam quod audiatur. N
operæ pretium narrare. CH. Quod modis hæ n-
tentia verti poteſt? magno mihi conſtat.

Variandi ratio hanc orationem, Magno mihi conſtat.

AV. His verbis: impendo, inſumo, impe
conſtat. ut: Multum in re docendo inſumpſi
ris. Plurimum ea in re operæ inſumpſi. Non
pecuniæ quam curæ in eam impendi. Non
rum inſumpſi pecuniæ, temporis permultum,
ris plurimum, ingenii nonnihil. Multum lucu-
tionis impendi. Multis vigiliis hæc res mihi
ſtat, multo ſudore, multa opera, plurimo lab
ſumptu ingenti, pecunia magna Pluris mihi co
quam credas. Minoris nihil conſtat uxor, qua
quus meus. CH. At quid ſibi vult, Auguſtine, od
verbo iſti, Conſtat, modo ablativum, modo g
vum caſum apponis? AV. Quæſtionem peru
ac late patentem moviſti. Verum ne conviva-
quacitate mea premam, pauciſſimis abſolvam
cupio ſingulorum hac de re audire ſententiam
cuiquam, ut dixi, ſim moleſtus. CH. Quidn
piant idem vel puellæ? AU. Illæ ſane nihil
quam audient. Accingar igitur, grammatica
fortunante. Scis, verba emendi, ac vendendi,
que, eſſe conſimili ſignificatu, quibus apponan
genitivi, ſolidi, tanti, quanti, pluris, minoris,
tidem, quantivis, quanticunque: at ita, ſi ſub-
tiva non apponantur: quæ ſi accedant, utraq
ablativum caſum vertuntur. Quod ſi pretium
tum apponatur, pones in ablativo. Si per ad
vum ſubſtantive poſitum, in ablativo pones, ni
adverbia loqui malis. CH Quænam verba ſunt
quibus præcipis? AV. Hæc fere ſunt, emo,
cor: redimo, id eſt, aut captum, aut perdi
vendo, venundo: revendo, id eſt, rurſus ve
quod mihi venditum erat. Veneo, id eſt, ven
cujus præter tum venivi vel venii: ſupinum, ve
hinc venalis. Ab illo, id eſt, vendo, vendibilis

at. Mereo, pro inſervio, & ſtipendium facio. omparo, id eſt, emo vel committo. Commuto-uto, permuto. Cambire penitus barbarum in hoc nſu. Æſtimo, taxo, indico, pro æſtimo, cenſeo. iceor, li:eris: licitor, licitaris: addico. Diſtrahor, eſt, circumferor ut veneam. Metior pro æſtimo, at taxo. Conſtat, pro emitur. Conducere: locare, œnero, ad fœnus do. Fœneror, ad fœnus accio. Paciſcor, pactus ſum; pango, pepigi. id eſt, actum facio. CH. Da exemplum.

Vendendi & emendi Formula.

Av. Quanti iſtum agrum in ſingulos annos locas? Reſpondebimus: Vigenis libris Francicis. Hui, nimio locas. Imo locavi olim multo pluris. At ego tanti non conducam Si conduxeris minoris, peream. Imo jam vicinus tuus Chremes agrum obtulit, ac rogat. Quanti? Tantidem quantum tu petis. At multo meliorem. Mentiris Facio, ut ſolent, qui licentur. Tu ipſe tanti poſſide. Quid liceris, vel licitatis, quum nihil ſis empturus? Quanticunque addixeris, ſolvam optima fide.

Alterum exemplum.

Congrum iſtum, Syra, quanti vendis? Decem obolis. Nimio, turpiſſima. Imo minimo: nulla tibi vendet minoris. Emorior, ſi non tanti mihi conſtat, aut certe non multo minoris. Mentiris, venefica, quoniam duplo vis vendere, aut triplo. Et centuplo, ſi queam: ſed fatuos non invenio, Quid ſi liciter te ipſam? Quanti æſtimas te? Ut lubet. Quanti me liceris? Quanti indicas te? Dic, quanti te taxas? Quanti te ipſam inſcribis? Decem ſcutatis. Hui, tanti? Eho, an tu minoris me æſtimas? Ego olim non ſemel pluris in unam noctem ſum conducta. Credo; ac nunc non paulo minoris æſtimo quam piſcem. Abi in malam rem, ganeo; tantidem te æſtimo, quanti tu me. Qui te teruncio emerit, nimio emerit. Aut pluris emar, aut non vendar. Si magno venire cupis, larva tibi opus eſt: nam rugæ iſtæ non ſinunt, ut carius vendaris. Ei, qui tanti me nolit, non ſum venalis. Ego ne culmo quidem te emero. Conſtiti pluris.

Tertium exemplum.

Auctioni hodiernæ interfui. Ain'tu? Licitus ſum vectigalia. Quanti tandem? * Decem millibus. Hui, tanti? Ne mireris; erant qui multo pluris licitarentur: pauci qui minoris. Cui tandem addicta ſunt vectigalia? Chremeti uxoris tuæ ſummo & maximo amico. Sed divina, quanti ſunt addicta. Decem. Imo quindecim. Deus bone, ego mihi hominem ipſum cum tota familia dimidio addictum nolim. At ille uxorem tuam duplo emere cupit. Animadvertiſtine in his orationibus, quotiescunque adſit ſubſtantivum pretii, id in ablativo poni, cæteris aut in genitivo poſitis, aut in adverbium mutatis? Comparativum nunquam a[illegible] ſine ſubſtantivis, exceptis illis duobus, pluris & minoris. Sunt & alia verba, de quibus ſumus loquuti, non admodum diſſimilia, ſum, facio, habeo, duco, æſtimo, pendo, quæ idem fere ſignificant: fi[illegible]dem. Junguntur autem his fere genitivis, nihili, parvi, magni, pluris, plurimi, minoris, minimi, maximi, tanti, quanti, flocci, pili, nihili, nauci, hujus, & ſi qua ſunt his ſimilia. CH. Da exemplum.

Decem millibus.] Frequens apud Latinos in numerariis ſummis defectus. Decem millibus, ſubaudi, nummis aut denariis, aut ſimile.

Æſtimandi formula.

Av. Scis quanti te ſemper fecerim. Tanti es apud homines, quanti virtutem facies. Præceptores meos ſemper feci plurimi. Aurum hac tempeſtate magni venditur, literæ nihili, ſive pro nihilo ducuntur. Aurum minoris habeo, quam cras. Tuas minas flocci facio. Promiſſa tua duco [illegible]mi. Non pili te facio. Si tanti ſapientia penderetur, quanti pecunia, nemo auro egeret. Pluris apud nos fit aurum ſine ſapientia, quam ſapientia ſine auro. Hoc pluris te habeo, quod doctus ſis. Honoris hic fies, quod mentiri minime calleas. Hi tanti fiunt, qui nigrum in candida vertunt. Hoc tibi pluris es, quod literas amas. Tanti apud omnes eris, quantum poſſidebis. Tanti ubique haberis, quantum habebis. Non quanti habearis, ſed quanti ſis, intereſt. Tanti Chriſtianum meum facio, quanti alium neminem. Inveniuntur & alia verba cujus

[illegible]-

genitivis & ablativis, quæ natura ſua non ſignificant emptionem, aut aliquid ſimile. Petrus oſculum puellæ *ſcutato emit. Sit illi fauſtum; nolim ego baſiare tanti. Quanti ludˈtis? Quanti cœnaſtis? *Quoſdam ſexcentis ſeſtertiis cœnaſſe legimus: at Galli ſæpenumero liardo cœnitant. Fauſtus quanti docet? Parvo: at pluris quam Delius. Quanti igitur? Unde viginti aureis. Non diſcam mentiri tanti. Phædria apud Terentium & rem, & ſe ipſum perdidit. At nolim ego amare tanti. Quidam magno dormiunt. Demoſthenes pluris ſiluit, quam alii loquebantur. Æqui bonique conſulas oro. Eſt & aliud verborum genus, quæ accuſativum una cum genitivo aut ablativo caſum exigunt: quæ ſunt, Accuſo, id eſt, objicio crimen, aut culpo, etiam abſentem. Incuſo, culpo extra judicium. Arguo, reprehendo. Inſimulo, impingo ſuſpicionem culpæ. Poſtulo, in jus voco. Accerſo, defero, damno, condemno, pronuncio illum eſſe in culpa. Admoneo, commonefacio. CH. Exempli cauſa.

* *Scutato emit.*] Scutatus een Schildt/ numſma inferioris Germaniæ.

Quoſdam.] Antonius in una cœna mille apros propoſuit. Heliogabalus 600 ſtruthionum capita propoſuit. Vitellius in uno convivio 2000 piſcium & 7000 avium appoſuit. Cleopatra unionem incredibilis pretii: de qua Bap. Fulg. lib. 9.

Accuſandi formulæ.

Av. Scipio accuſatus eſt ambitus, aut de ambitu. Arguis me impudentiæ, ipſe impudentiſſimus. Lepidus poſtulatus eſt repetundarum. Accerſitus eſt capitis. Si hominem inſimulabis avaritiæ, male audies. Admoneto eum priſtinæ fortunæ. Mortales ipſo vocabulo ſuæ conditionis admonentur. Commonefacito Lepidum promiſſi. Sunt pleraque quæ accuſativum geminum admittant. Doceo te literas. Exorat te veniam. Dedocebo te iſtos mores. Popoſcit me mutuum. Hic eius rei mihi admonendus es, quod in his ſecundum accuſativum etiam paſſiva obtinent, in aliis genitivus manet. A me doctus eſt literas. Poſtulant me furti. Poſtulo furti. Accuſas me ſacrilegii. Accuſor ſacrilegii. Scio, te nondum expletum. Scio, animo tuo nondum eſſe ſatisfactum. Quando enim tantus elegan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ſiarum helluo ſatietur? Sed convivis parcen[dum] eſt, quos hæc non omnes perinde delectant. A[c] inter deambulandum, id quod rationi deerit, [per]ſolvemus, niſi quid aliud cenſes. CH. Fiat ex [tua] ſententia. Agamus gratias benignitati divi[næ,] deinde pauliſper deambulaturi. MI. Pulchre d[icis.] Nihil enim hoc veſpertino cœlo amœnius, n[il] ſalubrius. CH. Petre, ades dum. Tolle ſuo quæ[que] ordine, ac vinum cyathis infunde. PE. Jubesne [ut] gratias? CH. Age. PE. Græce mavis, an Lati[ne?] CH. Utroque modo. PE. Gratias agimus tibi, [pa]ter cœleſtis, qui tua ineffabili potentia condi[diſti] omnia, tua inſcrutabili ſapientia gubernas unive[rſa,] tua inexhauſta bonitate cuncta paſcis ac vege[tas:] largire filiis tuis ut aliquando tecum bibant in [re]gno tuo nectar illud immortalitatis, quod pro[mi]ſiſti ac præparaſti vere diligentibus te: per Je[ſum] Chriſtum: Amen. CH. Dic eadem Græce, ne[c ta]meri, quod dicas, intelligant. PE. Εὐχαριστοῦμέν [σοι] πατὲρ οὐράνιε, ὁ τῇ ἀῤῥήτῳ σου δυνάμει κτίσας τὰ πάντ[α,] τῇ ἀνεξερευνήτῳ σου σοφίᾳ, κυβερνῶν ἅπαξάπαντα, [τῇ] ἀνεξαντλήτῳ σου χρηστότητι ἕκαστα τρεφόμενός τε καὶ αὐξ[ῶν·] χαρίζου τοῖς υἱοῖς σου τὸ μετὰ σοῦ ποτε πιεῖν τὸ τῆς ἀθανα[σίας] νέκταρ, ὃ ὑπέσχου καὶ ἡτοίμασας τοῖς ἀληθῶς ἀγαπῶσ[ι σε,] διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ σου, τοῦ κυρίου ἡμῶν, τοῦ μετὰ σοῦ [ζῶν]τος, καὶ βασιλεύοντος ἐν ἑνότητι τοῦ πνεύματος ἁγίου [εἰς] τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. CH. Habeo vobis, hoſpites [can]didiſſimi, gratiam, qui ad hoc conviviolum ve[nire] dignati ſitis; oro æqui bonique conſulatis. Co. [Nos] viciſſim gratiam referre volumus, non tam[tum] habere. Proinde ne multis agantur gratiæ. C[H. Im]potius ſurgamus, & expatiemur. Av. Duca[s] nobiſcum virgines; nam eo minus moleſta [it] deambulatio. CH. Recte ſentis. Ne deſint n[obis] floſculi, ſi forte locus flores non habebit. U[trum] mavis noſtris in hortis *more poëtico reptare [an] foris ad amnem expatiari? Av. Habent qui[dem] horti tui amœnitatis permultum, verum eam [vo]luptatem matutinis deambulationibus ſerva. At [le]inclinato amnium aſpectus oculos mirum in [mo]dum juvat. CH. Antecede igitur, Auguſtine [ut] poëta dignum eſt: latus tuum claudam. Av. [...]

D[...]

More poëtico rept.] Allupit ad carmen *Horatii* in Ep. ad Tib. An tacitum ſilvas inter reptare ſalub[res]

eus, quantum comitum, quantam pompam no-
ſcum ducimus! Dici non poteſt, Chriſtiane,
uantum mihi placeam. Satrapes mihi videor.
H. Age, nunc promiſſum præſta. Solve quod rece-
ſti. Av. Quid me potiſſimum vis dicere? CH. E-
o quondam in Pollionis oratione cum multa, tum
lud in primis ſolebam admirari, quod tam facile,
am crebro, tam venuſte orationem verteret: quæ
es non modo ſingularis ingenii, verum etiam multi
ſus mihi videtur. Av. Haud injuria iſtud in Pol-
ione admiratus es, Chriſtiane. Ille enim tum hac
n re divinam quandam vim obtinet, quam quidem
lli cum ingenii dexteritate quadam, tum plurimo
& dicendi, & legendi, & ſcribendi uſu contigiſſe
opinor, potius quam ratione aliqua, aut præceptio-
ne. CH. At ego rationem aliquam iſtius rei, ſi
fieri poteſt, expecto. Av. Ita, ut dixi, res habet.
Verum quia te tantopere video velle, quantum po-
tero, morem geram, eaſque ratiunculas, quas in
Pollionis orationibus mihi viſus ſum animadverte-
re, ut potero, reddam. CH. Age, percupio.

Brevis de copia præceptio.

Av. Accingor. Principio res ipſa puris, electis ac Latinis verbis efferenda eſt: quod ipſum poſſe, non mediocris artificis eſt. Sunt enim permulti, qui neſcio quo modo copiam & varietatem orationis affectant, cum ne ſemel quidem rem poſſint apte explicare. Iſti, tanquam ſemel balbutiiſſe ſit parum, balbutiem ſuam aliis atque aliis modis reddunt balbiorem, tanquam ipſi ſecum certamen ſuſceperint, ut, quam barbariſſime dici poſſit, dicant. Itaque inepti ſynonyma quædam congerunt, adeo interdum inter ſe diſſidentia, ut ipſa mirentur, quo pacto convenerint. Quid enim abſurdius, quam hominem pannoſum, cui ne una quidem, quam ſine pudore poſſit induere, ſit veſtis, cum tamen ſubinde ſuos pannos mutare, ac mendicitatem ſuam pro opibus oſtentare? At nihilo minus ridiculi videntur iſti varietatis affectatores, qui cum barbare ſemel dixerint, repetunt idem multo barbarius; deinde iterum atque iterum indoctius. Hoc eſt non oratione, ſed ſolœciſmis abundare. In primis igitur, ut dixi, res

ipſa aptis atque electis verbis eſt explicanda. De[...] de mutatoriis verbis utendum, ſi qua, quæ id[...] efficiant, reperiantur: reperiuntur enim permu[...] Demum ubi propria deficient, tranſlatitiis erit ut[...]dum, ſi modo verecunda ſit tranſlatio. Ea quo[...] ubi deerunt, ſi per activa dixiſti, ad paſſiva rev[...]tendum erit, quæ nobis totidem orationes redd[...] quot ex activis conſtabant. Poſtea, verba, lice[...] aut in nomina verbalia, aut in participia comm[...]bimus. Poſtremo, ubi modo adverbia in nomi[...] modo nomina in alias atque alias partes comm[...]verimus, per contrarium dicemus: aut affirm[...]vam orationem in negativam commutabimus, [...] retrorſum: aut certe quod pronunciative dic[...] per interrogationem efferemus. Nunc exempli [...]ſa hanc ſententiam ſumamus.

Literæ tuæ magnopere me delectarunt.

Literæ.

Epiſtola, epiſtolium, ſcripta, ſchedæ, liter[...]

Magnopere.

Mirum in modum, miris modis, majorem in [...]dum, mirandum in modum, ſupra modum, p[...]mum, non mediocriter, ſummopere, maximop[...]

Me.

Animum meum, pectus meum, oculos m[...] cor meum, Chriſtianum.

Delectarunt.

Voluptate affecerunt, recreaverunt, exhilara[...], voluptati fuerunt, oblectarunt, voluptate per[...]runt, mellitiſſimæ fuerunt, jucundiſſimæ &c. [...] materiam; tuum erit componere. Experiamur ip[...] Faciamus periculum. CH. Tuæ literæ magnope[...] delectarunt. Tua epiſtola mirifice nos exhila[...] Av. Verte activum in paſſivum, alia erit facie[...] Dici non poſſit, quam tuis ſim ſcriptis exhila[...]

Item per alia verba idem efficientia.

Tuis ex literis incredibilem cepi volupt[...] Ex epiſtola Celſitudinis tuæ plurimum volu[...] accepi. Non mediocrem lætitiam tua mihi ſ[...] attulerunt. Gaudio tua me ſcripta, quantus [...] perfuderunt. Hic non ita liceret mutare in p[...]

niſi

i in illo poſtremo, perfuſus gaudio. quod uſitate itur: Capiebatur à me voluptas. Allatum eſt udium, non perinde uſitate dixeris.

Per Afficio.

Singulari voluptate literæ tuæ me affecerunt.

Muta in paſſivum.

Tuis ſcriptis incredibili ſum affectus voluptate. on parum gaudiorum tuum nobis epiſtolium peerit.

Per Sum, & Nomina Adjectiva.

Tuæ mihi literæ multis modis jucundiſſimæ fueunt. Fuit tua illa epiſtola ſane quam gratiſſima.

Per Nomina Subſtantiva.

Ineffabili voluptati tua nobis epiſtola fuit. Incredibili jucunditati fuerunt tuæ literæ.

Commuta in Negationem.

Tua ſcripta non mediocri lætitiæ fuere. Nihil in vita tuis litteris accidit jucundius.

Quamquam hac ratione aliquoties jam uſi ſumus, quæ non eſt negligenter prætereunda. Nam quoties multum, plurimum, ſingulariter, ſignificare volumus, per contrarium verbum idem efficiemus: ut, Vehementer te amat Henricus. Haud vulgariter te amat. Multum me juvat vinum: haud parum juvat. Eſt vir ſingulari ingenio. Eſt vir ingenio non vulgari. Eſt homo doctrina admiranda. Eſt homo non contemnenda doctrina. Thomas eſt ſummo apud ſuos loco natus: Non infimo loco natus. Auguſtinus eloquentiſſimus fuit: Non ineloquens fuit. Carneades orator fuit nobilis, non ignobilis, non obſcurus. Et id genus ſimilia, quæ nunquam non uſu veniunt: ſed admonuiſſe rem clariſſimam ſatis eſt. Nec te lateat, bifariam nos hujuſmodi orationum genere uti. Modeſtiæ cauſa, præſertim ſi de nobis ipſis loquamur. Tum etiam amplificandi gratia. Nam non ingratum, pro valde grato: non vulgariter, pro ſingulariter: recte & venuſte dicimus.

Modeſtiæ cauſa.

Ego literis meis nonnullam doctrinæ ſum opinionem conſecutus. Semper curavi, ut in literaria gloria non poſtremas parteis tenerem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

De amplificatione ſuperiora ſunt exempla, nunc ad noſtra revertamur. Nihil tua epiſtola unquam evenit gratius. Nulla res majori unquam voluptati fuit quam tua ſcripta. Nulla unquam ex re tantundem cepi voluptatis, quantum ex tuis literis amantiſſimis.

Hoc modo ſingulæ orationes ſuperiores poterunt variari per interrogationem. Quid tuis literis in vita jucundius eſſe potuit? Quid epiſtola illa tua nobis evenit dulcius? Quid ita oblectavit unquam, ut proximæ tuæ literæ.

Hoc modo rurſum ſingulas fere orationes variare licebit. CH. Quid deinde fiet? AV. Jam paulo liberius totam orationem vertemus, ut unam dictionem pluribus verbis circumloquamur. CH. Dic exempli cauſa. AV Quod modo per nomen, incredibile, modo per adverbium incredibiliter, dictum erat, unam dictionem aliquot verbis commutabimus. Literis conſequi nequeam, quantum tuis literis ſim delectatus Et mihi ſcriptu, & tibi creditu perdifficile fuerit, quantæ jucunditati tua mihi ſcripta fuerint Explicare prorſum nequeo, quam ſim tuis literis gaviſus. Et item in infinitum. Rurſum alio pacto. Nam hactenus & per negationem, & per interrogationem, poſtremo per infinitas orationes variavimus. Nunc per ſubjunctivas ſive conditionales variabimus, hoc modo: Moriar, ſi unquam quicquam fuit tuis litteris aut optatius, aut dulcius. Peream, ſi ulla res majori voluptati fuit, quam tuæ literæ. Ita me Deus amet, ut nihil in vita tuis literis accidit jucundius. Et item alia multa in hunc modum excogitare licebit. CH. Quid deinde? AV. Nunc ad tranſlationes, ſimilitudines, & exempla fugiendum eſt.

Tranſlatio eſt in his.

Accepi literas tuas, quæ mellitæ fuerunt. Nihil niſi meræ deliciæ tua mihi ſcripta videntur. Mera voluptas ſunt tuæ literæ. Et hujuſmodi plurima. Sed cavendum, ne obſoletis, aut durioribus tranſlationibus utamur, quale eſt illud:

Juppiter hybernas cana nive conſpuit Alpes.

*Et quale eſt illud: Cœna tuorum ſcriptorum me ſuaviſſimis epulis refecit.

Et quale.] Apud Futium, de quo Gell. lib 13. cap. 11.

Com-

Comparatio à ſimili.

ua ſcripta omni vel ambroſia, vel nectare ſua-a fuere. Literæ tuæ quovis melle mihi fuere iores. Epiſtola humanitatis tuæ & * ſiliquam mem, & mel Atticum, & ſaccharum omne, ar ambroſiamque deorum, longe ſuperavit, quidquid dulcedine nobilitatum eſt, in medium uci poteſt.

liquam.] Siliqua, fru- prædulcis: ſed malus hacho. Arbor Græcis ϰερος, Latinis arbutus vocatur; fructus non abſimilis quantitate meſpilo, ſed rubicundus eſt.

Ab Exemplo.

Nunquam adducar, ut credam, Ero Leandri ſui ras aut majore voluptate, aut pluribus oſculis cepiſſe, quam tuas accepi. Vix crediderim, aut pionem everſa Carthagine, aut Paulum Æmy-m capto Perſeo, magnificentiorem egiſſe trium-um, quam ego, ſimul ac ſuaviſſima tua ſcripta is mihi tabellarius reddidit. Hujuſmodi tum ex ulis, tum ex hiſtoriis infinita poſſunt inveniri. Phyſica vero ſumuntur rerum ſimilitudines, qua-m quamplurimarum naturas memoriter tenere ceſſe eſt. Nunc ſi libet, in alia ſententia tente-s.

Nunquam dum vivam tui ero immemor.

Semper, dum vivam, tui meminero. Quoad vi-m, nunquam me tui capiet oblivio. Prius vivere ſinam, quam tui meminiſſe.

Per comparationem.

umbram corpus poterit effugere, & hic ani-us tui quibit oblivіſci. Tui memoriam ne * Le-æus quidem amnis poterit abolere.

thæus amnis.] Quem poëtæ interpretantur omnium livionum fontem.

*Præterea per * ἀδύνατον, aut more poëtico, per contraria.*

Dum juga montis aper, fluvius dum piſcis ama-it, Ante leves ego &c. quæ non eſt multi nego-i excogitare. Verum ne immodici videamur, his in

Α'δύνατον.] Impoſſibile, uod fieri nequit. Horum copiam Ovidius ſolus ſufficere poteſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

in præſentia contenti ſimus. Alias, ſi voles, copioſius hac de re colloquemur. CH. Egotte, Auguſtine, jam plane exhauſtum putabam, ſed tu præter expectationem novum theſaurum indicaſti, quem ſi pergas explicare, nox ante occupaverit, quam tibi eadem de re deſint verba. AV. Si ego hoc mediocri & doctrina & ingenio præſto, * quantum Ciceronem ipſum valuiſſe credis, qui cum Roſcio hiſtrione certaſſe legitur? Sed ſol nos relinquit. Humeſcit cælum, præſtat imitari aviculas, tectoque ac lecto nos condere. Proinde vale, mi Chriſtiane ſuaviſſime, in craſtinum. CH. Tu itidem bene valeas, Auguſtine omnium doctiſſime.

Quantum Ciceronem.] Lege Macrob. lib. 3. Saturn. cap. 14.

Convivium Religioſum.

*EVSEBIUS, *TIMOTHEUS. *THEOPHILUS, CHRYSOGLOTTUS, *VRANIUS.

EV. CUm omnia nunc vernent & rideant in agris, demiror eſſe, qui fumoſis urbibus delectentur. TI. Non omnes capiuntur aſpectu florum, aut pratorum vernantium, aut fontium amniumve: aut, ſi capiuntur, eſt aliud quod magis juvet. Ita voluptas voluptate, veluti clavus clavo, pellitur. EV. Tu mihi fortaſſe fœneratores narras, aut his ſimillimos negotiatores avaros. TI. Iſtos quidem, ſed non ſolos, ô bone, imo cum his innumeros alios, uſque ad ipſos ſacerdotes ac monachos, qui fere quæſtus gratia malunt in urbibus, iiſque frequentiſſimis, verſari, dogma ſecuti non Pythagoricum aut Platonicum, ſed cæci cujuſdam mendici, cui dulce erat premi turbis hominum, quod diceret, illic eſſe quæſtum, ubi eſſet populus. EV. Valeant cæci cum

Euſebius.] Id eſt, pius.
Timotheus] Id eſt, carus Deo, vel carum habens Deum.
Theophilus.] Id eſt, amans Dei.
Chryſoglottus.] Id eſt, auream habens linguam.
Uranius.] Id eſt, cœleſtis.

…n ſuo quæſtu: nos philoſophi ſumus. Ti. Et …rates philoſophus urbes præferebat agris, quod …et diſcendi cupidus, & urbes haberent unde …ceret. In agris eſſe quidem arbores & hortos, …ntes & amnes, qui paſcerent oculos, cæterum …il loquerentur, ac proinde nihil docerent. …. Eſt nonnihil quod dixit Socrates, ſi ſolus …ambules in agris. Quanquam mea ſententia non … muta rerum natura, ſed undiquaque loquax eſt, …ltaque docet contemplantem, ſi nacta fuerit …ominem attentum ac docilem. Quid aliud clami…t illa tam amœna naturæ vernantis facies, quam …pificis Dei ſapientiam bonitati parem? Sed So…ates in eo receſſu, quam multa docet Phædrum …um, ac viciſſim ab eo diſcit? Ti. Si tales adeſ…nt aliquot, nihil eſſe poſſit amœnius ruſticatio…e. Ev. Libet igitur hujus rei periculum facere? …ſt mihi prædiolum ſuburbanum, non amplum, …ed nitide cultum: eo vos in craſtinum diem ad …randium voco. Ti. Plures ſumus; exederemus …otum prædium tuum. Ev. Imo totum convivium …pponetur herbaceum, ex dapibus, ut * inquit …laccus, inemptis apparatum. Vinum ipſe locus …ppeditat; pepones, melones, ficos, pira, mala, …uces, ipſæ pene arbores porrigunt, quemadmodum …it in inſulis Fortunatis, * ſi Luciano credimus. …ccedet fortaſſis * è corte gallina. Ti. Age, non …ecuſamus. Ev. At ſuam quiſque * umbram ſecum …dducat, quam volet. Ita cum ſitis quatuor, æqua…imus numerum Muſarum. Ti. Fiet. Ev. Unum …llud vos præmonitos volo, ſibi quiſque condimentum ſuum adferet. Ego cibos duntaxat apponam. Ti. Quod condimentum narras? piper, an ſaccharum? Ev. Imo aliud vilius, ſed ſuavius. Ti. Quodnam? Ev. Famem. Eam dabit hodie cœna tenuis; cras acuet ſtomachum ambulatiuncula. Et hoc quoque commodi ruſculo meo debebitur. Verum ad quam

Inquit Flaccus.] In Epod. Dapes inemptas apparet. Et *Virgil.* 4. Georg. Dapibus menſas onerabat inemptis.

Si Luciano.] in vera hiſtoria.

E corte.] Cors cortis, ſpatium circum villam ſeptum, unde cortis aves: & inde militum cohors; quod ex agris legi ſoleant.

Umbram,] Umbra non ipſe vocatus, ſed quem adducit comitem, vocatur.

quam horam libet prandere? TI. Ad decimam, priuſquam invaleſcat æſtus ſolis. EV. Curabitur. PV. Here, adſunt convivæ pro foribus. EV. Bonæ fidei eſt, quod veniſtis; ſed bis gratum eſt, quod veniſtis mature una cum umbris veſtris longe gratiſſimis. Sunt enim quidam inciviliter civiles, * qui convivatorem mora ſua torquent. TI. Eo maturius venimus, ut eſſet otium luſtrandi viſendique regiam iſtam tuam, quam audimus, undique miris deliciis variam, nuſquam non teſtari domini ſui ingenium. EV. Regiam ſpectabitis tali dignam rege. Mihi certe nidulus eſt, quavis regia gratior. Et, ſi regnat, qui libere vivit ex animi ſui ſententia, hic plane regno. Sed præſtat, opinor, interim, dum culinæ præfecta parat holuſculum, & adhuc moderatus eſt ſolis calor, viſere hortos noſtros. TI. Eſt alius præter hunc? Nam hic ſane mire cultus, blandiſſimo aſpectu ſtatim ingredientes ſalutat, & comiter excipit. EV. Hinc igitur decerpat ſibi quiſque floſculos ac frondes aliquot, ne quid offendat domus pædor. Non idem odor æque gratus omnibus. Quare ſibi quiſque deligat. Ne parcite. Nam quicquid hic naſcitur, pene publicum eſſe patior. Neque enim unquam clauditur oſtium hujus veſtibuli, niſi nocta. TI. En tibi in oſtio Petrus. EV. Hunc ego malo janitorem, quam Mercurios, Centauros, aliaque portenta, quæ quidam pingunt in foribus ſuis. TI. Iſthuc homine Chriſtiano dignius eſt. EV. Nec mutum habeo janitorem; tribus linguis alloquitur ingredientem. TI. Quid loquitur? EV. Quin ipſe legis? TI. Intervallum aliquanto longius eſt, quam ut proſpectus oculorum aſſequatur. EV. En tibi perſpicillum, quod te vel lynceum reddit. TI. Latina video. Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata Matthæi cap. 19. EV. Nunc lege Græca. TI. Græca video quidem, at illa * non vident me: quare * lampadem hanc trado Theophilo; qui nunquam non can-

til-

Qui convivatorem.] Convivator, qui excipit; & conviva, qui excipitur convivio.

Non vident.] Id eſt, non intelligo. Nolunt enim videre, quem non agnoſcunt.

Lampad.] Lampadem tradere, eſt alteri tradere negotium; Vide proverb.

t Græca. TH. * Μετανοήσατε, καὶ ἐπιςρέψα-
Πράξεων τῷ τρίτῳ. CH. Hebræa mihi ſumam;
וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶ * Ev. An vobis videtur
omis janitor, qui ſtatim monet ut avertamur à
is, & convertamus nos ad ſtudium pietatis?
nde vitam non contingere ex operibus Moſai-
, ſed per fidem Evangelicam? Poſtremo, ſer-
ndis evangelicis præceptis iter eſſe ad immorta-
h vitam? TI. Et ecce mox ad dextram ingreſ-
oſtendit ſacellum perquam elegans. In altari
us Chriſtus, ſuſpiciens in cœlum ad Patrem &
ritum ſanctum illinc proſpicientes, atque eodem
xtram porrigens, læva velut invitat & allectat
etereuntem. Ev. Nec is elinguis nos excipit:
es Latina? Ego ſum via, veritas, & vita.
æca: Ἐγώ εἰμι τὸ ἄλφα, καὶ τὸ ὠμέγα. Hebraice:
* לְכוּ בָנִים שִׁמְעוּ לִי יִרְאַת יְהוָֹה אֲלַמֶּדְכֶ
. Læto nimirum ORiine nos ſalutavit dominus
us. Ev. Sed ne videamur inciviles, fortaſſis par
ut illum reſalutemus, precemurque, ut, quando
nobis ipſi nihil poſſumus, ille ſua inæſtimabili
nitate non ſinat nos unquam aberrare à via ſalu-
, ſed, abjectis umbris Judaicis, & hujus mundi
æſtigiis, per veritatem Evangelicam perducat
s ad vitam æternam? hoc eſt, ipſe per ſe trahat
s ad ſe. TI. Æquiſſimum eſt; & ipſa loci ſpecies
vitat ad precandum. Ev. Multos hoſpites allicit
jus horti amœnitas: ſed ita fere apud omnes in-
luit conſuetudo, ut nemo prætereat Jeſum inſa-
atum. Hunc ego, vice fœdiſſimi * Priapi, cuſto-
m poſui, non ſolum horti mei, ſed omnium quæ
ſſideo, denique corporis pariter atque animi.
deſt, ut videtis, fonticulus ſaluberrimis aquis non
in-

Μετανοήσατε.) Id eſt, re-
iſcite, quaſi dicat, poſt
ctum ſapite, & de errore
miſſo ita dolete, ne per-
tis. Idque explicat ver-
m ſequens, Convertite
s. Actor. 3.

וְצַדִּיק) Id eſt, Juſtus
tem in fide ſua vivet. Abacuc. 2. & Galat. 3.

לְכוּ) Id eſt, venite filii, obedite mihi, timorem Domini docebo vos. Pſal. 44.

Priapi.) Gentilitas Priapum Deum nudum & membroſiorem æquo, in hortis tanquam tutelarem conſtituebat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

inamœne ſcatens, utcunque repræſentans enicu[...] illum fontem, qui cœleſti latice refocillat omn[...] laborantes & oneratos, & ad quem anhelat anim[...] delaſſata malis hujus mundi, non aliter quam jux[...] Pſalmiſtam, cervus æſtuans ſiti, guſtatis ſerpentiu[...] carnibus. Hunc gratis haurire licet, quiſquis ſiti[...] Nonnulli & religionis gratia ſeſe aſpergunt. Qu[...] dam etiam bibunt, non ſitis, ſed religionis cau[...] Video, vos invitos avelli ab hoc loco. Sed interi[...] hora monet, ut viſamus hunc cultiorem hortum[...] quem in quadrum cingunt muri regiæ meæ. [...] quid erit viſendum intus, à prandio ſpectabiti[...] quum ſolis æſtus nos, veluti cochleas, domi coh[...] bebit horis aliquot. TI. Papæ, * Epicureos hort[...] mihi videre videor. EV. Totus hic locus volupt[...] ti dicatus, ſed honeſtæ, paſcendis oculis, r[...] creandis naribus, reficiendis animis. Nihil hic naſc[...] tur præter odoratas herbas, nec eas quaslibet, ſ[...] eximias duntaxat. Unumquodque genus ſuas hab[...] areas. TI. Nec herbæ mutæ ſunt apud te, qua[...] tum video. EV. Probe dicis: alii domus habe[...] opulentas, ego loquaciſſimam habeo, ne quand[...] ſolus videri poſſim: id magis etiam dices, ubi t[...] tem videris. Ut herbæ ſunt velut in turmas dige[...] ita ſingulæ turmæ ſingula habent vexilla cum i[...] ſcriptione. Velut Amaracus hic, * Abſtine, inq[...] ſus; non tibi ſpiro. Cum enim ſit ſuaviſſimæ fr[...] grantiæ, ſues tamen hoc odore vehementer offe[...] duntur. Itidem ſingula genera habent ſuos titulo[...] aliquid indicantes, quod ad peculiarem ejus her[...] vim pertinet. TI. Nihil adhuc vidi hoc fontic[...] feſtivius; qui medius velut arridet herbis om[...] bus, ac refrigerium illis pollicetur adverſus æſtu[...] Sed alveolus hic, qui tanta gratia totam aqu[...] oſtendit oculis hominum, hinc atque hinc æq[...] ſpatiis hortum dirimens, in quo ſeſe utrinque herb[...] velut in ſpeculo contemplari geſtiunt, num m[...] moreus eſt? EV. Bona verba; unde huc marm[...] E contuſis cæmentis factitium marmor eſt: co[...]

Epicureos hortos.] Quicquid voluptuoſum eſt, id Epicureum vocant.

Abſtine ſus.] Suibus amaracinum unguentum, [...] amaraco factum, venen[...] eſt.

candor additus eſt * incruſtamento. Ti. Quo
ndem ſeſe condit tam amabilis rivus? Ev. Vide
civilitatem humanam. Poſteaquam hic ſatis ex-
laravit oculos noſtros, proluit culinam, ejuſque
rdes ſecum defert in cloacam. Ti. Crudele, ita
e Deus bene amet. Ev. Crudele, ni & in hunc
ſum paraſſet æterni numinis benignitas. Tum cru-
eles ſumus, cum fontem divinæ ſcripturæ, longe
oc amœniorem, recreandis ſimul ac purgandis ani-
nis noſtris datum, conſpurcamus vitiis noſtris, pra-
iſque cupiditatibus, abutentes tam ineffabilili dono
Dei. Nam hac aqua non abutimur, ſi partimur in va-
ios uſus, in quos illam dedit is, qui nihil non affa-
im ſuppeditat uſibus humanis. Ti. Veriſſima ſunt
quæ narras: ſed cur tibi virent etiam horti ſepta
manu facta? Ev. Ne quid hic non vireat. Quidam
rubra malunt, quod is color additus virentibus gra-
tiam adjungat. Hic mihi magis arridet, ut eſt ſua
cuique ſententia, etiam in hortis. Ti. Sed horti per
ſe amœniſſimi jucunditatem propemodum obſcu-
rant ambulacra tria. Ev. In his vel ſtudeo, vel
obambulo ſolus, aut cum amiculo confabulans;
vel cibum capio, ſi videtur. Ti. Columnæ paribus
intervallis ſuſtinentes ædificium innitens, miraque
colorum varietate eblandientes, ſuntne marmoreæ?
Ev. Ex eodem marmore, quo factus eſt hic alveus.
Ti. Lepida profecto impoſtura. Vel dejeraſſem
eſſe marmor. Ev. Quare cave, ne vel credas, vel
dejeres quicquam temere. Non raro fallit ſpecies.
quod opibus deeſt, arte ſarcimus. Ti. Non tibi
ſat erat hortus tam nitidus, tam excultus, niſi pin-
geres inſuper alios hortos? Ev. Non capiebat
omnes herbarum ſpecies unus hortus. Præterea
bis delectamur, cum pictum florem cum vivo de-
certantem videmus, & in altero miramur artificium
naturæ, in altero pictoris ingenium, in utroque
benignitatem Dei, qui in uſum noſtrum largitur hæc
omnia, nulla in re non mirabilis pariter & amabilis.
Poſtremo non ſemper viret hortus, non ſemper
vivunt floſculi. Hic hortus etiam media bruma vi-
ret, & adblanditur. Ti. At non ſpirat. Ev. Sed

G rur-

Incruſtamentum.] Eſt ſupertegumentum, quod parietibus aut calce aut gypſo ſuperinducitur.

murſum non eget cultura. Ti. Tantum paſcit o
los. Ev. Verum; ſed hoc perpetuo facit. Ti. T
bet ſuum & pictura ſenium. Ev. Habet : n
tamen eſt vivacior, & illi fere gratiam addit a
quam nobis detrahit. Ti. Utinam hic vanus e
Ev. In hoc ambulacro, quod ſpectat occident
ſole fruor oriente: in hoc, quod ſpectat orient
apricor interdum; in hoc quod ſpectat auſtru
ſed patet ad ſeptentrionem, recreor ab æſtu ſ
Obambulabimus, ſi videtur, quo ſpecteris prop
En vernat ipſum etiam ſolum : habet enim
teſſellæ colorum gratiam, & floſculis pictis
blandiuntur. Hoc nemus quod videtis hoc toto
riete depictum, exhibet mihi varium ſpectacul
Primum quot videtis arbores, tot videtis arbo
genera, ſingulis ad nativam imaginem non peſſ
expreſſis. Quot cernitis aves, tot videtis av
ſpecies, præcipue ſi quæ ſint rariores, & inſign
quapiam nobiles. Nam anſeres, gallinas, & an
quid attinet pingere? Inferne ſunt quadruped
ſpecies, aut earum avium quæ vivunt humi, m
quadrupedum. Ti. Mira varietas, nec quicqu
eſt otioſum. Nihil eſt quod non aut agat, aut
quatur aliquid. Quid nobis narrat noctua, p
latitans ſub frondibus? Ev. Attice loquitur A
ca: * Σωφρόνει, inquit, οὐ πᾶσιν ἵπτημι. Jubet
conſulto agere, quod non omnibus feliciter ce
inconſulta temeritas. Hic aquila diſcerpit lepo
fruſtra obteſtante * ſcarabæo. Adſtat ſcarab
* trochilus, & ipſe capitalis inimicus aqu
Ti. Hæc * hirundo quid gerit ore? Ev. Herb
chelidoniam. Nam hac reſtituit pullis exocul
viſum. Agnoſcitis herbæ figuram? Ti. Quod n
hoc novum lacertæ genus? Ev. Non eſt lace
ſed * chamæleon. Ti. Eſt hic ille longo nom
celebratus chamæleon? Belluam eſſe credidi le
majorem, quem vincit etiam vocabulo. Ev.

Σωφρόνει.] Id eſt, prudens eſto, non omnibus volo. Vide prov. de noctua Athenienſium.

Scarabæo.] Vide proverb. Scarabæus aquilam.

Trochilus.] Avicula, natura aquilis infeſta. I
Plin. lib. 10. cap. 74.

Hirundo.) De hirund
idem lib. 25. cap. 8.

Chamæleon.) De Cham
leonte, lib. 8. cap. 33.

e eſt ſemper hians, & ſemper jejunus chamæ-
on. Hæc arbor eſt caprificus, apud quam ſolam
evit, alias innoxius. Nam venenum habet, ne
ontemnas hiantem beſtiolam. Ti. At non mutat
olorem. Ev. Verum; quia non mutat locum: ubi
utarit locum, videbis & colorem alium. Ti. Quid
ic ſibi vult tibicen? Ev. Nonne vides in proximo
amelum ſaltantem? Ti. Video novum ſpectacu-
um, camelus * cinædus eſt, & ſimius * choraules.
Ev. Sed his ſingulatim ac per otium contemplan-
dis alias dabitur vel totum triduum; nunc ſatis
erit veluti per tranſennam vidiſſe. In hac regione
depictum eſt ad nativam effigiem, quicquid eſt
inſignium herbarum. quodque jure miremini, hic
venena quantumvis præſentanea, tuto non ſolum
ſpectantur, verum etiam contrectantur. Ti. En
ſcorpius, rarum in hiſce regionibus malum, ſed
frequens Italiæ. Quanquam color mihi parum
reſpondere videtur in pictura. Ev. Qui ſic?
Ti. Quia magis nigrent apud Italos. iſte pallidior
eſt. Ev. An non agnoſcis herbam, in cujus folium
incidit? Ti. Non ſatis. Ev. Nec mirum. Nec
enim naſcitur in hortis noſtratibus. Aconitum eſt.
* Ei veneno tanta vis eſt, ut ſcorpius ad hujus con-
tactum ſtupeſcat, palleſcatque, ſeſeque vinci pa-
tiatur. Sed offenſus veneno, à veneno petet reme-
dium. Videtis in propinquo utrumque genus helle-
bori. Si ſcorpius ſeſe potuerit explicare à folio
aconiti, & album helleborum contingere, accipiet
priſtinum vigorem, diverſi veneni contactu ſolven-
te torporem. Ti. Actum eſt igitur de iſto ſcor-
pio: nam is ſe numquam explicabit ab aconiti fo-
lio. Etiam loquuntur hic ſcorpii? Ev. Et quidem
Græce. Ti. Quid ait? Ev. * Εὗρε Θεὸς τὸν ἀλιτρόν.
Hic præter herbas videtis omne ſerpentium genus.
En vobis baſiliſcus, oculis igneis, ipſis etiam no-
centiſſimis venenis formidabilis. Ti. Et is loqui-
tur aliquid. Ev. Oderint, inquit, dum metuant.
Ti. Plane regia vox. Ev. Imo nihil minus regium,
ſed

Cinædus.] Cinædi molles omnes, & voluptatibus dediti.

Choraules.] Qui choreas ducentibus canunt.

Ei veneno.] Vide Plinium lib. 21. cap. 26.

Εὗρε Θεὸς.] Id eſt, reperit Deus nolentem.

ſed tyrannica vox eſt. Hic pugnat lacerta cum vi-pera. Hic dipſas inſidiatur, tecta putamine ovi ſtru-thiocameli. Hic videtis politiam totam formica-rum, ad quarum imitationem nos vocat Hebræus ille ſapiens, atque etiam Flaccus noſter. Hic videtis formicas Indicas, quæ aurum egerunt, ac ſer-vant. Ti. Deum immortalem, cui poſſit obreperet tædium in hoc theatro verſanti? Ev. Alias, in-quam, licebit vel ad ſatietatem uſque ſpectare. Nunc procul tantum ſpectate tertium parietem. Is habet lacus, amnes & maria, & in his quicquid eſt inſignium piſcium. Hic eſt Nilus, in quo delphi-num illum videtis, hominum amatorem, cum cro-codilo depugnantem, quo non alius hoſtis homini capitalior. In ripis ac littoribus videtis ea quæ ſunt ἀμφίβια, ut cancri, phocæ, fiber. Hic eſt polypus captator, * captus à concha. Ti. Quid loquitur? * Αἱρῶν αἱροῦμαι. Mire pictor fecit aquam pelluci-dam. Ev. Aut hoc erat illi faciendum, aut nobis opus erat aliis oculis. In proximo eſt alter poly-pus, ſumma æquoris aqua velificans, * Liburnica-rum gaudens imagine. Videtis torpedinem proſtra-tam in arena concolori, quam hic tuto vel manu contigeris. Sed alio properandum eſt. Hæc paſcunt oculos, at ventrem non explent: properemus ad re-liqua. Ti. Etiamne amplius? Ev. Mox videbitis quid nobis præbeat * poſticum. Hic videtis hortum ſatis ſpatioſum, in duas diviſum partes: in altera eſt quicquid eſt herbarum eſculentarum, in qua re-gnant uxor & famula mea: in altera, quicquid eſt medicarum, præſertim inſignium. Ad lævam eſt pratum liberum, præter virorem graminum nihil habens: ſeptum eſt ſepe perpetua, è ſpinis implexis, ſed vivis, contexta; illic nonnunquam vel ambulo, vel luſito cum ſodalibus. Ad dexteram eſt poma-rium,

Captur.] Extat hac de re lepidum epigramma apud Græcos.

Αἱρῶν αἱροῦμαι.) Id eſt, captans capior.

Liburnicarum gaudens.] Autor Plinius. Suntque Liburnicæ naviculæ intextæ viminibus.

Poſticum.] Aedes, quibus eſt adjunctus hortus, duas habens januas, anticam, & poſticam. Antica ſpectat ad Publicam viam: poſtica ducit ad hortum. Poſticum quoque locus proximus poſticæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

[r]um, in quo cum erit otium, videbitis plurimas [a]rbores peregrinas, quas paulatim doceo noſtro [c]œlo aſſueſcere. Ti. Papæ, næ tu vincis vel ipſum Alcinoum. Ev. Hic aviarium eſt in confinio ad[h]ærens ambulacro ſuperiori, quod videbitis à pran[d]io: videbitis formas varias, variaſque linguas au[d]ietis. Nec minus varia ſunt ingenia. Inter quaſdam [c]ognatio eſt & mutuus amor, inter nonnullas ſi[m]ultas irreconciliabilis. Sunt autem omnes adeo [c]icures & manſuetæ, ut ſi quando cœno illic aper[t]a feneſtra, devolent in menſam, cibumque vel è [m]anibus capiant. Siquando ingredior, in ponticu[l]o penſili, quem videtis, fabulans cum amico, aſſident, auſcultant, inſident humeris aut brachiis, adeo dedidicerunt timere, quia ſentiunt neminem lædere. In extremo pomario * apum regnum eſt. Nec illud ſane ſpectaculum inamœnum. In præſentia non ſinam vos amplius contemplari, quo ſit, quod vos poſthac revocet tanquam ad novum ſpectaculum. A prandio cætera vobis oſtendam. *Puer.* Uxor & famula clamitant corrumpi prandium. Ev. Jubeto illas eſſe æquanimes: non jam accurremus. Lavemus, amici, ut puris manibus & animis ad menſam accedamus. Etenim ſi ethnicis quoque religioſa erat menſa, quanto magis oportet eſſe ſacram Chriſtianis, quibus habet imaginem quandam illius ſacroſancti convivii, quod dominus Jeſus poſtremum egit cum ſuis diſcipulis. Et ob id receptum eſt, abluere manus, ut ſi quid odii, livoris, aut turpitudinis alicui forſitan reſideat in animo, id ejiciat ante, quam accedat ad cibum capiendum. Sic enim opinor & corpori ſalubriores eſſe cibos, ſi ſumantur animo defæcato. Ti. Iſtud veriſſimum eſſe credimus. Ev. Quoniam hoc exemplum nobis ab ipſo Chriſto traditum eſt, ut ab hymno cibum auſpicaremur, (nam id arbitror, quod frequenter in euangelio legimus, illum benedixiſſe, aut gratias egiſſe patri prius, quam cibum frangeret) & rurſum * hymno finiremus: ſi videtur, recitabo vobis hymnum quem di-

Alcinoum.] Alcinoi Regis horti apud Homerum commendantur.

Apum regnum.] Alluſit ad id quod & apes regem & politiam habere finguntur.

Hymno.] Hymnus nihil aliud quam divina laus eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

divus Chryſoſtomus miris laudibus prædicat in Ho-
milia quadam, dignatus etiam interpretari. Ti. Imo
ut velis, rogamus. Ev. Benedictus Deus qui m
paſcis à juventute mea, qui cibum præbes omni ca
ni; reple lætitia & gaudio corda noſtra, ut affati
quod ſatis eſt habentes, abundemus in omne opu
bonum, in Chriſto Jeſu domino noſtro; cum qu
tibi gloria, honor & imperium, cum ſancto Spiri
in omne ævum. Ti. Amen. Ev. Nunc accumbite
ac ſuam quiſque umbram ſibi adjungat. Canici
tuæ debetur primus locus, Timothee. Ti. Verb
dignitatem univerſam meam complexus es. Ho
ſolo nomine ſum cæteris anteponendus. Ev. Ca
terarum dotium æſtimator eſt Deus; nos ea ſequ
mur quæ videmus. *Sophroni, adhære corpori tuo
Tu Theophile, & Eulali, dextrum menſæ latus oc
cupate. Chryſoglottus & Theodidactus occupa
bunt lævum. Vranius & Nephalius, quod ſupereſt
Ego hunc angulum tuebor. Ti. Non patiemur
hoſpiti debetur primus locus Ev. Tota domus hæ
mea eſt, ſimulque veſtra: quod ſi mihi permittitu
jus in regno meo, is locus debetur hoſpiti, quem
cunque ſibi delegerit. Nunc utinam Chriſtus ill
exhilarator omnium, & ſine quo nihil vere ſuave eſt
dignetur huic noſtro intereſſe convivio, ſuaqu
præſentia exhilarare animos noſtros. Ti. Spero
dignabitur. Sed ubi ſedebit, jam omnibus loci
occupatis? Ev. Utinam ille ſe miſceat omnibus &
patinis, & poculis, ut nihil illum non ſapiat, ſed
potiſſimum illabatur animis noſtris. Id quo magi
dignetur, & nos tanti hoſpitis reddamur capaciore
ſi moleſtum non eſt, auſcultabitis paululum è ſacra
lectione, ſed ita, ut interim nihilo ſecius admovea
tis manus ovis & lactucis, ſi libet. Ti. Id faciemu
libenter, ſed auſcultabimus libentius. Ev. Is mo
mihi multis nominibus videtur amplectendus, quod
hac ratione vitentur inanes fabulæ, præbeaturque
materia confabulationis frugiferæ. Multum enim
ab illis diſſentio, qui putant, non eſſe lætum convi-
vium, niſi quod ſcateat ineptis ac laſcivis fabulis,
quod

Sophroni.] Sophronius, temperans. *Eulalius*, bene loquens. *Theodidactus*, divinitus doctus, *Nephalius*, ſobrius.

…d perſtrepat obſcœnis cantiunculis. Vera hila… …s naſcitur è pura ſinceraque conſcientia: atque …ermones vere læti ſunt, quos ſemper & dixiſſe …et, aut audiſſe, & ſemper delectet meminiſſe: …n quorum mox pudeat, quique conſcientiam pœ…udine diſcrucient. Ti. Utinam iſta tam perpen…remus omnes, quam ſunt vera. Ev. Hæc præ…quam quod certam & inſignem habent utilita…n, etiam jucunda fiunt, ubi vel menſem unum …ueveris. Ti. Nihil igitur conſultius, quam opti…s aſſueſcere. Ev. Recita, puer, diſtincte & cla…. *Puer*. Sicut diviſiones aquarum, ita cor Regis … manu Domini; quocunque voluerit, inclinabit …ud. Omnis via viri recta ſibi videtur, appen…it autem corda Dominus. Facere miſericordiam …t judicium, magis placet Domino, quam victimæ. …v. Sit hoc ſatis. Præſtat enim pauca avide diſce…e, quam multa cum tædio devorare. Ti. Præſtat …ane, ſed non hic tantum. Plinius ſcripſit, Officia Ciceronis nunquam de manibus deponenda: & ſunt ſane digna quæ cum ab omnibus, tum præcipue ab his qui deſtinati ſunt adminiſtrandæ Reipublicæ, ad verbum ediſcantur, mea quidem ſententia: ſed hunc Proverbiorum libellum ſemper dignum arbitratus ſum, qui ſemper nobis circumferatur. Ev. Quoniam ſciebam, prandium fore dilutum & inſipidum, idcirco hanc procuravi nobis condituram. Ti. Nihil hic eſt non lautiſſimum, & tamen ſi nihil eſſet præter * Betas abſque pipere, vino & aceto, talis lectio condiret omnia. Ev. Mihi tamen plus adderet gratiæ, ſi, quod audio, penitus intelligam. Atque utinam adeſſet aliquis vere Theologus, qui iſta non intelligeret ſolum, verum etiam ſaperet. Nobis idiotis neſcio an fas ſit hiſce de rebus confabulari. Ti. Ego vero puto, vel nautis eſſe fas, modo abſit definiendi temeritas. Fortaſſe & Chriſtus, qui pollicitus eſt, ſeſe adfuturum, ubicunque duo convenirent de ipſo tractantes, aſpirabit nobis tam multis. Ev. Quid ſi igitur partiamur inter nos novem tres ſententias? *Conviva*. Non diſplicet, modo à convivatore incipiat ordo. Ev. Non detrectarem pro-

Betas.) Alluſit ad illud *Martialis*: Ut ſapiant, fatuæ fabrorum prandia betæ.

provinciam; ſed vereor ne hic vos pejus accipiam quam cibis accipio. Age, nec ubi videar difficilis convivator. omiſſis variis conjecturis, quæ in hunc locum congerunt interpretes, mihi videtur hic eſſe ſenſus moralis, alios mortales poſſe flecti monitis, increpationibus, legibus ac minis: regis animum, quoniam neminem metuit, ſi repugnes, magis irritari. Et idcirco quoties principes vehementer contendunt aliquid, ſuo animo relinquendos, non quo ſemper velint optima, ſed quod illorum ſtultitia malitiave Deus nonnunquam abutatur ad emendandos eos qui deliquerunt. Quemadmodum vetuit reſiſti Nabuchodonoſor, quod illius miniſterio decreviſſet caſtigare populum ſuum. Fortaſſis illud eſt quod ait Job: Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. Atque huc fortaſſe pertinet quod ait David, deplorans peccatum ſuum: Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci. Non quod reges non peccent ingenti populi malo, ſed quod non habeant hominem, cujus auctoritate condemnentur, quum Dei judicium nemo, quamlibet potens, poſſit effugere. TI. Non diſplicet interpretatio. Sed quid ſibi volunt diviſiones aquarum? EV. Adhibita eſt ſimilitudo, quæ rem explanet. Violenta res & impotens eſt regis animus concitatus, nec huc aut illuc duci poteſt, ſed impetu ſuo fertur, velut * œſtro divino percitus. quemadmodum mare ſeſe ſpargit in terras, ac ſubinde rurſum mutat, contemptis agris, ædificiis, & quidquid obſtat. alicubi ſe condit ſub terras: cujus impetum ſi coneris inhibere, aut alio deflectere, nihil agas. Idem accidit in magnis fluminibus, veluti fabulæ quoque narrant de * Acheloo. Minus autem mali capitur, ſi commodo obſecundes, quam ſi violenter repugnes. TI. Nihil igitur remedii adverſus malorum regum impotentiam? EV. Fortaſſe primum fuerit, leonem in civitatem non recipere: proximum, ſic autoritate ſenatus, magiſtratuum ac civium, moderari potentiam illius, ut non facile erumpat in tyrannidem. Sed omnium potiſſimum,

Oeſtro.] Id eſt furoris ſtimulis. Vide proverbium.

Acheloo.] Achelous amnis eſt Acarnaniæ. Vide Strabonem.

mum, dum adhuc puer eſt, & ſe principem eſſe neſcit, ſanctis præceptis formare pectus illius. Proſunt & preces ac monita, ſed blanda ac tempeſtiva. * Extrema ancora eſt, votis fatigare Deum ut regis animum inclinet ad ea, quæ Chriſtiano rege digna ſunt. TI. Quid ais, idiota? Si baccalaureus eſſem Theologiæ, minime puderet iſtius interpretationis. EV. An vera ſit, neſcio; mihi ſatis eſt, quod ſenſus non ſit impius, aut hæreticus. Morem geſſi voluntati veſtræ. Nunc, ut decet in conviviis, viciſſim audire cupio. TI. Si quid deſertis his quoque canis, mihi videtur, hoc dictum & ad abſtruſiorem ſententiam accommodari poſſe. EV. Credo; & audire cupio. TI. Rex intelligi poteſt vir perfectus, qui domitis carnis affectibus, ſolo divini ſpiritus impetu ducitur. Porro qui ſit hujuſmodi, hunc non convenit fortaſſis humanis legibus in ordinem cogere, ſed ſuo domino, cujus ſpiritu agitur, relinquendus eſt, nec judicandus eſt ex hiſce rebus, quibus imbecillitas imperfectorum utcunque provehitur ad veram pietatem: ſed ſi quid ſecus facit, dicendum eſt cum Paulo: Dominus aſſumpſit illum: domino ſuo ſtat, aut cadit. Item illud: Spiritualis homo omnia dijudicat, ipſe verò à nemine judicatur. Talibus igitur nemo præſcribat, ſed Dominus qui præſcripſit terminos mari & amnibus, habet cor ſui regis in manu ſua, & quocumque voluerit, inflectit illud. Quid enim opus eſt præſcribere illi, qui ſuapte ſponte præſtat meliora, quam exigunt humanæ leges? aut quæ temeritas ſit, illum hominem conſtitutionibus aſtringere, quem certis argumentis conſtat divini ſpiritus afflatu gubernari? EV. Tu vero, Timothee, non ſolum canos habes capillos, ſed pectus etiam habes eruditionis canitie venerabile. Atque utinam inter Chriſtianos, quos omneis oportebat eſſe regis hujuſmodi, plures reperirentur hoc digni cognomine. Sed jam ſatis eſt ovatum, & holeribus prælusum, jubete hæc tolli, & apponi quod ſupereſt. TI. Nobis affatim ſatisfactum eſt hac * ovatione*, etiamſi nihil præterea ſucceſſerit

Extrema ancora.) Poſtremum refugium.

Ovatione.) Supplicatio & ovatio ſunt infra triumphum: alluſum eſt autem ad ova appoſita.

vel ſupplicationis, vel triumphi. Ev. Verum, quo niam, aſpirante Chriſto, ſicut opinor, ſucceſſit r in prima ſententia, velim ut umbra tua nobis ena ret alteram, quæ mihi videtur aliquanto obſcurio *Sophronius.* Si boni voletis conſulere quicquid dixe ro, ſedulo dicam quod mihi videtur. Alioqui qu fieri poteſt, ut rebus obſcuris lucem adferat umbra Ev. Equidem recipio futurum omnium nomine; & tales umbræ lucem ſuam habent aptiorem oculi noſtris. *Soph.* Idem docere videtur quod Paulus. Di verſis vitæ rationibus contenditur ad pietatem. Ali placet ſacerdotium, alii cœlibatus, alii conjugium, alii * ſeceſſus, alii reſpublica, pro varietate corpo rum & ingeniorum. Rurſus alius veſcitur quibusli bet, alius diſtinguit inter cibum & cibum, alius ju dicat inter diem & diem, alius judicat omnem diem In his Paulus vult, unumquemque ſuo frui affectu citra contumeliam alterius. Nec oportet quemquam ex hujuſmodi judicare, ſed judicium deferre Deo, qui expendit corda. Fit enim ſæpenumero, ut ve ſcens gratior ſit Deo, quam non veſcens, & diem feſtum violans acceptior ſit Deo, quam is qui vide tur obſervare: & matrimonium hujus gratius ſit ocu lis Dei, quam multorum cœlibatus. Dixi umbra. Ev. Utinam mihi ſæpe contingat cum talibus umbris colloqui. Rem, ni fallor, non acu, quod aiunt, ſed lingua tetigiſti. Sed adeſt qui cælebs vixit, non de numero beatorum, qui ſe caſtraverunt propter re gnum Dei: ſed hic caſtratus eſt vi, quo magis pla ceret ventri, donec & hunc & eſcas deſtruxerit Deus. Capus eſt ex corde noſtro. Elixis magis de lector. Jus eſt non inelegans quod in eo natat, lactucæ ſunt ſelectiſſimæ. Sumat ſibi quiſque, quod gratum eſt animo. Sed ne quid vos fallam, ſuccedit huic aſſi nonnihil, mox * bellaria. deinde fabulæ * cataſtrophæ. Ti. Sed interim excludimus uxo rem è convivio. Ev. Ubi vos venietis comitati ve ſtris, accumbet & mea. Nunc quid aliud eſſet, quam

Seceſſus.] Vita privata, aut monachiſmus,

Bellaria.] Tragemata ſecundæ menſæ.

Cataſtrophe.] Prima pars comœdiæ dicitur Protaſis, ſecunda Epitaſis, in qua tumultus eſt vehementiſſimus? tertia Cataſtrophe, quæ componit tumultum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

…tam * muta perſona? & illa ſuavius garrit mu… …er inter mulieres, & nos liberius philoſophamur. …lioqui periculum ſit, ne nobis accidat, quod ac…dit Socrati, cui quum eſſent convivæ Philoſophi, …ibus magis placent hujuſmodi fabulæ, quam ci… …us, & in longum proferretur diſputatio, Xanthip…pe commota menſam ſubvertit. TI. Nihil minus à …ua metuendum arbitror. Eſt enim mulier moribus placidiſſimis. EV. Mihi certe talis, ut commutare non cupiam, etiamſi liceat: atque hoc nomine mihi vel præcipue videor fortunatus. Nec enim mihi placet eorum ſententia, qui fortunatum putant, uxorem habuiſſe nunquam: magis arridet quod ait ſapiens Hebræus, ei bonam ſortem obtigiſſe, cui obtigit uxor bona. TI. Sæpe noſtro vitio malæ ſunt uxores, vel quia tales deligimus, vel quia tales reddimus, vel quia non, ut oportet, formamus, & inſtituimus. EV. Vera prædicas: ſed interim expecto tertiæ ſententiæ enarrationem, & jam mihi dictu·rire videtur * θεόπνευςος Theophilus. TH. Imo mihi animus erat in patinis: dicam tamen, quando licet impune. EV. Etiam cum gratia licebit errare; vel ſic præbebis occaſionem inveniendi. TH. Mihi videtur eadem ſententia, quam protulit Dominus apud Oſee Prophetam cap. 6. Miſericordiam volui, & non ſacrificium, & ſcientiam Dei plus quam holocauſta. Cujus vivus & efficax interpres eſt dominus Jeſus in Euangelio Matthæi cap. 9. Quum enim convivium agitaret in domo Levi, qui erat publicanus, iſque multos ſui ordinis, ſuique quæſtus homines invitaſſet ad convivium. Phariſæi qui tumebant religione Legis, cum ea præcepta negligerent unde tota Lex pendebat & prophetæ, quod diſcipulorum animos alienarent à Jeſu, rogabant illos, cur dominus admiſceret ſe convivio peccatorum, à quorum conſortio abſtinebant Judæi, qui volebant haberi ſanctiores, & ſi quando contigiſſet cum ejuſmodi congredi, reverſi domum abluebant corpus. Quumque diſcipuli rudes adhuc non haberent quod

Muta perſona.] Muta perſona in fabulis, quæ oſtenditur quidem, ſed non loquitur. *Horat.* Nec muta loqui perſona laborat. Vide proverb. Κωφὸν Πρόσωπον.

Θεόπνευςος.] id eſt divinitus afflatus.

quod reſponderent, Dominus & pro ſe & pro di-
pulis reſpondit: Non eſt opus, inquit, medico
lentibus, ſed male habentibus. Euntes autem
te, quid eſt: Miſericordiam volo, & non ſaci-
cium. Non enim veni vocare juſtos, ſed pecc
res. EV. Pulchre tu quidem collatione locor
rem explicas, id quod in divinis literis præcip
eſt: ſed diſcere velim, quid appellet ſacrifici
quid miſericordiam. Nam qui conſiſtit, ut av
tur ſacrificia Deus, quæ ſibi tot præceptis juſſ
exhiberi? TH. Quomodo Deus averſetur ſaci-
cia, docet ipſe nos apud Eſaiam cap. 1. Sunt e
quædam præſcripta Judæis in lege, quæ ſignifi
magis ſanctimoniam, quam præſtant: quod g
ſunt, dies feſti, ſabbatiſmi, jejunia, ſacrifici
ſunt quæ ſemper præſtanda ſint, quæ ſuapte na
bona ſunt, non quia juſſa. Judæos autem aver
Deus, non quod obſervarent legis ritus, ſed q
his ſtulte tumidi, negligerent ea quæ Deus m
me vult præſtari à nobis: ac madentes avaritia
perbia, rapinis, odio, livore, cæteriſque vitiis,
ſtimabant, Deum ipſis multum debere, quod di
feſtis verſarentur in templo, quod immolarent
ctimas, quod abſtinerent à cibis vetitis, quod
nonnunquam jejunarent: umbras amplectebant
rem negligebant. Quod autem ait: Miſericord
volo, & non ſacrificium, opinor ex idiomate
monis Hebræi dictum, pro eo quod erat, mi
cordiam volo potius quam ſacrificium: quem
modum illud interpretatur Salomon, quum ait:
cere miſericordiam & judicium, magis placet
mino quam victimæ. Porro, omne officium, q
impenditur ſublevando proximo, ſcriptura mi
cordiam vocat, & eleemoſynam; quæ & ipſa
men duxit à miſerendo. Victimas appellari pu
quicquid pertinet ad ceremonias corporales, &
quid habet affine cum * Judaiſmo. quod ge
ſunt delectus ciborum, veſtitus præſcriptus, j
nium, ſacrificium, preces veluti penſum abſolu
quies diei feſti. Hæc enim ut pro tempore non
omnino negligenda, ita Deo fiunt ingrata, ſi q
obſervationibus hujuſmodi confiſus, negligat

f-

Iudaiſmo.] Iudaica profeſſio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ricordiam, quoties fratris neceſſitas exigit officium caritatis. Habet ſpeciem ſanctimoniæ etiam, colloquia vitare malorum. Sed hoc ceſſare debet, quoties aliud ſuadet caritas proximi. Obedientia eſt, quieſcere diebus feſtis, ſed impium ſit, ob * religionem diei ſinere fratrem perire. Itaque ſervare diem dominicum victima eſt, ut ita loquar: reconciliari fatri, miſericordia eſt. Porro judicium, quamquam poteſt ad potentes referri, qui frequenter vi opprimunt imbecilles, tamen mihi videtur non abſurdum, ſi reſpondeat illi quod eſt apud Oſee: Et ſcientiam Dei plus quam holocauſta. Non ſervat legem, qui non ſervat juxta mentem Dei. Judæi ſublevabant aſinum in foveam collapſum ſabbatis: & Chriſtum calumniabantur, qui ſervaret totum hominem in ſabbato. Hic erat præpoſterum judicium, & aberat ſcientia Dei. neſciebant enim, quod iſta propter hominem eſſent inſtituta, non homo propter illa. Sed hæc impudenter dicere viderer, niſi veſtro juſſu dicerem. Malim ex aliis rectiora diſcere. Ev. Iſta mihi videntur adeo dicta impudenter, ut exiſtimem, dominum Jeſum loqui per organum oris tui. Sed interim dum largitur paſcimus animos noſtros, ne negligantur collegæ. Th. Quinam? Ev. Corpora noſtra, nonne collegæ ſunt animorum? Hoc enim malim quam inſtrumenta, vel domicilia, vel ſepulchra. Ti. Hoc nimirum eſt affatim refici, ubi totus homo reficitur. Ev. Video, vos ſegniter attingere: quare, ſi videtur, jubebo proferri aſſa, ne pro lauto convivio longum præbeam. Videtis hujus prandioli ſummam. Armus eſt ovillus, ſed exquiſitus, capus, & perdices quatuor. Has ſolas à mercatu ſumpſi, reliqua ſuppeditat hoc prædiolum. Ti. Epicureum prandium video, ne dicam * Sybariticum. Ev. Imo vix Carmeliticum. Sed qualequale eſt, boni conſuletis. Animus certe purus eſt; ſi parum lautum eſt convivium. Ti. Adeo non

Religionem diei) Religio proprie eſt eorum, quæ reveremur, veluti ſepulcrorum: cui proxima eſt ſuperſtitio. Religio enim immodica ſuperſtitio eſt. Alludit ad locum Pauli, Coloſſ. 2.

Sybariticum.) Lege in Chiliadibus proverb. Sybatica menſa.

non eſt muta tua domus, ut non ſolum pariete
& cyathus loquatur aliquid. Ev. Quid tibi l
tur? Ti. Nemo, niſi à ſe ipſo, læditur. Ev.
thus patrocinatur vino. Nam vulgus febrim,
capitis gravedinem è potu contractam, impu
ſolet vino, quum ipſi ſibi malum accerſierint
modice bibendo. *Soph.* Meus Græce loqui
*Ἐν οἴνῳ ἀλήθεια. Ev. Admonet, non eſſe tutum
cerdotibus aut regum famulis indulgere vino, q
vinum fere transferat in linguam, quicqnid lat
in corde. *Soph.* Apud Ægyptios olim nefas era
cerdotibus bibere vinum, cum nondum illis m
les ſua committerent arcana. Ev. Nunc licet qui
omnibus bibere vinum; an expediat, neſcio. Er
quid libelli profers è crumena? perquam ele
videtur; nam foris etiam totus aureus eſt. *Eula*
Sed idem intus plusquam gemmeus eſt. Sunt
ſtolæ Paulinæ, quas ut unicas delicias meas ſe
mecum circumfero: quas ideo profero, quo
occaſione ſermonis tui venit in mentem locus
dam, qui me nuper diu terſit, nec adhuc ſati
facit animus. Is eſt in epiſtolæ prioris ad Co
thios cap. 6. Omnia mihi licent, ſed non omni
pediunt. Omnia mihi licent, ſed ego ſub nu
redigar poteſtatem. Primum, ſi Stoicis credim
nihil eſt utile, quod non idem honeſtum. Quomo
igitur Paulus diſtinguit id quod licet, ab eo q
expedit? Certe ſcortari aut inebriari non li
quomodo igitur licent omnia? Quodſi Paulu
certo genere rerum loquitur, quarum omnium
eſſe licentiam, non poſſum ſatis ex ipſo loci te
divinare, quodnam ſit illud genus. Ex iis quæ
huic loco ſubjiciuntur, conjicere licet, eum l
de ciborum delectu. Quidam enim abſtineban
*idolothytis, quidam à cibis per Moſen interdi
Et de idolothytis agit cap. 8. Rurſus capite 10. v
explicans hujus loci ſententiam, ait: Omnia mi
licent, ſed non omnia expediunt: omnia mih
cent, ſed non omnia ædificant. Nemo quod ſuum
quærat, ſed quod alterius. Omne quod in maco
venit, manducate. Hoc quod hic ſubjicit Pau

c

Ἐν οἴνῳ ἀλήθεια.] Id eſt. In vino veritas.

Idolothytis.] Id eſt, ... lis ſacrificatis, oblatis,

ongruere videtur cum eo quod ſupra dixerit: Eſca entri, & venter eſcis, & hunc & has deſtruet Deus. Quod autem reſpexit hic etiam ad Judaicum ciborum delectum, indicat clauſula decimi cap. Sine offenſione eſtore Judæis & gentibus & eccleſiæ Dei, ſicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile eſt, ſed quod multis, ut ſalvi fiant. Nam quod ait, gentibus, pertinere videtur ad idolothytum. quod ait, Judæis, referre videtur ad delectum ciborum. quod ait, eccleſiæ Dei, pertinet ad infirmos ex utraque gente collectos. Licebat igitur veſci quibuslibet cibis, & omnia munda mundis. Verum incidit caſus, ut non expediat. Quod omnia licebant, libertatis erat Euangelicæ: ſed caritas ubique ſpectat quod conducat ad ſalutem proximi, eoque frequenter abſtinet & à licitis, malens obſecundare commodo proximi, quam ſua uti libertate. Sed hic mihi geminus obſtrepit ſcrupulus; primum, quod in ſermonis contextu nihil præcedat aut ſequatur, quod cum hoc ſenſu cohæreat. Nam objurgarat Corinthios, quod eſſent ſeditioſi, quod ſcortationibus, adulteriis, atque etiam inceſtis impuri, quod litigarent apud judices impios. Cum his qui cohæret, Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt? Et in his quæ ſequuntur, redit ad cauſam impudicitiæ, quam repetierat & ante, intermiſſo negotio litium. Corpus autem, inquit, non fornicationi, ſed Domino, & Dominus corpori. Verum hunc quoque ſcrupulum poſſum utcunque diſcutere, quod paulo ſuperius in catalogo vitiorum meminiſſet & idololatriæ: Nolite errare, neque fornicarii, neque dolis ſervientes, neque adulteri. Porro eſus idolothytorum vergebat ad ſpeciem idololatriæ. Et ideo mox ſubdit, Eſca ventri, & venter eſcis: ſignificans pro neceſſitate corporis, pro tempore licere veſci quibuslibet, niſi aliud ſuaſerit caritas proximi: ſed impudicitiam ſemper & ubique deteſtandam eſſe. Quod veſcimur, neceſſitatis eſt, quæ tolletur in reſurrectione mortuorum. Quod libidinamur, malitiæ eſt. Sed alterum ſcrupulum non queo diſſolvere, quomodo ad hæc quadret illud: Sed ego ſub nullius redigar poteſtatem. Ait

enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

enim ſibi poteſtatem eſſe omnium, ſe tamen in n
lius poteſtate fore. Si is dicitur eſſe in poteſ
aliena, qui ne offendat, abſtinet, idem capite n
de ſe prædicat. Quum liber eſſem ab omnib
omnium me ſervum feci, ut omnes lucrifacer
Hoc, opinor, offenſus ſcrupulo ſanctus Amb
ſius putat, hunc eſſe germanum Apoſtoli ſenſu
ut viam præſtruat illi, quod ait cap. 9. ſibi quo
poteſtatem eſſe faciendi, quod cæteri facieb
vel Apoſtoli, vel pſeudapoſtoli, ſumendi victum
his, quibus prædicabat Euangelium. Sed ab h
tametſi licebat, temperabat, quod ſic exped
Corinthiis, quos de tam multis & inſignibus v
objurgabat. Porro quiſquis accipit, fit quodam m
do obnoxius ei à quo accipit, & aliquid decedit
vigore autoritatis. Siquidem qui accipit, mi
libere objurgat: & qui dedit, non perinde fert
jurgari ab eo, cui benefecit. In hoc igitur Pau
abſtinuit ab iis quæ licebant, ut conſuleret Apo
licæ libertati, quam in hoc volebat nulli eſſe
noxiam, ut liberius ac majore cum autoritate
prehenderet illorum vitia. Mihi ſane non diſ
cet Ambroſiana ſententia. Attamen ſi quis m
let hunc locum ad cibos accommodare, mea ſ
tentia, quod ait Paulus, ſed ego ſub nullius
gar poteſtatem, ſic accipi poſſet: Tametſi n
nunquam abſtineam à cibis immolatitiis, aut le
Moſaica vetitis, ut conſulam ſaluti proximi ac p
fectui Euangelico, tamen animus meus liber e
qui ſcit ſibi licere veſci cibis quibuslibet pro ne
ſitate corpuſculi. At pſeudapoſtoli conabantur
perſuadere, quoſdam cibos per ſe impuros e
nec abſtinendum per occaſionem, ſed ſemper
his temperandum, tanquam natura malis, nec
ter quam abſtinemus ab homicidio, & adulte
Hoc quibus erat perſuaſum, redacti erant ſub a
nam poteſtatem, & exciderant ab Euangelica
bertate. Solus, quod quidem meminerim, Th
phylactus ſententiam inducit ab his omnibus div
ſam. Licet veſci quibuslibet cibis, ſed non ex
dit immodice. Nam ex luxu naſcitur impudici
Hic ſenſus quanquam impius non eſt, tamen
hi non videtur hujus loci germanus eſſe. Oſt

i quæ me torqueant: veſtræ caritatis erit, me x his ſcrupulis eximere. Ev. Næ tu probe tuo eſpondes nomini. Qui ſic novit proponere quæ-tiones, non opus habet alio qui diſſolvat. Sic enim ropoſuiſti dubitationem tuam, ut ego dubitare de-erim. Tametſi Paulus in ea epiſtola, quoniam nulta ſimul decrevit agere, ſæpe ab uno argumen-o in aliud devolvitur, & rurſum quod intermiſe-at repetit. CH. Niſi vererer, ne vos mea loqua-citate avocem à capiendo cibo, & ſi crederem, as eſſe, tam ſacris colloquiis admiſcere quicquam ex profanis autoribus, proponerem & ipſe quid-dam, quod hodie legentem me non torſit, ſed unice delectavit. Ev. Imo profanum dici non de-bet, quicquid pium eſt, & ad bonos mores condu-cens. Sacris quidem literis ubique prima debetur autoritas, ſed tamen ego nonnunquam offendo quædam vel dicta à veteribus, vel ſcripta ab ethni-cis, etiam poëtis, tam caſte, ſancte, tam divi-nitus, ut mihi non poſſim perſuadere, quin pectus illorum, cum illa ſcriberent, numen aliquod bo-num agitaverit. Et fortaſſe latius ſe fundit ſpiritus Chriſti, quam nos interpretamur. Et multi ſunt in conſortio ſanctorum, qui non ſunt apud nos in ca-talogo. Fateor affectum meum apud amicos: non poſſum legere librum Ciceronis de Senectute, de Amicitia, de Officiis, de Tuſculanis quæſtionibus, quin aliquoties exoſculer codicem, ac venerer ſan-ctum illud pectus, afflatum cœleſti numine. Con-tra, cum hos quoſdam recentiores lego de republica, œconomica, aut ethica præcipientes Deum im-mortalem! quam frigent præ illis, imo quam non videntur ſentire quod ſcribunt, ut ego citius patiar perire totum Scotum cum aliquot ſui ſimilibus, quam libros unius Ciceronis, aut Plutarchi: non quod illos in totum damnem, ſed quod ex his ſen-tiam me reddi meliorem, cum ex illorum lectione ſurgam, neſcio quomodo, frigidius affectus erga veram virtutem, ſed irritatior ad contentionem. Quare ne verere, quicquid iſtuc eſt, proponere. CH. Cum plerique libri M. Tullii, quos ſcripſit de Philo ophia, divinitatis quiddam ſpirare viden-tur, tum ille quem ſenex ſcripſit de Senectute,

Plane mihi videtur * *κύκνειον ᾆσμα*, quemadmodum Græcis eſt in proverbio. Eum hodie relegi, atque hæc verba, quoniam præ cæteris arridebant, edidici. Quod ſi quis Deus mihi largiatur, ut ex hac ætate repueraſcam, & in cunis vagiam, valde recuſem: nec vero velim quaſi decurſo ſpatio, à calce * ad carceres revocari. Quid enim habet hæc vita commodi, quid non potius laboris? Sed non habeat ſane: Habet certe tamen aut ſatietatem, aut moleſtiam. Non libet enim mihi deplorare vitam, quod multi, & hi docti, ſæpe fecerunt. Nec me vixiſſe pœnitet: quoniam ita vixi, ut fruſtra me natum non exiſtimem. Et ex vita iſta diſcedo, tanquam ex hoſpitio, non tanquam è domo. Commorandi enim natura diverſorium nobis, non habitandi, dedit. O præclarum illum diem, quum ad illud animorum concilium cœtumque proficiſcar, & cum ex hac turba & colluvione diſcedam. Hactenus Cato. Quid ab homine Chriſtiano dici potuit ſanctius? Utinam talia eſſent colloquia monachorum omnium, vel cum ſacris virginibus, quale fuit illud ethnici ſenis colloquium cum ethnicis adoleſcentibus. EV. Jam aliquis cauſabitur, colloquium eſſe confictum à Cicerone. CH. Iſthuc mea non magni refert, ſive hoc laudis tribuatur Catoni, qui talia ſenſerit, dixeritque: ſive Ciceroni, cujus animus ſententias tam divinas cogitatione complexus ſit, cujus calamus res egregias pari facundia depinxerit. Quanquam equidem arbitror, & Catonem, etiamſi non dixit eadem, tamen ſimilia dicere ſolitum in colloquiis. Nec enim tam impudens erat M. Tullius, ut alium Catonem finxerit, quam fuerit: & in dialogo parum meminerit decori, quod in primis ſpectandum eſt in hoc ſcripti genere, præſertim quum ejus viri memoria recens adhuc hæreret animis ejus ætatis hominum. TH. Vehementer probabile eſt quod narras: ſed dicam quid mihi venerit in mentem, te recitante. Sæpenumero mecum admiratus ſum, quum omnes optent longævi-

Κύκνειον ᾆσμα.) Id eſt, Cygnea cantio. Vide Chiliades.

Ad carceres.] Id eſt, ad initium. Carcer enim dicitur, unde equi dimittuntur ad curſum.

evitatem, & mortem exhorreant, tamen vix quen-iam comperiri tam felicem, non dico ſenem, ſed rovectioris ætatis hominem, qui rogatus, an, ſi etur, velit repueraſcere, uſurus per omnia iiſdem onis ac malis, quæ illi jam contigiſſent in vita, eſponderit idem quod Cato dicit; præſertim ſi ecolat animo, quicquid annis retroactis ſeu triſte, eu lætum obtigiſſet. Nam frequenter & ſuavium erum recordatio, vel cum pudore, vel cum con-cientiæ moleſtia conjuncta eſt, ut animus ab his etiam recolendis non minus abhorreat, quam à tri-tibus. Id opinor nobis indicarunt ſapientiſſimi poëtæ, qui ſcribunt, tum demum animas capi deſi-derio corporum relictorum, poſteaquam ex amne Lethæo longa biberint oblivia. VR. Eſt iſthuc pro-fectò dignum admiratione, & mihi quoque com-pertum in nonnullis. Verum illud quam mihi blan-diebatur; nec me vixiſſe pœnitet! At quotuſquiſque Chriſtianorum ſic moderatur vitam ſuam, ut hujus ſenis vocem ſibi poſſit uſurpare? Vulgus hominum exiſtimat, ſe non fruſtra vixiſſe, ſi per fas nefaſque congeſtas divitias relinquant morientes. At Cato ideo non putat ſe fruſtra natum, quod integrum & ſanctum civem præſtiterit reipublicæ, quod in-corruptum magiſtratum, quod poſteritati quoque virtutis & induſtriæ ſuæ monumenta reliquerit. Jam illo quid dici potuit divinius? Diſcedo tan-quam ex hoſpitio, non tanquam è domo. Hoſpitio tantiſper uti licet, donec hoſpes jubeat exire. E domo ſua nullus facile pellitur. Et tamen hinc quo-que ſæpenumero propellit vel ruina, vel incen-dium, vel alius caſus quiſpiam. Ut horum nihil ac-cidat, tamen ſenio collabens ædificium admonet eſſe demigrandum. *Nephalius*. Non minus elegans eſt quod apud Platonem loquitur Socrates, animam humanam in hoc corpore velut in præſidio poſitam eſſe, unde fas non ſit diſcedere injuſſu imperatoris, nec diutius in eo immorari, quam viſum ſit ei qui collocavit. Illud ſignificantius eſt in Platone, quod pro domo dixerit præſidium: ſiquidem in domo tantum commoramur; in præſidio deſtinati ſumus functioni, quam nobis delegavit imperator noſter; non abludens à noſtris litteris, quæ vitam hominis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

nunc militiam, nunc certamen eſſe dicunt. VR. At mihi quidem oratio Catonis pulchre congruere videtur cum oratione Pauli, qui ſcribens Corinthiis, cœleſtem manſionem, quam expectamus poſt hanc vitam, οἰκίαν vocat, & οἰκητήριον, hoc eſt, domum, ſive domicilium. Cæterum hoc corpuſculum appellat tabernaculum, Græce σκῆνος. Nam & qui ſumus, inquit, in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gravati. *Neph.* Nec abludit à ſermone Petri: Juſtum autem, inquit, arbitror, quamdiu ſum in hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in commonitione; certus, quod velox eſt depoſitio tabernaculi mei. Quid autem aliud clamat nobis Chriſtus, quam ut ſic vivamus ac vigilemus, tanquam illico morituri? ſic incumbamus honeſtis rebus, tanquam ſemper victuri? Jam illud quum audimus, O præclarum diem! nonne videmur audire Paulum ipſum loquentem, Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto. CH. Quam felices ſunt, qui tali animo mortem expectant? Sed in oratione Catonis, quanquam præclara eſt, tamen fiduciam aliquis taxare poſſet, ut ab arrogantia profectam; quam multum oportet abeſſe ab homine Chriſtiano. Proinde mihi nihil unquam legiſſe videor apud Ethnicos, quod aptius quadret in hominem vere Chriſtianum, quam quod Socrates, paulo poſt bibiturus cicutam, dixit Critoni: An opera, inquit, noſtra ſit probaturus Deus, neſcio: : certe ſedulo conati ſumus, ut illi placeremus. Eſt mihi tamen bona ſpes, quod ille conatus noſtros ſit boni conſulturus. Vir ille ſic diffidit factis ſuis, ut tamen ob animi propenſam voluntatem obtemperandi voluntati divinæ, bonam ſpem conceperit, fore ut Deus pro ſua bonitate boni conſulturus eſſet, quod ſtuduiſſet bene vivere. *Neph.* Profecto mirandus animus in eo qui Chriſtum ac ſacras literas non noverat. Proinde quum hujuſmodi quædam lego de talibus viris, vix mihi tempero, quin dicam, Sancte Socrates, ora pro nobis. CH. At ipſe mihi ſæpenumero non tempero, quin bene ominer ſanctæ animæ Maronis & Flacci. *Neph.* At ego quot vidi Chriſtianos, quam frigide morientes! Quidam fidunt in his rebus, quibus non eſt fidendum: quinam ob conſcien-
tiam

riam ſcelerum & ſcrupulos, quibus indocti quidam obſtrepunt morituro, pene deſperantes exhalant animam. CH. Nec mirum, eos ſic mori, qui per omnem vitam tantum philoſophati ſunt in ceremoniis. *Neph.* Quid iſthuc verbi eſt? CH. Dicam, ſed illud etiam atque etiam præfatus, me non damnare, imo vehementer probare ſacramenta & ritus Eccleſiæ, ſed quoſdam vel improbos vel ſuperſtitioſos, vel, ut molliſſime dicam, ſimplices & indoctos, qui docent populum hiſce rebus fidere, prætermiſſis his quæ nos vere reddunt Chriſtianos. *Neph.* Nondum ſatis intelligo quorſum eas. CH. Faxo ut intelligas. Si vulgus Chriſtianorum ſpectes, nonne prora & puppis vitæ illis in ceremoniis eſt? in baptiſmo quanta religione repræſentantur priſci ritus Eccleſiæ? Commoratur infans extra fores templi, peragitur exorciſmus, peragitur catechiſmus, ſuſcipiuntur vota, abjuratur ſatanas cum pompis & voluptatibus ſuis; tandem ungitur, conſignatur, ſalitur, tingitur: datur negotium ſuſceptoribus, ut puerum curent inſtituendum. Illi dato nummo rediniunt libertatem. Et jam puer Chriſtianus dicitur, & eſt aliquo modo. Mox rurſus ungitur, tandem diſcit confiteri, ſumit Euchariſtiam, conſueſcit quieſcere diebus feſtis, audire ſacrum, jejunare nonnunquam, abſtinere à carnibus. Et hæc ſi ſervat, habetur abſolute Chriſtianus. Ducit uxorem, accedit aliud ſacramentum: initiatur ſacris, rurſus ungitur & conſecratur, mutatur veſtis, dicuntur preces. Atque hæc quidem omnia, quod fiunt, probo: ſed quod hæc fiunt magis ex conſuetudine, quam ex animo, non probo: quod nihil aliud adhibetur ad Chriſtianiſmum, vehementer improbo. Siquidem magna pars hominum dum his fidit, nihilo ſecius interim per fas nefaſque congerit opes, ſervit iræ, ſervit libidini, ſervit livori, ſervit ambitioni: ſic tandem venitur ad mortem. Hic rurſus ceremoniæ paratæ: Adhibetur confeſſio ſemel atque iterum, additur unctio, datur Euchariſtia, adſunt cerei ſacri, adeſt crux, adeſt aqua ſacra, adhibentur indulgentiæ, expromitur, aut illic etiam emitur morienti diploma Pontificis; ordinantur

* parentalia magnifice celebranda, ſit rurſus ſtip-
latio ſolennis, adeſt qui clamet ad aurem morienti,
imo nonnunquam occidit ante tempus, ſi conting[at]
ut ſæpe fit; vocalior, aut bene potus. Hæc ut rec[te]
adhibentur, præſertim quæ nobis tradidit Eccl[e]-
ſiaſtica conſuetudo, ita ſunt alia quædam recond[i]-
tiora, quæ nobis hoc præſtant, ut cum alacrita[te]
ſpiritus, ut cum Chriſtiana fiducia migremus hin[c].
Ev. Pie tu quidem iſta vereque concionaris, ſed in-
terim nullus admovet manum cibis. Caveat quiſqu[e]
ne ſe fallat. Ego prædixi, nihil expectandum præ-
ter ſecundas menſas, eaſque ruſticanas, ne quis ſib[i]
promittat * Phaſides aves, aut attagenes, aut * At-
tica bellaria. Hæc amoveto, puer, &, quod reſta[t]
apponito. Videtis non copiæ, ſed inopiæ noſtræ co[r]-
nu. Hic eſt proventus hortulorum quos vidiſtis. N[e]
parcite, ſi quid arridet. Ti. Tanta varietas e[ſt]
ut vel ipſo recreemur aſpectu. Ev. Atqui ne plan[e]
contemnatis frugalitatem meam, hæc patina exhi-
laraſſet Hilarionem monachum Euangelicum, co[m]-
mitatum vel centum monachis illius ſeculi. Paul[o]
vero, atque Antonio, vel menſtruus commeatus eſ[ſe]
potuiſſet. Ti. Imo nec Petrus ille princeps Apoſto-
lorum faſtidiſſet, opinor, cum apud Simonem co-
riarium diverſaretur. Ev. Imo nec Paulus, opi-
nor, cum coactus egeſtate ſutoriam nocturnis ho-
ris exerceret. Ti. Debemus benignitati divinæ.
Sed ego malim eſurire cum Petro ac Paulo, mod[o]
quod deeſſet corporis alimoniæ, abundaret in deli-
cias animi. Ev. Imo diſcamus à Paulo, & abundare
& penuriam pati. Cum deerit, gratias agamus Jeſ[u]
Chriſto, qui nobis ſuppeditet & frugalitatis & pa-
tientiæ materiam. Quum ſupererit, gratias agamu[s]
illius munificentiæ, qui nos ſua liberalitate invite[t]
ac provocet ad amorem ſui: ac modice parcéqu[e]
fruentes iis, quæ largiter præbuit divina benigni-
tas, pauperum memores ſimus, quibus Deus deeſſ[e]
voluit quod nobis ſupereſt, ut utriſque per altero[s]
ſit occaſio virtutis. Siquidem nobis largitur, und[e]
ſub-

Parentalia.] Juſta ſunt, & pro mortuis ſacrificia. vulgò exequiæ.

Phaſides aves.] Phaſiani & Attagenes, ſive, ut alii malunt, attages, aves i[n] deliciis habitæ.

Attica bellaria.] Attic[a] bellaria de lautitiis & cu[p]ediis dicuntur.

ſubvenientes egeſtati fraternæ, miſericordiam ipſius promereamur: & illi noſtra liberalitate recreati, gratias agunt Deo pro bona mente noſtra, noſque precibus ſuis illi commendant. Et recte venit in mentem. Heus, puer; dic uxori, ut ex aſſis, quæ ſuperant, mittat Gudulæ noſtræ. Eſt vicina quædam gravida, tenui fortuna, ſed animo beatiſſima. Maritus nuper deceſſit, homo profuſus & ignavus, qui nihil uxori reliquit præter liberorum gregem. TI. Chriſtus juſſit dare omni petenti: id ſi facerem, intra menſem ipſi mihi mendicandum eſſet. EV. Opinor, Chriſtum ſentire de his qui petant neceſſaria. Nam qui petunt, imo qui flagitant, vel extorquent potius magnas ſummas, quibus extruant * cœnationes Lucullianas: aut, quod pejus eſt, quibus alant luxum ac libidinem ſuam, iis negare, quod petunt, eleemoſyna eſt: imo rapina eſt largiri male uſuris, quod debebatur præſenti neceſſitati proximorum. Unde mihi videntur vix excuſari poſſe à peccato capitali, qui ſumptibus immodicis aut extruunt, aut ornant monaſteria ſeu templa, quum interim tot viva Chriſti templa fame periclitentur, nuditate horreant, rerumque neceſſariarum inopia diſcrucientur. Quum eſſem apud Britannos, vidi tumbam divi Thomæ gemmis innumeris ſummique pretii onuſtam, præter alia miracula divitiarum. Ego malim iſta quæ ſuperflua ſunt, elargiri in uſus pauperum, quam ſervare ſatrapis aliquando ſemel omnia direpturis; ac tumbam ornare frondibus ac floſculis: id opinor gratius eſſet illi ſanctiſſimo viro. Cum eſſem apud * Inſubres, vidi monaſterium quoddam ordinis Cartuſiani non ita procul à Papia: in eo templum eſt, intus ac foris, ab imo uſque ad ſummum, candido marmore conſtructum, & fere quicquid ineſt rerum, marmoreum eſt, velut altaria, columnæ, tumbæ. Quorſum autem attinebat tantum pecuniarum effundere, ut pauci monachi ſolitarii canerent in templo marmoreo? quibus ipſis templum hoc oneri eſt, non uſui, quod frequenter infeſtentur ab hoſpitibus, qui

 non

Cœnatio.] Locus eſt, ubi cœnatur, Luculli Romani magnificentia multorum literis colebrata eſt.

Inſubres.] Italiæ populus, qui Mediolanum tenent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

non ob aliud eò ſe conferunt, niſi ut ſpectent te
plum illud marmoreum. Atque illic cognovi, q
ſtultius eſt, illis legata in ſingulos annos tria
lia ducatorum in ſtructuram monaſterii. Et ſu
qui putent, eſſe nefas, eam pecuniam in pios
avertere, præter mentem teſtatoris: maluntque
moliri, quod inſtaurent, quam non ædificare. I
quoniam inſignia ſunt, viſum eſt commemora
quanquam ſunt paſſim in templis noſtris exem
permulta ſimilia. Hæc mihi videtur ambitio,
eleemoſyna. Divites ambiunt ſibi monumen
in templis, in quibus olim nec divis locus e
Curant ſe ſculpendos ac pingendos, additis et
nominibus ac beneficii titulo: atque hiſce re
bonam templi partem occupant, olim opinor po
laturi, ut ipſorum cadavera in ipſis reponantur
taribus. Dicet aliquis; An horum munificenti
exiſtimas rejiciendam? Nequaquam, ſi templo
dignum ſit, quod offerunt. Sed ego, ſi ſacerdos
epiſcopus eſſem, hortarer craſſos illos aulicos,
negotiatores, ut, ſi vellent ſua peccata redim
apud Deum, iſta clanculum effunderent in ſub
dium eorum, qui vere pauperes ſunt. Iſti puta
perire pecuniam, quæ ſic fruſtulatim, & clancul
in præſentem egeſtatem tenuium ſublevandam d
ſipatur, cujus nullum extet apud poſteros mon
mentum. Ego puto, nullam melius collocari
quam ipſe Chriſtus ſibi vult imputari certiſſim
debitor. TI. An non putas recte collocari, qu
datur monaſteriis? Ev. Et hic darem nonnihil,
dives eſſem, ſed darem ad neceſſitatem, non
luxum. tum his, inter quos ſentirem vigere ſtudiu
veræ religionis. TI. Multi judicant, non admodu
belle collocari, quod datur iſtis mendicis publici
Ev. Et iſtis nonnihil dandum eſt aliquando, ſed cu
delectu. At mihi conſultum videatur, ſi ſingulæ c
vitates ſuos alerent, nec ferrentur errones huc
illuc circumcurſitantes, præſertim validi, quibu
opus ſuppeditandum ſentio potius, quam pecunia
TI. Quibus igitur potiſſimum dandum cenſes, qua
tum, & quatenus? Ev. Hoc mihi ad unguem deſcr
bere difficillimum ſit. Primum animum adeſſe opo
tet, qui cupiat omnibus ſubvenire. Deinde pro me

tenu

[t]enuitate, quod poſſum, impertio, quoties ſeſe offert [o]ccaſio: præſertim his, quorum & paupertas & in[t]egritas mihi nota eſt: hortor & alios ad beneficen[t]iam, ſi me defecerint facultates. Ti. Sed permit[t]iſne nobis hic in tuo regno libere loqui? Ev. Imo liberius quam ſi domi veſtræ ſitis. Ti. Non probas in templis ſumptus immodicos; & has ædes multo minoris ædificare poteras. Ev. Equidem arbitror, has intra munditiem conſiſtere, aut, ſi mavis, elegantiam: certe abſunt à luxu, ni fallor. Ædificant magnificentius, qui mendicato vivunt. Et tamen hi ipſi horti mei, quales quales ſunt, vectigal pendunt egenis: & quotidie ſumptibus aliquid detraho, in me meoſque frugalior, quo poſſim eſſe in pauperes munificentior. Ti. Si iſtum animum obtinerent omnes, permulti melius haberent quos nunc egeſtas gravat indignos: & ex adverſo multi minus eſſent obeſi, digni quos egeſtas doceat ſobrietatem ac modeſtiam. Ev Fortaſſe ſic res habet. Sed vultiſne ut hæc inſipida bellaria re quapiam ſuavi condiamus? Ti. Plus ſatis eſt deliciarum. Ev. At ego hinc depromam, quod ne ſaturi quidem faſtidiatis. Ti. Quid eſt? Ev. Codex eſt Euangeliorum, ut, quod lautiſſimum habeo, vobis depromam in fine convivii. Recita, puer, ab eo loco, ubi proxime deſtitiſti. *Puer.* Nemo poteſt duobus dominis ſervire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſervire, & mammonæ. Ideo dico vobis, ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori quid induamini. Nonne anima plus eſt quam eſca, & corpus plus quam veſtimentum? Ev. Redde codicem. In hoc loco mihi Jeſus Chriſtus videtur bis idem dixiſſe. Etenim pro eo quod prius dixit, odio habebit, mox ponit, contemnet: & pro eo quod prius poſuerat, diliget, mox vertit, ſuſtinebit. commutatis perſonis exiſtit eadem ſententia. Ti. Non ſatis aſſequor quid velis. Ev. Demonſtremus igitur ratione mathematica, ſi videtur. In priore parte pro uno pone *A*, pro altero *B*: rurſus in poſteriore pro uno pone *B*, pro altero *A*, verſo ordine. Aut enim *A* odio habebit, & *B* diliget: aut *B* ſuſtinebit, & *A* con-

temnet. Nonne hic palam eſt, *A* bis odio habe
& *B* bis diligi? Ti. Perſpicuum eſt. Ev. Atqui h
conjunctio, aut, præſertim repetita, habet emp
ſim ſententiæ contrariæ, aut certe diverſæ. A
qui nonne abſurde diceretur, Aut Petrus me v
cet, & ego cedam, aut ego cedam, & Petrus
vincet? Ti. Lepidum, ita me Deus amet, ſophiſ
Ev. At tum demum mihi videbitur lepidum, ſi
ex vobis didicero. Th. Animus ſomniat ac p
turit mihi neſcio quid: ſi jubetis, quicquid eſt, p
feram in medium; vos eritis vel * oniropoli
obſtetrices. Ev. Quanquam vulgo mali om
habetur ſomniorum meminiſſe in convivio, &
rum ſit verecundum coram tot viris fœtum en
tamen nos iſtud ſomnium, ſive mavis partum an
tui, libenter excipiemus. Th. Mihi videtur
hoc ſermone res commutari potius, quàm perſo
Et hanc vocem, unum & unum, non referri ad
& *B*, ſed utraque pars refertur ad utrumlibet,
utrumcunque delegeris, ei jam opponatur, qu
ſignificatur per alterum. Quaſi dicas: aut exc
des *A*, & admittes *B*. aut *A* admittes, & excluc
B. Hic videtis manente perſona, rem eſſe tranſ
tam. Atque hoc ita dictum eſt de *A*, ut nihil
ferat, ſi idem enuncies de *B*, hoc pacto; aut *B* e
cludes, & admittes *A*; aut admittes *B*, & exclud
A. Ev. Sane argute tu quidem problema nobis e
plicuiſti, neque quiſquam mathematicus melius d
pinxiſſet in pulvere. *Soph.* Illud me magis move
quod prohibet eſſe ſolicitos de craſtino; quum Pa
lus ipſe laborarit manibus, victus parandi cauſ
atque idem acriter increpet otioſos, & ex alieno v
vere gaudentes, admonens ut laborent, ac manib
operentur quod bonum eſt, ut ſit unde tribuant al
quid neceſſitatem patienti. An non pii ſanctiqu
labores ſunt, quibus maritus tenuis alit uxorem ſi
cariſſimam, dulceſque liberos? Ti. Iſta quæſtic
mea ſententia, variis modis diſſolvi poteſt. Pr
mum, ut ad illa tempora potiſſimum pertineat, Ap
ſtolis ob Euangelii prædicationem latè vagantib
eximenda erat ſolicitudo victus undecunque ſupp

Oniropoli.] Divinatores, quibus exacta ſomniorum dijudicandorum ratio conjectores.

tandi, quibus non vacabat opera manuaria cibum
ærere, præſertim cum nullam artem ſcirent, præ-
r piſcationem. Nunc alia ratio temporum eſt, &
tium amplectimur omnes, laborem fugimus. Alte-
a diſſolvendi ratio eſt: Chriſtus non interdixit in-
uſtriam, ſed ſolicitudinem. Et ſolicitudinem intel-
git juxta vulgarem hominum affectum, qui nulla
e re magis anxii ſunt, quam de parando victu, ut
mnibus rebus omiſſis, hoc ſolum agant, huic uni
uræ ſint addicti. Id propemodum indicat ipſe do-
ninus, cum negat, eundem duobus dominis ſervire
poſſe. Servit enim qui toto pectore addictus eſt.
Præcipuam igitur curam vult eſſe Euangelii propa-
gandi, non ſolam. Ait enim; Primum quærite
regnum Dei, & hæc adjicientur vobis. Non dicit
ſolum, quærite, ſed, primum quærite. Cæterum in
voce Craſtini puto hyperbolen eſſe, quum ſigni-
ficet, in longinquum, qui mos eſt avaris hujus
mundi, ut poſteris etiam anxie parent & quærant.
Ev. Accipimus tuam interpretationem: ſed quid
ſibi vult, quod ait, Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ,
quid edatis. Corpus veſte tegitur, at non edit anima.
Ti. Animam, ut opinor, hic vitam appellat. Ea pe-
riclitatur, ſi cibum ſubduxeris: non item, ſi veſtem
detraxeris, quæ magis datur pudori, quam neceſſi-
tati. Et ſi quem affligit nuditas, non ſtatim occidit:
at inedia certiſſima mors eſt. Ev. Non ſatis video,
quo modo cohæreat cum hac ſententia, quod ad-
jecit: Nonne anima plus eſt quam eſca? & corpus
plus eſt quam veſtimentum? Nam ſi vita magni pre-
tii eſt, tanto magis advigilandum ne pereat. Ti. Hoc
argumentum non adimit nobis ſolicitudinem, ſed
auget. Ev. At non hoc ſentit Chriſtus, quod inter-
pretaris, ſed hoc argumento nobis addit fiduciam
de patre. Si pater benignus gratis, & de ſuo de-
dit id quod carius eſt, etiam adjiciet id quod vilius
eſt. Qui dedit animam, non negabit alimoniam.
qui dedit corpus, adjiciet alicunde veſtem. Illius
igitur benignitate freti, non eſt quod diſcrucie-
mur ſolicitudine curaque rerum infimarum. Quid
igitur ſupereſt, niſi ut utentes hoc mundo, tanquam
non utamur, totam curam ac ſtudium noſtrum trans-
feramus in amorem rerum cœleſtium, atque re-
jecto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

jecta mammona, imo toto Satana cum om
ſuis* præſtigiis, uni Domino toto & alacri p
re ſerviamus, qui non deſtituet filios ſuos. Se
terim nullus attingit bellaria. His certe cum
dio veſci licet, quæ non magna cura nobis dom
veniunt. TI. Abunde ſatisfactum eſt corpu
EV. Vellem equidem & animo. TI. Atque ub
etiam animo. EV. Hæc igitur tolle, puer; ac la
appone. Lavemus, amici; ut ſi quid forte con
ſum eſt in hoc convivio, purgati canamus hym
Deo. Perficiam, ſi videtur, quod cœperam ex C
ſoſtomo. TI. Rogamus. EV. Gloria tibi, dom
gloria tibi, ſancte; gloria tibi, rex; quoniam
diſti nobis eſcas, imple nos gaudio & lætiti
Spiritu ſancto, ut inveniamur in conſpectu
acceptabiles; nec pudefiamus, quando reddes
cuique ſecundum opera ſua. *Puer*. Amen. TI.
fecto pius & elegans eſt hymnus. EV. Hunc d
Chryſoſtomus non dedignatur etiam interpre
TI. Quonam loco? EV. In Matthæum, homilia
TI. Non omittam quin hodie legam. Sed i
unum interim ex te cupio diſcere, cur ter opta
Chriſto gloriam, idque triplici cognomine, dom
ſancti, & regis? EV. Quoniam illi debetur o
gloria. Sed nobis triplici nomine potiſſimum
glorificandus. Quod ſuo ſacroſancto ſanguine r
merit nos à tyrannide diaboli, ſibique aſſeru
unde & dominum illum vocamus. Deinde, q
non contentus gratis condonaſſe nobis omnia p
cata, per ſpiritum ſuum contulit nobis & juſtit
ſuam, ut ſectemur ea quæ ſunt ſanctimoniæ. At
ob id ſanctum eum vocamus, quod ſit ſanctific
omnium. Poſtremo, quod ab eodem ſperamus p
mium regni cœleſtis, ubi ille jam ſedet ad de
ram Dei patris; & hinc nobis rex dicitur. At
hanc totam felicitatem illius erga nos gratuitæ
nitati debemus, quod pro domino, vel tyranno
tius diabolo, dominum habemus Jeſum Chriſtu
pro immunditia & ſordibus peccatorum, innoc
tiam ac ſanctimoniam: pro gehenna, gaudia v
cœleſtis. TI. Pia profecto ſententia. EV. Quoni
nunc primum vos hic accepi convivio, non di

t

Præſtigiis.] Præſtigiæ, vanæ & fallaces rerum ſpec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

n vos abſque * xeniis, ſed talibus, qualis fuit paratus. Heus, puer; profer * apophoreta noſtra. e ſortiri placet, ſive ſibi quiſque malit deligere, nimum refert; ejuſdem fere pretii ſunt omnia, c eſt, nullius. Non enim ſunt ſortes Heliogabali, huic obveniant equi centum, illi totidem muſcæ. nt libelli quatuor, horologia duo, lucernula, & eca cum * calamis Memphiticis. Hæc arbitror gis convenire vobis, quam opobalſamum, aut ntifricium, aut ſpeculum, ſi vos novi ſatis. . Adeo bella ſunt omnia, ut nobis difficilis ſit ectio: ipſe magis pro tuo arbitratu diſtribuito; gratius etiam erit quicquid obtigerit. Ev. Hic bellus in membranis habet proverbia Salomonis: pientiam docet, & auro pictus eſt, quod aurum beat ſapientiæ ſymbolum. Hoc dabitur cano ſtro, ut, juxta doctrinam euangelicam, habenti pientiam detur ſapientia, & exuberet. Ti. Certe rabitur ut minus egeam. Ev. Sophronio conuet horologium, huc ex extrema Dalmatia proctum, ut vel ſic commendem munuſculum meum. ovi enim, quam ille ſit parcus temporis, quam llam omnino portionem rei pretioſiſſimæ ſinat ire ſine fructu. *Soph.* Imo pigrum admones dilientiæ. Ev. Hic libellus habet in membranis Euanelium ſecundum Matthæum: gemma tegi meretur, niſi nullum eſſet illi ſcrinium aut theca carior, am pectus hominis. Illic igitur recondito, Theohile, quo magis hoc ſis, quod diceris. Th. Efficiam e prorſus male collocaſſe videaris tuum munus. v. Hic ſunt epiſtolæ Pauli, quas tu libenter tecum rcumfers, Eulali; qui Paulum ſemper habere ſoas in ore: nec haberes in ore, niſi eſſet in pectore: ſthac commodius erit etiam in manibus oculiſque. *ul.* Iſthuc non eſt dare munus, ſed dare conſilium. tro bono conſilio nullum eſt munus pretioſius. v. Lucernula conveniet Chryſoglotto, * anagnoæ inſatiabili, & ut M. Tullius inquit, librorum helluo-

Xeniis.] Xenia munuſcu- quæ dantur hoſpitibus t amicis.

Apophoreta.] Quæ dantur fine conviviorum auſe- nda, ſi cui videatur.

Calamis Memphit.] Qui chartis ſerviant, ob id probatiſſimi.

Anagnoſtæ.] Anagnoſtes, Lector.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

helluoni maximo. CH. Bis habeo gratiam: pri-
mum pro munere non vulgariter eleganti; dei
quod ſomniculoſum admones vigilantiæ. Ev.
ca calamaria debetur Theodidacto, felici
* πολυγράφῳ. atque hos ego calamos feliciſſ
eſſe judico, quibus celebrabitur gloria do
noſtri Jeſu Chriſti, tali præſertim artifice.
didact. Utinam & pectus ſuppeditare poſſis, qu
admodum ſuppeditas inſtrumenta. Ev. Hic
dex habet aliquot Plutarchi libellos de mori
ſed ſelectos, & à quodam Græcæ literaturæ
ritiſſimo non inſcite deſcriptos; in quibus tam
reperio ſanctimoniæ, ut mihi prodigio ſimile
deatur, in pectus hominis ethnici tam euange
potuiſſe venire cogitationes. Hic dabitur U
juveni, & * φιλέλληνι. Supereſt horologium; id
noſtro Nephalio, parciſſimo temporis diſpenſa
Neph. Habemus gratiam, non ſolum pro munu-
lis, verum etiam pro teſtimoniis, Nam iſthuc
tam eſt diſtribuere xenia, quam * elogia. Ev.
ego vobis habeo gratiam duplici nomine. Prim
quod noſtram exilitatem boni conſulitis. Dei
quod eruditis juxta ac piis ſermonibus refe
animum meum. Ego vos quomodo accepto
mittam, neſcio; certe vos relinquam meli
doctior. Scio, vobis non eſſe cordi fiſtulas
moriones, ac multo minus aleam. Quare, ſi
tur, fallemus horulam ſpectandis reliquis
meæ miraculis. TI. Iſthuc eramus abs te flagit
Ev. Apud bonæ fidei promiſſorem non eſt
flagitatore. Hanc aulam æſtivam opinor vo
ſatis contemplatos. Habet triplicem proſpe
&, quoque verſum deflectas oculos, occurrit
hortorum gratiſſimus. Vitreis feneſtris volubil
ſi videatur, licet excludere cœlum, ſi nebu
ventis ſit incommodius: licet & denſis valvis,
admotis, ac tenuibus intus, excludere ſole
quid offendat æſtus. Hic quum prandeo, vid
horto prandere, non in domo. Nam & pa
vi-

Πολυγράφῳ.] Qui multa ſcribit, qualis fuit Chryſippus ac Didymus.

φιλέλληνι.] Amatori Græcitatis.

Elogia. Sunt reru ſtarum propria teſti Plerumque in bonan tem ſumitur dictio.

entes ſuos habent inſperſos floſculos. ſunt &
turæ non invenuſtæ. Hic Chriſtus ſupremam
npotationem agitat cum electis diſcipulis. Huc
alitia celebrat Herodes funeſto convivio. Hic
angelicus ille dives epulatur ſplendide, mox
cenſurus ad inferos. Lazarus repellitur à fori-
, mox excipiendus ſinu Abrahæ. Tɪ. Hoc argu-
ntum non ſatis agnoſcimus. Ev. * Cleopatra eſt
n Antonio luxu decertans: jam unionem ebibit,
eri manum admovit detractura. Hic pugnant La-
hæ. Hic Alexander Magnus haſta transverberat
itum. Hæc exempla nos admonent ſobrietatis in
nvivio, & à crapula luxuque deterrent. Nunc
eamus bibliothecam, non illam quidem multis
ſtructam libris, ſed exquiſitis. Tɪ. Locus hic pla-
divinitatem quandam præ ſe fert, adeo nitent
nnia. Ev. Hic videtis præcipuam partem opum
earum. Nam in menſa nihil vidiſtis niſi vitreum
ſtanneum; nec eſt in tota domo vas ullum argen-
um, præter unum poculum inauratum, quod ob
norem ejus, qui dono dedit, religioſe ſervo. Hæc
hæra penſilis totum orbem ponit ob oculos. Hic
parietibus ſingulæ regiones fuſiore ſpatio depictæ
int: In reliquis parietibus videtis inſignium au-
orum imagines. Nam omneis depingere, fuerat
nfinitum. Chriſtus primum habet locum, porrecta
anu ſedens in monte. Capiti imminet pater, di-
ens: Ipſum audite. Spiritus ſanctus expanſis alis
ulta luce complectitur illum. Tɪ. Opus, ita me
eus bene amet, Apelle dignum. Ev. Adjunctum
ſt bibliothecæ * muſeion quoddam anguſtum, ſed
legans, quod ſubmota tabula oſtendit foculum, ſi
uid offenderit frigus. In æſtate videtur ſolidus pa-
ies. Tɪ. Hic mihi gemmea videntur omnia. Eſt &
nira odoris gratia. Ev. Hoc mihi præcipue ſtudio
ſt, ut niteat domus, & bene oleat. Utraque res mi-
imo conſtat. Habet bibliotheca ſuum ambulacrum
enſile, ſpectans in hortum; & huic adhæret ſa-
cellum. Tɪ. Locus numine dignus. Ev. Nunc adea-
nus ilia tria ambulacra, quæ imminent iis quæ vi-
diſ-

Cleopatra.] Lege vitam illius apud Plutarchum, & Plinium cap. 15. lib. 9.

Μουσεῖον.] Locus in ædibus ſemotior, ubi muſarum ſacra ſtudia tractantur.

diſtis ad hortum domeſticum ſpectantia. In his ſ
perioribus utroque proſpectus eſt, ſed per feneſtra
quæ poſſunt occludi, præſertim in his parietib
qui non ſpectant hortum interiorem, quo dom
ſit tutior. Hic ad lævam, quia plus eſt lucis, & p
ries raris feneſtris interruptus, ordine depicta
tota vita Jeſu ex narratione quatuor Euangeliſt
rum, uſque ad miſſum Spiritum ſanctum, & prima
prædicationem Apoſtolorum ex Actis. Addi
ſunt & locis notæ, ut agnoſcat ſpectator, juxta qu
ſtagnum, aut in quo monte res geſta ſit. Additi ſu
tituli, paucis verbis ſubnotantes totum argume
tum: velut illud quod dicitur à Jeſu, Volo, munda
Ex adverſo reſpondent figuræ, & vaticinia vete
teſtamenti, præſertim è Prophetis & Pſalmis,
nihil aliud habent, quam Chriſti vitam, & Apoſt
lorum, aliter narratam. Hic nonnunquam oba
bulo mecum fabulans, & animo contemplans ill
ineffabile conſilium Dei, quo per filium ſuum re
tuere voluit genus humanum. Nonnunquam ad
uxor comes, aut amicus quiſpiam, qui rebus p
delectetur. TI. In hac domo cui poſſet obrepe
tædium! EV. Nulli qui didicerit ſecum vivere.
ſumma ora picturæ, velut extra ordinem, add
ſunt capita Pontificum Romanorum cum ſuis ti
lis. Ex adverſo capita Cæſarum, ob memoriam
ſtoriæ. In utroque cornu prominet penſile cubi
lum, ubi liceat interquieſcere, & unde ſpectare li
pomarium, & aviculas noſtras. Hic in extremo
gulo prati videtis aliud ædificiolum, ubi cœna
nonnunquam æſtivis menſibus, & ubi curatur,
quem forte è familiaribus corripuerit morbus
contagium formidabilis. TI. Quidam negant,
juſmodi morbos eſſe vitandos. EV. Cur ergo vit
foveam, aut venenum? An hoc minus timent, q
non vident? Nec baſiliſci venenum videtur, qu
afflat oculis. Ubi res poſcat, non dubitem pro
ceſſariis venire in vitæ diſcrimen. Sine cauſa ſub
vitæ periculum temeritas eſt: alios in vitæ peri
lum adducere, crudelitas. Sunt & alia quædam n
injucunda ſpectatu: ea mandabo uxori, ut oſten
Manete hic vel totum triduum, & hanc dom
putate eſſe veſtram. Paſcite oculos, paſcite anim

N

am me negotia quædam aliò vocant. Eſt equitan-
am in pagos aliquot vicinos. TI. Ob rem pecu-
ariam? EV. Ego tales amicos non relinquerem
ecuniæ gratia. TI. Fortaſſis venatio parata eſt
icubi. EV. Plane venatio eſt: ſed aliud venor quam
pros aut cervos. TI. Quid igitur? EV. Dicam. In
no pago decumbit amicus quidam non ſine peri-
ulo vitæ. Nam corpori metuit medicus, ego ma-
is metuo animæ illius. Siquidem mihi videtur pa-
um recte compoſitus ad emigrandum, ſicut di-
gnum eſt Chriſtiano: huic adero meis hortatibus, ut
ive moriatur, ſive revaleſcat, bono ipſius fiat. In
ltero diſſidium acre natum eſt inter duos, non ma-
os quidem illos, ſed tamen pervicacis ingenii viros.
Quod ſi exaſperetur, vereor ne plures ſecum tra-
hat in conſortium ſimultatis. Adnitar totis viribus
ut hos redigam in gratiam. Nam utrique ſum vete-
ri neceſſitudine junctus. Hæc ſunt quæ venor.
Quod ſi venatio ſucceſſerit ex animi ſententia, ſi-
mul hic celebrabimus * ἐπινίκια. TI. Pia venatio.
Precamur, ut tibi pro Delia Chriſtus aſpiret.
EV. Hanc prædam ego malim, quam obvenire mihi
hæreditate bis mille ducatos. TI. Mox rediturus?
EV. Non niſi tentatis omnibus: quare certum tem-
pus non poſſum præſcribere. Vos interim meis per-
inde ac veſtris fruamini, & valete. TI. Dominus
Jeſus te feliciter deducat, ac reducat.

Ἐπινίκια.] Id eſt, Feſta ſive epulum pro victoria adepta.

De incomparabili heroe Joanne Reuchlino in divorum numerum relato.

POMPILIVS, BRASSICANVS.

PO. Unde nobis * petaſatus? BR. E Tubinga.
PO. Nihilne iſtic rei novæ? BR. Equidem
demiror, uſque adeo mortales omnes teneri ſiti qua-
dam rerum novarum. At ego Lovanii * Camelum
quendam audivi concionantem, fugiendum quid-
quid eſſet novum. PO. Vocem Camelo dignam.

 Dignus

Petaſatus.] Petaſus genus calceamenti grandioris, conveniens itinerantibus.

Camelum.] Camelum dixit detracta littera, pro Carmelita.

Dignus erat homo, ſi tamen homo fuit, qui nu quam mutet veteres calceos, aut putre ſubliga ſemper veſcatur putribus ovis, nec aliud bibat qua vappam. BR. At idem, ne ſis inſcius, non uſque a co delectatur rebus veteribus, ut malit jus pridi num quam recens. PO. Sed omiſſo Camelo, dic quid adfers novi. BR. Adfero quidem, ſed, ut il ajebat malum. PO. Atqui iſtum ipſum olim erit v tus. Ita fieri neceſſe eſt, ut ſi omnia vetera ſint b na, omnia nova mala, quæcunque nunc bona ſin fuerint olim mala: & quæ nunc ſunt mala, ſi olim futura bona. BR. Ita videtur juxta decretu Cameli. Immo conſequitur, ut qui olim adoleſce fuit malus fatuus, quia recens idem nunc ſit bonu fatuus, quia ſenuit. PO. Sed age prome quidqui eſt. BR. Egregius ille trilinguis eruditionis phœ nix Joannes Reuchlinus vita defunctus eſt. PO. Re certam narras? BR. Certiorem quam vellen PO. Sed quid iſtuc mali, relicta poſteris honeſtiſſi mi nominis immortali memoria, ab hujus vitæ ma lis demigrare in conſortium beatorum? BR. Qui iſthuc tibi indicavit? PO. Res ipſa. Nec enim pote aliter mori, qui ſic vixit. BR. At magis etiam iſtu diceres, ſi ſcias, quod ego. PO. Quidnam, obſecro BR. Non eſt fas referre. PO. Quam ob rem BR. Quia qui credidit, ſtipulatus eſt arcani ſilen tium. PO. Eadem lege committe & mihi: recipi tibi ſilentium optima fide. BR. Quamquam iſt fides me jam ſæpenumero fefellit; tamen age committam: præſertim cum res ſit ejus generis, u expediat etiam eſſe notam bonis omnibus. Eſt Tu bingæ quidam inſtituti Franciſcani; vir omnibu habitus eximiæ ſanctimoniæ, præterquam ipſi PO. Magnum dicis argumentum veræ ſanctimo niæ. BR. Agnoſceres hominem, & fatereris verum ſi nomen ederem. PO. Quid ſi divinem? BR. Li cet. PO. Admove aurem. BR. Quid opus, cun ſimus ſoli? PO. Ita mos eſt. BR. Is ipſe eſt. PO. Eſ homo certiſſimæ fidei. Mihi * Sibyllæ folium eri

quid

Sibyllæ folium.] Sibylla Cumana ſcribebat oracula in foliis. Juvenalis; *credi- te me vobis folium recita- re Sibyllæ*, id eſt, rem cer tiſſimam. Quod genus & illud: E tripode dictun puta.

quidquid ille dixerit. BR. Audi igitur totum dialogum bona fide. Ægrotabat noſter Reuchlinus, ſatis quidem pericu!oſe, ſed ita ut bona ſpes eſſet fore ut revaleſceret; vir dignus qui nunquam ſeneſceret, ægrotaret aut moreretur. Mane viſebam meum Franciſcanum, ut animi mei moleſtiam oratione ſua leniret. Nam ægrotabam una cum ægrotante amico, quem amabam ut patrem. Po. * Phy! quis illum uſquam non amavit, niſi vir peſſimus? BR. Hic Franciſcanus meus, Braſſicane, inquit, emove penitus ex animo mœrorem omnem: Reuchlinus noſter deſiit ægrotare. Quid? inquam, an ſubito revaluit? nam ante biduum non admodum læta promittebant medici. Tum ille, Revaluit, inquit, ſed ita, ut poſthac non ſit illi formidanda valetudo adverſa. Noli flere, (nam videbat erumpentes lacrymas,) prius quam audias rem omnem. Sex dies ſunt, quod hominem non inviſeram, ſed tamen quotidianis precibus illius ſalutem Domino commendabam. Hodierna nocte cum me à matutinis hymnis in ſtrato compoſuiſſem, blandus quidam minimeque gravis ſomnus obrepſit. Po. Neſcio quid læti mihi præſagit animus. BR. Non eſt tibi læva mens. Viſus ſum mihi, inquit, conſiſtere ad ponticulum quendam, per quem tranſitus erat in pratum quoddam longe amœniſſimum. Adeo blandiebatur oculis graminum & frondium plus quam ſmaragdinus viror; ſic arridebant incredibili colorum varietate floſculorum ſtellulæ; ſic ſpirabant omnia, ut quod erat pratorum citra rivum, quo dirimebatur feliciſſimus ille campus, nec vivere, nec virere videretur, ſed mortua, inamœna, putidaque omnia. Atque interim dum totus ſum in eo ſpectaculo, commodum præterierat Reuchlinus, præteriens Hebraice precatus eſt pacem. Jam medium pontis tranſierat prius, quam ſentirem: parantem accurrere, reſpiciens vetuit. Nondum fas, inquit. Quinto abhinc anno nos ſequeris. Interim eorum quæ aguntur, teſtis ac ſpectator aſſiſtito. Heic ego: Nudus erat, inquam, Reuchlinus, an veſtitus? ſolus, an comitatus? Veſtium, inquit, nihil habebat, præter unam candidiſſimam; Damaſcenam eſſe dixiſſes;

Phy.] Interjectio admirantis.

candore mire lucido. pone ſequebatur puer incr
dibili ſpecie, alatus: ſuſpicabar, illius eſſe geniu
bonum. Po. Sed nullúsne comitabatur genius m
lus? Br. Imo aliquot, ut Franciſcanus ille arb
trabatur. Procul, inquit, à tergo ſequebantur av
aliquot pennis cætera nigris, niſi quod explica
alarum gilvas verius, quam candidas plumas oſte
derent. Picæ, inquit, videri poterant colore
voce, niſi quod ſingulæ ſedecim picas æquare
magnitudine corporis, nihilo minores vulturibu
criſtam geſtantes vertice, roſtris & unguibus adu
cis, ventre prominente. Harpiæ videri poteran
ſi tres modo fuiſſent. Po. Quid moliebantur iſt
furiæ? Br. Procul, inquit, obſtrepebant her
Reuchlino, & impeturæ videbantur, ſi licuiſſe
Po. Quî minus licuit? Br. Quia verſus Reuchlinus
objecta manu crucis imaginem exprimens. Abite
inquit, quò dignum eſt, malæ peſtes. Satis ſit vo
bis negotium faceſſere mortalibus: in me, jam im
mortalibus adſcriptum, nihil habet juris veſtra de
mentia. Vix ea dixerat, inquit Franciſcanus, mo
abierant fœdiſſimæ volucres, ſed relicto fœtore
ad quem collatum * oletum videri poſſet * ſamſuci
num, aut * foliatum. Dejerabat, ſe citius vel ad infe
ros deſcenſurum, quam ſuſtineret iterum afflari tal
* thymiamate. Po. Male ſit illis peſtibus. Br. Se
audi cætera quæ narravit mihi Franciſcanus. Dum
hæc intentus contemplor, inquit, jam ponti vici
nus erat divus Hieronymus, qui Reuchlinum hiſce
verbis compellabat: Salve, collega ſanctiſſime
Datum eſt hoc mihi negotium, ut te exceptum de
ducam in conſortium cælitum, quod tuis ſanctiſſi-
mis laboribus deſtinavit divina benignitas. Simul-
que veſtem protulit, qua Reuchlinum induit. Tum
ego, Dic, inquam, mihi, quo cultu, quave ſpecie
videbatur Hieronymus? Eratne tam ſenilis, quam
illum pingunt: aut cucullam habebat, aut galerum,
ac pallium cardinalitium, aut leonem comitem?

Ad-

Oletum.] Eſt ſtercus humanum.

Samſucinum.] Unguentum idem cum Amaracino.

Foliatum.] Unguenti genus, de quo Juvenalis Mœchis foliata parantur.

Thymiamate.] Thymiama ſuffitus eſt.

Ad hæc ille: Nihil, inquit, iſtiuſmodi. Species erat amœna, quæ ſic ætatem teſtabatur, ut nihil haberet ſqualloris, dignitatis plurimum. Quorſum autem illic opus erat comite leone, quem illi pictores adjunxerunt? Veſtem gerebat ad talos uſque demiſſam; cryſtallum diceres pellucidum. Ejuſdem erat formæ, quam Reuchlino tradidit. Tota undique picta erat linguis triplici colorum varietate. Quædam *pyropon præ ſe ferebant, nonnullæ ſmaragdum, tertiæ ſapphirum. Pellucebant omnia, nec mediocrem gratiam addebat ordo. Po. Conjicio, id fuiſſe inſigne trium linguarum, quas calluerunt. Br. Non eſt dubium. Nam & fimbriæ, ut aiebat, trium linguarum litteris triplici colore diſtinctis viſebantur inſcriptæ. Po. Num incomitatus aderat Hieronymus? Br. Incomitatus, inquis? Totus ille campus obſidebatur myriadibus Geniorum; nec aliter oppleverant aërem totum, quam videmus in ſolis radiis volitare minuta corpuſcula, quæ vocant *ἄτομα: ſi tamen à re tam humili huc ducenda eſt comparatio. Neque cœlum videre licuiſſet, neque campum, niſi pellucerent omnia. Po. Euge, Reuchlino gratulor. Quid deinde factum eſt? Br. Hieronymus, inquit, honoris gratia complexus dextrum Reuchlinum, deduxit in medium pratum. Ibi collis erat in medio prominens. In hujus vertice uterque alterum blando oſculo complexus eſt. Atque interea vaſto hiatu cælum ſuperne diduxit ſeſe, majeſtatem quandam inenarrabilem exhibens, ſic ut ad eam ſpeciem cætera pæne ſorderent, quæ tamen antea videbantur eſſe mirifica. Po. Non poſſis aliquam imaginem nobis depingere? Br. Quî poſſim ego, qui non vidi? Is qui vidit, negavit, ſe ullis vocibus vel ſomnium rei poſſe depingere: tantum hoc ajebat, ſe vel millies mori paratum, ſi liceat iterum eo ſpectaculo quamlibet exiguo momento frui. Po. Quid tandem? Br. Ex hiatu cœli demiſſa eſt ingens columna igne pellucido, ſed amœno: per eam in complexu duæ ſanctiſſimæ animæ ſubvectæ ſunt in cœlum, choris angelicis tanta melodia deli-

Pyropon.] Pyropi, lapides ſunt lucidiſſimi.
Ἄτομα.] Id eſt, inſecabilia.

delinientibus omnia, ut Franciſcanus neget, ſe unquam ejus voluptatis meminiſſe poſſe, quin erumpant lacrymæ. Secuta eſt mira fragrantia. Ubi ſomnus reliquit hominem, ſi tamen ille ſomnus dicendus eſt, erat dementi ſimilis: non credebat ſeſe eſſe in cellula ſua; requirebat pontem ac pratum ſuum; nec aliud loqui, nec aliud cogitare poterat. Seniores ejus collegii, ubi ſenſerunt, rem non eſſe fabuloſam, (nam compertum eſt, eadem hora terris exceſſiſſe Reuchlinum, qua viſio viro illi ſanctiſſimo apparuit,) concordibus animis egerunt gratias Deo, qui benefacta piorum præmiis ampliſſimis remuneratur. Po. Quid igitur ſupereſt, niſi ut ſanctiſſimi viri nomen adſcribamus calendario ſanctorum? Br. Id ego facturus eram, etiamſi nihil tale vidiſſet Franciſcanus: & quidem aureis litteris, proxime divum Hieronymum. Po. Emoriar, niſi idem facturus ſum in codice meo. Br. Quin & in meo *larario ſtabit aureus inter *divos ſelectos. Po. Stabit & in meo vel gemmeus, ſi ſuppetat animo facultas. Br. Ponetur & in bibliotheca Hieronymo proximus. Po. Addetur & meæ. Br. Imo ſi grati volent eſſe, idem facient omnes, qui colunt & amant linguas ac bonas literas, præſertim ſacras. Po. Dignus eſt videlicet. Sed nihil te movet ille ſcrupulus, quod nondum relatus eſt in numerum divorum auctoritate Romani Pontificis? Br. Quis *canonizavit (ſic enim vocant) divum Hieronymum? quis Paulum? quis Virginem matrem? Utrorum memoria ſanctior apud pios omnes: Horum quos inſignis pietas, quos ingenii, vitæque monumenta commendant affectibus omnium; an Catharinæ Senenſis, quam in divarum numerum retuliſſe fertur Pius ejus nominis ſecundus, in gratiam ordinis & urbis? Po. Vera prædicas. Ille demum verus cultus eſt, qui ſponte cœlo dignis meri-

Lario.] Lararium locus, ubi reponuntur dii penates, hoc eſt, domeſtici.

Divos.] Apud veteres ſelecti dii dicebantur præcipui. Ii fuerunt numero pauci.

Quis canonizavit.] Canonicare barbarice dicunt pro eo quod eſt, in numerum divorum referre. Quod in Canone vocato recenſeantur aliquot divorum, divarumque nomina.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

meritis defunctorum exhibetur, quorum beneficia perpetuo ſentiuntur. BR. Quid igitur? Putas tu, cujus viri mortem deplorandam? Diu vixit, ſi quid ea res facit ad felicitatem hominis. Reliquit nunquam intermoritura virtutis ſuæ monumenta. Benefactis conſecravit nomen ſuum immortalitati. Nunc exemptus malis cœlo fruitur, & cum Hieronymo confabulatur. PO. At multa paſſus eſt in vita. BR. Sed plura paſſus eſt divus Hieronymus. Felicitas eſt, ob bona pati à malis. PO. Fateor certe; ob optima à peſſimis multa perpeſſus eſt Hieronymus. BR. Quod olim fecit Satanas per Scribas & Phariſæos in Dominum Jeſum, hoc & nunc facit per Phariſaicos quoſdam in optimos quoſque viros, ac de genere mortalium ſuis vigiliis bene merentes. Nunc ille metit optimam meſſem pro ſemente, quam fecit. Interim noſtræ partes erunt, illius memoriam habere ſacroſanctam; illius nomen ferre laudibus; ac ſubinde illum ſalutare verbis hujuſmodi: O ſancta anima, ſis felix linguis, ſis felix linguarum cultoribus, faveto linguis ſanctis, perdito malas linguas, infectas veneno gehennæ. PO. Ita faciam, ac ſedulo prædicabo cæteris, ut idem faciant. At non dubito, multos futuros, qui precatiunculam aliquam deſiderent: quandoquidem hoc receptum, qua ſanctiſſimi herois memoriam celebrent. BR. Hoc dicis, quod iſti Collectam appellant? PO. Scilicet. BR. Hanc paraveram & ante mortem. PO. Recita, quæſo. BR. Amator humani generis Deus, qui donum linguarum, quo quondam Apoſtolos tuos ad Euangelii prædicationem per Spiritum tuum ſanctum cœlitus inſtruxeras, per electum famulum tuum Joannem Reuchlinum mundo renovaſti: da, ut omnibus linguis omnes ubique prædicent gloriam filii tui Jeſu, ut confundas linguas pſeudoapoſtolorum, qui conjurati ſubſtruunt impiam turrim Babel, tuam gloriam obſcurare conantes, dum ſuam ſtudent attollere: cum uni tibi debeatur omnis gloria, cum Jeſu Filio tuo, Domino noſtro, & Spiritu ſancto, in æterna ſæcula. Amen. PO. Elegans profectò & pia precatio: diſpeream niſi mihi quotidie dicetur. Et hunc occurſum mihi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

hi felicem duco, qui rem tam lætam ex te didic rim. BR. Iſto gaudio diu fruere, ac vale. PO. Va tu quoque. BR. * Valebo, ſed non coquus.

Valebo, ſed non coquus] Quum candidatus quidam, qui coci filius habebatur, coram Cicerone ab alio quopiam ſuffragium peteret: Cicero cavillans; Ego quoque, inquit, tibi favebo. Jocus autem eſt in dictione ambigua quoque & coce, quod ad pronunciationem attinet. Unde liquet, olim alium fuiſſe ſonum harum literarum q & c, quam nunc eſt. Quod ſi fuiſſet diverſus, non erat jocus ex voce plura ſignificante. Nunc littera c aliud ſonat, præcedens a, o, u, quam e, i, y, quod idem ſit in Græcis; quum ejus varietatis nulli vetuſti grammati meminerint, quod equide ſciam. Et Fabius in prin libro diſputat, q & k r dundare: non redundare autem, ſi quid aliud ſon rent quam c, niſi quod apponitur reſpiratio, qua rejiciunt q & k. Ceteru u adjunctum q evaneſc alioqui cotidie & quotid non ſolum differrent ſcr ptura, verum etiam ſonc quod ſecus eſſe, licet e Fabii verbis colligere ca de Orthographia. Porro lc cus Ciceronis, ad quem hi alluditur, refertur apu Quintilianum libro ſexto capite de riſu.

Proci & Puellæ.

PAMPHILUS, MARIA.

PA. Salve crudelis, ſalve ferrea, ſalve adaman tina. MA. Salve tandem & tu Pamphile, quoties & quantum voles, & quocumque libet nomine. ſed interim mihi videris oblitus nomini mei; Maria vocor. PA. At Martiam dici oportuit. MA. Quid ita, quæſo? Quid mihi cum Marte! PA. Quia quemadmodum illi deo pro ludo eſt, homines interficere; ita & tibi: niſi quod tu Marte crudelior occidis etiam amantem. MA. Bona verba. Ubinam ſtrages iſta mortalium, quos ego occidi! Ubi ſanguis interfectorum? PA. Unum cadaver vides exanime, ſi modo me vides. MA. Quid ego audio? Mortuus loqueris, & obambulas? utinam mihi nunquam occurrant umbræ formidabiliores! PA. Ludis tu quidem; tamen interim miſerum exanimas, & crudelius occidis, quam ſi confoderes telo. Nunc longo cruciatu excarnificor miſer. MA. Eho, dic, quot gravidæ ad tuum occurſum abortierunt? PA. Atqui pallor arguit exſanguem magis, quam

ulla

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

lla ſit umbra. MA. Atqui iſte pallor tinctus eſt iola. Sic palles ut ceraſum matureſcens, aut uva urpuraſcens. PA. Satis procaciter rides miſerum. MA. Atqui ſi mihi non credis, admove ſpeculum. PA. Non optarim aliud ſpeculum, nec arbitror eſſe clarius ullum, quam in quo me nunc contemplor. MA. Quod ſpeculum mihi narras? PA. Oculos tuos. MA. Argutator, ut ſemper tui ſimilis es! Sed unde doces eſſe exanimem te? An cibum capiunt umbræ? PA. Capiunt, ſed inſipidum, qualem ego. MA. Quibus igitur veſcuntur? PA. Malvis, porris, & lupinis. MA. Atqui tu non abſtines à capis & perdicibus. PA. Verum: ſed interim nihilo plus ſapiunt palato meo, quam ſi malvis veſcerer, aut betis abſque pipere, vino & aceto. MA. O te miſerum! & tamen interim obeſulus es. An & loquuntur exanimes? PA. Sic ut ego, voce perquam exili. MA. Atqui nuper cum audirem te conviciantem rivali tuo, vox non erat admodum exilis. Sed obſecro te, num etiam ambulant umbræ? num veſtiuntur? num dormiunt? PA. Etiam coëunt, ſed ſuo more. MA. Næ tu ſuavis nugator es. PA. Sed quid dices, ſi * argumentis Achilleis evincam, & me eſſe mortuum, & te eſſe homicidam? MA. Abſit omen, Pamphile: ſed aggredere ſophiſma. PA. Primum illud mihi donabis, opinor, mortem nihil aliud eſſe, quam abductionem animæ à corpore. MA. Largior. PA. Sed ita, ut ne repoſcas, quod dederis. MA. Non fiet. PA. Tum haud inficiaberis, eum qui alteri adimit animam, homicidam eſſe. MA. Accedo. PA. Concedes & illud, quod à graviſſimis auctoribus dictum, tot ſeculorum ſuffragiis comprobatum eſt, animam hominis non illic eſſe ubi animat, ſed ubi amat. MA. Iſthuc explana craſſius; non enim ſatis aſſequor quid velis. PA. Et hoc ſum infelicior, quod iſthuc non æque ſentis atque ego. MA. Fac ut ſentiam. PA. Eadem opera fac ut ſentiat adamas. MA. Equidem puella ſum, non lapis. PA. Verum, ſed adamante durior. MA. ſed perge colligere. PA. Qui corripiuntur afflatu divino,

Argumentis Achilleis.] Achilleum argumentum fortiſſimum & irrefragabile eſt apud Ariſtotelem lib. de Phyſico auditu.

vino, nec audiunt, nec vident, nec olfaciunt, nec
tiunt, etiamſi occidas. MA. Audivi ſane. PA. Q
conjectas eſſe in cauſſa? MA. Dic tu, philoſop
PA. Nimirum quoniam animus eſt in cœlis, ubi
bet quod vehementer amat, & abeſt à corpo
MA. Quid tum poſtea? PA. Quid tum, dura? Il
conſequitur, & me eſſe mortuum, & te eſſe ho
cidam. MA. Ubi eſt igitur anima tua? PA. Illuc
amat. MA. Quis autem ademit tibi animam? Q
ſuſpiras? Dic libere. dîces impune. PA. Crudel
ma quædam puella, quam ego tamen ne mort
quidem odiſſe poſſum. MA. Humanum ingeniu
Sed cur illi viciſſim non adimis ſuam animam, p
parî, quod aiunt, referens? PA. Nihil me felici
ſiquidem liceat facere permutationem, ſic ut ill
animus viciſſim demigret in pectus meum, que
admodum meus animus totus demigravit in corp
illius. MA. At licetne mihi tecum viciſſim ſoph
ſtam agere? PA. Sophiſtriam. MA. Num fieri p
teſt, ut idem corpus ſit animatum, & exanim
PA. Non eodem quidem tempore. MA. Cum ab
anima, tum mortuum eſt corpus? PA. Eſt. MA. N
animat niſi cum adeſt? PA. Eſto ſane. MA. Quî
igitur, ut cum ibi ſit ubi amat, animat tamen corp
unde demigravit? Quod ſi animat, etiam cum an
alibi, quomodo vocatur exanime corpus, quod an
matum eſt? PA. Argutare tu quidem ſatis ſophiſ
ce; ſed me talibus pedicis non capies. Anima qu
moderatur utcunque corpus animantis, impropr
dicitur anima, cum revera ſint tenues quædam an
mæ reliquiæ, non aliter quam odor roſarum man
in manu, etiam roſa ſubmota. MA. Difficile eſt,
video, vulpem capere laqueo. Sed illud reſpond
Nonne agit, qui occidit? PA. Maxime. MA. Et p
titur qui occiditur? PA. Scilicet. MA. Quî fit ig
tur, ut cum qui amat, agat, quæ amatur, patiatu
occidere dicatur, quæ amatur, cum amans poti
occidat ſe ipſum? PA. Imo contra; qui amat, pat
tur; quæ amatur, agit. MA. Iſthuc nunquam evince
apud * Areopagitas Grammaticos. PA. At evir

ca

Areopagitas Grammaticos.] Athenis Areopagitæ judicabant de capitalibus, unde ridicule deflectit v cem ad grammaticos.

n apud* Amphictiones Dialecticos. MA. Ve- n ne graveris & illud reſpondere. Volens amas. nolens? PA. Volens. MA. Cum igitur liberum non amare, videtur homicida ſui quiſquis amat; eterque jus accuſat puellam. PA. Atqui puella n ideo occidit, quod amatur, ſed quod non amat tuum. Occidit autem quiſquis ſervare poteſt, : ſervat. MA. Quid ſi juvenis amet inconceſſa, c eſt, uxorem alienam, aut virginem Veſtalem? m illa amabit mutuum, ut ſervet amantem? . Sed hic juvenis amat, quod amare fas piumque , atque etiam æquum & bonum, & tamen occi- ur. Quod ſi leve eſt homicidii crimen, & vene- ii ream peragam. MA. Iſthuc prohibeant ſuperi. * Circen quampiam ex me facies? PA. Aliquid iſta crudelius. Nam Porcus aut urſus eſſe malim, am id quod nunc ſum, exanimis. MA. Quo tan- n veneficii genere perdo homines? PA. * Faſci- . MA. An igitur vis, ut poſthac abs te deflectam xios oculos? PA. Bona verba. Imo magis af- cte. MA. Si mihi ſunt oculi faſcinatores, quî fit, non contabeſcant & cæteri, quos obtueor? Ita- e ſuſpicor, faſcinum iſtud eſſe in tuis oculis, non meis. PA. Non ſat tibi erat jugulare Pamphi- m, in inſultes inſuper? MA. O lepidum mortuum! d quando parabuntur exſequiæ? PA. Opinione a celerius, ni tu ſuccurras. MA. Egon' rem tan- m poſſum? PA. Potes vel mortuum ad vitam re- care, idque minimo negotio. MA. Si quis mihi rrigat* panacen. PA. Nihil opus herbis; tantum dana. Quid autem facilius? imo quid æquius? on aliter abſolveris ab homicidii crimine. MA. A- d quod tribunal peragar rea? Areopagitarum?

PA.

Amphictyon.] Concilium at, quod apud Thermo- ylas cogi ſolebat, ad quod odecim populi conve- ebant, ſub Amphictyo- Deucalionis filio, Iones, ores, Perœbei, Bœoti, agnetes, Achæi, Phthii, olienſes, Dolopes, Ænia- s, Delphi, Phocenſes. c & Dialecticorum variæ nt ſectæ.

Circen.] Circe dicitur filia Solis, inſignis venefica.

Faſcino.] Faſcinum vene- ficii genus, quo homines oculorum maleficio ad ex- tremos miſeriarum termi- nos dejiciuntur.

Panacen.] Panace her- ba, quæ medetur omnibus morbis, unde & nomen habet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

PA. Non; ſed apud tribunal Veneris. MA. [illegible]
Deam eſſe placabilem. PA. Imo nullius ira p[illegible]
formidabilis. MA. Habet * fulmen? PA. [illegible]
MA. Habet tridentem? PA. Nequaquam. MA. [illegible]
haſtam? PA. Minime; ſed eſt Dea maris. MA. Non
navigo. PA. Sed habet puerum. MA. Non eſt [illegible]-
dabilis ætas. PA. Vindicem ac pervicacem. MA. Quid
is mihi faciet? PA. Quid faciet? Prohibeant [illegible]
ſuperi. Nolim enim illi malum ominari, cui [illegible]
volo. MA. Tamen effare; nulla mihi ſuperſti[illegible].
PA. Dicam ergo. Si hunc ſpreveris amantem non
omnino mutuo indignum amore, niſi fallor [illegible]
fortaſſe juſſu matris immittet tibi peſſimo veno
tinctum jaculum, ut in ſordidum aliquem dep[illegible],
qui te tamen non redamet. MA. Supplicium [illegible]-
ras abominandum. Ego ſane vel mori præop[illegible],
quam perdite amare deformem, nec amore [illegible]
reſpondentem. Atqui nuper hujus mali fuit [illegible]-
plum inſigniter editum in puellam quandam. MA.
Ubi locorum? PA. Aureliæ. MA. Quot anni [illegible]?
PA. Quot anni? Vix ſunt menſes decem. MA. [illegible]-
læ quod erat nomen? Quid hæres? PA. Nihil; [illegible]
tanquam te. MA. Quin igitur edis nomen? PA. [illegible]
non placet omen. Utinam alio quovis nomine [illegible]
fuiſſet! Idem habebat nomen, quod tu. MA. Pa-
ter quis erat? PA. Vivit adhuc inter jureconſ[illegible],
præcipui nominis, re ſplendida. MA. Adde nom.
PA. Mauricius. MA. Cognomen. PA. Ag[illegible].
MA. Vivitne mater? PA. Nuper reliquit ſup[illegible].
MA. Quo morbo periit? PA. Quo morbo r[illegible]?
mœrore. Et pater, tametſi vir cum primis f[illegible],
periclitabatur. MA. Licetne ſcire matris qu[illegible]
nomen? PA. Maxime. Sophronam nemo non n[illegible].
Sed quid ſibi vult iſta percunctatio? An me [illegible]
* apologum comminiſci? MA. Egon' de te ſuſ[illegible]-
rer hoc? Hæc ſuſpicio pronior eſt in ſexum noſ[illegible].
Sed narra, quid acciderit puellæ. PA. Puell[illegible]
honeſto loco nata, ut dixi, re lauta, forma [illegible]-
quam eleganti: quid multis? digna principe [illegible]-
rito. Hujus nuptias ambiebat procus quidam [illegible]

on

Fulmen.] Eſt telum Jovis, Tridens Neptuni, Haſta Palladis.

Apologum.] Fab[illegible], rem vanam.

non diſſimilis. MA. Quo nomine? PA. Hei mihi, offendor omine? Pamphilus & ille dictus eſt. Illa nihil non tentantem pertinaciſſime ſprevit, Juvenis dolore contabuit. Nec ita multo poſt, illa deperire cœpit in quendam, ſimium verius quam hominem. MA. Quid ais? PA. Adeo perdite, ut ſatis dici non queat. MA. Tam elegans puella tam deformem? PA. Vertice acuminato, tanto capillitio, eoque lacero & impexo, furfure ac lendibus oppleto: pleramque cranii cutem nudaverat * Alopecia; oculis refugis, naribus ſimis ac ſurſum hiantibus, ore ſparſo, dentibus putridis, balbutiente lingua, mento ſcabioſo; ſcapulas deformabat gibbus; venter prominulus, crura vara. MA. Therſiten quempiam mihi depingis. PA. Imo aiunt, illi non fuiſſe niſi unam auriculam. MA. Altera perierat illi fortaſſe in bello. PA. Imo in pace. MA. Quis hoc auſus eſt? PA. Dionyſius carnifex. MA. Fortaſſe formæ infelicitatem penſabat res ampla domi. PA. Imo decoxerat, ac plus quam animam debebat. Cum hoc marito tam inſignis puella nunc degit ætatem, ac ſubinde vapulat. MA. Rem miſeram narras. PA. Sed veram. Sic viſum eſt * Nemeſi juvenis ſpreti contumeliam ulciſci. MA. Ego citius optarem extingui fulmine, quam talem ferre maritum. PA. Ergo ne provoca Nemeſim, & amantem redama. MA. Siquidem iſthuc ſatis eſt, redamo. PA. Sed optarim, iſtum amorem eſſe perpetuum ac proprium: conjugem ambio, non amicam. MA. Neque me id fugit; ſed diu deliberandum eſt in eo, quod ſemel cœptum reſcindi non poteſt. PA. Apud me quidem nimium diu deliberatum eſt. MA. Vide autem, ne tibi imponat amor, non optimus conſultor. Nam cæcum eſſe ferunt. PA. Sed oculatus eſt, qui ex judicio naſcitur. Non ideo mihi talis videris, quod amem te; ſed ideo te amo, quod talem te conſpexerim. MA. At vide ne non ſatis me perſpectam habeas. * Si calceum induiſſes, tum demum ſentires, qua

parte

Alopecia.] Defluvium capillorum; morbus fœdus.

Nemeſi.] Nemeſis dea vindex inſolentiæ.

Si calceum.] Alludit ad dictum Pauli Aemylii repudiata uxore.

parte te urgeret. Pa. * Jacienda eſt alea, qua
ego multis auguriis colligo, rem melius ce
Ma. Etiam augur es? Pa. Sum. Ma. Quib
tur auguriis colligis? An volavit noctua? P
volat ſtultis. Ma. An à dextris advolavit
columbarum? Pa. Nihil iſtiuſmodi. Sed mi
annis aliquot perfecta eſt probitas tuorum
tum: ea primum avis eſt non peſſima, è bon
gnatam eſſe. Neque me clam eſt, quam ſ
bus monitis, quam ſanctis exemplis apud hos
ſtituta. Et plus eſt, bene inſtitui, quam bene
Habes alterum augurium. Adhæc, meis maj
non omnino malis, ni fallor, jam olim cu
amicitia non vulgaris intercedit: quin & no
nos à teneris, quod ajunt, unguiculis noti ſ
nec male convenit geniis noſtris. Jam ætas
nos, res, dignitas, nobilitas, inter utriuſque p
tes pæne paria ſunt. Demum, quod eſt in am
præcipuum, tui mores mihi videntur non p
quadrare ad meum ingenium. Poteſt enim p
præclarum eſſe, quod tamen non ſit aptum. Q
mei viciſſim tuo congruant, neſcio. Hæ vid
aves, mea lux, mihi promittunt fore inter n
lix, perpetuum, ac lætum jucundumque co
bium, modo ne tuus animus * mali ominis ca
nem nobis occinat. Ma. Quam cantilenam op
Pa. Ego præcinam; Sum tuus: tu ſuccine;
tua. Ma. Brevis quidem cantiuncula; ſed lon
habet epiphonema. Pa. Quid refert, quam
gum, modo lætum? Ma. Adeo mihi es inv
ut nolim te committere, cujus in poſterum p
teat. Pa. Deſine male ominari. Ma. Fortaſſis
tibi videbor ubi morbus aut ætas hanc formam
mutarit. Pa. Nec hoc corpus, ô bona, ſemper
æque ſucculentum. Sed ego non contemplor
tum iſtud undique florens & elegans domicili
hoſpitem magis adamo. Ma. Quem hoſpit
Pa. Animum iſtum tuum, cujus decor ſemper
ætate creſcet. Ma. Næ tu plus quam lynceus

Iacienda.] Jacere aleam, facere periculum ſignificat.

Mali ominis cantionem occinat.] Id eſt, recuſet.

Epiphonema.] Quod
fine acclamatur. Facile
dicere; Sum tua: ſed
bus verbis contrahitur
diſſolubile vinculum.

ſi iſtud perſpicis per tot tectoria. PA. Animum animo perſpicio. Adhæc, in communibus liberis ſubinde repubeſcemus. MA. Sed interim perit virginitas. PA. Verum. Sed eho, dic mihi, ſi tibi eſſet elegans pomarium, optares illic mihi unquam gigni præter flores: an malles, delapſis floribus, videre arbores maturis pomis gravidas? MA. Ut argutatur! PA. Saltem illud reſponde, utrum eſt elegantius ſpectaculum; vitis humi jacens, & computreſcens; an amplexa palum aut ulmum, eamque purpureis uvis degravans? MA. Reſponde tu mihi viciſſim, utrum ſpectaculum amœnius; roſa nitens & lactea in ſuo frutice; an decerpta digitis, ac paullatim marceſcens? PA. Ego roſam exiſtimo feliciorem, quæ marceſcit in hominis manu, delectans interim & oculos & nares, quam quæ ſeneſcit in frutice: nam & illic futurum erat, ut marceſceret: quemadmodum felicius eſt vinum, quod bibitur ante, quam aceſcat. Quanquam non ſtatim marceſcit flos puellæ, ſi nupſerit: imo video multas, quæ ante nuptias pallebant, languebant, ac velut extabeſcebant, ex congreſſu viri ſic renituiſſe, ut tum demum florere cœperint. MA. Attamen favorabilis ac plauſibilis apud omneis eſt virginitas. PA. Elegans quidem res puella virgo; ſed quid juxta naturam prodigioſius anu virgine? Niſi matri tuæ defluxiſſet flos ille, nos iſtum floſculum non haberemus. Quodſi, ut ſpero, non ſterile fuerit noſtrum conjugium, pro una virgine multas dabimus. MA. Attamen aiunt, rem Deo gratiſſimam eſſe caſtitatem. PA. Et ideo caſtam puellam mihi cupio nubere, ut cum illa caſte vivam. Magis erit animorum quam corporum conjugium. Gignemus Reipublicæ, gignemus Chriſto. Quantulum aberit hoc matrimonium à virginitate? Et fortaſſe olim ſic convivemus quemadmodum vixit cum Maria Joſeph. Sed interim diſcemus virginitatem. Non enim ſtatim pervenitur ad ſummum. MA. Quid ego audio? Violanda virginitas, ut diſcatur? PA. Quid ni? Quemadmodum paullatim bibendo vinum parcius, diſcimus eſſe * abſtemii. Uter tibi videtur tem-

Abſtemii.] Qui non bibunt vinum, quaſi dicatur, abſque temeto.

temperantior, qui in mediis deliciis accumb
abſtinet, an qui ſemotus ab his, quæ provo
intemperantiam? MA. Arbitror, eum fo
temperantem, quem parata copia non poteſt
rumpere. PA. Utri verius debetur laus caſtita
eine qui ſemet exſecat, an qui membris inte
tamen abſtinet à Venere? MA. Equidem po
riori, meo calculo, tribuerim laudem caſtita
priori dementiam. PA. An qui voto adſtricti
jurant matrimonium, nonne quodam modo e
cant ſeſe? MA. Videtur. PA. Jam non eſt v
non coire. MA. At non eſt? PA. Sic accipe
per ſe virtus eſſet, non coire, vitium eſſet c
Nunc incidit, ut vitium ſit non coire, coire vi
MA. Quando hoc incidit? PA. Quoties ab u
jus ſuum petit maritus, præſertim ſi prolis a
quærit complexum. MA. Quid ſi laſciviat?
eſt fas negari? PA. Fas eſt monere, vel ro
potius blandius, ut temperet: pernegare inſt
fas non eſt. Quanquam hac quidem in part
ras audio querelas maritorum de ſuis uxor
MA. At dulcis eſt libertas. PA. Imo gravi
ſarcina virginitas. Ego tibi rex ero, tu mih
gina: imperabimus familiæ noſtro arbitratu
tibi videtur iſta eſſe ſervitus? MA. Vulgus
jugium capiſtrum vocat. PA. Sed ipſi vere
piſtro digni ſunt, qui ſic vocant. Dic mihi, qu
an non animus tuus eſt alligatus corpori? MA.
detur. PA. Non aliter quam avicula caveæ. E
men conſule illum, an cupiat eſſe liber. Neg
opinor. Quam ob rem? Quia libenter eſt allig
MA. Res eſt utrinque modica. PA. Tanto t
Eam tu domi augebis parſimonia, quæ non
cauſſa dicta eſt magnum vectigal; ego fori
duſtria. MA. Innumeras curas ſecum adferu
beri. PA. Sed iidem innumeras voluptates
ſæpenumero multo cum fœnore reponunt parti-
bus officium. MA. Miſera quædam res eſt orb
PA. An nunc orba non es? Quid autem opus
dubia male ominari? Dic mihi, utrum malles
quam naſci, an naſci moritura? MA. Equiden
lim naſci moritura. PA. Sic miſerior eſt orb
quæ prolem nec habuit, nec habitura eſt: que

nodum feliciores ſunt, qui vixerunt, quam qui nec nati ſunt, nec naſcentur unquam. MA. * Qui ſunt iſti, qui non ſunt, nec erunt? PA. Quanquam qui recuſat ferre caſus humanos, quibus omnes ex æquo ſumus obnoxii, ſive plebeii ſumus, ſive reges, is è vita migret oportet; & tamen quidquid acciderit, tu non feres niſi dimidium, ego majorem portionem in me transferam. Ita ſi quid acciderit læti, gemina fiet voluptas: ſi quid mali, ſocietas adimet dimidium ægritudinis. Mihi vero, ſi fata vocent, dulce fuerit vel immori tuis complexibus. MA. Facilius ferunt homines, quod juxta communes naturæ leges accidit: ſed video, quanto plus moleſtiarum adferunt nonnullis parentibus liberorum mores, quam mortes. PA. Iſtius rei ne quid accidat, maxima ex parte in nobis ſitum eſt. MA. Quî ſic? PA. Quoniam fere boni naſcuntur ex bonis, quod ad indolem attinet. Neque enim è columbis naſcuntur milvii. Dabimus igitur operam, ut ipſi boni ſimus. Deinde curabimus liberos noſtros ab ipſo ſtatim lacte ſanctis præceptis & opinionibus imbuendos. Plurimum refert, quid infundas rudi teſtulæ. Ad hæc curabimus, ut domi habeant exemplum vitæ quod imitentur. MA. Difficile eſt quod narras. PA. Nec mirum; quia pulchrum eſt: atque ob hoc ipſum tu quoque difficilis es. At tanto ſtudiis acrioribus huc enitemur. MA. Habebis ſequacem materiam. tu vide, ut me formes, fingaſque. PA. Sed interim pronuncia tria verba. MA. Nihil facilius; ſed verba ſimul atque ſemel evolarint, non revolant. Dabo conſilium utrique commodius. Ages cum tuis ac meis parentibus, ut utrorumque voluntate res tranſigatur. PA. Ambire me jubes, tu potes tribus verbis rem certam reddere. MA. An poſſim, neſcio: mei juris non ſum. Nec ſine majorum auctoritate olim coibant conjugia. Verum, utcunque eſt, arbitror, auſpicatius fore noſtrum conjugium, ſi parentum auctoritate coëat. Et veſtrum eſt ambire; nobis decorum non eſt. Gaudet enim rapi virginitas,

Qui ſunt iſti.] Jocatur in hæc, quæ ridicule dixerat juvenis, cum qui non ſunt, nec futuri ſunt, plus aut minus felices dici non poſſunt.

nitas, etiamſi nonnumquam vehementius amen
PA. Non pigebit ambire, modo ne me fruſtre
utum unius ſuffragium. MA. Non fruſtrabitur;
no animo eſto, mi Pamphile. PA. Tu mihi heic
ligioſior es, quam vellem. MA. Imo tu tuum ipſ
ſuffragium apud te prius expende. Nec affect
iſtum tuum adhibe in conſilium, ſed ratione
Quod affectus decernit, temporarium eſt: qu
autem dictat ratio, perpetuo ſolet placere. PA. N
tu pulcre philoſopharis; itaque parere certum
tuis conſiliis. MA. Non pœnituerit obſequii. S
heus tu, incidit interim ſcrupulus, qui meum a
inum male habet. PA. Valeant ſcrupuli. MA. V
me nubere mortuo? PA. Nequaquam: ſed revixer
MA. Amoviſti ſcrupulum. Bene vale, mi Pamph
le. PA. Iſthuc tu cura. MA. Precor tibi lætam n
ctem. Quid ſuſpiras? PA. Lætam noctem ais? U
nam largiare quod precaris. MA. Ne quid præpr
pere; adhuc * tua meſſis in herba eſt. PA. Nihil
*tui mecum auferam? MA. *Hunc paſtillum, qui t
bi cor exhilaret. PA. Adde ſaltem oſculum. MA. C
pio tibi virginitatem integram & illibatam trad
re. PA. An oſculum aliquid decerpit virginitat
MA. Vis igitur ut aliis quoque largiar oſcula
PA. Nequaquam: mihi ſervari volo mea oſcul
MA. Tibi ſervo. Quanquam eſt aliud, cur in præ
ſentia nec auſim dare oſculum. PA. Quid iſtuc
MA. Ais, tuum animum pæne totum demigraſſe i
corpus meum; in tuo quam minimum ſupereſſe
vereor itaque ne in oſculo hoc ipſum, quod in t
ſupereſt, tranſiliat in me, tuque jam totus fias exa
nimis. Accipe igitur dextram, mutui amoris ſym
bolum, ac bene vale. Tu gnaviter rem gere. Eg
interim Chriſtum comprecabor, ut, quod agitur
utrique noſtrum velit eſſe felix ac fauſtum.

Virg

Tua meſſis in herba.] Ait *Ovidius*, à ſegete ductum, quæ primum herbeſcit, deinde fert ariſtas, tandem flaveſcit ad meſſem.

Tui.] Ambigue dictum. Nam ſi ſit genitivus à *tu*, petit oſculum. ſi à *tuum*, petit aliud. At illa ſecus interpretatur quam ille ſenſe
rat. *Ovid.* ulterius nil ha
bet ille mei.

Hunc paſtillum.] Paſtil
lus eſt ſpherula ex odori
bus confecta, quam manibu
circumferunt. *Horatius*
Paſtillos Ruſillus olet
Gorgonius hircum.

Virgo * μισόγαμος.

* EUBULUS, CATHARINA.

GAudeo tandem, finitam eſſe cœnam, ut liceat hac frui deambulatione, qua nihil
œnius. CA. Et me jam tædebat ſeſſionis.
. Quam vernat, quam arridet undique mundus!
c nimirum eſt illius adoleſcentia. CA. Sic eſt.
. At cur tuum ver non æque arridet? CA. Quam
rem? Ev. Quia ſubtriſtis es. CA. An videor
vultu quam ſoleo? Ev. Vis oſtendam te tibi?
.. Maxime. Ev. Vides hanc roſam ſub imminen-
n noctem foliis contractioribus? CA. Video.
id tum poſtea? Ev. Talis eſt vultus tuus.
.Bella collatio. Ev. Si mihi parum credis, in
c fonticulo contemplare te ipſam. Quid ſibi tan-
m volebant, & inter cœnandum, tam crebra ſu-
ria? CA. Deſine percunctari, quod tua non re-
t ſcire. Ev. Imo mea refert maxime, qui non
ſſum eſſe hilaris, niſi te quoque videam hilarem.
ce autem iterum ſuſpirium, hui quam ex imo pe-
re ductum! CA. Eſt quod angat animum, ſed ef-
ri non eſt tutum. Ev. Mihi non dices, qui te ca-
rem habeo ſorore propria? Mea Catharina, ne
rere, quidquid eſt rei; *tuto depones his auribus.
A. Ut tuto dicam, vereor ne fruſtra dicam non
xiliaturo. Ev. Qui ſcis? Si non re ipſa, fortaſſis
nſilio conſolandoque juvero. CA. Non poſſum
oqui. Ev. Quid iſthuc eſt rei? odiſti me? CA. Sic
di, ut mihi minus carus ſit meus germanus: & ta-
en animus non fert ut eloquar. Ev. Fateberis igi-
r, ſi divinaro? Quid tergiverſaris? Promitte,
lioqui non omittam urgere. CA. Age, promitto.
v. Prorſus ego non video quid tibi deſit ad ſum-
mam felicitatem. CA. Utinam vera prædicares!
v. Primum adeſt ipſe flos ætatis. Nam, niſi fallor,
gis annum jam decimum ſeptimum. CA. Sic eſt.
v. Nondum igitur, ut opinor, diſcruciat te metus

Μισόγαμος.] Abhorrens nuptiis.

Eubulus.] Bonus conſultor. Qui bene conſulit, εὖ bene, βουλὴ, conſilium,

Tuto depones.] Deponit magiſtratum, qui ſe abdicat magiſtratu: deponit pignus, qui certat: & deponit, qui rem ſuam ſervandam tradit alienæ fidei. Sic *Horatius.* Quicquid habes, age, depone tutis auribus.

ſenectæ. CA. Nihil minus. Ev. Adeſt forma nul
parte non felix ; eſt & iſtuc præcipuum Dei donun
CA. De forma, qualisqualis eſt, nec glorior, ne
queror. Ev. Tum color & habitudo corporis indic
te eſſe proſpera valetudine, niſi quid eſt morbi o
cultioris. CA. Nihil iſtiuſmodi, gratia Deo. Ev. F
ma eſt integra. CA. Ita confido. Ev. Adeſt ing
nium iſto dignum corpore, feliciſſimum, & qua
mihi optem ad liberales diſciplinas. CA. Si quod eſt
Dei munus eſt. Ev. Nec deeſt morum amabilis gr
tia, quam in feliciſſimis etiam formis non raro de
ſideramus. CA. Optarim quidem mores me d
gnos. Ev. Multorum animos dejicit generis infel
citas: tibi parentes ſunt & bene nati, & probi, & r
lauta, & tui amantiſſimi. CA. Hinc nihil quero
Ev. Quid multis? Ego mihi ex omnibus puellis
quas habet hæc regio, non delegerim aliam ſpon
ſam, quam te, ſi quod ſidus mihi proſperum afful
geret. CA. Nec ego deligerem alium ſponſum,
placeret ullum conjugium. Ev. Et tamen magnum
quiddam eſſe debet, quod ſic diſcruciat animum
tuum. CA. Eſt omnino non leve. Ev. Non ægre fe
res, ſi divinem? CA. Jam pollicita ſum. Ev. Exper
tus novi, quanta crux ſit amor. Age fatere; nun
promiſiſti. CA. Amor eſt in cauſſa, ſed non eju
generis, cujus tu ſuſpicare. Ev. Quod genus tu mi
hi narras? CA. Divina. Ev. Equidem conſumſi o
mnem divinationem meam. Et tamen non omittar
hanc manum, donec extorſero quid ſit. CA. Ut vio
lentus es! Ev. * Depone in ſinum meum, quidquid
iſtuc eſt curæ. CA. Quando ſic urges, dicam. Jan
inde à teneris annis me mirus quidam affectus ha
bebat. Ev. Quis, obſecro? CA. Ut adjungerer col
legio ſacrarum virginum. Ev. Ut fieres monacha
CA. Sic habet. Ev. Hem! * pro theſauro carbones
CA. Quid ais, Eubule? Ev. Nihil, mea lux; tuſſie
bam: ſed perge dicere. CA. Huic animo meo ſem
per pertinaciſſime reſtitere parentes. Ev. Audio
CA. Ego contra precibus, blanditiis, lacrymis op
pugnabam parentum pietatem. Ev. Res mira

CA

Depone in ſinum meum.] id eſt, ſecreto committe tacituro.

Pro theſauro.] Proverbium, quum aliud invenitur, quam expectabatur.

A. Tandem cum ego nullum facerem finem oran-
, obſecrandi, obteſtandi, lacrymandi, polliciti
nt, ubi perveniſſem ad annum decimum ſepti-
um, ſeſe obtemperaturos voluntati meæ, ſi mo-
tum idem perſtaret animus. Venit is annus, ma-
t idem animus, parentes tamen contra promiſ-
m pernegant: hoc eſt quod diſcruciat animum
eum. Aperui morbum meum: tu nunc medicum
ge, ſi quid potes. Ev. Primum illud dabo conſi-
um, ſuaviſſima virgo, ut modereris affectibus
uis, & ſi id non continget quod vis, id velis quod
oſſis. CA. Emoriar, niſi quod volo, aſſequar.
Ev. Et unde cepiſti iſtum fatalem affectum? CA. O-
im admodum puella ducta ſum in quoddam virgi-
num collegium. circumducebamur, oſtendebantur
omnia: placebant virgines vultibus nitentibus, vi-
debantur angelæ: in templo nitebant omnia, atque
etiam fragrabant, nitebant horti cultiſſimi. Quid
multis? nihil non arridebat, quocunque vertebam
oculos. Accedebant ad hæc blandiſſima virginum
colloquia. Unam atque alteram illic reperi, qui-
cum olim infantula luſitare conſuevi. Ex eo tem-
pore cœpit animus ardere ejus vitæ deſiderio.
Ev. Non ſum improbaturus ſacrarum virginum in-
ſtitutum: quamquam non omnia conducunt omni-
bus: ſed habita tui genii ratione, quam mihi videor
ex vultu, moribuſque tuis collegiſſe, ſuaſerim, ut
nubas marito tui ſimili, tuæque domi novum inſti-
tuas collegium, cujus maritus agat patrem, tu ma-
trem. CA. Emoriar citius, quam virginitatis pro-
poſitum deſeram. Ev. Res eſt egregia virginitas,
ſi pura ſit: ſed nihil neceſſe eſt, ut hac gratia de-
das te in collegium, unde non poſſis poſtea exi-
mi. Licet apud parentes virginitatem tueri tuam.
CA. Licet, at non perinde tuto. Ev. Imo, ut ego
arbitror, aliquanto tutius quam apud illos craſſos,
ſemper cibo diſtentos monachos. Nec enim caſtrati
ſunt, ne tu ſcis inſciens. Patres vocantur, ac fre-
quenter efficiunt, ut hoc nomen vere competat in
ipſos. Olim nuſquam virgines honeſtius vivebant,
quam apud parentes; nec alium habebant patrem,
quam Epiſcopum. Sed obſecro, dic mihi, quod ti-
bi collegium ex omnibus delegiſti, cui te addicas

in ſervitutem? CA. * Chryſercium. EV. Agr
ædibus paternis vicinum. CA. Recte. EV.
pulcre novi totum hoc ſodalitium, dignum ver
quod patrem, ac matrem, & cognatam tibi ho-
ſtamque familiam repudies! Nam ille patri
jam pridem & ætate, & vino, & natura deliru
nec illi quidquam jam ſapit præter vinum. I
duos ſodales ſe dignos, Joannem & Jodocum.
rum Joannes, ut fortaſſe vir malus non eſt, ita
habet viri, præter barbam; eruditionis ne p
quidem, prudentiæ non multo plus. Jodocus
ſtupidus eſt, ut niſi veſte ſacra commendare
obambularet publicitus in cuculla fatui cum
culis ac tintinnabulis. CA. Mihi videntur vir
ni. EV. Melius iſtos novi, quam tu, mea Cat
na. Iſti fortaſſe ſunt tibi patroni apud parente
efficiant te * proſelytam ſuam. CA. Jodocus m
me favet. EV. O fautorem! ſed fac, iſtic nunc
viros doctos ac bonos, cras erunt indocti ac m
& quicunque obtigerint, tibi erunt ferendi. CA.
fendunt me in ædibus paternis crebra convi
nec ſemper virginea ſunt quæ illic dicuntur i
conjugatos. Et aliquoties fit, ut oſculum ne
non poſſim. EV. Qui vitare ſtudet quidquid of
dit, is è vita migret oportet. Ita ſunt aures aſſ
faciendæ, ut audiant omnia nec tamen niſi bo
tranſmittant in animum. Parentes, opinor, pern
tunt tibi cubiculum peculiare. CA. Maxime. EV.
te ſubducas licebit, ſi quod convivium accide
turbulentius: & dum illi potant ac nugantur,
confabulare cum ſponſo tuo Chriſto; ora, pſal
gratias age. Non te inquinabit domus paterna,
tu reddas eam puriorem. CA. Attamen tutius e
eſſe in ſodalitio virginum. EV. Non improbo c
ſtum ſodalitium, nolim tamen te falli falſa imag
natione. Ubi illic verſata fueris aliquandiu, u
propius inſpexeris, fortaſſis non perinde nitebu
omni

Chryſercium.] Fictitium nomen eſt: Videtur innuere collegium, quod eſt Gaudæ juxta clauſtrum, quo naves excluduntur aut admittuntur.

Proſelytam.] Advenam, quæ ex Chriſti verbis profeſſionem & ſecta monachorum, inque ill rum verba, juravit. All ſum ſimul ad locum Matt 23.

omnia, ut tibi quondam nitere videbantur. Nec omnes virgines ſunt, mihi crede, quæ * velum habent. CA. Bona verba. EV. Imo bona verba ſunt, quæ vera ſunt: niſi fortaſſe * elogium, quod nos hactenus judicavimus eſſe Virgini Matri proprium, ad plures tranſiit, ut dicantur & à partu virgines. CA. Abominor. EV. Quin inſuper, nec alioqui inter illas virgines ſunt omnia virginea. CA. Non? Quam ob rem, obſecro? EV. Quia plures inveniuntur, quæ mores æmulentur * Sapphus, quam quæ referant ingenium. CA. Iſtuc quid ſit, non ſatis intelligo. EV. Atque ideo hæc verba facio, ne quando intelligas, mea Catharina. CA. Attamen animus eo fertur, atque hinc colligo, hunc ſpiritum à Deo proficiſci, quod tot jam annis perſeverat, & in dies fit acrior. EV. Imo mihi hoc nomine ſuſpectus eſt iſte tuus ſpiritus, quod ſic repugnant optimi parentes. Afflaſſet & illorum animos Deus, ſi pium eſſet, quod moliris. Sed iſtum ſpiritum hauſiſti ex illis nitoribus, quos admodum puella vidiſti, ex blandis virginum alloquiis, ex affectu erga veteres ſodales; ex cultu ſacro, ex cæremoniis ſane quam ſpecioſis, ex improbis hortatibus ſtultorum monachorum, & qui in hoc te venantur, ut largius potent. Sciunt, patrem eſſe liberalem, ac benignum: aut illum habebunt convivam, ſed hac lege, ut ſecum adferat vinum, quod decem ſtrenuis potoribus ſat ſit: aut ipſi potabunt apud illum. Quare tibi fuerim auctor, ne quid novi tentes invitis parentibus, in quorum poteſtate nos Deus eſſe voluit. CA. In hoc negotio pium eſt, contemnere patrem, & matrem. EV. Chriſti cauſſa pium eſt alicubi negligere patrem, & matrem: neque enim pie faciat, qui Chriſtianus patrem ethnicum, cujus omne vitæ præſidium pendeat à filio, deſerat, ſinatque perire fame. Si nondum eſſes profeſſa Chriſtum

Velum.] Flammea, qua velabantur Sacerdotes & virgines Veſtales.

Elogium.] Titulus meriti, qui ſolet addi in legatis, aut in munere. Ego ſcribendum arbitror ellogium, ab imputando, quanquam reclamantibus codicibus.

Sapphus.] Genitivus eſt Græcus, ſicut Διδῦς. Hujus ingenium mite prædicatur, ſed mores infamantur, quod fuerit τριβάς. Id enim recte ſignificatum eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ſtum in Baptiſmo, & parentes vetarent te baptiz
pie faceres, ſi Chriſtum præferres impiis pare
bus. Aut ſi nunc parentes adigerent ad impieta
aut turpitudinem, contemnenda eſſet illorum
ctoritas. Sed quid hoc ad collegium? Et domi C
ſtum habes. Natura dictat, Deus approbat, Pa
hortatur, leges humanæ faciunt, ut filii obedi
parentibus: & tu te ſubduces ab auctoritate par
tum optimorum; ut pro vero patre, te dedas fa
cio; & pro vera matre, tibi adſciſcas alienam:
potius, ut pro parentibus tibi dominos ac domi
adſciſcas? Nam parentibus ita es obnoxia, ut
men te liberam eſſe velint. Unde & liberi voc
tur filii familias, quod abſint à conditione ſer
rum. Nunc te pro libera tendis ultro ſervam r
dere. Chriſtiana clementia maxima ex parte ſ
movit omnem illam veterum ſervitutem, niſi qu
*in paucis regionibus adhuc reſident veſtigia.
inventum eſt ſub prætextu religionis novum ſer
tutis genus, ut nunc ſane in pleriſque monaſte
vivitur. Nihil ibi licebit, niſi ex præſcripto: qui
quid obvenerit tibi, illis accre cet: ſi quo pede
moveris, retraheris è fuga, perinde quaſi pare
tem veneno necaveris. Quoque ſit evidentior ſe
vitus, commutant veſtem, quam dedère parente
& ad exemplum priſcum eorum, qui olim ſerv
eſſent mercati, commutant nomen in baptiſmo i
ditum, ac pro Petro ſive Joanne, vocant Franc
ſcum aut Dominicum, aut Thomam. Petrus d
dit nomen Chriſto, & Dominico initiandus voc
tur Thomas. Si militaris ſervus abjiciat veſtem
domino datam, videtur abdicaſſe dominum; & n
applaudimus illi, qui veſtem accipit, quam Chr
ſtus omnium Dominus non dedit: & ob hanc mu
tatam gravius punitur, quam ſi centies abjiciat ve
ſtem imperatoris ac domini ſui, quæ eſt menti
innocentia. CA. Atqui hoc ipſum ajunt exim
meriti, ſi quis ſe ſponte dedit in hanc ſervitutem

Ev. Iſt

In paucis regionibus.] Neſcit ſervitutem nobilis illa merito dicta Francia: in Weſtphalia & in nonnullis Germaniæ partibus adhuc eſt ſervorum genus. Venetiæ venduntur Mauri & Mauræ, non aliter quam boves.

r. Iſta vero doctrina Phariſaica eſt. Paulus con-
a docet, ut qui liber vocatus ſit, ne velit fieri ſer-
ıs, ſed potius operam det, ut fiat liber. Atque
oc infelicior eſt ſervitus, quod pluribus dominis
bi ſerviendum ſit, quod plerumque ſtultis & im-
robis, quod incertis, ac ſubinde novis. Illud mihi
ſponde. *Emancipant te leges à jure parentum?
A. Nequaquam. Ev. Licetne igitur tibi emere
ut vendere fundum invitis parentibus? CA. Mini-
ne. Ev. Unde igitur tibi jus, ut te ipſam dedas ne-
cio quibus, invitis parentibus? An non tu illis ca-
iſſima, maximeque propria es poſſeſſio? CA. In
negotio pietatis ceſſant naturæ leges. Ev. Nego-
ium pietatis potiſſimum agitur in baptiſmo: heic
antum agitur de veſte mutanda, deque genere vi-
æ, quod per ſe neque bonum eſt, neque malum. Jam
llud mihi conſidera, quantam commoditatem ſi-
nul amittas cum libertate. Nunc tibi liberum eſt
n tuo cubiculo legere, orare, pſallere, quantum
& quando gratum eſt animo tuo. Quod ſi tædet cu-
biculi, licet audire cantiones eccleſiaſticas, adeſſe
ſacris, audire ſacras conciones: & ſi quam vide-
ris matronam, aut virginem egregie probam, ex
ejus colloquio fieri meliorem; ſi quem virum inſi-
gni probitate præditum, ex eo diſcere, quod te
reddat meliorem: licebit & concionatorem deli-
gere, qui puriſſime Chriſtum doceat. Has res om-
neis, ex quibus præcipuus eſt profectus ad veram
pietatem, amittis ſemel addicta collegio. CA. Sed
interim non ero monacha. Ev. Adhuc te movent
nomina? Rem ipſam perpendito. Illi jactant obe-
dientiam. Num ea laus tibi deerit, ſi obedias paren-
tibus tuis, quibus Deus jubet obediri? ſi Epiſcopo
tuo, & paſtori tuo? Num paupertatis, cum in pa-
rentum manibus ſint omnia? Quanquam olim in ſa-
cris virginibus præcipue laudabatur à ſanctis viris
liberalitas in pauperes: eam præſtare non poterant,
ſi nihil poſſidebant. Porro caſtitati tuæ nihil dece-
det, etiam ſi vivas apud parentes. Quid igitur ſuper-
eſt? Velum, linea veſtis ex intima verſa in extimam,
cæremoniæ quædam quæ per ſe nihil faciunt ad pie-

Emancipant.] Hoc eſt, manumittunt, libere vivere ſinunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

tem, neque quenquam commendant oculis
ſti, qui ſpectat animi puritatem. CA. Nova p
cas. EV. Sed veriſſima. Cum non ſis emanc
à jure parentum, cum tibi jus non ſit vendend
ſtem aut agrum, quo modo tibi jus facis ded
te in ſervitutem alienam? CA. Jus parentum
ajunt, non impedit ingreſſum religionis. EV. In
ptiſmo nonne profeſſa es religionem? CA. S
EV. Nonne religioſi ſunt quicunque ſequuntur
cepta Chriſti? CA. Maxime. EV. Quæ eſt i
iſta nova religio, quæ facit irritum, quod &
turæ lex ſanxit, & vetus lex docuit, & Euange
lex comprobavit, & Apoſtolica doctrina co
mavit? Iſthuc decretum non eſt à Deo proditum,
in monachorum ſenatu repertum. Sic definiunt
dam & matrimonium eſſe ratum, quod inſciis,
etiam invitis parentibus inter puerum & puel
per verba de præſenti (ſic enim illi loquuntur) c
tractum eſt. Atque iſtud dogma nec naturæ
ſus approbat, nec veterum leges, nec Moyſes i
nec Euangelica, aut Apoſtolica doctrina. CA.
igitur putas, mihi non eſſe fas nubere Chriſto,
comprobantibus parentibus? EV. Jam, inquam
pſiſti Chriſto, & illi nupſimus omnes. Quæ bis
bit eidem viro? Tantum agitur de loco, de veſte
cæremoniis. Ob has res non arbitror eſſe co
mnendum jus parentum. Et videndum eſt, ne,
paras nubere Chriſto, * nubas aliis. CA. At iſti p
dicant, nihil eſſe ſanctius, quam heic contemn
parentes. EV. Ab iſtis igitur doctoribus exige
proferant aliquem è ſacris libris locum, qui
doceat, quod ſi non poterunt, jubeto eos ebib
calicem vini * Belnenſis; hoc poterunt. Ab
piis parentibus ad Chriſtum confugere pietatis
Sed à piis ad monachiſmum, hoc eſt, (quod non
ro uſu venit) à probis ad improbos, quæ, rogo,
tas eſt? Quanquam & olim ad Chriſtum à paga
mo converſus, idololatris parentibus debebat
ſequi

Nubas aliis.] Hoc dicit propter collegia virginum, quæ non vivunt juxta regulam; in quibus nonnunquam, proh dolor! una nubit multis.

Belnenſis.] Belna o dum in ducatu Burgund ubi vina laudatiſſima.

quium, quatenus citra pietatis jacturam fieri poterat. CA. Damnas igitur hoc totum vitæ inſtitutum: Ev. Nequaquam. Verum quemadmodum nemini ſuadere velim, ut quæ ſe in hoc vitæ genus conjecit, luctetur emergere: ita non dubitem hortari puellas omneis, præſertim indolis generoſæ, ne ſe temere eo præcipitent, unde poſt ſeſe non poſſint explicare, præſertim cum in ipſis collegiis ſæpe gravius periclitetur virginitas, ac domi præſtare valeas, quicquid ibi præſtatur. CA. Urges tu quidem multis ac magnis argumentis, tamen hic affectus meus eximi non poteſt. Ev. Si non perſuadeo, quod tamen optarim, ſaltem illud fac memineris, Eubulum monuiſſe. interim pro meo in te amore precor, ut tuus iſte affectus felicior ſit meo conſilio.

Virgo pœnitens.

EUBULUS, CATHARINA.

Ev. TAles janitrices mihi ſemper optarim. CA. Et ego ſemper tales pulſatores. Ev. Sed vale, Catharina. CA. Quid ego audio? Valebo prius quam ſalveam? Ev. Non huc veni, ut te viderem lacrymantem. Quid ſibi vult, quod protinus me conſpecto lacrymis ſuffuſi ſunt oculi? CA. Quo fugis? mane, mane inquam, ſumam alium vultum, & ridebimus affatim. Ev. Quas aves heic video? CA. Eſt illius collegii patriarcha. Ne ſubducito te; jam perpotarunt: accumbe pauliſper; illo digreſſo confabulabimur noſtro more. Ev. Age obtemperabo tibi, quæ mihi noluiſti. Nunc ſoli ſumus. narra totam fabulam. malim enim ex te cognoſcere. CA. Ex tot amicis, quos putabam ſapere plurimum, nunc ſentio, nullum fuiſſe, qui mihi prudentius ac ſenilius conſilium dederit, quam tu omnium natu minimus. Ev. Dic quo modo expugnaſti parentum affectum? CA. Primum improbis hortatibus monachorum, ac monacharum: deinde etiam meis precibus ac blandimentis labefactus eſt matris animus: pater nullo pacto quibat perpelli. Tandem omnibus admotis machinis & hic victus & oppreſſus eſt potius, quam aſſenſit. Id factum eſt inter pocula: minitabantur homini malum exitium, ſi Chriſto ſuam ſponſam pernegaret. Ev. O improbitatem ſtolidorum!

dorum! Quid ſit deinde? CA. Servor triduo
clam: interim ſemper aderant mulieres aliquot
collegii, quas illi Converſas vocant, hortatibu
addentes animum, ut perſiſterem in ſancto pro
ſito, ac ſollicite caventes, ne qua cognatarum
ſodalium adiret me, quæ mentem videretur m
tura. Interim adornabantur veſtes, aliaque qu
convivium attinebant. EV. Tibi quid interim
animi? Num vacillabas? CA. Non, ſed paſſa
quiddam tam horrendum, ut malim emori de
quam iterum perpeti. Ev. Quæſo, quid iſtuc e
CA. Non poſſum effari. Ev. Qnod mihi dixe
amico tuo dixeris. CA. Promittis ſilentium? E
præſtaturus eram, etiamſi nulla fuiſſes ſtipul
Quaſi vero me nondum noris? CA. Apparuit
ſpectrum horribili ſpecie. Ev. Is nimirum erat
nius tuus malus; qui te eo inſtigabat. CA. Pro
opinor fuiſſe cacodæmonem. Ev. Dic mihi,
ſpecies erat? Eſtne talis, qualis pingitur, ro
adunco, longis cornibus, harpiarum unguib
prælonga cauda? CA. Tu ludis. At ego ma
mihi terram dehiſcere, quam denuo tale vi
ſpectrum. Ev. Interim aderant illæ mulieres h
tatrices? CA. Non; nec unquam illis indicavi,
metſi valde ſciſcitantibus quid eſſet mali, cum
totam exanimatam offenderent. Ev. Vis tibi
cam quid fuerit? CA. Si quidem potes. Ev.
mulieres incantaverant te, vel potius excanta
rant tibi cerebrum. Sed interim tu perſiſteba
ſententia? CA. Maxime. nam aiebant, id multis
cidere, qui ſe conſecrant Chriſto: verum ſi pri
illo congreſſu ſuperetur tentator, poſt tranqu
fore omnia. Ev. Qua pompa producta es? CA.
ornant me toto mundo meo: demittunt capill
itaque non aliter quam nuptura ſponſo. Ev. *C
ſo monacho: hem! male ſit huic tuſſi. CA. Ex æ
bus paternis clara luce deducor ad collegium, m
tis ad ſpectaculum concurrentibus. Ev. O ſci
hiſtriones, ut norunt agere ſuas fabulas ſimpl
popello! Quot dies egiſti in illo ſancto virgin
collegio? CA. Ferme duodecim. Ev. Sed q
res verterat animum tuum tam pertinace

C

Craſſo monacho.] Hoc dicit averſus, & fingit tuſſi

A. Non dicam quid ſit, ſed aliquid magni fuit. ꝑſt ſex ab ingreſſu dies accerſo matrem, obte- ans, obſecrans, ſi me vivam vellet, ut me exime- t ab eo collegio. Illa reluctatur animo meo, & ortatur ad conſtantiam. Poſt accerſo patrem. Ille iam objurgat, addens, ſe ægre viciſſe ſuos affe- ꝫus; ut viciſſim nunc vincerem animum meum, ec hoc dedecus conciliarem ſibi, quod reſiliiſſem instituto. Tandem ubi video, me nihil proficere, eſpondeo parentibus, me, ſi ita jubeant, in gra- am illorum morituram. Nam hoc mihi certum ſſe, niſi mature eximerer. Hoc audito, reduxe- ant domum. Ev. Bene habet, quod mature reſilie- s, prius quam ſervitutem æternam eſſes profeſſa. ed nondum audio, quæ res mutarit animum tuum am ſubito. CA. Hoc nemo mortalium ex me ſcit actenus, nec tu ſcies. Ev. Quid ſi divinem? CA. Nec livinabis, ſat ſcio: &, ſi divines, non dicam. Ev. Tametſi conjecto. Verum interim periit ſumtus. CA. Plus quam quadraginta coronati. Ev. O * commeſſatores nuptiales! Gaudeo tamen, periiſſe pecuniam te nobis incolumi: poſthac auſculta me- lioribus conſiliis. CA. Ita faciam, &, cum piſcato- re, * icta ſapiam.

Commeſſatores.] Comus, Deus eſt luxus. inde κωμάζειν, & Latine, comeſſari, quod eſt genialiter & cum luxu vivere. Non enim dicitur à comedendo.

Icta ſapiam.] Vide proverbium, piſcator ictus ſapit, ubi quis ſuo malo doctus.

Uxor Μεμψίγαμος, *ſive conjugium.*

*EULALIA, *XANTHIPPE.

Ev. SAlve multum, exoptatiſſima mihi Xanthippe. XA. Salve tantundem, mihi cariſſima Eulalia. Videre mihi ſolito formoſior. Ev. Itane ſtatim me ſcommate excipis? XA. Non profecto: ſed ita mihi videris. Ev. Fortaſſe nova veſtis commendat formam. XA. Recte conjectas. Nihil jam diu vidi elegantius. Suſpicor, pannum eſſe Britannicum. Ev. Lana Britannica eſt, tinctura Veneta. XA. Mollities byſſum ſuperat. Quam vero blandus pur-

* *Eulalia.*] Pl robe ac ſuaviter loquens

Xanthippe.] Rixoſa; quod Socratis uxor Xanthippe hoc vitio ſit nobilitata.

purpuræ color! Unde tibi tam egregium mun
Ev. Unde decet honeſtas matronas accipere,
à maritis ſuis? Xa. O te felicem, cui talis conti
ſponſus! At ego vellem me nupſiſſe *fungo, c
meo nuberem Nicolao. Ev. Quid ita, quæſo
tam cito male convenit inter vos? Xa. Nec unqu
conveniet cum tali. Vides quam ſim pannoſa;
patitur uxorem ſuam incedere: diſpeream, niſi ſæ
pudet me prodire in publicum, cum video qu
cultæ ſint aliæ, quæ multo pauperioribus nupſ
maritis. Ev. Matronarum ornatus non eſt in
ſtibus, aut reliquo corporis cultu, quemadmod
docet divus Petrus Apoſtolus, (nam id audivi
per in concione,) ſed in caſtis ac pudicis moribu
& in ornamentis animi. Meretrices coluntur oc
lis multorum. Nos ſatis cultæ ſumus, ſi place
mus uni marito. Xa. Sed interim ille bonus v
tam in uxorem parcus, ſtrenue prodigit dote
quam ex me non mediocrem accepit. Ev. Quib
rebus? Xa. Quibus ipſi viſum fuerit; vino, ſc
tis, alea. Ev. Bona verba. Xa. Atqui ſic res h
bet. Deinde cum mihi temulentus ad multam n
ctem redit domum diu exſpectatus, deſtertit n
ctem totam, nonnunquam & lectum convomens
ut ne quid addam. Ev. * St. te ipſam dehoneſtas
cum dehoneſtas maritum. Xa. Emoriar, niſi ma
lem dormire cum ſcropha, quam cum tali marit
Ev. Non tu tum illum excipis jurgio? Xa. Ita
dignus eſt: ſentit, me non eſſe mutam. Ev. Quid i
le contra? Xa. Initio reclamabat ſæviſſime, cre
dens fore ut me ſævis verbis protelaret. Ev. Nun
quamne rixa incruduit uſque ad verbera? Xa. Se
mel duntaxat eo incaluerat utrinque contentio, u
minimum res abfuerit à pugna. Ev. Quid ego au
dio? Xa. Librabat fuſtem, ſævis interim clamori
bus intonans, ac dira minitans. Ev. Non ibi metue
bas tu? Xa. Imo viciſſim ego corripiebam tripo
dem

Fungo.] Fungos appellamus homines ſtultos ac nihili.

St.] Interjectio eſt innuens ſilentium: ſic enim docti legendum cenſent illud ex Phormione *Terentii*. Act. 5. ſcen. 1. Non e obſecro, quem ſemper t eſſe dictitaſti? CH. St. SO Quid has metuis fores Quo loco pro St. depravat legitur, eſt.

n: ſi contigiſſet me digito, ſenſiſſet, mihi non de-
: manus. Ev. Novum clypei genus. Deerat colus
ceæ vice. Xa. Senſiſſet, ſibi cum viragine rem eſ-
Ev. Ah mea Xanthippe, non ita decet. Xa. Quid
cet? Si ille me non habet pro uxore, nec illum
bitura ſum pro marito. Ev. At Paulus docet, uxo-
oportere ſubditas eſſe viris cum omni reveren-
. Et Petrus nobis exemplum proponit Saræ, quæ
ritum ſuum Abraham dominum appellabat. Xa.
divi iſta. Sed idem Paulus docet, ut viri diligant
ores ſuas, ſicut Chriſtus dilexit ſponſam ſuam
cleſiam. Meminerit ille officii ſui, ego memine-
mei. Ev. Sed tamen ubi res in eum ſtatum de-
nit, ut alteri cedendum ſit, æquum eſt uxorem
arito cedere. Xa. Si modo ille maritus eſt ap-
ellandus, qui me habet pro ancilla. Ev. Sed dic,
ea Xanthippe, poſt deſiit minitari verbera?
a. Deſiit, & ſapuit, alioqui vapulaſſet. Ev. Sed tu
on deſiiſti rixari cum illo? Xa. Nec deſinam.
v. Quid ille interea? Xa. Quid? nonnunquam dor-
it ſomnium hominis; interdum nihil aliud quam
det; aliquoties arripit teſtudinem, in qua vix tres
abet fides: eam quantum poteſt pulſans, mihi vo-
iferanti obſtrepit. Ev. Ea res male urit te? Xa. Sic
t dici vix poſſit. Aliquando vix tempero à mani-
us. Ev. Mea Xanthippe, permittis mihi ut libe-
ius loquar apud te? Xa. Permitto. Ev. Idem jus
rit tibi apud me. Hoc certe poſtulat noſtra ne-
eſſitudo, ab ipſis pæne incunabulis inter nos inita.
Xa. Vera narras, nec ulla ſodalium unquam ca-
ior fuit animo meo. Ev. Qualis qualis eſt tuus
naritus, illud cogita, non eſſe jus permutandi.
Olim immedicabilibus diſſidiis remedium extre-
mum erat divortium: nunc hoc in totum ademtum
eſt: uſque ad extremum vitæ diem ille tuus ſit ma-
ritus oportet, & tu illius uxor. Xa. Superi male
faxint, qui jus hoc nobis ademerunt. Ev. Bona ver-
ba, ſic viſum eſt Chriſto. Xa. Vix credo. Ev. Sic
habet. Nunc nihil ſupereſt, niſi ut uterque ad al-
terius mores, & ingenium accommodando ſeſe,
concordiæ ſtudeatis. Xa. An ego poſſum illum re-
fingere? Ev. Non minimum momenti eſt in uxo-
ribus quales ſint mariti. Xa. Pulcre convenit tibi
cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

cum tuo? Ev. Nunc tranquilla omnia. XA. ga
turbarum nonnihil erat initio. Ev. Nihil una
tempeſtatis; ſed tamen, ut fit inter homines,
nunquam nubeculæ quædam oboriebantur,
poterant gignere tempeſtatem, niſi commo
morum fuiſſet occurſum. Habet ſuos quiſque
res, & eſt ſua cuique ſententia: &, ſi verum
volumus, ſunt ſua cuique vitia, * quæ ſi uſqu
certe in matrimonio noviſſe oportet, non o
XA. Recte mones. Ev. Fit autem frequente
diſſiliat benevolentia mutua inter maritum &
rem, *antequam alter alteri ſatis notus ſit.
imprimis cavendum. Semel enim orta ſimul
ægre ſarcitur gratia, præſertim ſi res ad a
convicia proceſſerit. Quæ glutino committu
ſi ſtatim concutias, facile diſtrahuntur: cæt
ubi ſiccato glutino ſemel cohæſerint, nihil fir
Proinde in intio nihil non faciendum, ut
uxorem & maritum coaleſcat confirmeturque
nevolentia. Id maxime fit obſequio, morum
commoditate. Nam benevolentia quæ ſola fo
gratia conciliatur, ferme temporaria eſt. XA
narra nobis, obſecro, quibus artibus pertra
maritum ad tuos mores. Ev. Dicam in hoc, ut i
ris. XA. Si queam. Ev. Facillimum erit, ſi velis
adhuc ſerum eſt. Nam & ille juvenis eſt,
puella; ac nondum annus, opinor, expletus
nuptiis. XA. Vera prædicas. Ev. Dicam igitur
taciturae. XA. Maxime. Ev. *Illa prima mihi
ra fuit, ut in omnibus eſſem jucunda marito
quid eſſet quod illius animum offenderet: obſ
bam affectum ac ſenſum illius; obſervabam &
pora, & quibus rebus deliniretur, quibus irri
tur, quemadmodum facere ſolent ii, qui elep
tos ac leones cicurant, aut ſimilia animantia,
vi cogi non poſſunt. XA. Tale animal mihi
eſt. Ev. Qui adeunt elephantos, non geſtant ve
candidam; nec puniceam, qui tauros: quo

co-

Quæ ſi uſquam.] Alluſit ad verſiculum proverbialem: *Mores amici noveris, non oderis.*

Antequam.] Hoc Plutarchus in præceptis c bialibus.

Illa prima mihi.] H dem Plutarchus in p ptis connubialibus.

ploribus compertum ſit ea animantia efferari, quemadmodum & tigres tympanorum ſonitu ſic aguntur in rabiem, ut ſe ipſas dilanient. Et qui tractant equos, habent * voces, habent * poppyſmata & * palpum, aliaque quibus ferocientes mitigent. Quanto magis decet nos his artibus uti erga maritos, quibuſcum nobis, velimus nolimus, per omnem vitam eſt tectum ac lectus communis? XA. Perge quod cœpiſti. EV. His animadverſis attemperabam me illi, cavens ne quid offenſæ naſceretur. XA. Quinam id poteras? EV. Primum in cura rerum domeſticarum, quæ peculiaris eſt provincia matronarum, advigilabam, non ſolum cavens, ne quid eſſet prætermiſſum, verum etiam ut omnia congruerent ad illius ſenſum in rebus etiam minutiſſimis. XA. Quibus? EV. Puta, ſi maritus hoc aut illo cibo peculiariter delectetur, ſi cibus placeat hoc aut illo modo coctus, ſi lectus hoc aut illo modo ſtratus. XA. At quo pacto attemperares te ei qui domi non eſſet, aut eſſet ebrius? EV. Mane * iſthuc ibam. Si quando maritus videbatur admodum triſtis, nec eſſet appellandi tempus, nequaquam ridebam ac nugabar, quemadmodum nonnullæ mulieres ſolent: ſed ſumebam & ipſa vultum ſubmœſtum ac ſollicitum. Quemadmodum enim ſpeculum, ſi probum eſt, ſemper reddit imaginem intuentis: ita decet matrem familias ad affectum mariti congruere, ne ſit alacris illo mærente, aut hilaris illo commoto. Quod ſi quando commotior erat, aut blando ſermone leniebam, aut ſilentio concedebam iracundiæ, donec ea * refrigerata tempus

Voces.] Ad vocem hominis equi redduntur mitiores.

Poppyſmata.] Poppyſma ſonitus eſt, propemodum imitans ventris crepitum, qui ſit ore, aut manibus apte comploſis, non ſine humore Auctore Plinio fulgetras adorare poppyſmare, gentium olim conſenſus erat; unde eſt illud *Ariſtophanis*, Πρὸς τὰς βροντὰς ποππύζειν.

Palpum.] de Palpo *Horatius*: Cui male ſi palpare, recalcitrat. Palpari autem, eſt vola leviter percutere tergum equi ferocientis.

Iſthuc ibam.] Id eſt, hoc eram dictura. *Terentii* verba ſunt.

Refrigerata.] Id eſt, ubi refrixit, ſive deferbuit ira *Fabius*: Refrigerato inventionis amore. Sic & recanduiſſe dicitur ira.

ſe daret vel pugnandi, vel admonendi. Idem faci
bam, ſi quando plus æquo potus redibat domum
nec id temporis niſi jucunda loquebar illi: tantu
blanditiis pertrahebam ad lectum. XA. Infelix v
ro uxorum conditio, ſi iratis, ebriis, & quidquid l
bet patrantibus maritis tantum obſequentur. Ev
Quaſi vero hoc non ſit mutuum obſequium. Co
guntur & illi multa ferre in moribus noſtris. E
tamen tempus, cum in re ſeria fas eſt uxori mone
virum, ſi quid eſt alicujus momenti: nam ad levi
præſtat * connivere. XA. Quod tandem? Ev. Cum
erit animo vacuo, nec commotus, nec ſolicitus, ne
potus, tum abſque teſtibus blande monendus ve
rogandus potius, ut in hoc aut illo melius conſula
rei, aut famæ, aut valetudini ſuæ. Atque hæc ipſ
admonitio leporibus ac facetiis erit condienda
Nonnunquam præfatione ab illo ſtipulari ſoleo, n
mihi ſuccenſeret, ſi quid ſtulta mulier admonerem,
quod ad illius honorem, aut valetudinem, aut ſalutem facere videretur. Ubi monuiſſem quæ volebam,
amputavi ſermonem illum, & ad alia jucundiora
deflectebam. Eſt enim fere hoc noſtrum vitium,
mea Xanthippe, ut ſemel exorſæ loqui, finem facere nequeamus. XA. Aiunt. Ev. Illud in primis
cavebam, ne præſentibus aliis maritum objurgarem, aut ne quid querelarum domo efferrem. Facilius ſarcitur, ſi quid inter duos commiſſum eſt.
Quod ſi quid extiterit ejus generis, ut nec ferri poſſit, nec uxoris admonitione ſanari, civilius eſt, ut
uxor querelam deferat ad parentes & cognatos
mariti, quam ad ſuos, & ita querelam temperet, ne
videatur odiſſe maritum, ſed vitium potius mariti.
Nec tamen effutiat omnia, ut hic quoque tacitus agnoſcat, & amet uxoris civilitatem. XA. Philoſopham eſſe oportet, quæ iſta præſtet. Ev. Imo talibus factis maritos ad ſimilem civilitatem invitabimus. XA. Sunt quos nulla civilitate corrigas. Ev.
Equidem non arbitror, ſed fac eſſe. Primum illud
cogita; maritus ferendus eſt, qualiſqualis eſt. Præſtabilius igitur eſt ferre vel ſui ſimilem, vel paullo
commodiorem factum noſtra civilitate, quam noſtra

Connivere.] Id eſt, quaſi clauſis oculis diſſimulare & non videre quæ vides.

a ſævitia pejorem in dies. Quid ſi proferam ma-
os, qui ſimili civilitate correxerunt ſponſas ſuas?
uanto magis decet nos idem præſtare adverſus
aritos? Xa. Narrabis igitur exemplum meo
arito diſſimillimum. Ev. Eſt mihi familiaritas
m homine quodam nobili, docto ſingularique
orum dexteritate. Is duxerat puellam virginem,
nos natam decem & ſeptem, ruri in parentum æ-
bus perpetuo educatam, ut nobiles fere gaudent
bitare ruri, ob venatum & aucupium. Rudem
olebat ille, quo facilius illam ad ſuos mores fin-
eret: cœpit eam inſtituere literis ac muſica,
aullatimque aſſuefacere, ut redderet ea, quæ au-
iſſet in concione cæteriſque rebus formare quæ
oſt eſſent uſui futuræ. Hæc quoniam erant nova
uellæ, quæ domi ſuæ fuerat in ſummo otio, & in-
er famulorum colloquia luſuſque educata, cœpe-
ant eſſe tædio. Detrectabat obſequium, & cum
aritus urgeret, illa ſine fine flebat, nonnunquam
t in terram abjiciebat ſeſe, occipitium illidens ſo-
o, quaſi mortem optans. Earum rerum cum nul-
us eſſet finis, maritus diſſimulato * ſtomacho, in-
itabat uxorem, ut animi relaxandi gratia una pro-
ciſcerentur rus ad ædes ſoceri. Ibi lubens optem-
erabat uxor. Eo cum ventum eſſet, maritus reli-
uit uxorem apud matrem & ſorores; ipſe cum ſo-
ero prodibat venatum. Ibi ſubmotis teſtibus de-
arrat ſocero, ſe ſperaſſe jucundam vitæ ſociam:
unc habere perpetuo lacrymantem, ac ſeſe diſcru-
iantem, nec ullis monitis ſanabilem: orat, ut ſibi
dſit in medendo filiæ morbo. Socer reſpondet:
e * ſemel illi tradidiſſe filiam; quod ſi illa non ob-
emperaret verbis, uteretur ſuo jure, & verberibus
am emendaret. Tum gener, Novi, inquit, jus meum;
ed malim eam tua vel arte, vel auctoritate ſanari,
uam ad hoc extremum remedium venire. Socer
ollicitus eſt ſe curaturum. Poſt unum atque alte-
um diem captat tempus ad locum, ut ſolus eſſet
cum filia: ibi vultu ad ſeveritatem compoſito, inci-

 pit

Stomacho.] Stomachus pro ira frequentiſſimo apud latine loquentes.

Semel tradidiſſe.] Semel non refertur ad bis, ſed declarat, totum filiæ jus traditum ſponſo.

pit commemorare, quam illa eſſet infelici form
quam non amabilibus moribus, quam ſæpe met
ſet, ne nullum illi poſſet invenire maritum. At c
meo maximo labore, inquit, talem inveni tibi, q
lem nulla non optaret ſibi, quantumvis felix.
tamen tu, non agnoſcens quid pro te fecerim, n
intelligens, te talem habere maritum, qui, niſi e
humaniſſimus, vix te dignaretur habere in ancil
rum numero, rebellas illi. Ne longum faciam,
incanduit patris oratio, ut vix videretur manil
temperare. Eſt enim vir ingenio mire vafro,
*citra perſonam omnem poſſet quamvis agere c
mœdiam. Ibi puella partim metu, partim verit
commota, accidit ad patris genua, rogans ut pr
teritorum vellet obliviſci, ſe in poſterum mem
rem fore officii ſui. Ignovit pater, pollicitus, ſe qu
que fore patrem amantiſſimum, ſi, quod pollice
tur, præſtaret. XA. Quid deinde? Ev. Puella
greſſa à colloquio parentis, rediit in cubiculu
oſtendit maritum ſolum; accidit illi ad genua, & a
Marite, hactenus non novi neq; te, neque me ipſa
poſthac videbis me aliam factam; tantum obliviſc
re ſuperiorum. Hanc vocem maritus excepit oſc
lo, & omnia pollicitus eſt, ſi illa perſiſteret eo a
mo. XA. Quid? perſtitit? Ev. Uſque ad mortem: n
que quidquam erat tam humile, quod illa non a
cris ac volens obiret volente marito. Tantus am
inter eos natus eſt & confirmatus. Poſt annos a
quot puella crebro ſibi gratulata eſt, quod contig
ſet tali marito nubere; qui niſi contigiſſet, eran
inquit, omnium mulierum perditiſſima. XA. T
lium maritorum non minus rara eſt copia quam a
borum corvorum. Ev. Jam ſi moleſtum non eſt, r
feram tibi quiddam de marito commoditate uxor
correcto; quod nuper accidit in hac ipſa civitat
XA. Nihil eſt quod agam, & perquam grata mi
eſt tua confabulatio. Ev. Eſt vir quidam non p
ſtremæ nobilitatis: is, ut ſolet hoc hominum g
nus, plerumque venabatur. Ruri incidit in pue
lam quandam pauperrimæ mulierculæ filiam

Citra perſonam.] Perſonati hiſtriones agebant fabul
Perſona autem eſt facies appoſititia.

in eam cœpit deperire, homo jam provectioris ætatis. Atque hujus gratia frequenter pernoctabat foris. Prætextus erat venatio. Uxor hujus, mulier inſigni probitate, neſcio quid ſuſpicans, pervestigavit furta mariti ſui: & eò profecta, neſcio quò, adiit caſam illam ruſticanam; expiſcata eſt de toto negotio, ubi dormiret, unde biberet, quis eſſet apparatus convivii. Nihil erat ibi ſupellectilis, ſed mera paupertas. Abiit matrona domum, ac mox rediit, ſecum adducens lectum commodum & apparatum, vaſa aliquot argentea; addidit pecuniam, admonens, ut ſi quando rediret ille, tractarent eum civilius; diſſimulans interim ſeſe uxorem eſſe, ac ſororem eſſe ſimulans. Poſt dies aliquot redit eo furtim maritus: videt auctam ſuppellectilem, & apparatum lautiorem. Rogat unde is nitor inſolitus, aiunt: matronam quandam honeſtam illi cognatam hæc advexiſſe, ac mandaſſe ut honeſtius poſthac * acciperetur. Illico tetigit animum illius ſuſpicio, uxoris hoc eſſe factum. Reverſus domum, rogat num illic fuiſſet: illa non negat. Rogavit, & quo tandem conſilio miſiſſet eo ſuppellectilem. Mi vir, inquit, aſſuetus es vitæ commodiori. Videbam illic te durius accipi; putabam, eſſe officii mei, ut, quando ita tibi cordi eſt, lautius illic habereris. XA. O matronam nimium bonam! Ego citius pro lecto ſubſtraviſſem illi faſciculum urticarum, ac tribulorum. EV. Sed audi finem. Vir, perſpecta tanta probitate, tantaque manſuetudine conjugis ſuæ, nunquam deinde uſus eſt furtivo concubitu; ſed domi ſemet oblectavit cum ſua. Scio, tibi notum eſſe Gilbertum Batavum. XA. Novi. EV. Is, ut ſcis, florenti ætate duxit uxorem jam provectiorem ac * vergenti ætate. XA. Dotem fortaſſe duxit, non uxorem. EV. Sic eſt. Is faſtidiens uxoris, adamabat mulierculam, cum qua ſe ſubinde oblectabat foris. Raro domi prandebat, aut cœnabat. Quid

In eam cœpit deperire.] Deperit aliquam qui ardenter amat: Deperit in aliquam, qui ardentiſſime.

Acciperetur.] Pro tractaretur, quemadmodum bene habiti dicuntur. Ita *Terent.* Accipit hominem nemo melius.

Vergenti ætate.) Inclinata ad ſenium. Sic ea voce abſolute uſus eſt Suetonius.

tu heic eras factura. XA. Quid? Ego illi ada-
tæ * involaſſem in capillos, & maritum exeun-
ad illam perfudiſſem * lotio, ut ſic unctus iret
convivium. Ev. At quanto hæc prudentius? In-
tabat mulierculam domum ſuam, comiter accip-
bat. Ita maritum quoque ſine veneficiis dom
pertraxit. Et ſi quando foris cœnabat cum illa,
ſit eo miſſum aliquem elegantiorem, jubens
ſuaviter viverent. XA. Ego malim mori, quam
ſe lena mei mariti. Ev. Verum interim rem ipſ
expende. Nonne hoc multo ſatius erat, quam ſi
vitia ſua prorſus alienaſſet maritum, ac totam æ
tem in jurgiis exegiſſet? XA. Fateor, minas eſſe n
li; ſed ego non poſſem. Ev. Unum adjiciam, atq
ita diſcedam ab exemplis. Hic vicinus noſter,
probus & integer, ſed paulo iracundior, quod
die pulſaverat uxorem ſuam, fœminam laudati
mam. Ea ſe recepit in intimum conclave, atque
lic lacrymans, atque ſingultiens, decoquebat ani
ægritudinem. Aliquanto poſt per occaſionem e
dem ingreſſus eſt maritus; reperit uxorem flente
Quid, inquit, heic lacrymas, ac ſingultis, pueroru
more? Tum illa prudenter; Quid, inquit, an n
hoc ſatius, ut heic deplorem malum meum, quam
in via vociferer, quemadmodum ſolent aliæ m
lieres? Hoc dicto tam uxorio fractus ac victus h
minis animus, data dextra pollicitus eſt uxori,
poſthac nunquam in illam conjecturum manus: ne
fecit. XA. Ego idem impetravi à meo diverſa ra
tione. Ev. Sed interim eſt inter vos bellum pe
petuum. XA. Quid igitur velles me facere? Pri
mum * muſſanda eſt tibi omnis injuria mariti, & a
nimus illius officiis, comitate, manſuetudine paul
latim eſt conciliandus: aut vinces tandem, aut cer
te multo commodiore uteris quam nunc uteris
XA. Ille ferocior eſt, quam ut ullius officiis man
ſueſcat. Ev. Eja, ne dixeris. Nulla eſt fera tam im
manis

Involaſſem.] Sic pugnant mulieres. Sic Terent. Alioqui *involare* nonnunquam ſonat furari. *Catullus*: Huc redde pallium mihi meum, quod involaſti.

Lotio.] Id accidit Socrati. Quocirca hæc dicuntur in perſona Xanthippe, quæ uxor erat Socratis. Et olim loti unctique ibant ad convivium.

Muſſanda.] Diſſimulanda vel tacite ferenda.

manis, quin officiis cicuretur; ne deſperes in homine. Fac periculum menſes aliquot; me accuſa, niſi ſenſeris conſilium hoc tibi fuiſſe bono. Sunt etiam quædam vitia, ad quæ tibi connivendum eſt Illud ante omnia tibi cavendum cenſeo, ne quid rixæ moveas in cubiculo, aut in lecto: ſed curandum eſt, ut illic omnia ſint feſtiva ac jucunda. Etenim ſi is locus, qui diluendis offenſis, ſarciendæque gratiæ conſecratus eſt, lite aut ægritudine quapiam * profanetur; jam ſublatum eſt omne remedium benevolentiæ reconciliandæ. Sunt enim fœminæ quædam tam moroſæ, ut in ipſo etiam coitu querantur ac rixentur, eamque voluptatem, quæ diluere ſolet ex animis virorum, ſi quid inerat moleſtiæ, morum faſtidio reddant inſuavem; pharmacum ipſum vitiantes, cum licuiſſet mederi offenſis. XA. Iſtuc mihi frequenter accidit. Ev. Atqui tametſi ſemper eſt cavendum uxori, ne qua re moleſta ſit viro, tamen id maxime ſtudere debes, ut in eo congreſſu ſe viro præbeat modis omnibus commodam & jucundam. XA. Viro: mihi cum bellua res eſt. Ev. Mitte male loqui, fere noſtra culpa viri mali ſunt. Sed ut ad rem redeam, qui verſanturin priſcis fabulis poëtarum, narrant, Venerem (eam faciunt deam connubii præſidem) habere * ceſtum arte Vulcani confectum: in eo intextum eſſe quidquid eſt * amatorii medicamenti: eo ſe cingit, quoties congreſſura eſt cum marito. XA. Fabulam audio. Ev. Verum: ſed audi, quid ſibi velit fabula. GA. Dic. Ev. Illud docet, uxorem omnem curam adhibere oportere, ut in congreſſu connubiali jucunda ſit marito, quo recaleſcat ac redintegretur amor ille maritalis, & diſcutiatur ex animo, ſi quid erat offenſionis aut tædii. XA. Sed unde nobis ceſtus ille? Ev. Nihil opus veneficiis aut incantamentis. Nullum incantamentum efficacius, quam morum probitas cum ſuavitate conjuncta. XA. Ego tali marito blandiri non poſſum.

Profanetur.] Sacra profanari dicuntur, lectulus autem locus eſt dicatus reconciliandæ benevolentiæ. hæc eſt ſententia Plutarchi in præceptis conjugalibus.

Ceſtum.] Id eſt, cingulum. Unde Proverbium: *Ceſtum habet Veneris.*

Amatorii medicamenti.] Medicamentum, ut pharmacon, μέσον eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Ev. At hoc tua refert, ut deſinat eſſe talis. Si
ces artibus poſſes maritum vertere in ſuem aut
ſum, faceres? XA. Neſcio. Ev. Neſcis? An
les habere ſuem maritum, quam hominem?
Equidem malim hominem. Ev. Age, quid ſi
ces artibus poſſes ex temulento reddere ſobri
ex prodigo frugalem, ex ceſſatore diligente
nonne faceres? XA. Plane facerem: ſed unde
hi iſtæ artes? Ev. Atqui iſtas artes habes in te
modo velis adhibere. Tuus, velis nolis, ſit opor
Quo meliorem eum reddideris, hoc magis co
lueris tibi. Tu tantum oculos habes defixos in
lius vitia; eaq; tibi exaggerant odium; * & hac a
tantum arripis illum, qua teneri non poteſt. Illa
tius contemplare, quæ bona ſunt in illo; & hac a
prehende illum, qua teneri poteſt. Antequam
nuberes, tempus erat expendendi, quid haberet n
lorum. Oportebat enim non oculis ſolum, verum
iam auribus maritum deligere: nunc medendi te
pus eſt, non accuſandi. XA. Quæ mulier unqu
auribus cepit maritum? Ev. Oculis capit, quæ
hil aliud ſpectat, quam corporis formam: auribu
quæ diligenter obſervat quid fama de illo prædic
XA. Pulcre mones, ſed ſero. Ev. At non ſerum
ſtudere corrigendo marito. Ad eam rem conduc
ſi quid pignoris ex te natum fuerit viro. XA. J
natum eſt. Ev. Quando? XA. Jam pridem. E
Quot menſes ſunt? XA. Ferme ſeptem. Ev. Qu
ego audio? Tu nobis * trimeſtris fœtus jocum r
novas? XA. Nequaquam. Ev. Ita neceſſe eſt,
tempus à nuptiarum die ſupputas. XA. Imo an
nuptias fuerat mihi cum eo colloquium. Ev. An e
colloquio naſcuntur pueri? XA. Forte ſolam n
ctus, cœpit alludere, titillans axillas, ac latera
quod me provocaret ad riſum. Ego non ferens titi
lationem, me reſupinabam in lectum, ille incum
ben

Et hac anſa.] Epictetus ſcripſit unicuique rei duas eſſe anſas, alteram, qua teneri poſſit, alteram, qua non poſſit: ſignificans, in unaquaque re eſſe aliquid commodi, rurſum aliquid incommodi. Stultus arripit anſam malam, ſapiens a
teram. Huic itaque nihi
non tolerabile.

Trimeſtris fœtus.] Allu
dit ad proverbialem ver
ſum qui eſt apud *Sueto*
nium, τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρί
μηνα παιδία.

ns figebat oſcula, nec ſatis ſcio quid egerit præ-
rea: certe paucis poſt diebus uterus cœpit intu-
eſcere. Ev. I nunc, & maritum contemne, qui
luſitans gignit liberos, quid faciet cum ſerio rem
get? XA. Suſpicor, & nunc me gravidam eſſe.
v. Euge contigit * felici fundo bonus cultor. XA.
ac in parte plus præſtat, quam vellem. Ev. Iſta
uerela tibi cum paucis uxoribus eſt communis.
ed inter vos interceſſerat pactum connubiale? XA.
nterceſſerat. Ev Levius igitur peccatum eſt. Eſt-
e proles maſcula? XA. Eſt. Ev. Illa vos rediget
n gratiam, ſi tu vel paullulum temet accommodes.
Quid alii prædicant de tuo marito ſodales, & qui-
uſcum habet commercium foris? XA. Prædicant,
um eſſe moribus commodiſſimis, comem, libera-
em, amicum amico. Ev. Et iſta mihi bonam ſpem
aciunt, illum fore qualem volumus. XA. At mihi
ni talis non eſt. Ev. Sed tu te illi præbeto, qualem
ixi, neque pro * Eulalia voca Pſeudolaliam, niſi
ibi quoque talis eſſe cœperit. Quin & illud cogi-
a, illum adhuc juvenem eſſe, nondum opinor e-
greſſum annos viginti quatuor: nondum novit, quid
it eſſe patrem familias. Jam non eſt tibi cogitan-
lum de divortio. XA. At frequenter cogitavi. Ev.
Verum ea cogitatio, ſi quando tibi inciderit in
mentem, primum reputa tecum quam nihil res ſit
fœmina divulſa à viro. Summum decus matronæ
eſt, morigeram eſſe ſuo conjugi. Ita natura compa-
ratum eſt, ita voluit Deus, ut mulier tota pendeat
à viro. Tantum cogita id quod res eſt; maritus eſt.
alius non poteſt obtingere. Deinde veniat in men-
tem puellus ille duobus communis. Quid de illo
ſtatues? Auferes tecum? fraudabis maritum ſua
poſſeſſione. Relinques apud illum? ſpoliabis teipſam
eo, quo nihil habes carius. Poſtremo dic mihi, ha-
besne quæ tibi male velint? XA. Habeo * novercam
germanam; præterea ſocrum huic ſimillimam. Ev.
Adeo tibi male volunt? XA. Cuperent extinctam.

Felici fundo.] Sic *Plautus* locutus eſt, fundum aras alienum de adultero.

Eulalia.] Eulalia à bene loquendo nomen habet. Pſeudolalia, à mendaci loquacitate.

Novercam germanam.] Non de gente aut ſorore ſentit, ſed germanam dixit veram. Novercarum autem eſt odiſſe privignos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Ev. Et iſtæ tibi fac ut in mentem veniant.
enim illis poſſis facere gratius, quam ſi videan
divulſam à marito, viduam, imo plus quam vid
vivere? Nam viduis licet alteri nubere. Xa. I
dem probo tuum conſilium, ſed tædet diutini
ris. Ev. At reputa quantum laborum ſumſeris p
quam hunc pſittacum docueris quædam hu
verba ſonare. Xa. Plurimum profecto. Ev
piget operam ſumere in fingendo marito, qu
perpetuo ſuaviter degas ætatem? Quantum la
ſumunt homines, ut equum ſibi commodum
dant? & nos pigebit adlaborare, ut maritis ut
commodioribus? Xa. Quid faciam? Ev. Jam
Cura ut domi niteant omnia, ne quid ſit moleſ
quod illum exigat ex ædibus. Tu te illi com
præbe, ſemper interim memor reverentiæ c
dam, quam uxor debet marito. Abſit triſtitia;
abſit & petulantia: nec putida ſis, nec laſciva.
apparatus domi lautus. Noſti palatum mariti: q
illi ſuaviſſimum eſt, id coquito. Quin etiam iis, q
ille amat, comem & affabilem te præbeto. Hos
quenter ad convivium voca. In convivio facito
læta plenaque hilaritatis ſint omnia. Denique
quando ille vino lætior pulſabit ſuam teſtudinem,
voce accinito. Sic aſſuefacies maritum manere
mi, & minues impenſas. Sic enim ille cogita
tandem; Næ ego inſigniter inſanio, qui foris m
gna rei famæque jactura victitem cum ſcorto, c
domi habeam uxorem multo lepidiorem, meiq
amantiorem, apud quam nitidius ac lautius acc
liceat. Xa. An credis, ſucceſſurum, ſi tentem? E
Me vide. Ad me recipio. Interim & maritu
tuum aggrediar: admonebo & illum ſui offic
Xa. Laudo conſilium: at vide ne quid hujus r
ſuboleat ipſi. * miſceret cœlum terræ. Ev. N
metue. Ita per ambages temperabo ſermonem,
ipſe mihi narret, quid inter vos ſit turbarum. H
facto, meo more tractabo illum blandiſſime, &,
ſpero, tradam eum tibi commodiorem. De te p
occaſionem mentiar, quam amanter de illo ſis l

cut:

Miſceret cœlum terræ.] De vehementi perturbatione dictum eſt proverbium. *In-venalis*. Licet & mare cœ confundas, homo ſum.

XA. Chriſtus bene fortunet quod agimus. Aderit, modo ne deſis tibi.

MILITIS, ET CARTHUSIANI.

SAlve, mi frater. CA. Salve & tu, germane cariſſime. MI. Vix te agnoſco. CA. ...eone conſenui intra biennium? MI. Non: ſed ...put raſum, nova veſtis, faciunt, ut mihi videaris ...ud quoddam animal. CA. Itane non agnoſceres ...orem tuam, ſi tibi occurreret induta nova veſte? ...I. Non, ſi tali. CA. At ego te probe agnoſco, ...ui non ſolum veſtis mutata eſt, verum etiam facies, ...tuſque corporis habitus. Quot coloribus pictus ...s? Nulla avis æque variat plumas ſuas. Tam quam ...mnia ſecta, quam nihil juxta naturam aut morem ...ommunem! Adde tonſum verticem, barbam ſe...iraſam, ſilvam, quæ ſupra labrum ſuperius eſt, ...erplexam, nec aliter hinc & hinc prominentem, ...uam ſolent in felibus pili longiores. Nec una ci...atrix fœdavit vultum; ut * Samius quiſpiam litte...atus videri poſſis, de quo jocus eſt proverbii. MI. Sic decet redire è bello. Sed dic mihi; erat heic tanta bonorum medicorum inopia? CA. Quam ob rem? MI. Quia nulli commiſeris ſanandum cerebrum tuum prius, quam in hanc ſervitutem te præcipitem dares. CA. Itane videor inſaniſſe? MI. Maxime. Quid erat neceſſe heic te * ſepeliri ante tempus, cum eſſet unde commode viveres in mundo? CA. At nunc non videor tibi in mundo vivere? MI. Non, per Jovem. CA. Dic quam ob rem? MI. Quia non licet ambulare quo velis. Huic loco velut caveæ includeris: adde raſuram, veſtem prodigioſam, ſolitudinem, piſcium perpetuum eſum, ut mirer, te ipſum non verti in piſcem. CA. Si verterentur homines in omnia quibus veſcuntur, tu jam pridem porcus eſſes. Nam ſuilla ſoles delectari. MI. Non dubito quin jam dudum pœniteat te inſtituti: paucos enim comperio, quos non capiat pœnitudo. CA. Hoc illis uſu venit, qui ſe in hoc vitæ genus velut in puteum præcipitant: ego di-

Samius litteratus.] In cicatricoſos proverbium. Vide Chiliades.

Sepeliri ante tempus.] Alludit huic quod dicuntur mundo mortui.

ſcendi ſenſim & conſulto, prius explorato m
perſpectaque tota hujus vitæ ratione, jam
natus viginti octo; qua ætate ſibi quiſque no
ſe poteſt. Quod ad locum attinet, tu quoque
anguſto concluderis, ſi totius mundi conſi
amplitudinem. Nec refert quam ſpatioſus ſit
modo nihil deſit ad vitæ commoditatem. Mu
ro aut nunquam exeunt civitatem, in qua nati
qui ſi vetarentur exire, magnopere ſibi diſplice
& inceſſeret illis mira libido relinquendæ civi
hic affectus vulgaris eſt; quo ego careo. Imagi
heic totum eſſe mundum, & hæc tabula mihi to
terrarum orbem repræſentat. quem ego cogitati
jucundius ſimul & tutius perambulo, quam is
navigavit ad novas inſulas. MI. Heic tu prope
dum dicis verum. CA. Raſuram damnare non
tes, qui volens tondearis, utique commoditatis
tia. Mihi raſura, ſi nihil aliud, certe reddit c
purius, ac fortaſſe ſalubrius. Venetiæ quam m
patricii totum etiam caput radunt? Quid au
habet prodigioſum veſtis? Nonne tegit corpus?
duplicem uſum adhibetur veſtis, ut depellatur
juria cœli, eaque velet quæ pudor jubet tegi.
non hos uſus præbet hæc veſtis? Sed offendit
lor. quis color magis decet omnes Chriſtian
quam is qui datus eſt omnibus in baptiſmo? Dic
eſt tibi quoque; Accipe veſtem candidam. H
itaque veſtis admonet me, quid promiſerim in
ptiſmo; nimirum innocentiæ perpetuum ſtudi
Porro ſolitudinem ſi vocas turbæ fugam; h
exemplum eſt non noſtrum, ſed veterum prophe
rum, atque etiam philoſophorum Ethnicorum,
quibuſcunque bonæ mentis cura fuit. imo poët
aſtrologi, ac ſimilibus artibus dediti, quoties aliq
magni ac ſupra vulgus hominum moliuntur, ſec
ſum quærere ſolent. Cur autem voces hanc ſoli
dinem? Unius amiculi confabulatio pellit ſolitu
nis tædium. Heic habeo ſodales omnium re
plus quam ſedecim. Adhæc interviſunt amici c
brius quam vellem, aut expedit; & tibi videor
ſolitudine vivere? MI. At non ſemper licet c
his confabulari. CA. Nec ſemper expedit. Atq
hoc jucundior eſt confabulatio, quod volupta

g

ſam augeat * interrupta copia. MI. Non peſ-
conjectas. Nam mihi quoque ſuaviores ſunt
es revoluto Paſcha poſt quadrageſimam. CA.
interim tamen, cum maxime videor ſolus, de-
mihi confabulones, longe feſtiviores ac ſua-
es iſtis vulgaribus congerronibus. MI. Ubi ſunt?
Vides heic codicem Euangelicum? in hoc me-
fabulatur ille, qui, olim additus facundus co-
in via duobus diſcipulis proficiſcentibus in E-
ntem, effecit, ut non ſentirent itineris laborem,
ſentirent dulciſſimum cordis ardorem, inhian-
mellitis illius ſermonibus. In hoc mihi loquitur
lus, in hoc Eſaias, cæterique prophetæ. Heic
cum confabulatur dulciſſimus ille Chryſoſto-
s, heic Baſilius, heic Auguſtinus, heic Hierony-
s, heic Cyprianus; cæterique non minus eruditi
am facundi doctores. An noſti ullos tam amœ-
confabulones, quos cum his conferas? An in
ſodalitio, quod mihi nunquam non adeſt, repu-
obrepere poſſe ſolitudinis tædium? MI. Mihi
ſtra loquerentur non intellecturo. CA. Jam quid
ert quibus rebus hoc corpuſculum alatur? cui
nimo ſatisfit, ſi juxta naturam vivamus. Uter no-
um habitior? tu, qui veſceris perdicibus, phaſia-
s, & capis; an ego, qui vivo piſcibus? MI. Si tibi eſ-
t uxor, ut mihi eſt, minus haberes ſucci. CA. Et
eo ſufficit quilibet cibus, & quantumvis exiguus.
I. Sed interim agitas vitam Judaicam. CA. Bona
erba: Chriſtianam, ſi non aſſequimur, certe ſequi-
ur. MI. In veſte, cibo, preculis, cæteriſque cære-
oniis ponitis fiduciam, neglecto ſtudio pietatis
uangelicæ. CA. Quid alii faciant, non eſt meum
dicare: ego his rebus nequaquam confido, mini-
umque tribuo; ſed in animi puritate & in Chri-
o colloco fiduciam. MI. Cur igitur obſervas?
CA. Ut mihi pax ſit cum fratribus meis; & ne cui
uoquo modo ſim offendiculo. Nolim autem offen-
lere quenquam ob hujuſmodi res leviculas, quas
ihil eſt negotii ſervare. Ut ſumus homines
uacunque veſte tecti, minutiſſimarum etiam
erum ſimilitudo aut diſſimilitudo conciliat aut
dirimit

Interrupta copia.] *Iuvenalis*; Voluptates commendat
carior uſus.

dirimit concordiam. Raſum caput, aut veſti
lor, per ſe quidem non commendat me Deo
quid diceret populus, ſi comam alerem, aut
iſtam veſtem ſumerem? Reddidi tibi rationem
conſilii, nunc quæſo ut mihi viciſſim tui conſil
tionem reddas, dicaſque, ubi ceſſarint omnes
medici, cum relicta domi uxore juvencula
beris, proficiſcereris in militiam, vili ſalario
ductus ad jugulandos homines, idque tui qu
capitis periculo. Neque enim tibi res erat *
fungis aut papaveribus, ſed cum armatis v
Utrum vero putas infelicius, jugulare Chriſtian
hominem ob mercedulam, à quo nunquam ſiſ-
ſus; an te ipſum ſimul, & corpus, & animam, i-
ternum exitium mittere? MI. Fas eſt occi
hoſtem. CA. Fortaſſis eſt, ſi impetat patriam tu
Tum pium videri poteſt, pugnare pro liberi
uxore, pro parentibus & amicis, *pro aris &
cis, pro tranquillitate publica. Quid iſtuc ad tu
militiam mercenariam? Ego, ſi periſſes in hoc b
lo, non redemiſſem animam tuam vitioſa nu
MI. Non? CA. Non, ita me Chriſtus bene an
Jam utrum exiſtimas durius, obedire bono vi
quem nos priorem vocamus, qui vocet ad prec
ad ſacram lectionem, ad doctrinam ſalutarem,
pſallendum Deo: an obedire barbaro cuipiam C
turioni, qui ſæpe magnis ac nocturnis itineribus
cet quo lubet, ac revocet; qui bombardarum i
bus objiciat, qui jubeat te ſtare loco aut occiſur
aut occidendum? MI. Minus narras, quam res
beat, malorum. CA. Si quid ego deflexero à di
plina hujus inſtituti, pœna eſt admonitio, aut al
leve quiddam: tibi, ſi quid committas adverſus
ges imperatorias, aut pendendum eſt, aut nu
inter intentatas in te lancearum cuſpides eundu
Nam plecti capite, beneficium eſt. MI. Non p
ſum refragari veris. GA. Jam cultus iſte ſatis in
cat, te non multum nummorum referre domu

M

Cum fungis.) Fungi fragiles ſunt: & papavera ſolent decollari baculo.

Pro aris.) Verba ſunt hiſtoricis peculiaria. Per aram ſignificant ut religionem
orum: per focum, rem
meſticam. Nam & focus
cer erat laribus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Nummorum mihi jam pridem ne pilus quidem
imo multum aeris alieni conflavi. Proinde huc
xi, ut me inſtruas viatico. CA. Utinam huc
xiſſes, cum properares in ſceleratam iſtam mi-
n! Sed unde tanta nuditas? MI. Rogas, unde?
quid ex ſalario, quidquid ex prædationibus,
egiis, rapinis, furtis parare licuit, id totum ab-
batur in vina, ſcorta, & aleam. CA. O te mi-
n! Et interim uxorcula, cujus gratia Deus juſ-
linqui patrem & matrem, domi mœrebat de-
cum parvis liberis. Et interea tibi videbaris
re in tantis miſeriis, in tantis ſceleribus? MI.
fallebat ſenſum malorum, quod innumeros ha-
m malorum ſocios. CA. Quin illud vereor, ne
r te non agnoſcat. MI. Quî ſic? CA. Quia ſic
trices pinxerunt tibi novam faciem. In fronte
n foſſam habes? Videtur tibi exſectum fuiſſe
nu. MI. Imo ſi rem noſſes, gratulareris mihi
c cicatricem. CA. Quam ob rem? MI. Mini-
minus aberat, quin perierim. CA. Quid erat
i? MI. Cuidam tendenti rupta eſt baliſta cha-
a: ejus fragmentum inſiliit in frontem. CA. Et
bucca cicatricem habes palmo longiorem. MI.
c vulnus accepi in pugna. CA. Bellica? MI.
n inter aleam ortum eſt diſſidium. CA. Jam &
nento video neſcio quid gemmarum. MI. Nihil
CA. Suſpicor, tibi contractam ſcabiem, quam
ant Hiſpanicam. MI. Recte divinas, mi frater.
rtium ea laboravi uſque ad vitæ periculum. CA.
de hoc mali accidit tibi, ut ſic incurvus incedas,
ſi eſſes nonagenarius, aut quaſi meſſor quiſpiam,
quaſi * delumbatus eſſes fuſte? MI. Morbus ita
ntraxit nervos. CA. Næ heic magnificam paſſus
metamorphoſin. Antehac eras eques, nunc ex
ntauro factus es animal ſemireptile. MI. Hæc
nirum eſt alea Martis. CA. Imo hæc eſt inſania
e mentis. Quas vero * manubias uxori tuæ, li-
riſque tuis referes domum? lepram? Nam iſta
bies nihil aliud eſt, quam lepræ ſpecies, niſi quod
o non vitatur, quia multorum eſt communis,
præci-

* *Delumbatus.*] Qui lumbos bet fractos, aut caſu, aut o quovis infortunio.

* *Manubias.*) Manubiæ, pecunia ex ſpoliis relicta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

præcipue nobilium: at ob hoc ipſum magis debebat vitari. Nunc iſtud malum adfricabis iis qui tibi debuerant eſſe cariſſimi: & ipſe per omnem vitam putre cadaver circumferes. MI. Quæſo te, frater, ut deſinas: ſatis malorum eſt, etiamſi non accedat objurgationis moleſtia. CA. Quotam autem malorum partem commemoravi? Iſta corporis duntaxat ſunt; jam animam vero qualem refers, quanta ſcabie putrem, quot vulneribus ſaucium? MI. Tam puram refero, quam eſt cloaca illa in via, quæ dicitur vulgo Maberti, aut latrina publica. CA. Vereor ne multo pejus oleat apud Deum & angelos ejus. MI. Sed jam rixæ ſatis eſt; de aliquid de ſarciendo viatico. CA. Mihi nihil eſt quod dem; experiar quid velit Prior. MI. Atqui ſi quid daretur, eſſent tibi paratæ manus: nunc multæ obſtant difficultates, quando numerandum eſt quid. CA. Quid alii faciant, ipſi viderint: mihi nec ad accipiendum, nec ad dandum ſunt manus. Ve[illegible]de his à prandio; nunc tempus monet, ut accumbamus.

*PSEUDOCHEI, ET PHILETYMI.

PH. Unde tibi ſcatet tanta mendaciorum vis? PS. Unde ſuppetunt araneæ fila? PH. Non eſt igitur artis, ſed naturæ. PS. A natura profecta ſunt ſemina; ars & uſus auxere facultatem. PH. Non te pudet? PS. Non magis quam coccycem ſuæ cantionis. PH. At tibi in manu eſt mutare cantionem tuam; & in hoc eſt homini data lingua, ut vera prædicet. PS. Imo ut conducibilia. At non ſemper expedit vera dicere. PH. Ita nonnunquam conducit habere manus furaces. Et hoc vitium eſſe cognatum, teſtatur etiam populare *proverbium. PS. Utrumque vitium honeſtis nititur auctoribus. Illud habet Ulyſſem tantopere laudatum ab Homero; hoc Mercurium etiam Deum, ſi poëtis credimus. PH. Cur igitur vulgus execratur mendaces, fures etiam ſubiguntur in crucem? PS. Non ideo quod mentiantur, aut furentur, ſed quod inſcite mentiantur aut furentur: vel quia præter naturam, vel quia non ſatis callentes artem. PH. Hic

ſ[illegible]tor

Pſeudocheus.] Fuſor mendaciorum. *Philetymus*, amans veritatis.

Proverb.] Qui mendax, idem & furax.

ꝛiptor quiſpiam, qui tradit artem mentiendi? ;. Bonam artis partem monſtravere tui rheto- ;s. PH. Hi quidem tradunt artem bene dicendi. s. Verum: ſed bona pars bene dicendi eſt, ſci- : mentiri. PH. Quid eſt ſcite mentiri? Ps. Vis efiniam? PH. Volo. Ps. Eſt ita mentiri, ut lucro t, nec deprehendi poſſis. PH. At quotidie depre- iendantur multi. Ps. Iſti non ſunt artifices abſo- uti. PH. Es igitur tu abſolutus artifex? Ps. Pro- ;emodum. PH. Experire an me poſſis mentiendo allere. Ps. Et te quoque poſſim, vir optime, ſi ibeat. PH. Dic igitur aliquod mendacium. Ps. At am dixi. Non deprehendiſti? PH. Non. Ps. Age ac ſis attentus. Nunc incipiam mentiri. PH. Sum attentus. dic aliquid. Ps. At jam iterum mentitus ſum, te non deprehendente. PH Equidem nihil ad- huc audio mendacii. Ps. Audiſſes, ſi calleres ar- tem. PH. Proinde commonſtra tu. Ps Primum appellavi te virum optimum. An non iſtuc eſt in- ſigne mendacium, cum ne bonus quidem ſis. & ſi bonus eſſes, optimus dici non poſſis, cum ſint innu- meri te meliores. PH. Heic plane fefelleras. Ps Jam fac periculum, an poſſis alterum mendacium ex te deprehendere. PH. Non poſſum. Ps. Heic deſidero ingenium, quod alibi præſtas. PH. Fateor; oſtende tu. Ps Cum dicerem, nunc incipiam men- tiri, nonne magnifice mentiebar, cum tot annos aſ- ſueverim mentiri, & paullo antequam hoc dicerem, eſſem mentitus? PH. Mirum præſtigium. Ps. Sed nunc ſaltem monitus arrige aureis, ut deprehendas mentientem. PH. Arrexi: dic. Ps. Imo jam di- ctum eſt, & tu meum mendacium es imitatus. PH. Tu mihi perſuadebis, quod nec aures habeam, nec oculos. PS. Cum homini ſint aures immobiles, ut nec arrigi poſſint, nec demitti, mentiebar te arre- cturum aures. PH. Talibus mendaciis plena eſt omnis hominum vita. Ps. Non talibus tantum, ô bo- ne. Nam hæc ludicra ſunt. ſunt quæ rem adferant. PH. Turpius eſt lucrum ex mendacio, quam *ex lotio. Ps. Verum eſt, inquam; ſed iis qui men-

Ex lotio.] Alludit ad Veſ- paſiani dictum Lucri bo- nus eſt odor ex re qualibet. Nam is vectigal collegit ex lotio] re male olente, at non male olebat pecunia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

tiendi neſciunt artem. PH. Quam igitur tu call artem? Ps. Non æquum eſt, ut te gratis docear numera; & audies. PH. Non emo malas artes. P Donas igitur gratis fundum tuum? PH. Non ſic ii ſanio. Ps. At ego ex hac arte mea certiores capi fructus, quam tu ex tuo fundo. PH. Manebit til ars tua; tantum profer *ſpecimen, ut intelligam non omnino vanum eſſe quod dicis. Ps. Accip igitur ſpecimen. Multis multorum negotiis meme admiſceo: emo, vendo, recipio, ſumo mutuo, acc pio depoſitum. PH. Quid tum poſtea? Ps. Atqu heic potiſſimum capto eos, â quibus non facile de prehendar. PH. Quos? Ps. Stupidos, obliviοſos incogitantes, longe ſemotos, & mortuos. PH. Cer tum eſt, mortuos neminem redarguere. Ps. Si quic cui vendo in diem, diligenter annoto in libellis ra tionum. PH. Quid deinde? Ps. Ubi reddenda eſt pecunia, plus imputo mercium emptori, quam ac ceperit. Is ſi incogitans eſt, aut obliviοſus, mih certum eſt lucrum. PH. Quid ſi deprehendat? Ps. Profero librum rationalem. PH. Quid ſi is doceat & evincat, ſe non accepiſſe quod imputas? Ps. Reclamo quantum poſſum. Nam in hac arte prorſus inutilis eſt pudor. Denique * extrema ancora eſt, ut aliquid comminiſcar. PH. Quid palam deprehenſus? Ps. Nihil eſt facilius. erravit famulus; aut ipſe lapſus ſum memoria. Scitum eſt, multas ſimul miſcere rationes: heic facilius eſt, imponere. Exempli cauſſa: ſunt quædam diſpuncta, quod ſoluta ſit pecunia: ſunt alia pro quibus nihil numeratum eſt. Hæc in poſterioribus codicillis miſceo, ſic ut nihil diſpungam. Ubi ſupputatur, contendimus, & vinco plerumque, vel perjurio. Eſt & hoc artis: fere rationem ineo cum accincto ad iter, & imparato. Nam mea mihi ſemper parata ſunt. Deponitur aliquid apud me, ſervo clam apud me, nec reddo. Longum eſt prius quam reſciſcat ille, ad quem res miſſa eſt. Tandem ſi non licebit inficiari, dico, mihi periſſe: aut contendo, me miſiſſe, quod non miſi: incuſo aurigas. Poſtremo, ſi vitare non poſſum,

quin

Specimen.] Id eſt, guſtum ſive exemplum.

Extrema ancora.] Id eſt, ſupremum refugium. Vide prov. de ſacra ancora.

quin reddam, reddo acciſum. PH. Bella vero ars! PS. Nonnunquam * eodem nomine bis accipis pecuniam, ſi liceat: primum domi, deinde illic quo proficiſcor: & nuſquam non ſum. Interim tempus inducit oblivionem, confunduntur rationes, aliquis moritur, aut ſuſcipit longinquam peregrinationem: ut omnia peſſime cadant, ſaltem interim uſus ſum aliena pecunia. Nonnullos etiam capto ſpecie benignitatis, ut faveant mentienti, ſed ſemper de alieno: de meo nec matri darem teruncium. Quamquam autem in ſingulis videatur lucrum exiguum, ex multis tamen (multis enim memet, ut dixi, miſceo) naſcitur acervus haudquaquam pœnitendus. Porro ne deprehendar, cum multæ ſint technæ, tum illa præcipua: omneis omnium epiſtolas, quas poſſum, intercipio, reſigno ac lego. Si quid obfuturum ſuſpicor, premo: aut ſi reddo, reddo meo tempore. Ad hæc inter longo ſemotos intervallo mendaciis meis ſero ſimultatem. PH. Quis iſtinc uſus? PS. Geminus. Primum, ſi non præſtatur quod alterius nomine promiſi, & quo nomine munus etiam accepi; * nam fumos hujuſmodi magno vendo: fingo, per illum aut illum ſtetiſſe, quo minus perfectum ſit. PH. Quid ſi neget ille? PS. Is procul abeſt, puta Baſileæ; ego polliceor in Anglia. Deinde fit, ut orta ſimultate neuter alteri credat, ſi quid incuſer. Habes ſpecimen artis. PH. At iſtam artem nos craſſiores ſolemus vocare furtum, qui * ficum vocamus ficum, & ſcapham ſcapham. PS. O hominem juris Cæſarii rudem! An licet intendere actionem furti ei, qui ſuppreſſit depoſitum, aut qui abjurat mutuum, aut ſimili techna impoſuit? PH. Oportuit. PS. Proinde vide prudentiam artificum. Ex his plus eſt lucri, aut certe tantundem; & minus eſt periculi. PH. Male ſit tibi cum tuis technis ac mendaciis. Non enim libet dicere, Vale. PS. Tu ringere cum tua pannoſa veritate; ego interim ſuaviter agam cum meis furtis

Eodem nomine.] Nomen hic titulus eſt debiti. unde & pro debitoribus accipiuntur nomina.

Nam fumos.] Vide Proverb. Fumos vendere.

Ficum ficum, ſcapham.] Græca vox ambigua eſt. ſed opinor, melius verti per ligonem, à *σκάπτω*, quod eſt fodio.

ac mendaciis, dextro * Ulyſſe ac Mercurio adfert lucrum, vafer & ipſe ac furax.

Ulyſſe ac Mercurio.] Ulyſſes ab Homero fingitur vafer, ac mendax Mercurius.

Naufragium.

ANTONIUS, ADOLPHUS.

AN.* Horrenda narras. Eſt iſtuc navigare? Prohibeat Deus, ne mihi quidquam unquam tale veniat in mentem. AD. Imo. quod hactenus memoravi, luſus merus eſt præ his quæ nunc audies. AN. Plus ſatis malorum audivi: inhorreſco te memorante, quaſi ipſe periculo interſim. AD. Imo mihi jucundi ſunt acti labores. Ea nocte quiddam accidit, quod magna ex parte ſpem ſalutis ademit nauclero. AN. Quid, obſecro? AD. * Nox erat ſubluſtris, & in ſummo malo ſtabat quidam è nautis in galea; ſic enim vocant, opinor; circumſpectans, ſi quam terram videret: huic cœpit adſiſtere ſphæra quædam ignea: id nautis triſtiſſimum oſtentum eſt, ſi quando ſolitarius ignis eſt; felix, cum gemini. Hos vetuſtas credidit * Caſtorem & Pollucem. AN. Quid illis cum nautis, quorum alter fuit eques, alter pugil. AD. Sic viſum eſt poëtis. Nauclerus qui clavo aſſidebat, Socie, inquit, (nam eo nomine ſe mutuo compellant nautæ;) videſne, quod ſodalitium tibi * claudat latus? Video, reſpondit ille; & precor ut ſit felix. Mox globus igneus delapſus per funes devolvit ſeſe uſque ad nauclerum. AN. Num ille exanimatus eſt metu? AD. Nautæ auſſuevere monſtris. Ibi pauliſper commoratus, volvit ſe per margines totius navis, inde per medios * foros dilapſus evanuit. Sub meridiem cœpit magis ac magis incrudeſcere tempeſtas. Vidiſtine unquam Alpes? AN. Vidi. AD. Illi montes * verrucæ ſunt ſi conferantur ad undas maris. Quoties tollebamur in altum, licuiſſet lunam digito contingere: quoties demittebamur, videbamur dehiſcente

te

Horrenda narras.] Ex abrupto incipit colloquium more comœdiarum.

Nox erat ſubluſtris.] Id eſt; Quæ nonnihil habebat lucis.

Caſtorem & Pollucem.] Vide *Plin.* lib. 2. cap. 37.

Claudat latus.] Id eſt, aſtet lateri. Sic *Horatius*, Ut ne tegam ſpurco Damæ latus.

Foros.] Fori ſunt tabulata: navis ac veluti tectum.

Verrucæ.] Id eſt, tubercula. Sic Cato, ni fallor, collem Verrucam appellavit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

[...]e terra recta ire in Tartara. AN. O inſanos qui [...]e credunt mari! AD. Nautis fruſtra luctantibus [c]um tempeſtate, tandem nauclerus totus pallens [n]os adiit. AN. Is pallor præſagit aliquod magnum [m]alum. AD. Amici, inquit, deſii eſſe dominus na[v]is meæ; vicere venti; reliquum eſt ut ſpem no[ſ]tram collocemus in Deo, & quiſque ſe paret ad extrema. AN. O vere * Scyticam concionem! AD. In primis autem, inquit, exoneranda eſt navis; ſic jubet * neceſſitas durum telum: præſtat conſulere vitæ, diſpendio rerum, quam ſimul cum rebus interire. Perſuaſit veritas: projecta ſunt in mare plurima vaſa plena pretioſis mercibus. AN. Hoc erat vere * jacturam facere. AD. Aderat Italus quidam, qui legatum egerat apud regem Scotiæ: huic erat ſcrinium plenum vaſis argenteis, annulis, panno, ac veſtimentis ſericis. AN. Is nolebat * decidere cum mari? AD. Non; ſed cupiebat aut perire cum * amicis opibus ſuis, aut ſimul cum illis ſervari. Itaque refragatur. AN. Quid nauclerus? AD. Per nos, inquit, liceret tibi cum tuis, perire ſolum: ſed æquum non eſt, ut nos omnes tui ſcrinii cauſa periclitemur: alioqui te una cum ſcrinio dabimus in mare præcipitem. AN. Orationem * vere nauticam. AD. Sic Italus quoque jacturam fecit, multa mala precans & ſuperis & inferis, quod ſuam vitam elemento tam barbaro crediidiſſet. AN. Agnoſco * vocem Italicam. AD. Paulo poſt venti nihilo mitiores facti noſtris muneribus, rupere funes, disjecere vela. AN. O * calamitatem! AD.

 Ibi

Scyticam concionem.] Id eſt, duram, Vide proverb. Σκυθῶν ῥῆσις.

Neceſſitas.] Alludit ad illud *Plinii*: Maximum telum neceſſitas. Rurſum ad illud: Τῇ ἀνάγκῃ οὐδὲ οἱ θεοὶ μάχονται.

Iacturam facere.] Jactura damnum eſt: & jacturam facere dicitur, quiſquis damno afficitur: hic erat vere jactura, à jaciendo dicta.

Decidere.] Decidere, eſt paciſci portione rerum, ut reliqua maneant ſalva.

Amicis opibus.] Pro adamatis.

Vere nauticam.] Semper nautæ finguntur immanes, Quale eſt elementum, tales ſunt & illi.

Vocem Italicam.] Nam Itali magno ſtomacho barbarum vocant, quicquid eſt peregrinum.

Calamitatem.] Quod eſt culmorum, traxit ad inſtrumenta navis.

Ibi rurſus nos adit nauta. AN. Concionaturus? AI
Salutat: Amici, inquit, tempus hortatur ut unu
quiſque Deo ſe commendet, ac morti ſe præpare
Rogatus à quibuſdam nauticæ rei non imperitis, a
quot horas ſe crederet poſſe tueri navem, negav
ſe poſſe polliceri quidquam, ſed ultra tres hora
non poſſe. AN. Hæc concio durior etiam erat prio
re. AD. Hæc ubi locutus eſt, jubet incidi func
omnes, ac malum uſque ad * thecam, cui inſe
ritur, incidi ſerra, ac ſimul cum antennis devolvi i
mare. AN. Cur hoc? AD. Quoniam ſublato au
lacero velo erat oneri, non uſui: tota ſpes erat i
clavo. AN. Quid interea vectores? AD. Ibi vi
diſſes miſeram rerum faciem: nautæ canentes, Sal
ve Regina, implorabant matrem Virginem, appel
lantes eam ſtellam maris, reginam cœli, dominan
mundi, portum ſalutis, aliiſque multis titulis ill
blandientes, quos nuſquam illi tribuunt ſacræ litte
ræ. AN. Quid illi cum mari, quæ nunquam, opinor
navigavit? AD. Olim Venus agebat curam nauta
rum, quia nata credebatur ex mari: ea quonian
deſiit curare, ſuffecta eſt huic matri non virgin
Virgo mater. AN. Ludis. AD. Nonnulli procum
bentes in tabulas adorabant mare, *quidquid era
olei effundentes in undas, non aliter illi blandien-
tes, quam ſolemus irato principi. AN. Quid aie-
bant? AD. O clementiſſimum mare, ô generoſiſſi-
mum mare, ô ditiſſimum mare, ô formoſiſſimum
mare; miteſce, ſerva. Hujuſmodi multa occineban
ſurdo mari. AN. Ridicula ſuperſtitio. Quid alii?
AD. Quidam nihil aliud quam vomebant, plerique
vota nuncupabant. Aderat Anglus quidam, qu
promittebat montes aureos Virgini Walſamgami-
cæ, ſi vivus attigiſſet terram. Alii multa promit-
tebant ligno crucis, quod eſſet in tali loco, alii rur-
ſum quod eſſet in tali loco. Idem factum eſt de
Maria virgine, quæ regnat in multis locis; & pu
tant votum irritum, niſi locum exprimas. AN. Ri-
diculum: quaſi divi non habitent in cælis. AD. Eran

qu

Thecam.] Theca quodvis repoſitorium.

Quicquid erat olei.] Ea natura eſt olei, ut lucem adferat, ac tranquillet omnia etiam mare, quo non aliud elementum implacabilius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ui ſe promitterent fore Carthuſianos. Erat unus
ui polliceretut, ſe aditurum divum Jacobum, qui
abitat Compoſtellæ, nudis pedibus & capite, cor-
ore tantum lorica ferrea tecto, ad hæc cibo emen-
icato. AN. Nemo meminit Chriſtophori? AD.
Jnum audivi non ſine riſu, qui clara voce, ne non
xaudiretur, polliceretur Chriſtophoro, qui eſt Lu-
etiæ in ſummo templo, mons verius quam ſtatua,
cereum tantum quantus eſſet ipſe. Hæc cum voci-
ferans quantum poterat identidem inculcaret, qui
forte proximus aſſiſtebat illi notus, cubito tetigit
eum, ac ſubmonuit: Vide quid pollicearis: etiamſi
rerum omnium tuarum * auctionem facias, non
fueris ſolvendo. Tum ille voce jam preſſiore, ne
videlicet exaudiret Chriſtophorus: Tace, inquit,
fatue; an credis, me ex animi ſententia loqui? Si
ſemel contigero terram, non daturus ſum illi can-
delam ſebaceam. AN. O craſſum ingenium! ſuſpi-
cor, fuiſſe * Batavum. AD. Non; ſed erat Zelan-
dus. AN. Miror, nulli in mentem veniſſe Paulum
Apoſtolum, qui ipſe olim navigarit, & fracta navi
deſilierit in terram. Is enim haud ignarus mali di-
dicit miſeris ſuccurrere. AD. Pauli nulla erat men-
tio. AN. Precabantur interim? AD. Certatim. A-
lius canebat, Salve Regina; alius, Credo in Deum.
Erant qui peculiares quaſdam preculas habebant,
non diſſimiles magicis, adverſus pericula. AN. Ut
afflictio facit religioſos! rebus ſecundis nec Deus,
nec divus quiſquam nobis venit in mentem. Quid
tu interea? Nulli divorum nuncupabas vota? AD.
Nequaquam. AN. Cur ita? AD. Quia non pa-
ciſcor cum divis. Quid eſt enim aliud quam con-
tractus juxta formulam. * Do, ſi facias aut, Fa-
ciam, ſi facias: Dabo cereum, ſi enatem: Ibo Ro-
mam, ſi ſerves. AN. At implorabas alicujus divi
præſidium. AD. Ne id quidem. AN. Quam ob
rem autem? AD. Quia ſpatioſum eſt cœlum. Si
cui divo commendaro meam ſalutem, puta ſancto
Pe-

Auctionem facias.] Auctio, venditionis genus, in quo à licitantibus intenditur pretium.

Batavum.] Vulgari joco Batavi dicuntur craſſi.

Do, ſi facias.] Formulæ ſunt contractuum, quos jureconſulti vocant innominatos.

Petro, qui fortaſſe primus audit, quod adſtet oſti
prius quam ille conveniat Deum, prius quam e
ponat cauſſam, ego jam periero. AN. Quid igit
faciebas? AD. Recta adibam ipſum patrem, dicen
Pater noſter, qui es in cœlis. Nemo divorum il
citius audit, aut libentius donat quod petitur. A
Sed interea non reclamabat tibi conſcientia? No
verebaris appellare patrem, quem tot ſceleribu
offenderas? AD. Ut ingenue dicam, deterreb
nonnihil conſcientia; ſed mox recipiebam animum
ita mecum cogitans: Nullus eſt pater tam iratus fi
lio, quin, ſi videat eum periclitantem in torrent
aut lacu, capillis arreptum ejiciat in ripam. Inte
omneis nullus ſe tranquillius agebat, quam mulic
quædam, cui erat infantulus in ſinu, quam lacta
bat. AN. Quid illa? AD. Sola nec vociferaba
tur, nec flebat, nec pollicitabatur: tantum com
plexa puellum, precabatur tacite. Interea dum na
vis ſubinde illideretur vado, nauclerus metuens n
tota ſolveretur, rudentibus eam cinxit à prora &
puppi. AN. O miſera præſidia! AD. Interim exoritu
quidam ſacrificus ſenex, annos natus ſexaginta,
nomen erat Adamus: is abjectis veſtibus uſque
ad induſium, abjectis etiam ocreis, & calceis, juſ-
ſit ut omnes itidem pararemus nos ad natandum.
Atque ita ſtans in medio navis, concionatus eſt no-
bis ex Gerſone quinque veritates de utilitate con-
fitendi: hortatus omneis ut ſe quiſque præpararet
& vitæ & morti. Aderat & Dominicanus quidam.
His confeſſi ſunt qui volebant. AN. Quid tu? AD.
Ego videns omnia plena tumultus, tacite confeſſus
ſum Deo, damnans apud illum meam injuſtitiam,
& implorans illius miſericordiam. AN. Quo mi-
graturus, ſi ſic periſſes? AD. Hoc committebam
judici Deo. Neque enim volebam eſſe mei ipſius
judex: tamen bona quædam ſpes interim habebat
animum meum. Dum hæc aguntur, redit ad nos
nauta lacrymabundus. Paret, inquit, ſe quiſque, nam
navis non erit nobis uſui ad quartam horæ partem.
Jam enim locis aliquot convulſa hauriebat mare.
Paulo poſt nauta renuntiat nobis, ſe videre pro-
cul turrim ſacram, adhortans, ut divi, quiſquis eſ-
ſet ejus templi præſes, auxilium imploraremus.

Pro-

rocumbunt omnes, & orant ignotum divum.
N. Si nomine compellaſſetis eum, fortaſſis au-
ſſet. AD. Erat ignotum. Interim nauclerus quan-
ım poteſt, eo navim dirigit jam laceram, jam un-
ique combibentem undas; ac plane dilapſuram, ni
ıdentibus fuiſſet ſuccincta. AN. Dura rerum con-
itio. AD. Eo profecti ſumus, ut ejus loci inco-
e proſpicerent nos periclitantes; ac procurren-
es catervatim in extremum litus, ſublatis togis, &
aleris in lanceas impoſitis, invitabant ad ſeſe, ac
ıctatis in cælum brachiis, ſignificabant ſe deplora-
e noſtram fortunam. AN Exſpecto quid evenerit.
AD. Jam mare totam navim occuparat, ut nihilo tu-
iores eſſemus futuri in navi, quam in mari. AN.
Heic ad ſacram ancoram confugiendum erat. AD.
mo ad miſeram. Nautæ ſcapham exonerant aqua,
ıc dimittunt in mare. In hanc omnes ſeſe conan-
ur conjicere, nautis magno tumultu reclamanti-
ous, ſcapham non eſſe capacem tantæ multitudinis;
ırriperet ſibi quiſque quod poſſet, ac nataret. Res
non patiebantur lenta conſilia: alius arripit remum,
alius contum, alius alveum, alius ſitulam, alius ta-
bulam; ac ſuo quiſque præſidio nitentes, commit-
tunt ſe fluctibus. AN. Quid interim accidit illi
mulierculæ quæ ſola non ejulabat? AD. Illa om-
nium prima pervenit ad litus. AN. Quî potuit?
AD. Impoſueramus eam repandæ tabulæ, & ſic al-
ligaveramus, ut non facile poſſet decidere: dedi-
mus illi tabellam in manum, quà vice remi utere-
tur: ac bene precantes expoſuimus in fluctus, conto
protrudentes, ut abeſſet à navi, unde erat periculum.
illa læva tenens infantulum, dextra remigabat. AN.
O viraginem! AD. Cum jam nihil ſupereſſet, quidam
avulſit ligneam ſtatuam Virginis matris, jam putrem
atq; excavatam * à ſoricibus, eamq; complexus, cœ-
pit natare. AN. Scapha pervenit incolumis? AD. Nulli

 prius

A ſoricibus.] Sorex animal, quod vulgo glirem vocant. Colu. Vites quæ ſecundum ædificia ſunt, à ſoricibus aut muribus infeſtantur. *Theodoretus* in hiſtoria eccleſiaſtica refert, cum Chriſtiani Serapidis idolum, quod grande habebatur Alexandriæ, ſecuribus frangerent, & caput ejus abſtuliſſent, greges ſoricum inde procurriſſe.

prius periere. Porro triginta ſeſe in eam conj
rant. AN. Quo malo fato id factum eſt ?
Prius quam poſſet ſe liberare à magna navi , i
vacillatione ſubverſa eſt. AN. O factum m
Quid tum ? AD. Ego , dum aliis conſulo , pœne
ieram. AN. Quo pacto ? AD. Quia nihil ſup
rat aptum natationi. AN. Illic ſubera fuiſſent
AD. In eó rerum articulo maluiſſem vile ſub
quam candelabrum aureum. Circumſpicienti
dem venit in mentem de ima mali parte : eam q
niam ſolus eximere non poteram , adſciſco ſoci
huic ambo innixi , committimus nos mari , ſi
ego dextrum cornu tenerem , ille lævum. Dum
jactamur , ſacrificus ille concionator nauticus
dium injecit ſe in humeros noſtros. Erat autem
genti corpore. Exclamamus , Quis ille tertius
perdet nos omneis. ille contra placide, Sitis, inq
bono animo , ſat ſpatii eſt. Deus aderit nobis.
Cur ille tam ſero cœpit eſſe natator ? AD. Imo
turus erat in ſcapha , una cum Dominicano : n
omnes hoc honoris illi deferebant. ſed quanqu
erant invicem confeſſi in navi , tamen obliti ne
quid circumſtantiarum , rurſus ibi in ora navis c
fitentur , & alter alteri manum imponit , interim
pha perit ; nam hæc mihi narravit Adamus. A
Quid actum eſt de Dominicano ? AD. Is , ut id
narrabat , implorata divorum ope , abjectis veſtib
nudum ſe commiſit natationi. AN. Quos divos
vocabat ? AD. Dominicum , Thomam , Vince
tium , & neſcio quem Petrum , ſed in primis fidel
Catharinæ Senenſi. AN. Chriſtus illi non ven
bat in mentem ? AD. Ita narrabat ſacrificus. A
Melius enataſſet , ſi non abjeciſſet ſacram cuc
lam : ea depoſita , quî potuit illum agnoſcere C
tharina Senenſis ? Sed perge narrare de te. A
Dum adhuc volveremur juxta navim , arbitrio f
ctuum huc & illuc ſe volventem , clavus illiſus fr
git femur ejus qui tenebat lævum cornu. Sic il
revulſus eſt ; ſacrificus precatus illi requiem æte
nam , ſucceſſit in locum illius , adhortans me , ut m
gno animo tuerer cornu meum , ac ſtrenue mov
rem pedes. Interim potabamus multum aquæ ſal
Adeo Neptunus nobis non balneum tantum ſalſu

ſ

potionem etiam ſalſam temperarit, quamquam
rificus ei rei monſtraret remedium. AN. Quod,
ecto? AD. Quoties unda nobis occurreret, ille
poſuit occipitium, ore clauſo. AN. Strenuum
em mihi narras. AD. Ubi jam aliquandiu ſic na-
ites nonnihil promoviſſemus, ſacrificus, quoniam
at miræ proceritatis, Bono, inquit, es animo;
atio vadum. Ego non auſus tantum ſperare feli-
atis. Longius, inquam, abſumus à litore, quam
vadum ſperandum ſit. Imo, inquit, ſentio pedi-
s terram. Eſt, inquam, fortaſſis è ſcriniis aliquod,
od huc devolvit mare, Imo, inquit, ſcalptu di-
torum plane ſentio terram. Cum adhuc aliquan-
a nataſſemus, ac rurſus ſentiret vadum, Tu fac,
quit, quod tibi videtur factu optimum, ego tibi
do malum totum, & vado me credo; ſimulque
ſpectato fluctuum deceſſu, pedibus ſequutus eſt
anto potuit curſu. Rurſus accedentibus undis,
raque manu complexus utrum genu, obnite-
atur fluctui, occultans ſeſe ſub undis, quemadmo-
am ſolent mergi & anates, rurſus abeunte fluctu
romicabat & currebat. Ego videns hoc illi ſucce-
ere, ſum imitatus. Stabant in arena, qui porrectis
ater ſe prælongis haſtilibus fulciebant ſeſe adver-
is impetum undarum: viri robuſti, & fluctibus
ſueti, ſic ut ultimus haſtam porrigeret adnatanti.
a contacta, omnibus in litus ſe recipientibus, tuto
ertrahebatur in ſiccum. Hac ope ſervati ſunt ali-
uot. AN. Quot? AD. Septem; verum ex his duo
oluti ſunt tepore, admoti igni. AN. Quot eratis
n navi? AD. Quinquaginta octo. AN. O ſævum
nare! ſaltem decimis fuiſſet contentum, quæ ſuffi-
iunt ſacerdotibus. Ex tanto numero tam paucos
eddidit? AD. Ibi experti ſumus incredibilem gen-
is humanitatem, omnia nobis mira alacritate ſup-
peditantis, hoſpitium, ignem, cibum, veſtes, via-
icum. AN. Quæ gens erat? AD. Hollandica. AN.
ſta nihil humanius, cum tamen feris nationibus
cincta ſit. Non repetes, opinor, poſthac Neptu-
num. AD. Non, niſi mihi Deus ademerit ſanam
mentem. AN. Et ego malim audire tales fabulas,
quam experiri.

Diver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Diverſoria.

BERTULPHUS, GULIELMUS

BE. CUr ita viſum eſt pleriſque biduum a[illegible]
duum commorari Lugduni? Ego [illegible]
iter ingreſſus non conquieſco donec perveneri[illegible]
conſtitui. GV. Imo ego admiror, quenqu[illegible]
linc avelli poſſe. BE. Quam ob rem tandem [illegible]
Quia illic locus eſt, unde non poterant avell[illegible]
Ulyſſis, illic Sirenes. Nemo domi ſuæ tractat[illegible]
lius, quam illic in * pandocheo. BE. Quid fit[illegible]
Ad menſam ſemper adſtabat aliqua mulier [illegible]
convivium exhilararet facetiis, ac leporibus. [illegible]
illic mira formarum felicitas. Primum adiba[illegible]
terfamilias, quæ ſalutabat, jubens nos hilares[illegible]
& quod apponeretur, boni conſulere. Huic ſuc[illegible]
bat filia, mulier elegans, moribus ac lingua ad[illegible]
ſtivis, ut poſſit vel ipſum * Catonem exhil[illegible]
Nec confabulantur ut cum hoſpitibus ignotis[illegible]
veluti cum olim notis ac familiaribus. BE. Ag[illegible]
Gallicæ gentis humanitatem. GV. Quonian[illegible]
tem illæ non poterant adeſſe perpetuo, quod [illegible]
obeunda munia domeſtica, reliquique convivæ[illegible]
ſalutandi, continenter adſtabat puella quam
ad omneis jocos inſtructa: una ſatis erat om[illegible]
jaculis excipiendis: hæc ſuſtinebat fabulam, [illegible]
nec rediret filia. Non mater erat natu gran[illegible]
BE. Sed qualis erat tandem apparatus? Nam fa[illegible]
non expletur venter. GV. Profecto lautus; ut [illegible]
mirer, illos tam vili poſſe accipere hoſpites. R[illegible]
peracto convivio, lepidis fabulis alunt homin[illegible]
ne quid obrepat tædii. Mihi videbar domi e[illegible]
non peregre. BE. Quid in cubiculis? GV. [illegible]
nuſquam non aderant aliquot puellæ, ridentes, l[illegible]
vientes, luſitantes: ultro rogabant, ſi quid hab[illegible]
mus veſtium ſordidarum: eas lavabant, ac l[illegible]
reddebant. Quid multis? nihil illic vidimus [illegible]
ter puellas ac mulieres, niſi in ſtabulo: quamq[illegible]
& huc frequenter irrumpebant puellæ. Abeu[illegible]

C[illegible]

Pandocheo.] Pandocheum. Hoſpitium publicum, ita dictum quod in eo omnes promiſcue accipiantur.

Catonem exhilarare.] [illegible] to tetricus & moribus [illegible] ris ab autoribus prædic[illegible]

nplectuntur, tantoque affectu dimittunt, ac ſi
tres eſſent omnes, aut propinquæ cognationis.
:. Fortaſſis iſti mores decent Gallos; mihi magis
ident Germaniæ mores, utpote masculi. Gv. Mi-
nunquam contigit videre Germaniam: quare te
æſo, ne gravere commemorare, quibus modis
cipiant hoſpitem. Be. An ubique ſit eadem tra-
ndi ratio, neſcio: quod ego vidi, narrabo. Adve-
ntem nemo ſalutat, ne videantur ambire hoſpi-
n. Id enim ſordidum & abjectum exiſtimant, &
lignum Germanica ſeveritate. Ubi diu inclama-
ris, tandem aliquis per feneſtellam * æſtuarii (nam
his degunt fere uſque ad ſolſtitium æſtivum) pro-
t caput, non aliter quam è teſta proſpicit teſtu-
). Is rogandus eſt, an liceat illic diverſari. Si non
nuit, intelligis dari locum. Rogantibus ubi ſit
bulum, mota manu commonſtrat. Illic licet tibi
um equum tractare tuo more. Nullus enim famu-
s manum admovet. Si celebrius eſt diverſorium,
i famulus commonſtrat ſtabulum, atque etiam
cum equo minime commodum. Nam commo-
ora ſervant venturis, præſertim nobilibus. Si quid
ufferis, ſtatim audis; Si non placet, quære aliud
verſorium. Fœnum in urbibus ægre ac perpar-
præbent, nec multo minoris vendunt, quam
ſam avenam. Ubi conſultum eſt equo, totus com-
igras in hypocauſtum, cum ocreis, ſarcinis, luto,
eſt unum omnibus commune. Gv. Apud Gal-
s deſignant cubicula, ubi ſeſe exuant, extergant,
lefaciant, aut quieſcant etiam, ſi libeat. Be. Heic
hil tale. In hypocauſto exuis ocreas; induis
lceos; mutas, ſi voles, induſium; veſtes pluvia
adidas ſuſpendis juxta hypocauſtum; ipſe te ad-
oves, ut ſicceris. Eſt & aqua parata, ſi libeat lava-
manus, ſed ita munda plerumque, ut tibi poſt alia
uærenda ſit aqua, qua lotionem eam abluas. Gv.
audo viros nullis deliciis effœminatos. Be. Quod
tu appuleris ad horam à meridie quartam, non cœ-
abis tamen ante nonam, nonnunquam & decimam.
Gv. Quam ob rem? Be. Nihil apparant niſi videant
mnes, ut eadem opera miniſtretur omnibus. Gv.
Quæ-

Æſtuarii.] Id eſt, hypocauſti: hoc Græcum eſt, illud
atinum.

Quærunt compendium. BR. Tenes. Itaque
quenter in idem hypocauſtum conveniunt octo
ta aut nonaginta, pedites, equites, negotiato
nautæ, aurigæ, agricolæ, pueri, fœminæ, ſani, æ
ti. GV. Iſthuc vere * cœnobium eſt. BE. Alius
pectit caput, alius abſtergit ſudorem, alius re
gat perones aut ocreas, alius eructat allium.
multis? Ibi linguarum ac perſonarum non m
eſt confuſio, quam olim in turri Babel. Quo
quem conſpexerint peregrinæ gentis, qui cult
gnitatis nonnihil præ ſe ferat, in hunc intenti
omnes defixis oculis, contemplantes, quaſi no
aliquod animantis genus adductum ſit * ex A
ca; adeo ut poſteaquam accubuerint, reflex
tergum vultu, continenter adſpiciant, nec di
veant oculos, cibi immemores. GV. Romæ, L
tiæ ac Venetiæ nemo quidquam miratur. BE. N
eſt interim tibi, quidquam petere. Ubi jam m
eſt veſpera, nec ſperantur plures adventuri, pro
famulus ſenex, barba cana, tonſo capite, vultu
vo, ſordido veſtitu. GV. Tales oportebat Card
libus Romanis eſſe à poculis. BE. Is circuma
oculis tacitus dinumerat quot ſint in hypocau
quo plures adeſſe videt, hoc vehementius accen
tur hypocauſtum, etiamſi alioqui ſol æſtu ſit m
ſtus. Hæc apud illos præcipua pars eſt bonæ
ctationis, ſi ſudore diffluant omnes. Si quis
aſſuetus vapori, aperiat rimam feneſtræ, ne præ
cetur, protinus audit, Claude. Si reſpondeas, N
fero: audis. Quære igitur aliud diverſorium.
Atqui mihi nihil videtur eſſe periculoſius, qu
tam multos haurire eundem vaporem, maxime
ſoluto corpore, atque heic capere cibum, & ho
complures commorari. Jam enim omitto ruct
alliatos, & ventris flatum, halitus putres: m
ſunt qui morbis occultis laborant, nec ullus m
bus non habet ſuum contagium. Certe pleriq
ſcabiem habent Hiſpanicam, ſive, ut quidam voca
Gallicam, cum ſit omnium nationum commun
Ab his, opinor, non multo minus eſſe pericu

qu

Cœnobium.] Id eſt, vitæ communio.

Ex Africa.] Vide Proverb. Africa ſemper quid adfert novi.

à leproſis. Jam tu divina, quantum diſcrimi-
it in peſtilentia, BE. Sunt viri fortes; Iſta ri-
ac negligunt. GV. Sed interim multorum pe-
o fortes ſunt. BE. Quid facias? Sic aſſueve-
: & conſtantis eſt animi, non diſcedere ab in-
o. GV. Atqui ante annos viginti quinque ni-
eceptius erat apud Brabantos, quam * thermæ
icæ: eæ nunc frigent ubique. Scabies enim
docuit nos abſtinere. BE. Sed audi cætera.
redit ille * barbatus Ganymedes, ac linteis
rnit menſas, quot putat eſſe ſatis illi numero.
ò Deum immortalem, quam non * Mileſiis!
abea diceres ex antennis detracta. Deſtinavit
unicuique menſæ convivas, ut minimum,
. Jam quibus eſt notus mos patrius, accum-
, ubi cuique libitum fuerit. Nullum enim
imen inter pauperem & divitem, inter herum
mulum. GV. Hæc eſt illa vetus æqualitas, quam
è vita ſubmovit tyrannis. Sic opinor vixiſſe
ſtum cum ſuis diſcipulis. BE. Poſtquam ac-
erunt omnes, rurſum prodit torvus ille Ga-
edes, ac denuo dinumerat ſua ſodalitia: mox
rſus apponit ſingulis * pinacium ligneum, &
leare ex eodem argento factum, deinde cya-
vitreum: aliquanto poſt, panem, eum ſibi
que per otium repurgat, dum coquuntur pul-
Ita nonnunquam ſedetur ferme horæ ſpatio.
Nullus hoſpitum interim efflagitat cibum?
Nullus, cui notum ſit regionis ingenium. Tan-
apponitur vinum, Deus bone, quam non fu-
m! Non aliud oportebat bibere Sophiſtas;
eſt ſubtilitas & acrimonia. Quod ſi quis ho-
, etiam oblata privatim pecunia, roget ut aliun-
aretur aliud vini genus, primum diſſimulant,
o vultu, quaſi interfecturi: ſi urgeas, reſpon-
; Heic diverſati ſunt tot Comites & Marchio-
nes,

rmæ.] Balnea proprie
ſua natura calida ſunt.
ntur item thermæ,
artificialiter caleſcunt.

rbatus Ganymedes.]
ce dixit Ganymedem.
hic puer delicatus Jo-
à poculis.

Mileſiis.] Mileſia, texta
mollia.

Pinacium ligneum,] Πίναξ
tabulam ſignificat proprie
latam & tenuem· unde di-
minutivum pinacium; quod
nunc pro tabella, nunc pro
ſcutella ponitur.

nes neque quiſnam queſtus eſt de vino meo
non placet, quære tibi aliud diverſorium. So
enim nobiles ſuæ gentis habent pro hominibus
horum inſignia nuſquam non oſtentant. Jam ig
habent oſſam, quam objiciant latranti ſtomach
mox magna pompa veniunt diſci. Primus ferme
bet oſſas panis madefactas jure carnium, aut, ſi
eſt piſculentus, jure leguminum. Deinde aliud
poſt aliquid carnium recoctarum, aut ſalſamen
rum recalfactorium. Rurſus pultis aliquid, n
aliquid ſolidioris cibi, donec probe domito
macho apponant carnes aſſas aut piſces elixos, q
non poſſis omnino contemnere: ſed heic parci ſu
& ſubito tollunt. Hoc pacto totum convivium t
perant, quemadmodum ſolent actores fabular
qui ſcenis admiſcent choros; ita iſti alternis
ſcent oſſas ac pultes. Curant autem, ut *extre
actus ſit optimus. GV. Et hoc eſt boni poë
BE. Porro piaculum ſit, ſi quis interim dicat, T
le hunc diſcum: nemo veſcitur. Deſidendum
uſque ad præſcriptum ſpatium, quod illi cle
dris, ut opinor, metiuntur. Tandem prodit ille
batus, aut *pandocheus ipſe, veſtitu minimu
famulis differens; rogat, ecquid animi nobis
Mox adfertur vinum aliquod generoſius. Am
autem eos qui bibunt largius, cum nihilo plus
vat ille, qui plurimum hauſerit vini, quam qui m
mum. GV. Mirum gentis ingenium. BE. Cum n
nunquam ſint qui duplo plus abſumant in v
quam ſolvant pro convivio. Sed antequam fin
hoc convivium, dictu mirum, quis ſit ibi ſtrep
ac vocum tumultus, poſtquam omnes cœpe
incaleſcere potu. quid multis? Surda omnia. Ad-
ſcent ſe frequenter ficti moriones, quo genere
minum cum nullum ſit magis deteſtandum,
men vix credas, quantopere delectentur Germ
illi cantu, garritu, clamore, ſaltatione, pulſu
ciunt, ut hypocauſtum videatur corruiturum, ne
quiſquam alterum audiat loquentem. At inte

Extremus actus ſit optimus.] Sententia Ciceronis eſt: alluditur ad actus fabulæ; quorum ultimus eſt quintus. Vide proverb. premæ fabulæ actum.

Pandocheus.] Ipſe ho qui accipit omnes.

dentur ſibi ſuaviter vivere: atque illic deſidendum
volenti nolenti uſque ad multam noctem. Gv.
nc tandem abſolve convivium. Nam me quoque
det tam prolixi. Be. Faciam. Tandem ſubla-
caſeo, qui vix illis placet, niſi putris ac vermi-
is ſcatens, prodit ille barbatus, adferens ſecum
nacium eſcarium, in quo creta pinxit aliquot cir-
los ac ſemicirculos: id deponit in menſa, tacitus
terim ac triſtis; Charontem quempiam diceres.
ui agnoſcunt picturam, deponunt pecuniam,
einde alius, atque alius, donec expleatur pina-
um. Deinde notatis qui depoſuerunt, ſupputat
citus: ſi nihil deſit, annuit capite. Gv. Quid
quid ſuperſit? Be. Fortaſſe redderet, & faciunt
oc nonnunquam. Gv. Nemo reclamat iniquæ
ationi? Be. Nemo qui ſapit. Nam protinus au-
iret, Quid tu es hominis? Nihilo plus ſolves
uam alii. Gv. Liberum hominum genus narras.
E. Quod ſi quis ex itinere laſſus, cupiat mox à
œna petere lectum, jubetur exſpectare, donec
æteri quoque eant cubitum. Gv. Videor mihi vi-
ere civitatem * Platonicam. Be. Tum ſuus cui-
ue nidus oſtenditur, & vere nihil aliud quam cu-
iculum: tantum enim ibi lecti ſunt, & præterea
ihil quo utaris, aut quod fureris. Gv. Illic mun-
ities eſt. Be. Eadem quæ in convivio: lintea
orte lota ante menſes ſex. Gv. Quid interim fit
e equis? Be. Ad eandem diſciplinam tractantur,
d quam homines. Gv. Sed eſt eadem ubique tra-
ctatio? Be. Alicubi civilior eſt, alicubi durior
quam narravi: verum in genere talis eſt. Gv.
Quid ſi ego tibi nunc narrem, quibus modis ho-
ſpites tractentur in ea parte Italiæ quam Longo-
bardiam vocant, rurſus in Hiſpania; deinde in
Anglia, & in Walia? Nam Angli partim Galli-
cos, partim Germanicos mores obtinent, ut ex his
duabus gentibus mixti. Wali ſe prædicant, * αὐτό-
χθονας Anglos. Be. Quæſo te, ut narres. Nam
mihi nunquam contigit eas adire. Gv. In præſen-
tia non eſt otium. Nam nauta juſſit, adeſſem ad

Platonicam.] Ubi æqualia ſunt omnium omnia.

Αὐτόχθονας.] Id eſt, indigenas: aiunt enim, Anglos cæteros ex Gallis & Saxonibus eſſe mixtos.

horam tertiam, niſi vellem relinqui; & habet ſ cinulam : alias dabitur oportunitas ad ſatietat uſque garriendi.

Adoleſcentis & Scorti.

LUCRETIA, *SOPHRONIUS.

LV. EUge mi lepidiſſime Sophroni, tandem n bis redditus es? Nam mihi videris abfui ſæculum. Prima fronte vix te agnoſcebam. S Quam ob rem, mea Lucretia? LV. Quia pro in berbi nobis rediſti barbatulus. Quid rei eſt, meu corculum. Nam videre ſolito torvior. So. Cu pio tecum ſeorſim colloqui familiarius. Lv. Au au, non ſolæ ſumus, mea mentula? So. Seceda mus in locum ſecretiorem. LV. Age concedamus i cubiculum interius, ſi quid libet. So. Nondum hi locus mihi videtur ſatis ſecretus. LV. Unde iſt novus pudor? Eſt mihi * muſeion, ubi repon mundum meum, locus adeo obſcurus, ut vix eg te viſura ſim, aut tu me. So. Circumſpice rima omnes. Lv. Rima nulla eſt. So. Nullus eſt in pro pinquo, qui nos exaudiat? Lv. Ne muſca quidem mea lux. Quid cunctaris? So. Fallemus heic ocu los Dei? Lv. Nequaquam: ille perſpicit omnia. So Et angelorum? Lv. Illorum oculos non licet effu gere. So. Qui fit igitur ut non pudeat homines i facere coram oculis Dei ac teſtibus ſanctis ange lis, quod puderet facere in conſpectu hominum Lv. Quid hoc novæ rei eſt? veniſti huc conciona turus? Indue cucullam Franciſcanam, conſcend ſuggeſtum, & audiamus te, barbatule. So. Nec iſtu gravarer facere, ſi te queam ab iſto vitæ gener revocare, non ſolum turpiſſimo, verum etiam mi ſerrimo. Lv. Quam ob rem, ô bone? victus alicun de parandus eſt. ſua quemque alit ars. hoc eſt no ſtrum opificium, * hic fundus noſter. So. Optarim mea Lucretia, ut excuſſa paulisper iſta anim temulentia, rem ipſam mecum conſideres. Lv. Serva concionem tuam in aliud tempus; nun

*viva

Sophronius.] Continens, temperans.

Muſeion.] Muſuion pro ſecretiore cubiculo dictum eſt.

Hic fundus.] Id eſt, redi tus. Nam fructus annuo reddit fundus.

ivamus mi Sophroni. So. Tu quæſtus gratia facis
dquid facis. Lv. Non multum aberraſti à ſcopo.
. Nihil decedet tuo lucro; dabo quadruplum,
auſcultes tantum. Lv. Dic quæ voles. So. Pri-
ım illud mihi reſponde: Habeſne quæ tibi ma-
volunt? Lv. Non unam. So. Et quas tu viciſ-
ı odiſti? Lv. Ut merentur. So. Proinde ſi poſ-
illis facere rem gratam, faceresne? Lv. Ci-
ıs miſcerem illis toxicum. So. Atqui cogita
ıc, an illis quidquam potueris facere gratius,
am quod vident, te vivere hanc vitam dedeco-
ſam, ac miſerrimam. Quid autem poteras face-
moleſtius iis, qui tibi bene volunt? Lv. Sic erat
um meum. So. Jam quod eſſe ſolet omnium
ficillimum iis, qui deportantur in inſulas, aut
egantur ad extremos orbis barbaros, hoc tu tibi
apte ſponte ſumſiſti. Lv. Quidnam eſt illud?
. An non ſponte renunciaſti omnibus affectibus,
ıtri, matri, fratribus, ſororibus, amitæ, mater-
ræ, cæteriſque quoſcunque tibi natura conjunxit?
am & illos tui pudet, nec tu ſuſtines in illorum
nire conſpectum. Lv. Imo feliciter commu-
vi affectus meos: pro paucis enim nunc habeo
urimos, quorum tu es unus, mihi fratris loco
mper habitus. So Mitte jocos, ac rem ipſam,
habet, expende ſerio. Quæ tam multos habet
nicos, ea nullum habet amicum, mihi crede, Lu-
etia. Nam qui ad te commeant, non habent te
ro amica, ſed pro matula potius. Vide quo te
ſam dejeceris, miſera. Chriſtus te tam caram ha-
uit, ut te ſuo ſanguine redemerit, ut te cœleſtis
æreditatis conſortem eſſe voluerit; & tu te facis
oacam publicam, ad quam commeant quilibet
ordidi, impuri, ſcabioſi; ſuamque ſpurcitiam in te
epurgant. Quod ſi nondum ejus lepræ conta-
ium, quam vocant ſcabiem Hiſpanicam, attigit te,
on diu poteris effugere. Quod ſi fiat, quid te in-
elicius, etiamſi cætera eſſent ſecunda, puta res &
ma? quid aliud eris, quam vivum cadaver? Ma-
ri gravabaris eſſe morigera, nunc ſervis lenæ tur-
ſſimæ. Parentis audire monita tædebat; heic ſæpe
bi vapulandum eſt ab ebriis & inſanis ſcortatori-

 bus.

Vivamus.] Pro gaudeamus, ſive lætè agamus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

bus. Pigebat aliquid operis fecere domi, quo
ctum quæreres; heic quos tumultus, quæ pervig
ſuſtines! Lv. Unde nobis hic concionator novu
So. Jam mihi & illud fac cogites. Iſtæ formæ flo
qui tibi conciliet amatores, brevi defluxerit. Qu
tum facies, miſera? Quod ſterquilinium te fu
rit abjectius? Fies ex meretrice lena. Non om
bus contingit iſta dignitas: & ſi contingat, qu
ſceleratius, aut quid diabolicæ malitiæ viciniu
Lv. Vera ſunt, mi Sophroni, propemodum, quæ
cis, omnia. Sed unde tibi iſta nova ſanctimonia, q
ſoleas eſſe nugator omnium nugaciſſimus? Nem
te uno frequentius aut intempeſtivius huc comme
bat. Audio te fuiſſe Romæ. So. Fui. Lv. Atqui in
ſolent redire deteriores. Quo pacto tibi diverſ
accidit? So. Dicam: quia non eodem animo mod
Romam adii. Cæteri fere ideo eunt Romam, ut re
eant deteriores: & ad eam rem ibi ſuppetunt al
tim occaſiones. Ego cum probo viro profectus ſu
cujus hortatu pro lagena libellum mecum attu
Novum teſtamentum ab Eraſmo verſum. Lv.
Eraſmo? Ajunt, illum eſſe ſeſquihæreticum. S
Num & huc pervenit illius viri nomen? Lv. N
lum celebrius apud nos. So. Vidiſtine homine
Lv. Nunquam; ſed optarim vidiſſe, de quo t
multa audivi mala. So. Fortaſſis à malis. Lv. I
à viris reverendis. So. A quibus? Lv. Non exp
dit dicere. So. Quam ob rem? Lv. Quia ſi tu ef
tires, & res permanaret ad illos, meo quæſtui n
minima portio decederet. So. Ne metue; lapidi
xeris. Lv. * Admove aurem. So. Inepta, quid op
eſt admota aure, cum ſimus ſoli? an ne Deus ax
diat? Pro Deum immortalem, video te piam me
tricem, quæ * mendicos ſubleves eleemoſyna. L
At ego ex iſtis mendicis plus capio lucri, quam
vobis divitibus. So. Spoliant matronas bonas, ut e
fundant in meretrices malas. Lv. Sed perge de
bro. So. Faciam; & præſtat. Ibi me docuit Paulu

Admove aurem.] Eſt hoc uſu receptum, ut res ſilendas, etiamſi duo ſoli ſint in agro, tamen qui loquitur dicat voce ſubmiſſiore, quum nihil ſit op

Mendicos ſubleves.] Vi tur ſignificaſſe, neſcio qu de monachis mendicitat profeſſis.

qui neſcit mentiri, quod nec ſcorta, nec ſcortatores regni cœleſtis hæreditatem conſequentur. Hoc ubi legiſſem, ſic cœpi cogitare apud me: modica res eſt, quam exſpecto ex hæreditate paterna, & tamen malim renuntiare ſcortis omnibus, quam à patre exhæredari: quanto magis cavendum eſt, ne me exhæredet pater cœleſtis? Et adverſus exhæredantem aut abdicantem patrem aliquod præſidium porrigunt humanæ leges: adverſus exhæredantem Deum nihil eſt ſuffragii. Itaque mihi protinus interdixi omnem ſcortorum uſum. Lv. Si quidem poſſis continere. So. Bona continentiæ pars eſt, ex animo continentem eſſe velle. Poſtremo ſupereſt extremum mali remedium, uxor. Romæ in pœnitentiarii ſinum totum * Augiæ ſtabulum effudi: is multis prudenter hortatus ad puritatem animi & corporis, ad ſacram lectionem, ad crebras preces, ad vitæ ſobrietatem, pro pœna nihil aliud indixit, quam ut flexis genibus ad ſummum altare dicerem pſalmum, Miſerere mei Deus: &, ſi mi ſuppeteret pecunia, darem egenti cuipiam Carolinum unum. Admiranti mihi quod pro tot ſcortationibus tantillum pœnæ infligeret, ſatis facete reſpondit; Fili, inquit, ſi vere pœnitet, ſi vitam commutas, nihil moror pœnam: ſin perges, ipſa libido tandem abs te plus ſatis pœnarum exiget, etiamſi ſacerdos non indicat. Me vide lippum, tremulum, incurvum: at olim talis eram, qualem te hactenus fuiſſe prædicas. Sic ego reſipui. Lv. Ergo, ut video, perdidi meum Sophronium. So. Imo lucrifeciſti. Nam ante perierat, nec ſibi amicus, nec tibi. Is nunc te vere amat, ac tuam ſitit ſalutem. Lv. Quid igitur ſuades, mi Sophroni? So. Ut quam primum te ſubducas ab iſta vita. Adhuc puella es; quod contractum eſt labis, poteſt elui. Aut nube marito; nos aliquid ad dotem conferemus; aut confer te in collegium aliquod ſacrum, quod lapſas recipit: aut commutato loco dedas te in familiam alicujus honeſtæ matronæ. Ad horum quodlibet offero tibi operam meam. Lv. Amabo te, mi Sophroni, circumſpicito: ſequar tuum conſilium. So. Sed interim hinc te ſubmoveto. Lv. Hui tam cito? So. Cur non potius hodie quam cras, ſi dila-

* *Augiæ ſtabulum.*] Vide prov. de diu collectis ſordibus,

dilatio damnum habet, mora periculum? Lv. (
me vertam? So. Colliges omnem mundum tuu
eum trades mihi veſperi: famulus clam deferet
fidelem matronam: aliquanto poſt ego te pro
cam, velut deambulandi gratia: apud eam ma
nam latitabis meo ſumtu, donec tibi proſpexe
id fiet brevi. Lv. Age mi Sophroni, trado me
tam in tuam fidem. So. Gaudebis olim facto.

Convivium Poëticum.

HILARIUS, LEONARDUS, CRATO, CONVI
MARGARETA, CARINUS, EUBULUS,
SBRULIUS, PARTHENIUS.
MUS ſervus Hilarii.

HI. *L*Evis apparatus, animus eſt lautiſſimus.* l
Cœnam ſiniſtro es auſpicatus omine. L
Imo abſit omen triſte. Sed cur hoc putas? LE. *Cru*
jambi haud congruunt convivio. CR. Euge, cert
eſt adeſſe Muſas, effluunt carmina imprudenti
HI. *Si rotatiles trocheos mavelis, en accipe.*
Vilis apparatus heic eſt, animus eſt lautiſſimus.
Quanquam & jambi olim ad rixas ac pugnas r
poſt didicerunt omni ſervire materiæ. O pepon
habetis pepones in horto noſtro natos. En * lac
cas ſeſſiles, ſucco tenerrimo, ſuo nomini reſp
dentes. Has delicias quis ſanus non præferat apr
murænis, & attagenis. CR. Si licet in convi
poëtico vera loqui, quas tu lactucas vocas, be
ſunt. HI. Hoc omen avertant ſuperi. CR.
res habet. vide figuram. Tum ubi ſuccus lacte
ubi molles aculei? HI. Facis ut addubitem. H
accerſe huc famulam. Margareta, Tiſiphone, q
tibi venit in mentem, ut pro lactucis nobis app
neres betas? MA. Data opera feci. HI. Quid ais,
nefica? MA. Volebam experiri, an inter tot poë
eſſet qui lactucam dignoſceret à beta: nam ſcio,
non poſſe dignoſcere. Dicite mihi bona fide, q
animadvertit eſſe betas? Co. Crato. MA. Facile
vinabam, non fuiſſe poëtam. HI. Si quid tale poſth

d

Levis apparatus.] Jambici trimetri ſunt, uſque ad Euge. *Si rotatiles.* Trochaici ſunt tetrametri, uſque ad Quanquam, &c.

Seſſiles lactucas.] Qu
non erigant ſeſe, ſed hu
ſpargant ſeſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

deſignaris, ego te pro Margareta vocabo * Bliteam. Co. Ha ha hæ. MA. Iſtæ nomenclaturæ nec obeſiorem me reddunt, nec macilentiorem. ſæpe vicies in die mihi commutat nomen. Ubi quid cupit eblandiri, vocat me * Galateam, Euterpen, Calliopen, Callirhoën, Meliſſam, Venerem, Minervam. Quid non? Ubi quid ſtomachatur, repente fio Tiſiphone, Megæra, Alecto, Meduſa, Baucis, aut aliud, quidquid illi ſuggeſſerit * ſplendida bilis. HI. Abi hinc cum tuis betis, Blitea. MA. Quorſum attinebat huc evocare? HI. Ut redires unde veneras. MA. Vetus dictum eſt, Proclivius eſt evocare cacodæmonem, quam abigere. Co. Ha ha hæ, appoſite. Ut tibi res habet, Hilari, opus eſt aliquo carmine magico, quo illam hinc abigas. HI. Habeo in promptu.

* Φεύγετε κανθαρίδες. Λύκος ἄγριος ὔμμε διώκει.

MA. Quid ais, Æſope? CR. Cave tibi, Hilari: impinget Colaphum; ſic abegiſti tuo Græco carmine. O magum egregium! HI. Quid tu credis, Crato, eſſe hanc? Ego tali carmine abegiſſem decem magnos cacodæmones. MA. Pili non facio tuos verſus Græcanicos. HI. Adhibendus eſt igitur, ut video, bombus magicus, aut, ſi nec hic ſufficiet, * Mercurii caduceum. CR. Mea Margareta, ſcis poëtarum genus eſſe afflatum, non auſim dicere furioſum: rogo te, ut iſtam rixam in aliud tempus

 pro-

Bliteam]Alludit ad gemmam laudatiſſimam: & Græci betam appellant βλίτον unde bliteos appellant ſtultos ac nihili, eo quod beta vilis & inſipida herba eſt.

Galateam.] Galatea à colore lacteo. Euterpe à delectando, Muſæ nomen eſt. Calliope à pulchritudine vocis. Callirhoë Nympha, quod pulchre fluat. Meliſſa apis, opinor fuiſſe ancillam Chryſippi. Baucis anus & paupercula; apud *Ovidium.*

Splendida bilis.] Alluſit ad illud *Horat.* Sive aliud nomen, juſſit quod ſplendida bilis, id eſt, inſania.

Φεύγετε.] Hoc carmen *Plin.* indicat uſurpari ſolere in magicis remediis. id eſt: Fugite Cantarides. lupus crudelis vos perſequitur. Cantharis, inſecti genus, venenum habens lethale.

Mercurii caduceum.] Hac virga dat & adimit ſomnos: has animas evocat orco, & rurſum quas velit in tartara mittit. Lege *Virgilium* in 4. *Æneidos.*

proroges noſque hac cœna vel mea cauſſa ſuavit tractes. MA. Quid mihi cum iſtius verſiculis? Sæpenumero cum eſt eundum ad macellum, non habet quod numeret, & interim cantillat verſiculos. CR. Sic ſunt poëtæ. Sed age fac ſodes, quod dico. MA. Equidem faciam in tuam gratiam, quoniam novi te probum, qui nunquam contriveris cerebrum tuum in ejuſmodi deliramentis: ac demiror, quo fato in hunc incideris chorum. CR. Unde id conjectas? MA. Quia naſus obeſior, & oculi nitentes, & corpus ſucculentum. Nunc mihi hujus naſum contemplare, & riſum Sardonium. CR. Sed obſecro, meum ſuavium, ut iſtam iram mihi condones. MA. Abeo nec poſtulo, ut quiſquam cæterorum hoc nomine mihi gratias agat. HI. Abiitne jam? MA. Non tam procul, quin audiat te. MA. Jam eſt in culina, ſecum neſcio quid murmurans. CR. Famulam habes minime mutam. HI. Ajunt, bonam famulam oportere tribus dotibus eſſe præditam, ut ſit fidelis, ut ſit deformis, ut ſit ferox, quam vulgo malam vocant. Fidelis non deminuit rem, deformem non ambiunt proci, ferox facile tuetur jus heri ſui. Nam aliquoties opus eſt non ſolùm lingua, verum etiam manibus. Hæc mea è tribus duas habet virtutes, deformis juxta ac mala; de fide dubito. CR. Linguam audivimus, ſed ego metuebam tibi à manibus. HI. Admovete manus peponibus. de lactucis actum eſt. Etenim ſi nunc juberem apponi lactucas, ſat ſcio carduos apponeret. Sunt & melones, ſi quis hoc genere magis capitur. En fici recentes: modo decerptos à matre, teſtatur lac in pedunculo. A ficis ſolet aqua ſumi, ne quid obliment ſtomachum. en habetis limpidiſſimo fonticulo vivam ac frigidiſſimam, utilem & vino diluendo. CR. At ego neſcio, utrum utro diluam, vinum aqua, an aquam vino, adeo mihi hoc vinum videtur hauſtum ex eodem fonticulo Muſarum. HI. Tale vinum conducit acuendis ingeniis poëtarum. vos craſſi craſſis delectamini. CR. Utinam craſſus eſſem ille beatus! HI. Ego malim eſſe Codrus, aut Ennius. Quandoquidem mihi contigit habere convivas tam multos, tamque inſigniter eruditos, non committam, ut nihilo doctior eos dimittam. Eſt

locus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

cus in prologo Eunuchi, qui multos torquet. am plerique codices ſic habent:

Sic exiſtimet, ſciat,
Reſponſum, non dictum eſſe, quia læſit prior,
Qui bene vertendo, & eas deſcribendo male, &c.

n his verbis deſidero ſenſum argutum, ac Terenio dignum. Nec enim ideo læſit prior, quia male ertit Græcas fabulas: ſed quia Terentianas carpſeat. Ev. Juxta vulgo jactatum proverbium, Qui eſſime canit, primus incipiet. Cum eſſem Londii apud Thomam Linacrum, virum ſic in omni geere philoſophiæ doctiſſimum, ut nihilo ſecius has rammaticorum minutias ad unguem calleat, oſtenit mihi codicem mira vetuſtate, in quo ſic habeatur ſcriptum:

Sic exiſtimet, ſciat,
Reſponſum, non dictum eſſe, quale ſit, prius
Qui bene vertendo, & eas deſcribendo male,
Ex Græcis bonis, Latinas fecit non bonas.
Idem Menandri phaſma nunc nuper dedit.

ic autem ordinandus eſt ſermo, ut quale ſit, inlicet ſubjiciendum exemplum prioris dicti. Miniabatur, ſe viciſſim reprehenſurum aliquid in fabuis ejus, à quo fuerat reprehenſus. Atque hic neat videri debere convicium, ſed reſponſum. Qui aceſſit, jacit dictum; qui regerit laceſſitus, reſponlet. Hujus rei promittit exemplum, quale ſit quod Græcis dicitur, οἷον. Latinis, quod genus, aut veluti, ive videlicet, aut puta. Deinde ſubjicit reprehenionem in qua, prius adverbium reſpondet ad alterum adverbium veluti diverſum, quod ſequitur, nuper: quemadmodum pronomen, qui, reſpondet ad dictionem, idem. Veteres enim Lavinii fabulas in totum damnat, quoniam jam exciderant ex hominum memoria. In his quas nuper dediſſet, certa notat loca. Mihi videtur hæc germana lectio, veruſque Comici ſenſus, niſi quid diſſentit ſenatus populuſque poëticus. Co. Imo pedibus omnes in tuam diſcedimus ſententiam. Ev. At ego viciſſim à vobis quiddam leve ac faciſlimum diſcere cupiam, quo pacto metiendus ſit hic verſiculus:

Ex Græcis bonis, Latinas fecit non bonas.

Micate digitis. Hi. Opinor, more veterum elidi, s, ut

ut ſecundo loco ſit anapæſtus. Ev. Acceder
niſi caſus auferendi deſineret in is, natura long
Itaque ſubmota conſonante, nihilo minus m
longa vocalis. Hi. Vera prædicas. Cr. Si qu
literatus & ignotus ingrederetur, plane cred
nos inter nos micatione digitorum ruſticorum
dum renovare. Le. Nos, quantum video, fru
micamus digitis: tu, ſi potes, expedi. Ev. V
te quantula res nonnunquam torquet homines
am eruditos. præpoſitio, Ex, pertinet ad fi
carminis præcedentis:

Qui bene vertendo, & eas deſcribendo male, e
Græcis bonis Latinas fecit non bonas.

Ita nihil eſt ſcrupuli. Le. Sic eſt, per Muſas.
Quandoquidem cœpimus micare digitis, veli
aliquis mihi verſum hunc ex Andria digerat
ſuos pedes.

Sine invidia laudem invenias, & amicos pare

Nam mihi ſæpe tentanti non ſucceſſit. Le.
in, jambus eſt: vidia, anapæſtus: laudem in, ſp
deus: venias, anapæſtus: & ami rurſus anapæ
Ca. Habes jam pedes quinque, & ſuperſunt
ſyllabæ, quarum prima eſt longa: ut nec jamb
facere poſſis, aut tribrachyn. Le. Profecto
prædicas. Hæremus in vado: quis nos exped
Ev. Nemo melius, quam qui induxit in hoc
dum. Age, Carine, ne cela, ſi quid habes i
candidos amiculos. Ca. Niſi me fallit memo
videor mihi quiddam tale legiſſe apud Priſcian
qui docet, apud Latinos Comicos, v, conſon
tem, perinde elidi ut vocalem. quemadmodum
quenter in hac dictione. enimvero, ſic ut pars e
faciat anapæſtum. Le. Itaque metire nobis.
Faciam. Sine inidi, proceleuſmaticus eſt:
mavis elidi, i, per ſynæreſin: ut cum Virgilius,
reo, ponit in fine carminis heroici, pro, auro. q
ſi placet, erit primo loco tribrachys, dia lau, ſp
deus eſt; d inveni, dactylus:: as & a, dactylus:
cos, ſpondæus: pares, jambus. Sb. Carinus
explicuit ex hoc ſane vado. Sed eſt in eadem
na locus quem haud ſcio an quiſquam animadve
rit. Hi. Obſecro profer. Sb. Illic hunc in
dum loquitur Simo;

ine ut eveniat, quod volo.
n Pamphilo ut nihil ſit moræ, reſtat Chremes.
Quid heic te offendit? SB. Cum, Sine, ſit mi-
ıntis, nihil heic ſequitur, quod faciat ad minas.
inde ſuſpicor à poëta ſcriptum fuiſſe.
in eveniat quod volo;
in reſpondeat ad *Si*, quod præceſſit,
Si propter amorem uxorem nolit ducere.
ponit enim ſenex duas partes inter ſe diverſas: Pamphilus ob amorem Glycerii reçuſat nuptias, quod cum illo expoſtulem: ſin ille non recuit, tum mihi reſtat exorandus Chremes. Porro perbaton longius fecit interpellatio Soſiæ, & machus Simonis in Davum. HI. Mus, porri- mihi codicem. CR. Committis tu muri codim? HI. Tutius, quam vinum Diſpeream niſi rum dixit Sbrulius. PA. Trade mihi codicem, oſtendam alium ſcrupulum. In prologo Eunuchi rſus hic non conſtat:
Habeo alia multa, quæ nunc condonabuntur.
Quanquam enim Comici Latini præcipue ſumunt i multam libertatem in hoc genere carminis, taen nuſquam memini illos ſenarium claudere ondeo niſi forte legendum eſt, Condonabitur ἀπροσώπως, aut condonabimus, mutato numero rſonæ. MA. O mores vere poëticos! In ipſo nine convivii * micant digitis, & librum adhint. Ludus & litteras præſtat ſervare in menſas cundas. CR. Non omnino peſſimum conſilium it Margareta; obtemperabitur: placato ſtomao revocabimus luſum; interim digitis micabius in diſco. HI. Videte luxum poëticum. Habes triplex ovorum genus, elixa, aſſa, frixa: omnia ecentiſſima ſunt, intra biduum nata. PA. Ego buri eſum non fero: ſi frixa ſunt oleo, perplaceunt. HI. Abi, puer, diſce ex Margareta, in utro ixa ſint. MV. In neutro, inquit HI. Nec in buyro, nec in oleo? In quo igitur? MV. In lixivio ut ait,

Α'προσώπως.] Sine perſona.

Micant digitis.] Ruſticorum luſus eſt, vulgaris etiamnum Italiæ. Vide proverbium, Dignus quicum in tenebris mices. Metiebantur verſus ſublatis ac repreſſis digitis: id mulier putat eſſe micare digitis.

ait. CA. Qualis percunctatio, talis reſponſio. Qu
negotii eſt dignoſcere butyrum ab oleo? CA. Pr
ſertim his, qui tam facile diſcernunt lactucam
beta. HI. Habetis ovationem, ſequetur aliquan
triumphus. Heus, puer, circumfer oculos. Nihil
vides heic deeſſe? MV. Permulta. HI. Hæc o
deſiderant condimentum, qui temperetur cal
MV. Quod vis? HI. Dic ut ex contuſis * vitis c
viculis mittat nobis ſuccum. MV. Dicam. HI. Qu
huc redis inanis? MV. Negat, * è clavis ſuccum e
primi ſolere. LE. O famulam! SB. Certe fabu
condiemus ova noſtra. In epodis Horatianis c
fendi locum quendam, non depravatum, quod
ſcripturam attinet, ſed depravate interpretatur
nec à Mancinello ſolum, cæteriſque recentiorib
verum etiam ab ipſo Porphyrione. Locus eſt
carmine, quo canit palinodiam Canidiæ venefic

Tuusque venter Pactumeius, & tuo
Cruore rubros obſtetrix pannos lavit,
Utcunque fortis exilis puerpera.

Exiſtimant enim omnes, heic, Exilis, nomen e
cum ſit verbum. Adſcribam verba Porhyrionis,
tamen illius eſſe credendum eſt; Exilem aute
inquit, ſub illa ſpecie, quaſi puerperio facta ſit d
formis. per exilitatem corporis maciem naturale
dicit. Pudendus lapſus, ſi vir tantus non ſenſit m
tri legem reclamare huic ſenſui. Neque enim qu
tus locus admittit ſpondeum. Verum poëta jocat
illam vere peperiſſe, quamquam non diu languiſſe
ac decubuiſſet à partu, ſed ſtatim exiliiſſet è lect
quemadmodum ſolent quædam fortes puerper
HI. Habemus tibi gratiam, Sbruli, qui tam la
te condieris ova noſtra. LE. Iſti non diſſimile e
quod legitur in primo Odarum libro. odæ initiu
eſt: *Tu ne quæſieris.* Sic autem habet conſtans l
ctio: *Neu Babylonios Tentaris numeros, ut meli*
quidquid erit pati. Hunc locum ita tranſiliunt vet
res interpretes, quaſi nihil habeat ſcrupuli: ſol

Ma

Vitis claviculis.] Natura addidit vitium palmitibus laqueos quoſdam, quibus repit & alligat ſeſe. Has *Plinius* vocat claviculas, lib. 23. in prologo.

E clavis.] Perverſe r ſpondet, quaſi parvos cl vos juſſerit contundi.

ncinellusſentiens orationem imperfectam, ju- addi poſſis. SB. Habes aliquid de hac re com- tius? LE. Neſcio. Sed mihi videtur Horatius æci ſermonis idioma reddidiſſe, quod nullus ëtarum facit libentius aut frequentius: nam Græ- eſt familiare, * aparemphaton adjungere huic tioni ὡς & ὥςε. Sic Horatius, ut pati pro, ut pa- ris. Quamquam quod divinat Mancinellus, non prorſus abſurdum. HI. Mihi vehementer arri- quod dicis. Curre, Mus, & adfer ſi quid eſt re- uuum. CR. Quid iſtuc eſt novarum deliciarum? . Hic eſt cucumis ſectus in laminulas; hoc eſt, jus coctis inteſtinis cucurbitæ; conducit lubricandis eſtinis. SB. O Cœnam vere medicam! HI. Bo- conſulite. Mox aderit gallina ex corte noſtra. . Commutabimus tibi nomen, & pro Hilario vo- bimus Apicium. HI. Age nunc, ridete quantum letis; cras fortaſſe ſerio laudabitis hanc cœnam. . Qui ſic. HI. Cum ſenſeris tibi probe conditum ſe prandium. SB. * Fame? HI. Scilicet. CR. is, Hilari, quid provinciæ te vellem ſuſcipere? . Sciam, ſi dixeris. CR. Chorus canit hymnos oſdam non indoctos, ſed per indoctos multis lo- s dapravatos: eos cuperem tua opera nobis reſti- i. ut autem exemplum proferam, ita canimus:

Hoſtis Herodes impie,
Chriſtum venire quid times?

rdo dictionis unius inverſus geminum vitium vexit carmini. Nam hoſtis, cum trochæum effi- iat, nullum habet locum in carmine jambico: & ero ſpondeus, non recipitur in ſede ſecunda. Nec dubium eſt quin verſus ita primum ſcriptus it. Herodes hoſtis impie. Jam epithetum, impie, nollius cohæret cum hoſtis, quam cum Herodes. Porro quoniam Herodes dictio Græca eſt, η ver- itur in ε in caſu vocandi. ut Σωκράτης, ὦ Σώκρατες quemadmodum & in Ἀγάμεμνον ωmega recti ca- ſus vertitur in οmicron. Rurſum ita canimus hy- mnum:

Jeſu

Aparemphaton.] *Id* eſt infinitum, ut pati.

Fame] Alluſit ad dictum Socratis, qui dixit, famem eſſe condimentum omnium & jucundiſſimum & minimo parabile.

Jeſu corona virginum,
Quem mater illa concepit,
Quæ ſola virgo parturit.

Dubium non eſt, quin, concipit, ſit pronunti dum. Nam temporis hypallage gratiam etiam dit ſermoni, Ridiculum autem eſt, nos offendi concipit, cum ſequatur, parturit. HI. Iſtius ge ris & ipſa permulta offendi, nec pigebit olim h rei aliquot dierum opellam dare. Nam mihi vi tur Ambroſius in hoc carmine non parum hab gratiæ: adeo ferè finit dimetrum dictione tri laba, & cæſuram fere collocat in fine dictio Id crebrius apud eum fit, quam ut caſus videri p ſit. Si quæritis exemplum: *Deus creator*, heic penthemimeris; accinitur, *omnium*: *Polique rect* accinitur, *veſtiens*: *diem decoro*, accinitur, *lumi* *Noctem ſoporis*, accinitur, *gratia*. Sed adeſt gal ſatis obeſa, qui mihi totis decem annis peperit o & exclufit pullos. CR. Indigna erat quæ nec tur. CA. Si licet aliquid admiſcere de ſtudiis ſe rioribus, habeo, quod proponam. HI. Modo nimium ſit tetricum. CA. Non eſt. Cœpi nuper gere Senecæ epiſtolas, & in ipſo ſtatim portu, q ajunt, impegi. Locus eſt in prima epiſtola. Et ſi lueris, inquit, attendere, magna vitæ pars elab male agentibus, maxima nihil agentibus, tota al agentibus. In hac ſententia affectat neſcio q argutiæ, quod ego non ſatis aſſequor. LE. Divi bo, ſi voles. CA. Maxime. LE. Nemo perpetuo p cat. Et tamen luxu, libidine, ambitione, cæteriſ vitiis, magna vitæ pars perit, ſed multo ma vitæ portio perit nihil agentibus. Porro n agere dicuntur, non qui vivunt in otio, ſed rebus frivolis & nihil ad felicitatem conduce bus occupantur. Inde proverbium; Satius eſt ſare, quam nihil agere. Sed tota vita perit al agentibus. Aliud agere dicitur, qui non eſt atten ad id, quod agit. Perit igitur tota vita, quon cum vacamus vitiis, aliud agimus: dum vacam frivolis, aliud agimus: dum ſtudemus philoſophi quoniam id facimus ſupine & oſcitanter, aliud a mus, parum attenti, velut ad rem minime ſeria Hæc interpretatio ſi parum arridet, numere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ſententia Senecæ inter eas quas in hoc ſcripto-
amnat, AL. Gellius, ut frivole argutas. HI. Mi-
ne ſatis arridet. (Sed interim ſtrenue ad gal-
n. Nolim vos falli, nihil præterea parati eſt.)
rat enim ad id quod præceſſit: Turpiſſima
jactura, quæ per negligentiam fit. Id autem
arat hac trimembri ſententia. At paullo poſt vi-
mihi videre mendum: Mortem non proſpi-
is. Magna pars ejus jam præteriit. Nam le-
dum arbitror, Mortem * proſpicimus. Proſpi-
us enim quæ procul abſunt, cum mors magna
parte præterierit nobis. LE. Si tibi permittunt
oſophi, ut aliquando divertant in prata Muſa-
, fortaſſe non videbitur abſurdum, ſi nos ali-
ndo vel animi gratia divertamus in illorum re-
nem. HI. Quid ni? LE. Cum nuper relege-
librum Ariſtotelis, quem inſcripſit περὶ τῶν
χων, quorum argumentum eſt rhetoribus cum
oſophis magna ex parte commune, comperi
gnes errores interpretum. Neque dubitandum
, quin heic qui Græce neſciunt, in multis locis
egie delirarint. Ariſtoteles enim proponit hu-
modi genus ambigui, quod naſcitur ex voce,
e eadem declarat diverſa: ὅτι μανθάνουσιν οἱ ἐπι-
ενοι τὰ γὰρ ἀποστοματιζόμενα μανθάνουσιν οἱ γραμ-
ικοὶ τὸ γὰρ μανθάνειν ὁμώνυμον, τό, τε ξυνιέναι
όμενον τῇ ἐπιστήμῃ, καὶ τὸ λαμβάνειν τὴν ἐπιστήμην.
verterunt in hunc modum: Quoniam diſcunt
ntes: Nam ſecundùm os grammatici diſcunt,
cere enim æquivocum, ad intelligere eum, qui
ur diſciplina, & accipere diſciplinam. HI. Vi-
es mihi nunc Hebraice loqui, non Latine.
. Eſtne quiſquam veſtrum qui audivit heic ul-
n vocem æquivocam? HI. Nullam. LE. Quid igi-
ſtultius, quam, id velle vertere, quod verti non
terat? Neque enim quemadmodum Græcis μαν-
νειν, ſonat μαθεῖν, & μαθητεύειν: ita Latinis diſcere,
ctrinam accipere, aut tradere: quanquam an hoc
verum neſcio: magis arbitror ſic, μανθάνειν eſſe
ceps apud Græcos, quemadmodum cognoſcere
ud Latinos. Cognoſcit enim qui novit, & cogno
ſcit

Proſpicimus.] Proſpicimus quæ à fronte ſunt, ſed pro-
.. Reſpicimus à tergo relicta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ſcit judex qui diſcit cauſſam. Sic, opinor, Gr[illegible] μανθάνειν dicitur præceptor, qui exigit præl[illegible] pueris, & pueri quibus prælegitur. Quam [illegible] venuſte reddidit, τὰ γὰρ ἀποςοματίζομενα μα- νθάνουσιν οἱ γραμματικοί? Nam ſecundum os gram[illegible] tici diſcunt. cum vertere debuerit, Nam g[illegible] matici quæ dictant, docent. Hic interpretis [illegible] aliud exemplum ſupponere, quod non ea[illegible] verba, ſed eandem rei ſpeciem exhiberet. Q[illegible] quam hoc loco ſuſpicor, etiam in Græca [illegible] ptura nonnihil eſſe mendæ; ſcribendum aut [illegible] ὁμώνυμον τῷ τε ξυνιέναι καὶ τῷ λαμβάνειν. Paulo [illegible] ſubjicit aliud exemplum ambigui, quod na[illegible] non ex vario vocis ejuſdem ſignificatu, ſe[illegible] diverſa connexione: τὸ βούλεσθαι λαβεῖν μ[illegible] πολεμίους, Velle me accipere pugnantes. Si[illegible] nim vertit, pro eo quod erat, Velle me ca[illegible] hoſtes. Et, ſi legas βούλεσθε, ſermo fit diluci[illegible]; Vultis me capere hoſtes? Nam pronomen [illegible] teſt præcedere verbum, capere, & poteſt [illegible] qui. Si præcedat, hic erit ſenſus: Vultis ut [illegible] capiam hoſtes? Si ſequatur, erit hic: Vulti[illegible] hoſtes me capiant? Subjicit ejuſdem gener[illegible] liud exemplum, ἆρα ὃ τις γινώσκει, τοῦτο γινώ[illegible] id eſt, An quod quis novit, hoc novit? Amb[illegible] tas eſt in τοῦτο. Id ſi ſumatur accuſandi caſu, [illegible] ſus erit: Quidquid alicui cognitum eſt, id [illegible] cognitum eſſe. Sin nominandi caſu, ſenſu[illegible] erit: quam rem quis intelligit, ea intelligit? [illegible] cognoſci non poſſit, niſi quod viciſſim cogno[illegible] Rurſus aliud ſubjicit, ἆρα ὃ τις ὁρᾷ, τοῦτο ὁρᾷ; ὁ[illegible] τὸν κίονα ὥστε ὁρᾷ ὁ κίων. an quod quis videt, i[illegible] det? ſed videt columnam, columna igitur v[illegible] Rurſus in τοῦτο eſt ambiguitas, quam prius [illegible] cavimus. Verum hæc utcunque reddi poterant [illegible] tinis auribus: quod ſequitur, nullo modo redd[illegible] terat: ἆρα ὃ σὺ φῂς εἶναι, τοῦτο σὺ φῂς εἶναι; [illegible] λίθον εἶναι σὺ ἄρα φῂς λίθος εἶναι. Quod illi ſic [illegible] diderunt: Putas quod tu dicis eſſe, hoc tu dicis [illegible] dicis autem lapidem eſſe, tu ergo lapis dicis [illegible] Obſecro, quis omnino ſenſus humanus ex hi[illegible] bis percipi poſſit? Ambiguitas enim partim p[illegible] ex idiomate Græci ſermonis, quæ eſt in maj[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

inore: quanquam in majore eſt & alia ambiguitas, duabus dictionibus ὃ & τῦτο, quæ ſi capiantur ominandi caſu, ſenſus erit: Quidquid te dicis eſſe, oc tu es. Sin accuſandi, ſenſus erit: Quamcunue rem tu dicis eſſe, eam dicis eſſe. & ad hunc nſum ſubſumit, λίθον φὴς εἶναι. Sed ad priorem olligit, σὺ ἄρα φὴς λίθος εἶναι. Græci ſermonis roprietatem ſemel auſus eſt imitari Catullus.

Phaſelus iſte, quem videtis, hoſpites,
Ait fuiſſe navium celerrimus.

ic enim ferebatur hic verſus in antiquioribus edionibus. Hoc ignorato, neceſſe eſt multis modis elirare eos, qui in hæc loca ſcribunt commentaios. Ne id quidem quod inibi continenter ſequiar, Latino poteſt eſſe perſpicuum. Καὶ ἄρα ἐςι σιγῶντα λέγειν; διττὸν γάρ ἐςι, τὸ σιγῶντα λέγειν, ὅτε τὸν λέγοντα σιγᾶν καὶ τὸ τὰ λεγόμενα. Id reddiderunt hunc in modum: Et putas, eſt tacentem dicere. Duplex enim eſt, tacentem dicere, & hunc dicere tacentem, & quæ dicuntur. An non hæc Sibyllæ foliis obſcuriora? HI. Mihi nec Græca ſatis liquent. LE. Exponam pro mea divinatione. An poſſibile eſt tacentem dicere? Hæc interrogatio duplicem habet ſenſum, quorum alter eſt falſus & abſurdus, alter eſſe poteſt verus. Nam fieri non poteſt, ut qui loquitur, non dicat ea quæ loquitur, hoc eſt, ut loquendo taceat: ſed fieri poteſt, ut is qui loquitur, taceat eum qui loquitur. Quanquam hoc exemplum recidit in alteram formam, quam paullo poſt ſubjicit. Rurſum illud admiror, quod mox in genere ambiguitatis, quæ naſcitur ex pluribus dictionibus conjunctis, mutarint Græci vocem ſæculi in literas, ἐπίςασθαι τὰ γράμματα cum Latini codices habeant ſcire ſæculum. Heic enim duplex ſenſus naſcitur, vel ut ipſum ſæculum ſciat aliquid, vel ut aliquis ſciat ſæculum. Verum hoc mollius eſt in αἰῶνα ſive in κόσμον, quam in γράμματα. Nam litteræ dicuntur abſurde ſcire quippiam. Verum nihil abſurdi ſit, ſi quis dicat, aliquid noſtro ſæculo notum eſſe, aut aliquem noſſe ſuum ſæculum. Jam aliquanto poſt, ubi proponit exemplum ambigui ex accentu, non veritus eſt interpres pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

verbis Homeri ſupponere Virgiliana, cum e
dem fuerit neceſſitas in illo exemplo. Quidqu
dicis eſſe, hoc eſt. Ex Homero refert Ariſtotele
ȣ̃ καταπύθεσθαι ὄμβρῳ Si ȣ̃ adſpiretur ac circumfl
ctatur, ſonat, Cujus computreſcit pluvia: ſi ȣ̃
exile & acutum, ſonat, Non computreſcit pluv
Atque hoc quidem ſumptum eſt ex Iliad. ψ. Alt
rum eſt, Διδόμεν δὲ οἱ εὖχος ἀρέσθαι: accentu colloc
to ſuper penultimam ſonat, concede illi: ſin ſ
per primam, δίδομεν, ſonat, damus. At poëta u
ſentit Jovem dicere, concedimus illi: ſed Jupit
mandat ipſi ſomnio, ut illi, ad quem mittitur, co
cedat potiri voto. Dictum eſt enim διδόμεν p
διδόναι. Pro his duobus Homericis ſubjeceru
hæc ex noſtris poëtis, velut illud ex Odis H
ratii.

Me tuo longas pereunte noctes
Lydia dormis.

Etenim ſic accentus ſit in, Me, correpto: & Tu,
grave, unica dictio eſt, *Metuo, id eſt, time
Quanquam hæc ambiguitas pendet non ſolum e
accentu, verum etiam ex compoſitione. Alteru
ſuppoſuerunt ex Virgilio:

Heu quianam tanti cinxerunt æthera nymbi!

Quamquam hæc quoque ex compoſitione naſcit
ambiguitas. HI. Sunt iſta quidem arguta, dignaqu
cognitu, Leonarde: ſed interim vereor, ne cui co
vivium hoc ſophiſticum videatur magis, quam po
ticum: alias, ſi videbitur, vel totum diem ven
bimur Elenchos in * Elenchis. LE. Hoc eſt, in luc
ligna, in mari quæremus aquam. HI. Ubi eſt me
Mus? MV. Adeſt. HI. Mone Margaretam, ut tr
dat bellaria. MV. Adeo. HI. Rurſum ades vacuus
MV. Negat ſe de bellariis cogitaſſe, & ait ſatis di
ſeſſum eſſe. HI. Vereor ne ſi diutius heic philo
ſophemur, illa nobis menſam ſubvertat, quemad
modum Xanthippe Socrati; conſultius eſt igitur
bellaria ſumamus in horto: ibi ſimul & ambulab
mus & libere nugabimur. Interea ſibi quiſque de
cerpat ex arbore quod lubet. Co. Placet conſ
lium

Metuo.] Me tuo *Horatius* diviſit, ut ſubaudias Amico.

Elenchis.] Id eſt, reda gutionibus. Ελέγχειν enim redarguere eſt.

lium. HI. Eſt illic fonticulus quovis vino ſuavior. CA. Qui fit, ut hortus tuus magis niteat, quam aulâ? HI. Quia heic verſor frequentius. Si quid arridet heic, ne parcite noſtris opibus hortenſibus. Jam ſi ſatis videtur deambulatum, quid ſi conſidamus huc ſub tilia, & Muſas cieamus; PA. Age fiat. HI. Thema ſuppeditet hortus ipſe. PA. Si præceſſeris, ſequemur. HI. Age faciam. Præpoſtere facit, cui variis deliciis niteat hortus, cum animum habeat nullis diſciplinis, nullis virtutibus excultum. LE. Credemus, adeſſe Muſas, ſi reddideris eandem ſententiam carmine. HI. Hoc mihi longe proclivius, proſam orationem vertere carmine, quam argentum commutare auro. LE. Dic igitur.

HI. *Cui renidet hortus undiquaque floſculis,*
Animumque nullis expolitum dotibus
Squalere patitur, is faciet præpoſtere.

Habetis carmen Muſis *& Apolline nullo. Sed elegans fuerit, ſi ſinguli hanc ſententiam diverſo genere carminis reddatis. LE. Qui vicerit, quid præmii feret? HI. Hunc calathum onuſtum malis, aut prunis, aut ceraſis, aut meſpilis, aut piris, aut ſi quid aliud magis*adblanditur. LE. Quis erit arbiter certaminis? HI. Quis niſi Crato? Et idcirco ſolus non certabit, quo magis auſcultet. CR. Vereor ne talem ſitis habituri judicem, qualem olim habebant*coccyx & luſcinia, inter ſeſe canendi gloria decertantes. HI. Sat eſt, ſi places omnibus. CO. Placet arbiter. incipe, Leonarde.

LE. *Cui tot deliciis renidet hortus,*
Herbis, floribus, arborumque fœtu
Et multo & vario, nec excolendum
Curat pectus & artibus probatis,
Et virtutibus, is mihi videtur
Lævo judicio, parumque recto. DIXI.

Et Apolline nullo.] Alluſit ad illud *Martial.* Muſis & Apolline nullo. Quod ſcribis verſus, hoc Ciceronis habes,

Adblanditur.] Id eſt, placet. ſicut arridere dicitur quod placet.

Coccyx.] Qui latine dicitur cuculus; penultima producta. Notus eſt apologus de certamine canendi inter luſciniam & cuculum aſino judice.

HI. Carinus * arrodit unguem. exſpectamus ali-quid elaboratum. CA. Nulla adeſt Muſa.

Cura cui eſt, ut niteat hortus floſculis ac ſatibus,
Negligenti excolere pectus diſciplinis optimis:
Hic labore, mihi ut videtur, ringitur præpoſtero.

HI. Non fruſtra arroſus eſt unguis. EV. Quoniam ordo me vocat, ne nihil adferam:

Qui ſtudet, ut variis niteat cultiſſimus hortus
Deliciis, patiens animum ſqualere, nec ullis
Artibus expoliens, huic eſt præpoſtera cura.

HI. Non eſt, cur exſtimulemus Sbrulium. Nam ille ſic ſcatet verſibus, ut plerumque vel imprudens effundat carmina.

SB. *Cui vernat hortus cultus & elegans,*
Nec pectus ullis artibus excolit,
Præpoſtera in cura laborat.
Sit ratio tibi prima mentis.

PA. *Quiſquis accurat, variis ut hortus*
Floribus vernet, neque pectus idem
Artibus ſanctis colit, hunc habet præpoſtera cura.

HI. Nunc experiamur, cui hortus ſuppeditet plures ſententias. LE. Quidni faciat tam dives? Vel hoc roſetum mihi ſuggeret quod dicam. Ut brevis eſt roſæ nitor, ita fugax eſt juventus: properan- carpere roſam prius, quam marceſcat; magis ad-nitendum eſt, ne ſine fructu tibi effluat juventus. HI. Thema ſatis aptum carmini. CA. Ut inter arbores ſuus cuique fœtus eſt, ita inter homines ſuæ cuique dotes ſunt. EV. Ut terra ſi excolatur, varias opes gignit in uſus humanos, neglecta ſpinis ac vepribus obducitur: ita hominis ingenium ſi excolatur optimis ſtudiis, plurimas edit virtutes; ſin negligas, variis occupatur vitiis. SB. Hortus quot-annis colendus eſt, ut niteat: animus ſemel excultus honeſtis ſtudiis, perpetuo floret ac vernat. PA. Ut amœnitas hortorum non avocat animum ab honeſtis ſtudiis, ſed ad hæc invitat potius; ita quæ-rendi ſunt luſus ac joci, qui non abſunt à litteris. HI. Euge, video examen ſententiarum. Nunc ad verſus; ſed antequam id aggrediamur, mea ſenten-tia

Arrodit unguem.] Arrodere unguem geſtus eſt cogitantis, *Perſ.* Nec pluteum cædit, nec demorſos ſapit ungues. Idem Chæreſtratus unguem arrodens ait hoc,

tia, fuerit exercitatio nec inelegans, nec infrugifera, ſi primam ſententiam toties reddamus Græcis verſiculis, quoties reddimus Latinis. Heic auſpicabitur Leonardus, jam olim familiaris Muſis Græcanicis. LE. Ineptiam; ſi jubes. HI. Jubeo atque impero.

LE. Ὡς κῆπός ἐςιν ἄνθεσιν γελῶν καλοῖς.
Ὁ δὲ νȣ̃ς μάλ᾽ αὐχμῶν τοῖς καλοῖς μαθήμασιν,
Οὐκ ἔςι κομψὸς ȣ̃τος, ȣ̓κ ὀρθῶς φρονεῖ,
Περὶ πλείονος ποιῶν τὰ φαῦλ᾽ ἢ κρείττονα.

* Ego præſulem egi; ſuccedet qui volet. HI. Carinus. CA. Imo Hilarius. LE. Sed video Margaretam intervenire. adfert neſcio quid deliciarum. HI. Si id fecerit, me fefellerit mea furia. Quid adfers? MA. Sinapi, quo condiatis veſtra bellaria. An non pudet heic garrire in multam noctem, & poſtea vos poëtæ multa blateratis in loquacitatem fœminarum? CR. Haud male monet Margareta: jam tempus eſt, ut ſuum quiſque nidum adeat, alias in hoc pulcerrimo certaminis genere vel ſolidum diem conſumemus. HI. Sed cui addicis præmium? CR. In præſentia quidem mihi ipſi addico: Nullus enim vicit præter unum me. HI. Qui viciſti, qui non certaveris? CR. Vos certaſtis, at non decertaſtis. Ego, quod nemo veſtrum potuit, vici Margaretam. CA. Hilari, æquum poſtulat; auferat calathum.

Ego præſulem.] Alluſit ad Salios ſacerdotes Martis, ni fallor, qui ſaltabant in pompa: præſul autem, qui ſaltat primus. Eſt in quibuſdam choreis mos, ut unus ſolus auſpicetur ſaltationem. Unde quiſquis aliis cunctantibus rem cœpit, dicitur incepiſſe choream.

Inquiſitio de fide.

AULUS, BARBATIUS.

AV. * PUerorum eſt cantilena, ſa ută libenter: Verum haud ſcio, an mihi fas ſit tibi dicere ſalutem. BA. Equidem malim qui det ſalutem, quàm qui dicat. Sed quam ob rem iſtuc ais, Aule? AV. Quam ob rem? Quia, ſi ſcire vis, oles aut ſulphur,

Puerorum.] In libello cui titulus, Cato. Nam is pueris prælegitur.

phur, aut fulmen Jovis. BA. Sunt & * Vejoves, ſu * bruta fulmina, multum etiam origine diſſident à fatidicis. Nam, ut ſuſpicor, tu de anathema ſentis. AV. Rem conjectas. BA. Audivi quide horrenda tonitrua; fulminis ictum non ſen AV. Quî ſic? BA. Quia nihilo pejus concoquo, ne que irrequietius dormio. AV. Sed hoc periculoſi ſolet eſſe malum, quia non ſentitur. Verum hæ bruta fulmina, quæ tu vocas, feriunt * montes & maria. BA. Feriunt, ſed irritis ictibus. Eſt & * fu gur è vitro, ſeu vaſe æreo. AV. Certe territat hoc. BA. Verum, ſed pueros. Solus Deus hab fulmen, quo feriat animam. EV. Quid ſi Deus e in ſuo vicario? BA. Utinam ſit! AV. Imo multi de mirantur, te jam dudum non eſſe quovis * carbon atriorem. BA. Finge me talem. Atqui tanto magi erat optanda ſalus perdito, ſi placet Euangelica do ctrina. AV. Optanda quidem, at non dicend BA. Cur ita? AV. Quo pudeſcat ictus fulmine, a reſipiſcat. BA. Si ſic nobiſcum egiſſet Deus, peri ramus omnes. AV. Quam ob rem? BA. Quia cu eſſemus inimici Dei, cultores idolorum, militante in caſtris Satanæ, hoc eſt, modis omnibus excom municatiſſimi, tum ille maxime nobiſcum con fabulatus eſt per filium ſuum, ſuoque colloquio no reſtituit in vitam, cum eſſemus mortui. AV. Iſt quidem vere narras. BA. Imo male ageretur cu omnibus ægrotis, ſi medicus fugeret alloquium quoties ingens morbus gravat miſerum: imo cu maxime conveniebat adeſſe medicum. AV. A ego metuo, ne tu mihi citius adfles aliquid tui mali quam fiat ut tuo morbo medear. nonnunquam uſ venit, ut pro medico fiat * palæſtrites, qui viſi ægrotum. BA. Ita quidem uſu venit in corporu morbis

Vejoves.] Vejoves ſunt Joves ſiniſtri & noxii. Sic vocant Poëtæ numen læ-vum Vejovem.

Bruta fulmina.] Vide *Plin.* lib. 2. cap. 43. Bruta, quia ſine ratione veniunt. nec quicquam portendunt. Fatidica prædicunt aliquid.

Montes & maria, &c.] Refert Plinii verba ex loco quem modo citavi.

Fulgur è vitro.] Vide proverbium, Fulgur ex vitro

Carbone atriorem.] Videtur innuere quempiam excommunicatum. Vide proverbium; Carbone atrior

Palæſtrites.] Id eſt, luctator, nimirum quum inviſi phreneticum. Vide Lapithas *Luciani.*

orbis; verum in animi malis eſt tibi parata anti-
otus adverſum omne contagium. Av. Quænam?
A. Adamantinum propoſitum, non divelli à ſen-
ntia ſemel infixa. Deinde cur palæſtram metuis,
i res verbis agitur? Av. Eſt aliquid quod dicis, ſi
odo ſpes ſit profectus. BA. Proverbio dicitur;
onec ſpirat homo, ſperandum eſſe: Et juxta Pau-
m, Caritas neſcit deſperare, quia ſperat omnia.
v. Non peſſime mones, atque hac ſpe puto mihi
s eſſe tecum miſcere ſermonem aliquantiſper: ac,
pateris, medicum agam. BA. Licet. Av. Vulgo
nt inviſi percunctatores. Et tamen in medicis
robantur, qui percunctantur de ſingulis. BA. Per-
nctare * à cœlo uſque ad terram, ſi libet. Av. Ex-
eriar, modo fidem des, te reſponſurum ex animo.
A. Do, modo ſciam qua de re velis percunctari.
v. De ſymbolo Apoſtolorum BA. Audio * mi-
itare verbum, nec recuſo haberi pro hoſte Chri-
ti, ſi quid heic fefellero. Av. Credis in Deum pa-
rem omnipotentem, qui condiderit cœlum & ter-
ram? BA. Et quidquid cœlo terraque continetur,
atque etiam mentes angelicas. Av. Cum Deum
dicis, quid ſentis? BA. Sentio, mentem eſſe quan-
dam æternam, quæ nec initium habuerit, nec finem
ſit habitura, qua nihil eſſe poteſt nec majus, nec
ſapientius, nec melius. Av. Iſta quidem ſatis pie.
BA. Quæ nutu ſuo omnipotenti condidit quidquid
eſt rerum viſibilium aut inviſibilium: quæ ſapientia
mirabili moderatur ac gubernat univerſa, ſua boni-
tate paſcit ac ſervat omnia, atque hominum genus
callapſum gratuito reſtituit. Av. Sunt quidem iſta
tria præcipua in Deo: ſed quid fructus capis ex iſto-
rum cognitione? BA. Cum omnipotentem cogito,
me totum illi ſubmitto, ad cujus majeſtatem nihil
eſt hominum aut angelorum ſublimitas. Deinde
plena fiducia credo, quod ab illo factum tradunt
ſacræ litteræ, ſimulque futurum quidquid ille pro-

 miſit,

A cœlo uſque ad terram.] *Plautinum* proverbium pro à capite uſque ad pedes.

Militare verbum.] Qui baptizantur, dant nomen Imperatori Chriſto, cujus ſacramentis auctorantur. Et ſymbolum apud milites ſignum eſt, quod inter ipſos convenit, ſive id vocale eſt, ſive mutum.

miſit, quando nutu, quidquid vult, poteſt, qu
tumvis homini videatur impoſſibile. Ita fit,
meis viribus diffiſus, totus ab illo pendeam,
poteſt omnia. Ubi ſapientiam illius intueor, n
tribuo meæ ſapientiæ, verum credo omnia rect
me juſtiſſimeque ab eo fieri, etiamſi juxta ſenſ
humanum videantur abſurda aut iniqua. Cum
nitatem conſidero, video nihil eſſe in me, quod
lius gratuitæ beneficentiæ non debeam: & null
arbitror eſſe tantum crimen, quod ille nolit ig
ſcere reſipiſcenti: neque quidquam eſſe, quod
non ſit largiturus cum fiducia petenti. Av. N
ſatis eſſe putas, quod credis illum eſſe talé
Ba. Nequaquam, ſed ſincero affectu totam fi
ciam ac ſpem in illum unum transfero, deteſt
Satanam omnemque idololatriam, & quidquid
artium magicarum. illum ſolum adoro, nihil i
nec præferens, nec æquans; non angelum, non
rentes, non liberos, non uxorem, non principe
non opes, non honores, non voluptates; paratus
vitam illius cauſſa perdere, ſi juſſerit; certus e
non poſſe perire, qui ſe totum illi tradiderit. Av. N
hil igitur colis, nihil times, nihil amas, niſi un
Deum? Ba. Si quid veneror, ſi quid metuo, ſi qu
amo præter eum, ejus cauſa amo, metuo, col
omnia ad illius gloriam referens, ſemper illi gr
tias agens, ſive læta contingunt, ſive triſtia; ſi
mori datur, ſive vivere. AV. Sana quidem eſt h
ctenus tua oratio. De ſecunda perſona quid ſenti
Ba. Sciſcitare. Av. Credis, Jeſum fuiſſe Deu
& hominem? Ba. Maxime. Av. Qui fieri potuit
ut idem ſit Deus immortalis, & homo mortalis
Ba. Iſtud illi facile fuit efficere, qui quidquid vu
poteſt. Et ob divinam naturam, quam eandem h
bet cum patre quidquid magnitudinis, ſapientia
& bonitatis attribuo patri, idem tribuo & filio
quidquid debeo patri, debeo & filio: niſi quod i
viſum eſt patri, ut per filium conderet ac don
ret nobis omnia. Av. Cur igitur ſacræ litter
filium frequentius appellant Dominum quàm Deum
Ba. Quia, Deus auctoritatis, hoc eſt, principatu
eſt nomen, quæ patri præcipue convenit: qui ſim
pliciter principium eſt omnium, atque ipſius etian

deita

tatis fons. Dominus, redemptoris & aſſertoris
cabulum eſt. Quamquam & pater redemit per fi-
n, & filius Deus eſt, ſed ex Deo patre. Solus
em pater à nullo eſt, & in perſonis divinis prin-
em locum obtinet. AV. Ergo & in Jeſu collocas
am fiduciam? BA. Quidni? AV. Sed Propheta
aledictum dicit, qui fidit in homine. BA. Sed
ic uni homini data eſt omnis poteſtas in cœlo &
terra: ut in nomine ejus flectatur omne genu,
leſtium, terreſtrium, & inferorum. Quanquam
c in hoc fiduciæ ſpeique meæ ſacram, ut ajunt,
coram figerem, ni Deus eſſet. AV. Cur eum fi-
um appellat? BA. * Ne quis ſomniet eſſe crea-
ram. AV. Cur unicum? BA. Ut diſcernat natu-
e filium à filiis adoptivis, cujus cognominis hono-
em nobis etiam impartit, ut neminem præter hunc
ium exſpectemus. AV. Cur eum qui Deus erat,
ominem fieri voluit. BA. Ut homines homo re-
onciliaret Deo. AV. Credis, conceptum citra vi-
lem operam, opificio Spiritus ſancti, ac natum ex
icorrupta virgine Maria, de illius ſubſtantia ſum-
o mortali corpore; BA. Maxime. AV. Cur ſic na-
i voluit? BA. Quia ſic decebat naſci Deum; ſic
ecebat naſci, qui noſtræ conceptionis ac nativita-
is ſordes purificaret. Hominis filius naſci voluit
Deus, ut nos in illum renaſcentes efficeremur filii
Dei. AV. Credis, illum verſatum in terris, ea geſ-
iſſe miracula, ea docuiſſe, quæ prodita ſunt litteris
Euangelicis? BA. Certius quàm te credo eſſe ho-
minem. AV. Non ſum inverſus * Apuleius, ut ſuſpi-
eris, aſinum latere ſub hominis ſpecie. Sed credis
unc eundem eſſe Meſſiam illum, quem delinearant
iguræ legis, quem promiſerant oracula Propheta-
rum, quem tot ſæculis exſpectarant Judæi? BA. Ni-
hil habeo perſuaſius. AV. Credis, hujus doctrinam
ac vitam ſufficere ad perfectam pietatem? BA. Ad-

 modum,

Ne quis ſomniet.] Arrius docuit, Filium Dei etiam juxta perfectiſſimam naturam fuiſſe creaturam. Atqui natura filius eſt, gignitur ex ſubſtantia patris, Dei ſubſtantia indiviſibilis eſt: eandem igitur oportet eſſe Patris & filii: de divinis perſonis loquor.

Apulejus.] Nam is mentem hominis tegebat ſub aſinina ſpecie: cum multi ſint, qui ſub humana ſpecie tegant aſinum.

modum. Av. Credis, eundem vere comprehe
à Judæis, vinctum, colaphis & alapis cæſum,
ſputum, irriſum, flagellatum ſub Pontio Pilato
denique ſuffixum in crucem, atque inibi mortu
BA. Maxime. Av. Credis, illum ab omni lege
cati cujuſcunque fuiſſe immunem? BA. Qui
Agnum abſque macula. Av. Credis illum ſua ſ
te hæc omnia perpeſſum? BA. Imo libenter,
etiam ſitienter, ſed ex voluntate patris. Av.
pater filium ſuum unicum innocentem, ſibiqu
tiſſimum, hæc tam atrocia pati voluit? BA. U
victima nos nocentes ſibi reconciliaret, in illius
men collocantes fiduciam ac ſpem noſtram. Av
Deus paſſus eſt ſic collabi totum humanum ge
Et, ſi paſſus eſt, non patuit alia via ſarciend
nam noſtram? BA. Hoc mihi perſuaſit, non
mana ratio, ſed fides, nulla ratione potuiſſe
melius, neque ad ſalutem noſtram utilius. Av
hoc mortis genus illi potiſſimum placuit? BA.
juxta mundum erat probroſiſſimum: quia diri
tique cruciatus: quia conveniebat illi, qui p
ctis in omnem mundi plagam membris, omne
bis nationes invitaret ad ſalutem, & homines
renis curis affixos evocaret ad cœleſtia. Den
ut referret nobis ſerpentem æneum; quem M
ſuſpenderat in ſtipite, ut quicunque defigeren
illum oculos, ſanarentur à vulnere ſerpent
fidemque prophetæ liberaret, qui prædixerat;
cite in nationibus, regnavit à ligno Deus. Av.
& ſepeliri voluit, idque tam accurate, ob
myrrha & unguentis, incluſus novo monumen
ſolido *vivoque ſaxo exciſo, obſignato oſtio,
hibitis etiam cuſtodibus publicis? BA. Quo m
conſtaret, eſſe vere mortuum. Av. Cur non
tim revixit? BA. Hac ipſa de cauſa. Etenin
mors fuiſſet ambigua, fuiſſet & ambigua reſu
ctio: ſed hanc voluit eſſe certiſſimam. Av. C
dis, hujus animam deſcendiſſe ad inferos. BA. H
particulam non fuiſſe quondam additam ne
ſymbolo Romano, nec in ſymbolo Orientaliun

Vivo ſaxo.] An ſaxa naſcantur & augeſcant, incertum. Viva tamen ſaxa dicuntur, quæ nondu loco ſunt amota.

...rum, teſtis eſt Cyprianus, nec recenſetur apud ...ullianum vetuſtiſſimum ſcriptorem: Ego ta... & hoc firmiter credo: Vel quia congruit cum ...hetia Pſalmi; Non derelinques animam meam ...nferno: & rurſus; Domine eduxiſti ab inferno ...iam meam: Vel quia Petrus Apoſtolus in epi... ...e prioris (de cujus auctore nunquam fuit dubi...m) capite tertio ſcripſit hunc in modum; Mor...atus quidem carne, vivificatus autem ſpiritu; ...no & his, qui in carcere erant, ſpiritus veniens ...dicavit. Verum, ut credo deſcendiſſe ad infe..., ita non credo illic aliquid eſſe paſſum: deſcen... enim, non ut illic cruciaretur, ſed ut nobis ...ngeret regnum ſatanæ. AV. Nihil adhuc impium ...io: ſed mortuus eſt, ut nos peccato mortuos ...ocaret ad vitam. Cæterum cur revixit? BA. Tri... potiſſimum de cauſſis. AV. Quibus? BA. Pri...m, ut nobis certam ſpem faceret reſurrectionis. ...nde, ut ſciremus, eum immortalem eſſe, nec ...quam moriturum, in quo præſidia ſalutis noſtræ ...locavimus. Poſtremo, ut nos quoque per pœ...entiam mortui peccatis, per baptiſmum una cum ... ſepulti, per gratiam ejus revocemur ad vitæ ...vitatem. AV. Crediſne, quod idem corpus, quod ...rtuum fuit in cruce, quod revixit in ſepulcro, ...od viſum & contrectatum eſt diſcipulis, ſubve...rit in cœlum* BA. Maxime. AV. Cur voluit re...quere terras? BA. Ut illum omnes ſpiritualiter ...aremus, neque quiſquam in terris ſibi Chriſtum ...oprie vendicaret, ſed omnes ex æquo tolleremus ...imos in cœlum, ſcientes, illic eſſe caput noſtrum. ...Etenim, ſi nunc homines tantopere ſibi placent ... veſtis colorem ac figuram, cumque ſic quidam ...tentent ſanguinem, aut præputium Chriſti, & ...c matris Virginis, quid credis futurum, ſi manſiſ...t in terris veſtitus, comedens, loquens? Quæ diſ...lia paraſſent iſta corporis peculiaria? AV. Cre...s, illic immortalitate donatum, aſſidere dextrum ...tri? BA. Quid ni? ut rerum omnium dominum, ... totius regni paterni conſortem. Hoc ipſe diſci...ulis promiſerat futurum, atque hoc ſpectaculum ...xhibuit Stephano martyri ſuo. AV. Cur hoc exhibuit?

Etenim.] Ex comparatis, à majori ad minus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

hibuit? BA. Ne nos ulla in re trepidaremus,
quam potentem patronum ac dominúm hab
in cœlis. AV. Credis: illum eodem corpore
turum, ut judicet vivos & mortuos? BA.
habeo certum, eſſe hactenus peracta, quæ
phetæ de Chriſto prædixerant; tam habeo ce
fore quidquid in poſterum voluit nos exſpe
Prior adventus exhibitus eſt juxta vaticinia
phetarum, quo venit humilis, ut nos inſtitue
ſervaret. Exhibebitur & ſecundus, quo venie
limis in gloria patris: ante cujus tribunal ſiſt
gentur omnes homines cujuſcunque nationis
juſcumque ſtatus, ſive reges, ſive plebeji, ſive
ci, ſive Scythæ: nec ſolum hi, quos adventu
deprehendit vivos, verum etiam omnes, qui a
tio mundi uſque ad illud tempus mortui fuerint
bito reviviſcent, & ſuo quiſque corpore conſ
judicem. Aderunt & Angeli beati, tanquam f
fideles: aderunt & dæmones judicandi. Tum
limi pronuntiabit illam inevitabilem ſentent
quæ diabolum, cum his qui illi adhæſerunt, t
æternis ſuppliciis, ut poſtea nulli poſſint noc
pios transferet in conſortium regni cæleſtis,
ab omni moleſtia: quanquam hujus adventus
nobis ignotum eſſe voluit. AV. Nihil adhuc a
* morbi. Veniamus igitur ad tertiam perſon
BA. Ut videtur. AV. Credis in Spiritum ſanct
BA. Credo, hunc eſſe verum Deum, una cum
& Filio. Credo, hoc ſpiritu afflatos fuiſſe, qu
bis veteris ac novi Teſtamenti libros tradider
ſine cujus ope nemo pervenit ad ſalutem. AV.
appellatur ſpiritus? BA. Quia quemadmo
corpora noſtra vivunt halitu, ita tacito ſancti
ritus afflatu vivificantur animi noſtri. AV.
non licet Patrem vocare Spiritum? BA. Q
ni? AV. An non igitur confunduntur perſo
BA. Non. Nam pater Spiritus dicitur, quod ſi
corporeus; id quod omnibus perſonis eſt com
ne juxta naturam divinam. ſed tertia perſona
citur Spiritus, quod alicunde ſpiret, & per ani
ſeſe transfundat inſenſibiliter, velut à terra ſeu
viis ſpirant auræ. AV. Cur perſonæ ſecundæ

ibui

Morbi.] Id eſt, errorum. Metaphora à corpore ad anim

itur nomen filii? BA. Ob perfectam naturæ &
luntatis ſimilitudinem. AV. Eſt filius ſimilior
tri, quam Spiritus ſanctus? BA. Non, juxta na-
ram divinam; niſi quod hoc magis refert pro-
ietatem patris, quod ab ipſo quoque procedat
iritus ſanctus. AV. Quid igitur prohibet Spiri-
m ſanctum appellari filium? BA. Quia cum di-
Hilario nuſquam hunc lego genitum, nec hu-
s lego patrem; Spiritum & procedentem lego.
V. * Cur in Symbolo ſolus pater dicitur Deus?
A. Quod hic, ut dixi, ſimpliciter ſit auctor om-
um quæ ſunt, ac totius deitatis fons. AV. Dic
arius. BA. Quoniam nihil nominari poteſt, cu-
s origo non manat à patre. Siquidem hoc ipſum
uod Filius ac Spiritus ſanctus Deus eſt, patri ac-
eptum referunt. Præcipua igitur auctoritas, hoc
ſt, originis ratio, eſt in patre ſolo, quod unus il-
à nullo eſt. In Symbolo tamen ſic accipi poteſt,
Dei nomen non ſit perſonæ proprium, ſed in
enere poſitum, quod mox per Patris, Filii, &
piritus ſancti vocabulum diſtinguatur in unum
eum: quæ naturæ vox comprehendit Patrem, Fi-
um, & Spiritum ſanctum, hoc eſt, tres perſonas.
V. Credis in ſanctam eccleſiam? BA. Non.
V. Quid ais? non credis? BA. Credo ſanctam
ccleſiam, quæ eſt corpus Chriſti, hoc eſt, congre-
atio quædam omnium per univerſum orbem, qui
onſentiunt in fide Euangelica, qui colunt unum
eum Patrem, qui totam ſuam fiduciam collocant
n ejus Filio, qui eodem hujus Spiritu aguntur; à
ujus conſortio reſecatur quiſquis admittit crimen
ethale. AV. Cur horres dicere; Credo in ſanctam
ccleſiam? BA. Quia ſic me docuit divus Cypria-
us, in ſolum Deum eſſe credendum, in quo ſim-
liciter omnem fiduciam reponimus. Eccleſia ve-
o proprie dicta, quanquam non conſtat niſi ex bo-
is, tamen ex hominibus conſtat, qui ex bonis
poſſunt

Cur ſolus pater &c.] Eſt
ars illius quæſtionis quæ
præceſſit: Cur in ſacris
libus frequentius appella-
ur dominus, quàm Deus?
unc, poſteaquam eſt &
piritus mentio facta, ro-
gat cur in ſymbolo ex tri-
bus perſonis ſolus pater di-
ctus ſit Deus. De re nulla
eſt dubitatio, tantum de
conſuetudine ſcripturarum
quæſtio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

poſſunt fieri mali, qui falli poſſunt & falle
Av. Quid ſentis de communione ſanctoru
BA. Hic articulus omnino non attingitur apud
prianum; cum ille nominatim indicet, quid in
bus eccleſiis plus habeatur aut minus. Sic enim
connectit: ſequitur namque poſt hunc ſermone
Sanctam eccleſiam, remiſſionem peccatorum,
jus carnis reſurrectionem. Ac nonnullis vide
hæc pars non eſſe diverſa à ſuperiore, ſed explic
& infigere quod modo dictum erat, Sanctam
cleſiam: ut nihil aliud ſit eccleſia, quam unius D
unius Euangelii, unius fidei, unius ſpei pro
ſio, ejuſdem ſpiritus, eorundem ſacramentor
participatio: breviter, talis quædam communio
norum omnium inter omnes pios, qui fuerunt
initio mundi uſque ad finem, qualis eſt memb
rum corporis inter ipſa ſocietas, ſic ut aliorum
nefacta ſubveniant aliis, donec viva ſunt mem
corporis. Cæterum extra ſocietatem hanc ne p
pria quidem benefacta conducunt cuiquam ad
lutem, niſi reconcilietur ſanctæ congregatio
& ideo ſequitur; Remiſſionem peccatorum: q
extra eccleſiam non eſt ulla peccatorum remiſſ
quantumvis homo maceret ſe pœnitentia, aut ex
ceat opera miſericordiæ. In eccleſia, inquam,
hæreticorum, ſed ſancta, hoc eſt, ſpiritu Chr
congregata, eſt remiſſio peccatorum per ba
ſmum, &, poſt baptiſmum, per pœnitentiam
claves eccleſiæ datas. Av. Iſta ſunt adhuc ſani
minis. Crediſne, futuram carnis reſurrectione
BA. Fruſtra crederē cætera, ſi hoc, quod eſt omn
caput, non crederem. Av. Quid ſentis, cum dicis
nem? BA. Corpus humanum, humana anima a
matum. Av. Num unaquæque anima recipiet ſu
corpus, quod exanime reliquerat? BA. Idem h
unde demigrarat. Et ideo in ſymbolo Cypriani
ditum eſt, Hujus carnis. Av. Qui fieri poteſt,
corpus jam toties ex aliis in alia verſum poſſit id
reviviſcere? BA. Quî potuit quidquid vult ex n
lo creare, an huic difficile ſit, quod ex ſua fo
mutatum eſt, in priſtinam naturam reſtituere? N
anxie diſputo, quibus modis id fiat: mihi ſatis
quod qui promiſit hoc futurum, ſic verax eſt

ntiri non poſſit; ſic potens eſt, ut, quidquid ve- nutu valeat efficere. Av. Quid opus erit tum pore? BA. Ut totus homo glorificetur cum riſto, qui heic totus afflictus erat pro Chriſto. . quid ſibi vult, quod addit; Et vitam æternam? . Ne quis ſuſpicetur nos ſic revicturos, quemad- dum ſub vernum tempus reviviſcunt ranæ, rur- morituræ. Nam heic duplex mors eſt: corporis, nis ac malis omnibus communis, & animi. Mors ern animi peccatum eſt. At poſt reſurrectionem s erit æterna vita, tum corporis, tum animi. Nec m corpus erit amplius obnoxium morbis, ſenio, ni, ſiti, dolori, laſſitudini, morti, aut ulli incom- odo; ſed ſpirituale factum, ſpiritus arbitrio move- ur: nec animus deinceps ullis vitiis aut doloribus licitabitur, ſed ſine fine fruetur ſummo bono, qu Deus. Contra, impios mors æterna poſſidebit, n corporis, tum animi. Nam & corpus habebunt æternos cruciatus immortale: & animum pec- orum ſtimulis ſemper afflictum abſque ſpe ve- æ. Av. Credis hæc ex animo, ac ſeriò? BA. Sic, quam, ut mihi minus certum ſit, te mecum col- qui. Av. Ego cum eſſem Romæ, non omneis peri æque ſincere credentes. BA. Imo ſi excu- s, reperies & alibi multos, quibus hæc non que perſuaſa ſunt. Av. Cum in tam multis & duis conſentias nobiſcum, quid obſtat quo mi- s totus ſis noſter? BA. Iſtud ex te audire cupio. am ipſe mihi videor * orthodoxus, etiamſi vi- m meam nolim * præſtare. tametſi ſedulo co- or, ut profeſſioni reſpondeat. Av. Unde igitur ntum bellum inter vos & orthodoxos? BA. Ex- ire. Sed heus, medice, ſi non pœnitet hujus ocœmii, ſumes nobiſcum prandiolum, & à pran- o per otium percunctaberis de ſingulis; præbe- brachium utrumque: inſpicies excrementa, tum aſſiora, tum liquidiora. Denique facies, ſi vi- ebitur, totius hujus pectoris anatomiam, quo rtius de me judices. Av. At religio eſt, tecum men-

Orthodoxus.] Id eſt, re- æ opinionis. cui contra- um eſt hæretici vocabu- m.

Præſtare.] Præſtare dici- tur, qui ſuo periculo vitium aut corripit, aut defendit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

menſam habere communem. BA. Atqui id ſole medici, quo melius obſervent, quid affectent a peccent ægroti. Av. Sed vereor ne videar fave hæreticis. BA. Immo nihil eſt ſanctius, quàm f vere hæreticis. Av. Qui ſic? BA. Nonne Paul optavit anathema fieri pro Judæis pluſquam hæ ticis? An non favet ille, qui ſtudet ut quis ex m lo fiat bonus, ex mortuo vivus? Av. Maxim BA. Sic igitur fave; nec erit quod metuas. A Nunquam audivi ægrotum commodius reſponde tem. Age, duc me ad prandium. BA. Medice a cipieris, & ut decet apud ægrotum; & ſic curab mus corpuſcula cibo, ut nihilo ſecius animus id neus ſit ad diſputandum. Av. Fiat * bonis avib BA. Immo malis piſcibus fiet: niſi forte nunc ob tus es eſſe diem Veneris. Av. Id quidem eſt * pr ter ſymbolum noſtrum.

Bonis avibus.] Id eſt, feliciter: alter arripuit jocum ex ambiguo.

Præter ſymbolum.] Rurſum jocus eſt ex ambiguo. Nam in ſymbolo Apoſtol rum nulla mentio eſt de p ſcibus: & dicuntur Sy bola conviviorum.

* Γεροντολογία, ſive Ὄχημα.

* EUSEBIUS, PAMPIRUS, POLYGAMUS, GLYCION.

Ev. Quas * novas aves heic ego video? Niſi n fallit animus, aut parum proſpiciunt ocul video tres veteres congerrones meos confident Pampirum, Polygamum, & Glycionem. Certe i ſunt. PA. Quid tibi vis cum tuis * vitreis ocul faſcinator? Congredere propius Euſebi. Po. S ve, multum exoptate Euſebi. GL. Bene ſit tib vir optime. Ev. Salvete vos omnes una ſalut pariter mihi cariſſima capita. Quis Deus, aut ca Deo felicior, nos conjunxit? Nam nemo noſtrû vidit alium annis, opinor, jam quadragint Mercurius caduceo ſuo non potuiſſet melius n in unum contrahere. Quid heic agitis? PA. S demu

Γεροντολογία.] Id eſt, ſenile colloquium. Ὄχημα, vehiculum.

Euſebius.] Euſebius, *pius*, Pampirus, *omnia expertus*. Polygamus, *qui ſæpe duxit uxorem*. Glycion, *dulcis*, *ſive dulcior*.

Novas aves.] Alludit peregrinas aves. Raras ves.

Vitreis oculis.] Signific vitrea perſpicilla, & faſc n. tio eſt in oculis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

…us. Ev. Video; ſed qua de cauſſa? Po. Ope-
…ur currum, qui nos devehat Antverpiam. Ev.
…mercatum? Po. Scilicet; ſed ſpectatores ma-
… quam negotiatores: quanquam aliis aliud eſt ne-
…ii. Ev. Et nobis eodem eſt iter. Verum quid
…at, quo minus eatis? Po. Nondum convenit
… aurigis. Ev. Difficile genus hominum. Sed
…ne, ut illis imponamus? Po. Liberet, ſi liceret.
… Simulemus nos, velle ſimul abire pedites. Po.
…ius credant, cancros volaturos, quam nos tam
…ndes pedibus hoc iter confecturos. Gl. Vul…
… rectum verumque conſilium? Po. Maxime.
… Illi potant: id quo faciunt diutius, hoc plus
…t periculi, nec ubi nos dejiciant in lutum. Po. Ad-
…odum diluculo venias oportet, ſi ſobrium aurigam
…is. Gl. Quo maturius perveniamus Antverpiam,
…bis quatuor ſolis currum ſtipulemur. Contem-
…ndum cenſeo tantillum pecuniæ. Hoc damni
…ltis commoditatibus penſabitur: ſedebimus com-
…odius, ac mutuis fabulis ſuaviſſime tranſigemus
…oc iter. Po. Recte ſuadet Glycion; ut in vehiculo
…oque jucundus comes pro vehiculo ſit. Quin &
…xta Græcorum proverbium, liberius loquemur,
…on de plauſtro, ſed * in plauſtro. Gl. Tranſegi.
…on cendamus. Vah, nunc mihi libet vivere, po-
…eaquam ex tanto intervallo videre contigit mihi
…riſſimos olim ſodales. Ev. Ac mihi videor re-
…beſcere. Po. Quot annos ſupputatis, ex quo Lu-
…tiæ conviximus? Ev. Arbitror, haud pauciores
…adraginta duobus. Pa. Tum videbamur omnes
…quales. Ev. Ita ferme eramus, aut ſi quid erat
…iſcriminis, perpuſillum erat. Pa. At nunc quan-
… inæqualitas! Nam Glycion nihil habet ſenii, &
…ujus avus videri queat Polygamus. Ev. Profecto
…c res habet. Quid rei in cauſſa? Pa. Quid? aut
…ic ceſſavit ac reſtitit in curſu, aut ille antevertit.
…v. Ohe, non ceſſant anni, quantumvis ceſſent ho-
…mines. Po. Dic bona fide, Glycion, quot annos
…numeras? Gl. Plures quam ducatos. Po. Quot
…andem? Gl. Sexaginta ſex. Ev. O vere * Tithω-

* *In plauſtro.*] Alludit ad … proverb. E plauſtro loqui.
… Τιθωνῦ γέρας.] Id eſt, Tithoni ſenecta: de longæva ſed florida ſenectute. Vide proverbium.

νῦ γῆρας, quod aiunt. Po. Sed quibus tandem m
tibus remoratus es ſenectutem? Nam neque ca
ties adeſt, neque rugoſa cutis: vigent oculi, ni
* utrinque dentium ſeries; color vividus eſt, c
pus ſucculentum. Gl. Dicam artes meas; modo
viciſſim narres nobis artes tuas, quibus ſenect
tem acceleraſti. Po. Recipio, me facturum. I
gitur, quo te contuliſti relicta Lutetia? Gl. Re
in patriam. Illic commoratus fere annum, diſpic
re cœpi de deligendo vitæ genere; quam ego t
non leve momentum habere credo ad felicitate
circumſpiciebam quid cuique ſuccederet, quid
cus. Po. Miror, tibi tantum fuiſſe mentis, cum L
tetiæ nihil fuerit te nugacius. Gl. Tum * fereb
ætas. Et tamen, ô bone, non heic meo Marte re
omnem geſſi. Po. Mirabar. Gl. Prius quam qui
quam aggrederer, adii quendam è civibus na
grandem, longo rerum uſu prudentiſſimum, toti
que civitatis teſtimonio probatiſſimum, ac m
quidem judicio etiam feliciſſimum. Ev. Sapieb
Gl. Hujus uſus conſilio, duxi uxorem. Po. P
ere dotatam? Gl. Dote mediocri, ac plane, jux
proverbium, * τὴν κατ' ἐμαυτὸν. Nam & mihi r
erat mediocris. Ea res mihi plane ceſſit ex ani
ſententia. Po. Quot annos tum eras natus? G
Viginti ferme duos. Po. O te felicem! Gl. N
totum hoc fortunæ debeo, ne quid erres. Po. Q
ſic? Gl. Dicam. Alii prius diligunt quam del
gant, ego judicio delegi quam diligerem: & tame
hanc magis duxi ad poſteritatem, quam ad volupt
tem. Cum ea vixi ſuaviſſime annos non plures
cto. Po. Reliquit orbum? Gl. Imo ſupere
quadriga liberorum; filii duo, filiæ totidem. P
Privatusne vivis, an magiſtratu fungeris? Gl. E
mihi munus publicum. poterant contingere majo
ra, verum hoc mihi delegi, quod tantum haber
dignitatis, ut me vindicaret à contemtu; cæteru
minime moleſtis negotiis obnoxium. Ita nec eſt

quo

Utrinque.] Id eſt, ſuperne & inferne. Eſt enim gemina ſeries.

Ferebat.] Id eſt, poſtulabat.

Τὴν κατ' ἐμαυτὸν.] Id eſt pro mea ſorte. vide prove bium Pittaci: Æqualem t bi ducito.

uod quiſquam objiciet, me mihi vivere; & eſt un-
e nonnunquam & amicis dem operam. Hoc con-
entus, nihil unquam magis ambii. Verum ſic geſſi
agiſtratum, ut illi ex me dignitas accreverit. Hoc
go pulcrius duco, quam ex muneris ſplendore di-
nitatem mutuo ſumere. Ev. Nihil verius. Gl. Sic
nter cives meos conſenui, carus omnibus. Ev. Iſthuc
ero difficillimum eſt, cum non abs re dictum ſit; Qui
eminem habet inimicum, eum nec amicum habere
uemquam: & felicitatis ſemper invidiam eſſe co-
nitem. Gl. Inſignem felicitatem comitari ſolet in-
idia: mediocritas tuta eſt. Et hoc mihi perpetuum
tudium fuit, ne quid mihi commodi ex aliorum in-
ommodis compararem. Illam quam Græci vo-
ant * ἀπραξίαν, quantum licuit, amplexus ſum. Nul-
is negotiis ingeſſi memet; ſed præcipue conti-
ui me ab his, quæ ſine offenſa multorum ſuſcipi
on poterant. Itaque ſi juvandus erit amicus, ſic il-
i benefacio, ut hac de cauſſa nullum mihi parem
nimicum. Et ſi quid ortum fuerit ſimultatis alicun-
le, aut purgatione lenio, aut officiis extinguo, aut
iſſimulatione patior intermori: à contentione ſem-
er abſtineo: quæ ſi inciderit, malo rei, quam ami-
itiæ facere jacturam. In cæteris * Mitionem quen-
am ago: nulli lædo os, arrideo omnibus, ſaluto ac
eſaluto benigniter: nullius animo repugno, nullius
nſtitutum aut factum damno, nemini me præfero:
atior ſuum cuique pulchrum eſſe. Quod taceri ve-
im, nemini credo. Aliorum arcana non ſcrutor; &
i quid forte novi, nunquam effutio. De his qui præ-
entes non ſunt, aut taceo, aut amice loquor, ac ci-
viliter. Magna pars ſimultatum inter homines na-
ſcitur ex linguæ intemperantia. Alienas ſimultates
nec excito, nec alo; ſed ubicunque datur opportu-
nitas, aut extinguo, aut mitigo. His rationibus ha-
ctenus vitavi invidiam, ac benevolentiam civium
meorum alui. Pa. Non ſenſiſti gravem cœlibatum?
Gl. Mihi quidem nihil accidit acerbius in vita un-
quam uxoris morte; ac vehementer optaſſem, illam

Ἀπραξίαν.] Ἀπραξία eſt otium ſive abſtinentia à negotiis. Hinc verſus proverbialis: Ἀγάπησεις ἔςι τῶν κακῶν ἀπραξία.

Mitionem.) Ex Adelphis Terentii.

una mecum conſeneſcere, liberiſque communibus frui: ſed quando aliter viſum eſt ſuperis, judicavi ſic magis expedire utrique: neque cauſſam putavi, cur me inani luctu diſcruciarem, præſertim cum is nihil prodeſſet defunctæ. PO. Nunquamne inceſſit libido repetendi matrimonii, præſertim cum iſtud tibi feliciter ceſſiſſet? GL. Inceſſit: ſed liberorum cauſſa duxeram uxorem, liberorum cauſſa rurſus non duxi. PO. At miſerum eſt cubare ſolum totas noctes. GL. Nihil eſt difficile volenti. Tum cogita, quantas etiam habeat commoditates cælibatus. Quidam omni ex re decerpunt ſi quid eſt incommodi. qualis fuiſſe videtur Crates ille, cujus titulo fertur epigramma, vitæ mala colligens. Nimirum his placet iſtud, * Optimum non naſci. Mihi magis arridet Metrodorus, undequaque decerpens ſi quid ineſt boni. Sic enim fit vita dulcior. Et ego ſic induxi animum, ut nihil vehementer vel oderim, vel expetam. Ita fit, ut ſi quid obtingat boni, non efferar, aut inſoleſcam: ſi quid decedat, non admodum crucier. HA. Næ tu philoſophus es, vel ipſo Thalete ſapientior, ſiquidem iſtud potes. GL. Si quid ægritudinis obortum eſt animo, ut multa fert hujuſmodi vita mortalium, protinus ejicio ex animo, ſive ſit ira ex offenſa, ſive quid aliud indigne factum. PO. At ſunt quædam injuriæ, quæ vel placidiſſimo moveant ſtomachum; tales ſunt frequenter & famulorum offenſæ. GL. Nihil ego patior reſidere in animo meo. Si mederi queam, medeor: ſin minus, ſic cogito, Quid proderit me ringi re nihilo melius habitura? Quid multis? Patior, ut hoc mox impetret à me ratio, quod paulo poſt tempus eſſet impetraturum. Certe nullus eſt tantus animi dolor, quem patiar mecum ire cubitum. EV. Nihil mirum, ſi tu non ſeneſcis, qui tali ſis animo. GL. Atque adeo ne quid reticeam apud amicos, cum primis cavi, ne quid flagitii committerem, quod vel mihi, vel liberis meis probro eſſe poſſet. Nihil enim irrequietius animo ſibi male conſcio. Quod ſi quid culpæ admiſſum eſt, non eo cubitum prius, quàm me Deo reconciliaro. Veræ tranquillitatis ſeu, ut Græce dicam,

* *Optimum non naſci.*] Vide proverbium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

meam, * εὐθυμίας fons eſt, bene convenire cum animo. Nam qui ſic vivunt, his nec homines magnopere nocere poſſunt. Ev. Num quando te cruciat metus mortis? Gl. Nihilo magis quàm macerat dies nativitatis. Scio, moriendum: iſta ſolicitudo fortaſſis adimat mihi aliquot vitæ dies, certe nihil poſſit adjicere. Itaque totam hanc curam ſuperis committo: ipſe nihil aliud curo, quam ut bene ſuaviterque vivam. Non poteſt autem ſuaviter, niſi qui bene. Pa. At ego ſeneſcerem tædio, ſi tot annos degerem in eadem urbe, etiamſi Romæ contingat vivere. Gl. Habet quidem loci mutatio voluptatis nonnihil: longinquæ vero peregrinationes ut prudentiam addunt fortaſſis, ita plurimum habent periculorum. Mihi videor tutius totum orbem obire in tabula Geographica, neque paulo plus videre in hiſtoriis, quam ſi viginti totos annos, ad Ulyſſis exemplum, per omneis terras mariaque volitarem. Habeo prædiolum, quod abeſt ab urbe non pluſquam duobus millibus paſſuum: ibi nonnunquam ex urbano fio ruſticus: atque ibi recreatus, redeo novus hoſpes in urbem: nec aliter ſaluto ac ſalutor, quàm ſi renavigaſſem ex inſulis nuper inventis. Ev. Non adjuvas valetudinem pharmacis? Gl. Nihil mihi rei cum medicis. Nec incidi venam unquam, nec * devoravi catapotia, nec hauſi potiones. Si quid oboritur * laſſitudinis, moderatione victus, aut ruſticatione, propello malum. Ev. Nihilne tibi cum ſtudiis? Gl. Eſt. Nam in his eſt præcipua vitæ oblectatio: verum his oblecto me, non macero. Siquidem vel ad voluptatem ſtudeo, vel ad utilitatem vitæ, non autem ad oſtentationem. A cibo ſumto aut paſcor litteratis fabulis, aut lectorem adhibeo: nec unquam incumbo libris ultra horam. tum ſurgo, &, arrepta teſtudine, paulisper obambulans in cubiculo, vel cantillo; vel repeto mecum quid legerim, &, ſi in promptu eſt congerro, refero. mox ad librum redeo. Ev. Dic mihi bona fide, nul-

Εὐθυμίας.] Εὐθυμία eſt animi tranquillitas.

Devoravi catapotia.] Catapotia Græce, trochiſci ſive pilulæ, quas deglutimus.

Laſſitudinis.] Laſſitudo, nulla de cauſa oborta, ſignificat, morbum inſtare, juxta medicos,

nullane ſentis incommoda ſenectutis, quæ feruntur eſſe plurima? GL. Somnus aliquanto deterior eſt, nec perinde tenax memoria, niſi ſi quid infixero. * Liberavi fidem meam. Expoſui vobis magicas artes meas, quibus alo juventutem meam; nunc referat nobis pari fide Polygamus, unde tantum collegerit ſenii. PO. Equidem nihil celabo tam fidos ſodales. EV. Narrabis etiam tacituris. PO. Cum agerem Lutetiæ, quam non abhorruerim ab Epicuro, noſtis ipſi. EV. Sane meminimus; ſed arbitrabamur, te mores eos una cum adoleſcentia Lutetiæ relictarum. PO. Ex multis quas illic adamaram, unam mecum abduxi domum, eamque gravidam. EV. In ædes paternas? PO. recta; ſed mentitus, eam eſſe conjugem cujuſdam amici mei, qui mox eſſet venturus. GL. Id credidit pater? PO. Imo rem olfecit intra quatriduum. Mox ſæva jurgia. Nec tamen interim temperabam à conviviis, ab alea, cæteriſque malis artibus. Quid multis? Cum pater non faceret objurgandi finem, negans, ſe tales * gallinas alere velle domi; ac ſubinde minitans abdicationem; * verti ſolum, & cum gallina mea gallus alio demigravi: ea mihi genuit aliquot pullos. PO. Unde res ſuppetebat? PO. Nonnihil furtim dabat mater, ac præterea conflatum eſt æris alieni plus ſatis. EV. Reperiebantur tam fatui, ut tibi crederent? PO. Sunt qui nullis credant libentius. PA. Quid tandem. PO. Tandem ubi pater ſerio pararet abdicationem, interceſſerunt amici, ac bellum hoc his legibus compoſuerunt, ut noſtratem uxorem ducerem, cum Galla divortium facerem. EV. Erat uxor? PO. Interceſſerant verba * futuri temporis, ſed acceſſerat congreſſus præſentis temporis. EV. Qui

Liberavi fidem.] Id eſt, perſolvi quod debui. Etenim qui promittit, obſtringit fidem ſuam.

Gallinas.] Nam ponunt ova, & obſtrepunt fœminæ.

Verti ſolum.] De exulibus proprie dicitur, qui demigrant in aliam regionem.

Futuri temporis.] Alludit ad ſententiam juriſconſultorum, quam ſequuntur & Theologi. Si quis dicat puellæ, ducam te. & mox habeat rem cum illa, ratum eſt matrimonium, perinde, quaſi dixiſſet duco te. Hoc reti multi adoleſcentes capiuntur, magno ſuo malo diſcentes hoc ſophiſma.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ibi licuit igitur ab illa divertere ? Po. Poſt reſci-
m eſt, meæ Gallæ Gallum eſſe maritum, unde
idem ſe ſubduxerat. Ev. Ergo nunc habes uxo-
m? Po. Non, niſi præter hanc octavam. Ev. O-
avam? Non ſine augurio dictus es Polygamus.
ortaſſis ſteriles omnes deceſſere. Po. Imo nulla
on reliquit aliquot catulos domi meæ. Ev. Ego
alim totidem gallinas, quæ mihi ponerent ova do-
i. Non tædet polygamiæ? Po. Adeo tædet, ut
hæc octava moreretur hodie, perendie ducerem
onam. Imo hoc me male habet, quod non liceat
abere binas, aut ternas, cum unus gallus gallinaceus
ot gallinas poſſideat. Ev. Equidem haud miror,
allinacee, ſi parum pinguiſti, quodque tantum ſe-
ii tibi collegeris. Nihil enim æque accelerat ſe-
ectutem, quam immodicæ atque intempeſtivæ
ompotationes, impotentes amores mulierum, &
alacitas immoderata. Sed quis alit familiam? Po.
Ex obitu parentum acceſſit res mediocris, & gnavi-
er laboratur manibus. Ev. Deſciviſti igitur à lite-
is? Po. Plane *ab equis, quod ajunt, ad aſinos;
ex *heptatechno factus *monotechnus faber. Ev.
Miſer, toties tibi ferendus erat luctus, toties cœli-
batus? Po. Nunquam vixi cœlebs ultra dies de-
cem, ſemperque nova nupta veterem luctum expu-
lit. Habetis bona fide vitæ meæ ſummam. Atque
utinam Pampirus narret nobis ſuæ quoque vitæ fa-
bulam, qui ſatis belle portat ætatem. Nam, ni fal-
lor, me duobus aut tribus annis eſt grandior. PA.
Dicam equidem, ſi vobis audire vacat tale ſomnium.
Ev. Imo volupe fuerit audire. PA. Ubi domum
rediſſem, ſtatim pater ſenex urgere cœpit, ut ali-
quod vitæ genus amplecterer, unde nonnihil quæ-
ſtus accederet rei familiari: ac poſt longam conſul-
tationem placuit negotiatio. Po. Miror, hoc vitæ
genus arriſiſſe potiſſimum. PA. Eram natura ſitiens
cognoſcendi res novas, varias regiones, urbes, lin-
guas, ac mores hominum. Ad id maxime videba-
tur appoſita negotiatio. Quibus ex rebus naſcitur

 &

Ab equis ad aſinos.] Id eſt; à melioribus ad deteriora. Vide proverbium.

Heptatechno.] id eſt, ſeptem artium perito.

Monotechnus.] Unius tantum artis peritus.

& prudentia. PO. Sed miſera, videlicet quæ plerumque magnis malis ſit illis emenda. PA. Sic eſt. Itaque pater numeravit ſortem ſatis amplam, ut * dextro Hercule, ac bene fortunante Mercurio, negotiationem auſpicarer. Simulque ambiebatur uxor cum ampliſſima dote, ſed ea forma, quæ vel indotatam commendare poterat. EV. Succeſſit? PA. Imo priuſquam redirem domum, periit & ſors & uſura. EV. Naufragio fortaſſis. PA. Plane naufragio. Nam impegimus in ſcopulum quavis * Malea periculoſiorem. EV. In quo mari occurrit iſte ſcopulus, aut quod habet nomen? PA. Mare non poſſum dicere, ſed ſcopulus plurimorum infamis exitiis, Latine dicitur alea; quo modo vos Græci nominetis, neſcio. EV. O te ſtultum! PA. Imo ſtultior pater, qui tantam ſummam crederet adoleſcenti. GL. Quid deinde factum eſt? PA. Nihil actum: ſed cœpi cogitare de ſuſpendio. GL. Adeon'erat pater implacabilis? Nam res ſarciri poteſt, & venia datur ubique * protopiro; multo magis Pampiro debebatur. PA. Verum fortaſſe narras. ſed interim miſer excidi ab uxore. Nam parentes puellæ, ſimul atque cognoverunt hæc auſpicia, renunciarunt affinitatem. Et amabam, ut qui perditiſſime. GL. Miſeret me tui. Sed quid interim conſilii tentatum eſt? PA. Id quod ſolet in rebus deſperatis. Pater abdicabat, perierat res, perierat uxor, undique audiebam gurges, nepos, helluo. Quid plura? Serio mecum deliberabam, an ſuſpenderem me, an aliquo conjicerem memet in monaſterium. EV. Crudele conſilium. Scio utrum elegeris mitius mortis genus. PA. Imo quod mihi tunc viſum eſt crudelius; adeo mihi diſplicebam totus. GL. Atqui complures eò ſe dejiciunt, ut ſuavius vivant. PA. Corraſo viaticulo, furtim me ſubduxi procul à patria. GL. Quò tandem? PA. In Hiberniam. illic factus ſum Canonicus ex horum genere, qui extime linei ſunt, intime

Dextro Hercule.] Retulit verba Perſii. Herculi vovebatur decima bonorum pars, ita illo favente putabatur res domeſtica properari.

Malea periculoſiorem.] De Malea promontorio naufragiis infami vide proverbium, Maleam legens.

Protopiro.] Vide proverb. συγγνώμη πρωτοπείρῳ, id eſt, primum experienti ignoſcendum.

s lanei. GL. Apud Hibernos igitur hibernaſti? PA.
n, ſed duos menſes apud hos verſatus navigavi in
tiam. GL. Quid te offendit apud illos? PA. Ni-
, niſi quod inſtitutum illud mihi videbatur mitius
am pro meritis ejus, qui non uno ſuſpendio di-
us erat. Ev. Quid in Scotia deſignatum eſt? PA.
c ex lineo factus ſum pelliceus apud Carthuſios.
. Homines plane mundo mortuos. PA. Ita mihi
um eſt, cum audirem illos canentes. GL. Quid
hunt etiam mortui? Quot menſes apud illos egi-
Scotos? PA. Propemodum ſex. GL. O con-
ntiam! Ev. Quid illic offendit? PA. Quia mi-
viſa eſt vita ſegnis ac delicata. Deinde multos
c reperiri non admodum ſani cerebri, ob ſolitudi-
m, ut arbitror. Mihi parum erat cerebri; vere-
r ne totum periret. PO. Quo deinde devolaſti?
A. In Galliam. Illic reperi quoſdam totos pulla-
s, ex inſtituto divi Benedicti, qui colore veſtis
ſtantur ſe lugere in hoc mundo; & inter hos,
i pro ſumma veſte cilicium ferrent reti ſimile.
L. O gravem corporis macerationem! PA. Heic
i menſes undecim. Ev. Quid obſtitit, quominus
ic maneres perpetuo? PA. Quia plus illic reperi
eremoniarum, quam veræ pietatis. Præterea au-
eram eſſe quoſdam his multo ſanctiores, quos
ernardus ad ſeveriorem diſciplinam revocaſſet,
alla veſte mutata in candidam: apud hos vixi men-
s decem. Ev. Heic quid offendebat? PA. Nihil
dmodum. Nam hos reperi ſat commodos ſodales.
ed movebat me Græcorum proverbium; * Δεῖ τὰς
ελῶνας ἢ φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. Itaque decretum
rat, aut non eſſe monachum, aut inſigniter eſſe
onachum. Acceperam eſſe quoſdam Brigiden-
es, homines plane cæleſtes; ad hos me contuli.
v. Quot menſes illic egiſti? PA. Biduum, nec id
ane totum. GL. Uſque adeo placuit hoc vitæ genus?
A. Non recipiunt, niſi qui mox obſtringat ſe pro-
eſſioni. At ego nondum adeo inſaniebam, ut facile
ne præberem capiſtro, quod nunquam liceret ex-
utere. Et quoties audiebam canentes virgines,
ruciabat animum uxor erepta. GL. Quid deinde?

Δεῖ τὰς χελῶνας.] Vide proverbium; Teſtudines edeu-
læ, aut non.

PA. * Ardebat animus amore ſanctimoniæ, nec uſquam ſatis fiebat animo meo. Tandem obambulans incidi in quoſdam præferentes crucem. Hoc ſignum mihi protinus arriſit; ſed remorabatur electionem varietas: alii geſtabant albam, alii rubram, alii viridem, alii verſicolorem, alii ſimplicem, alii duplicem, nonnulli quadruplicem, alii alia atque alia figura variatam. Ego ne quid intentatum relinquerem, omnes ferme formas geſſi. Verum ipſa re comperi, longe aliud eſſe circumferre crucem in pallio ſeu tunica, quam in corde. Tandem feſſus inquirendo, ſic mecum cogitabam: ut ſemel omnem ſanctimoniam aſſequar, petam terram ſanctam, ac redibo domum ſanctimonia onuſtus. PO. Num eò profectus es? PA. Maximè. PO. Unde ſuppetebat viaticum. PA. Demiror, iſtud nunc denique tibi venire in mentem ut rogares, ac non multo ante percunctatum fuiſſe. Sed noſti proverbium. * Τὸ τέχνιον πᾶσα γῆ τρέφει. GL. Quam artem circumferebas? PA. Chiromanticam. GL. Ubi eam didiceras? PA. Quid refert? GL. Quo præceptore? PA. Ego, qui nihil non docet, ventre. Prædicebam præterita, futura, præſentia. GL. Et ſciebas? PA. Nihil minus: ſed divinabam audacter, idque tuto, videlicet prius accepto pretio. PO. An ars tam ridicula poterat alere te? PA. Poterat, & quidem cum duobus famulis. Tantum eſt ubique fatuorum & fatuarum. Attamen cum Hieroſolymam adirem, addideram me in comitatum cujuſdam magnatis prædivitis, qui natus annos ſeptuaginta, negabat, ſe æquo animo moriturum, niſi prius adiſſet Hieroſolymam. EV. Ac domi reliquerat uxorem? PA. Atque etiam liberos ſex. EV. O ſenem impie pium! Atque illinc rediſti ſanctus? PA. Vis verum fatear? Aliquanto deterior, quam iveram. EV. Sic, ut audio, excuſſus eſt religionis amor. PA. Imo magis incanduit. Itaque reverſus in Italiam, addixi me militiæ. EV. Itane religionem venabaris in bello, quo quid eſſe poteſt ſceleratius? PA. Erat ſancta militia.

Ardebat.] Metaphora, id eſt, cupidus erat.

Τὸ τέχνιον.] Id eſt, artificioſum quævis terra alit. Unde Chiliades.

a. Ev. Fortaſſis in Turcas. PA. *Imo ſanctius
miam ut tum quidem prædicabant. Ev. Quid-
? PA. Julius ſecundus belligerabatur adverſus
os. Porro militiam mihi commendabat etiam
arum rerum experientia. Ev. Multarum, ſed
rum. PA. Ita poſt comperi. Et tamen heic
us vixi, quam in monaſteriis. Ev. Quid tum
ea? PA. Jam mihi vacillare cœpit animus, u-
m ad negotiationem intermiſſam redirem, an re-
nem fugientem perſequerer. Interim venit in
tem, utrumque alteri poſſe conjungi. Ev. Quid?
ſimul eſſes & negotiator & monachus? PA. Quid
Nihil religioſius ordinibus mendicantium; &
en nihil ſimilius negotiationi. Volitant per o-
es terras ac maria, multa vident, multa audiunt:
etrant omneis domos, plebeiorum, nobilium,
e regum. Ev. At non cauponantur. PA. Sæ-
nobis felicius. Ev. Quod genus ex his delegi-
? PA. Omnes formas expertus ſum. Ev. Nulla
cuit? PA. Imo perplacuerant omnes, ſi licuiſſet
im negotiari. Verum perpendebam, mihi diu ſu-
dum in choro, priuſquam crederetur mihi nego-
io. Jamque cogitare cœpi de venanda Abbatia:
primum, non omnibus heic favet Delia, & ſæ-
longa eſt venatio. Itaque conſumtis hunc in mo-
m annis octo, cum eſſet nuntiata mors patris,
num reverſus, ex conſilio matris duxi uxorem,
ad veterem negotiationem redii. GL. Dic mihi,
m eam ſubinde novam veſtem ſumeres, ac velut
aliud animal transformareris, quî potuiſti ſerva-
decorum? PA. Qui minus quam hi qui in eadem
ula nonnunquam aliam atque aliam ſumunt per-
nam? Ev. Dic nobis bona fide, qui nullum vitæ
nus non expertus es, quod omnium maxime pro-
s? PA. Non omnibus omnia congruunt: mihi
llum magis arridet, quam hoc quod ſecutus ſum.
r. Multa tamen incommoda habet negotiatio.
. Sic eſt. Sed quando nullum vitæ genus omni-
s caret incommodis, hanc *Spartam, quæ conti-
, orno. Verum nunc ſupereſt Euſebius, qui non
gra-

Imo ſanctius.] Hoc tum
ctabant qui Julio ade-
at.

Spartam quæ contigit.]
Vide proverbium. Spartam
nactus es, hanc orna.

gravabitur apud amicos vitæ ſuæ *ſcenam aliquam explicare. EV. Imo totam fabulam, ſi videtur: nam habet actus non multos. GL. Erit magnopere gratum. EV. Ubi rediſſem in patriam, annum apud me deliberavi, quodnam vitæ genus amplecti vellem; ſimulque me ipſum exploravi, ad quod genus eſſem propenſus aut idoneus. Interim oblata eſt præbenda, quam vocant, ſatis opimi proventus? accepi. GL. Vulgo male audit hoc vitæ genus. EV. Mihi, ut ſunt res humanæ, ſatis exoptandum videtur. An mediocrem felicitatem eſſe putatis, ſubito velut è cœlo dari tot commoda, dignitatem, ædes honeſtas, benequeinſtructas; annuos reditus ſatis amplos, ſodalitium honorificum, deinde templum, ubi, ſi libeat, vaces religioni? PA. Illic me luxus offendebat, & concubinarum infamia; tum quod plerique iſtius generis odere litteras. EV. Ego non ſpecto quid agant alii, ſed quid mihi ſit agendum: & melioribus me adjungo, ſi non poſſum alios meliores reddere. PO. In iſto genere vixiſti perpetuo? EV. Perpetuo, niſi quod interim quatuor annos primum egi Patavii. PO. Quam ob rem? EV. Hos annos ita partitus ſum, ut ſeſquiannum darem ſtudio Medicinæ, reliquum tempus Theologiæ. PO. Cur id? EV. Quo melius & animum & corpus meum moderarer, nonnunquam & amicis conſulerem. Nam & concionor nonnunquam pro mea ſapientia. Sic hactenus ſatis tranquille vixi, contentus unico ſacerdotio, nec præterea quidquam ambiens, recuſaturus etiam, ſi offeratur. PA. Utinam liceret diſcere, quid agant cæteri noſtri ſodales, quibuſcum familiariter viximus! EV. De nonnullis poſſum commemorare quædam; ſed video, nos non procul abeſſe à civitate: quare, ſi videtur, conveniemus in idem diverſorium: ibi per otium de cæteris conferemus affatim. *Huguitio auriga.* Unde tam miſeram ſarcinam nactus es, luſce? *Henricus auriga.* Imo quo tu defers iſtud lupanar, ganeo? *Hug.* Debueras iſtos frigidos ſenes alicubi *effundere in urticetum, ut caleſce-

Scenam.] Fabula dividitur in ſcenas. ad id alluſit. Et ſcenam aperit, qui operta patefacit.

Effundere.] Faciunt hoc non raro aurigæ Brabantini vel gratis, nonnunquam conducti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

rent. *Hen.* Imo tu iſtum gregem cura, ut præ-
es alicubi in profundam lamam, ut refrige-
ur; nam calent plus ſatis. *Hug.* Non ſoleo præ-
are ſarcinam meam. *Hen.* Non? Atqui nuper
te ſex Carthuſienſes dejeciſſe in cænum ſic,
ro candidis emergerent nigri: tu interim, qua-
bene geſta, ridebas. *Hug.* Nec injuria; dor-
bant omnes, ac multum ponderis addebant cur-
meo. *Hen.* At mei ſenes egregie ſublevarunt
rum meum per totum iter perpetuo garrien-
. Nunquam vidi meliores. *Hug.* Non ſoles ta-
n talibus delectari. *Hen.* Sed hi ſeniculi boni
t. *Hug.* Qui ſcis? *Hen.* Quia per eos ter bibi
r viam cerevifiam inſigniter bonam. *Hug.* Ha
hæ. Sic tibi boni ſunt.

ΠΤΩΧΟΠΛΟΥΣΙΟΙ.

CONRADUS, BERNARDINUS, PASTOR, PANDOCHEUS, UXOR.

. ATqui paſtorem decet * hoſpitalitas. PAS. Paſtor ſum ovium; non amo lupos. CO.
non perinde fortaſſis odiſti * lupas. Sed quo
ndem merito ſic abhorres à nobis, ut ne tecto
idem digneris? Neque enim te gravabimus cæ-
. PAS. Dicam, quia ſi conſpiceretis in ædibus
eis * gallinam aliquam, aut pullos gallinaceos,
as in concione traducerer apud populum. Hanc
letis referre gratiam communicati hoſpitii. CO.
on omnes ſumus iſtiuſmodi. PAS. Sitis cujuſ-
odi voletis; ego vix ſancto Petro fiderem, ſi ta-
cultu veniret ad me. CO. Si ita ſtat ſententia, ſal-
m indica diverſorium aliud. PAS. Eſt in hoc vico
verſorium publicum. CO. Quod habet ſignum? PAS.
n tabula penſili videbitis canem os inferentem in
ollam: hoc agitur in culina. Ad abacum rationalem
edet lupus. CO. Signum inauſpicatum. PAS. Fruami-
ni.

Hoſpitalitas.] Nam à pa-
endo dicitur paſtor & à
præbendo Græcis paro-
hus.

Lupas.] Jocus eſt ex am-
biguo: lupa uxor lupi, &
lupa ſcortum.

Gallinam.] Gallinam ap-
pellat concubinam; pullos,
liberos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ni. BE. Quod genus paſtoris hoc eſt? per illum i
ceret perire fame. Co. Si non melius paſcit ove
quam nos, oportet eſſe parum obeſas. BE. In m
lis rebus opus eſt bono conſilio. Quid fiet? C
Perfricanda frons eſt. BE. Nimirum inutilis e
pudor, cum urget neceſſitas. Co. Admodum: ſa
ctus Franciſcus aderit nobis. BE. Pro fortun
Co. Non exſpectabimus Pandochei reſponſum p
foribus, ſed recta irrumpemus in ipſum vapor
rium, nec facile patiemur nos ejici. BE. O facin
impudens! Co. Hoc ſatius, quam noctem ager
ſub dio, ac perire frigore. Interim depone pud
rem in ſacculo, cras reſumturus, ubi videbitur. BE
Scilicet, ſic res ipſa ſuadet. PAN. Quod animantiu
genus hic video? Co. Servos Dei, filios ſanct
Franciſci, vir optime. PAN. An Deus talibus ſer
vis delectetur, neſcio: ego mihi nolim mul
tos eſſe domi. Co. Quam ob rem? PAN. Qui
ad edendum & bibendum plus quam viri eſtis, ad la
borandum nec manus habetis, nec pedes. Ohe vo
eſtis Filii ſancti Franciſci? Soletis prædicare, eum
eſſe virginem, & ille habet tot filios? Co. Spiri
tus filii ſumus, non carnis. PAN. Infelix genito
ille. Nam quod in vobis peſſimum eſt, animus eſt:
corpore nimirum valetis, planeque melius habeti
iſta parte, quam expediat nobis, qui alimus uxorem
& filias. Co. Tu forte ſuſpicaris, nos eſſe ex eorum
genere, qui degenerant à progenitoris inſtituto,
nos ſumus Obſervantes. PAN. Ego igitur obſerva-
bo, ne quid adferatis detrimenti. Nam iſtud genus
ego odi peſſime. Co. Quam ob rem, te quæſo?
PAN. Quia circumfertis dentes, nec circumfertis
pecuniam. Hoc genus hoſpitum mihi eſt ingratiſſi-
mum. Co. At laboramus vobis. PAN. Vultis o-
ſtendam vobis quomodo laboretis? Co. Oſtende.
PAN. Inſpicite picturam vobis proximam ad læ-
vam: illic videtis vulpem concionantem, ſed à ter-
go anſer, collum profert è cuculla. Rurſum videtis
lupum abſolventem confeſſum, ſed prominet pars
ovis occultatæ ſub veſte. Videtis ſimiam aſſidentem
ægroto in veſte Franciſcana; altera manu præfert
crucem, alteram habet in crumena ægrotantis. Co.
Non inficiamur, hac veſte nonnunquam tegi lupos,

vul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ipes, ac ſimias; ſed fatemur, etiam ſæpe tegi por-
s, canes, equos, leones, ac regulos: quin eadem
ſtis tegit multos bonos viros. Veſtis ut neminem
ddit meliorem, ita nullum reddit deteriorem.
oinde iniquum eſt, quemquam ex veſte æſtimare:
oqui tua veſtis, qua nonnunquam uteris, eſſet
ecranda, quæ multos tegit fures, homicidas, ve-
ficos & adulteros. PAN. De veſte cedam, ſi
meretis. CO. Rogabimus Deum pro te. PAN.
o viciſſim pro vobis, operam opera penſans.
. Atqui non ab omnibus accipiendum. PAN.
ir vobis religio eſt contingere pecuniam? CO.
ia pugnat cum profeſſione noſtra. PAN. Itidem
n mea profeſſione pugnat admittere gratuitum
ſpitem. CO. At nos cogit regula, non contin-
re pecuniam. PAN. At mea regula diverſum
ecipit. CO. Ubi eſt tua regula? PAN. Lege
rſus iſtos:

Hoſpes in hac menſa, fuerint cum viſcera tenſa,
Surgere ne properes, ni prius annumeres.

. Nos non erimus tibi ſumtui. PAN. At qui mihi
n ſunt ſumtui, ne quæſtui quidem ſunt. CO. Deus
ande penſabit, ſi quid officii nobis præſtiteris.
N. Iſtis verbis non alo familiam. CO. Abdemus
s in angulum vaporarii, neque cuiquam erimus
leſti. PAN. Non fert tales homines hoc vapora-
m. CO. Itane nos ejicis, fortaſſis hac nocte de-
randos à lupis? PAN. * Lupus lupinam non
, ut nec canis caninam. CO. Crudelis eſſes, ſi hoc
eres Turcis: quales quales ſumus, homines ſumus.
N. Surdo canitis. CO. Tu molliter foves cor-
s tuum, nudus recubans poſt vaporarium: & nos
trudis frigore nocturno perituros, etiam ſi par-
nt lupi. PAN. Sic vixit Adam in paradiſo. CO.
xit, ſed innocens. PAN. Et ego innocens. CO.
rtaſſis detracta ſyllaba prima. At vide, ſi tu nos
nc extrudis è paradiſo tuo, ne Deus te non reci-
t in ſuum. PAN. Bona verba. VX. Mi vir, tot
malefacta ſaltem hoc beneficio penſa: patere
s hac nocte tecto noſtro uti: ſunt viri boni, ſen-
s, quæſtum hinc fieri uberiorem poſthac. PAN.
Ecce

* *Lupus lupinam.*] Alluſit ad proverbium: Canis caninam
eſt.

Ecce deprecatricem ; ſuſpicor convenire inter vo
nec admodum lubens audio hoc elogium à mulier
* viri boni. Vx. Hau: non ita eſt, ſed cogita quoti
peccaris alea, temulentia, rixis, pugnis: ſaltem h
eleemoſyna redime tua peccata, ne ejicias hos, qu
optaris tibi adeſſe morienti. Scurras & ſanniones r
cipis ſæpenumero; & hos extrudis? PAN. Unde i
concionatrix nobis? Abi tu, & cura rem culinaria
Vx. Id quidem fiet. BE. Miteſcit, & ſumit induſiu
lineum, ſpero fore rectè. Co. Et menſam inſt
nunt pueri. Bene habet, quod nulli veniunt hoſp
tes; alioqui nobis erat exulandum. BE. Felicit
cecidit, quod è proximo oppidulo retulimus nob
cum laguncular vini, & agni coxam aſſam: ali
qui hic, ut video, ne fænum quidem impartiſſet n
bis. Co. Jam accubuere pueri: adjungamus nos
menſæ partem, ſic tamen, ne cui incommodem
PAN. Vobis imputandum arbitror, quod hod
nullum habeo convivam, præter domeſticos & v
inutiles. Co. Niſi frequenter hoc accidit, impu
nobis. PAN. Frequentius quàm vellem. Co. N
laborare; vivit adhuc Chriſtus, qui non deſer
ſuos. PAN. Audivi vos dici Euangelicos: & E
angelium prohibet per viam circumferri pera
aut panes: vos manicas habetis pro pera, ut vide
nec panes modo circumfertis, verum etiam vinun
& delicias carnium. Co. Fruere nobiſcum, ſi lib
PAN. Meum vinum, ad iſtud collatum, vappa e
Co. Guſta & de carnibus; nobis enim ſupereſt. PA
O felices mendicos! uxor mea nihil hodie coxi
præter caules & laridum rancidum. Co. Comm
nicemus, ſi videtur, noſtros apparatus. Nam noſt
nihil refert, quibus veſcamur. PAN. Cur igitur n
circumfertis caules & vappam? Co. Quonia
hæc nobis obtrudere maluerunt, apud quos hod
pranſi ſumus. PAN. Gratis pranſi? Co. Maxim
Imo gratias etiam egerunt, & abeuntes his * ap
phoretis onerarunt. PAN. Unde venitis? Co.
Baſilea. PAN. Hui, è tam longinquo? Co. Sic e

PAN

Viri boni.] Vulgus Gallorum virum bonum appellat, cujus uxor parum eſt pudica.

Apophoretis.] Apophor
ta, quæ dantur in fine co
vivii, ſicut liceat cuique,
velit, domum auferre.

PAN. Quod tandem genus hominum eſtis vos, qui
c oberratis ſine jumento, ſine crumena, ſine famu-
tio, ſine armis, ſine commeatu? Co. Vides qua-
ecunque veſtigium Euangelicæ vitæ. PAN. Mihi
idetur erronum vita, qui vagantur cum reticulo.
Co. Tales errones erant Apoſtoli: talis erat & do-
minus Jeſus. PAN. Noſtis artem chiromanticam?
Co. Nihil minus. PAN. Unde igitur ſuppetit victus?
Co. Ab eo qui promiſit. PAN. Quis ille? Co. Qui
dixit, Nolite eſſe ſoliciti; hæc omnia adjicientur
vobis. PAN. Promiſit, ſed quærentibus regnum
Dei. Co. Id facimus pro virili. PAN. Apoſtoli cla-
rebant miraculis, ſanabant ægrotos: proinde non
mirum illis ubique ſuppetiſſe victum: vos nihil
ale poteſtis. Co. Poſſemus, ſi ſimiles eſſemus Apo-
ſtolis, & ſi res poſceret miraculum. At miracula
data ſunt ad tempus incredulis; nunc nihil opus, niſi
pia vita. Et ſæpe felicius eſt ægrotare quam valere;
ſæpe felicius mori, quam vivere. PAN. Quid igitur
vos facitis? Co. Quod poſſumus, pro ſua quiſque
ſorte divinitus donata conſolamur, exhortamur, ad-
monemus, corripimus, ubi ſe dederit occaſio: non-
nunquam & concionamur, ſicubi comperimus pa-
ſtores mutos; ſi non datur prodeſſe, damus operam
ne quem lædamus moribus & lingua. PAN. Utinam
cras velis nobis concionari! Nam dies eſt apud nos
feſtus. Co. Cui divo. PAN. Antonio. Co. Fuit is
quidem vir bonus; ſed unde dies feſtus? PAN. Di-
cam: Abundat hic vicus ſubulcis propter vicinum
nemus glandiferum. Et perſuaſum eſt, Antonio de-
legatam curam ejus pecoris: & ideo colunt illum,
ne ſæviat neglectus. Co. Utinam vere colerent il-
lum! PAN. Quo pacto? Co. Sanctiſſime coluit di-
vos, quiſquis imitatus eſt. PAN. Totus hic vicus
cras perſtrepet compotationibus, ſaltationibus, lu-
ſibus, rixis & pugnis. Co. Sic Ethnici quondam
colebant Bacchum ſuum. Miror autem, ſi ſic cul-
tus Antonius, non ſævit in homines ipſo pecore
ſtultiores. Qualem habetis paſtorem? mutum, ac
malum? PAN. qualis ſit aliis, neſcio; mihi opti-
mus eſt: nam hic potat totos dies: neque quiſquam
plures adducit, aut meliores combibones, magno
meo bono. Atque adeo demiror, illum nunc abeſſe.

Co. Nos experti ſumus parum commodum. PAN. Quid audio? ſalutaſtis hominem? Co. Ambivimus apud illum hoſpitium; ille non aliter quam lupos abegit à limine, & huc juſſit abire. PAN. Ha, ha, nunc intellgo. Hinc eſt, quod noluit adeſſe, quod ſciret vos heic futuros Co. Eſtne mutus. PAN. Mutus? Nemo illo vocalior in vaporario; ac ſtrenue boat in templo: concionantem nunquam audivi. Sed quid pluribus opus? vos ipſi ſenſiſtis, ut intelligo, non eſſe mutum. Co. Eſtne peritus ſacrarum litterarum? PAN. Ait, ſe periti ſſimum: ſed quidquid talium rerum didicit, didicit in * ſecreta confeſſione, ſic ut fas non ſit proferre apud alios. Quid multa; Dicam in ſumma; Qualis eſt populus, talis eſt ſacerdos, & plane nacta eſt ſuum * patella operculum. Co. Fortaſſe non dabit locum concionaturo. PAN. Dabit, ad me recipio; ſed hac lege, ne quid in illum jaculere, quemadmodum plerique ſoletis. Co. Rei malæ aſſueverunt, qui hoc ſolent: ego clam admoneo paſtorem, ſi quid offendit: quod ſupereſt, epiſcoporum eſt munus. PAN. At tales aves huc raro devolant. Equidem video, vos eſſe viros bonos. Sed quid ſibi vult iſta veſtium varietas? Nam plerique hoc ipſo judicant, vos eſſe malos, quod ſic veſtiamini. Co. Unde id? PAN. Neſcio, niſi quod tales mihi comperiantur. Co. Multi hoc ipſo judicant, nos eſſe ſanctos, quod ſic veſtiamur: peccant utrique; ſed tamen humanius peccant, qui ex veſte bene de nobis ſuſpicantur, quam qui male. PAN. Eſto ſane. Sed quæ tandem utilitas tot diſcriminum? Co. Quid tu cenſes? PAN. Mihi quidem nulla videtur, niſi in pompis, aut in bellis: * in pompis enim circumferuntur variæ perſonæ, ſanctorum, Judæorum, Ethnicorum: has ex diverſo cultu dignoſcimus. In bellis autem hoc præſtaret cultuum varietas, ut ſuum quæque vexillum copiæ ſequerentur, neque fieret ordinum confuſio. Co. Pulcre dicis, & hæc veſtis eſt militaris: alius alium ducem

Secreta confeſſione.] Vulgatis jocus eſt in ignarum.

Patella.] Vide proverbium: Dignum patella operculum.

In pompis.] Pompæ ſunt ſpectacula, quæ populo exhibentur. vulgo nunc vocantur proceſſiones, à verbo πέμπω.

m ſequimur; ſed omnes militamus ſub uno Cæ-
e Chriſto. Verum in veſte tria ſpectanda ſunt.
AN. Quæ? Co. Neceſſitas, uſus & decorum. Cur
nimus cibum? PAN. Ne pereamus fame. Co. Sic
iquando ſumenda veſtis, ne pereamus frigore.
AN. Fateor. Co. Hoc melius præſtat hæc veſtis,
nam tua: tegit enim & caput, & collum, & ſcapu-
s, unde plurimum eſt periculi. Uſus poſtulat va-
a veſtium genera. Equitaturo convenit brevis,
uieſcenti longa; in æſtate tenuis, in hieme denſa.
unt Romæ, qui ſingulis diebus ter commutant
eſtem: mane ſumunt duplicatam pellibus, ſub me-
diem accipiunt ſimplicem, rurſus ſub noctem ali-
uanto craſſiorem. Verum non omnibus ſuppetunt
nutatoria: proinde hæc veſtis reperta eſt, una ad
lurimos uſus accommoda. PAN. Qui ſic? Co. Si
iat Boreas, aut ſi fervet Sol, adducimus cucullam:
i calor offendit, demittimus in tergum: ſi quie-
cendum eſt, demittimus in veſtem: ſi ambulandum,
up ducimus, aut ſuccingimus etiam. PAN. Non peſ-
ime ſapuit, quiſquis hoc invenit. Co. Eſt autem
hoc ad bene vivendum præcipuum, ut homo con-
ſueſcat eſſe paucis contentus: alioqui ſi deliciis aut
affectibus indulgere cœperimus, nullus erit finis.
At nulla veſtis inveniri potuit, quæ una tot commo-
ditatibus ſubſerviret. PAN. Aſſentior. Co. Nunc
decorum inſpiciamus. Dic mihi bona fide, ſi tu ſu-
meres uxoris tuæ veſtem, nonne dicerent omnes
te facere præter decorum; PAN. Dicerent, me in-
ſanire. Co. Quid tu diceres, ſi illa ſumeret veſtem
tuam? PAN. Fortaſſe nihil mali dicerem, ſed con-
tunderem eam * bonis fuſtibus. Co. Atqui nihil re-
fert, qua veſte utaris. PAN. Heic plurimum refert.
Co. Nec mirum. Nam & Ethnicorum leges puniunt
virum ac fœminam, ſi diverſi ſexus cultum ſum-
ſerint. PAN. Nec injuria. Co. Age, quid ſi ſenex
octogenarius ſumeret ſibi veſtitum adoleſcentis
quindecim annos nati, aut contra, ſi juvenis ſumeret
veſtem ſenis? nonne dicant omnes, rem eſſe * fu-
ſtuario dignam? Aut ſi anus coleretur ad modum
adoleſcentulæ, & contra. PAN. Admodum. Co.
Itidem

Bonis fuſtibus.] Jocus eſt a contrariis, mali & boni.

Fuſtuario.] Id eſt fuſtigatione.

Itidem, ſi laicus ſumat cultum ſacerdotis, contr ſacerdos laici. PAN. Uterque faceret indecore. Co Quid ſi privatus ſumeret ornamentum principis, au ſacerdos privatus Epiſcopi, num faceret indecore PAN. Scilicet. Co. Quid ſi civis ſumeret cultum militis, plumas, cæteraque ſtultitiæ Thraſonicæ inſignia? PAN. Rideretur. Co. Quid ſi inter milites Anglus geſtaret crucem albam, Helvetius rubram, Gallus nigram? PAN. Faceret impudenter. Co. Quid itaque miraris noſtrum hunc cultum? PAN. Quid interſit inter privatum & principem, inter virum ac fœminam, ſcio: quid interſit inter monachum ac non monachum, neſcio. Co. Quid intereſt inter pauperem & divitem? PAN. Fortuna. Co. Et tamen indecorum eſſet, ſi pauper imitaretur cultum divitis. PAN. Verum, ut nunc ferme coluntur divites, Co. Quid inter fatuum & ſapientem? PAN. Aliquanto plus quam inter divitem & tenuem. Co. Nonne moriones aliter veſtiuntur, quam qui ſapiunt? PAN. Neſcio quid vos deceat, attamen veſter cultus non multum abeſt ab illorum cultu, ſi quis addat auriculas & tintinnabula. Co. Hoc plane deeſt: & ſumus hujus mundi moriones, ſi modo vere ſumus quod profitemur. PAN. Quid vos ſitis, neſcio: illud ſcio, multos eſſe moriones, geſtantes auriculas & tintinnabula, qui plus ſapiant iis, qui geſtant pilea * ſuffulta pellibus, * epomides, reliquaque ſapientum inſignia. Itaque mihi ſtultiſſimum videtur, ſapientiam profiteri veſte potius quam ipſa re. Vidi quendam plusquam morionem, qui geſtabat veſtem uſque ad talos demiſſam, epomidem Magiſtri noſtri: aderat & vultus, qui videri poſſet gravis Theologi: diſputabat apud omneis non ſine ſpecie gravitatis: magnatibus autem non minus erat jucundus, quam quivis alius morio, cum ſtultitiæ genere ſuperaret omneis. Co. Quid igitur tu poſtulas?

ut

Suffulta pellibus.] Hoc apud Germanos aliquot doctores juris, in Hiſpania Theologi inſigniuntur flocco albo in ſummo pileo. Lovanii pileo violaceo, & epomide, quæ imponitur humeris, nulli uſui futura, niſi ut ſignificet magiſtrum noſtrum.

Epomides] Epomis cucullæ genus, quæ ſuffulta ſimiliter pellibus aut ſerico, Magiſtris noſtris ab humeris dependet,

ut princeps qui ridet morionem, commutet cum illo veſtem? PAN. Fortaſſis hoc poſtularet aliquando decorum, quod tu proponis, ſi libeat repræſentare veſte quidquid eſt in animo. Co. Urges tu quidem, ſed tamen arbitror, non ſine cauſſa veſtem ſuam additam morionibus. PAN. Ob quam? Co. Ne lædantur à quoquam, ſi quid imprudenter dixerint, aut fecerint. PAN. Non dicam interim, quod iſta res quosvis irritat potius ad lædendum, adeo ut frequenter è ſtultis fiant inſani. Nec video cur, cum bos cornupeta, qui occiderit hominem, aut canis, aut ſus, qui occiderit infantem, afficiantur ſupplicio; morio qui ſceleratiora commiſerit, præſidio ſtultitiæ ſinatur vivere: illud expeto, cur vos diſtinguamini cultu à ceteris? Nam ſi quævis cauſſa ſufficit ad diverſum cultum, oporteret piſtorem aliter veſtiri quam piſcatorem, calcearium aliter quam veſtiarium; aliter pharmacopolam quam * œnopolam, aliter aurigam quam nautam. Vos, ſi ſacerdotes eſtis, cur ſecus veſtimini quam reliqui ſacerdotes? Si laici, cur à nobis differtis? Co. Olim monachi nihil aliud eramus, quam purior pars laicorum: & hoc intererat inter monachum & alium laicum, quod nunc intereſt inter frugalem & probum virum, ſuis manibus alentem familiam, & inter * ſnap-hanum ex prædationum reditu jactantem ſeſe: poſt Romanus Pontifex addidit nobis ſuos honores: veſtis ex nobis nacta eſt dignitatem, quæ nunc nec laicorum eſt, nec ſacerdotum, ſed tamen hujus, qualisqualis eſt, non puduit aliquando Cardinales & ſummos Pontifices. PAN. At tandem decorum illud unde ſumitur? Co. Nonnunquam ex ipſa rerum natura, nonnunquam ex conſuetudine mortalium & opinione. Nonne judicarent omnes abſurdum, ſi quis tergore bubulo ſic veſtiretur, ut cornua prominerent in capite, & cauda traheretur humi? PAN. Ridiculum ſane. Co. Rurſum ſi quis veſtem haberet, quæ faciem ac manus tegeret, pudenda oſtenderet? PAN. Multo abſurdius. Co. Ob id no-

Oenopolam.] Oenopola, qui vendit vinum.

Snap-hanum.] Sic Germani vocant prædonum genus ſubito ex arcibus adorientium viatorem, mitigato vocabulo.

notati ſunt ab Ethnicis quoque ſcriptoribus, qui
* multitia ſumerent fœminis etiam indecora. Verecundius enim eſt, nudum eſſe, qualem te offendimus in vaporario, quam uti veſte pellucente. PAN. Ego puto, totum hoc de cultu pendere à conſuetudine ac perſuaſione mortalium. Co. Quî ſic? PAN. Non multi ſunt dies, quod heic diverſati ſunt, qui ſe prædicarent peragraſſe varias regiones nuper inventas, & quas in priſcorum coſmographorum picturis deſideramus. Hi ſe narrabant perveniſſe ad inſulam quandam cœli temperatiſſimi, ubi ſummi dedecoris loco habebatur tegere corpus. Co. Iſti fortaſſis belluarum ritu vivebant. PAN. Imo, ut aiebant, humaniſſimam agebant vitam. Degebant ſub rege; eum comitabantur ad opus mane, non amplius quam horam, etiam ſingulis diebus. Co. Quid operis faciebant? PAN. Evellebant radicum genus, quod illis tritici loco eſt, & tritico tum gratius tum ſalubrius: quo peracto redeunt ad ſuum quiſque negotium, & quod cujuſque libitum eſt animo, faciunt. Sancte educant liberos, vitant & puniunt flagitia, ſed nullum acerbius quam adulterium. Co. Quo ſupplicio? PAN. Fœminis ignoſcitur; datur hoc ſexui: cæterum viris adulterii convictis hæc pœna eſt, ut per omnem vitam in publicum prodeant membro pudendo velo obtecto. Co. O grave ſupplicium! PAN. Atque conſuetudo perſuaſit illis, hoc eſſe quovis ſupplicio gravius. Co. Ubi contemplor quid poſſit perſuaſio, propemodum aſſentior tibi. Etenim ſi quis vellet furem, aut homicidam afficere extrema ignominia, nonne ſatis eſſet, ſi præcideret illi interulam ſupra nates; ſi partes pudendas turpiter prominentes lupinis pellibus conveſtiret, caligas diverſis coloribus variegaret; veſtem, quæ thoracem tegit ac brachia, totam conſcinderet, veluti rete faciens è veſte; ſcapulas & pectus nudaret; barbam partim demeteret novacula, partim demitteret, partim intorqueret; capillos tonderet, adderet pileum undique ſectum, cum ingenti faſciculo plumarum; ac ſic juberet prodire in publicum? Nonne magis traduceret hominem, quam
ſi

Multitia. Multitium veſtis pellucida mulierum proprie, *Iuvenalis*: Quum tu multitia ſumas.

morionis cucullam adderet cum auriculis prælongis ac tintinnabulis? Et tamen ſic cultro ſeſe ornant milites, ac ſibi placent: & reperiunt quibus hoc pulcrum videatur, cum nihil poſſit eſſe inſanius. PAN. Imo non deſunt honeſti cives, qui hoc pro viribus æmulentur. Co. Atqui ſi quis nunc conetur Indorum æmulari cultum, qui plumis avium veſtiuntur, nonne pueris omnibus videretur inſanire? PAN. Prorſus. Co. Atqui quod nos miramur, etiam longe inſanius eſt illo. Proinde ut verum eſt, nihil eſſe tam abſurdum quod non commendet aſſuetudo: ita negari non poteſt, in veſtibus eſſe quoddam decorum, quod apud ſanos & cordatos ſemper decorum eſt: ac rurſus indecorum, quod apud omneis qui ſapiunt, indecorum videri debet. Quis enim non ridet, quoties videt fœminas onuſtas longa veſtis *coronide, quæ nobilitatem generis caudæ longitudine metiantur? Quanquam hoc non pudet imitari quoſdam Cardinales dumtaxat in palliis. Et tamen res eſt adeo violenta, conſuetudo, ut non ſit huic aut illi liberum mutare quod receptum eſt. PAN. Satis de conſuetudine. Sed dic tu mihi quid ſentias, utrum exiſtimes ſatius, monachos non differre à cæteris cultu, an differre? Co. Equidem arbitror ſimplicius & Chriſtianius, non æſtimari quemquam ex cultu, modo ſit honeſtus ac decorus. PAN. Cur igitur vos non abjicitis cucullas? Co. Cur Apoſtoli non ſtatim veſcebantur cibis quibuſlibet? PAN. Neſcio: dic tu. Co. Quoniam obſtabat invicta conſuetudo. Quod enim penitus infixum eſt animis hominum, multoque uſu confirmatum inveteravit, ac velut in naturam abiit, ſubito tolli ſine magna pernicie tranqaillitatis humanæ non poteſt: ſed ita paullatim ſubmovendum eſt, quemadmodum ille revulſit pilos * caudæ equinæ. PAN. Tolerarem, ſi monachorum omnium eſſet unus cultus: tot diſcrimina quis ferat? Co. Hoc malum uſus invexit, qui nihil non invehit. Benedictus non commentus eſt novum cultum, ſed is quo tum utebatur cum ſuis, erat cultus laici ſimplicis ac probi. Nec Franciſcus,

Coronide.] Quam nunc caudam vocant.

Caudæ equinæ.] Id eſt, paulatim. Vide proverbium, Caudæ equinæ pilos vellere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ciſcus, invenit novam formam, ſed hæc erat veſtis pauperum ac ruſticorum. Poſteriores additis quibuſdam verterunt rem in ſuperſtitionem. Nonne videmus & hodie quaſdam anus tenentes ſui ſeculi cultum, qui magis eſt diverſus à cultu horum temporum, quam meus cultus abeſt à tuo? PAN. Videmus. Co. Itaque cum hunc cultum vides, vides reliquias priſci ſeculi. PAN. Ergo nihil habet aliud ſanctimoniæ cultus veſter? Co. Nihil prorſus. PAN. Quidam jactant, iſtos cultus præmonſtratos divinitus à diva Virgine matre. Co. Iſta ſunt hominum ſomnia. PAN. Sunt qui deſperent ſe poſſe à morbo revaleſcere, ni veſtiantur cultu Dominicano: imo, qui ne ſepeliri quidem velint, niſi in veſte Franciſcana. Co. Iſta qui ſuadent, aut captatores ſunt, aut fatui: qui credunt, ſuperſtitioſi. Deus non minus dignoſcit nebulonem in veſte Franciſcana, quam in militari. PAN. At minor eſt plumarum varietas in avibus, quam in vobis cultus. Co. An non itaque pulcrum eſt imitari naturam? ſed pulcrius vincere. PAN. Utinam vinceretis & roſtrorum varietate! Co. Sed age, varietati quoque patrocinabor, ſi pateris. Nonne aliter veſtitur Hiſpanus, aliter Italus, aliter Gallus, aliter Germanus, aliter Græcus, aliter Turca, aliter Saracenus? PAN. ſcilicet. Co. Et in eadem regione quanta varietas veſtium, etiam in ejuſdem ſexus, ætatis, & ordinis hominibus? Quanto alius cultus Veneto, alius Florentino, alius Romano? Atque hæc intra unam Italiam. PAN. Credo. Co. Hinc nata eſt & noſtra varietas. Dominicus ſumſit cultum à probis agricolis ejus Hiſpaniæ partis, in qua vixit: Benedictus à ruſticis ejus Italiæ partis, in qua vixit: Franciſcus ab agricolis diverſæ partis: atque item de cæteris. PAN. Proinde quantum video, vos nihilo eſtis ſanctiores nobis, niſi ſanctius vixeritis. Co. Imo pejores vobis, qui parum pie viventes, gravius offendamus animos ſimplicium. PAN. Eſt igitur aliqua ſpes de nobis, qui nec patronum habemus, nec cultum, nec regulam, nec profeſſionem? Co. Habes, ô bone. vide ut ſerves: quære * à ſuſceptoribus tuis, quid profeſ-

ſus

A ſuſceptoribus.] Quos nunc patrinos ac matrinos vocant, qui ſpondent pro pueris baptizatis.

ſis in baptiſmo, quam veſtem illic acceperis. Et
manam regulam deſideras, qui regulam Euange-
am profeſſus ſis? Deſideras hominem patronum,
i patronum habeas Jeſum Chriſtum? Cum du-
res uxorem, nihil profeſſus es? Cogita quid de-
as conjugi, quid liberis, quid familiæ; & ſenties
plus habere ſarcinæ, quam ſi Franciſci regulam
ofeſſus eſſes. PAN. Credisne, ullum Pandocheum
gredi cælum? Co. Quid ni? PAN. Multa fiunt,
dicuntur in hac domo, quæ parum reſpondent
angelio. Co. Quæ? PAN. Alius bibit plus ſatis,
us obſcœne loquitur, quidam rixantur, quidam
trectant: denique an cætera ſint caſta, neſcio.
o. His occurrendum eſt, quantum potes: ſi non
tes, certe ne alas quæſtus cauſſa; hæc mala, neve
cerſas. PAN. Nonnunquam parum bonæ fidei
m in vino. Co. Qui ſic? PAN. Ubi ſenſero il-
s plus ſatis incaleſcere, largiter aquam admiſceo.
o. Iſtud quidem levius eſt, quam ſi quibuslibet
ndas vinum periculoſis medicamentis infectum.
AN. Dic mihi ſerio, quot dies fuiſti in hoc itinere?
o. Menſem ferme. PAN. Quis interim vos curat?
o. Nonne bene curantur, qui habent uxorem, li-
eros, parentes, & cognatos? PAN. Sæpenumero.
o. Tu non habes niſi unam uxorem, nos centum:
non niſi unicum patrem, nos centum: tu non niſi
icam domum, nos centum: tu non niſi paucos
eros, nos innumeros; tu non niſi paucos cogna-
s, nos infinitos. PAN. Qui ſic? Co. Quia latius
porrigit cognatio ſpiritus, quam carnis. Et ita
bis pollicitus eſt Chriſtus, & experimur verum
od pollicitus eſt. PAN. Næ tu mihi præbuiſti ſat
pidum convivam: emoriar, niſi malim hanc con-
bulationem, quam paſtoris mei compotationem.
ras dignaberis aliquid dicere populo. Et, ſi poſt-
ac continget te hac facere iter, ſcito tibi heic pa-
tum locum. CO. Quid ſi alii veniant? PAN. Non
unt ingrati, modo tui ſimiles. Co. Meliores uti
ero. PAN. Verum inter tam multos malos quo-
odo dignoſcam bonos? Co. * Dicam paucis, ſed in
rem. PAN. Dic. Co. Meminero? & faciam.

* *Dicam paucis.*] Simili joco Reuchlinus claudit opus de
rbo mirifico.

Abbatis & Eruditæ.

* ANTRONIUS, MAGDALIA.

AN. QUam heic ego ſuppellectilem video? MA
an non elegantem? AN. Neſcio qua
elegantem, certe parum decoram & puellæ, & ma
tronæ. MA. Quam ob rem? AN. Quia librorum
plena ſunt omnia. MA. Tu tantus natu, tum abbas
& aulicus, nunquam vidiſti libros in ædibus heroi
narum? AN. Vidi, ſed Gallice ſcriptos: heic vide
Græcos, & Latinos. MA. An ſoli Gallice ſcrip
libri docent ſapientiam? AN. Sed decet hoc he
roïnas, ut habeant quo delectent otium. MA. A
ſolis * heroïnis licet ſapere, & ſuaviter vivere
AN. Male connectis, ſapere & ſuaviter vivere: no
eſt muliebre ſapere: heroïnarum eſt ſuaviter vivere
MA. Nonne omnium eſt bene vivere? AN. Opinor
MA. Qui poteſt autem ſuaviter vivere, qui non vi
vat bene? AN. Imo qui poteſt ſuaviter vivere, qu
vivat bene? MA. Ergo tu probas eos, qui vivun
male, modo ſuaviter? AN. Arbitror, illos bene vi
vere qui vivunt ſuaviter. MA. Sed iſta ſuavitas un
de proficiſcitur? è rebus extrariis, an ex animo
AN. E rebus extrariis. MA. O ſubtilem abbatem
ſed craſſum philoſophum! Dic mihi, quibus rebu
tu metiris ſuavitatem? AN. Somno, conviviis
libertate faciendi quæ velis, pecunia, honoribus
MA. Verum, ſi iſtis rebus Deus addiderit ſapien
tiam, num vives ſuaviter? AN. Quid appellas ſa
pientiam? MA. Hoc eſt, ſi intelligeres, hominem
non eſſe felicem, niſi bonis animi; opes, honores
genus, neque feliciorem reddere, neque meliorem
AN. Valeat iſta quidem ſapientia. MA. Quid ſ
mihi ſuavius ſit legere bonum auctorem, quam tib
venari, potare, aut ludere aleam? non videbor tib
ſuaviter vivere? AN. Ego non viverem. MA. Non
quæro, quid tibi ſit ſuaviſſimum, ſed quid deberet
eſſe ſuave. AN. Ego nolim meos monachos fre-
quentes eſſe in libris. MA. At meus maritus hoc
maxime probat. Sed quam ob rem tandem non pro
bas hoc in monachis tuis? AN. Quoniam experio

illo

Antronius.] Alludit ad proverbium: Antronius aſinus.

Heroïnis.] Heroïnas ap pellat potentes aulicas, qua ſi ſemideas.

minus morigeros: reſponſant ex Decretis, ex
retalibus, ex Petro, ex Paulo. MA. Imperas
r quæ pugnant cum Petro & Paulo? AN. Quid
oceant, neſcio: ſed tamen non amo monachum
onſatorem: neque velim quemquam meorum
ſapere, quam ego ſapiam. MA. Iſtud ita vitari
it, ſi tu des operam, ut quam plurimum ſapias.
Non eſt otium. MA. Qui ſic? AN. Quia non
at. MA. Non vacat ſapere? AN. Non. MA. Quid
at? AN. Prolixæ preces, cura rei domeſticæ,
atus, equi, cultus aulæ. MA. Itane iſta tibi
potiora ſapientia? AN. Nobis ſic uſu venit.
. Jam illud mihi dicito, ſi quis Jupiter hanc
teſtatem tibi daret, ut poſſis & monachos
s, & te ipſum vertere in quodcunque animal
les, an illos in porcos verteres, te ipſum in
um? AN. Nequaquam. MA. Atque ſic vitares,
quis plus te uno ſaperet. AN. Mea non magni
erret, quod genus animantis eſſent monachi.
odo ipſe eſſem homo. MA. An hominem eſſe
nſes, qui nec ſapiat, nec velit ſapere? AN. Mihi
pio. MA. Et ſibi ſapiunt ſues. AN. Videre mihi
phiſtria quæpiam, ita argutaris. MA. Non dicam
id tu mihi videaris. Sed cur hæc diſplicet ſupel-
x? AN. Quia fuſus & colus ſunt arma muliebria.
A. Nonne matronæ eſt, adminiſtrare rem dome-
cam, erudire liberos? AN. Eſt. MA. An rem
ntam exiſtimas adminiſtrari poſſe ſine ſapientia?
N. Non arbitror. MA. At hanc ſapientiam do-
ent me libri. AN. Ego domi habeo ſexaginta duos
onachos, tamen nullum librum reperies in meo
biculo. MA. Bene itaque proſpectum eſt mona-
his illis. AN. Feram libros, non vero Latinos
MA. Quapropter? AN. Quia non convenit ea lin-
ua fœminis. MA. Exſpecto cauſſam. AN. Quia
arum facit ad tuendam illarum pudicitiam. MA.
Ergo nugaciſſimis fabulis pleni libri Gallice ſcripti
aciunt ad pudicitiam? AN. Aliud eſt. MA. Dic
ſtud, quidquid eſt, aperte. AN. Tutiores ſunt à
acerdotibus, ſi neſciant Latine. MA. Imo iſthinc
minimum eſt periculi veſtra opera. Quandoquidem
hoc agitis ſedulo, ne ſciatis Latine. AN. Vulgus
ita ſentit, quia rarum & inſolitum eſt, fœminam
ſcire

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ſcire Latine. Ma. Quid mihi citas vulgum, pr
mum bene gerendæ rei auctorem? Quid mihi c
ſuetudinem, omnium malarum rerum magiſtra
Optimis aſſueſcendum: ita fiet ſolitum, quod
inſolitum: & ſuave fiet, quod erat inſuave: fiet
corum, quod videbatur indecorum. An. Aud
Ma. Nonne decorum eſt, fœminam in Germa
natam diſcere Gallice? An. Maxime. Ma. Qu
ob rem? An. Ut loquatur cum his, qui ſciunt Ga
ce. Ma. Et mihi putas indecorum, ſi diſcam Latin
ut quotidie confabuler cum tot auctoribus, tam
cundis, tam eruditis, tam ſapientibus, tam fidis co
ſultoribus? An. Libri adimunt multum cerebri f
minis, cum alioqui parum illis ſuperſit. Ma. Qua
tum vobis ſuperſit neſcio, certe mihi quantulu
cunque eſt, malim in bonis ſtudiis conſumere, qu
in precibus ſine mente dictis, in pernoctibus con
viis, in exhauriendis capacibus pateris. An. Libr
rum familiaritas parit inſaniam. Ma. An colloq
combibonum, ſcurrarum & ſanionum tibi non p
riunt inſaniam? An. Imo depellunt tædium. Ma. Q
fiat igitur, ut tam amœni confabulones mihi paria
inſaniam? An. Sic ajunt. Ma. At aliud ipſa l
quitur res. Quanto plures videmus quibus imm
dica potatio & intempeſtiva convivia, quibus tem
lenta pervigilia, quibus impotentes affectus pep
rerunt inſaniam? An. Ego ſane nollem uxore
doctam. Ma. At ego mihi gratulor, cui contig
rit maritus tui diſſimilis. Nam & illum mihi, & m
illi cariorem reddit eruditio. An. Immenſis lab
ribus comparatur eruditio, ac poſt moriendum e
Ma. Dic mihi, vir egregie, ſi cras tibi moriendu
eſſet, utrum malles mori ſtultior an ſapientior
An. Si citra laborem contingeret ſapientia. Ma
Sed nihil homini citra laborem contingit in hac vi
ta: & tamen quidquid paratum eſt, quantisvis la
boribus comparatum eſt, heic relinquendum eſt
cur pigeat nos in re omnium pretioſiſſima ſumer
laboris aliquid, cujus fructus nos in alteram quoqu
vitam comitatur? An. Frequenter audivi vulgo di
ci, fœminam ſapientem bis ſtultam eſſe. Ma. Iſthuc
quidem dici ſolet, ſed à ſtultis. Fœmina quæ vere
ſapit, non videtur ſibi ſapere; contra, quæ, cum ni-
hi

piat, ſibi videtur ſapere, ea demum bis ſtulta AN. Neſcio quomodo fit, ut quemadmodum elliæ non conveniunt bovi, ita nec litteræ mu- MA. Atqui negare non potes, quin magis rent clitellæ bovi, quam mitra aſino, aut ſui. ſentis de Virgine matre? AN. Optime. MA. ne verſabatur in libris? AN. Verſabatur; at in iſtis. MA. Quid igitur legebat? AN. Horas nicas. MA. Ad quem uſum? AN. * Ordi- benedictini. MA. Sit ita ſane. Quid Paula & ochium? nonne verſabantur in ſacris libris? Verum iſtuc nunc rarum eſt. MA. Sic olim aviserat Abbas indoctus, nunc nihil vulgatius: Principes & Cæſares eruditione non minus imperio præeminebant. Neque tamen uſque rarum eſt, quam tu putas: ſunt in Hiſpania, in Italia non paucæ mulieres adprime nobiles, cum quovis viro queant contendere: ſunt in lia Moricæ, ſunt in Germania Bilibaldicæ & rericæ. Quod niſi caveritis vos, res eo tandem et, ut nos præſideamus in ſcholis Theologicis, oncionemur in templis; occupabimus mitras cas. AN. Iſta Deus avertat. MA. Imo veſtrum hoc avertere. Quod ſi pergetis ut cœpiſtis, ci- nſeres concionaturi ſint, quam vos multos pa- es ferant. Videtis jam inverti mundi ſcenam: deponenda eſt perſona, aut agendæ ſunt ſuæ que partes. AN. Unde incidi in hanc fœmi- ? Si quando viſes nos, ego te ſuavius accipiam. Quibus modis? AN. Saltabimus, bibemus im, venabimur, ludemus, ridebimus. MA. Mi- uidem jam nunc ridere libet.

itella.] Vide prover- n: Bos clitellas.

dinis Benedictini.] Ri- dicule, quum Benedictus nondum eſſet natus.

Epithalamium Petri Ægidii.

ALYPIUS, BALBINUS, MUSÆ.

DEum immortalem! quod ego novum ſpectaculum heic video? BA. Aut tu es quod nuſquam eſt, aut mei parum proſpiciunt ii. AL. Atqui mirum ſpectaculum eſt & amabile. . Enecas: dic, ubi vides? AL. Ad lævam in hoc e nemoroſo. BA. Collem video. AL. Non vi- des

des puellarum chorum? BA. Quid tibi venit in m
tem, ut nos ad iſtum modum ludos facias?
ne muſcam quidam puellam uſquam conſpicor.
Tace: prodeunt è nemore. Papæ, qui nitor,
gratia! non humanum eſt hoc ſpectaculum. BA.
hunc agitant * intemperiæ? AL. Agnoſco; no
ſunt Muſæ, cum tribus Gratiis: demiror quid ag
nunquam vidi cultiores aut magis alacres: om
ſunt redimitæ lauro; & ſuum quæque gerit o
num. Porro Gratiæ quam amabiliter ſibi hær
quam decet nullo adſtricta cingulo veſtis, ac l
ris diffluens laciniis! BA. At ego nunquam a
quenquam magis delirantem, quam te. AL.
neminem vidiſti me feliciorem. BA. Cur hei
lus habes oculos? AL. Quia non bibiſti ex f
Muſarum: nam his ſolis conſpicuæ ſunt Muſæ.
Ego affatim hauſi è fonte Scoti. AL. Non ille
eſt Muſarum, ſed lacus ranarum. BA. Non p
efficere, ut & ipſe videam hoc ſpectaculi? AL.
ſem, ſi quidem adeſſet laurus: nam liquor è f
limpido, ramo lauri adſperſus, oculos reddit
juſmodi ſpectaculorum perſpicaces. BA. Ecce
rus: ecce fonticulus. AL. Commodum prof
BA. Aſperge. AL. Intende: videsne? BA. Q
tum antea. Aſperge rurſus. AL. Jamne vi
BA. Tantundem. Aſperge copioſius. AL. Jam
des, opinor. BA. Imo vix te video. AL. Miſer, c
penitus oculos tuos obſedit * τὸ σκότος! Hæc
vel aurigæ daret oculos. Verum non eſt quod
cieris: præſtiterit fortaſſe non videre, ne tali
mio videas Muſas, quali * Actæon vidit Dian
Periculum enim eſſet, ne te vertant in * hiſtric
aut aprum ſilveſtrem, aut porcum, aut camel
aut ranam, aut graculum. Efficiam tamen u
dias, modo ne obſtrepas. Jam huc deflectunt v
occurramus. * Χαίρετε τριςπόθητοι θεαί. MV. * K

Intemperiæ.] Id eſt, furiæ.

Τὸ σκότος.] Id eſt, tenebræ. alluſum eſt ad Scoti nomen.

Actæon.] Actæon quum aſu vidiſſet Dianam nuam verſus eſt in cervum.

Hiſtricem.] Hiſtrix
ſum animal, quod
ejaculatur.

Χαίρετε.] Id eſt, A
optatiſſimæ Deæ.

Καὶ σύ.] Id eſt,
multum ſalve, Muſ
amator.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Χαῖρε, φιλόμουσε. AL. Quid vellicas? BA. Non
as quod promiſeras. AL. An non audis. BA.
, ſed velut aſinus lyram. AL. Loquar igitur
e. Quonam eſt iter tam cultis, tamque alacri-
Num inviſitis Lovanienſium Academiam?
Bona verba. AL. Quam ob rem? MV. Quis
illic nobis locus, ubi tot porci obgrunniunt,
dunt aſini, * oblactiunt cameli, obſtrepunt
li, obgarriunt picæ? AL. Atqui ſunt & illic
s veſtrum numen eſt venerandum. MV. Sci-
; eoque poſt annos aliquot illuc commigrabi-
Nondum revoluta ſeculorum * periodus diem
fatalem advexit. Erit enim qui illic nobis
num exſtruet domicilium, vel templum potius,
vix alibi magnificentius ac ſanctius. AL. Non
fas ſcire quisnam tantum decus invecturus ſit
ræ ditioni? MV. Tibi fas eſt, noſtrorum ſa-
um * myſtæ. Non dubium eſt, quin tibi notum
oto orbe celebre Buslidianorum nomen. AL.
oicum genus nominaſti, & ornandis ſummorum
cipum aulis natum. Quis enim non veneratur
gnum illum Franciſcum Buſlidium Beſontinæ
eſiæ præſulem, qui unus non unum * Neſtorem
ſtitit Philippo maximi Maximiliani filio, Caro-
qui major futurus eſt, patri? MV. O felices nos,
fata virum illum terris invidiſſent! Quantus
ille * Mecœnas honeſtorum ſtudiorum, quam
didus fautor ingeniorum! Sed reliquit fratres
s, Ægidium, admirabili judicio prudentiaque
m, & Hieronymum. AL. Hieronymum novi-
s, omni literarum genere perpolitum, omni vir-
um genere decoratum. MV. Nec eum fata lon-
vum eſſe patientur, tametſi nemo dignior eſt
mortalitate. AL. Unde iſta noſtis? MV. Apollo
bis denarravit. AL. Quænam eſt iſta fatorum
idia, ut optima quæque potinus ſubducant?
. Id quidem non eſt hujus temporis philoſophari.
Hieronymus heic ſumma cum laude moriens,
uni-

Oblactiunt.] Blactire pro-
e camelorum eſt.
Periodus.] Circuitus.
Myſtæ.] Qui ſacris initiati
at, à verbo μυέω, quod
ipſum à ſilentio dictum.
Neſtorem.] Proprium per
antonomaſiam, pro appel-
lativo: id eſt, eloquentem.
Mecœnas.] Eadem figura,

univerſas opes ſuas deſtinabit inſtituendo Lov
collegio, in quo gratis & publicitus tres lin
eruditiſſimi viri profitebuntur. Ea res magnun
namentum adjungeret & ſtudiis, & Caroli glo
Tum non illibenter verſabimur Lovanii. AL. O
nunc igitur eſt iter? MV. Antverpiam. AL. M
& Gratiæ ad mercatum? MV. Nequaquam; im
nuptias. AL. Quid virginibus cum nuptiis?
Ad tales nuptias non eſt indecorum ire virg
AL. Quas igitur nuptias narras? MV. Sanc
puras, caſtas. ad quas non puderet ipſam adire
ladem; & arbitror adfuturam. AL. Non eſt
ſcire ſponſi nomen & ſponſæ? MA. Arbitror
non ignotum eſſe candididiſſimum illum juvene
omnibus politioris literaturæ deliciis expoli-
mum, Petrum Ægidium. AL. Gemmam n-
naſti, non hominem. MV. Ei nubet Cornelia,
guncula vel ipſo digna Apolline. AL. Ille quin
veſtri cultor eximius à teneris annis fuit. MV.
igitur canemus epithalamium. AL. Et ſaltab
Gratiæ? MV. Non modo ſaltabunt, verum e
duo candidiſſima pectora indiſſolubilibus m
benevolentiæ nodis copulabunt, ut nihil unquam
ter illos poſſit incidere vel iræ, vel tædii. Illa
petuum nihil audiet, niſi, Mea lux: ille viciſſim
hil, niſi, Anime mi. Atque huic jucunditati n
nectus quidem quidquam detrahet, imo potius
junget aliquid. AL. Demirarer, ſi, qui ſic viv
poſſint ſeneſcere. MV. Recte mones: nam m
ritas erit potius, quam ſenectus. AL. Atqui
permultos, quibus intra menſes treis, iſtæ ve
rum blanditiæ longè in diverſum verſæ ſunt,
convivio pro lepidis jocis volitabant diſci &
drulæ: Maritus pro, Anime mi, audiebat, Fun
Lagena, Spongia; uxor, Scropha, * Acco, * Vom
MV. Vera prædicas: ſed iſtiuſmodi nuptiæ Gr
iratis coierant; heic perpetuo morum jucun
alet mutuam benevolentiam. AL. Narras tu
dem raram matrimonii felicitatem. MV. Tam
ras virtutes rara decet felicitas. AL. Quid? coi
nuptiæ abſque Junone & Venere? MV. Juno

Acco.] Mulier ob ſtultitiam nobilis.

Vomica.] Ulcus ſic a
lamus nobis moleſtos.

dem non aderit, rixoſa Dea, & cui raro bene convenit cum ſuo Jove. Mv. Ne Venus quidem* illa terreſtris & ebrioſa, verum altera illa cœleſtis, quæ conciliat formas animorum. Al. Proinde ſterile matrimonium mihi narras. Mv. Nequaquam; imo feliciſſime fœcundum. Al. Quid illa cœleſtis gignit, niſi animos? Mv. Imo addit & corpora, ſed ipſis animis morigera, perinde quaſi gemmeo * myrothecio indas opobalſamum. Al. Ubinam eſt ea? Mv. En tibi procul adventat. Al. Video: Deum immortalem, qui fulgor, quæ formæ majeſtas! ad hanc quidem altera Venus invenuſta eſt. Mv. Vides quam modeſti Cupidines, nequaquam cæci, quemadmodum illi, quibus altera dementat animos mortalium, ſed oculatiſſimi: nec habent inſanas faces, ſed ignes placidiſſimos; nec habent plumbeas cuſpides, quibus immittunt odium amantis, ac miſeros animos amore non mutuo diſcruciant. Al. Plane matrem referunt: O felicem illam domum, & ſuperis egregie caram! Cæterum licetne audire epithalamium carmen, quod illi deſtinaſtis? Mv. Imo rogamus, ut libeat audire.

Clio.

Candida laurigero nubit Cornelia Petro.
Auſpiciis adſint numina dextra bonis.

Melpomene.

Contingat illis turturum concordia,
Corniculæ vivacitas.

Thalia.

Ille caritate * Gracchum Tiberium præceſſerit,
Qui ſuæ vitam antepoſuit conjugis Corneliæ.

Euterpe.

Illa caritate ſuperet * conjugem Admeti ducis,
Quæ volens mortem mariti morte mutavit ſua.

Illa terreſtis.] Alluſit ad hoc quod Socrates apud *Platonem* facit duas Veneres & duos Cupidines.

Myrothecium.] Vaſculum unguentarium.

Gracchum.] Lege *Plutarchum* in Gracchis, ſtatim in principio.

Conjugem Admeti.] Alceſten. De hac extat tragœdia Euripidis. Meminit & *Valerius Max.* libr. 3. c. 6. Atque ibidem de Plancio & Horeſtilla. Rurſus ibidem de Portia Catonis filia Bruti uxore.

Terpſichore.

Ille non flagret leviore flamma,
Attamen fato meliore, quam olim
Plancius raptæ ſociæ gravatus
Eſſe ſuperſtes.

Erato.

Illa non flagret leviore flamma,
Attamen longe meliore fato,
Caſta quam ſanctum deamavit olim
Porcia Brutum.

Calliope.

Sponſum moribus undiquaque ſanctis
Nec Naſica probatus antecellat.

Vrania.

Uxor moribus undiquaque caſtis
Vincat* Sulpitiam Paterculanam.

Polyhymnia.

Laudetur ſimili prole puerpera,
Accreſcat domui res ſimul & decus,
Sed livore vacet, ſi fieri poteſt,
Factis egregiis debita gloria.

AL. Prorſus inviderem illi Petro Ægidio, niſi tantus eſſet hominis candor, ut ipſe nemini poſſit invidere. MV. Sed jam tempus eſt, ut cœptum carpamus iter. AL. Nunquid eſt quod interim velitis renuntiari Lovanium? MV. Ut noſtro nomine ſalutes amicos omnes candidos, ac noſtri ſtudioſos, ſed præ cæteris vetuſtiſſimum noſtri chori cultorem Joannem Paludanum, Jodocum Gaverium, Martinum Dorpium, & Joannem Borſalum. AL. Id quidem fiet diligenter: Quid cæteris? MV. Dicam in aurem. AL. * Res non eſt magni ſumtus: itaque fiet quamprimum.

Sulpitia.] Sulpitia Paterculi filia, uxor Fulvii Flacci, quæ ob pudicitiam è centum matronis lecta fuit ad dedicandum Romæ Veneris ſimulacrum. Meminit T. Livius.

Res non eſt magni ſumtus.] Videtur hoc dictum in aurem, ut ſuſpendant ſeſe.

Exorciſmus, ſive Spectrum.

THOMAS, ANSELMUS.

TH. Quid eſt bonæ rei, quod tecum rides tam ſuaviter, quaſi theſaurum nactus ſis? AN. Non procul aberrat à ſcopo tua divinatio.

TH.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

TH. At non imparties ſodali quidquid iſtuc eſt boni? AN. Imo jam dudum optabam mihi dari quempiam, in cujus ſinum effunderem hoc meum gaudium. TH. Age igitur, imparti. AN. Audivi modo fabulam lepidiſſimam, quam jures eſſe comicum figmentum, niſi mihi locus, perſonæ, totaque res eſſet tam nota, quam tu notus es mihi. TH. Audire geſtio. AN. Noſtine Polum Fauni generum? TH. Maxime. AN. Is eſt & auctor, & actor hujus fabulæ. TH. Facile crediderim. Nam ille vel abſque perſona poſſit quamvis agere fabulam. AN. Sic eſt. Noſti, opinor, & prædium quod habet non ita procul à Londino? TH. Phy! non ſemel illic compotavimus. AN. Agnoſcis igitur viam utrinque arboribus pari digeſtis intervallo ſeptam. TH. Ad lævam ædium partem, altero fere baliſtæ jactu. AN. Tenes. Alterum viæ latus habet alveum ſiccum, dumis ac vepribus obſitum: è ponticulo iter eſt in apertam planiciem. TH. Memini. AN. Jam pridem vagabatur rumor, ac fabula per ejus loci ruſticos, juxta ponticulum hunc obverſare ſpectrum quoddam, cujus ſubinde exaudirentur miſerandi ejulatus: ſuſpicabantur, animam eſſe cujuſpiam, quæ diris cruciatibus torqueretur. TH. Quis auctor erat iſtius rumoris? AN. Quis, niſi Polus? Hoc proœmium præſtruxerat ſuæ fabulæ. TH. Quid iſti venit in mentem, ut iſta confingeret? AN. Neſcio; niſi quia ſic eſt hominis ingenium; gaudet hujuſmodi commentis ludere ſtultitiam populi. Dicam quid nuper deſignarit hujus generis. Simul equitabamus aliquammulti Richemondam, inter quos erant quos tu diceres cordatos homines. Cœlum erat mire ſerenum, nec ulla uſquam nubecula ſuffuſcatum. Ibi Polus, intentis in cœlum oculis, ſignavit totam faciem ac ſcapulas imagine crucis; & vultu ad ſtuporem compoſito, ita ſecum: Deum immortalem, quid ego video? Rogantibus qui proxime equitabant, quid videret, rurſus obſignans ſe majore cruce: Avertat inquit, clementiſſimus Deus hoc oſtentum. Cum inſtarent aviditate cognoſcendi, ille defixis in cœlum oculis, ac digito commonſtrans cœli locum, Nonne, inquit, videtis illic immanem draconem, igneis armatum cornibus, cauda in circulum retor-

ta? Cum negarent, ſe videre, atque ille juſſiſſet, oculos intenderent, ac locum ſubinde commonſtraret, tandem unusquiſpiam, ne videretur parum oculatus, affirmavit, ſe quoque videre. Hunc imitatus eſt unus item atque alter: pudebat enim non videre quod tam eſſet perſpicuum. Quid multis? Intra triduum rumor hic totam Angliam pervaſerat, tale portentum apparuiſſe. Mirum autem, quantum fama popularis addidit fabulæ. Nec deerant qui, quid ſibi vellet oſtentum, interpretarentur ſerio. Horum ſtultitia ille, qui commentus fuerat argumentum, magna cum voluptate fruebatur. TH. Agnoſco hominis ingenium. Sed redi ad ſpectrum. AN. Interea commodum divertit ad Polum Faunus quidam ſacerdos, ex eorum genere quibus non ſatis eſt appellari Latine regulares, * niſi Græce cognomen idem accinatur, parochus vici illic alicunde vicini. Is ſibi non vulgariter videbatur ſapere, præſertim in rebus ſacris. TH. Intelligo; repertus eſt actor fabulæ. AN. Super cœnam ortus eſt ſermo de rumore ſpectri. Cum Polus ſentiret, Fauno rumorem hunc non ſolum auditum eſſe, verum etiam creditum, cœpit hominem obteſtari, vir doctus ac pius ſuccurreret animulæ tam dira patienti: & ſi quid dubitas, inquit, explora rem, obambula ad decimam juxta ponticulum illum, & audies miſerum ejulatum: adjunge tibi quem voles comitem: ita & tutior audies, & certius. TH. Quid deinde? AN. Cœna peracta Polus ex more abit venatum, aut aucupatum. Faunus obambulans, cum jam tenebræ ſuſtuliſſent certum de rebus judicium, tandem audit miſerandos gemitus: hos Polus artifex mire effingebat, abditus illic in vepreto, adhibita ad id olla fictili: quo vox è cavo reddita lugubrius quiddam ſonaret. TH. Hæc fabula, ut video, vincit * phaſma Menandri. AN. Magis iſtuc dices, ſi totam audieris. Faunus domum ſe recepit, narrare cu-

Niſi Græcè.] Ludit: alioqui Canonici non dicuntur à regula, ſed è præbenda, quam nunc vocant. Nam canon aliquando eſt certus cibi potuſve modus, qui dabatur militibus.

Phaſma.] Id eſt, apparitio. Nomen eſt fabulæ, in qua puella potiebatur amatore, ficta apparitione Deæ, cui fiebant ſacra. Vide Donatum in prologum Eunuchi,

cupiens quid audiſſet. Polus alia via compendiaria jam anteverterat. Ibi Faunus narrat Polo, quod erat actum, & aliquid etiam affingit, quo res eſſet admirabilior. TH. Poterat interim Polus tenere riſum? An Illene? Vultum habet in manu. Dixiſſes, rem ſerio agi. Tandem Faunus, vehementer obteſtante Polo, ſuſcepit negotium exorciſmi, ac totam eam noctem agit inſomnem, dum diſpicit quibus modis rem aggrederetur tuto: nam ſibi quoque miſere metuebat. Primum itaque congeſti ſunt exorciſmi efficaciſſimi, & additi novi nonnulli per viſcera beatæ Mariæ, per oſſa beatæ Werenfridæ. Deinde delectus eſt locus in planitie vicina vepreto, unde vox exaudiebatur: circumductus eſt circulus ſatis amplus, qui crebras haberet cruces, variaſque notulas. Hæc omnia peragebantur verbis conceptis. Adhibitum eſt vas ingens, plenum aquæ conſecratæ. Addita eſt in collum ſacra ſtola, quam vocant, unde pendebat initium Euangelii ſecundum Joannem. In loculis habebat cerulam, à Romano pontifice quotannis conſecrari ſolitam, quæ vulgo dicitur Agnus Dei. His armis olim ſe muniebant adverſus noxios dæmones, priusquam illis Franciſci cuculla cœpit eſſe formidabilis. Hæc omnia procurata ſunt, ne, ſi ſpiritus malus eſſet, impetum faceret in exorciſtam. Nec tamen auſus eſt ſe ſolum huic circulo committere: ſed decretum eſt, adhibendum eſſe ſacerdotem alterum. Ibi Polus metuens, ne, ſi naſutior adjunctus fuiſſet, proderetur fabulæ myſterium, adjungit parochum quendam ex vicinia, cui rem totam aperit: ſic enim poſtulabat actio fabulæ; & erat is qui à tali ludo non abhorreret. Poſtridie rebus omnibus ritè præparatis, ſub horam decimam Faunus cum parocho circulum ingreditur. Polus, qui præceſſerat, è vepreto gemit miſerabiliter. Faunus auſpicatur exorciſmum. Interim Polus clam per tenebras ſubducit ſe in villam proximam. Illinc adducit aliam perſonam fabulæ: nec enim poterat niſi per multos agi. TH. Quid faciunt? AN. Conſcendunt equos nigros, ignem occultum ſecum ferunt. Ubi non procul abeſſent à circulo, ignem oſtentant, quo metu Faunum abigerent è circulo. TH. Quantum ope-

ræ ſumſit Polus ille, ut falleret! AN. Sic eſt homo. Verum ea res propemodum peſſime ceſſerat illis. TH. Quî ſic? AN. Nam equi ſubito prolato igne conſternati, parum abfuit quin & ſe præcipitarent, & ſeſſores. Habes primum actum fabulæ. Ubi reditum eſt in colloquium, Polus velut ignarus omnium, rogat quid eſſet actum. Ibi Faunus narrat, ſibi conſpectos duos terminos cacodæmones, in nigris equis, oculis igneis, ac naribus ſpirantes ignem; qui tentaſſent ingredi circulum, verum efficacibus verbis abactos in malam rem. His rebus cum accreviſſet animus Fauno, poſtero die ſummo cum apparatu rediit in circulum: cumque diu multis obteſtationibus provocaſſet ſpectrum, Polus rurſum cum collega ſuo procul oſtendit ſeſe ex equis atris horrendo fremitu, quaſi cuperent irrumpere in circulum. TH. Nihil habebant ignis? AN. Nihil; nam id male ceſſerat. Sed audi aliud commentum. Ducebant longum funem: eo leviter per humum tracto, dum hinc atque hinc uterque ſe proripit, velut abacti exorciſmis Fauni, ſacerdotem utrumque, una cum vaſe quod habebant aquæ ſacræ plenum, provolvunt in terram. TH. Hoc præmii tulit pro ſua actione parochus? AN. Tulit: & tamen maluit hoc perpeti, quam deſerere cœptam fabulam. His ita geſtis, ubi reditum eſt ad colloquium, deprædicat apud Polum Faunus, quanto fuiſſet in periculo, & quam fortiter utrumque cacodæmonem ſuis verbis profligaſſet: jamque certam conceperat fiduciam, nullum eſſe tam noxium aut impudentem dæmonem, qui poſſet in circulum irrumpere. TH. Faunus ille non multum abeſt à fatuo. AN. Nihil adhuc audiſti. Hucuſque progreſſa fabula, commodum ſupervenit Poli gener: nam ejus filiam duxerat natu maximam; juvenis, ut ſcis, ingenio mire feſtivo. TH. Scio nec abhorrens ab hujuſmodi jocis. AN. Abhorrens? Nullum ille * vadimonium non deſereret, ſi talis vel ſpectanda, vel agenda eſſet fabula. Huic ſocer rem omnem denarrat, atque illi delegat partes, ut animam agat. Sumit ornatum, ac lubens; convolvit ſe

Vadimonium.] Id eſt, rem quamlibet ſeriam. Vide Chiliades.

ſe linteo, quemadmodum apud nos ſolent funera: habet prunam vivam in teſta, quæ per linteum reddebat ſpeciem incendii. Sub noctem itum eſt ad locum, ubi hæc agebatur fabula. Audiuntur miri gemitus. Faunus expedit exorciſmos omnes. Tandem procul inter vepretum oſtendit ſeſe anima, ſubinde oſtentans ignem, ac miſere ſuſpirans. Hanc cum Faunus obteſtaretur, ut eloqueretur quiſnam eſſet, ſubito proſiliit è vepreto Polus ornatu cacodæmonis; fictoque fremitu, Nihil, inquit, tibi juris eſt in hanc animam; mea eſt: ac ſubinde procurrit uſque ad oram circuli, velut impetum facturus in exorciſtam; moxque velut ſubmotus verbis exorciſmi, & vi aquæ ſacræ, quam illi multam aſperſit, retroceſſit. Tandem abacto * pædagogo dæmone, naſcitur dialogiſmus Fauni cum anima. Percunctanti, & obteſtanti, reſpondit ſe eſſe animam hominis Chriſtiani. Rogata, quo nomine vocaretur, reſpondit; Faunus: Faunus, inquit, idem mihi nomen eſt. Jamque ex communi nomine res cœpit illi magis eſſe cordi, ut Faunus Faunum liberaret. Cum Faunus multa percunctaretur; ne diutina confabulatio proderet fucum, ſubducebat ſeſe anima, negans ſibi fas eſſe diutius colloqui, quod tempus urgeret, quo cogeretur abire, quo liberet dæmoni; pollicita tamen eſt ſeſe poſtridie redituram hora qua fas eſſet. Rurſus convenitur in ædibus Poli, qui * choragus erat fabulæ. Ibi denarrat exorciſta quid eſſet geſtum, nonnulla etiam admentiens, quæ ſibi tamen perſuadebat eſſe vera. Adeo favebat negotio quod agebatur. Jam hoc compertum erat, ſcilicet, animam eſſe Chriſtianam, quæ ſub inclementiſſimo dæmone diris cruciatibus vexaretur. Huc omnis conatus intenditur. Verum in exorciſmo proximo ridiculum quiddam accidit. TH. Obſecro, quidnam? AN. Cum Faunus evocaſſet animam, Polus qui dæmonem agebat, prorſus ſic aſſiliit, quaſi intra circulum irrupturus: cumque con-

Pædagogo.] Qui ſervabat animam, nec ab ea diſcedebat. Sic *Terentius* Phædriam vocat puellæ pædagogum.

Choragus.] Qui producit ac reducit perſonas in fabulis, quaſi præfectus fabulæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

contra Faunus pugnaret exorciſmis, multamque vim aquæ aſpergeret, tandem exclamat dæmon, ſe ne pili quidem facere iſta omnia: Rem, inquit, habuiſti cum puella; mei juris es. Id cum Polus joco diceret, tamen forte fortuna verum dixiſſe viſus eſt: nam exorciſta hoc dicto tactus, ilico recepit ſe in centrum circuli, & neſcio quid immuſſavit in aurem parocho. Id Polus ſentiens, recepit ſeſe; ne quid audiret, quod audire fas non eſſet. TH. Sane Polus religioſum ac verecundum agebat dæmonem. AN. Sic eſt. reprehendi poterat actio, quod parum meminiſſet decori. Exaudivit tamen parochi vocem, indicentis ſatisfactionem. TH. Quam? AN. Ut ter diceret precationem dominicam. ex hoc conjiciebat, illum ter habuiſſe rem eadem nocte. TH. Hoc ſane regularis ille præter regulam. AN. Homines ſunt, & lapſus erat humanus. TH. Perge. quid deinde factum? AN. Jam Faunus ferocior redit ad oram circuli, & ultro provocat dæmonem. At ille jam timidior refugiebat. Fefelliſti me, inquiens: ſi ſapuiſſem, non monuiſſem te. Perſuaſum eſt hoc multis, quæ ſemel ſacerdoti confeſſus ſis, prorſus abolita eſſe è memoria dæmonis, ne poſſit opprobrare. TH. Jocum plane ridiculum narras. AN. Sed, ut aliquando finiam fabulam, diebus aliquot hunc in modum colloquium habitum eſt cum anima. Summa huc evaſit. Roganti exorciſtæ, num qua via poſſet à cruciatu liberari; reſpondit illa, poſſe, ſi pecunia, quam reliquiſſet fraude partam, reſtitueretur. Ibi Faunus, quid, inquit, ſi per bonos viros diſpenſaretur in pios uſus? Reſpondit, & hoc profuturum. Heic exhilaratus exorciſta, ſumma diligentia percunctatus eſt, quanta eſſet ſumma. Illa dixit, ingentem; quod illi erat bonum atque commodum. Indicavit & locum, ſed procul diſſitum, ubi theſaurus heic defoſſus eſſet. Præſcripſit in quos uſus vellet impendi. TH. In quos? AN. Ut tres ſuſciperent peregrinationem, quorum unus adiret limina Petri, alter iret ſalutatum Jacobum Compoſtellanum, tertius oſcularetur pectinem Jeſu, qui eſt Treveris. Deinde per aliquot monaſteria magna vis pſalteriorum, ac miſſarum perageretur. Quod ſupereſſet, ipſe pro ſuo arbitratu diſpen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ſpenſaret. Jam totus erat in theſauro Fauni ani-
us; illum toto pectore devorarat. TH. Vulgaris
orbus eſt, quanquam hoc nomine peculiariter
ale audiunt ſacerdotes. AN. Ubi nihil eſſet omiſ-
m, quod ad pecuniæ negotium pertineret, exor-
ta ſubmonitus à Polo, cœpit animam de curioſis
tibus percunctari, de alcumiſtica, deque magia.
ad hæc anima quædam reſpondit pro tempore,
eterum pollicita, ſe plura indicaturam, ſimul atque
ius opera liberata fuiſſet à pædagogo, dæmone.
hic, ſi videtur, tertius fabulæ actus. In quarto
aunus cœpit ubique ſerio prædicare rem prodi-
ioſam, nihil aliud crepare in colloquiis, in convi-
iis; polliceri monaſteriis magnifica quædam: &
omnino nihil jam humile loquebatur. Addit locum,
reperit ſigna, non auſus tamen eſt effodere theſau-
rum, quod anima injeciſſet ſcrupulum, ingenti pe-
riculo facturum, ſi prius, quam eſſent peractæ miſ-
ſæ, theſaurus attingeretur. Jam multis naſutioribus
ubolebat fucus. Cum tamen ille nuſquam non de-
prædicaret ſuam ſtultitiam, clam admonitus eſt ab
amicis, præſertim ab Abbate ſuo, ne qui hactenus
habitus eſſet vir prudens, nunc diverſum de ſe ſpe-
cimen daret omnibus. Ille tamen nullius oratione
potuit commoveri, quo minus crederet, rem eſſe
ſeriam: adeoque penitus hæc imaginatio occupavit
animum hominis, ut præter ſpectra & malos genios
nihil ſomniaret, nihil loqueretur. Abierat mentis
habitus in ipſam faciem, quæ ſic pallebat, ſic erat
extenuata, ſic dejecta, ut larvam eſſe diceres, non
hominem. Quid multis? minimum aberat à vera
dementia, ni celeri remedio ſuccurſum fuiſſet.
TH. Nimirum hic erit extremus actus fabulæ.
AN. Eum tibi reddam. Polus & hujus gener hujus-
modi technam commenti ſunt. Effinxerunt epiſto-
lam raris litteris deſcriptam; idque non in chartis
vulgaribus, ſed in his, in quibus aurifices reponunt
bracteas auri, ſubrubentibus, ut ſcis, luto. Epiſtolæ
ſententia hæc erat: Faunus dudum captivus nunc li-
ber, Fauno liberatori ſuo optimo ſalutem æternam.
Non eſt, mi Faune, cur te diutius in hoc negotio
maceres; reſpexit Deus animi tui piam volunta-
tem; & illius merito me liberavit à ſuppliciis: ego

nunc feliciter ago inter angelos. Te manet lo
apud divum Auguſtinum, qui proximus eſt A
ſtolorum choro. Ubi veneris ad nos, agam tibi g
tias coram. Interim cura ut vivas ſuaviter. Dat
è cœlo empyreo, Idibus Septembribus, anno mi
ſimo quadringenteſimo nonageſimo octavo, ſub
gillo annuli mei. Hæc epiſtola clam poſita eſt
altari, ubi facturus erat rem divinam Faunus.
peracta ſubornatus eſt, qui eum ſubmoneret de
quaſi caſu deprehenſa. Nunc eam circumfert e
ſtolam, & oſtentat ceu rem ſacram: nihilque c
dit certius, quam eam è cœlo perlatam ab ange
TH. Iſtud non eſt liberaſſe hominem inſania,
mutaſſe inſaniæ genus. AN. Sic eſt profecto,
quod nunc inſanit ſuavius. TH. Antehac non ſo
multum tribuere fabulis, quæ vulgo feruntur
ſpectris, ſed poſthac multo minus tribuam: ſu
cor enim ab hominibus credulis, & Fauni ſim
bus, multa pro veris prodita litteris, quæ ſimili
tificio ſunt adſimulata. AN. Ego pleraque hu
generis eſſe credo.

Alcumiſtica.

PHILECOUS, * LALUS.

PH. QUid eſt novæ rei, quod ſic Lalus ap
ſeſe ridet, ac pene in cachinnos ſolvitu
ſubinde ſignans ſe cruce? Interpellabo felicitate
hominis. Salve multum, amiciſſime Lale. Vide
mihi admodum felix. LA. Atqui felicior ero, ſi
impartiam hoc gaudio. PH. Fac igitur quam pr
mum me bees. LA. Noſti Balbinum? PH. Sene
illum eruditum, ac vitæ etiam laudatæ? LA. Sic e
ut dicis; ſed nullus eſt mortalium, qui ſapit omn
bus horis, aut qui ſit undiquaque perfectus. Hab
hoc vir ille inter multas egregias dotes nævi; ja
olim inſanit in artem, quam vocant alcumiſtican
PH. Haud tu quidem nævum narras, ſed inſigne
morbum. LA. Utcunque eſt, ille toties deluſus
hoc hominum genere, tamen dudum mirifice pa
ſus eſt ſibi dari verba. PH. Quo pacto? LA. Ad
illum ſacerdos quidam: ſalutavit honorifice: m
ſic exorſus eſt: Doctiſſime Balbine, mirabere fo
taſſi

Lalus.] Loquax, Philecous, avidus audiendi.

[..]is, quod ignotus ſic interpellem te, quem ſcio
[..]nquam non ſanctiſſimis ſtudiis occupatiſſimum.
[..]nuit Balbinus; qui mos eſt illi; nam verborum
[..] mire parcus. PH. Prudentiæ narras argumen-
[..]n. LA. Verum alter prudentior ſic pergit. Igno-
[..]es tamen huic meæ importunitati, ſi cognoris
[..]uſſam, cur te adierim. Dic, inquit Balbinus; ſed
[..]ucis, ſi potes. Dicam, inquit ille, quanto potero
[..]mpendio. Scis, vir omnium doctiſſime, eſſe va-
[..]a mortalium fata: ego neſcio, utro in numero me
[..]onam, felicium an infelicium. Etenim ſi meum
[..]tum altera ex parte contemplor, videor mihi pul-
[..]e felix, ſi ex altera, nihil me infelicius. Urgen-
[..]e Balbino ut rem conferret in compendium: Fi-
[..]iam, inquit, doctiſſime Balbine. Id erit mihi faci-
[..]us apud virum, cui totum hoc negotium ſic notum
[..]ſt, ut nulli notius. PH. Rhetorem mihi depingis,
[..]on alcumiſtam. LA. Mox audies alcumiſtam. A
[..]uero mihi, inquit, contigit hæc felicitas, ut artem
[..]mnium maxime expetendam diſcerem: illam, in-
[..]uam, totius philoſophiæ medullam alcumiſticam.
[..]d nomen alcumiſtices nonnihil experrectus eſt
[..]albinus, geſtu duntaxat: cæterum gemitu juſſit ut
[..]ergeret. Tum ille: Sed ô me miſerum, inquit, qui
[..]on inciderim in eam viam, quam oportuit. Cum
[..]albinus rogaſſet, quaſnam vias diceret: Scis, in-
quit, optime, (quid enim te fugit, Balbine, virum
undiquaque doctiſſimum?) duplicem eſſe hujus ar-
tis viam: alteram, quæ dicitur longatio: alteram,
quæ dicitur curtatio. At mihi malo quodam fato
contigit in longationem incidere. Balbino ſciſci-
tante, quod eſſet diſcrimen viarum: Impudentem
me, inquit, qui hæc apud te loquar, cui ſciam hæc
omnia ſic eſſe nota, ut nulli notiora. Itaque ſupplex
huc ad te accurri, ut miſertus noſtri, digneris im-
partire nobis viam illam feliciſſimam curtationis.
Quo peritior es hujus artis, hoc potes minore ne-
gotio communicare nobis. Noli tantum Dei do-
num celare fratrem dolore periturum. Ita te Jeſus
Chriſtus ſemper majoribus locupletet dotibus.
Cum hic non faceret obteſtandi finem, Balbinus
fateri coactus eſt, ſe prorſus ignorare, quid eſſet
longatio aut curtatio: jubet exponat ipſe vim ha-
rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

rum vocum. Tum ille: Quanquam, inquit, ſcio me loqui peritiori; tamen, quando ita jubes, faciam. Qui totam ætatem in hac arte divina contriverunt, duabus rationibus vertunt rerum ſpecies; altera, quæ brevior eſt, ſed pluſculum habet periculi: altera, quæ longior eſt, ſed eadem tutior. Ego mihi videor infelix qui hactenus ſudarim in ea via, quæ meo animo non arridet; neque quenquam nanciſci potui, qui alteram, cujus amore depereo, vellet indicare. tandem Deus immiſit in mentem, ut te adirem, virum non minus pium quam doctum. Doctrina tibi præſtat, ut facile poſſis dare quod peto: pietas commovebit, ut velis opitulari fratri, cujus ſalus tibi in manu eſt. Ne longum faciam, cum hujuſmodi ſermonibus veterator ille amoviſſet à ſe ſuſpicionem fuci; fidemque feciſſet, ſibi viam alteram eſſe perſpectiſſimam; jam pridem pruriebat Balbino animus. Tandem non temperans ſibi, Valeat, inquit, illa curtatio, cujus ego ne nomen quidem unquam audivi, tantum abeſt ut teneam: dic mihi bona fide, longationem tenes exacti? Phy, inquit ille; ad unguem; ſed diſplicet longitudo. Cum Balbinus rogaſſet, quantum temporis requireretur: Nimium, inquit; totus pene annus; ſed interim tutiſſima eſt. Ne labora, inquit Balbinus, etiamſi toto biennio ſit opus, modo fidas arti tuæ. Ut rem in pauca conferam, convenit inter eos, ut negotium aggrederentur clam in ædibus Balbini; hac lege, ut ille ſuppeditaret operam, Balbinus ſumtum; lucrum ex æquo ac bono divideretur: quanquam impoſtor modeſtus ultro totum lucrum, quod proveniſſet, Balbino deferebat. utrinque juratum eſt de ſilentio, quod faciunt qui myſteriis initiantur. Jam ilico numeratur pecunia, unde artifex mercaretur ollas, vitra, carbones, reliquaque quæ ad inſtruendam officinam pertinent. Ibi noſter alcumiſta ſuaviter in ſcorta, aleam & compotationes * decoquit eam pecuniam. PH. Hoc nimirum eſt * vertere rerum ſpe-

Decoquit.] Decoquere eſt nequiter profundere. Inde decoctores.

Vertere rerum ſpecies.] Nam id profitentur alcumiſtæ. Qui profundit, in id vertit, quo fruitur.

ecies. LA. Urgente Balbino, ut rem aggrede-
tur: An non tenes, inquit, illud, Dimidium
cti, qui bene cœpit, habet? Magnum eſt, bene
æparare materiam. Tandem cœpit adornari for-
ax. Heic rurſus erat opus novo auro, velut ille-
ebra venturi auri. Siquidem ut piſcis non capitur
ſque eſca, ita aurum alcumiſtis non provenit,
ſi pars auri admiſceatur. interea Balbinus totus
at in ſupputationibus: ſubducebat enim, ſi un-
a pareret quindecim, quantum eſſet lucri redi-
rum ex unciis bis mille: tantum enim decreve-
t inſumere. Cum hanc quoque pecuniam de-
xiſſet alcumiſta, jamque menſem unum atque
terum multum operæ ſimulaſſet circa folles &
rbones, roganti Balbino, ecquid procederet
egotium; primum obmutuit: urgenti tandem
ſpondit; Sicut ſolent res præclaræ, quæ ſemper
fficiles habent aditus. Cauſſabatur erratum in
mendis carbonibus: quernos enim emerat, cum
iegnis eſſet opus, aut colurnis. Ibi perierant
rei centum. nec eo ſegnius reditum eſt ad aleam.
ata nova pecunia, mutati carbones. Jamque
ajore ſtudio res cœpta eſt, quam antea; quemad-
odum in bello milites, ſi quid ſecus accidit, quàm
ellent, virtute ſarciunt. Cum menſes jam aliquot
rbuiſſet officina, & exſpectaretur fœtus aureus,
ne mica quidem auri eſſet in vaſis, (jam enim
illud omne decoxerat alcumiſta) inventa eſt alia
uſſatio, nimirum vitra, quibus uſus fuerat, non
iſſe temperata ſicut oportuit. Etenim * ut non ex
uovis ligno Mercurius fingitur, ita non quibuslibet
treis conficitur aurum. Quo plus erat impenſum,
o minus libebat deſiſtere. PH. * Sic ſolent alea-
res; quaſi non multo ſatius ſit, hoc perdere, quam
tum. LA. Sic eſt. Dejerabat alcumiſta; nunquam
bi ſic impoſitum fuiſſe: nunc errore deprehenſo
etera fore tutiſſima, & hoc diſpendii magno cum
enore ſarturum ſeſe. Mutatis vitreis tertia inſtau-
ta eſt officina. Admonebat alcumiſta, rem fe-
licius

Ut non ex quovis.] Simile
overbiale.

Sic ſolent] Juxta illud
ëtæ: Sic ne perdideris, non ceſſat perdere luſor:
Et revocat cupidas alea ſæpe manus.

licius ſucceſſeram, ſi Virgini matri, quæ, ut ſc
Paraliis colitur, mitteret aliquot aureos dono: a
tem enim eſſe ſacram, nec abſque favore numinu
rem proſpere geri. Id conſilium vehementer pl
cuit Balbino homini pio, ut qui nullum prætermi
teret diem, quin perageret rem divinam. Suſcep
religioſam profectionem alcumiſta, nimirum i
proximum oppidulum, atque illic votivam pec
niam decoxit in ganeis. Reverſus domum, nuncia
ſibi ſummam eſſe ſpem, negotium ex animi ſen
tentia ſucceſſurum, adeo divam virginem votis ſu
viſam annuere. Ubi multo jam tempore ſudatum
eſſet, ac ne mica quidem auri naſceretur uſquam
expoſtulanti Balbino reſpondit, ſibi nihil unquam
tale accidiſſe in vita, toties artem experto; nec ſa
tis poſſe conjectare quid eſſet in cauſa. Quum d
divinatum eſſet, tandem illud venit in mentem Ba
bino, num quo die prætermiſiſſet audire ſacrum
aut dicere preces horarias, quas vocant: nam nih
ſuccedere his omiſſis. Ibi impoſtor, rem, inquit
acu tetigiſti. Me miſerum, ſemel atque iterum
admiſſum eſt per oblivionem, & nuper à prolix
convivio ſurgens oblitus ſum dicere ſalutatione
Virginis. Tum Balbinus, Non mirum, inquit,
res tanta non ſuccedit. Recipit artifex ſe pro præ
termiſſis ſacris duobus duodecim auditurum, & p
unica ſalutatione decem repoſiturum. Cum alc
miſtam prodigum ſubinde defeciſſet pecunia, n
ſuppeterent petendi cauſſæ, tandem hanc techna
commentus eſt, rediit domum admodum exanim
tus: ac voce lamentabili, Perii, inquit, funditu
Balbine, perii; actum eſt de capite meo. Obſtupu
Balbinus: & tanti mali cauſſam avebat cognoſcer
Subodorati ſunt, inquit, aulici quod egimus; n
aliud exſpecto, quam ut mox deducar in carcere
Ad hanc vocem expalluit etiam ſerio Balbinu
Nam ſcis, *apud nos capitale eſſe, ſi quis alc
miſticam exerceat abſque principis permiſſu. Pe
git ille: Non, inquit, metuo mortem; utinam i

co

Apud nos.] *Plin.* lib. 40. cap. 1. refert, Britannos mire inſaniſſe in magiam, uſque ad ipſius ætatem. Sunt adhuc qui in alcu
ſtica parum ſobrii ſun
quanquam lex capita
appoſita eſt.

ntingat! metuo quiddam crudelius. Roganti quid c eſſet: Rapiar inquit, aliquo in turrim: illic per nnem vitam cogar his laborare, quibus non libet. ulla mors eſt, quæ non potior eſſe debeat, quam is vita? Ibi res ventilata eſt conſultatione. Balaus, quoniam callebat artem Rhetoricam, pulrit omnes ſtatus, ſi qua periculum vitari poſſet. on potes, inquit, inficiari crimen? Nequaquam, ille. Inter regios ſatellites res ſparſa eſt: & hant argumenta, quæ dilui non poſſint. Ne defenquidem factum poterat ob legem manifeſtam. m multis in medium adductis, nihil videretur mi præſidii, tandem alcumiſta, cui jam opus erat æſenti pecunia: Nos, inquit, Balbine, lentis conis agimus; atqui res poſcit præſens remedium. m arbitror adfuturos, qui me abripiant in malam m. Denique cum nihil occurreret Balbino, tanm alcumiſta, Nec mihi quidquam occurrit, init, nec quidquam ſupereſſe video, niſi ut fortiter ream: niſi forte hoc placet, quod unum ſupereſt, ile magis quam honeſtum, niſi quod durum eſt lum neceſſitas. Scis, inquit, hoc hominum genus idum eſſe pecuniæ; eoque facilius corrumpi poſ, ut ſileant. Quamvis durum ſit illis furciferis daquod profundant, tamen, ut nunc res ſunt, nihil deo melius. Idem viſum eſt Balbino; ac numevit aureos triginta, quibus redimeret ſilentium. H. Miram Balbini liberalitatem mihi prædicas. A. Imo in re honeſta citius dentem extudiſſes ab , quam nummum. Sic proſpectum eſt alcumiſtæ, i nihil erat periculi: niſi quod non haberet quod aret amicæ. PH. Demiror, Balbino in tantum niil eſſe naſi. LA. Heic dumtaxat naſo caret, in cæris naſutiſſimus. Rurſum nova pecunia inſtruitur rnax, ſed præmiſſa ad Virginem matrem precauncula, ut cœptis faveret. Jam totus exierat anus, dum illo nunc hoc, nunc illud cauſſante, ludir opera, & perit impenſa. Interim extitit caſus uidam ridiculus. PH. Quiſnam? LA. Alcumiſta rtivam conſuetudinem habebat cum uxore cujusam aulici: maritus concepta ſuſpicione cœpit hoinem obſervare. Tandem cum illi nunciatum ſſet, ſacrificum eſſe in cubiculo, præter exſpectatio-

tionem rediit domum, pulſat oſtium. PH. Qu
facturus homini? LA. Quid? nihil ſuave: a
occiſurus erat, aut exſecturus. Ubi maritus inſta
minitaretur ſe vi effracturum oſtium, ni aperir
uxor, magnopere trepidatum eſt, & circumſp
citur præſentaneum aliquod conſilium. Nec er
aliud, quam quod ipſa dabat res. Abjecit tun
cam, ac per feneſtram anguſtam dejecit ſeſe, no
abſque periculo: nec ſine vulnere, ac fugit. Sci
tales fabulas ilico ſpargi. Itaque permanavit & a
Balbinum. Neque id fore non divinarat artife
PH. Heic itaque medius tenetur. LA. Imo felici
elapſus eſt hinc, quam è cubiculo. Audi techna
hominis. Nihil expoſtulabat Balbinus, ſed nubil
vultu ſatis indicabat, ſe non ignorare quod vulg
ferebatur. Noverat ille, Balbinum eſſe virum piun
in nonnullis pene dixerim ſuperſtitioſum. Et qu
tales ſunt, in quamvis magno peccato facile con
donant ſupplici. Itaque data opera injicit mentio
nem de ſucceſſu negotii, queritans non perinde ſu
cedere, ut ſolet, aut vellet: addebat, ſe vehemen
ter mirari, quid eſſet in cauſſa. Ibi, per occaſione
commotus Balbinus, qui alioqui videbatur deſt
naſſe ſilentium, & erat qui facile commoveretur
Non eſt, inquit, obſcurum quid obſtet; peccata ob
ſtant, quo minus ſuccedat quod à puris pure tract
ri convenit. Ad hanc vocem artifex procubuit i
genua, ſubinde tundens pectus, & vultu voceque
lacrymabili: Veriſſimum, inquit, dixiſti, Balbine
Peccata, inquam, obſtant: ſed mea peccata, no
tua: non enim pudebit me turpitudinem mear
apud te, velut apud ſacerdotem ſanctiſſimum, con
fiteri. Vicerat me carnis infirmitas, pertraxerat m
Satanas in laqueos ſuos. Et ô me miſerum! è ſacr
fico factus ſum adulter. Non tamen omnino peri
hoc munus, quod miſimus Virgini matri. Perie
ram certe exitio, ni illa ſucurriſſet. Jam maritu
effringebat fores, feneſtra erat arctior quam u
poſſem elabi: in tam præſentaneo periculo venit i
mentem ſanctiſſimæ Virginis; procidi in genua
obteſtatus ſum, ſi gratum fuiſſet munus, ut opitu
laretur. Nec mora, repeto feneſtram, (ſic enin
urgebat neceſſitas) & ſatis amplam reperi ad effu

gium

[...]rum. PH. Credidit iſta Balbinus? LA. Credidit. [...]mo etiam ignovit, & admonuit religioſe, ne ſe [p]ræberet ingratum beatiſſimæ Virgini. Numerata [e]ſt rurſus pecunia danti fidem, ſe poſthac rem ſa[c]ram pure tractaturum. PH. Quis tandem finis? LA. Perlonga eſt fabula: ſed ego paucis abſolvam. Cum ejuſmodi commentis diu luſiſſet hominem, neque mediocrem pecuniarum vim ab eo extorſiſſet, tandem venit ille qui nebulonem à puero noverat. Is facile divinans illum idem agere apud Balbinum, quod nuſquam non egerat; clam aggreditur illum: exponit qualem artificem domi ſuæ foveret; monet ut quamprimum ableget hominem, ni mallet ipſum aliquando compilatis ſcriniis fugere. PH. Quid heic Balbinus? videlicet curavit hominem conjiciendum in carcerem? MA. In carcerem? Imo numeravit viaticum, obteſtans per omnia ſacra, ne, quod accidiſſet, effutiret. Et ſapuit, mea quidem ſententia, qui hoc maluerit, quam eſſe fabula conviviorum, & fori; deinde venire in periculum confiſcationis. Nam impoſtori nihil erat periculi: artis tantum tenebat, quantum aſinus quivis; & in hoc genere favorabilis eſt impoſtura. Quod ſi furti crimen intentaſſet, à ſuſpendio tutum reddebat unctio; neque quiſquam lubens gratis alat talem in carcere. PH. Miſereſceret me Balbini, niſi ipſe gauderet deludi. LA. Nunc mihi properandum eſt in aulam: alias referam his etiam multo ſtultiora. PH. Cum vacabit, & audiam lubens, & fabulam fabula penſabo.

* *Hippoplanus.*

AVLVS, PHÆDRVS.

AV. DEum immortalem, * Ὡς σεμνοπροσωπεῖ noſter Phædrus, & ſubinde in cælum ſuſpicit! Adoriar. Quid accidit novæ rei, Phædre? PH. Quam ob rem iſtud interrogas, Aule? AV. Quoniam è Phædro mihi videris factus Cato; tanta eſt in vultu ſeveritas. PA. Non mirum, amice: modo confeſſus ſum peccata mea. AV. Phy,

 jam

Hippoplanus.] Qui impoſuit in vendendis equis.

Ὡς σεμνοπροσωπεῖ.] Id eſt, quomodò ſeveritatem vultu præfert.

am deſino mirari. Sed dic age, bona fide confeſſus es omnia? PH. Omnia quæ quidem in mentem veniebant, unico dumtaxat excepto. Av. Cur unum hoc reticuiſti. PH. Quia nondum potuit mihi diſplicere. Av. Oportet eſſe peccatum ſuave. PH. An peccatum ſit, neſcio: ſed tamen, ſi vacat, audies. Av. Audiam equidem lubens. PH. Scis quanta ſit impoſtura apud noſtros in his qui vendunt, aut locant equos? Ev. Plus ſcio quam vellem, non ſemel ab illis deluſus. PH. Nuper incidit mihi iter, cum ſatis prolixum, tum etiam accelerandum. Adeo quendam ex illis, quem dixiſſes ejus generis minime malum; & intercedebat mihi cum homine nonnihil etiam amicitiæ. Narro, mihi rem eſſe feriam; opus eſſe præſtrenuo equo: ſi unquam præbuiſſet ſe mihi bonum virum, nunc præſtaret. Ille pollicetur, ſeſe ſic mecum acturum, ut ageret cum fratre ſuo cariſſimo. Av. Fortaſſis & fratri impoſiturus. PH. Inducit in ſtabulum, jubet ut eligam ex omnibus equis quemcumque vellem. Tandem unus plus cæteris arridebat. Ille probat judicium meum, dejerans, eum equum frequenter à multis expetitum eſſe; ſe eum maluiſſe ſervare amico ſingulari, quam ignotis addicere. Conventum eſt de pretio: numeratur pecunia præſens: conſcendo. Mira alacritate geſtiebat equus in egreſſu; dixiſſes ferocu-lum eſſe: nam erat obeſulus & pulchellus. Ubi jam equitaſſem ſeſquihoram, ſenſi, plane laſſum, ne calcaribus quidem impelli poſſe. Audieram, tales ab illis ad impoſturam ali, quos è ſpecie judicares inſignes, cæterum laboris impatientiſſimos. Ego continuo mecum, Captus ſum. Age, par pari referam, ubi rediero domum. Av. Quid heic conſilii capiebas eques abſque equo? PH. Id quod res dabat. deflexi in proximum vicum. illic clam apud quendam mihi notum depoſui equum, & conduxi alterum: profectus tum quo deſtinaram; reverſus ſum, reddo conductitium equum, reperio * meum ſophiſtam, ut erat, obeſum & pulcre requietum: eo vectus redeo ad impoſtorem; rogo ut in ſtabulo ſuo alat dies aliquot, donec repetiero. Percunctatur quam commode me geſſerit: Ego vero dejero per omnia ſa-

Meum ſophiſtam.] Id eſt, fucatum equum.

cra, me nunquam in vita conſcendiſſe tergum
qui felicioris; volaſſe potius quam ambulaſſe, nec
m longo itinere unquam ſenſiſſe laſſitudinem,
ec pilo factum ob laborem macriorem. Hæc cum
i perſuaſiſſem eſſe vera, tacitus ſecum cogitabat,
quum illum alium eſſe, quam hactenus ſuſpicatus
ſſet. Itaque priuſquam abirem, rogabat num mihi
enalis eſſet equus: primo negabam; quod ſi inci-
eret iter denuo, non facile fore nanciſci ſimilem,
tamen nihil eſſe mihi tam carum, quod non eſ-
et venale pretio largo, etiamſi quis me ipſum, in-
uam, cuperet emptum. AV. Næ tu pulcre Creten-
em agebas cum Cretenſi. PH. Quid multis? Non
imittit me, niſi pronunciata equi indicatura. In-
icavi non paullo pluris quam emeram. Digreſſus
b homine, mox ſuborno, qui mihi partem agat
ujus fabulæ, pulcre inſtructum atque edoctum:
s ingreſſus domum inclamat locatorem: ait, ſibi
opus eſſe inſigni equo, & laboris egregie patienti.
Alter oſtendit multos, & peſſimum quemque maxi-
me prædicat; ſolum illum quem mihi vendiderat,
quoniam exiſtimabat vere talem qualem prædica-
veram, non laudat. At alter illico rogat, num &
ille venalis eſſet: nam deſcripſeram illi formam
equi, & locum indicaram. Locator primum obri-
eſcere, atque alios ambitioſe prædicare. Cum iſte
cæteris utcunque probatis ſemper ageret de uno
illo, tandem locator apud ſe; Plane fefellit me ju-
dicium de illo equo: ſiquidem hic peregrinus ſtatim
agnovit hunc inter omnes. Cum inſtaret ille, tan-
dem hic, Venalis eſt, inquit: ſed pretio fortaſſe de-
terreberis. Non eſt, inquit ille, magnum pretium,
ſi rei dignitas reſpondeat: indica. Indicavit ali-
quanto pluris, quam indicaram ipſi, captans & hoc
lucri. Tandem convenit de pretio datur arrha ſatis
magna, nempe regalis aureus, ne qua ſuſpicio in-
cideret ſimulatæ emptionis. Emtor jubet equo dari
pabulum? ſe mox ait rediturum, & abducturum:
dat etiam ſtabulario drachmam. Ego, ſimul atque
cognovi pactionem eſſe firmam, ſic ut reſcindi non
poſſet, rurſus ocreis & calcaribus armatus redeo ad
locatorem, anhelus clamo. Adeſt ille, rogat quid
velim. Illico, inquam, adornetur equus meus:

Nam è veſtigio proficiſcendum eſt ob rem maxim[e] ſeriam. Atqui modo, inquit, mandabas ut aliqu[ot] dies alerem equum tuum. Verum, inquam, ſ[ic] præter exſpectationem objectum eſt negotium, i[d]que regium, quod nullam patitur dilationem. He[ic] ille: Eliges ex omnibus quem voles; tuum habe[re] non potes. Rogo quam ob rem? Quoniam vend[i]tus eſt, inquit. Ibi ego ſimulata magna perturb[a]tione: Prohibeant, inquam, ſuperi quod dicis. Ho[c] objecto itinere non venderem eum equum, etia[m] ſi quis numeret quadruplum. Incipio rixam? cl[a]mo, me perditum. Tandem incaluit & ille; Qui[d] opus, inquit, his jurgiis: Indicaſti equum, eg[o] vendidi: ſi numero pretium, nihil habes quod me[] cum agas; ſunt in hac urbe leges: ad exhibendum equum me non potes compellere. Cum diu cla[] maſſem, aut equum exhiberet, aut emtorem, tandem iratus numerat pretium. Emeram quindecim aureis, æſtimaram viginti ſex. Ille æſtimarat tri[]ginta duobus. Cogitabat apud ſe, præſtat hoc lu[]cri facere, quam equum reddere. Abeo dolenti ſi[]milis, ac vix placatus etiam data pecunia. Ille rogat ut boni conſulam; ſe aliis in rebus penſaturum hoc incommodi. Sic impoſitum eſt impoſtori. Habet equum nullius pretii. Exſpectat ut, qui arrham dedit, veniat numeratum pecuniam. At nemo venit, nec unquam venturus eſt. Av. Interim nunquam tecum expoſtulavit? Ph. Qua fronte, aut quo jure id faceret? Convenit quidem ſemel atque iterum, conqueſtus eſt de fide emtoris. Verum ego ultro expoſtulavi cum homine, dicens, illum eo malo dignum, qui præpropera venditione tali equo me ſpoliarit. Hoc eſt crimen tam bene collocatum, mea ſententia, ut non poſſim inducere animum confiteri. Av. Ego mihi * ſtatuam poſcerem, ſi quid tale deſignaſſem; tantum abeſt, ut confeſſurus ſim. Ph. An ex animo loquaris, neſcio; mihi tamen addis animum, quo magis lubeat talibus facere fucum.

* Πτω-

Statuam poſcerem.) Honoris gratia ſtatuæ ponebantur bene meritis de Republica.

* Πτωχολογία.

*IRIDES, *MISOPONVS.

IR. QUam ego huc novam avem video advolare? Agnoſco faciem, ſed veſtis non convenit. Aut ego prorſus hallucinor, aut hic eſt *Miſoponus. Audendum eſt: compellabo hominem, quamlibet pannoſus. Salve, Miſopone. MI. Iridem video. IR. Salve, Miſopone. MI. Tace, inquam. IR. Quid? an ſalvere non vis? MI. Non iſto quidem nomine. IR. Quid accidit? an non es idem qui fueras? AN. cum veſte mutatur & nomen? MI. Non; ſed vetus receptum eſt. IR. Quis tum eras? MI. Apitius. IR. Ne te pudeat veteris ſodalis, ſi quid melioris obtigit fortunæ: non diu eſt quod eras ordinis noſtri. MI. Concede huc ſodes, & audies rem omnem. Non pudet ordinis veſtri, ſed pudet primi ordinis. IR. Quem ordinem narras? Franciſcanorum? MI. Nequaquam, ô bone, ſed decoctorum. IR. Næ tu iſtius ordinis ſodales habes quam plurimos. MI Eram re lauta; prodegi ſtrenue. ubi res defecit, nullus agnoſcebat Apitium. Profugi pudore, verti me ad veſtrum collegium: hoc malui quam fodere. IR. Sapuiſti. Sed unde ſubito novus nitor corporis? Nam de veſte mutata non perinde miror. MI. Quam ob rem? Quia Dea * Laverna multos ſubito ditat. MI. An ſuſpicaris, me furto paraſſe rem? IR. Hoc fortaſſis ignavius. Rapina igitur. MI. Non per veſtram * Peniam, neque furto, neque rapina. Sed de nitore corporis prius expediam, quod tibi videtur mirabilius. IR. Nam apud nos eras totus ulceroſus. MI. Nimirum ſum uſus amiciſſimo medico. IR. Quonam? MI. Non alio quam me ipſo, niſi ſi quem arbitraris mihi me ipſo amiciorem. IR. Atqui neſciebam, te callere rem medicam antehac. MI. Totum illum ornatum ipſe pigmentis affixeram, thure, ſulphure, reſina, viſco, linteis, cruore. Ubi viſum eſt, quod affixeram, detraxi.

Πτωχολογία.] Id eſt, ſermo de mendicis.

Irides.] Velut Iri filius, quem mendicum inducit Ulyſſes.

Miſoponus.] Oſor laborum.

Laverna.] Dea furum.

Penia.] Paupertas, Dea apud Ariſtophanem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

detraxi. IR. O impoſtorem! nihil te videbatur mi ſerabilius. Poteras in tragœdia ſuſtinere perſona Job. MI. Sic tum ferebat egeſtas; quanquam fo tuna nonnunquam & cutem mutare ſolet. IR. D igitur de fortuna. Repertus eſt theſaurus aliquis MI. Non; ſed repertus eſt quæſtus veſtro paul commodior. IR. Quî potuiſti facere quæſtum, cu non ſuppeteret ſors? MI. Artem quævis terra ali IR. Intelligo. Dicis artem incidendi loculo MI. Bona verba. Dico artem alcumiſticam. IR. Vi quindecim dies ſunt, quod nos reliquiſti, & arten aſſequutus es, quam alii vix multis annis perdiſcunt MI. Nactus ſum viam compendiariam. IR. Quam obſecro? MI. Ars veſtra conflaverat mihi quatuo ferme aureos. bona quadam fortuna incidi in vete rem congerronem, qui nihilo felicius rem admini ſtraret quam ego. Compotabamus: cœpit, ut fit narrare ſuas fortunas: paciſcor hac lege, ut ille bi- beret immunis, mihi communicaret artem. Com- municavit bona fide: ea nunc vectigal eſt mihi. IR. Non licet diſcere? MI. Tibi vel gratis impar- tiam, ob priſtinum ſodalitium. Scis, nuſquam non invenire plurimos hujus artis avidiſſimos. IR. Au- divi, & credo. MI. In horum familiaritatem qua- cunque occaſione memet inſinuo: jacto artem. Ubi ſenſero * larum hiantem, * eſcam paro. IR. Quo pacto? MI. Ultro eos moneo, ne temere credant ejus artis profeſſoribus. Nam pleroſque eſſe im- poſtores, id agentes præſtigiis ſuis, ut exhauriant loculos incautorum. IR. Iſtuc procœmii parum ac- commodum tuo negotio. MI. Imo illud etiam ad- do, ne quid mihi ipſi credant, ni rem certam oculis ac manibus deprehenderint. IR. Miram artis fidu- ciam mihi narras. MI. Jubeo illos adeſſe, dum per- agitur metamorphoſis: jubeo attentos eſſe: quoque minus dubitent, jubeo ut ipſi manibus rem omnem peragant, me procul ſpectante, nec digitum admo- vente: liquefactam materiam jubeo ut purgent ipſi, aut aurifici purgandam deferant: prædico quantum argenti aurive ſit eliquandum: denique quod eli- quatum eſt, jubeo ut pluribus aurificibus deferant ad

Larum.] Vide proverb. Larus hians.

Eſcam.] Eſca δέλεαρ. qua capiuntur piſces & aves.

ad * Lydium lapidem explorandum. Reperiunt pondus prædictum, reperiunt purgatiſſimum aurum aut argentum: nihil enim refert, niſi quod minore periculo mihi quidem res tentatur in argento. IR. Proinde nihil habet ars tua fuci? MI. Imo merus fucus eſt. IR. Nondum video præſtigium. MI. Faxo ut videas. Primum paciſcor de mercede. eam nolo mihi numerari, niſi prius edito artis experimento. Trado illis pulviſculum, quaſi hujus vi conficiatur totum negotium. Rationem conficiendi pulveris non communico, niſi magna mercede redemerint. Exigo jusjurandum, ne proferant arcanum artis intra ſex menſes cuiquam mortalium aut immortalium. IR. Nondum audio fucum. MI. Fucus omnis eſt in uno carbone in hoc parato. Excavo carbonem; in eum inſero liquefactum argentum, quantum prædico reddendum: poſt infuſum pulverem, ſic inſtruo vas, ut non ſolum inferne & à lateribus cingatur prunis, verum etiam ſuperne: perſuadeo, hoc eſſe artis. Inter carbones, qui ſuperne imponuntur, unum admiſceo, qui tegit argentum, aut aurum. Id vi caloris liquefactum defluit in reliquam materiam, quæ liqueſcit, puta ſtannum, aut æs: repurgatione facta invenitur quod admixtum eſt. IR. Ars expedita: ſed quomodo fallis, ſi alter rem agat ſuis manibus? MI. Cum is me præſcribente perfecit omnia, priuſquam moveatur vas alcumiſticum, accedo tandem, & circumſpicio, ne quid forte ſit omiſſum. Aio, mihi videri ſuperne deeſſe unum atque alterum carbonem, clam appono meum; fingo, me eum tollere ex acervo reliquorum, ad illic ante ſic poſitum, ut nulli poſſit agnoſci, & illum fallere. Tollo. IR. Cæterum cum illis abſque te periculum facientibus non ſuccedit, quid adfers? MI. Mihi nihil eſt periculi, jam numerata pecunia. Aliquid comminiſcor, aut ollam fuiſſe inſinceram, aut carbones vitioſos, aut ignem parum ſcite temperatum. Denique pars eſt artis, quam profiteor, non diu hærere in eodem loco. IR. An tantus eſt proventus iſtius artis, ut te poſſit alere? MI. Et quidem ſplendide: poſthac

Lydium lapidem.] Lydius lapis vocatur coticula qua explorant aurum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

tu quoque, ſi ſapis, relinques iſtam miſeriam, & noſtro accedes ordini. Ir. Imo citius illud agam, ut te revocem in noſtrum ordinem. Mi. Ut volens repetam quod ſemel effugi, ac deſeram bonum quod inveni? Ir. Habet hoc noſtra profeſſio, dulceſcit aſſuetudine. Proinde cum multi ſint, qui deficiant ab inſtituto divi Franciſci, aut Benedicti, quem unquam vidiſti, qui diutius verſatus in ordine noſtro defecerit? Nam tam paucis menſibus vix guſtare potueras, quid eſſet mendicitas. Mi. Is guſtus me docuit, eſſe rem omnium miſerrimam. Ir. Cur igitur nemo deficit? Mi. Fortaſſe quia natura miſeri ſunt. Ir. Ego hanc miſeriam ne cum regum quidem fortuna commutarim. Nihil enim regno ſimilius, quam mendicitas. Mi. Quid ego audio? nihil nivi ſimilius quam carbo. Ir. Dic mihi, qua re potiſſimum beati ſunt reges? Mi. Quia faciunt quod animo collubitum eſt. Ir. Iſta libertas, qua nihil ſuavius, nemini regum magis adeſt, quam nobis. Nec dubito, quin multi reges ſint, qui nobis invideant. Sive bellum eſt, ſive pax, nos tuto vivimus: non deſcribimur ad militiam, non vocamur ad munia publica, non *cenſemur: cum populus expilatur exactionibus, nullus inquirit in vitam noſtram: ſi quid admiſſum eſt etiam atrocius, quis dignetur in jus vocare mendicum? Etiam ſi pulſamus hominem, pudet pugnare cum mendico. Regibus nec in pace, nec in bello licet ſuaviter agere; & quo majores ſunt, hoc plures metuunt. Nos, veluti Deo ſacros, etiam religione quadam metuit vulgus offendere. Mi. Sed interim ſordeſcitis in pannis & caſulis. Ir. Quid iſta faciunt ad veram felicitatem? Extra hominem ſunt, quæ narras. His pannis debemus noſtram felicitatem. Mi. At vereor ne vobis brevi peritura ſit felicitatis iſtius bona pars. Ir. Qui ſic? Mi. Quia jam hoc muſſant civitates, ne mendicis liberum ſit quo libet evagari, ſed unaquæque civitas ſuos alat mendicos, & in his qui valent, adigantur ad laborem. Ir. Cur hoc moliuntur? Mi. Quia comperiunt, ingentia facinora ſub mendicitatis prætextu perpetrari. Deinde non

Cenſemur] Unde & cenſus dicitur, quum numeratis ſingulis ac facultatibus æſtimatis, indicitur exactio.

[n]on minimam perniciem ex veſtro ordine naſci. [A]. Iſtiuſmodi fabulas frequenter audivi. Id fiet [a]d Calendas Græcas. MI. Fortaſſe citius, quam [v]elles.

Convivium fabuloſum.

POLYMYTHUS, GELASINUS. EUTRAPELUS, ASTÆUS, PHILYTHLUS, PHILOGELOS, EUGLOTTUS, LEROCHARES, ADOLESCHES.

PO. VT non decet civitatem bene inſtitutam eſſe ſine legibus ac principe, ita nec convivium oportet ἄναρχον eſſe καὶ ἄνομον. GE. Iſtuc vero perplacet, ut unus totius populi nomine reſpondeam. PO. Heus puer, adfer huc talos; horum ſuffragiis decernetur regnum, cuicunque faverit Jupiter. Euge, Eutrapelo favit Jupiter. Non fuere ſortes cæcæ; non poterat magis idoneus eligi, etiamſi per ſingulas tribus viritim collecta fuiſſent puncta. Vulgo jactatur proverbium non tam vanum, quam parum Latinum, Novus rex, nova lex. * Νομοθέτει γοῦν, ὦ βασιλεῦ. EVT. * Quod felix fauſtumque ſit huic convivio: Primum edico, ne quis heic proferto præter ridiculas fabulas. Cui deerit fabula, drachma multator; ea pecunia in vinum inſumitor. Atque in legitimis fabulis etiam ex tempore conficta habentor, modo ſervetur * τὸ πίθανον, καὶ πρέπον. Si nulli defuerit fabula, duo, quorum alter lepidiſſimam, alter frigidiſſimam fabulam dixerit, vini pretium pendunto. Convivator à vini ſumptu immunis eſto; ciborum ſumtum unus ſuppeditato: hujus rei ſi quid inciderit controverſiæ, Gelaſinus arbiter ac judex eſto. Hæc ſi vos ſciveritis, rata ſunto. Qui legi parere noluerit, abito: ſit tamen ut

Polymythus.] *Fabuloſus.* Gelaſinus, *ridiculus.* Eutrapelus, *facetus.* Aſtæus, *urbanus.* Philythlus, *amans nugarum.* Philogelos, *amans riſum.* Euglottus, *bene linguax.* Lerochares, *qui gaudet nugis.* Adoleſches, *nugator.*

Νομοθέτει.] Id eſt, ſtatue leges igitur, ô Rex.

Quod felix.] Ab hac ſolenni precatione ſolebant olim auſpicari qui rem ſeriam agebant apud populum.

Τὸ πίθανον.] Id eſt, veriſimile &, τὸ πρέπον, id eſt, decorum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ut poſtridie ad compotationem redire jus faſque ſi
GE. Legem à rege latam noſtris ſuffragiis rata
eſſe volumus. Sed unde proficiſcetur fabularum ci
culus? EVT. Unde, niſi à convivatore? AS. L
cetne, rex, dicere * tria verba? EVT. An tu credis
nefaſtum eſſe convivium? AS. Jureconſulti negant
legem eſſe, quæ non ſit æqua. EVT. Aſſentior
AS. At tua lex æquat optimam fabulam peſſimæ
EVT. Ubi voluptas quæritur, ibi non minus laudi
promeretur qui peſſime dixit, quam qui optime
eo quod non minus delectet. Velut inter cantore
nemo voluptati eſt, niſi qui aut inſigniter bene ce
cinerit, aut egregie male. Nonne plures riden
audito coccyce, quam audita luſcinia? Heic me
diocritas laudem non habet. AS. At, cur plectun
tur qui laudem auferunt? EVT. Ne nimia felici
tas provocet illis Nemeſim aliquam, ſi ſimul &
laudem auferent & immunitatem. AS. Per Bro-
mium, Minos ipſe nunquam tulit legem æquiorem.
PHILY. Nullam feres legem de modo bibendi?
EVT. Diſpecta re, ſequar exemplum Ageſilai La-
cedæmoniorum regis. PHILY. Quid is fecit?
EVT. Is cum tempore quodam * ſympoſiarchus ta-
lorum arbitrio delectus eſſet, rogante * architri-
clino, quantum cuique vini juberet apponi: Si lar-
gior, inquit, vini copia parata eſt, dato cuique quan-
tum popoſcerit: ſi malignior, omnibus ex æquo di-
ſtribuito. PHILY. Quid ſibi voluit Lacon ille cum
hæc diceret? EVT. Hoc agebat, ut neque temu-
lentum, neque rurſum querulum eſſet convivium.
PHILY. Qui ſic? EVT. Quia ſunt qui gaudent lar-
gius bibere, ſunt qui gaudent parcius: reperiuntur
& abſtemii, qualis dicitur fuiſſe Romulus. Itaque
ſi nulli datur vinum niſi poſcenti, primum nemo
compellitur ad bibendum; & tamen nihil deſide-
rant, quibus grata eſt largior potatio. Ita fit ut ne-

mo

Tria verba.] Dixit pro paucis. Quod alter ludens torquet ad dies nefaſtos, in quibus juſtitium erat, nec licebat prætori dicere tria verba, do, dico, addico. Sic *Ovidius: ille nefaſtus eris, per quem tria verba ſilentur.*

Sympoſiarchus.) Princeps *convivii.*

Architriclino.) Qui curat cibos apponendos ac potum. Olim convivium tres ſpondas habebat.

o triſtis ſit in convivio. Rurſus, ſi parcior copia ni diſtribuitur æquis portionibus in ſingulos, ſas habent qui bibunt moderatius: neque quiſquam n æqualitate poteſt obmurmurare, quando qui largius erat hauſturus, æquo animo componit ſeſe ad emperantiam. Hoc exemplum ſi placet, utar. Volumus enim hoc convivium fabuloſum eſſe, non vioſum. PHILY. Quid igitur bibebat Romulus? EVT. Idem *quod bibunt canes. PHILY. An non llud indignum rege? EVT. Nihilo magis quam quod reges ſpirant aëre cum canibus communi: niſi quod illud intereſt; Rex non bibit eandem aquam, quam biberet canis: ſed aërem quem efflavit rex, haurit canis; & viciſſim quem efflavit canis, haurit rex. Plus gloriæ tuliſſet Alexander ille magnus, ſi cum canibus bibiſſet. Nihil enim pejus regi, qui tot hominum millibus vigilat, quam vinolentia. Cæterum Romulum abſtemium fuiſſe, declarat apophthegma non infeſtiviter ab illo dictum. Etenim cum quidam, videns illum abſtinere à vino, dixiſſet, Vinum vile futurum, ſi omnes biberent quemadmodum ille; Imo, inquit, tum arbitror fore cariſſimum, ſi biberent omnes vinum quemadmodum ego. Bibo enim quantum libet. GE. Utinam heic adeſſet noſter Joannes Botzemus canonicus Conſtantienſis, qui nobis Romulum quendam referret! nam & is abſtemius non minus eſt, quam dicitur, alioqui comis ac feſtivus conviva. PO. Age, ſi ſimul poteſtis, non dicam ſorbere & flare, quod Plautus ait eſſe difficile, ſed edere & audire, quod eſt perfacile, bonis avibus auſpicabor fabulandi munus. Si parum erit lepida fabula, ſcitote, Batavam eſſe. Opinor, aliquot veſtrum auditum Macci nomen. GE. Non ita diu eſt quod periit. PO. Is cum veniſſet in civitatem quæ dicitur Leydis, ac vellet novus hoſpes innoteſcere joco quopiam, (nam is erat homini mos;) ingreſſus eſt officinam calcearii: ſalutat. Ille cupiens extrudere merces ſuas, rogat nunquid vellet. Macco conjiciente oculos in ocreas ibi penſiles, rogat ſutor num vellet ocreas. Annuente Macco, quærit aptas tibiis illius; inventas alacriter protulit, &, ut ſolent, inducit illi. Ubi jam

Quod bibunt canes.] Cujus natura abhorret à vino.

jam Maccus eſſet eleganter ocreatus; Quam belle inquit, congrueret his ocreis par calceorum duplicatis ſoleis. Rogatus an & calceos vellet, annuit. Reperti ſunt, & additi pedibus. Maccus laudabat ocreas, laudabat calceos. Calcearius tacite gaudens ſuccinebat illi laudanti, ſperans pretium æquius, poſteaquam emtori tantopere placeret merx. Ei jam erat nonnulla contracta familiaritas. Heic Maccus: dic mihi, inquit, bona fide, nunquamne uſu venit tibi, ut, quem ſic ocreis & calceis ad curſum armaſſes, quemadmodum nunc armaſti me, abierit non numerato pretio? Nunquam, ait ille. Atqui ſi forte, inquit, veniat uſu, quid tu tum faceres? Conſequerer, inquit calcearius, fugientem. Tum Maccus, Serione iſta dicis, an joco? plane ſerio, inquit alter, loquor; & ſerio facerem. Experiar, ait Maccus. En pro calceis præcurro, tu curſu ſequere. Simulque cum dicto conjecit ſe in pedes. Calcearius è veſtigio conſecutus eſt, quantum poterat, clamitans, Tenete furem, tenete furem. Ad hanc vocem cum cives undique proſiliſſent ex ædibus, hoc commento cohibuit illos Maccus, ne quis manum injiceret; ridens ac vultu placido, Ne quis, inquit, remoretur curſum noſtrum: certamen eſt de cupa cereviſiæ. Itaque jam omnes præbere ſeſe certaminis ſpectatores: Suſpicabantur autem, calcearium dolo clamorem eum fingere, ut hac occaſione anteverteret. Tandem calcearius curſu victus, ſudans & anhelus domum rediit. Maccus tulit brabeum. GE. Maccus iſte effugit quidem calcearium, at non effugit furem. PO. Quam ob rem? GE. Quia furem ferebat ſecum. PO. Forte tum non erat ad manum pecunia, quam poſtea reſolvit. GE. Verum erat actio furti. PO. Ea quidem poſt intentata eſt, ſed jam magiſtratibus aliquot innotuerat Maccus. GE. Quid attulit Maccus? PO. Quid attulit? rogas? in cauſſa tam vincibili? Magis periclitatus eſt actor quam reus. GE. Quî ſic? PO. Quia gravabat illum actione calumniæ, & intendebat * legem Rhemiam, quæ dictat, ut, qui crimen intenderit quod probare non poſſit, pœnam ferat quam laturus

Legem Rhemiam.] Quæ ad pœnam talionis vocat calumniatorem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

rus erat reus, ſi convictus fuiſſet. Negabat, ſe ontrectaſſe rem alienam invito domino, ſed ulo deferente, nec ullam pretii mentionem interceſſiſſe. Se provocaſſe calcearium ad certamen curs; illum accepiſſe conditionem; nec habere quod eratur, cum eſſet curſu ſuperatus. GE. Hæc ctio non multum abeſt * ab umbra aſini. Quid ndem? PO. Ubi ſatis riſum eſt, quidam è judicias vocavit Maccum ad cœnam, & numeravit calceario pretium. Simile quiddam accidit Daventriæ e puero. Erat tempus illud, quo regnant piſcatoes, * frigent lanii. Quidam aſtabat ad feneſtram fructuariæ, ſive Græce mavultis, oporapolidis, œminæ vehementer obeſæ, oculis intentis in ea uæ propoſita venum erant. illa ex more invitavit, i quid vellet. & cum videret hominem intentum icis: Vis, ait, ficos? ſunt perquam elegantes. Cum le annuiſſet, rogat quot libras vellet: Vis, inquit, uinque libras? Annuenti, tantum ficorum effudit n gremium. Dum illa reponit lances, ille ſe ſubducit, non curſu, ſed placide. Ubi prodiſſet acceptura pecuniam, vidit emtorem abire, inſequiur majore voce quam curſu. Ille diſſimulans pergit quo cœpit ire: tandem multis ad fœminæ vocem concurrentibus, reſtitit. Ibi in populi corona agitur cauſſa: riſus oboritur: emtor negabat ſe emiſſe, ſed quod ultro delatum fuiſſet accepiſſe: ſi vellet experiri apud judices, ſe compariturum. GE. Age, narrabo fabulam tuæ non admodum diſſimilem, fortaſſe nec inferiorem, niſi quod hæc non habet auctorem perinde celebrem atque eſt Maccus. Pythagoras totum mercatum dividebat in tria hominum genera: quorum alii prodiiſſent ut venderent, alii ut emerent: hoc utrumque genus aiebat ſolicitum eſſe, proinde nec felix: alios non ob aliud venire in forum, quam ut ſpectent quid illic proferatur, aut quid agatur: hos ſolos eſſe felices, quod vacui curis, gratuita voluptate fruerentur. Atque ad hunc modum dicebat philoſophum verſari

Ab umbra aſini.] Vide Chiliades.

Frigent lanii.] Circumitione notavit quadrageſimam.

Fructuariæ.] Quæ vendit fructus arborum.

verſari in hoc mundo, quemadmodum illi verſarentur in mercatu. Verum in noſtris emporiis quartum hominum genus obambulare ſolet, qui nec emunt, nec vendunt, nec otioſi contemplantur, ſed obſervant ſolicite ſi quid poſſent involare. Atque in hoc genere reperiuntur quidam mire dextri; dicas eſſe Mercurio favente natos. Convivator dedit fabulam cum coroníde; ego dabo cum prooemio. Nunc accipite quod nuper accidit Antverpiæ. Sacrificus quidam receperat illic mediocrem ſummam pecuniæ, ſed argenteæ. Id impoſtor quidam animadverterat. Adiit ſacrificum, qui geſtabat in zona crumenam nummis turgidam: ſalutat civiliter; narrat ſibi datum negotium à ſuis, ut vici ſui parocho mercaretur novum pallium ſacrum, quæ ſumma veſtis eſt ſacerdoti rem divinam peragenti. Rogat, hac in re commodaret ſibi tantillum operæ, ut ſecum iret ad eos, qui vendunt hujuſmodi pallia, quo videlicet ex modo corporis ipſius ſumeret majus aut minus; nam ſibi videri ſtaturam ipſius cum parochi magnitudine vehementer congruere. Hoc officium, cum leve videretur, facile pollicitus eſt ſacrificus. Adeunt ædes cujuſdam. Prolatum eſt pallium, ſacrificus induit, venditor affirmat mire congruere. Impoſtor cum nunc à fronte, nunc à tergo contemplatus eſſet ſacrificum, ſatis probavit pallium; ſed cauſſatus eſt, à fronte brevius quam par eſſet. Ibi venditor, ne non procederet contractus, negat id eſſe pallii vitium, ſed crumenam turgidam efficere, ut ea parte offenderet brevitas. Quid multa? Sacrificus deponit crumenam; denuo contemplantur. Ibi impoſtor averſo ſacrifico crumenam arripit, ac ſemet in pedes conjicit. Sacerdos curſu inſequitur ut erat palliatus, & ſacrificum venditor. Sacrificus clamat, Tenete furem: venditor clamat, Tenete ſacrificum: impoſtor clamat, Cohibete ſacrificum furentem; & creditum eſt, cum viderent illum ſic ornatum in publico currere. Itaque dum alter alteri in mora eſt, impoſtor effugit. EVT. Dignus qui non ſimplici ſuſpendio pereat, tantus artifex. GE. Niſi jam pendet. EVT. Utinam non ſolus, ſed una cum illo qui talibus portentis favent in perniciem Reipub. GE. Non favent gra-

tis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

* Catena eſt, quæ demiſſa in terras pertingit ad em. Evt. Ad fabulas redeundum. As. Ad te it * ordo, ſi fas eſt regem in ordinem cogere. r. Non cogar, imo volens veniam in ordinem; qui tyrannus eſſem, non rex, ſi leges quas aliis ſcribo, recuſem. As. Veruntamen ajunt, * prin- em eſſe ſupra leges. Evt. Iſtuc non omnino o dictum eſt, ſi principem accipias ſummum m principem, quem tum vocabant Cæſarem. inde ſi ſic accipias ſuperiorem legibus, quod coacti utcunque ſervant, illum ſuapte ſponte lto cumulatius præſtare. Quod enim animus eſt rpori, hoc eſt bonus princeps Reipublicæ. Quid us erat addere, bonus, quando malus princeps n eſt princeps: quemadmodum ſpiritus impurus, invaſit corpus hominis, non eſt animus. Sed ad bulam; & arbitror convenire, ut rex regiam fa- lam adferam. Ludovicus Galliarum rex, ejus minis undecimus, cum rebus domi turbatis pere- naretur apud Burgundiones, occaſione venatio- s nactus eſt familiaritatem cum Conone quodam mine ruſtico, ſed animi ſimplicis ac ſinceri. Nam c genus hominibus delectantur monarchæ. Ad jus ædes frequenter diverterat rex ex venatu; ut plebeiis rebus nonnunquam delectantur magni incipes, apud eum magna cum voluptate veſce- tur rapis. Mox ubi Ludovicus reſtitutus, jam rum potiretur apud Gallos, ſubmonuit Cononem or, ut regem veteris hoſpitii commonefaceret; iret illum, & rapas aliquot inſignes illi dono ad- rret. Tergiverſatus eſt Conon, ſe luſurum ope- m: principes enim non meminiſſe talium offi- orum. Sed vicit uxor, Deligit Conon rapas ali- ot inſignes; accingitur itineri. Verum ipſe per viam

Catena eſt.] Alludit ad tenam argenteam Home- . Videtur ſubindicare, uod ex talibus impoſtori- is aliquid lucri veniat ad æfectos, & hinc ad prin- pes.

Ordo.] Id eſt, vices: coge- in ordinem, eſt facere eteris æqualem.

Principem eſſe ſupra leges.] Quod principi placuit, per principis genium, ad principis ſtatuam: hæc de Cæſare intelligebantur. Imperatoris nomen militare eſt: Regis nomen erat Romanis inviſum: Principis nomen erat amabilius,

viam captus illecebra cibi, paullatim devor
omnes, una dumtaxat excepta inſigniter mag
Ubi Conon prorepſiſſet in aulam, qua rex erat
rus, ſtatim agnitus eſt à rege, & accerſitus.
magna cum alacritate detulit munus; rex maj
cum alacritate accepit; mandans cuidam è pro
mis ut diligenter reponeretur inter ea, quæ ha
ret cariſſima. Cononem jubet ſecum prandere
prandio egit Cononi gratias; & cupienti repet
rus ſuum, juſſit pro rapa numerati mille coron
aureos. Hujus rei fama cum, ut fit, per omne
gis famulitium eſſet pervagata, quidam ex aul
dono dedit regi equum non inelegantem. Rex,
telligens, illum provocatum benignitate quam p
ſtiterat Cononi, captare prædam, vultu majo
in modum alacri accepit munus; & convocatis
moribus conſultare cœpit, quo munere penſ
equum tam bellum, tamque pretioſum. Inter
qui donarat equum, ſpes opimas animo concip
bat, ſic cogitans: Si ſic penſavit rapam donata
ruſtico; quanto munificentius penſaturus eſt equ
talem oblatum ab aulico? Cum regi veluti de
magna conſultanti alius aliud reſponderet, diu
vana ſpe lactatus eſſet captator; tandem rex:
nit, inquit, in mentem, quod illi donem: & acc
ſito ex proceribus quopiam, dixit in aurem, ut
ferat id quod reperiret in cubiculo (ſimulque
cum deſignat) ſerico diligenter obvolutum.
fertur rapa: eam, ut erat obvoluta, rex ſua m
donat aulico; addens, ſibi videri bene penſat
equum *cimelio, quod ſibi conſtitiſſet mille co
natis. Digreſſus aulicus dum tollit linteum, p
theſauro reperit, non carbones, quod aiunt, ſed
pam jam ſubaridam. Ita captator ille captus, r
fuit omnibus. As. Jam ſi permittis, rex ut plebe
loquar regalia, referam quod ex tua fabula ve
in mentem de eodem Ludovico. Nam ut anſa
ſam, ita fabula trahit fabulam. Quidam famul
cum vidiſſet pediculum repentem in veſte reg
flexis genibus, ac ſublata manu, ſignificat, ſe ne

q

Cimelio.] Κειμήλιον Græcis eſt pretioſum aliquid, quod ſervandi cauſa reponitur, apud Homeru Vulgo dicimus clenodi

quid officii præſtare velle. Ludovico præbente ſe, ſuſtulit pediculum, & clam abjecit. Rogante rege quid eſſet, puduit fateri. Cum inſtaret rex; faſſus eſt fuiſſe pediculum. Lætum, inquit, omen eſt; declarat enim, me eſſe hominem, quod hoc genus verniculorum peculiariter infeſtet hominem, præſertim in adoleſcentia. Juſſitque pro officio numerari coronatos quadraginta. Poſt dies aliquammultos alter quidam, qui viderat illi feliciter ceſſiſſe tam humile officium; nec animadvertens, plurimum intereſſe, ex animo facias quid, an arte, ſimili geſtu aggreſſus eſt regem, ac rurſus illo ſe præbente, ſimulabat, ſe tollere quiddam è veſte regia, quod mox abjiceret. Cum urgeret rex tergiverſantem, ut diceret quid eſſet, mire ſimulato pudore, tandem reſpondit eſſe pulicem. Rex intellecto fuco, Quid, inquit, an tu me facies *canem? Juſſit * tolli hominem, ac pro captatis quadraginta coronatis infligi quadraginta plagas. PHILY. Non tutum eſt, ut audio, cum regibus facetiis ludere. Quemadmodum enim leones ſe nonnunquam placide præbent fricanti, iidem, ubi lubitum eſt, leones ſunt, & jacet colluſor; itidem favent principes. Sed adferam tuæ fabulæ fabulam non diſſimilem, ne recedamus interim à Ludovico, cui pro delectamento erat, corvos hiantes fallere. Dono acceperat alicunde decem millia coronatorum. (quoties autem principibus obtigit nova pecunia, venantur omnes officiarii, & captant aliquam prædæ partem. id non fugiebat Ludovicum.) Cum igitur ea pecunia exprompta eſſet in menſa, quo magis irritaret ſpem omnium, ſic loquutus eſt circumſtantibus: Quid? an non videor vobis rex opulentus? Ubi collocabimus tantam pecuniæ vim? Donaticia eſt, donari viciſſim convenit. Ubi nunc ſunt amici, quibus pro ſuis in me officiis debeo? Adſint nunc, priuſquam effluat hic theſaurus: Ad hanc vocem accurrère permulti: nemo non ſibi ſperabat aliquid. Rex cum vidiſſet aliquem maxime inhiantem, & jam oculis devorantem pecuniam;

Canem.] Nam hoc animal maxime infeſtatur à pulicibus.

Tolli.] Sublimem in humeros ut vapularet.

niam; ad eum converſus, Amice, inquit, quid narras? ille commemorabat, ſe diu aluiſſe falco regios, ſumma fide, nec ſine gravibus impen alius aliud adferebat; ſuum quiſque officium ve quantum poterat exaggerabat, idque non ſine m daciis. Rex omnes benigne audiebat: & ſingu rum orationem comprobabat. Hæc conſultatio lata eſt in longum tempus, quo diutius ſpe metu torqueret omnes. Adſtabat inter hos primus C cellarius; nam & hunc juſſerat acciri. Is cæte prudentior, non prædicabat officia ſua, ſed age ſpectatorem fabulæ. Ad hunc tandem conve rex: Quid, inquit, narrat meus Cancellarius? lus ille nihil petit; nec prædicat officia ſua. Eg inquit Cancellarius, plus accepi à benignitate gia, quam promeruerim: nec ulla de re magis licitus ſum, quam ut regiæ in me munificentiæ ſpondeam; tantum abeſt ut velim flagitare plu Tum rex: Unus igitur, inquit, omnium non eg pecunia? Ne egerem, inquit alter, jam tua præſt benignitas. Ibi rex verſus ad alios: Næ ego ſu inquit, regum omnium magnificentiſſimus, qui t opulentum habeam Cancellarium. Heic magis cenſa ſpes eſt omnibus, futurum ut pecunia cæte diſtribueretur, quandoquidem ille nihil ambieb Ad hunc modum ubi ſatis diu luſiſſet rex, coë Cancellarium, ut totam eam ſummam domum ferret. Moxque verſus ad cæteros jam mæſtos, V bis, inquit, erit alia exſpectanda occaſio. PHI. Fo taſſe * frigidius videbitur quod narraturus ſu proinde deprecor doli mali ſuſpicionem furtive; videar de induſtria ambiiſſe immunitatem. Ad eumdem Ludovicum quidam, petens ut munus, qu forte vacabat in eo pago in quo habitabat, jub ret in ipſum transferri. Rex audita petitione, e pedite reſpondit, Nihil efficies: videlicet amputa omnem ſpem impetrandi quod petebatur. Petit item, mox actis regi gratiis, diſceſſit. Rex in ip fronte colligens, hominem eſſe non omnino ſiniſ

ing

Frigidius.] De hoc vocabulo Budæus videndus in encomio linguæ Græcæ, quæ interpretatur abſurdum, nec plauſu excipie dum: cui facetum & pla ſibile opponitur.

genii, ſuſpicanſque, illum non intellexiſſe, quid
pondiſſet, jubet eum revocari. Redit. Tum rex,
tellexeras, inquit, quid tibi reſponderim? Intel-
xi. Quid igitur dixi? Me nihil effecturum. Cur
itur agebas gratias? Quoniam, inquit, eſt domi
iod agam: proinde magno meo incommodo per-
quuturus eram heic ſpem ancipitem: nunc be-
eficiam interpretor, cito negaſſe beneficium;
ieque lucratum quidquid eram perditurus, ſi
ana ſpe lactatus fuiſſem. Ex eo reſponſo rex
onjectans, hominem minime ſegnem, ubi pauca
ercunctatus eſſet, Habebis, inquit, quod petis,
uo mihi bis gratias agas; ſimulque verſus ad
officiarios, Expediantur, inquit, huic ſine mo-
a diplomata, ne heic diu ſuo damno hæreat.
Evg. Non deeſt quod referam de Ludovico, ſed
malo de noſtro Maximiliano. Qui ut nequaquam
ſolitus eſt defodere pecuniam, ita clementiſſi-
mus erat in eos, qui decoxerant, modo nobilita-
tis titulo commendarentur. Ex hoc hominum ge-
nere cum cuidam juveni vellet opitulari, man-
davit illi legationem, ut à civitate quadam, ti-
tulo neſcio quo, peteret centum millia floreno-
rum. Talis autem erat titulus, ut ſi quid impe-
tratum eſſet dexteritate legati, pro lucro duci poſ-
ſet. Legatus extorſit millia quinquaginta; Cæſari
reddidit triginta. Cæſar lætus inſperata præda, di-
miſit hominem, præterea nihil inquirens. Inter-
ea quæſtores & rationales olfecerant, plus acce-
ptum fuiſſe quam exhibitum. Interpellant Cæſa-
rem, ut accerſeret hominem. Accitus eſt: venit il-
lico. Tum Maximilianus: Audio, inquit, te acce-
piſſe millia quinquaginta. Faſſus eſt. Non exhi-
buiſti niſi triginta millia. Faſſus eſt & hoc. Red-
denda eſt, inquit, ratio. Promiſit, ſe facturum;
ac diſceſſit. Rurſum cum nihil eſſet actum, inter-
pellantibus officiariis revocatus eſt. Tum Cæſar,
Nuper, inquit, juſſus es reddere rationem. Me-
mini, inquit ille; & in hoc ſum. Cæſar ſuſpicans,
illi rationem nondum ſatis eſſe ſubductam, paſſus
eſt illum ſic abire. Cum ſic eluderet, officiarii ve-
hementer inſtabant: clamitantes, non eſſe feren-
dum, ut ille tam palam illuderet Cæſari. Perſua-

T 2 ſerunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ſerunt, ut accerſitus juberetur inibi præſentib
ipſis exhibere rationem. Annuit Cæſar, Acci
venit illico, nihil tergiverſatus. Tum Cæſar, N
ne, inquit, pollicitus es rationem? Pollicitu
reſpondit ille. Jam, inquit, opus eſt: en adſi
qui excipient; nec eſt diutius tergiverſandi loco
Aſſidebant officiarii, paratis ad id codicillis.
juvenis ſat dextre; Non detrecto, inquit, rat
nem, inviĉtiſſime Cæſar. verum hujuſmodi rat
num non ſum admodum peritus, ut qui nunqua
reddiderim: iſti qui aſſident, talium rationum ſu
peritiſſimi; ſi vel ſemel videro quemadmodum
tractent hujuſmodi rationes, ego facile imitabo
Rogo jubeas illos vel exemplum edere; videbu
me docilem. Cæſar ſenſit dictum hominis, quo
non intelligebant hi, in quos dicebatur; ac ſubr
dens, Verum, inquit, narras; & æquum poſtula
Ita juvenem dimiſit. Subindicabat enim, ſic illi
Cæſari ſolere reddere rationem, quemadmodu
ipſe reddiderat; nimirum, ut bona pecuniæ po
tio penes ipſos remaneret. LE. Nunc tempus eſt
ut ab equis, quod aiunt, ad aſinos deſcendat f
bula; à regibus ad Antonium ſacrificum Lov
nienſem; qui Philippo cognomento Bono fuit
deliciis. Hujus viri feruntur multa vel jucund
dicta, vel jocoſe facta, ſed pleraque ſordidior
Nam pleroſque luſus ſuos condire ſolitus eſt un
guento quodam, quod non admodum elegante
ſonat, ſed pejus olet. Deligam unum ex mundic
ribus. Invitarat unum atque alterum bellum ho
munculum forte obvios in via. Cum rediſſet do
mum, reperit culinam frigidam, nec erat num
mus in loculis; quod illi nequaquam erat inſolens
Heic opus erat celeri conſilio. Subduxit ſe tacitus
& ingreſſus culinam fœneratoris quicum illi erat
familiaritas, quod frequenter ageret cum illo; di-
greſſa famula, ſubduxit unam ex ollis æneis una
cum carnibus jam coctis, ac veſte tectam defe
rebat domum: dat coquæ: jubet protinus effun
di carnes & jus in aliam ollam fictilem, ſimul-
que fœneratoris ollam defricari donec niteret. Eo
facto mittit puerum ad fœneratorem, qui depo-
ſito pignore drachmas duas à fœneratore ſumat

mu-

tuo, ſed accipiat chirographum, quod teſtare-
, talem ollam miſſam ad ipſum. Fœnerator non
noſcens ollam, utpote defrictam ac nitentem,
ipit pignus, dat chirographum, & numerat pe-
niam; ea pecunia puer emit vinum. Ita pro-
ctum eſt convivio. Tandem cum appararetur
ndium fœneratori, deſiderata eſt olla. Heic
gium adverſus coquam. Ea cum gravaretur,
nſtanter affirmavit, neminem eo die fuiſſe in cu-
a præter Antonium. Improbum videbatur hoc
picari de ſacrifico. Tandem itum eſt ad illum:
ploratum an apud illum eſſet olla; ne muſca
idem ulla reperta. Quid multis? Serio flagitata
t ab illo olla, quod ſolus ingreſſus eſſet culinam,
o tempore deſiderata eſt. Ille faſſus eſt ſumſiſſe
ommodato ollam quandam, ſed quam remiſiſſet
i, unde ſumſerat. Id cum illi pernegarent, &
caluiſſet contentio, Antonius adhibitis aliquot
ſtibus, Videte, inquit, quam periculoſum eſt cum
orum temporum hominibus agere ſine chirogra-
ho: intenderetur mihi propemodum actio furti,
i manum haberem fœneratoris. Et protulit ſyn-
rapham. Intellectus eſt dolus: fabula magno cum
iſu per totam regionem diſſipata eſt, ollam op-
ignoratam ipſi cujus erat. Hujuſmodi dolis liben-
ius favent homines, ſi commiſſi ſunt in perſonas
diosas, præſertim eos qui ſolent aliis imponere.
AD. Næ tu nobis mare fabularum aperuiſti, nomi-
nato Antonio. ſed unam damtaxat, eamque brevem
eferam, quam audivi nuperrime. Agitabant ſi-
mul convivium aliquot belli, ut dicunt, homunculi,
quibus nihil prius in vita, quam ridere. Inter hos
erat Antonius, atque alter item, & ipſe celebris
hoc genere laudis, ac velut æmulus Antonii. Por-
ro quemadmodum inter philoſophos, ſi quando
conveniunt, proponi ſolent quæſtiunculæ de rebus
naturæ; ita heic ſtatim nata eſt quæſtio, quænam
eſſet hominis pars honeſtiſſima. Alius divinabat
oculos, alius cor, alius cerebrum, alius item aliud:
& ſuæ quiſque divinationis rationem adferebat.
Antonius juſſus dicere ſententiam, dixit, os ſibi
videri partem omnium honeſtiſſimam; & addidit
cauſſam neſcio quam. Tum alter ille, ne quid ipſi

conveniret cum Antonio, reſpondit, eam par
qua ſedemus, ſibi videri honeſtiſſimam. Cum
videretur omnibus adſurdum, attulit hanc cauſ
quod is diceretur vulgo honoratiſſimus, qui pri
conſideret: hoc honoris competere parti quan-
xiſſet. Applauſum eſt huic ſententiæ, & riſum
affatim Placuit homo ſibi de hoc dicto; viſu
eſt in eo certamine victus Antonius. Diſſimul
Antonius, qui non ob aliud detulerat ori prin
honeſtatis laudem, niſi quod ſciret, illum v
æmulum ſuæ gloriæ diverſam partem nomin
rum. Poſt dies aliquot cum rurſus uterque vo-
tus eſſet ad idem convivium, ingreſſus Anto
offendit æmulum cum aliis aliquot confabulante
dum adornatur cœna: & averſus emiſit clarum v
tris crepitum ante faciem alterius. ille indigna
Abi, inquit, ſcurra. ubinam didiciſti mores iſt
Tum Antonius, Etiam indignaris? inquit. Si te-
lutaſſem ore, reſalutaſſes: nunc te ſaluto parte c
poris, vel te judice, omnium honeſtiſſima, & ſcu
vocor. Sic recuperavit prius amiſſam gloriam A
tonius. Diximus omnes, nunc ſupereſt ut pron
tiet judex. GE. Id faciam, ſed non prius, qu
ſuum quiſque cyathum ebiberit. En auſpicor:
lupus in fabula. PO. Haud lævum omen adfert
vinus Panagathus. *Levi.* Quid actum eſt inter t
lepidos congerrones? PO. Quid aliud? Certat
eſt fabulis, donec lupus intervenires. *Levi.* H
igitur adſum, ut perficiam fabulam: volo vos omn
cras apud me prandere prandium Theologicu
GE. * Scythicum promittis convivium. *Lev.* * A
δείξει. Niſi fatebimini hoc fuiſſe, vobis fabulo
convivio jucundius, non recuſo dare pœnas in c
na. Nihil jucundius, quam cum ſerio tractan
nugæ.

Scythicum.] Id eſt, triſte.
Αὐτὸ δείξει] Id eſt, ipſa res indicabit. Vide prove
bium.

Puerpera.

EVTRAPELVS, FABVLLA.

EV. SAlva ſit optima Fabulla FA. Salve mu
tum, Eutrapele. Sed quid tandem nov
rei accidit, quod nunc ſalutator inſolens adven

ris

, quem hoc triennio toto nemo noſtrûm vidit, V. Dicam: forte præteriens has ædes, vidi * corcem obvinctam candido linteo: demirabar quid let cauſſæ. FA. Adeone hoſpes es in hac regione, ignores, hoc eſſe ſymbolum puerperii in ædibus? V. Eho, an non prodigium eſt videre cornicem lbam? Sed extra jocum; ſciebam maxime: verum ſpicari non potui, te puellam vix dum ingreſſam lecimum ſextum annum, tam mature didiciſſe difſicillimam artem gignendi liberos, quam ægre diſcunt quædam ante annos triginta. FA. Ut tu ſemper es quod diceris, Eutrapele? Ev. Ut nunquam deeſt Fabullæ fabula! Demiranti igitur commodum occurrit Polygamus. FA. Is qui nuper extulit uxorem decimam? Ev. Is ipſe. ſed quod te fugit, opinor, rurſum tam ambitioſe procum agit, quaſi hactenus vixerit cœlebs. Hic percunctanti quid accidiſſet novæ rei, Muliebre corpus, inquit, in his ædibus per medium ſectum eſt in duo. Ob quod, inquam, facinus? Si verum eſt, inquit, quod rumore populari jactatur, heic mater familias ſuſtinuit deglubere maritum ſuum: ſimulque cum riſu ſubduxit ſeſe. FA. Homo craſſe facetus. Ev. Ego me protinus intro conjicio, tibi felicem partum gratulaturus. FA. Salutem mihi gratulare, ſi voles, Eutrapele; felicem partum tuum gratulaberis, cum quod enixa ſum videris de ſe præbere ſpecimen boni viri. Ev. Pie tu quidem & vere, mea Fabulla. FA. Nullius Fabulla ſum, niſi Petronii. Ev. Uni quidem Petronio paris; at non uni vivis, opinor. Cæterum hoc quoque gratulor, quod puerum enixa es. FA. Sed quas ob cauſſas felicius judicas pepeiſſe maſculum quam fœminam? Ev. Quin tu potius, Fabulla Petronii, (jam enim vereor, mea, dicere) illud mihi expedis, quas ob cauſſas vos magis gaudetis peperiſſe maſculos quam fœminas? FA. Quid aliæ ſentiant, neſcio. ego nunc me gaudeo peperiſſe maſculum, quia ſic viſum eſt Deo: ſi maluiſſet ille puellam, maluiſſem & ipſa. Ev. An putas, Deo tantum eſſe otii, ut etiam parturientibus obſte-

Cornicem.] Circulum ferreum aut aliquid hujus loco additum oſtiis, quo pulſetur. Græci Κορώνην vocant, vel ob figuram, vel ob garrulitatem.

obſtetricetur? FA. Quid agat ille potius, Eut[illegible] pele, quam ut propagatione ſervet quod condid[illegible] Ev. Quid agat, ô bona? Imo, ni Deus eſſet, non a[illegible] bitror ſuffecturum tot negotiis. Exulat Chriſtie[illegible] nus Danorum rex, pius Euangelii fautor: Franciſc[illegible] Galliarum rex hoſpes eſt Hiſpaniarum, neſcio qua[illegible] ex ipſius animi ſententia, vir certe dignus melior[illegible] fortuna: Carolus molitur monarchiæ proferre po[illegible] mœria: Ferdinandus rerum ſuarum ſatagit in Ger[illegible] mania: * Bulimia pecuniarum urget aulas omnes[illegible] periculoſos motus concitant agricolæ, nec tot ſtra[illegible] gibus ab inſtituto deterrentur: populus meditatu[illegible] * anarchiam: periculoſis factionibus collabitur ec[illegible] cleſiæ domus: hinc atque hinc diſtrahitur illa Jeſu tunica inconſutilis. Vinea Domini non ab uno jam apro vaſtatur; ſimulque periclitatur ſacerdotum cum decimis auctoritas, Theologorum dignitas, monachorum majeſtas: nutat confeſſio, vacillant vota, labaſcunt leges Pontificiæ: vocatur in diſcrimen euchariſtia, exſpectatur Antichriſtus: totus orbis parturit neſcio quid magni mali. Interim ſuperant & imminent Turcæ, nihil non populaturi, ſi ſucceſſerit quod agunt: & tu rogas quid agat potius? Imo tempus arbitror, ut ſuo quoque regno proſpiciat in tempore. FA. Quod hominibus videtur maximum, id fortaſſe videtur Deo nullius momenti. Sed ab hac fabula Dei perſonam, ſi vis, ſecludamus: Dic quæ te cauſſæ moveant, ut felicius exiſtimes peperiſſe catulum, quam catellam. Ev. Piæ mentis eſt, hoc judicare optimum, quod dedit Deus citra controverſiam optimus. Verum ſi Deus tibi daret poculum cryſtallinum, nonne maximas ageres gratias? FA. Agerem. Ev. Quid ſi idem daret vitreum? num pares ageres? Sed vereor ne tibi moleſtiam adferam pro ſolatio, hæc apud te philoſophans. FA. Imo Fabullæ nihil eſt jam à fabulis periculi. Jam quartam hebdomadam decumbo, ſatiſque valeo vel ad luctam. Ev. Quin igitur è nido provolas? FA. Vetuit rex. Ev. Qui rex? FA. Imo tyrannus. Ev. Qui quæſo? FA. Syllaba dicam, mos

Ev. Heu

Bulimia.] Summa fames, ut alias dictum.

Anarchiam.] Anarchia, quum nullo principe tumultuatur populus.

Ev. Heu quam iſte rex multa præter æquum exigit! Pergamus igitur philoſophari de cryſtallo, & vitro. Fa. Marem, uti conjicio, natura præſtantiorem, ac firmiorem judicas, quam fœminam. Ev. Sic arbitror. Fa. Nimirum viris auctoribus. Num igitur viri vivaciores ſunt, quam fœminæ? Num à morbis immunes? Ev. Nequaquam; ſed in genere viribus antecellunt. Fa. Sed ipſi rurſus ſuperantur à camelis. Ev. Imo prior creatus eſt maſculus. Fa. Prior conditus eſt Adam, quam Chriſtus. Et ſolent artifices in poſterioribus ſe ipſos vincere. Ev. At Deus mulierem viro ſubjecit. Fa. Non ſtatim melior eſt qui imperat: & nuptam ſubjicit, non fœminam: ac rurſus nuptam ita ſubjicit, ut cum utrique ſit poteſtas alterius, mulierem tamen velit viro morem gerere, non ut præſtantiori, ſed ut ferociori. Dic, Eutrapele, uter infirmior, qui cedit alteri, an cui ceditur? Ev. Tibi quidem heic cedam, ſi mihi declararis, quid ſenſerit Paulus, ſcribens Corinthiis, cum viri caput dicit eſſe Chriſtum, mulieris caput virum. rurſus, cum virum dicit imaginem & gloriam Dei; mulierem gloriam viri. Fa. Iſtud expediam, ſi mihi declararis, an ſolis viris datum ſit eſſe membra Chriſti. Ev. Abſit: id quidem datum eſt omnibus hominibus per fidem. Fa. Quî fit igitur, ut caput unum cum ſit, non habeatur omnibus membris commune? Deinde, cum Deus hominem fingeret ad imaginem ſui, utrum hanc imaginem expreſſerit in corporis figura, an in animi dotibus? Ev. In animi dotibus. Fa. At in his quid tandem habent viri nobis præcellentius? In utro ſexu plures ſunt temulentiæ, rixæ, pugnæ, cædes, bella, rapinæ & adulteria? Ev. At ſoli viri bellum gerimus pro patria. Fa. Sed iidem ſæpius deſerto loco turpiter fugitis: nec ſemper pro patria, ſed frequentius pro ſordido ſalariolo deſeritis uxorem & liberos, & pejores gladiatoribus ultro corpora veſtra traditis in ſervilem neceſſitatem vel moriendi, vel occidendi. Jam ut maxime jactes mihi virtutem bellicam, nemo veſtrum, ſi ſemel eſſet expertus quid ſit parere, non mallet decies in acie ſtare, quam ſubire ſemel: quod nobis toties eſt experiendum. In bello non ſemper venitur ad manus:

& ſi venitur, non in quavis exercitus parte diſ
men eſt. * Tui ſimiles diſponuntur in acie med
alius eſt in ſubſidiis: alius tuto ſedet * poſt pri
pia, denique plurimos ſervat dedito & fuga; no
cominus cum morte conflictandum eſt. Ev.
non nunc primum audio. verum ſuntne hæc v
quæ dicuntur? Fa. Nimium vera. Ev. Visne
tur, Fabulla, ut marito tuo perſuadeam, ne poſth
te contingat? Nam eo pacto tuta fueris ab iſto
crimine. Fa. Equidem nihil malim, ſi po
Ev. Quid præmii feret orator hic, ſi perſuaſer
Fa. Dabo decem linguas bubulas fumo durat
Ev. Iſtas malim, quam decem linguas luſciniaru
Non rejicio conditionem: verum contractum hu
ratum eſſe nolim prius, quam interceſſerit ſtipu
tio. Fa. Addatur, ſi libet, & ſi qua alia caut
Ev. Id fiet ex animi tui ſententia poſt menſem ex
ctum. Fa. Quin potius nunc fit ex animi mei ſe
tentia? Ev. Dicam: quia vereor ne poſt menſe
non ſit eadem animi tui ſententia. Itaque & t
ſolvendum eſſet duplex præmium, & mihi dupl
eſſet ſumenda opera, perſuadendi, ac diſſuaden
Fa. Age, fiat ut voles. Sed interim perge demo
ſtrare, quare viri ſexus ſit præſtantior fœmine
Ev. Video, te meditatam monomachiam: quam
rem in præſentia quidem conſultius arbitror t
concedere. Congrediar alias, ſed armatus, nec ab
que ſubſidiario milite. Nam ubi lingua res geritu
ne ſeptem quidem viri pares ſunt uni fœmin
Fa. Nimirum hoc telo armavit nos natura: qua
quam ne vos quidem elingues eſtis. Ev. Fortaſſi
ſed ubi puellus? Fa. In conclavi proximo. Ev. Qu
illic? coquit olus? Fa. Nugator; apud nutrice
eſt. Ev. Quam mihi nutricem narras? an eſt al
nutrix, quam ea, quæ mater eſt? Fa. Quid ni? vulg
fit. Ev. Peſſimum mihi nominas auctorem rei ben
gerendæ vulgum, Fabulla. Vulgo peccant, vulg
luditur alea, vulgo commeatur ad fornices, vulg
fraudatur, potatur, inſanitur. Fa. Sic amicis viſu

eſ

Tui ſimiles.] Id eſt, ignaviores, ut numerum augeant. Nam alæ & cornua ſuſtinent belli molem.

Poſt principia.] Allud ad dictum Thraſonis Eunucho Terentii, Act. Scen. 7.

t: cenſuerunt enim, parcendum huic ætati tam
neræ. Ev. Atqui ſi natura dedit vires ad con-
piendum, haud dubie dedit & ad lactandum.
A. Probabile quidem eſt. Ev. Dic mihi, non-
e ſentis, eſſe dulciſſimum matris vocabulum?
A. Sentio. Ev. Itaque ſi fieri poſſet, patereris
liam mulierem eſſe matrem tui partus? FA. Mini-
ne gentium. Ev. Cur igitur volens * plusquam di-
nidiatum matris nomen transfers in fœminam a-
ienam? FA. Bona verba, Eutrapele; non divido
filium; ſola, totaque ſum mater. Ev. Imo heic ti-
bi, Fabulla, reclamat in os ipſa natura. Cur terra
dicitur omnium parens? an quod gignat tantum?
imo multo magis quod nutriat ea quæ genuit. Quod
aqua gignit, in aquis educatur. In terra nullum ani-
mantis aut plantæ genus naſcitur, quod eadem ter-
ra ſucco ſuo non alat: Nec eſt ullum animantis ge-
nus, quod non alat ſuos fœtus. Ululæ, leones, &
viperæ educant partus ſuos; & homines ſuos fœtus
abjiciunt? Obſecro te, quid crudelius iis qui prolem
educationis tædio dicuntur exponere? FA. Abomi-
nanda dicis. Ev. Atqui non perinde factum abomi-
nantur homines. An non expoſitionis genus eſt, in-
fantulum tenerum, adhuc à matre rubentem, ma-
trem ſpirantem, matris opem ea voce implorantem,
quæ movere dicitur & feras, tradere mulieri, for-
taſſis nec corpore ſalubri, nec moribus integris, de-
nique cui pluris ſit pecuniæ pauxillum, quam totus
infans tuus? FA. Delecta eſt mulier ſalubri corpo-
ris temperatura. Ev. Hoc medici certius judicent,
quam tu. Sed finge heic illam tibi vel parem, vel
aliquanto, ſi vis, ſuperiorem: an nihil intereſſe cen-
ſes, utrum infans tenellus cognatum illum & fami-
liarem hauriat ſuccum: & calore jam aſſueto fovea-
tur, an alienis cogatur aſſueſcere? Triticum in aliud
ſolum jactum, degenerat in avenam, aut ſiliginem:
vitis, in alium collem tranſlata, mutat ingenium:
plantula, revulſa à parente terra, flacceſcit, ac velut
emoritur; eoque quantum fieri poteſt, cum terra
nativa transferunt. FA. Imo narrant, plantas tranſ-
latas & inſitas exuere ſilveſtre ingenium, & fructus
edere

Plusquam dimidiatam.] Vide in hanc rem Phavor.
diſſertationem apud Gell. lib. 12. cap. 1.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

edere generoſiores. Ev. At non protinus ut nat ſunt, ô bona. Veniet & olim hoc tempus, ſi Dei voluerit, ut adoleſcentem tuum ableges ab ædibus literis jam ac ſeverioribus diſciplinis imbuendun quæ functio patris eſt potius, quam matris. Nun ætas tenera fovenda eſt. Porro cum ad ſalubrita tem firmitatemque corporis plurimum refert qua lis ſit alimonia, tum vero præcipue quo ſucco tene rum illud ac molle corpuſculum imbuatur. Nam heic quoque locum habet illud Flacci dictum: *Qu ſemel eſt imbuta recens, ſervabit odorem Teſta diu.* Fa. De corpore non ita multum laboro, modo ſit animus qualem optamus. Ev. Pie tu quidem, ſed parum philoſophice. Fa. Quam ob rem? Ev. Cur tu igitur quoties concidis holus, quereris aciem cultri retuſam eſſe, & jubes exacui? Cur acum reji- cis obtuſa cuſpide, cum ea res non adimat artem? Fa. Non deeſt ars, ſed obſtat inſtrumentum parum idoneum. Ev. Cur quibus eſt opus oculorum acie, vitant lolium & cæpas? Fa. Quia vitiant oculos. Ev. Nonne animus eſt qui cernit? Fa. Eſt; nam nihil vident exanimes. Sed quid agat faber vitia- ta ſecuri? Ev. Agnoſcis igitur: corpus eſſe men- tis organum? Fa. Apparet. Ev. Et fateris, vi- tiato corpore non agere animum, aut incommo- dius agere? Fa. Non diſſimile veri dicis. Ev. A- ge videor mihi nactus ingenium philoſophicum. Finge igitur, animum hominis demigrare in corpus galli gallinacei; num ederet vocem quam nunc edimus? Fa. Nequaquam. Ev. Quid ob- ſtaret? Fa. Quia deſunt labra, dentes, & lin- gua ſimilis: nec * epiglottis, nec tres adſunt * cartilagines à tribus motæ muſculis, ad quos pertinent nervi à cerebro demiſſi, nec fauces, nec os ſimile. Ev. Quid ſi in corpus ſuis? Fa. Grun- niret ſuillo more. Ev. Quid ſi in corpus cameli? Fa. Caneret ut canit camelus. Ev. Quid ſi in cor- pus aſini, quod evenit Apuleio? Fa. Ruderet, opi- nor, ut aſinus. Ev. Nimirum fatetur hoc ille, cum cuperet inclamare Cæſarem, contractis quantum

potuit

Epiglottis.] Epiglottis eſt caruncula volubilis, nunc gulam claudens, nunc arte- riam aſperam.

Cartilagines.] Vide Gale- num de locis affectis.

ɔtuit labris, * vix O ſonuit; Cæſarem nullo pacto
ɔtuit exprimere. Idem cum fabulam auditam, ne
ɛcideret, deſcribere cuperet, damnavit cogitatio-
em tam aſininam, cum ungulas intueretur ſolidas.
A. Et merito. Ev. Ergo lippientibus oculis, mi-
us videt animus: oppletis ſordibus auribus, mi-
us audit: ubi cerebrum occupat pituita, minus
lfacit: ubi ſtupet membrum, minus ſentit: ubi
ıalis humoribus vitiata eſt lingua, minus guſtat.
A. Negari non poteſt. Ev. Non ob aliud, niſi
uia vitiatum eſt organum. FA. Arbitror. Ev. Nec
nficiaris, pleramque vitiari cibo potuque. FA. Fa-
eor; ſed quid iſtuc ad bonam mentem? Ev. Proin-
le quid lolium ad perſpicaces oculos? FA. Quia
itiat organum animi. Ev. Probe reſpondes. Verum
illud expedi: unde fit quod alius alio celerius intel-
ligit, ac tenacius meminit? alius alio citius iraſci-
tur, aut moderatius odit? FA. Sic conditus eſt ani-
mus. Ev. Non ſic elaberis. Unde fit, ut qui prius
fuit ingenio celeri, felici memoria, poſtea fiat obli-
vioſus ac tardus, ſive plaga, ſive caſu, ſive morbo,
ſive ſenio? FA. Tu nunc mihi videre ſophiſtam
agere. Ev. Proin tu contra fac agas ſophiſtriam.
FA. Opinor hoc te velle dicere, quod animus
quemadmodum cernit & audit per oculos & aures,
ita per organa quædam intelligit, meminit, amat,
odit, iraſcitur & placatur. Ev. Recte conjectas.
FA. Quæ tandem ſunt iſta organa? & ubi ſunt?
Ev. Oculos ubi ſunt vides. FA. Et aures, & nares,
& palatum ubi ſit, ſcio. Et toto corpore con-
tactum eſſe video, niſi cum ſtupor occupat mem-
brum. Ev. Amputato pede, tamen intelligit animus.
FA. Intelligit; itidem & manu. Ev. At qui vehe-
mentem plagam accipit in tempus capitis, aut in
occipitium, concidit mortuo ſimilis, omnique ſen-
ſu ſuo vacat. FA. Iſtuc aliquoties vidi. Ev. Ex hoc
colligis, intra cranium eſſe intellectus, voluntatis ac
memoriæ organa, minus quidem craſſa, quam ſunt
aures, & oculi, ſed tamen materialia. Quandoquidem
& ſpiritus, quos habemus in corpore ſubtiliſſimos,
corporales ſunt. FA. An iſta quoque vitiantur cibo
potuque? Ev. Maxime. FA. Cerebrum procul abeſt
à ſto-

Vix O ſonuit.] Hoc Apuleius, Lucianum ſequutus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

à ſtomacho. Ev. Ita ſumma fumarii pars abeſt à
co, tamen illi ſi inſideas, ſenties vaporem. Fa. N
experiar. Ev. At ſi mihi non credas, ſciſcitar
ciconiis. Itaque refert, qui ſpiritus, qui vapore
ſtomacho ſubvolent in cerebrum & in organa m
tis. Nam hi ſi crudi ſint ac frigidi, recidunt in ſ
machum. Fa. Næ tu mihi metam diſtillatori
deſcribis, qua ex floribus herbiſque ſuccum ex
lantem excipimus. Ev. Haud ita male conjeci.
Nam hepar, cui fel adhæret, ignis loco eſt, ſtor
chus patella; cranium ſummæ metæ colophon;
que adeo, ſi vis, naſus fiſtulæ plumbeæ vice fun
tur. Itaque ex hoc mutuo fluxu ac refluxu hun
rum naſcitur fere quidquid eſt morborum, ut va
delabitur varius humor nunc in oculos, nunc in ſ
machum, alias in ſcapulas, interim in cervicem
liove. Quoque magis intelligas: Cur qui vino i
modico ſeſe ingurgitant, ſunt male memores? C
cibis aluntur ſubtiliorum ſpirituum, minus torpe
ingenio? Cur coriandrum memoriam emendat? I
leborus mentem purgat? Cur expletio veheme
epilepſim adducit, quæ ſtuporem adfert ſimul
mnibus ſenſibus, quemadmodum & ſomnus profu
dus? Denique ut immodica ſitis, aut inedia, inge
memoriæque vim elidit in pueris: ita cibus imm
dicus in pueris gignit ingenii ſtuporem, ſi credim
Ariſtoteli, nimirum igniculo mentis velut obru
ingeſta materia. Fa. Eſtne igitur corporeus an
mus, ut à rebus corporalibus afficiatur? Ev. Ani
rationalis natura non corrumpitur quidem ipſa, ſ
organis vitiatis impeditur illius vis & actio: vel
artifex fruſtra valet arte, ſi deſtituatur idoneis i
ſtrumentis. Fa. Quanta, quave ſpecie eſt animu
Ev. Ridicule percunctaris de magnitudine aut
gura, cum fatearis incorporeum. Fa. Ego corp
intelligo, quod ſentitur. Ev. Imo quæ non ſe
tiuntur, perfectiſſima ſunt, veluti Deus & ange
Fa. Audio, Deum & angelos ſpiritus appellari;
ſpiritum ſentimus. Ev. Hac voce litteræ ſacræ
rudes homines balbutiunt, mentem ſignificantes p
ram ab omni commercio rerum ſenſibilium. Fa. Qu
igitur intereſt inter angelum & animum? Ev. Ho
ipſum quod inter limacem & cochleam, aut,

may

navis, teſtudinem. FA. Corpus igitur domicilium eſt animi magis, quam inſtrumentum. Ev. Nihil vetat inſtrumentum adjunctum dici domicilium. Atque hac quidem de re variant philoſophorum ſententiæ. Sunt qui dicant, corpus eſſe veſtem animæ, ſunt qui domicilium, ſunt qui inſtrumentum, ſunt qui harmoniam. Horum quodcunque dixeris, conſequitur, actiones animi corporis affectionibus impediri. Primum, ſi quod veſtis eſt corpori, idem corpus eſt animo: quantum ad corporis valetudinem faciat veſtis, declaravit Hercules: ne quid de coloribus, aut pilorum pelliumque generibus referam. Cæterum an eadem anima ſufficiat pluribus corporibus deterendis, quemadmodum corpus multas deterit veſtes, viderit Pythagoras. FA. Non incommodum foret, ſi juxta Pythagoram liceret, ut veſtibus, ita corporibus mutatoriis uti: ſic ut menſibus hibernis ſumeretur corpus obeſum, craſſæque texturæ, æſtivis rarius & gracilius. Ev. Atqui parum, opinor, eſſet commodum, ſi quemadmodum multis veſtibus detritis, tandem & corpus deterimus; ita multis corporibus detritis, tandem & anima ſeneſceret, deficeretque. FA. Non ſane. Ev. Jam quemadmodum ad corporis ſalubritatem, agilitatemque refert, qua veſte ſit amictum, ita refert, quod corpus circumferat anima. FA. Profecto ſi corpus veſtis eſt animæ, video multos homines admodum varie cultos. Ev. Sic eſt. Et tamen nonnulla pars hujus rei ſita eſt in nobis, quam commode veſtiatur anima. FA. Valeat igitur veſtis: dic aliquid de domicilio. Ev. Atqui ne, quod dico, tibi videatur commentum, Fabulla, ipſe dominus Jeſus ſuum corpus templum appellat: Et Petrus Apoſtolus ſuum corpus tabernaculum appellat. Nec defuerunt, qui corpus dixerunt animæ ſepulcrum, σῶμα dictum arbitrantes quaſi σῆμα: alii carcerem mentis appellarunt, nonnulli præſidium, velut arcem munitam. Quorum animus eſt undiquaque purus, in templo habitat. Qui non tenentur amore rerum corporalium, horum animus agit in tabernaculo, libenter exſiliturus, ſi vocet imperator. Qui prorſus excæcati ſunt vitiis ſpurciſſimis, ut nunquam adſpirent ad auram libertatis Euange-

licæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

licæ, horam animus jacet in ſepulcro. Cæterum qui moleſte luctantur cum vitiis, nec adhuc po ſunt quod volunt, horum animus habitat in carcer ſubinde clamans ad liberatorem omnium. Educ carcere animam meam, ut confiteatur nomini tuo Domine. Qui graviter pugnant cum ſatana, vig lantes & excubantes adverſus inſidias illius, q circumit ut leo, quærens quem devoret, horu animus verſatur in præſidio, unde injuſſu imper toris non licet diſcedere. FA. Sic corpus eſt anin domicilium, plurimos video, quorum animus ma habitet. Ev. Sic eſt, videlicet in ædibus perſti lantibus, opacis, ventis omnibus obnoxiis, fumoſi pituitoſis, laceris, ac ruinoſis, denique putribus infectis. Et tamen Cato primam felicitatis parte judicat, bene habitare. FA. Tolerabilis res, ſi lice ret in aliud immigrare domicilium. Ev. Emigrar non licet, niſi cum evocat *locator. Verumtamen non licet emigrare, licet arte curaque noſtra domi cilium animi commodius reddere, quemadmodu in ædibus mutantur feneſtræ, attollitur ſolum, in cruſtantur aut conveſtiuntur tabulatu parietes, ſitu igni ſuffituque purgatur Id in ſenili corpore jam que ruinam minitante difficillimum eſt. Plurimum autem conducit, ſi puerile corpus ab ipſo protinu ortu, ſicut oportet, curetur. FA. Tu quidem ma trem ac nutricem medicam eſſe jubes. Ev. Plan jubeo, quod attinet ad delectum ac moderationen cibi, potusque, motus, ſomni, balneorum, unctio num, frictionum, veſtitus. Quam multos eſſe cen ſes, qui graviſſimis morbis ac vitiis obnoxii ſunt epilepſiæ, gracilitati, imbecillitati, ſurditati fractis lumbis, diſtortis membris, infirmo cerebro, ſtupori mentis, non ob aliud, niſi quod à nutricibu indiligenter curati ſunt? FA. Demiror te non pro pictore factum fuiſſe Franciſcanum, qui tam belle concioneris. Ev. Ubi te Claranam videro, tum ego tibi Franciſcanus concionabor. FA. Ego ſane liben ſcire cupiam, quid ſit anima, de qua tam multa audimus, dicimuſque, cum nemo viderit. Ev. Imo nemo non videt, cui ſunt oculi. FA. Video pictas animas infantuli ſpecie. Verum cur non addun-

tur

Locator.] Significat, eſſe conductitium.

ar alæ, quemadmodum angelis? Ev. Quoniam elabentibus è cœlo fractæ ſunt alæ, ſi qua Socraicis fabulis habenda fides. FA. Quo modo igitur ubvolare dicuntur in cœlum? Ev. Quoniam fides c caritas faciunt, ut illis renaſcantur alæ. Has alas etebat ille pertæſus domicilium ſui corporis, dum lamat: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & rolabo & requieſcam? Nec enim alias alas habet nima, cum ſit incorporea; nec ullam habet ſpeiem, quæ corporis oculis ſit conſpicua; ſed certius ernuntur ea quæ videmus animo. Credisne, Deum ſſe? FA. Maxime. Ev. At nihil minus videri oteſt, quam Deus. FA. Videtur in rebus conditis. Ev. Itidem videtur animus ex actione. Si quæris quid agat in corpore vivo, contemplare corpus exanime. Cum vides hominem ſentire, cernere, audire, moveri, intelligere, meminiſſe, ratiocinari; certius vides animam adeſſe, quam nunc vides hunc cantharum: poteſt enim falli ſenſus unus; tot argumenta ſenſuum non fallunt. FA. Proinde, ſi non potes oſtendere animam, ſic illam notis quibuſdam pinge, quaſi mihi velis deſcribere Cæſarem, quem nondum vidi. Ev. Ariſtotelis definitio in promptu eſt. FA. Quæ? Nam aiunt, iſtum eſſe probum rerum omnium depictorem. Ev. Anima eſt actus corporis organici, phyſici, vitam habentis in potentia. FA. * Cur actum vocat potius quam iter aut viam? Ev. Non heic cavetur aurigis aut equitibus, ſed animæ ratio definitur. Et actum vocat formam, cujus naturæ eſt agere, cum materiæ ratio ſit pati. Omnis autem corporis motus naturalis ab animo proficiſcitur. Eſt autem varius corporis motus. FA. Intelligo. Sed cur addit, organici? Ev. Quoniam anima nihil agit, niſi per organa; hoc eſt, inſtrumenta corporis. FA. Cur addit phyſici? Ev. Quia Dædalus fruſtra fingeret tale corpus. Ideoque addit, vitam habentis in potentia. Forma non agit in quidvis, ſed in materiam capacem. FA. Quid ſi angelus immigraret in corpus hominis? Ev. Ageret

* *Cur actum.*] Actus Græcis eſt hoc loco ἐντελέχεια vocabulum Philoſophis peculiare. Sed Fabulla detorquet ad Jureconſultos, qui diſtinguunt inter iter, actum, & viam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

quidem, ſed non per organa naturalia, nec vitam d
ret corpori, ſi abeſſet anima. FA. Habeone jam t
tam animæ rationem? EV. Habes Ariſtotelica
FA. Equidem accepi, celebrem eſſe philoſophu
& vereor ne ſapientum centuriæ mihi ſcribant h
reſeos dicam, ſi quid refrager. Alioqui quidqu
adhuc dixit de anima hominis, competit in aſinu
& bovem. EV. Imo in ſcarabeum quoque & lim
cem. FA. Quid igitur intereſt inter animam bo
& hominis? EV. Qui dicunt, animam nihil ali
eſſe, quam harmoniam qualitatum corporis, fa
rentur, non ita multum intereſſe, videlicet harm
nia ſoluta perire animas utriuſque. Ne ratione q
dem diſtinguitur bovis ab hominis anima, ſed qu
boum minus ſapit, quam hominum; quemadmodu
videre eſt & homines, qui minus ſapiunt quam bo
FA. Næ iſti bubulam habent mentem. EV. At
men illud ad te pertinet, quod pro teſtudinis qua
tate modulatior eſt harmonia. FA. Fateor. E
Nec parvi refert, ex quo ligno quave figura ſit f
cta teſtudo. FA. Veriſimile dicis. EV. Nec e
quorumlibet animantium inteſtinis fiunt cano
fides. FA. Audivi. EV. Atque hæ quidem ex a
ris circumfuſi madore aut ſiccitate laxantur, co
trahuntur nonnunquam & rumpuntur. FA. Iſt
vidi non ſemel. EV. Heic igitur potes opem præſt
re non vulgarem infantulo tuo, ut animus illius t
ſtudinem habeat bene temperatam, minimeque v
tiatam, ne laxa ſit ſegnitie, ne ſtridula ſit iracundi
ne rauca ſit temulentia. Nam hos affectus inſerit i
nobis nonnunquam educatio, victuſque ratio. F
Admonitionem accipio; ſed exſpecto quo pact
tuearis Ariſtotelem. EV. Ille quidem deſcripſit i
genere animam animantem, vegetantem ac ſentien
tem. Anima dat vitam. Sed non protinus animal e
quod vivit. Vivunt enim & ſeneſcunt, & emoriu
tur arbores, at non ſentiunt: quanquam his quoqu
nonnulli ſenſum tribuunt * ſtupidum. In adhæ
vix deprehenditur ſenſus, in ſpongia deprehendit
ab avulſoribus, in arboribus materiarum cæſor
ſenſum comperiunt, ſi quid illis credimus. Ajun
enim

Stupidum.] Hoc ſenſit Pythagoras, nec omnino diſſi
mile veri eſt.

nim, ſi palma ferias truncum arboris, quam velis cædere, quemadmodum fere ſolent materiarii, difficilius arbor inciditur, ut ſemet contraxit metu. Quod autem vivit ac ſentit, animal eſt. Nihil autem prohibet eſſe vegetabile, quod non ſentit, veluti fungi, betæ, caules. FA. Iſta ſi vivunt utcunque, ſi ſentiunt utcunque, ſi moventur cum adoleſcunt, quid prohibet, eadem dignari animalis cognomine? EV. Non ita viſum eſt majoribus, neque nobis fas eſt ab illorum placitis diſcedere, ac ne refert quidem ad hoc, quod nunc agimus. FA. At qui non feram, eandem eſſe animam ſcarabei & hominis. EV. Non eſt eadem, ô bona, ſed ratio quadantenus communis eſt. Animat, vegetat, ſenſibile reddit corpus tuum anima tua. Idem agit ſcarabei anima in ſuo corpore. Nam quod quædam aliter, aut aliud agit anima hominis, quam ſcarabei, partim in cauſſa eſt materia. Non canit, non loquitur ſcarabeus, quia caret organis ad hæc idoneis. FA. Illud igitur dicis, ſi anima ſcarabei demigraret in corpus hominis idem ageret quod agit anima humana. EV. Imo ne ſi mens quidem angelica, quemadmodum dixi. Nihil autem intereſt inter angelum & animam humanam, niſi quod hominis anima in hoc condita eſt, ut agat corpus humanum naturalibus organis inſtructum, quemadmodum anima ſcarabei non movet niſi corpus ſcarabei: Angelus non in hoc conditus eſt, ut animet corpus, ſed ut abſque corporalibus organis intelligat. FA. Num idem poteſt anima? EV. Poteſt quidem à corpore ſemota. FA. Non eſt igitur ſui juris, dum eſt in corpore. EV. Non profecto: niſi ſi quid accidat præter cammunem naturæ curſum. FA. Verum tu mihi pro una anima plures animas effudiſti, animantem, vegetantem, ſenſibilem, intelligentem, memorem, volentem, iraſcentem, concupiſcentem. Mihi ſatis erat una. EV. Ejuſdem animæ diverſæ ſunt actiones: ex his varia ſortitur cognomina. FA. Non ſatis aſſequor quod dicis. EV. At faciam ut aſſequaris. Tu in cubiculo es uxor, in officina es textrix aulæorum, in taberna es aulæorum venditrix, in culina es coqua, inter famulos & famulas es domina, inter liberos es mater; & tamen hæc omnia es eadem in domo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

FA. Satis tu quidem pingui Minerva philoſopharis. Sic igitur eſt animus in corpore, quemadmodum ego in domo? Ev. Sic. FA. Atque dum ego texo in officina, non coquo in culina. Ev. Neque enim tu es anima tantum, ſed anima corpus circumferens: corpus autem non poteſt ſimul pluribus ineſſe locis: anima quoniam eſt forma ſimplex, ſic eſt toto in corpore, ut in ſingulis corporis partibus ſit tota, quamvis non idem agat per omnes partes, nec eodem modo per quomodolibet affectas. Nam ſapit ac meminit in cerebro, iraſcitur in corde, concupiſcit in hepate, audit in auribus, cernit in oculis, olfacit in naribus, guſtat in palato & lingua ſentit in omnibus partibus corporis, quæ nervaceum aliquid habent adjunctum. Neque enim ſentit in pilis, nec ſummis unguibus: ac ne pulmo quidem per ſe ſentit, nec hepar, fortaſſe nec lien. FA. Proinde in quibuſdam partibus animat tantum ac vegetat. Ev. Ita videtur. FA. Si in uno homine facit hæc omnia eadem anima, conſequitur, ut fœtus in utero materno ſtatim ut augeſcit, quod eſt vitæ ſignum, ſimul & ſentiat, & intelligat; niſi forte unius hominis initio plures ſunt animæ, deinde cæteris cedentibus, una peragit omnia. Ita ut primum homo fuerit planta, mox animal, poſtremo homo. Ev. Quod dicis, fortaſſe non abſurdum videatur Ariſtoteli. Nobis probabilius eſt, ſimul cum vita infundi rationalem animam, ſed quæ, velut igniculus, immerſa materiæ ſupra modum humidæ nondum queat exſerere vires ſuas. FA. Animus igitur illigatus eſt corpori, quod agit movetque? Ev. Non aliter quam teſtudo domui, quam circumfert. FA. Eam movet quidem, ſed ſic, ut ſimul moveatur, quemadmodum gubernator flectit navem quo vult, ſed ipſe interim cum navi movetur. Ev. Imo quemadmodum ſciurus volvit caveam rotatilem, mobilis interim & ipſe. FA. Sic & afficit anima corpus, ac viciſſim afficitur? Ev. Sane quod ad operationes attinet. FA. Ergo quod ad naturam pertinet, par eſt anima morionis, animæ Salomonis. Ev. Nihil abſurdum. FA. Itaque pares ſunt & angeli, quandoquidem carent materia, quæ parit, ut ais, inæqualitatem. Ev. Jam ſatis philoſophiæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Quin potius hæc Theologos torqueant; nos hoc agamus, quod cœpimus. Si tota mater eſſe vis, cura corpuſculum infantuli tui, quo poſteaquam ſeſe explicuit ex vaporibus mentis igniculus, bonis & commodis organis utatur. Quoties audis puerum tuum vagientem, crede, illum hoc abs te flagitare. Cum vides in pectore duos iſtos veluti fonticulos turgidos, ac lacteo liquore vel ſuapte ſponte manantes, crede, naturam admonere te tui officii. Alioqui cum infans jam fari meditabitur, ac blanda balbutie te mammam vocabit, qua fronte hoc audies ab eo, cui mammam negaris, & ad conducticiam mammam relegaris, perinde quaſi capræ aut ovi ſubjeciſſes? Ubi jam erit fandi potens, quid ſi te pro matre vocet ſemimatrem? Virgam expedies, opinor. Atqui vix ſemimater eſt, quæ recuſat alere, quod peperit. Potior genituræ pars eſt nutricatio teneri puelli. Alitur enim non ſolum lacte, ſed & fragrantia materni corporis; requirit eundem liquorem jam notum & familiarem, quem hauſit in corpore, & unde coaluit. Atque ego quidem ſum in hac ſententia, ut exiſtimem, in pueris ex lactis natura & indolem vitiari, non aliter quam in frugibus & plantis terræ ſuccus mutat ingenium ejus quod alit. An putas, temere vulgo dici, Iſte malitiam cum lacte nutricis imbibit? Ne illud quidem opinor, quod à Græcis dici ſolet, Ut nutrices: cum ſignificant, aliquem male paſci: paullulum enim præmanſi in os inſerunt infantis, maximam partem deglutiunt ipſæ. Proinde ne peperit quidem, quæ quod nixa eſt, mox abjicit. Iſtuc enim abortire eſt, non parere. Et in tales fœminas mihi competere Græcorum videtur etymologia, qui μήτηρ dici putant à μὴ τηρεῖν, hoc eſt, à non ſervando. Nam prorſus conducticiam nutricem infantulo adhuc à matre tepenti adſciſcere, genus eſt expoſitionis. FA. Accederem, ni delecta eſſet mulier, in qua nihil deſideres. EV. Ut nihil referat, quod lac bibat mollis infantia, quam ſalivam cum præmanſo cibo deglutiat; ut talis contigerit nutrix qualem haud ſcio an ulla reperiatur; an putas, ullam eſſe, quæ nutricationis omne tædium devorare poſſit, quemadmodum mater? ſordes, aſſeſſiones, vagitus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

gitus morbos, ſervandi nunquam ſatis diligentem curam? Si eſt quæ pariter amet ut mater, erit quæ pariter curet. Quin & illud fiet ut ſegnius amet te filius, nativa illa caritate velut in duas matres diſtracta: nec tu ſimili pietate duceris erga filium, ut jam grandior minus libenter ſit optemperaturus juſſis tuis, & tu frigidius illius curam habitura, in cujus moribus fortaſſe videbis nutricem. Præcipuus autem diſcendi gradus eſt mutuus inter docentem ac diſcentem amor. Ergo ſi nihil deceſſerit illi nativæ pietatis fragrantiæ, facilius illi inſtillabis præcepta recte vivendi. Neque enim heic parum valet mater, vel ob hoc, quod materiam tractet molliſſimam, & in omnia ſequacem. FA. Ut video, non tam facilis eſt res peperiſſe, quam vulgus exiſtimat. EV. Si mihi parum habes fidei, en tibi Paulus aperte de muliere loquens: Salva, inquit, fiet per liberorum generationem. FA. Salva eſt igitur quæ peperit? EV. Nequaquam; ſed addit, ſi liberi permanſerint in fide. Nondum abſolviſti genitricis munus, niſi primum tenerum corpuſculum filii, mox animum æque mollem recta educatione finxeris. FA. Atqui iſtuc matribus in manu non eſt, ut filii perſeverent in pietate. EV. Fortaſſis; ſed tantum habet momenti vigilans admonitio, ut Paulus exiſtimet; matribus imputandum, ſi liberi degenerent à piis moribus. Denique, ſi præſtiteris quod in te ſitum eſt, Deus opem ſuam conjunget cum tua diligentia. FA. Mihi quidem, Eutrapele, tua perſuaſit oratio, ſi queas idem perſuadere parentibus & marito. EV. Iſtuc ad me recipio, modo tu me tuo juves ſuffragio. FA. Polliceor. EV. Sed licetne videre puellum? FA. Licet maxime. Heus Syriſca, voca nutricem una cum infante. EV. Scitus admodum puer. Vulgo dicitur veniam deberi primum experienti. At tu prima ſtatim experientia ſummam artis expreſſiſti. FA. Non eſt ſculptilis imago, ut arte ſit opus. EV. Verum; ſed fuſile ſigillum eſt. Utcunque res habet, feliciſſime cecidit. utinam pari felicitate cadant imagines, quas intexis aulæis! FA. At tu contra felicius pingis, quam gignis. EV. Sic viſum eſt naturæ cum omnibus paria facere. Quam ſolicita eſt natura, ne quid pereat! Duos homines

mines in uno repræſentavit: naſus & oculi patrem referunt, frons ac mentum matrem exprimunt. An tu poſſes hoc tam carum pignus alienæ fidei concredere? Mihi bis crudeles videntur eſſe, quæ id facere ſuſtinent. Quandoquidem non ſolum faciunt id infantis, quem ablegant, periculo, verum etiam ſuo, propterea quod in his lac averſione corruptum ſæpe numero periculoſos morbos pariat. Itaque fit, ut dum unius formæ corporis conſulunt, parum conſulant duorum corporum vitæ: dumque cavent, ne contingat præproperum ſenium, conjiciunt ſeſe in mortem præproperam. Quod eſt inditum puero nomen? FA. Cornelius. EV. Hoc erat nomen avi paterni. Utinam virum integerrimum & moribus nobis referat! FA. Dabitur opera, quod quidem in nobis erit. Sed heus Eutrapele, unum quiddam obnixe te rogarim. EV. Imo puta, me tuum eſſe mancipium; imperabis & impetrabis quæ voles. FA. Proinde non prius te * manumittam, quam hoc mihi beneficium cœptum abſolvas. EV. Quodnam? FA. Ut præſcribas mihi primum, quibus rationibus queam infantis valetudini conſulere: deinde cum erit firmior, quibus rudimentis ad pietatem præparandus ſit rudis animus. EV. Id faciam lubens, pro mea quidem ſapientia; ſed proximo colloquio; nunc orator adeo maritum ac parentes. FA. Precor exorator ut ſies.

Manumittam.] Quia dixerat ſe mancipium.

Peregrinatio Religionis ergo.

MENEDEMUS, OGYGIUS.

ME. Quid hoc novæ rei? Nonne Ogygium vicinum meum video, jam totos ſex menſes non viſum cuiquam? interiſſe rumor erat. Ipſus eſt, niſi prorſus hallucinor. Adibo ac ſalvere jubebo. Salvus ſis, Ogygi. OG. Salve & tu Menedeme. ME. Quæ regio te nobis reddit incolumem? Nam triſtis rumor heic ſparſerat, te navigaſſe Stygiam paludem. OG. Imo gratia ſuperis, ſic interim valui, ut vix unquam antehac melius. ME. Ita ſemper vanitatis coarguas ejuſmodi rumores. Sed quid iſtuc ornatus eſt? obſitus es conchis * imbricatis, ſtan-

Imbricatis.] Id eſt, imbricum ſpecie variegatis. Vide Plinium lib. 9. cap. 33. de mira varietate concharum.

neis ac plumbeis imaginibus oppletus undique, * culmeis ornatus torquibus; brachium habet * ova ſerpentum. OG. Viſi divum Jacobum Compoſtellanum, & hinc reverſus, Virginem Parathalaſſiam apud Anglos percelebrem. quin potius hanc reviſi: nam ante annos tres inviſeram. ME. Animi gratia, ut arbitror. OG. Imo religionis cauſſa. ME. Iſtam, opinor, religionem docuerunt te Græcæ litteræ. OG. Mater uxoris voto ſeſe obſtrinxerat, ut ſi filia peperiſſet maſculum vitalem, ego divo Jacobo præſens præſenti ſalutem dicerem, & gratias agerem. ME. Salutaſti divum tuo dumtaxat, & ſocrus nomine? OG. Imo totius familiæ verbis. ME. Equidem arbitror, nihilo minus ſalutis fututum fuiſſe familiæ, etiamſi Jacobum inſalutatum reliquiſſes. Sed obſecro, quid reſpondit agenti gratias? OG. Nihil, ſed offerenti munus viſus eſt arridere, & capite leviter annuere; ſimulque porrexit hoc imbricatum putamen. ME. Cur iſta potius donat, quam alia? OG. Quoniam his abundat ſuggerente vicino mari. ME. O benignum divum, qui & obſtetricatur parturientibus, & operam dat hoſpitibus! Verum quodnam iſtuc novum vovendi genus, ut otioſus aliis laborem imponat aliquis? Si tu te voto adſtringeres, ut ſi quod ageres feliciter cederet, ego jejunarem bis in hebdomade, an credis me facturum quod voviſſes? OG. Non credo, etiamſi tu ipſe tuo nomine voviſſes. Nam tibi divis * os oblinere ludus eſt. At ſocrus eſt; mos gerendus erat. Noſti mulierum affectus, & mea quoque referebat. ME. Si non præſtitiſſes votum, quid erat periculi? OG. Non poterat me divus vocare in jus, fateor: ſed poterat in poſterum eſſe ſurdus ad vota mea, aut tacitus aliquid calamitatis immittere in meam familiam. Noſti principum mores. ME. Dic mihi, quid valet agitque vir optimus Jacobus? OG. Multo frigidius ſolito. ME. Quid eſt in cauſſa? ſenium?

OG.

Culmeis.] E ſtramine factis.

Ova ſerpentum.] Significat globulos, quibus utuntur ad numerandas preces. Sic enim ova ſerpentum, quum prodeunt, cohærent.

Os oblinere.] Pro fallere. Vide Chiliadas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

OG. Nugator, ſcis, divos non ſeneſcere. Verum hæc nova perſuaſio, quæ late per orbem divagatur, facit ut infrequentius ſalutetur ſolito: & ſi qui veniunt, ſalutant tantum; nihil aut quam minimum donant, dictitantes, eam pecuniam rectius collocari in egenos. ME. * Impia perſuaſio! OG. Itaque tantus Apoſtolus, qui ſolet totus gemmis & auro fulgere, nunc ſtat ligneus, vix ſebaceam habens candelam. ME. Si verum eſt, quod audio, periculum eſt, ne reliquis divis idem veniat uſu. OG. Imo circumfertur epiſtola, quam hac de re ſcripſit ipſa Virgo Maria. ME. Quæ Maria? OG. Quæ cognomen habet à lapide. ME. Apud Rauracos, ni fallor. OG. Ea eſt. ME. Lapideam igitur divam mihi narras. Sed cui ſcripſit? OG. Nomen ipſa indicat epiſtola. ME. Per quem miſſa eſt? OG. Haud dubie quin per angelum, qui poſuerat ſcriptam in ſuggeſto, unde concionatur is ad quem ſcripta eſt. Et ne quid fraudis ſuſpiceris, videbis epiſtolam * αὐτόγραφον. ME. Itane agnoſcis manum angeli, qui eſt Virgini ab epiſtolis? OG. Quid ni? ME. Quo tandem argumento? OG. Legi Epitaphium Bedæ, quod ab angelo inſculptum eſt: elementorum figuræ per omnia congruunt. Legi & ſyngrapham divo * Ægidio miſſam: congruunt. An non hæc ſatis arguunt rem? ME. Faſne eſt inſpicere? OG Fas, ſi dejeres te taciturum. ME. Oh lapidi dixeris. OG. Jam ſunt & * lapides hoc nomine infames, quod nihil celent. ME. Muto igitur dicito, ſi lapidi parum fidis. OG. Hac lege recitabo: tu fac utramque arrigas aurem. ME. Arrexi. OG. Maria mater Jeſu Glaucopluto S. D. Quod

 Luthe-

Impia perſuaſio.] Ironia eſt; quum ſit admodum pia.

Αὐτόγραφον.] Id eſt, ab ipſa ſcriptam: quemadmodum oracula dicuntur αὐτόφωνα, ab ipſo Deo reddita voce. *Virgil.* Ipſa canas oro.

Ægidio miſſam.] Nota eſt fabula de Carolo Magno; qui quum deſperaret veniam admiſſorum, S. Ægidius impetravit ſyngrapham ab angelo, continentem hunc verſiculum: Ægidii merito Caroli peccata remitto.

Lapides hoc nomine infames.] Sentit de Lydio lapide qui dicitur index: is prodit aurum ſubæratum aut imitaticium. Lege apud Ovidium fabulam de Batto in lapidem verſo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Lutherum ſecutus ſtrenue ſuades, ſupervacaneum
eſſe invocare divos, à me quidem iſto nomine bo
nam magnamque iniiſti gratiam, ſcito. Nam ante
hac tantum non enecabar improbis mortalium op
plorationibus. Ab una poſtulabantur omnia, qua
filius meus ſemper infans eſſet, quia talis fingitur
pingiturque in ſinu meo, ut ex nutu matris adhu
pendeat, neque quidquam auſit negare petenti, v
delicet metuens, ne ſi quid neget roganti, ego vi
ciſſim ipſi negem mammam ſitienti. Et nonnun
quam ea petunt à virgine, quæ verecundus juven
vix auderet petere à lena, quæque me pudet litter
committere. Interim negotiator lucri cauſſa navi
gaturus in Hiſpaniam, committit mihi pudicitia
ſuæ concubinæ. Et virgo deo ſacra, abjecto vel
fugam adornans, deponit apud me famam integri
tatis ſuæ, quam ipſa tendit proſtituere. Occlama
mihi miles impius, & ad lanienam conductus, Beat
virgo da prædam opimam, Occlamat aleator, Fa
ve, diva; pars lucri tibi decidetur. Et ſi parum fa
veat alea, me conviciis lacerant, maleque precan
tur, quæ non adfuerim ſceleri. Occlamat quæ quæ
ſtui turpi ſemet exponit, Da proventum uberem. S
quid negem, illico reclamant, Ergo ne ſis mater mi
ſericordiæ. aliorum vota non tam impia ſunt quam
inepta. Clamat innupta: Maria, da mihi formoſum
ac divitem ſponſum. Clamat nupta: Da mihi bel-
los catulos. Clamat gravida: Da mihi facilem par-
tum. Clamat anus: Da diu vivere ſine tuſſi ſitique.
Clamat ſenex delirus: Da repubeſcere. Clamat phi-
loſophus: Da nodos inſolubiles nectere. Clamat ſa-
cerdos: Da ſacerdotium opimum. Clamat epiſco-
pus: Serva meam eccleſiam. Clamat nauta: Da pro-
ſperos curſus. Clamat præfectus: Oſtende mihi fi-
lium tuum antequam moriar. Clamat aulicus: Da
vere confiteri in mortis articulo. Clamat ruſticus,
Da tempeſtivam pluviam. Clamat ruſtica: Serva
gregem & armentum incolume. Si quid renuo, illi-
co ſum crudelis. Si relego ad filium, audio: Vult
ille quidquid tu vis. Itane ego ſola & mulier, &
virgo, dabo operam navigantibus, belligerantibus,
negotiantibus, ludentibus aleam, nubentibus, partu
rientibus, ſatrapis, regibus & agricolis? Atqui quod

dixi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ixi, minimum eſt præ his quæ patior. Sed his ne-otiis nunc multo minus gravor: quo quidem nomi-e tibi gratias agerem maximas, niſi commodum oc incommodum majus ſecum traheret: plus eſt o-i, ſed minus eſt honorum, minus eſt opum. Ante ſa-itabar Regina cælorum, Domina mundi: nunc vix paucis audio, Ave Maria. Ante veſtiebar gemmis k auro, abundabam mutatoriis, deferebantur aurea emmeaque donaria: nunc vix tegor dimidiato pal-olo, eoque corroſo à muribus. Proventus autem nnui vix tantum eſt, ut alam miſerum *æditumm, ui accendat lucernulam aut candelam ſebaceam. Atque hæc tamen poterant ferri, ni majora etiam noliri dicereris. Huc tendis, ut ajunt, ut quidquid ſquam eſt divorum, exigas ex ædibus ſacris. Etiam tque etiam vide quid agas. Non deeſt aliis divis uo ſuam ulciſcantur injuriam. Ejectus è templo Petrus, poteſt tibi viciſſim occludere regni cœleſtis ſtium. Paulus habet gladium; Bartholomæus cul-ro armatus eſt; Gulielmus ſub pallio monachi to-us armatus eſt, non ſine gravi lancea. Quid autem gas cum Georgio, & equite & *cataphracto, haſta imul & gladio formidabili? Nec inermis eſt An-onius, *habet ſacrum ignem. Sunt item & cæteris ua vel arma, vel mala, quæ, quibus volunt, immit-unt. Me vero quantumvis inermem, non tamen eji-ies, niſi ſimul ejecto filio, quem ulnis teneo. Ab oc non me patiar divelli: aut hunc una mecum ex-rudes, aut utrumque relinques, niſi mavis habere emplum ſine Chriſto. Hæc te ſcire volui: tu cogita, uid mihi reſpondendum cenſeas. Nam mihi pla-ne res cordi eſt. Ex æde noſtra lapidea, Calendis Auguſti, anno filii mei paſſi 1524. Virgo lapidea mea manu ſubſcripſi. ME. Minax profecto ac for-midabilis epiſtola. Cavebit, opinor, Glaucoplutus

OG. Si

Æditumm.] Quem vete-es, ut indicat Varro, Ædi-timum vocabant. Cuſtos erat tuendæ ſacræ ædis.

Cataphracto.] Id eſt, gra-vi armatura munito.

Habet ſacrum ignem.] Hoc nim nomine ſanctum il-lum amabilem reddidere formidabilem; quemad-modum Johannem Bapti-ſtam præter alios, morbo comitiali, Hubertum hy-drophobo, item alios aliis malis. Et hæc vertimus in quæſtum noſtrum, cujus ſtudioſiores ſumus quam ſervandarum animarum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

OG. Si ſapit. ME. Quam ob rem non eadem re ſcripſit huic optimus ille Jacobus? OG. Neſcio nisi quod longius abeſt. & his temporibus inter piuntur omnes epiſtolæ. ME. Sed quis Deus te r degit in Angliam? OG. Ventus illuc invitabat n re ſecundus, atque id propemodum eram pollicit divæ Parathalaſſiæ, me poſt biennium ipſam rev ſurum. ME. Quid petiturus ab illa? OG. Nihil n vi, niſi illa vulgaria, familiam incolumem, re uberiorem, longævam lætamque vitam in hoc ſ culo, & perennem felicitatem in futuro. ME. N poterat eadem præſtare Virgo mater apud nos Habet Antverpiæ templum longe auguſtius, qua in Parathalaſſo. OG. Haud nego poſſe, verum ali in locis alia largitur, ſive ſic viſum eſt animo illius ſive, ut eſt benigna, ſemet in hoc noſtris affectib accommodat. ME. De Jacobo frequenter audiv ſed obſecro te, deſcribe mihi regnum iſtius Par thalaſſiæ. OG. Equidem expediam quam poter pauciſſimis. Celeberrimum nomen eſt per unive ſam Angliam; nec temere reperias in ea inſula q ſperet res ſuas fore ſalvas, quin illam quotann aliquo munuſculo pro facultatum modulo ſalutari ME. Ubi habet? OG. Ad extremum Angliæ f nem, inter Occidentem & Septemtrionem, hau procul à mari, paſſuum fere tribus milibus. Vicu eſt vix alia re victitans, quam commeantium fre quentia. Collegium eſt Canonicorum, ſed quibu à Latinis regulæ cognomen additur; medium ge nus inter monachos, & canonicos, quos ſeculare appellant. ME. Amphibios mihi narras; quod ge nus eſt fiber. OG. Imo & crocodilus. Sed omiſſi cavillis, tribus verbis expediam quod vis. In odioſ canonici ſunt, in favorabilibus monachi. ME. A huc mihi quidem ænigma refers. OG. Quin ad dam * Apodixim mathematicam. Si Romanu pontifex fulmine feriat omnes monachos, tum ca nonici fuerint, non monachi: Sin idem permitta omnibus monachis uxorem ducere, tum fuerin monachi. ME. O novos favores: utinam abdu cant & meam! OG. Sed ut ad rem: Collegiu ho

Apodixim.] Apodixis, demonſtratio eſt, quæ proprie fit Mathematicis p litteras depictas.

oc vix alios habet proventus, quam ex liberali-
ate Virginis. Nam majora quidem donaria ſer-
antur. Cæterum ſi quid eſt nummorum, aut levio-
is pretii, cedit in alimoniam gregis & præfecti,
uem illi Priorem vocant. ME. Probæ vitæ?
OG. Non illaudatæ; pietate ditiores, quam an-
uo cenſu. Templum eſt nitidum & elegans; ve-
um in eo non habitat Virgo, ſed illud honoris
ratia ceſſit filio. Illa ſuum habet templum, ut
lextra ſit filio. ME. Dextra? Quo igitur ſpectat
ilius? OG. Bene mones. Cum occidentem ſpectat,
lextram habet matrem: ubi ſe vertit ad Solis ex-
ortum, ſiniſtra eſt. Nec heic tamen habitat; non-
lum enim ædificium eſt abſolutum, & locus eſt un-
lique perflabilis, patentibus oſtiis, patentibus fe-
neſtris; & in propinquo eſt Oceanus ventorum pa-
ter. ME. Durum. ubi igitur habet illa? OG. In
eo templo, quod inabſolutum dixi, eſt ſacellum
anguſtum, ligneo tabulatu conſtructum, ad utrum-
que latus per anguſtum oſtiolum admittens ſalu-
tatores. Lumen eſt exiguum, nec fere niſi ex ce-
reis; fragrat odor naribus gratiſſimus. ME. Hæc
omnia congruunt religioni. OG. Imo ſi introſpi-
cias, Menedeme, dicas divorum eſſe ſedem, adeo
gemmis, auro argentoque nitent omnia. ME. Ac-
cendis animum, ut eo me conferam. OG. Haud
pœnituerit itineris. ME. Nihil eſt illic olei ſacri?
OG. Inepte. Oleum iſtud non reſudat niſi è ſepul-
cris divorum, velut Andreæ & Catharinæ. Maria
ſepulta non eſt. ME. Erravi, fateor. Sed abſolve
fabulam. OG. Quo latius ſe ſpargat religio, alia
aliis locis oſtenduntur. ME. Et fortaſſis ut ube-
rior ſit largitio, juxta illud, *Fit cito per multas
præda petita manus.* OG. Et nuſquam non præſto
ſunt myſtagogi. ME. Ex canonicis? OG. Ne-
quaquam: illi non adhibentur, ne per occaſionem
religionis alienentur à religione, ac dum obſer-
vant Virginem, parum ipſi conſulant ſuæ virgini-
tati. Tantum in intimo ſacello, quod dixi concla-
ve divæ Virginis, adſtat altari canonicus quidam.
ME. In quem uſum? OG. Ut recipiat ſervetque
quod datur. ME. An dant qui nolint? OG. Mi-
nime; ſed nonnullos pius quidam pudor huc adi-
git,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

git, ut dent adſtante quopiam, non daturi ſi t
ſtis abeſſet: aut largius dant aliquanto, quam era
daturi. ME. Affectum humanum dicis, & mihi no
inexpertum. OG. Imo vero ſunt quidem adeo d
dici ſanctiſſimæ Virgini, ut dum ſimulant, ſeſe m
nus imponere altari, mira dexteritate ſuffurent
quod alius poſuerat. ME. Fac, nullum adſtare; a
non in tales illico fulminaret Virgo? OG. Q
magis id faceret Virgo, quam ipſe pater æthereu
quem non verentur nudare ſuis ornamentis, v
perfoſſo templi pariete? ME. Non ſatis mihi co
ſtat, utrum magis debeam admirari, illorumne in
piam confidentiam, an Dei lenitatem. OG. Ad l
tus itaque Septentrionale porta quædam eſt, n
templi, ne quid erres, ſed ſepti, quo tota claudit
area templo adjacens. Ea oſtiolum habet perpuſi
lum, quale videmus in valvis nobilium, ut qui ve
ingredi, primum tibiam periculo exponere cogatu
deinde caput etiam ſubmittat. ME. Profecto t
tum non fuerit ad hoſtem ingredi per tale oſtiolu
OG. Recte conjectas. Narrabat myſtagogus, oli
virum equeſtris ordinis, equo inſidentem, per h
oſtium elapſum è manibus inimici, qui jam fugien
imminebat. Ibi miſer deſperans ſui, ſubita cog
tatione ſalutem ſuam commendavit divæ Virgin
quæ erat in proximo. Nam ad hujus aram fuge
decreverat, ſi valva patuiſſet. Et ecce rem inaud
tam. Subito totus eques erat intra ſepta templi, a
tero fruſtra foris inſaniente. ME. Et faciebat ta
admirandæ narrationis fidem? OG. Maxime. M
Id quidem non admodum facile apud te homine
philoſophum. OG. Oſtendebat in oſtio lamina
cupream clavis affixam, quæ habebat imagine
equitis ſervati, eoque cultu quo tum Anglica ge
utebatur, quem & in vetuſtioribus picturis vid
mus: quæ ſi non mentiuntur, frigebant id ætat
tonſores, & qui pannos tingunt ac texunt. M
Quî ſic? OG. Quia barbatus erat non aliter qua
capræ; & univerſa veſtis nullam habebat ruga
adeoque non erat major corpore, ut ſtrictu corp
ipſum redderet anguſtius. Erat & altera lamin
cellæ figuram ac magnitudinem referens. ME. Ja
dubitare fas non erat. OG. Subter oſtiolum e

c

cratis ferrea, quæ peditem tantum tranſmitteret. Non conveniebat ut equus poſt eum calcaret locum quem prior eques Virgini conſecraſſet. ME. Et merito. OG. Hinc ad orientem eſt ſacellum prodigiis plenum: eo me confero. Excipit alius myſtagogus. Illic oravimus pauliſper. Mox exhibetur nobis articulus humani digiti, è tribus maximi: exoſculor: deinde rogo cujus ſint reliquiæ. Ait, Sancti Petri. Num Apoſtoli, inquam? Ajebat. Deinde contemplans magnitudinem articuli, qui gigantis videri potuerit: Oportuit, inquam, Petrum fuiſſe virum prægrandi corpore. Ad hanc vocem è comitibus quidam in cachinnum ſolutus eſt: id certe moleſte tuli. Nam ſi is ſiluiſſet, ædituus nos nihil celaſſet reliquorum. Eum tamen utcunque placavimus, datis aliquot drachmis. Ante ædiculam erat tectum, quod ajebat hiberno tempore, cum nix obtexiſſet omnia, eo ſubito fuiſſe delatum è longinquo. Sub eo tecto putei duo ad ſummum pleni: fontis venam ajunt eſſe ſacram divæ Virgini; liquor eſt mire frigidus, efficax medicando capitis ſtomachique doloribus. ME. Si frigida medetur doloribus capitis & ſtomachi, poſthac & oleum extinguet incendium. OG. Miraculum audis, ô bone: alioqui quid eſſet miraculi, ſi frigida ſedaret ſitim? ME. Et iſta ſane eſt una pars fabulæ. OG. Affirmabant, eum fontem derepente proſilîſſe è terra juſſu ſanctiſſimæ Virginis. Ego cuncta diligenter circumſpiciens, rogabam, quot eſſent anni, quod ea domuncula fuiſſet eò deportata: dixit, aliquot ſecula. Alioqui parietes, inquam, non præ ſe ferunt aliquid vetuſtatis. Non repugnabat. Ne columnæ quidem hæ ligneæ: Non negabat eſſe nuper poſitas, & res ipſa loquebatur. Deinde hæc, inquam, tecti culmea arundineaque materia videtur eſſe recentior. Aſſentiebatur. Ac ne trabes quidem hæ, inquam, tranſverſæ, nec ipſa tigna quæ culmos ſuſtinent, videntur ante multos annos poſita. Annuebat. Atqui cum jam nulla caſæ pars ſupereſſet; Unde igitur conſtat, inquam, hanc eſſe caſulam illam è longinquo delatam? ME. Obſecro quomodo ſeſe ab hoc nodo expediebat ædituus? OG. Scilicet incunctanter ille oſtendit nobis pervetuſtam urſipellem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

lem tignis affixam; ac propemodum irriſit noſtram tarditatem, qui ad tam manifeſtum argumentum non haberemus oculos. Itaque perſuaſi, & tarditatis culpam deprecati, vertimus nos ad cœleſte Lac beatæ Virginis. ME. O matrem filii ſimillimam! ille nobis tantum ſanguinis ſui reliquit in terris; hæc tantum lactis, quantum vix credibile eſt eſſe poſſe uni mulieri uniparæ etiamſi nihil bibiſſet infans. OG. Idem cauſſantur de cruce Domini, quæ privatim ac publice tot locis oſtenditur, ut ſi fragmenta conferantur in unum, navis onerariæ juſtum onus videri poſſint; & tamen totam crucem ſuam bajulavit Dominus. ME. An non tibi quoque mirum videtur? OG. Novum fortaſſe dici poſſit, mirum nequaquam, cum Dominus, qui hæc auget pro ſuo arbitrio, ſit omnipotens. ME. Pie tu quidem interpretaris: at ego vereor ne multa talia fingantur ad quæſtum. OG. Non arbitror, Deum paſſurum, ſi quis ipſum ad iſtum irrideat modum. ME. Imo cum à ſacrilegis ſpoliatur & mater & filius & pater & ſpiritus, ne tantulum quidem ſeſe commovent interdum, ut vel nutu, vel crepitu deterreant ſceleſtos. Tanta eſt numinis lenitas. OG. Sic eſt, ſed audi reliqua. Id lac ſervatur in altari ſummo; in cujus medio Chriſtus, ad dextram mater, honoris gratia. Lac enim matrem repræſentat. ME. Conſpicuum eſt igitur. OG. Videlicet incluſum cryſtallo. ME. Liquidum igitur. OG. Quid liquidum mihi narras cum fuſum ſit ante annos mille quingentos? Concretum eſt, dicas cretam tritam, alboque ovi temperatam. ME. Quin igitur nudum oſtentant? OG. Ne contaminetur virorum oſculis lac virgineum. ME. Probe dicis. Nam ſunt, opinor, qui os admoveant nec purum, nec virgineum. OG. Ubi nos videt myſtagogus, accurrit, lineam veſtem induit, ſacram ſtolam addidit cervici, procubuit religioſe, & adoravit: mox nobis lac ſacroſanctum oſculandum porrexit. Heic in extremo altaris gradu religioſe procubuimus & ipſi; Chriſtoque primum ſalutato, Virginem oratiuncula tali, quam in hoc ipſum pararam, appellavimus: Virgo parens, quæ tuis virgineis uberibus lactare meruiſti cœli terræque dominum filium tuum Jeſum, optamus,

mus, ut illius ſanguine purificati proficiamus & nos ad felicem illam infantiam columbinæ ſimplicitatis, quæ neſcia malitiæ, fraudis ac doli, lac Euangelicæ doctrinæ concupiſcit aſſidue, donec proficiat in virum perfectum, in menſuram plenitudinis Chriſti, cujus felici conſortio frueris in æternum, cum Patre & Spiritu ſancto. Amen. ME. Pia ſane deprecatio. Quid illa? OG. Viſus eſt uterque annuere, niſi me fallebant oculi. Nam ſubſilire videbatur ſacrum lac, & candidior aliquanto affulgebat Euchariſtia. Interim myſtagogus ad nos acceſſit, tacitus quidem, ſed tabellam porrigens, qualem apud Germanos offerunt qui in pontibus * telos exigunt. ME. Equidem ſæpenumero male precatus ſum illis petacibus tabellis, cum per Germaniam iter facerem. OG. Dedimus drachmas aliquot, quas ille obtulit Virgini. Mox per interpretem ejus linguæ pulcre peritum, & juvenem blandæ cujuſdam eloquentiæ, (nomen erat, ni fallor, Robertus Aldriſius) percunctatus ſum, quam potui civiliſſime, quibus argumentis cognitum haberet, hoc eſſe lac Virginis. Id ego ſane pio ſtudio ſcire cupiebam, quo poſſem impiis quibuſdam hæc omnia ridere ſolitis os obturare. Primum * myſtagogus obducta fronte obticuit: juſſi ut interpres inſtaret; ſed blandius etiam. Ille vero blandiſſime, adeo ut ſi matrem ipſam nuper puerperam talibus verbis appellaſſet, non fuerit ægre latura. At myſtagogus tanquam afflatus numine quopiam, nos intuens oculis ſtupentibus, ac velut horrore vocem blaſphemam execrantibus. Quid opus, inquit, iſta percunctari, cum habeatis tabulam authenticam? Et omnino videbatur nos ut hæreticos ejecturus, niſi drachmæ deliniſſent hominis ferociam. ME. Quid vos interim? OG. Nos? quid cenſes? Non aliter quam fuſte icti, aut fulmine tacti, noſmet illinc ſubduximus, ſuppliciter audaciæ veniam comprecati: ſic enim convenit in rebus ſacris. Inde proficiſcimur ad ædiculam, hoſpitium divæ Virginis. Huc euntibus aperit ſeſe quidam hierophanta ex illis minoribus; noſque

Telos.] Τέλος, Id eſt, tributum ſive vectigal.

Myſtagogus.] Qui oſtendit arcana: qui & hierophanta dicitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

veluti noſcitans intuetur: aliquantulum progreſſis ocurrit alius, itidem contemplans nos: poſt etiam tertius. ME. Fortaſſe cupiebant te pingere. OG. At ego longe diverſum ſuſpicabar. ME. Quid iſtuc? OG. Sacrilegum quempiam ſuppilaſſe non nihil *ex mundo ſacræ Virginis, & in me ſuſpicionem intentam eſſe. Itaque ſacellum ingreſſus, tali precatiuncula ſaluto matrem Virginem: O ſola fœminarum omnium mater & virgo, mater feliciſſima, virgo puriſſima; nunc te puram impuri viſimus, ſalutamus, donariolis noſtris utcunque colimus: utinam donet nobis filius tuus, ut ſanctiſſimos tuos mores imitantes, mereamur & nos per Spiritus Sancti gratiam ſpiritualiter dominum Jeſum intimis animi viſceribus concipere, ſemelque conceptum nunquam amittere. Amen. Simulque exoſculatus aram, depoſui drachmas aliquot, & abii. LE. Quid heic Virgo? Nullone nutu dedit ſignum auditæ precatiunculæ? OG. Lumen, ut dixi, erat ambiguum, & illa ſtabat in tenebris ad dextrum latus altaris. Poſtremo me ſic dejecerat oratio prioris myſtagogi, ut non auderem oculos attollere. ME. Iſtius igitur profectionis non erat admodum lætus exitus. OG. Imo multo lætiſſimus. ME. Reddidiſti animum: nam mihi quoque *cor in genua deciderat, ut tuus loquitur Homerus. OG. A prandio repetimus templum. ME. Audebas, ſuſpectus ſacrilegii? OG. Fortaſſis. ſed ipſe mihi ſuſpectus non eram. Neſcit pavorem Mens ſibi bene conſcia. Trahebat me tabulæ viſendæ cupiditas, ad quam myſtagogus nos relegarat. Eam diu quæſitam tandem invenimus: verum in alto defixam, ut non quibuſlibet oculis legi poſſet. Mihi tales ſunt oculi, ut nec lynceus dici poſſim, nec omnino luſcioſus. Itaque legentem Aldriſium oculis obiter affectatus ſum, nec illi ſatis fidens in re tanta. ME. Excuſſa eſt omnis dubitatio? OG. Puduit me mei, qui ſubdubitaſſem; adeo res tota

Ex mundo.] Ex ornamentis. Dicitur autem mundus muliebris,

Cor in genua.] Ex Iliadio. Τάρβησαν πᾶσιν δὲ παρὰ ποσὶ κάππεσε θυμός. Id eſt, Expaverunt: omnibus autem in pedes decidit animus.

tota illi ponebatur ob oculos; nomen, locus, res ut erat ordine geſta: breviter, nihil omiſſum. Dictus eſt Gulielmus Lutetiæ natus, vir pius cum alias, tum præcipue religioſus in conquirendis toto orbe divorum reliquiis. Is peragratis regionibus plurimis, monaſteriis ac templis undique luſtratis, tandem pervenit Conſtantinopolim. Nam hujus Gulielmi frater illic agebat Epiſcopum. Is jam adornantem reditum admonuit, eſſe virginem quandam Deo dicatam, quæ lac haberet Virginis matris: abunde felicem futurum ſi vel precario, vel pretio, vel arte, portionem aliquam poſſet nanciſci. Nam cæteras reliquias omnes, quas hactenus collegerat, nihil eſſe ad tam ſacrum lac. Ibi Gulielmus non conquievit, donec exorat dimidium ejus lactis. Eo theſauro plus quam Cræſus ſibi videbatur. ME. Quidni? & quidem præter ſpem. OG. Recta domum properat: in itinere morbus occupat. ME. Ut nihil eſt in rebus humanis nec diu, nec undiquaque felix! OG. Ubi videt periculum, accerſit clam Gallum, fidiſſimum ejus peregrinationis comitem. Et religioſe ſtipulatur ſilentium: committit illi lac, ea lege, ut ſi incolumis domum redeat, deponat eum theſaurum in ara divæ Virginis, quæ colitur Lutetiæ in auguſto templo utrinque Sequanam præterlabentem intuens: & amnis ipſe videtur honoris gratia decedere numini Virginis. Ut rem in pauca conferam, ſepultus eſt Gulielmus. alter properat, & hunc morbus corripit. Is deſperans ſui, tradit Anglo comiti lac, ſed multis obteſtationibus adſtricto, ut faceret quod fuerat ipſe facturus. Moritur hic; recipit ille, & in aram deponit lac canonicis ejus loci præſentibus, qui tum temporis adhuc dicebantur regulares, quales adhuc ſunt apud Divam Genovefam. Ab his impetravit lactis dimidium. Id delatum in Angliam, tandem in Parathalaſſum detulit, huc vocante mentem illius afflatu ſpiritus. ME. Pulcre certe ſibi conſtat hæc narratio. OG. Imo ne qua reſidere poſſet dubitatio, adſcripta erant nomina epiſcoporum à ſuffragiis, qui lac illud inviſentibus non abſque munuſculo, tantum impartierunt relaxationis, quantum ex ſuo dimenſo largiri poſſunt. ME.

Quantum id eſt? OG. Dierum quadraginta. ME. Etiam * apud inferos dies eſt? OG. Certe tempus eſt. ME. Ubi totum hoc dimenſum ſeme fuerint elargiti, non ſupereſt quod largiantur OG. Minime, Subſcatet enim ſubinde quod dent ac plane diverſum quiddam accidit heic atque i dolio * Danaïdum. Illud enim cum continente impleatur, ſemper tamen inane eſt: hinc ſi ſempe haurias, nihilo tamen minus eſt in dolio. ME. S centum hominum millibus largiantur quadragin ta, ſinguli tantundem habent? OG. Tantundem ME. Et ſi qui ante prandium acceperunt quadra ginta, rurſus ſub cœnam poſcerent quadraginta præſtone eſſet quod daretur? OG. Imo ſi hor eadem decies. ME. Utinam mihi tale ſcriniolum eſſet domi; non optarim niſi tres drachmas, mo do ſic ſcateant. OG. Quin optas ut totus fias au reus, tantundem accepturus ex voto. Verum ad fa bulam redeo. Addebatur & illud pii cujuſdam candoris argumentum: lac Virginis, quod alii compluribus in locis oſtendebatur, ſatis quidem eſſe venerandum; hoc tamen cæteris eſſe venerabilius quod illa abraderentur à ſaxis, hoc ex ipſis Virginis uberibus effluxiſſet. ME. Unde id conſtabat OG. Oh! narrarat hoc virgo Conſtantinopolitana quæ lac dederat ME. Et illi fortaſſe communica rat divus Bernardus. OG. Sic arbitror. ME. Cui na tu grandi contigit guſtare lac ex eadem mamma quam ſuxit puer Jeſus. Unde miror, illum melli fluum dici potius quam lactifluum. Sed quomodo lac Virginis dicitur, quod non fluxit ex uberibus OG. Fluxit & illud, ſed ſaxo, cui forte lactans inſi debat, exceptum concrevit; deinde volente Deo ſic multiplicatum eſt. ME. Recte. Perge. OG. His ita que peractis, dum paramus abitum, obambulantes interim, & ſi quid offerretur ſpectatu dignum ci cumſpectantes, rurſum adſunt myſtagogi; * lim intuentur, digito ſubnotant, accurrunt, abeunt, re cu

Apud inferos dies.] Nam ad purgatorium nunc prorogant relaxationes: ubi nullus eſt dies, & tamen dies vocant.

Danaïdum dolium.] Vide proverbium.

Limis.] Id eſt, oculis obliquis ac ſemiclauſis, quo modo ſe aſpici leones indi gnantur.

currunt, nutant? videbantur compellaturi ſi fuiſſet audaciæ ſatis. ME. Nihil ibi metuebas? OG. Imo faciem illis obverti, ſic arridens & intuens, quaſi ad compellandum invitarem. Tandem unus aggreſſus, rogat quod mihi nomen eſſet: edo. Num is eſſem qui ante biennium affixiſſet votivam tabellam litteris Hebraicis? Fatebar eſſe me. ME. Scribis Hebraice? OG. Minime: ſed iſti quidquid non intelligunt, Hebraicum vocant. Mox accerſitus, ut conjicio, venit illius collegii Πρῶτος ὕστερος. ME. Quod iſtuc dignitatis nomen eſt? Non habent abbatem? OG. Non. ME. Cur ita? OG. Quia neſciunt Hebraice. ME. Non epiſcopum? OG. Nequaquam. ME. Quam ob rem? OG. Quia Virgo pauperior etiamnum eſt, quam ut emat pedum ac mitram nimio venalem. ME. Non ſaltem Præpoſitum? OG. Ne id quidem. ME. Quid obſtat? OG. Quia Præpoſitus dignitatis eſt nomen, non ſanctimoniæ. Et ideo canonicorum collegia nomen abbatis rejiciunt, Præpoſiti libenter amplectuntur. ME. Atqui Πρῶτον ὕστερον antehac audivi nunquam. OG. Næ tu magnopere rudis es grammatices. ME. Ὑστερόπρωτον novi in tropis. OG. Tenes. Hic qui Priori proximus eſt, Prior eſt poſterior. ME. Suppriorem dicis. OG. Is me ſalutavit ſatis humaniter. Narrat quantopere ſudatum ſit à multis, ut verſus eos legerent: quod fruſtra exterſa perſpicilla. Quoties adveniſſet aliquis vetuſtus Theologiæ, aut Juris doctor, adductus eſt ad tabellam. alius dicebat eſſe litteras Arabicas, alius fictitias: tandem repertus eſt qui legeret titulum. Is deſcriptus erat verbis ac litteris Romanis, ſed majuſculis. Græci verſus erant deſcripti Græcis majuſculis, quæ prima ſpecie videntur referre majuſculas Latinas. Rogatus deſcripſi ſententiam carminum Latine, verbum verbo reddens. Hujus opellæ cum præmiolum oblatum conſtanter recuſarem, affirmans nihil eſſe tam arduum, quod in Virginis ſanctiſſimæ gratiam non eſſem cupidiſſime facturus, etiamſi litteras juberet illinc perferre Hieroſolymam. ME. Quid opus eſt te grammatophoro, cum illi tot angeli adſint à manibus atque à pedibus? OG. Ille protulit è crumena ligni fragmentum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

deſectum è trabe, in qua virgo mater viſa eſt conſiſtere. Odor mirus protinus arguebat, eſſe rem oppido ſacram. Ego vero tam inſigne munus pronus & nudato capite, ſumma cum veneratione terque quaterque exoſculatus, repoſui in crumenam. ME. Licetne videre? OG. Per me quidem licebit. Cæterum ſi jejunus non es, aut ſi nocte proxima fuit tibi res cum uxore, non ſuaſerim ut videas. ME. Oſtende, nihil periculi. OG. En tibi. ME. O te beatum iſto munere! OG. Ego, ne ſis inſciens, non permutarim hoc tantillum fragmentulum cum univerſo * auro Tagi: includam auro, ſed ſic ut per cryſtallum pelluceat. Tum Hyſteroprotus, ubi me videt tam religioſe geſtientem eo munuſculo, judicans non indignum, cui majora quoque committerentur, rogat, num quando vidiſſem ſecreta Virginis. Ea vox me nonnihil commovit; non tamen auſus ſum percunctari, quæ diceret ſecreta Virginis. Siquidem in rebus tam ſacris etiam linguæ lapſus non vacat periculo. Nego, me vidiſſe, ſed videndi cupidiſſimum eſſe dico. Inducor jam velut afflatus numine. Accenditur una atque altera tæda cerata: oſtenditur imaguncula, nec magnitudine, nec materia, nec opere præcellens, ſed virtute pollens. ME. Moles non multum habet momenti ad edenda miracula. Vidi Chriſtophorum Lutetiæ, non * hamaxiæum aut * coloſſæum, ſed monti juſto parem; nullis tamen illic miraculis nobilem, quod quidem audierim. OG. Ad pedes Virginis eſt gemma, cui nondum apud Latinos aut Græcos nomen inditum: Galli à bufone dederunt nomen, eo quod bufonis effigiem ſic exprimat, ut nulla ars idem poſſit efficere. Quoque magis eſt miraculum, puſillus eſt lapillus; non prominet bufonis imago, ſed in ipſa gemma velut incluſa pellucet. ME. Fortaſſis imginantur bufonis ſimilitudinem, quemadmodum inſecta filicis ſtirpe imaginamur aquilam. Et quemadmodum pueri quid non vident in nubibus?

Auro Tagi.] Tagus inter fluvios auriferos eſſe memoratur.

Hamaxiæum.] Hamaxiæa Græcis dicuntur prægrandia, quaſi quæ plauſtri juſtum onus ſint.

Coloſſæum,] Coloſſi dicuntur imagines ad miraculum uſque grandes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

bus? dracones ignem ſpirantes, montes igni candentes, armatos concurrentes. OG. Imo ne ſis neſciens, nullus bufo vivus evidentius exprimit ſe ipſum, quam illic erat expreſſus. ME. Hactenus pertuli fabulas tuas; poſthac alium quære, cui perſuadeas de bufone. OG. Nihil mirum eſt, Menedeme, te ſic affectum eſſe. Nec mihi quiſquam perſuaſurus erat, etiamſi totus ordo Theologorum aſſeveraſſet, niſi his oculis, hiſce, inquam, oculis vidiſſem, intuitus eſſem, comperiſſem. Sed interim mihi videris ſatis incurius rerum naturalium. ME. Quam ob rem? Quia non credo volare aſinos? OG. At non vides, quam ludat artifex natura in omnium rerum coloribus ac formis exprimendis, cum aliis quidem in rebus, ſed præcipue in gemmis? deinde quam admirandas vires gemmis illis indiderit, prorſus incredibiles, ni cominus experientia faceret nobis fidem? dic mihi, crediturus eras, chalybem intactum à magnete attrahi, & rurſus ab eodem depelli ſine contactu, niſi vidiſſes oculis? ME. Profecto nunquam, etiam ſi decem Ariſtoteles mihi dejeraſſent. OG. Ne protinus igitur fabuloſum clames, ſi quid audis nondum experimento compertum. *In ceraunia fulminis videmus imaginem, in pyropo vivum ignem; in chalazia grandinis & ſpeciem & rigorem, etiamſi conjicias in medium ignem: in ſmaragdo profundas ac pellucidas maris undas: carcinias cancri marini ſpeciem imitatur: echites viperæ, ſcarites ſcari piſcis, hieracites accipitris, geranites gruis collum effictum exhibet; ægopthalmus caprinum oculum oſtendit: eſt qui ſuillum, eſt qui tres ſimul hominis oculos: lycophthalmus lupi pingit oculum quatuor coloribus, rutilo & ſanguineo; in medio nigrum candido cingitur: cyameam nigram ſi aperias, fabam in medio reperies: dryites truncum arboris effingit, & ligni in modum ardet quoque: ciſſites & narciſſites hederam pingit: aſtrapias fulminis radios è medio candido ſeu cyaneo jaculatur: phlegontites incendium intus oſtendit, quod non exeat: in anthracitide videas ſcintillas quaſdam diſcurrere: crocias croci colorem reddit; rhodites roſæ

 chal-

In ceraunia.] Vide Plinium de gemmis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

chalcites æris: aëtites aquilam exprimit, cauda candicante: taos pavonis picturam habet; chelidonia aſpidis: myrmecites innatam habet formicæ repentis imaginem: cantharias ſcarabeum totum exprimit: ſcorpites ſcorpium mire depingit. Sed quid ego hæc perſequor, quæ ſunt innumera, cum nulla ſit naturæ pars vel in elementis, vel in animantibus, vel in plantis, quam illa veluti laſciviens non expreſſerit in gemmis? Miraris in hac gemma bufonem expreſſum? ME. Miror, naturæ tantum eſſe otii, ut ſic ludat omnium rerum imitatione. OG. Voluit exercere curioſitatem humani ingenii, noſque vel ſic ab otio propellere. Et tamen quaſi nihil ſit, quo fallamus tædium temporis, inſanimus in moriones, in aleas, in præſtigiarum ludibria. ME. Veriſſima prædicas. OG. Addunt quidam non leves, hoc gemmarum genus ſi admoveas aceto, innatare motis etiam membris. ME. Cur bufonem addunt Virgini? OG. Quia hæc ſpurcitiem omnem, virulentiam, faſtum, avaritiam, & quidquid eſt terrenarum cupiditatum, vicit, calcavit, extinxit. ME. Væ nobis, qui tantum bufonum geramus in pectore! OG. Puri erimus, ſi ſedulo colamus Virginem. ME. Quomodo gaudet coli? OG. Gratiſſimum illi cultum præſtiteris, ſi fueris imitatus. ME. * Numero dixiſti, ſed iſtuc perdifficile eſt. OG. Eſt ſane, ſed idem pulcherrimum. ME. Age, perge quod cœperas. OG. Deinde commonſtrat aureas argenteaſque ſtatuas. Hæc, inquit, mere aurea eſt, hæc argentea inaurata: addit ſingulis pondus, pretium, ac doni auctorem. Cum ad ſingula mirabundus gratularer Virgini tam beatam opulentiam; myſtagogus, Quoniam, inquit, video, te pium ſpectatorem, non arbitror æquum, ut te quidquam celem, videbis quæ Virginis ſunt ſecretiſſima: ſimulque depromit ex ipſo altari mundum rerum admirabilium; cujus ſingulas partes ſi pergam recenſere, dies hic non ſufficerit narrationi. Sic illa ſane peregrinatio mihi feliciſſime ceſſit. Expletus ſum affatim ſpectaculis; & hoc inæſtimabile donum mecum aufero pignus ab ipſa Virgine datum. ME. Nullumne feciſti periculum quid valeat lignum tuum? OG. Feci

ii

* *Numero dixiſti.*] Id eſt, expedite & compendio.

n diverſorio quodam ante triduum reperi quendam mente captum, cui jam parabantur vincula; lignum hoc ſuppoſitum eſt illius cervicali, clam ipſo; obdormit ſomno profundo pariter ac prolixo: mane ſurrexit integræ mentis. ME. Non fuerat phreneſis, ſed * Parœnia fortaſſis. Huic malo ſolet mederi ſomnus. OG. Cum libebit jocari, Menedeme, fac aliam tibi quæras materiam; in divos jocis ludere, nec pium eſt, nec tutum. Imo vir ipſe narrabat, ſibi in ſomnis apparuiſſe mulierem admiranda ſpecie, quæ poculum ipſi porrexerit. ME. Elleborum opinor. OG. Iſtuc incertum eſt; illud certiſſimum, hominem mentis eſſe compotem. ME. Præteriſti Thomam Cantuarienſem archiepiſcopum? OG. Minime gentium. Nulla peregrinatio religioſior. ME. Audire geſtio, niſi moleſtum eſt. OG. Imo te quæſo, ut audias. Cantium dicitur ea pars Angliæ, quæ Galliam & Flandriam ſpectat. Hujus Metropolis eſt Cantuaria. In ea ſunt duo monaſteria pene contigua: utrumque Benedictinos habet. Id quod habet divi Auguſtini titulum, videtur antiquius: hoc quod nunc appellatur divi Thomæ, ſedes archiepiſcopi fuiſſe videtur, ubi cum paucis electis monachis vitam ageret; quemadmodum & hodie præſules habent ædes eccleſiæ contiguas, ſed ab ædibus reliquorum canonicorum ſemotas. Olim enim fere tum epiſcopi, tum canonici monachi erant. Id arguunt manifeſta rerum veſtigia. Templum autem divo Thomæ ſacrum tanta majeſtate ſeſe erigit in cœlum, ut procul etiam intuentibus religionem incutiat. Itaque nunc ſuo ſplendore vicini luminibus officit, & locum antiquitus religioſiſſimum velut obſcurat. Turres ſunt ingentes duæ procul veluti ſalutantes advenas, miroque nolarum ænearum boatu longe lateque regionem vicinam perſonantes. In veſtibulo templi, quod eſt ad Auſtrum, ſtant ſaxo ſculpti tres armati, qui manibus impiis virum ſanctiſſimum trucidarant: addita ſunt gentis cognomina, Tuſci, Fuſci, Berri. ME. Cur tantum honoris habetur impiis? OG. Videlicet idem honoris habetur iis, quod habetur Judæ, Pilato, Caiphæ, cohorti militum ſceleratorum, quos opeроſe

Parœnia.] Id eſt, deliratio ex vino.

roſe ſculptos vides in auratis altaribus. Addunt
cognomina, ne quis poſthac uſurpet gloriæ cauſ
Ingeruntur oculis, ne quis aulicus poſthac injici
manus vel in epiſcopos, vel in poſſeſſiones Eccl
ſiæ. Nam tres illi ſatellites à peracto facinore ve
ſunt in rabiem, nec reddita mens eſt, niſi implora
Thomæ ſanctiſſimi favore. ME. O perpetua
martyrum clementiam! OG. Ingreſſis aperit ſe
ſpatioſa quædam ædificii majeſtas. Ea pars quo
bet recipit. ME. Nihilne illic viſendum? OG. N
hil præter ſtructuræ molem, & libros aliquot c
lumnis affixos, in quibus eſt Euangelium Nicod
mi, & ſepulcrum neſcio cujus. ME. Quid deinde
OG. Cancelli ferrei ſic arcent ingreſſum, ut co
ſpectum admittant ejus ſpatii quod eſt inter extr
mam ædem & chori, quem vocant, locum. A
hinc conſcenditur multis gradibus, ſub quibus t
ſtudo quædam aperit ingreſſum ad latus Septer
trionale. Illic oſtenditur altare ligneum divæ Vi
gini ſacrum, puſillum, nec ulla re viſendum, n
monumento vetuſtatis, luxum hiſce temporib
exprobrante. Illic vir pius dicitur extremum va
dixiſſe Virgini, cum mors immineret. In ara e
cuſpis gladii, quo præſectus eſt vertex optin
præſulis, ac cerebrum confuſum, videlicet qu
mors eſſet præſentior. Hujus ferri ſacram rubig
nem amore martyris religioſe ſumus exoſculat
Hinc digreſſi ſubimus * crytoporticum. ea hab
ſuos myſtagogos. Illic primum exhibetur calvar
martyris perforata; reliqua tecta ſunt argento
ſumma cranii pars nuda patet oſculo. Simul oſten
ditur plumbea lamina, Thomæ Acrenſis titulur
habens inſculptum. Pendent ibidem in tenebr
induſia cilicina, cingula, ſubligariaque, quibus an
tiſtes ille ſubigebat carnem ſuam, ipſo adſpect
horrorem incutientia, nobiſque mollitiem ac de
licias noſtras exprobrantia. ME. Fortaſſis & mo
nachis ipſis. OG. Iſtac de re nec affirmare poſſum
nec negare: nec refert quidem mea. ME. Vera na
ras. OG. Hinc redimus in chori locum. Ad latu
Septentrionale reſerantur arcana: dictu mirum
quan

Crytoporticus.] Id eſt, ſubterranea porticus quæ para
tur adverſus æſtum ſolis.

antum oſſium illinc prolatum ſit, calvaria, menta, ntes, manus, digiti, integra brachia, quibus omni-s adoratis fiximus oſcula; nec erat futurus finis, i qui mihi tum comes erat ejus peregrinationis rum commodus, interpellaſſet oſtentandi ſtu-um. ME. Quis iſte? OG. Anglus erat nomine ratianus Pullus, vir eruditus ac pius, ſed minus ectus erga partem hanc religionis, quam ego vo-bam. ME. Viclevita quiſpiam, opinor. OG. Non bitror; etiamſi libros illius legerat, incertum un-: nactus. ME. Is offendit myſtagogum? OG. Pro-tum eſt brachium adhuc carnem habens ſangui-olentam; hujus oſculum exhorruit, ac vultu quo-ie tædium quoddam præ ſe ferebat. Mox ſua condidit myſtagogus. Hinc ſpectavimus altaris bulam & ornamenta, mox quæ ſub altari fuerant condita, opulenta omnia: diceres, Midam & ræſum fuiſſe mendicos, ſi ſpectares vim auri at-ie argenti. ME. Heic nihil oſculorum? OG. Non, d aliud votorum genus tetigit animum meum. IE. Quodnam? OG. Suſpirabam, domi meæ ni-il eſſe talium reliquiarum. ME. Sacrilegum vo-m. OG. Fateor; & ſupplex veniam precatus m à divo priuſquam pedem efferrem templo. oſt hæc ducimur in ſacrarium. Deus bone, quæ ic pompa veſtium holoſericarum, quæ vis can-elabrorum aureorum? Ibidem vidimus pedum ivi Thomæ. Videbatur arundo lamina argentea bveſtita, minimum erat ponderis, nihil operis, ec altius quam uſque ad cingulum. ME. Nulla rux? OG. Nullam vidi. Oſtenſum eſt pallium, oloſericum quidem, ſed craſſo filo, nullo auro emmiſve inſigne. Aderat & ſudarium, ſudoris x collo contracti, manifeſtaſque ſanguinis notas etinens. Hæc vetuſtæ frugalitatis monumenta li-enter ſumus exoſculati. ME. Iſta non oſtendun-ır quibuſlibet? OG. Nequaquam, ô bone. ME. Jnde tibi tantum eſt habitum fidei, ut nihil ar-ani celaretur? OG. Erat mihi nonnihil notitiæ cum . P. Gulielmo Waramo archiepiſcopo; is me tri-us verbis commendavit. ME. Ex multis audio, irum ſingulari præditum humanitate. OG. Quin otius dicas, ipſam eſſe humanitatem, ſi noris.

Jam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

lam ea doctrina, ea morum ſinceritas, ea vitæ pi
tas, ut nullam abſoluti præſulis dotem in eo deſid
res. Ab his igitur deducimur ad ſuperiora. Na
poſt altare ſummum rurſus velut in novum te
plum aſcenditur. Illic in ſacello quodam oſtendit
tota facies optimi viri inaurata, multiſque gem
inſignita. Heic caſus quidem inopinatus pene t
tam illam felicitatem interturbavit. ME. Exſpec
quid mali dicas. OG. Heic minimum iniit grat
comes meus Gratianus. Is à precatiuncula rogav
myſtagogum aſſeſſorem: Heus, inquit, bone pate
verumne eſt quod audio, Thomam, dum viver
fuiſſe benigniſſimum erga pauperes? Veriſſimum
inquit ille. Cœpitque multa de illius erga tenu
beneficentia commemorare. Tum Gratianus: No
arbitror, eum affectum in illo mutatum eſſe, n
forte in melius. Aſſenſus eſt myſtagogus. Rurſu
ille: Cum igitur vir ſanctiſſimus tam liberalis fu
rit in egenos, cum adhuc pauper eſſet, & ipſe præ
diis pecuniarum egeret ob corpuſculi neceſſitatem
an non putas æquo animo laturum nunc, cum ta
opulentus ſit, nec ullius egeat, ſi qua mulier paupe
cula, domi habens liberos famelicos, aut filias c
dotis inopiam de pudicitia periclitantes, aut mar
tum morbo decumbentem, omnibuſque præſidi
deſtitutum, precata veniam, detrahat ex his tant
opibus aliquam particulam ſublevandæ famili
velut à volente ſumens vel dono, vel mutuo? A
hæc cum nihil reſponderet aſſeſſor capitis aure
Gratianus, ut eſt vehemens, Ego, inquit, plane co
fido, ſanctiſſimum virum etiam gaviſurum, quo
mortuus quoque ſuis opibus ſublevaret inopia
pauperum. Ibi myſtagogus corrugare frontem, po
rigere labra, Gorgoneis oculis nos obtueri: ne
dubito, quin ſputo, conviciiſque nos ejecturus fu
rit è templo, niſi cognoviſſet, nos ab archiepiſcop
commendatos. Equidem utcunque placavi bland
verbis iram hominis, negans, Gratianum quidqua
horum ex animo loqui, ſed ſuo more ludere; ſ
mulque drachmas aliquot depoſui. ME. Ego ſan
tuam pietatem vehementer adprobo. Verum mi
nonnunquam ſerio venit in mentem, quo colo
poſſint excuſari à crimine, qui tantum opum i
ſu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ſumunt templis exſtruendis, ornandis, locupletandis, ut nullus omnino ſit modus. Fateor, in ſacris veſtibus, in vaſis templi, deberi cultui ſolemni ſuam dignitatem: volo & ſtructuram habere majeſtatem ſuam. Sed quorſum attinent tot baptiſteria, tot candelabra, tot ſtatuæ aureæ? quorſum organorum, quæ vocant, immenſi ſumtus? nec unicis interim contenti ſumus: quorſum ille muſicus hinnitus, magno cenſu conducendus, cum interim fratres & ſorores noſtræ, vivaque Chriſti templa, ſiti fameque contabeſcant? OG. In his quidem nemo vir pius ac prudens modum non deſiderat: verum quoniam hoc vitium ex immodica quadam pietate naſcitur, favorem promeretur, præſertim quoties in mentem venit diverſus morbus iſtorum, qui templa ſuis opibus ſpoliant. Iſta fere donantur à potentibus ac monarchis, deterius peritura in aleam ac bellum. Et ſi quid hinc alienes, primum habetur pro ſacrilegio: deinde contrahunt manus ſuas qui dare ſolent, inſuper & invitantur ad rapinam. Igitur harum rerum magis illi cuſtodes ſunt, quam domini. Denique malim videre templum ſacra ſupellectile luxurians, quam, ut ſunt quædam, nuda, ſordida, ſtabulis equorum ſimiliora quam templis. ME. At legimus olim laudatos epiſcopos, qui vaſa ſacra divendiderunt, eaque pecunia ſubvenerunt egenis. OG. Laudantur & hodie, ſed laudantur tantum; imitari nec licet, nec libet, opinor. ME. Remoror tuam narrationem. Nunc exſpecto fabulæ cataſtrophen. OG. Accipe; paucis expediam. Inter hæc prodiit ſummus ille myſtagogus. ME. Quiſnam? Abbas loci? OG. Mitram habet, cenſus habet abbaticos; ſolo nomine caret, & Prior dicitur, ob id, quod Archiepiſcopus abbatis loco eſt. Nam antiquitus quiſquis erat ejus ditionis Archiepiſcopus, idem erat & monachus. ME. Equidem vel camelus appellari ſuſtineam, ſi cenſus eſſet abbate dignus. OG. Mihi quidem viſus eſt vir pius juxta & prudens, neque Scoticæ Theologiæ rudis. Is nobis aperuit thecam, in qua reliquum ſancti viri corpus quieſcere dicitur. ME. Vidiſti oſſa? OG. Id quidem fas non eſt; nec liceret, niſi admotis ſcalis: ſed auream thecam theca contegit lignea:

ea

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ea funibus ſublata opes nudat inæſtimabiles. M
Quid audio? OG. Viliſſima pars erat aurum: gen
mis raris ac prægrandibus collucebant, niteba
ac fulgurabant omnia. quædam ſuperabant ovi a
ferini magnitudinem. Ibi multa cum veneratio
circumſtabant aliquot monachi: ſublato tegume
to adoravimus omnes. Prior candida virga d
monſtrabat contactu ſingulas gemmas, addens n
men Gallicum, pretium & auctorem doni. Na
præcipuas monarchæ dono miſerant. ME. Opo
tuit illum eſſe præditum inſigni memoria. OG. R
cte conjectas; quanquam juvat & exercitatio
frequenter enim hoc agit. Hinc reducit in crypto
porticum. Illic domicilium habet Virgo mater
ſed ſubobſcurum, ſemel atque iterum ferreis can
cellis circumſepta. ME. Quid metuit? OG. N
hil, opinor, niſi fures. Nec enim unquam vidi quid
quam divitiis onuſtius. ME. Cæcas mihi divitia
narras. OG. Admotis lucernis vidimus pluſquan
regale ſpectaculum. ME. Vincit opibus paratha
laſſiam? OG. Specie longe ſuperat, abſtruſa novi
ipſa. Hæc non oſtenditur niſi magnatibus aut præ
cipuis amicis. Poſtremo deducimur in ſacrarium
illic detractum eſt ſcrinium nigro contectum co
rio; depoſitum eſt in menſam; apertum eſt; mox
omnes flexis genibus adorarunt. ME. Quid inerat
OG. Fragmenta quædam linteorum lacera, plera
que mucci veſtigium ſervantia. His, ut ajebant, vi
pius extergebat ſudorem à facie ſive collo, pitui
tam à naribus, aut ſi quid eſſet ſimilium ſordium
quibus non vacant humana corpuſcula. Ibi meus
Gratianus rurſum non optimam iniit gratiam. Huic
& Anglo & noto, nec mediocris auctoritatis vi-
ro, Prior benignus unum è linteolis obtulit dono,
credens, ſeſe munus longe gratiſſimum offerre.
Sed Gratianus heic parum gratus, non ſine faſtidii
ſignificatione digitis contrectavit unum, & con-
temtum repoſuit, porrectis labiis, veluti poppyſ-
mum imitans. Nam hic illi mos erat, ſi quid oſten-
deret, quod tamen contemnendnm eſſe judicaret.
Meum animum ſimul & pudor, & timor diſcrucia-
bant. Prior tamen, ut eſt homo ſtupidus, diſſimula-
bat hoc factum; noſque poſt oblatum vini poculum
huma-

maniter dimiſit. Cum rediremus Londinum. . Quid oportuit, cum jam non procul abeſſes itore tuo? OG. Sic eſt: ſed ego litus illud peram lubens fugi, magis infame fraudibus ac ranis, quam ullæ ſunt Maleæ naufragiis. Dicam od proxima vidi trajectione. Complures à lito Caletienſi ſcalmo devehebamur ad navem marem. In his erat Gallus quidam juvenis, pauper pannoſus. Ab hoc exigunt dimidium drachmæ. antum enim extorquent à ſingulis ob breviſſimam ctationem. Ille excuſabat paupertatem: iſti per cum explorant ſcilicet ac detractis calceis inter ppactas ſoleas reperiunt decem aut duodecim achmas: eas eripiunt palam, ridentes, & convilis ludentes in ſceleratum Gallum. ME. Quid juenis? OG. Quid aliud? Flebat. ME. Num ex ctoritate faciebant iſta? OG. Prorſus eadem, a furantur ſarcinas hoſpitum, qua tollunt crumes, ſi quando datur oportunitas. ME. Mirum eſt, os tantum audere facinus, tot teſtibus conſciis. G. Sic aſſueverunt, ut recte fieri putent. Spectant è majore navi complures, in cymba aderant iquot Angli negotiatores, qui fruſtra obmurmubant. Illi velut in re faceta gloriabantur, depreenſum ſceleratum Gallum. ME. Ego iſtos marimos fures ludens ac jocans ſubigerem in crucem. G. Atque talibus ſcatet utrumque litus. Heic ihi conjecta. Quid domini faciant, auſint cum lia fures? Proinde poſthac quaſlibet ambages alim, quam illud compendium. Adhæc, quemadodum ad inferos facilis deſcenſus, ſed reditus ifficillimus; ita per hoc litus ingreſſus non admoum facilis, exitus difficillimus eſt. Hærebant ondini nautæ aliquot Antverpienſes: cum illis ecreveram me mari committere. ME. Habet ea egio nautas adeo ſanctos? OG. Ut ſimia ſemper ſt ſimia, fateor, ita nauta ſemper eſt nauta: verum ad hos conferas qui rapto vivere didicerunt, aneli ſunt. ME. Meminero, ſi quando me quoque liido ceperit eam inſulam inviſendi. Sed in viam reli, unde te deduxi. OG. Ergo Londinum peentibus, haud procul à relicta Cantuaria, occurrit ria vehementer cava ſimul & anguſta, præterea decli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

declivis ſic utrinque abrupto aggere, ut non poſſi
effugere: nec vitari poteſt, quin hac facias iter. A
ejus viæ lævum latus eſt mendicabulum aliquot ſe
niculorum: ab iis procurrit aliquis, ſimul atque ſen
tiunt advenientem equitem: conſpergit aqua ſacra
mox offert calcei ſummam partem obvinctam ære
circulo, in quo vitrum eſt gemmæ ſpecie. Exoſcu
lati dant nummulum. ME. In ejuſmodi via malin
mendicabulum ſeniculorum, quam gregem valen
tium latronum. OG. Gratianus equitabat mihi ſi
niſter: propior mendicabulo: conſperſus eſt aqua
tulit utcunque. Ubi porrigeretur calceus, rogaba
quid ſibi vellet. Ait, calceum eſſe S. Thomæ. In
canduit homo; & ad me verſus, Quid, inquit, ſit
volunt hæ pecudes, ut oſculemur calceos omniu
bonorum virorum? Quin eadem opera porrigun
oſculandum ſputum, aliaque corporis excrementa
Miſerebat me ſeniculi, datoque nummulo conſo
latus ſum triſtem. ME. Mea ſententia, non omn
no præter cauſſam incanduit Gratianus. Si calce
ſoleæque ſervarentur, ut argumentum frugalis vi
tæ non improbarim: cæterum impudens mihi vi
detur, ſoleas, calceos, & ſubligaria cuiquam oſcu
landa obtrudere. Nam ſi quis id ſua ſponte faciat e
ingenti quodam pietatis affectu, venia dignum a
bitror. OG. Præſtabat iſta non fieri, ne quid di
ſimulem: verum ex his rebus quæ ſubito corri
non poſſunt, ſoleo ſi quid ineſt boni decerpere
Delectabat interim animum meum illa contem
platio, virum bonum eſſe ſimilem ovi; malum
noxiæ beſtiæ. Vipera poſteaquam periit, morder
quidem non poteſt; odore tamen ſanieque infici
ovis cum vivit, lacte nutrit, lana veſtit, fœtura d
tat: mortua porrigit utile corium; totaque eſculen
ta eſt. Itidem viri feroces, & huic mundo deditı
dum vivunt, omnibus incommodi ſunt, mortui ſtre
pitu nolarum, ambitioſa ſepultura moleſti ſunt vi
vis, nonnunquam & ſucceſſorum inaugurationi
bus, hoc eſt, novis exactionibus: probi vero null
non ex parte magnam omnibus de ſe præbent uti
litatem. Velut hic divus, dum in vivis eſſet, exem
plo, doctrina, monitis ad pietatem invitabat, con
ſolabatur deſtitutos, ſublevabat egenos: ac mor
tu

qui pene major utilitas. Extruxit hoc locupletiſſimum templum, ſacerdotum ordini per univerſam Angliam plurimum auctoritatis conciliavit. Hoc denique calcei fragmentum alit egenorum conventiculum. ME. Eſt quidem iſta pia contemplatio. Sed demiror, te, cum iſto ſis animo, numquam inviſiſſe antrum ſancti Patricii, de quo prodigioſa quædam vulgo jactant, nec mihi ſatis veriſimilia. OG. Imo nulla heic tam prodigioſa poteſt eſſe narratio, quin res ipſa ſuperet. ME. Ergo illuc quoque penetraſti? OG. Enavigavi paludem vere Stygiam; deſcendi in fauces Averni: vidi quidquid apud inferos geritur. ME. Bearis me ſi non gravaberis referre. OG. Sit hoc colloquii noſtri proœmium, ſatis, ut arbitror, prolixum. Eo domum, ut jubeam adornari cœnam: nam adhuc impranſus ſum. ME. Cur impranſus? num religionis gratia? OG. Minime: ſed invidiæ cauſſa. ME. Num invides ventri tuo? OG. Imo rapacibus cauponibus, qui cum nolint quod æquum eſt apponere; tamen non verentur ab hoſpitibus quod iniquum eſt exigere. Eos ſic ulciſci ſoleo. Si ſpes datur cœnæ lautioris vel apud notum, vel apud pandocheum paullo minus ſordidum, in prandio laborat mihi ſtomachus. Sin prandium obtulit fortuna quale volo, ſub cœnam incipit dolere ſtomachus. ME. Non pudet videri parcum ac ſordidum? OG. Menedeme, qui talibus in rebus pudoris impendium faciunt, crede mihi, male collocant ſumtum. ego meum pudorem aliis uſibus ſervare didici. ME. Jam ſitio reliquum fabulæ: quare me in cœna exſpecta convivam; ibi narrabis commodius. OG. Equidem habeo gratiam, quod ultro temet offers convivam, cum multi vehementer rogati pernegent: ſed hæc tibi conduplicabitur gratia, ſi hodie domi cœnes. Nam mihi tempus hoc ſumetur ſalutandæ familiæ. Cæterum habeo conſilium utrique noſtrum commodius. Cras mihi, uxorique meæ domi tuæ adornato prandium, tum vel uſque ad cœnam proferentur fabulæ, donec te fatearis jam eſſe ſaturum: & ſi voles, ne in cœna quidem te deſtituemus. Quid ſcabis caput? Tu para; nos bona fide veniemus. ME. Malim inemtas fabulas. Verum age prandiolum dabitur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ſed inſipidum, niſi tu bonis fabulis condias. OG. Sed heus tu, nonne titillat te animus, ut has peregrinationes obeas? ME. Fortaſſe titillabit, ubi tu peroraveris: nunc ut affectus ſum, ſat habeo ſtationes obire Romanas. OG. Romanas, qui Romam nunquam videris? ME. Dicam. Sic domi obambulo, ingredior conclave, curoque ut ſalva ſit filiarum pudicitia. Rurſus hinc in officinam; contemplor quid agant famuli famulæque: inde in culinam, circumſpiciens ſi quid opus ſit admonitu: hinc alio atque alio, obſervans quid agant liberi, quid uxor, ſolicitus ut omnia ſint in officio. Hæ mihi ſunt ſtationes Romanæ. OG. At iſta pro te curaret divus Jacobus. ME. Ut ipſe curem iſta, præcipiunt ſacræ litteræ; ut divis committam, nuſquam legi præceptum.

* ΙΧΘΥΟΦΑΓΙΑ.

LANIO, SALSAMENTARIUS.

LA. Dic mihi, inſulſiſſime Salſamentarie; nondum emiſti reſtim? SA. Reſtim, Lanio? LA. Ita, reſtim. SA. Cui tandem rei? LA. Cui, niſi ſuſpendio? SA. Emant alii; me nondum uſque adeo tædet hujus vitæ. LA. At brevi tædebit. SA. In vatem ipſum iſta vertat Deus aliquis potius. Sed quid eſt mali? LA. Si neſcis, dicam. Inſtat tibi tuisque plane Saguntina, quod aiunt, fames, ut res prorſus ſit vobis ad laqueum reditura. SA. Bona verba, Lanio. Iſta ſint hoſtibus noſtris. Unde nobis ex Lanio repente prodiſti Pythius quiſpiam, ut divines tantam calamitatem? LA. Non eſt divinatio; ne tibi blandiaris; res ipſa adeſt in foribus. SA. Enecas: ede rem, ſi quid habes. LA. Edam tuo magno malo. A Romano ſenatu venit edictum, ut poſthac liberum ſit cuique veſci quibus velit. Quid igitur tibi tuoque ordini reſtat, niſi bulimia cum putribus ſalſamentis? SA. Per me quidem vel limacibus, vel urticis veſcatur, qui volet. At num interdictum eſt cuiquam ne veſcatur piſcibus? LA. Non, ſed data poteſtas veſcendi carnibus, quibus fuerit collibitum. SA. Sive vana prædicas, tu potius dignus es ſuſpendio: ſive vera, tibi potius pa-
gandus

* Ἰχθυοφαγία.] Id eſt, Piſcium eſus.

andus funis. Nam mihi poſthac ſpero quæſtum uberiorem. LA. Imo proventum uberrimum, ſed ſuritionis uſque ad ſaturitatem: aut, ſi mavis audire lætiora, poſthac longè mundius vives, neque quod ſoles * cubito naſum emunges pituitoſum, & ſcabie fruticantem. SA. Ohe, * venimus ad ſummum; cæcus convicia jacit in luſcum: quaſi vero quidquam apud laniones purius ſit ea parte corporis quæ dicitur ſemper * lotione ſuperior. Utinam verum eſſet quod annuncias; at vereor, ne me conjicias in falſum gaudium. LA. Tibi quidem nimium vera nuncio. Sed unde tibi quæſtum promittis uberiorem? SA. Quoniam eò video recidiſſe mores hominum, ut quod vetitum ſit, impotentius appetant. LA. Quid tum poſtea? SA. Quia plures abſtinebunt ab eſu carnium, ubi permiſſa eſt veſcendi poteſtas, nec ullum erit lautum convivium abſque piſcibus, quemadmodum apud priſcos fieri conſuevit. Itaque carnium eſum permiſſum gaudeo. utinam & piſcium eſus eſſet interdictus! avidius his veſcerentur homines. LA. Pium mehercule votum. SA. Hoc optarem, ſi, quod tu facis, nihil aliud ſpectarem quam pecuniæ lucrum, cujus amore tu craſſam iſtam & carnivoram animam * diis manibus devoviſti. LA. Salſus es totus, cum inſulſa ſit oratio. SA. Quæ ratio commovit Romanos, ut tot ſæculis obſervatam legem carnariam relaxarint? LA. Nimirum hoc ipſa res jam dudum illis perſuaſit. Reputant id quod eſt, per ſalſamentarios inquinari civitatem, infici terrram, flumina, aërem, & ignem, & ſi quod aliud eſt elementum: corrumpi corpora mortalium: ex piſcium enim eſu corpus impleri putribus humoribus: hinc febres, * tabes, podagræ, * epilepſes, lepræ, & quid non malorum? SA. Dic igitur mihi, Hip-

 po-

Cubito naſum.] Extat locus Ciceronis, in ſalſamentarii filium.

Venimus ad ſummum.] De re extremæ impudentiæ. ſic Horatius.

Latione ſuperior.] Quia ſubinde inquinatur. de quo dictum eſt aliàs.

Diis manibus.] Id eſt, inferis: ſic Decius & Q. Curtius ſe diis manibus devoverunt.

Tabes.] Quam φθίσιν Græci dicunt.

Epilepſes.] Epilepſis, morbus comitialis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

pocrates, cur in civitatibus bene inſtitutis vetitum eſt intra mœnia mactare tauros ac ſues? Rectius etiam conſuleretur ſaluti civium, ſi nec pecudes jugularentur. Cur laniis deſcribitur certus locus; ne ſi paſſim vivant, totam urbem reddant peſtilentem? An eſt ullum fœtoris genus corrupto animantium cruore ſanieque peſtilentius? LA. Aromata mera ſunt, ſi ad piſcium putorem conferas. SA. Tibi quidem, opinor, aromata mera ſunt: at non idem viſum magiſtratibus, qui vos ab urbe ſubmovent. Porro quam ſuaviter oleant veſtræ iſtæ lanienæ, declarant ii qui naribus obturatis prætereunt: declarant vulgo, qui malunt habere vicinos decem lenones, quam unum lanionem. LA. At vobis ad abluenda putria ſalſamenta nec lacus nec amnes toti ſufficiunt: vereque, quod dici ſolet, inaniter aquam conſumitis. Semper enim piſcis piſcem olet, etiamſi unguentis oblinas. Quid autem mirum, mortuos ſic olere; cum pleríque vivi mox, ut capti ſunt, oleant? Carnes muria conditæ ſervantur multos in annos, adeo non putentes, ut aromaticum quiddam redoleant. Rurſus vulgari ſale conditæ, durant abſque fœtore. Duratæ fumo ventove nihil moleſti odoris contrahunt. Hæc omnia ſi pariter adhibeas piſci, nihil aliud quam piſcem olebit. Vel hinc conjice, nullum eſſe putorem cum piſcium fœtore conferendum, quod ab his putreſit etiam ipſe ſal, in hoc à natura datus, ut à rebus arceat putrefactionem, dum genuina vi claudit conſtringitque, ſimul & excludens quod extrinſecus noxam afferre poſſit, & humores intus, unde putrefactio poterat oriri, deſiccans: in ſolis piſcibus ſal non eſt ſal. Noſtras ædes fortaſſis aliquis delicatior præteriens obturet nares; at nemo ſuſtinet in cymba ſedere, in qua veſtra ſunt ſalſamenta. Viatori ſi quando occurrunt plauſtra onuſta ſalſamentis, quæ ibi fuga? quæ narium obturatio? quæ ſputa? quæ excreatio? Et ſi qua fieri poſſit, ut ſalſamenta pura in urbem adveherentur, quemadmodum nos mactatorum boum carnes apportamus, lex non dormiret: nunc quid facias iis, quæ putria ſunt etiam cum comeduntur? Et tamen quoties videmus, ab

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

* Agoranomis damnatas merces veſtras conjici in flumen, vobis indicta mulcta? Id vero ſæpius jam fieret, niſi illic corrupti per vos, magis ſpectarent privatum commodum, quam publicam ſalutem. Nec hac tantum parte nocetis reipublicæ, ſed impia conſpiratione vetatis, ne aliunde piſces recentiores advehantur in civitatem. SA. Quaſi vero nullus unquam viderit mulcta percuſſum lanionem, quod porcum inſincerum, & linguæ maculis lepræ vitium profitentem, vendiderit, aut quod ovem aquis cænove ſuffocatam, aut alioqui verminantes armos, inflatione & circumlito recenti cruore vitium diſſimularit. LA. Atqui nullum ex nobis tale exſtat exemplum, quale nuper ex vobis: ex unica anguilla, cruſto panis incocta, periere novem convivæ. Talibus obſoniis vos inſtruitis menſas civium. SA. Caſum narras, qui nemini vitari poſſit, ſi fortuna velit. At vobis pene quotidianum eſt, pro cuniculis altiles feles vendere, pro leporibus canes, ſi per auriculas & pedes hirſutos liceret. Quid autem commemorem artocrea ex humanis carnibus confecta? LA. Tu, quod in me damnabas, caſus & hominum vitia, mihi opprobras: tueantur iſta qui committunt: ego quæſtum cum quæſtu confero. Alioqui damnentur & olitores, quod interdum imprudentes pro caule vendant cicutam, aut aconitum: damnentur & pharmacopolæ, quod interdum pro remediis porrigunt venena. Nulla eſt ars tam inculpata, quin iſtæc incidant mala. Vos cum omnes officii numeros impleveritis, venenum eſt quod venditis. Si * torpedinem, ſi * hydrum, ſi * leporem marinum retibus admixtum cum cæteris venderetis, caſus eſſet, non crimen: nec magis imputari poterat vobis quam medico, qui nonnunquam occidit ægrum quem curat. Ferri poterat hoc malum, ſi menſibus dumtaxat hibernis extruderetis veſtra purulenta; rigor temporis mitigaret pe-

Agoranomi.] Præfecti foris in quibus venduntur eſculenta.

Torpedinem.] Torpedo piſcis letalis contactu.

Hydrum] Hydrus ſerpens aquatilis.

Leporem marinum.] Lepus marinus piſcis homini præſentiſſimum & immedicabile venenum, & homo piſci, adeo ut hominis contactu ſolo moriatur.

peſtilentiam. Nunc æſtatis incendio putrem additis materiam; autumnum, per ſe nocentem, redditis nocentiorem. Cumque jam ſe renovat annus, & humores conditi ſeſe rurſus proferunt, non abſque corporum periculo, ibi vos totos menſes duos tyrannidem occupatis, & anni renaſcentis infantiam accerſito ſenio vitiatis. Cumque hoc meditetur natura, ut corpora ſuccis inſalubribus repurgata, novis ſuccis repubeſcant, vos ingeritis meros putores, meraſque ſanies; &, ſi quid eſt in corporibus vitii, augetis, malum malo adjicientes, & bonos inſuper corporis ſuccos corrumpentes. Tolerari poterat hoc quoque, ſi tantum corpora vitiaretis, nunc quoniam ex ciborum differentiis vitiantur animorum organa, fit, ut ipſi vitientur animi. Tales fere videas homines iſtos piſculentos, quales ſunt ipſi piſces; pallent, olent, ſtupent, muti ſunt. SA. O novum Thaletem! Quid igitur ſapiunt qui betis victitant? nimirum quantum ipſæ betæ? Quid ſapiunt qui boves, & oves, & capras devorant, nimirum quod boves, oves, & capræ? Vos hædos pro deliciis venditis, & tamen hoc animal, ut eſt morbo comitiali obnoxium, ita gignit eundem morbum in his qui gaudent eſu carnium. An non præſtabat ſalſamentis placare latrantem ſtomachum? LA. Quaſi ſolum hoc mentiti ſint rerum naturalium ſcriptores. Et ſi maxime verum ſit, quod narrant; corporibus morbo obnoxiis ſæpe quæ per ſe optima ſunt, peſſima ſunt: *Hecticis ac * phthiſicis vendimus hædos, * non vertiginoſis. SA. Si piſcium eſus tantam perniciem adfert rebus mortalium, cur nobis præſulum ac principum ſententia licet toto anno noſtras merces divendere, vobis bonam anni partem indictæ ſunt feriæ? LA. Iſtuc quid mea refert; Fortaſſis hoc procuratum eſt à malis medicis, quo quæſtus ipſis eſſet uberior. SA. Quos malos medicos mihi commemoras, cum nulli ſint piſcibus hoſtes æque capita-

Hecticis.] Qui perpetua laborant febri, jam in habitum acta.

Phthiſicis.] Phthiſici qui tabeſcunt & exareſcunt.

Non vertiginoſis.] Vertigo, capitis eſt præludium ad morbum comitialem. Hœdus autem dicitur eſſe obnoxius ei morbo, & ejus carnes inimicæ ad id propenſis mali.

les? LA. Ne quid erres, ô bone, non faciunt hoc
udio veſtri, nec amore piſcium, cum ab his nulli
ligioſius abſtineant: ſuum agunt negotium. Quo
lures tuſſiunt, languent, ægrotant, hoc illis annona
enignior eſt. SA. Medicis heic non patrocinabor;
ſi ſuam vicem ulciſcentur, ſi quando in caſſes illo-
am incideris. Mihi pro mea cauſſa ſufficit veterum
nctimonia vitæ, probatiſſimorum auctoritas, epiſ-
oporum majeſtas, publica Chriſtianarum gen-
ium conſuetudo; quos omnes ſi damnabis inſa-
iæ, malo cum illis inſanire, quam cum laniis eſſe
obrius. LA. Tu recuſas patronus eſſe medicis; ego
nolim eſſe criminator aut cenſor veterum, publicæ-
ve conſuetudinis. Iſta venerari ſoleo, non inceſſere.
SA. Iſto quidem nomine cautus es verius, quàm
pius lanio; niſi te prorſus non novi. LA. Meo judi-
cio ſapiunt, qui cavent, ne quid habeant rei cum his
qui fulmen habent in manibus. Attamen quid ex
meis Bibliis, quæ populari lingua verſa nonnun-
quam lego, ſentiam, non tacebo. SA. Ut nunc fies
ex lanione Theologus! LA. Arbitror, primos illos
homines ſimul atque ex uda argilla prodierunt,
fuiſſe corpore ſalubri ac ſucculento. Id declarat il-
lorum vivacitas. Deinde Paradiſum fuiſſe locum
multo commodiſſimum ſitu, cœloque ſaluberrimo.
Tali loco talia corpora, vel aëris hauſtu, herba-
rum, arborum ac florum undique aſpirantium fra-
grantia, citra cibum ullum potuiſſe vivere, præ-
ſertim cum ultro citra ſudorem hominis affatim tel-
lus effunderet omnia, nec morbus eſſet ullus, nec
ſenium. Cultus enim talis horti voluptas erat ve-
rius, quam labor. SA. Adhuc veriſimilia prædicas.
LA. Ex tam vario horti feraciſſimi proventu nihil
interdictum eſt præter unicam arborem. SA. Ve-
riſſimum eſt. LA. Idque non ob aliud, niſi ut per
obedientiam agnoſcerent Dominum & conditorem
ſuum. SA. Recte. LA. Quin & illud arbitror, re-
centem terram omnia progenuiſſe feliciora melio-
riſque ſucci, quam nunc gignit ſeneſcens ac prope-
modum effœta. SA. Eſto. LA. Idque præcipue in
Paradiſo. SA. Haud diſſimilie veri. LA. Illic igitur
veſci, voluptatis erat, non neceſſitatis. SA. Au-
divi. LA. Et abſtinere à laniandis animantibus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

humanitas erat, non ſanctitas. SA. Neſcio. Animantium eſum à diluvio permiſſum lego, prius interdictum non lego. Quorſum autem attinebat permittere, ſi jam permiſſus erat? LA. Quare non veſcimur ranis? Non quia vetitæ, ſed quoniam abhorremus. Quî ſcis, an Deus illic admonuerit, quem cibum requireret humana fragilitas, non quem permitteret? SA. Non ſum ariolus. LA. Atqui in ipſo ſtatim conditi hominis initio legimus; Dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & univerſis animalibus quæ moventur ſuper terram. Quis uſus dominii, ſi veſci non licet? SA. O crudelem herum! Itane devoras ſervos & ancillas, tuos liberos & uxorem? Quin eadem opera veſceris matula tua, cujus dominus es? LA. Sed audi viciſſim, inſulſe ſalſamentarie. E cæteris uſus eſt, nec eſt inane dominii nomen. Equus vehit me tergo, camelus geſtat ſarcinas: è piſcibus vero quis uſus, niſi veſcaris? SA. Quaſi vero non ſint innumera ex piſcibus remedia. Deinde multa ſunt in hoc tantum condita, ut delectent hominem contemplantem, & in conditoris admirationem rapiant. Forte non credes, delphinos hominem tergo vehere. Denique ſunt piſces, qui nobis prædicant imminere tempeſtatem, *velut echinus. An non talem ſervum optares domi tuæ? LA. Verum ut hoc largiamur, ante diluvium non fuiſſe fas veſci cibis, præterquam terræ frugibus; nihil magni erat abſtinere ab iis quæ non requirebat corporis neceſſitas, & habebant laniandi crudelitatem: illud fateris, animantium eſum initio permiſſum ob humanorum corporum imbecillitatem. Frigus induxerat diluvium: & hodie videmus, in regionibus frigidis naſci homines cæteris edaciores: ac terræ proventum vel extinxerat, vel corruperat inundatio. SA. Eſto. LA. Et tamen à diluvio præteribant annum ducenteſimum. SA. Credo. LA. Cur igitur Deus, quod illis robuſtis citra exceptionem permiſit, poſt imbecillioribus ævique contractioris adſtrinxit ad certa animantium genera, quemadmodum præcepit Moſes? SA. Quaſi meum ſit, eorum quæ Deus

gerit,

Velut echinus.] Piſcis eſt ſpinas habens pro pedibus: hic imminente tempeſtate affigit ſe, aut ſaburrat arenam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

t, rationem reddere! Arbitror tamen, hoc tum
ſſe Deum, quod ſolent heri, qui contrahunt in-
gentiam in ſervos, ubi vident illos abuti lenitate
minorum. Sic equo plus ſatis ferocienti ſubdu-
cus fabas & avenam, parcoque fœno paſcimus,
noque & calcaribus aſperioribus ſubigimus.
cuſſerat hominum genus omnem reverentiam,
tantamque licentiam ſeſe effuderat, quaſi nul-
omnino Deus eſſet. Hic inventi ſunt legis can-
li, cæremoniarum repagula, minarum ac præ-
torum frena, quo vel ſic reſipiſcerent. LA. Quin
tur manent hodie legis illius repagula? SA. Quia
lata eſt carnalis ſervitutis aſperitas: poſteaquam
r Euangelium adoptati ſumus in filios Dei, de-
ctum eſt præceptis, ubi contigit uberior gratia.
A. Cum Deus appellet ſuum teſtamentum ſem-
ernum, cumque Chriſtus negârit, ſe ſolvere le-
m, ſed conſummare; qua fiducia poſteriores auſi
at bonam legis partem abrogare? SA. Gentibus
lex data non erat; & ideo viſum eſt Apoſtolis,
s nec onerare circumciſionis moleſtia, ne, quod
dæi faciunt & hodie, in corporalibus obſerva-
onibus conſtituerent ſalutis ſpem potius, quam in
ducia & caritate erga Deum. LA. Omitto gen-
s. Quæ ſcriptura manifeſte docet, Judæos, ſi
rofeſſionem Euangelicam fuerint amplexi, manu-
iſſos eſſe à Moſaïcæ legis ſervitute? SA. Quo-
iam id fore prædictum erat à prophetis, qui pro-
ittunt teſtamentum novum, & cor novum, indu-
antque Deum abominantem feſtos Judæorum
ies, averſantem illorum victimas, deteſtantem je-
unia, rejicientem donaria, deſiderantem populum
ircumciſo corde. Confirmavit illorum promiſſa
Dominus ipſe, qui porrigens diſcipulis corpus &
anguinem ſuum, appellat teſtamentum novum. Si
ihil aboletur de veteri, cur hoc dicitur novum?
Ciborum Judaïcum delectum non exemplo qui-
dem, ſed ſententia ſua abrogavit Dominus, cum ne-
gat hominem inquinari cibis, qui mittuntur in ſto-
machum, & per ſeceſſum repurgantur. Docet
dem Petrum conſpecta viſione; imo Petrus ipſe,
cum Paulo cæteriſque veſcens cibis communibus,
quibus lex præceperat temperari. Agit hoc

 ubi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ubique Paulus in ſuis epiſtolis; nec dubitatur, quin quod hodie ſequitur populus Chriſtianus, ab Apoſtolis veluti per manus traditum ad nos denique pervenerit. Itaque non tam manumiſſi ſunt Judæi, quam à legis ſuperſtitione, velut à lacte conſueto quidem & familiari, ſed jam intempeſtivo depulſi. Neque lex abrogata eſt, ſed ea pars juſſa eſt cedere, quæ jam erat otioſa. Frondes & flores pollicentur fructum exoriturum: is ubi gravat arborem, nemo flores deſiderat. Neque quiſquam deplorat periſſe filii ſui pueritiam, ubi jam ad ætatem maturam pervenit. Neque quiſquam requirit lucernas & funalia, ubi ſe terris depromſit ſol. Nec habet quod queratur pædagogus, ſi filius jam puber ſuam libertatem ſibi vendicat, ac pædagogum in ſua viciſſim habet poteſtate. Pignus deſinit eſſe pignus, ubi promiſſa ſunt exhibita. Sponſa priuſquam deducatur ad ſponſum, epiſtoliis ab illo miſſis ſeſe conſolatur; exoſculatur munuſcula ab illo venientia, picturas illum referentes amplectitur: cæterum ubi jam ipſius ſponſi data eſt copia, præ hujus amore negligit illa prius adamata. At Judæi primum ægre divellebantur à conſuetis, velut ſi puer aſſuetus lacti, jam grandis mammam inclamet, cibum ſolidum faſtidiens. Itaque propemodum vi depulſi ſunt ab illis vel figuris, vel umbris, vel temporariis ſolatiis, quo ſe jam totos convertant in eum, quem lex illa promiſerat & adumbrarat. LA. Quis exſpectarat tantum Theologiæ à ſalſamentario? SA. Soleo piſculentum commeatum ſuppeditare noſtræ civitatis Dominicano collegio: itaque fit, ut illi frequenter prandeant apud me, ego nonnunquam apud illos. Ex eorum conflictationibus hæc decerpſi. LA. Ne tu dignus es, qui ex ſalſamentario fias piſcium recentium venditor. Verum illud expedit: Si Judæus eſſes, (neque mihi ſatis liquet an ſis) & immineret ex fame certum vitæ periculum, veſcereris carne ſuilla, an mortem præoptares? SA. Quid facturus eſſem, ſcio: quid mihi faciendum eſſet, nondum intelligo. LA. Deus utrumque vetuit, Non occides, & Non veſceris carne ſuilla. In tali caſu utrum præceptum utri par eſt cedere? SA. Primum non conſtat, an hoc animo Deus vetuerit

rit

ireſci ſuilla, ut mortem vellet oppeti potius
on eſu vitæ conſuli. Nam ipſe Dominus excuſat
id, qui contra Legis præceptum comederit ſa-
s panes. Et in exilio Babylonico multa non ob-
rata ſunt à Judæis, quæ Lex præſcripſerat. Proin-
cenſerem, eam legem, quam ipſa quoque natura
t, eoque perpetua eſt & inviolabilis, debere po-
tem haberi ea, quæ neque ſemper fuit, & poſt e-
abroganda. LA. Cur igitur laudati ſunt fratres
chabæi, qui maluerunt duris cruciatibus exani-
i, quam carnem guſtare ſuis? SA. Opinor, quoniam
eſus à rege præſcriptus complectebatur totius
riæ legis abnegationem, quemadmodum circum-
o, quam Judæi gentibus obtrudere conabantur,
tinebat totius legis profeſſionem, non aliter
m arrha data ad univerſum contractum præſtan-
n obligat. LA. Itaque ſi craſſior illa Legis pars
t exortam Euangelii lucem recte ſublata eſt, quo
nſilio nunc videmus vel eadem, vel his graviora
ocari, præſertim cum Dominus jugum ſuum ap-
let ſuave, & Petrus, in Actis Apoſtolorum, Ju-
orum Legem appellet duram, quam nec ipſi fer-
potuerint, nec patres ipſorum? Sublata eſt cir-
ncifio, ſed ſucceſſit baptiſmus, duriore prope di-
rim conditione. Illa differebatur in octavum
m; & ſi quis interim caſus intercepiſſet puerum,
um circumciſionis pro circumciſione imputaba-
: nos pueros, vixdum à latebris uteri materni e-
ſſos, in frigidam aquam, quæque diu in alveo ſa-
o conſtitit, non enim dicam, computruit, totos im-
rgimus; & ſi vel primo die, atque adeo in ipſo
tus oſtio perierit, nulla parentum aut amicorum
pa, deditur miſer æternæ damnationi. SA. Sic a-
t. LA. Sublatum eſt ſabbatum: imo non ſubla-
n eſt; ſed tranſlatum in diem dominicum. Quid
fert? Paucorum dierum jejunia indixit Lex Mo-
ca; nos illis quantum addidimus numerum? In de-
ctu ciborum quanto liberiores Judæi nobis; qui-
s licebat vel totum annum veſci ovibus, capis,
rdicibus & hœdis? Illis nullum veſtis genus erat
terdictum, præter eam quæ eſſet lana linoque
ntexta. Nunc præter tot veſtium præſcriptas,
interdictas formas & colores, acceſſit capitis
raſu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

raſura, eaque varia: ne commemorem interim confeſſionis onus, & conſtitutionum humanarum ſarcinas, decimationes non ſimplices, adſtrictum arctioribus vinculis matrimonium, novas affinitatis leges, aliaque permulta, quæ faciunt, ut hac parte non paullo commodior videatur fuiſſe Judæorum, quam noſtra conditio. SA. Erras tota via, Lanio: Chriſti jugum non æſtimatur ad iſtam regulam, quam imaginaris. Pluribus adſtringitur Chriſtianus, & adſtringitur ad difficiliora, denique ad pœnam graviorem: ſed his adjuncta copioſior vis fidei & caritatis, facit ea ſuavia, quæ natura ſunt graviſſima. LA. Atqui cum olim Spiritus, ſpecie linguarum ignearum è cœlo delapſus, copioſiſſimo dono fidei & caritatis locupletarit credentium pectora, cur detractum eſt legis onus, velut imbecillibus ac ſub iniqua ſarcina periclitantibus? Cur Petrus jam afflatus Spiritu vocat onus intolerabile? SA. Detractum eſt ex parte, ne Judaïſmus, ut cœperat, obrueret Euangelii gloriam, & ne Legis odio gentes alienarentur à Chriſto. inter quas erant infirmi plurimi, quibus inſtabat duplex periculum: alterum, ne crederent, ſine legis obſervatione neminem poſſe ſalutem conſequi: alterum, ne potius haberent in paganiſmo manere, quam Moſaïcæ legis jugum accipere. Horum imbecilles animos oportebat velut eſca quadam libertatis allicere. Rurſus quo mederentur illis, qui negabant, ex Euangelii profeſſione ſalutis eſſe ſpem citra legis obſervationem; circumciſionem, ſabbatiſmos, delectus ciborum, aliaque id genus aut prorſus ſuſtulerunt, aut in aliud verterunt. Porro quod Petrus negat, ſe Legis onus portare potuiſſe, non eſt referendum ad eam perſonam, quam tum gerebat, cum illi jam nihil eſſet intolerabile, ſed ad craſſos & infirmos Judæos, qui non ſine tædio arrodebant *hordei tunicam, nondum guſtata Spiritus medulla. LA. Satis tu quidem craſſe diſſeris. Atqui mihi videtur, & hodie non minus eſſe cauſſarum, cur obſervationes iſtæ carnales hactenus tolli debeant, ut arbitrariæ ſint, non obligatoriæ. SA. Qui ſic?

Hordei tunicam.] Alludit ad allegoriam Parabolæ de quinque panibus hordeaceis.

:? LA. Nuper in linteo quodam ampliſſimo vidi
tum orbem depictum. Illic didici quantula eſſet
undi portio, Chriſti religionem pure ſinceréque
rofitens: nimirum Europæ particula vergens ad
ccidentem: rurſus altera vergens ad Septemtrio-
em, tertia tendens, ſed procul, ad Meridiem: ad
rientem vergentis quartæ poſtrema videbatur Po-
nia. Reliquus orbis aut Barbaros habet, non
multum à brutis animantibus differentes, aut
hiſmaticos, aut hæreticos, aut utrumque. SA. At
on vidiſti totum illud littus Auſtrinum, & ſparſas
ſulas Chriſtianis inſignibus notatas? LA. Vidi;
idicique, illinc avectas prædas; Chriſtianiſmum
ductum non audivi. Cum igitur tam ampla ſit
heſis, videtur hoc eſſe conſultiſſimum ad religio-
em Chriſtianam propagandam: quemadmodum
poſtoli ſuſtulerunt onus legis Moſaïcæ, ne gen-
es reſilirent, ita nunc ad illiciendos etiam imbecil-
es, tolli quarundam rerum obligationes, ſine qui-
us initio ſervatus eſt orbis, & nunc ſervari poſſet,
odo adſit fides & caritas Euangelica. Rurſus au-
io videoque, plurimos eſſe, qui in locis, veſtibus,
ibis, jejuniis, geſticulationibus, cantibus, ſummam
ietatis conſtituunt; & ex his proximum judicant,
ontra præceptum Euangelicum. Unde fit, ut cum
omnia referantur ad fidem & caritatem, harum
erum ſuperſtitione extinguatur utrumque. Procul
enim abeſt à fide Euangelica, qui fidit hujuſ-
modi factis: & procul abeſt à caritate Chriſtiana,
ui ob potum aut cibum, quo recte quis uti poteſt,
xaſperat fratrem, pro cujus libertate mortuus eſt
Chriſtus. Quam amarulentas contentiones vide-
mus inter Chriſtianos? quam inimicas calumnias
ex veſte aliter cincta tinctave, ex cibo quem porri-
gunt aquæ, & quem porrigunt paſcua? Hoc ma-
lum ſi ad paucos ſerpſiſſet, contemni poterat. Nunc
videmus, univerſum orbem ob hæc diſſidiis exitia-
libus concuti. Hæc & hujuſmodi ſi tollerentur,
& nos majore concordia viveremus, neglectis
cæremoniis, ad ea tantum contendentes quæ do-
cuit Chriſtus; & reliquæ nationes citius ample-
cterentur religionem cum libertate conjunctam.
SA. Extra Eccleſiæ domum non eſt ſalus.
LA. Fa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

LA. Fateor. SA. Extra Eccleſiam eſt, quiſquis non agnoſcit pontificem Romanum. LA. Non reclamo. SA. Sed hunc non agnoſcit, qui illius præſcripta negligit. LA. Atque ideo ſpero, futurum, ut hic pontifex nomine Clemens, animo pietateque clementiſſimus, quo magis omnes nationes ad Eccleſiæ ſodalitatem alliciat, omnia mitiget, quæ hactenus viſa ſunt aliquot populos à Romanæ ſedis fœdere alienare; potiuſque habeat Euangelii lucrum, quam ſuum in omnibus jus perſequi. Audio quotidie veteres querimonias de annatis, de condonationibus, de diſpenſationibus, deque reliquis exactionibus, de gravatis Eccleſiis: ſed arbitror hunc ita moderaturum omnia, ut poſthac impudens ſit, qui pergat queri. SA. Utinam idem facerent omnes monarchæ! Nihil addubito quin res Chriſtiana nunc in arctum coacta feliciſſime ſit proferenda, ſi gentes barbaræ ſenſerint, ſe vocari non ad ſervitutem humanam, ſed ad libertatem Euangelicam; nec ad rapinam expeti, ſed ad felicitatis & ſanctimoniæ conſortium. Ubi coaluerint, & in nobis mores vere Chriſtianos compererint, ultro plus offerent, quam ab eis nulla vis queat extorquere. LA. Id brevi futurum auguror, ſi peſtilens * Ate, quæ duos potentiſſimos orbis monarchas funeſto bello commiſit, abierit * ἐς κόρακας. SA. Atque ego demiror jam dudum, non eſſe factum, cum Franciſco nihil fingi poſſit humanius, & Carolo Cæſari arbitror à præceptoribus inſtillatum, ut quo per fortunam plus acceſſerit imperii finibus, hoc ipſe plus addat clementiæ benignitatiſque. Adhæc, habere ſolet & ætas ea peculiarem facilitatis ac manſuetudinis dotem. LA. Nihil eſt quod in utroque deſideres. SA. Quid igitur remoratur publicum orbis votum? LA. Adhuc jureconſulti de finibus ambigunt: & ſcis, comœdiarum tumultus ſemper deſinere in nuptias: itidem principes ſuas finiunt tragœdias. ſed in comœdiis ſubito coëunt nuptiæ; hic inter magnos magnis moliminibus res agitur. Et præſtat, aliquanto ſerius obduci cicatricem, quam mox

Ate.] Dea Homerica, quæ diſſidia ſerit inter Deos & homines. Litæ tardæ, Ate velox.

Ε'ς κόρακας.] Id eſt, in malam rem.

nix interim hulcus erumpere. SA. An credis, iſtas
ptias eſſe firma concordiæ vincula? LA. Vel-
p quidem: ſed ex his video fere naſci maximam
lorum partem; & ſi quod bellum ortum fuerit,
m affinis adeſt affini, latius ſe ſpargit incendium,
difficilius componitur. SA. Fateor, & agnoſco,
riſſimum eſſe quod dicis. LA. Sed æquumne ti-
videtur, ut ob jureconſultorum rixas & contra-
ium moras totus orbis tantum perpetiatur ma-
Nunc enim nihil uſquam tutum eſt, & peſſi-
s licet plurimum, dum neque bellum eſt, neque
x. SA. De principum conſiliis non eſt meum di-
re. Verum, ſi quis me faciat Cæſarem, ſcio quid
n factutus. LA. Eja, facimus te Cæſarem, ſimul-
e Romanum pontificem, ſi libet. Quid facis?
. Fac me potius Cæſarem & regem Galliæ. LA.
ge, eſto utrumque. SA. Protinus concepto pacis
to edicerem per univerſam ditionem meam in-
cias, dimiſſis copiis, denuntians pœnam capitis,
quis vel gallinam alterius attigerit. Ita pacatis
bus meo commodo, vel, ut melius dicam, publico,
nſigerem de ditionis finibus, aut de conjugii con-
ionibus. LA. Habeſne firmiora fœderis vincula,
am matrimonium? SA. Arbitror. LA. Imparti.
. Si Cæſar eſſem, ſic abſque mora transegiſſem
m Rege Gallorum: Frater, malus quiſpiam genius
ellum hoc inter nos excitavit; neque tamen in-
r nos certamen fuit de capite, ſed de ditione.
u quod in te fuit, fortem ac ſtrenuum bellatorem
ræſtitiſti. Fortuna mihi favit, teque ex rege fecit
ptivum. Quod accidit tibi, mihi potuit accidere;
: tua calamitas omnes nos admonet humanæ con-
tionis. Experti ſumus, quam hoc certaminis ge-
us utrique ſit incommodum. Age, diverſo genere
ter nos confligemur. Dono tibi vitam, dono li-
ertatem; pro hoſte recipio te in amicum. Sit o-
nium præteritorum malorum oblivio; redi ad
ios gratis ac liber; habe tibi tua, eſto bonus vici-
us; & poſt hac geratur unum hoc certamen inter
ios, uter alterum fide, officiis ac benevolentia vin-
at; neque certemus uter altero latius regnet, ſed
ter ſanctius adminiſtret ſuam ditionem. In prio-
i conflictu fortunati laudem tuli: heic qui vice-

rit,

rit, longe ſplendidius auferet decus. Mihi quidem hæc clementiæ fama plus adferet veræ laudis, quam ſi univerſam Galliam meæ ditioni adjunxiſſem. Et tibi gratitudinis opinio plus decoris conciliabit, quam ſi me tota Italia depuliſſes. Noli invidere mihi laudem quam affecto; ego viciſſim tuæ ſic favebo, ut huic amico libenter ſis debiturus. LA. Profecto ſic poſſit adſtringi Gallia, imo totus orbis. Etenim ſi conditionibus iniquis hulcus hoc obducatur verius, quam ſanetur, vereor ne mox per occaſionem rupta cicatrice pus vetus erumpat majore cum malo. SA. Quam magnificam, quamque plauſibilem gloriam hæc humanitas per univerſum orbem pararet Carolo? Quæ natio ſe non lubens tam humano, tamque clementi principi ſubmitteret? LA. Egiſti Cæſarem ſat feliciter; nunc age pontificem. SA. Perlongum ſit ſingula perſequi: dicam compendio. Sic agerem, ut univerſus orbis intelligeret, eſſe principem Eccleſiæ, qui nihil aliud ſitiret quam Chriſti gloriam, & ſalutem omnium mortalium. Ea res vere mederetur invidiæ pontificii nominis, & ſolidam ac perennem pararet gloriam. Sed interim * ab aſino, quod aiunt, delapſi, multum aberravimus ab inſtituto. LA. Ego te mox reducam in viam. Ais igitur, obligare pontificum leges omnes, qui ſunt in Eccleſia? SA. Aio. LA. Ad pœnam gehennæ? SA. Aiunt. LA. Etiam epiſcoporum? SA. Sic arbitror; in ſua cujuſque ditione. LA. Etiam abbatum? SA. Hæreo: nam hi certis conditionibus accipiunt adminiſtrationem; nec poſſunt ſuos gravare conſtitutionibus, niſi ex auctoritate totius ordinis. LA. Quid ſi epiſcopus iiſdem conditionibus accipiat ſuam functionem? SA. Addubito. LA. Quod epiſcopus conſtituit, pontifex poteſt reſcindere? SA. Opinor. LA. Quod pontifex decrevit, nemo poteſt abrogare? SA. Nemo. LA. Unde igitur audimus, reſciſſas pontificum ſententias, hoc titulo, quod parum recte fuerint edocti; & priorum conſtitutiones à poſterioribus * antiquatas, quod

Ab aſino.] Id eſt, à propoſito digreſſi. Vide Chiliades.

Antiquatas.] Id eſt, abrogatas.

od à pietate delirarent? SA. Iſta ſubrepticia ſunt temporaria. Nam & in pontificem, ut hominem, dit ignorantia perſonæ factive. Cæterum quod auctoritate concilii univerſalis proficiſcitur, cæſte oraculum eſt, & pondus habet par Euangeliis, t certe proximum. LA. Licetne de Euangeliis ubitare? SA. Bona verba; ne de conciliis quidem e in Spiritu ſancto congregatis, peractis, editis & ceptis. LA. Quid ſi quis dubitet, an hæc compent in concilium? quod objicitur; quemadmodum dio, Baſilienſe concilium à nonnullis rejici nec ombus probari Conſtantienſe? loquor de his, qui unc habentur orthodoxi? ne quid dicam de proxio concilio Lateranenſi. SA. Dubitent qui velint, o periculo; ego nolo dubitare. LA. Petrus igitur abuit auctoritatem concedendi novas leges? SA. Habuit. LA. Habuit & Paulus cum cæteris Apoſtolis? SA. Habuerunt in ſuis quiſque eccleſiis; à Petro, ſeu Chriſto commiſſis. LA. Et Petri ſucceſſoribus par eſt poteſtas cum ipſo Petro? SA. Quid ni? LA. Tanundem igitur honoris debetur reſcripto Romani pontificis, quantum epiſtolis Petri; & tantundem conſtitutionibus epiſcoporum, quantum epiſtolis Pauli? SA. Equidem arbitror, etiam amplius deberi, ſi præcipiant, & legem ferant cum autoritate. LA. Sed faſne eſt dubitare, an Petrus & Paulus ſcripſerint afflatu divini Spiritus? SA. Imo hæreticus ſit qui dubitet. LA. Idem cenſes de reſcriptis & conſtitutionibus pontificum & epiſcoporum? SA. De pontifice cenſeo; de epiſcopis ambigo; niſi quod pium eſt, de nullo perperam ſuſpicari, ni res ipſa palam clamitet. LA. Cur Spiritus citius patitur errare epiſcopum, quam pontificem? SA. Quia gravius eſt à capite periculum. LA. Si tantum valent præſulum conſtitutiones, quid ſibi vult quod Dominus in Deuteronomio tam rigide comminatur, ne quis quid addat aut adimat legi? SA. Non addit legi, qui latius explicat quod latebat, qui ea ſuggerit quæ ſpectant ad legis obſervationem: neque detrahit qui pro viribus audientium legem diſpenſat, alia promens, alia celans pro ratione temporis. LA. Num obligabant Phariſæorum ac Scribarum conſtitutiones? SA. Non arbitror. LA. Cur ita? SA. Quia docendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

habebant auctoritatem, non condendi leges. LA. Utra poteſtas videtur amplior? condendi leges humanas, an interpretandi divinas? SA. Condendi humanas. LA. Mihi ſecus videtur. Etenim cui jus eſt interpretandi, hujus ſententia pondus habet legis divinæ. SA. Non ſatis aſſequor quod dicis. LA. Dicam explanatius. Lex divina jubet ſubvenire parenti, Phariſæus interpretatur, hoc eſſe datum patri, quod miſſum eſt in corbonam, eo quod Deus ſit pater omnium. Nonne huic interpretationi cedit lex divina? SA. Iſta quidem falſa interpretatio eſt. LA. Sed poſteaquam illis ſemel tradita eſt interpretandi auctoritas, unde mihi conſtabit, cujus ſit vera interpretatio, maxime ſi ipſi inter ſe diſſentiant? SA. Si minus ſatisfecit tibi ſenſus communis, ſequere præſulum auctoritatem: id tutiſſimum eſt. LA. Ergo Phæriſæorum & Scribarum auctoritas devoluta eſt ad Theologos & concionatores? SA. Eſt. LA. Sed nullos audio frequentius inculcantes, Audite, ego dico vobis, quam eos qui nunquam verſati ſunt in palæſtris Theologicis. SA. Audies omnes candide, ſed cum judicio, modo ne ſimpliciter inſaniant. Tum enim oportet populum cum ſibilo ſurgere, quo ſuam agnoſcant dementiam. Cæterum quibus contigit titulus doctoris, his oportet fidere. LA. Verum in his quoque comperio nonnullos multo rudiores ac ſtultiores illis, qui prorſus ſunt illiterati: & inter doctiſſimos miram video controverſiam. SA. Elige quæ ſunt optima; inexplicata aliis relinquito, ea ſemper amplectens, quæ procerum & multitudinis conſenſus approbavit. LA. Scio, iſtuc eſſe tutius. Sunt igitur & conſtitutiones iniquæ, quemadmodum ſunt interpretationes falſæ? SA. An ſint, alii viderint; arbitror, eſſe poſſe. LA. Annas & Caïphas habebant poteſtatem condendi leges? SA. Habebant. LA. Num horum quavis de re conſtitutiones obligabant ad pœnam gehennæ? SA. Neſcio. LA. Puta Annam conſtituiſſe, ne quis reverſus à foro ſumeret cibum, niſi loto corpore: qui illotus caperet cibum, num crimen gehenna dignum admitteret? SA. Non arbitror, niſi contemptus publicæ poteſtatis crimen exacerbaret. LA. An omnia præcepta Dei obligant ad pœnam

ge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

henn æ? SA. Non opinor. Nam Deus prohibuit
ne peccatum, quamlibet veniale, ſi Theologis
benda fides. LA. Fortaſſis & veniale pertrahe-
t in gehennam, niſi Deus ſua miſericordia ſubleva-
t imbecillitatem noſtram. SA. Non eſt abſurdum
ctu; affirmare non auſim. LA. Cum Iſraëlitæ
ulàrent in Babylone, præter alia plurima quæ lex
æſcripſit, in multis fuit omiſſa circumciſio. An
nnes hi perierunt? SA. Deus novit. LA. Si Judæus
am fame periclitans veſceretur carne ſuilla, com-
itteretne crimen? SA. Mea quidem ſententia, ne-
ſſitas excuſaret factum: quandoquidem ore Do-
ini defenſus eſt David, quod contra legis præce-
um comederit panes ſacros, quos appellant pro-
oſitionis: nec ſolum comedit ipſe, ſed & fugæ co-
ites profanos iiſdem pavit. LA. Si quem ea neceſ-
as conſtringeret, ut aut pereundum ſit fame, aut
rtum committendum, utrum eligeret? mortem,
furtum? SA. Forſitan in eo caſu furtum furtum
on eſſet. LA. Hem quid audio? ovum non eſt o-
um? SA. Præſertim ſi caperet animo reddendi,
lacandique dominum, cum primum liceret.
A. Quid ſi pereundum eſſet homini, niſi falſum
ſtimonium ferat adverſus proximum? utrum eli-
endum? SA. Mors. LA. Quid ſi commiſſo adulte-
o poſſit ſervare vitam? SA. Potior erit mors.
A. Quid ſi ſimplici ſtupro poſſis effugere mortem?
A. Moriendum potius, ut aiunt. LA. Cur heic ovum
on deſinit eſſe ovum; præſertim ſi nulla fiat vis aut
njuria? SA. Fit injuria corpori puellæ. LA. Quid
perjurio? SA. Moriendum. LA. Quid ſi ſimplici
ullique noxio mendacio? SA. Docent præoptan-
um mortem. At ego crediderim, gravi neceſſita-
e, aut ingenii propoſita utilitate mendacium hujuſ-
modi aut nullum eſſe crimen, aut leviſſimum, niſi
quod aperta feneſtra periculum eſt, ne diſcamus &
pernicioſis mendaciis aſſueſcere. Finge incidiſſe
caſum, ut innoxio mendacio poſſit ſervare & cor-
pora & animas totius patriæ ſuæ; utrum eliget vir
pius? fugiet mendacium? LA. Quid alii ſint facturi,
neſcio: ego vel quindecim Homerica mendacia non
verear dicere, moxque labeculam illam abſterge-
rem aqua ſacra. SA. Idem ego facerem. LA. Igitur

non quidquid Deus præcipit aut interdicit, obligat ad pœnam gehennæ. SA. Non videtur. LA. Modus igitur obligationis non eſt ab auctore legis tantum, ſed ex materia. Quædam enim cedunt neceſſitati, quædam non cedunt. SA. Sic videtur. LA. Quid ſi ſacerdos periclitetur de vita, ſervandus, ſi ducat uxorem? utrum eliget? SA. Mortem. LA. Cum divina lex cedat neceſſitati, cur hæc lex humana * Terminum agit, nulli dignans concedere? SA. Non lex obſtat, ſed votum LA. Quid ſi quis voviſſet viſere Hieroſolymam, nec id poſſet, niſi certo vitæ diſpendio? non ibit? an morietur? SA. Morietur, ni voti relaxationem impetrarit à pontifice Romano. LA. Cur alterum votum relaxatur, alterum minime? SA. Quia alterum ſolenne, alterum privatum. LA. Quid eſt ſolemne? SA. Quod ſolet fieri. LA. An non igitur ſolemne & alterum quod quotidie fit? SA. Fit, ſed privatim. LA. Proinde monachus ſi privatim apud abbatem profiteretur, non eſſet votum ſolemne? SA. Nugaris. Ideo facilius relaxatur votum privatum, quia minore offendiculo ſolvitur; & is qui facit, hoc animo facit, ut ſi commodum ſit, mutet ſententiam. LA. Hoc igitur animo vocent qui privatim profitentur perpetuam caſtimoniam? SA. Deberent. LA. Perpetuum igitur, & non perpetuum? Quid ſi Carthuſianum monachum hic conſtringat caſus, ut aut veſcendum ſit carnibus, aut moriendum? utrum eliget? SA. Docent medici, nullas eſſe carnes tam efficaces, quin idem efficiat aurum potabile & gemmæ. LA. Utrum igitur conducibilius, gemmis & auro ſuccurrere periclitanti, an earum rerum pretio multos de vita periclitantes ſervare, & ægroto dare pullum gallinaceum? SA. Hæreo. LA. Atqui piſcium aut carnium eſus non eſt ex eorum numero quæ vocant ſubſtantialia. SA. Carthuſianos ſuo judici relinquamus. LA. Dicamus in genere. Diligenter, frequenter, multiſque verbis inculcatur in lege Moſis ſabbatiſmus. SA. Verum. LA. Utrum igitur ſuccurram urbi periclitanti violato ſabbato, an non? SA. At interim me vis eſſe Judæum? LA. Volo, & quidem recutitum. SA. Iſtum nodum

Terminum agit.] Fabula de Termino Deo, qui nec Jovi voluit concedere, notiſſima.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

odum ſecuit ipſe Dominus. Sabbatum enim ho-
inis cauſſa eſt inſtitutum, non contra. LA. Iſta
x igitur valebit in omnibus humanis conſtitutio-
bus? SA. Valebit, niſi quid obſtet. LA. Quid ſi
onditor legis non hoc animo ferat legem, ut quen-
uam obliget ad pœnam gehennæ, imo ne ad rea-
um quidem ullum, ſed conſtitutionem nihilo plus
elit habere ponderis quam exhortationem? SA. O
one, non eſt in manu conditoris, quantum obliget
ex? Uſus eſt ſua poteſtate ferendo legem; cæte-
um ad quid obliget, aut non obliget, id Deo in ma-
nu eſt. LA. Cur igitur audimus quotidie parochos
noſtros è ſuggeſto clamantes, Cras jejunandum
ſub pœna damnationis æternæ; ſi nobis non con-
ſtat, quomodo lex obliget humana? SA. Id faciunt,
quo magis terreant contumaces: nam ad hos arbi-
tror ea verba pertinere. LA. Sed interim an contu-
maces talibus dictis territent, neſcio: certe infir-
mos vel in ſcrupum vel in periculum conjiciunt.
SA. Difficile eſt utriſque conſulere. LA. Eadem au-
tem eſt vis conſuetudinis & legis? SA. Aliquando
major eſt conſuetudinis. LA. Proinde tametſi non
adeſt animus conſuetudinem inducentibus injicien-
di laqueum cuiquam, tamen obligat volentes no-
lentes? SA. Arbitror. LA. Onus imponere poteſt,
tollere non poteſt? SA. Admodum. LA. Jam itaque
vides, opinor, quantum ſit periculi, novas leges ab
hominibus ferri, ſi nulla neceſſitas urgeat, aut nul-
la magna invitet utilitas. SA. Fateor. LA. Dominus
cum ait, Nolite omnino jurare; num quemvis ju-
rantem obnoxium facit gehennæ? SA. Non arbi-
tror. Conſilium eſt enim, non præceptum. LA. At
iſtud unde mihi liquet, cum vix aliud accuratius
aut ſeverius interdixerit, quam ne juremus? SA. Diſ-
ces à doctoribus. LA. Et Paulus cum dat conſi-
lium, non obligat ad gehennam? SA. Nequaquam.
LA. Cur ita? SA. Quia non vult injicere laqueum
infirmis. LA. Eſt igitur in manu condentis, legem
obſtringere ad gehennam, aut non obſtringere. Et
ſanctum eſt cavere, ne quibuſlibet conſtitutionibus
illaqueemus imbecilles. SA. Eſt. LA. Et, ſi Paulus
heic cautionem adhibuit, multo magis ſacerdotibus
adhibenda; de quibus incertum, quo ſpiritu agantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

SA. Fateor. LA. Atqui paulo ante negabas, eſſe in manu conditoris, quatenus obſtringeret lex. SA. Jam conſilium eſt, non lex. LA. Nihil eſt facilius, quam commutare vocabulum. Noli furari, præceptum eſt? SA. Eſt. LA. Noli omnino reſiſtere malo? SA. Conſilium eſt. LA. At hoc poſterius magis habet ſpeciem præcepti, quam illud prius. Saltem hoc eſt epiſcopis in manu, utrum velint eſſe præceptum, quod inſtituunt, an conſilium? SA. Eſt. LA. At iſtud paulo ante fortiter negabas. Etenim qui non vult, ſuam conſtitutionem quemquam ad ullum crimen adſtringere, nimirum vult eam eſſe conſilium, non præceptum. SA. Verum; ſed non expedit hoc ſcire vulgus, ne protinus clamitent, eſſe conſilium, quod ſervare non libet. LA. At quid interim facies tot infirmis conſcientiis, tam miſere confuſis tuo ſilentio? Verum age, dic mihi, nulliſne notis docti deprehendere poſſunt, utrum conſilii vim habeat conſtitutio, an præcepti? SA. Poſſunt, ſicut audivi. LA. Non licet ſcire myſterium? SA. Licet, niſi velis effutire. LA. Ah * piſci dixeris. SA. Cum nihil audis, niſi, hortamur, ordinamus, mandamus, conſilium eſt: cum audis, jubemus, diſtricte præcipimus, præſertim ſi accedant minæ excommunicationis, præceptum eſt. LA. Quid ſi debeam piſtori meo, eumque ſolvendo non ſim, fugere malim quam conjici in carcerem; num pecco cirminaliter? SA. Non arbitror: niſi deſit ſolvendi voluntas? LA. Cur igitur excommunicor? SA. Iſtud fulmen territat improbos, non adurit innocentes. Scis enim & apud priſcos Romanos fuiſſe leges diras ac minaces, ſed in hoc ipſum tantummodo latas; qualis illa fertur è duodecim tabulis, * de diſſecando corpore debitoris: cujus ideo nullum exſtat exemplum, quod non in uſum, ſed ad terrorem eſſet prodita. Jam ut fulmen non agit in ceram aut linum, ſed in æs: ita tales excommunicationes non agunt in miſeros, ſed in contumaces. Et tamen, ut ingenue dicam, in hujuſmodi frivolis adhibere fulmen à Chriſto traditum, propemodum eſſe videtur, quod

Piſci dixeris.] Piſces mutos eſſe, declarat proverbium.

De diſſecando corpore.] Vide Aulum Gellium de pœna talionis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

quod veteres dicebant, In lente unguentum.
LA. Num idem jus patrifamilias in ſua domo quod
Epiſcopo in ſua diœceſi? SA. Arbitror, proportione.
LA. Et hujus præſcripta ſimiliter obligant? SA. Quid
ni? LA. Edico, ne quis veſcatur cæpis, quomodo pe-
riclitatur apud Deum qui non paruerit? SA. Ipſe vi-
derit. LA. Poſthac non dicam meis, præcipio, ſed
admoneo. SA. Sapies. LA. Verum perſpicio, vicinum
meum proximum eſſe periculo, & arreptum clam
admoneo, ut ſeſe ſubducat ab ebrioſorum & aleato-
rum commercio: ille monitorem aſpernatus, per-
ditius incipit vivere, quam antea: num heic illum
obſtringit admonitio? SA. Videtur. LA. Igitur ne-
que conſulendo, neque exhortando fugimus la-
queum. SA. Imo non adfert laqueum admonitio, ſed
admonitionis argumentum. Etenim ſi frater admo-
nitus, ut crepidis uteretur, negligeret, nullo crimi-
ne teneretur. LA. Non heic percunctabor, quan-
tum obligent præſcripta medicorum. Votum ob-
ſtringit ad pœnam gehennæ? SA. Maxime. LA. O-
mne? SA. Omniſſimum; modo ſit licitum, legitimum
ac liberum. LA. Quid appellas liberum? SA. Quod
nulla extorſit neceſſitas. LA. Quid eſt neceſſitas?
SA. Eſt metus cadens in conſtantem virum. LA. Et-
iam in Stoïcum? quem * ſi fractus illabatur orbis,
impavidum ferient ruinæ. SA. Iſtum Stoïcum mi-
hi oſtende, & reſpondebo. LA. Sed extra jocum;
num famis aut infamiæ metus cadit in conſtantem
virum? SA. Quid ni? LA. Si filia nondum emanci-
pata clam nubat inſciis parentibus, nec paſſuris ſi
ſciant; legitimum erit votum? SA. Erit. LA. An ſit,
neſcio: certe ſi qua ſunt, hoc eſt unum ex illo-
rum numero, quæ licet vera ſint, tamen ob ſcan-
dalum imbecillium ſilenda ſunt. Quid ſi virgo quæ
ex auctoritate parentum contraxit matrimonium
cum ſponſo, clam & invitis parentibus, voto ſe-
met addicat collegio ſanctæ Claræ; eritne licitum
& legitimum? SA. Si fuerit ſolemne. LA. Num ſo-
lemne eſt, quod in agro fit, in obſcuro monaſte-
riolo? SA. Sic habetur. LA. Si eadem domi paucis
teſtibus voto profiteatur perpetuam corporis in-

Si fractus illabatur orbis.] Retulit verba ex Flacci Odis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

tegritatem, non erit legitimum? SA. Non. LA. Quam obrem? SA. Quia ſanctius votum obſtat. SA. Eadem puella ſi vendat agellum, valebit contractus? SA. Non opinor. LA. Et valebit ſi ſe ipſam dederit in poteſtatem alienam? SA. Si ſe Deo dicaverit. LA. An non & votum privatum dicat hominem Deo? Et qui ſuſcipit ſanctum conjugii ſacramentum, nonne ſe dicat Deo? Et quos Deus jungit, dicant ſe diabolo? De ſolis conjugibus dixit Dominus, Quos Deus junxit, homo ne ſeparet. Adhæc, cum adoleſcens vix dum pubeſcens, aut puella ſimplex, minis parentum, ſævitia tutorum, improbis inſtinctibus monachorum, blanditiis & odiis protruditur in monaſterium; num liberum eſt votum? SA. Si ſint * doli capaces. LA. Ea ætas maxime capax eſt doli, ut cui facillime poſſis imponere. Quid ſi proponam in animo, diebus Veneris abſtinere à vino, perinde obſtringit propoſitum ut votum? SA. Non arbitror. LA. Quid igitur intereſt inter certum propoſitum, & votum tacita cogitatione conceptum? SA. Animus obligandi. LA. Negabas ante, heic valere animum. Propono ſi queam, & voveo, ſive queam, ſive non queam? SA. Habes. LA. Habeo nebulas in pariete depictas, hoc eſt, nihil. Eſt igitur & in propoſito deſpicienda materiæ ratio? SA. Opinor. LA. Et ut illic à legis, ita heic à voti nomine cavendum? SA. Recte. LA. Si Romanus pontifex ſtatueret, ne quis jungat matrimonium intra ſeptimum propinquitatis gradum, admitteret crimen, qui duceret cognatam gradu ſexto? SA. Opinor; certe periclitaretur. LA. Quid ſi epiſcopus ſuis ediceret, ne quis haberet rem cum uxore, niſi die Lunæ, Jovis, & Sabbati; committeret crimen, qui clam aliis diebus uteretur uxore? SA. Arbitror. LA. Quid ſi ediceret, ne quis * bulbis veſceretur? SA. Quid iſtuc ad pietatem? LA. Quia bulbi provocant libidinem. Quod de bulbis dico, idem dictum puta de erucis. SA. Hæreo. LA. Quid hæres?

Doli capaces.] Ita loquuntur Jureconſulti. Alter ex ambiguo jocatur, quaſi doli capax, qui dolo eſt idoneus.

Bulbis.] Bulbus genus eſt cepis. Et bulbus, & eruca provocat Venerem: Unde Ovidius ſalaces vocat erucas.

ræres? Unde eſt humanis legibus obligandi vis? A. Ex dictis Pauli, Obedite præpoſitis veſtris. A. Hinc igitur obligat omneis epiſcoporum ac agiſtratuum conſtitutio? SA. Modo ſit æqua, juſta, t legitime lata. LA. Sed iſtius rei quis erit judex? A. Ipſe qui condidit. Nam ejus eſt interpretari, ujus eſt condere legem. LA. Ergo citra delectum ſt obediendum quibuſlibet conſtitutionibus? SA. Oinor. LA. Quid ſi præpoſitus ſtultus & impius feat legem impiam & iniquam? ipſius judicio ſtanum erit; & populus, cui nullum eſt judicandi jus, btemperabit? SA. Quorſum attinet ea ſomniare quæ non fiunt? LA. Qui ſubvenit parenti, non ſubventurus niſi lex cogeret, num implevit legem? SA. Non arbitror. LA. Qui ſic? SA. Primum non ſatisfacit animo ejus qui condidit legem: deinde voluntati impiæ addit hypocriſin. LA. Qui jejunat, non jejunaturus niſi præciperet Eccleſia, num ſatisfacit legi? SA. Mutas & auctorem legis, & materiam. LA. Confer igitur Judæum ſic jejunantem diebus præſcriptis, ut ni lex huc adigat, non ſit jejunaturus, cum Chriſtiano ſervante jejunium ab hominibus indictum, haudquaquam ſervaturo ſi legem tollas: aut ſi mavis, Judæum abſtinentem à carne ſuilla, & Chriſtianum abſtinentem à carnibus & lactariis die Veneris. SA. Infirmitati nonnihil reluctanti legi puto paratam eſſe veniam; certo propoſito legem averſanti & obmurmuranti non item. LA. Atqui fateris, leges divinas non ſemper obligare ad pœnam gehennæ? SA. Quid ni fatear? LA. Nec audes fateri, eſſe legem humanam, quæ non obligat ad eandem pœnam, ſed hominem relinquit in ancipiti? Videris igitur aliquanto plus tribuere legibus hominum, quam Dei. Mendacium & obtrectatio ſuapte natura ſunt mala, & à Deo prohibita; & tamen fateris, eſſe aliquod mendacii & obtrectationis genus, quod non obliget ad pœnam gehennæ; nec audes eum, qui quomodocunque veſcitur carnibus in die Veneris, liberare à pœna gehennæ? SA. Non eſt meum, quemquam abſolvere aut damnare. LA. Si divinæ leges & humanæ pariter obſtringunt, quid igitur intereſt inter has & illas? SA. Nimirum quod qui violat legem humanam, imme-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

diate peccat adverſus hominem, (ſi mihi concedis ſcholaſticorum floſculis uti) mediate adverſus Deum: qui violat legem divinam, contra. LA. Quid refert, utrum prius miſcueris acetum, an abſinthium, cum mihi utrumque ſit ebibendum? Aut quid refert, utrum lapis à me vulnerato repercuſſus feriat amicum, an ordine verſo? SA. Hoc didici. LA. Et ſi ex materia circumſtantiiſque ſumitur obligandi modus in utriſque legibus; quid intereſt inter auctoritatem Dei, & hominum? SA. Impia percunctatio. LA. Attamen multi credunt, plurimum intereſſe. Deus tulit legem per Moſen, nec licet violare. idem fert leges per pontifices, aut certe Concilium. quid intereſt inter has & illas? Lex Moſis per hominem, leges noſtræ per homines. Et videntur minus ponderis habere quæ Deus tulit per unum Moſen, quam quæ Spiritus ſanctus edit per frequens epiſcoporum & eruditorum concilium. SA. De ſpiritu Moſis dubitare non licet. LA. Paulus in epiſcoporum vicem venit. Quid igitur intereſt inter Pauli præcepta, & cujuſlibet epiſcopi? SA. Quia ſine controverſia Paulus ſcripſit afflatus Spiritu. LA. Hæc ſcriptorum auctoritas quouſque ſe porrigit? SA. Arbitror, non ultra Apoſtolos, niſi quod conciliorum eſt inviolata auctoritas. LA. Quare de Pauli ſpiritu dubitare non licet? SA. Quia obſtat Eccleſiæ conſenſus. LA. De epiſcopis dubitare licet? SA. De his nihil temere ſuſpicandum, niſi res ipſa palam clamitet quæſtum, aut impietatem. LA. Quid de Conciliis? SA. Non licet, ſi fuerint rite & per Spiritum ſanctum congregata, peractaque. LA. Eſt igitur aliquod Concilium, in quod iſta non competunt? SA. Eſſe poteſt. Quod ni eſſet, Theologi nequaquam adderent hanc exceptionem. LA. Videtur igitur, & de Conciliis dubitare poſſe. SA. Non arbitror, poſteaquam fuerint Chriſtianarum gentium judicio conſenſuque recepta comprobataque. LA. Poſteaquam exceſſimus * pomœria, quibus Deus voluit circumſcribi ſacroſanctam illam & inviolabilem ſcripturæ auctoritatem, videtur mihi & aliud eſſe diſcrimen legum divinarum & humanarum. SA. Quod? LA. Leges

Pomœria.] Id eſt, limites præſcriptos.

es divinæ ſunt immutabiles, niſi ſi quæ ſunt ejus
eneris, ut ſignificandi coërcendive gratia videan-
ır ad tempus datæ, quas & prophetæ deſituras jux-
a carnalem ſenſum prædixerunt, & Apoſtoli jam
mittendas docuerunt. Deinde, inter leges huma-
as exiſtunt nonnunquam iniquæ ſtultæque & pe-
ilentes; unde & abrogantur vel auctoritate ſupe-
iorum, vel conſentiente neglectu populi. Tale ni-
il eſt in legibus divinis. Rurſus, humana lex ſua-
ote ſponte ceſſat, ubi ceſſarit cauſſa propter quam
ata eſt: veluti ſi conſtitutio juberet ſingulos quot-
nnis aliquid conferre in ſtructuram templi, tem-
plo abſoluto ceſſat rigor legis. Adhæc, lex ab ho-
ninibus lata, non eſt lex, niſi fuerit utentium con-
enſu comprobata. Lex divina nec expendi debet,
nec poteſt abrogari. Quanquam & Moſes legem
aturus, ſuffragia populi collegit, non quod hoc eſ-
ſet neceſſe, ſed ut illos magis haberet obnoxios.
impudens enim eſt, legem contemnere, quam tuo
ſuffragio comprobaris. Poſtremo cum leges homi-
num, quæ fere corporalia præſcribunt, pædagogi
ſint ad pietatem, ceſſare videntur, ubi quis profe-
cit ad ſpiritus robur, ut jam talibus cancellis non
egeat, modo pro virili vitetur ſcandalum infirmo-
rum, non malitioſe ſuperſtitioſorum. Velut ſi pa-
ter præſcribat filiæ impuberi, ne bibat vinum, quo
tutior ſit illius virginitas uſque ad nuptias; cum ad-
oleverit, jamque viro tradita fuerit, non tenetur
præcepto patris. Multæ leges habent inſtar phar-
macorum; ea vero mutantur & cedunt pro re nata,
ipſis etiam medicis approbantibus, qui ſi ſemper
iiſdem uterentur remediis à veteribus proditis, plu-
res occiderent, quam ſanarent. SA. Multa tu qui-
dem congeris, quorum nonnulla placent, aliqua diſ-
plicent, quædam non intelligo. LA. Si lex epiſco-
pi quæſtum evidenter oleat, hoc eſt, ſtatuat ut ſin-
guli parochi bis in anno emant aureo ducato jus
abſolvendi à caſibus, quos vocant Epiſcopales, quo
plus extorqueat à ſuis; obtemperandum cenſes?
SA. Cenſeo; ſed interim clamandum adverſus le-
gem iniquam, excluſa ſemper ſeditione. Sed unde
hic mihi percunctator lanio? Tractent fabrilia fa-
bri. LA. Hujuſmodi quæſtionibus ſæpe torquemur
in

in conviviis; interdum diatriba ferveſcit ad pugnam & ſanguinem. SA. Pugnent qui volent: ego cenſeo, leges majorum eſſe reverenter ſuſcipiendas, & obſervandas religioſe, velut à Deo profectas; nec eſſe tutum, nec eſſe pium, de poteſtate publica ſiniſtram concipere aut ſerere ſuſpicionem. Et ſi quid eſt tyrannidis, quod tamen non cogat ad impietatem, ſatius eſt ferre, quam ſeditioſe reluctari. LA. Iſta quidem ratione fateor, bene conſultum rebus eorum, qui dignitate pollent; & tecum ſentio, nec illis invideo. Cæterum lubens audiam rationem, qua conſulatur & populi vel libertati, vel commodis. SA. Deus non deſtituet populum ſuum. LA. Verum ubi interim illa libertas Spiritus, quam Apoſtoli promittunt ex Euangelio, quam Paulus toties inculcat, clamans, Regnum Dei non eſt eſca & potus; & quod filii non ſimus ſub pædagogo, nec amplius ſerviamus elementis hujus mundi; aliaque innumera: ſi tanto pluribus conſtitutionibus onerantur Chriſtiani quam Judæi, & ſi arctius obligant hominum leges quam pleraque à Deo tradita præcepta? SA. Dicam, Lanio. Non in hoc eſt Chriſtianorum libertas, ut liceat illis facere quæ velint, liberis à conſtitutionibus humanis: ſed quod ex fervore Spiritus ad omnia prompti, lubentes & alacres ea faciunt quæ præſcribuntur, nimirum filii potius quam ſervi. LA. Expedite: ſed erant & ſub lege Moſaïca filii, & ſunt ſub Euangelio ſervi; atque adeo vereor ne maxima pars hominum; ſiquidem ſervi ſunt, qui lege coacti ſuum officium faciunt. Quid igitur diſcriminis inter novam & veterem? SA. Meo judicio multum intereſt. Quod vetus ſub involucris docuit, nova ſub oculos poſuit: quod illa ſub ænigmatibus prædixit, hæc dilucidius oſtendit: quod illa ſubobſcure promiſit, hæc exhibuit maxima quidem ex parte: illa tradita erat uni genti, hæc ex æquo docet omnes ſalutem: illa paucis prophetis & eximiis viris impartiit inſignem illam & ſpiritualem gratiam; hæc omne donorum genus largiter effudit in omnium ætatum, ſexuum & nationum homines, linguas, ſanationes, prophetias, miracula. LA. Ubi nunc igitur iſta? SA. Ceſſarunt, non interierunt, vel quia non eſt opus, jam evulgata Chriſti doctrina; vel
quia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

quia plerique titulo tantum Chriſtiani, fide, quæ eſt miraculorum architectrix, caremus. LA. Si propter incredulos ac diffidentes opus eſt miraculis, talium nunc plena ſunt omnia. SA. Eſt incredulitas ſimpliciter errans, qualis erat Judæorum obmurmurantium Petro, quod Cornelii familiam recepiſſet ad Euangelii gratiam: qualis erat gentium, quæ religionem, quam à majoribus acceperant, putabant eſſe ſalutiferam, & Apoſtolorum doctrinam eſſe ſuperſtitionem peregrinam: hi conſpectis miraculis converſi ſunt. Nunc qui diffidunt Euangelio, tanta luce per univerſum orbem coruſcante, non ſimpliciter errant, ſed excæcati malis affectibus nolunt intelligere, ut bene agant: hos nulla miracula reducerent ad mentem meliorem. Et ſanandi tempus nunc eſt, puniendi poſt futurum eſt. LA. Quanquam multa dixiſti ſatis probabiliter, tamen mihi propoſitum eſt, non fidere ſalſamentario; ſed adibo Theologum quendam eximie doctum: quidquid is de ſingulis pronuntiaverit, cœleſtis oraculi vice fuerit. SA. Quis iſte? Pharetrius? LA. Ille ſimpliciter delirat & ante annos, dignus qui concionetur deliris aniculis. SA. Bliteus? LA. An ego tam loquaci ſophiſtæ credam? SA. Amphicolus? LA. Nunquam ei credam in ſolvendis quæſtionibus, cui meo malo credidi carnes meas. An ille bona fide ſolvat problemata, qui peſſima fide nondum ſolvit pecuniam? SA. Lemantius? LA. Non utor cœcis ad indicandam viam. SA. Quis igitur? LA. Si ſcire vis, Cephalus eſt vir trium linguarum, & omnis politioris litteraturæ perpulchre gnarus, tum in ſacris voluminibus & vetuſtis Theologis diu ſtudioſeque verſatus. SA. Dabo rectius conſilium. Eas ad inferos, illic invenies Rhabinum Druinum, qui Tenedia bipenni diſſecabit omnes tuas quæſtiunculas. LA. Tu præi, quo mihi viam appares. SA. Sed extra jocum. Eſtne verum, quod narras, datam poteſtatem veſcendi carnibus? LA. Ludebam, te ut urerem. Et, ſi Romanus pontifex id vellet maxime, ordo ſalſamentariorum moveret ſeditionem. Deinde mundus eſt plenus Phariſaïcis hominibus, qui non alia re ſibi poſſunt vendicare ſanctimoniam, niſi talibus obſervatiunculis: hi nec paterentur ſibi detrahi

jam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

jam partam gloriam, nec ſinerent minoribus plus eſſe libertatis quam ipſis fuit. Ne in lanionum quidem rem eſſet permitti liberum quarumlibet rerum eſum. Tum enim varius eſſet eventus noſtræ negotiationis; nunc certius eſt lucrum, & * minus aleæ, minuſque laborum. SA. Veriſſima prædicas; ſed eadem incommoditas ad nos rediret. LA. Gaudeo, tandem inventum aliquid, in quo ſalſamentario cum lanione conveniat. Jam ut incipiam & ipſe ſerio loqui, quemadmodum fortaſſis expediret populum Chriſtianum paucioribus conſtitutiunculis obſtringi, præſertim ſi quæ non multum, aut nihil conducunt ad pietatem, ne dicam officium: ita non libet ab iſtis ſtare, qui omnes omnium hominum conſtitutiones rejiciunt, neque flocci faciunt. Imo ob hoc ipſum multa faciunt, quia præceptum eſt ne faciant. Attamen demirari non poſſum in pleriſque rebus præpoſtera mortalium judicia. SA. Idem nec ego ſatis admirari poſſum. LA. Cœlum terræ miſcemus, ſi quid periculi ſuſpicamur, ne quid decedat ponderis ſacerdotum conſtitutionibus auctoritatique: & dormitamus, cum imminet evidens periculum, ne tantum tribuamus hominum auctoritati, ut auctoritati divinæ minus tribuatur quam oportet. Sic à Scylla declinamus, ut non metuamus Charybdim, malum exitiabilius. Debetur epiſcopis ſuus honos; quis negat? præſertim ſi agunt quod dicuntur. Sed impium eſt, honores ſoli Deo debitos transferre in homines, & dum impenſe reveremur hominem, parum revereri Deum. Honorandus Deus in proximo, venerandus in proximo; ſed interim adhibenda cautio, ne Deus per hanc occaſionem ſuo fraudetur honore. SA. Itidem videmus, multos in tantum fidere corporalibus cæremoniis, ut his freti negligant ea quæ ſunt veræ pietatis, ſuis meritis arrogantes quod eſt divinæ largitatis, & ibi conſiſtentes unde gradus erat ad perfectiora, & ex his rebus proximum calumniantes quæ per ſe nec bonæ ſunt, nec malæ. LA. Quin in eadem re cum duo ſint, quorum alterum altero præſtantius, ſemper deterioris eſt nobis potior ratio. Corpus, & quæ corporis ſunt, ubi-

Minus alea.] Id eſt, minus periculi.

bique pluris fiunt quam ea quæ ſunt animi. Et
ominem occidiſſe, pro gravi crimine ducitur, ut
ſt: at peſtifera doctrina, vipereis inſtinctibus cor-
apiſſe mentem hominis, ludus eſt. Si ſacerdos
lat capillitium, aut veſtem ſumat hominis profani,
apitur in carcerem, acriter punitur: ſi bibat in lu-
anari, ſi ſcortetur, ſi ludat aleam, ſi vitiet alienas
xores, ſi nihil attingat ſacræ lectionis, tamen co-
umna eſt eccleſiæ. Non excuſo mutatam veſtem,
ed accuſo præpoſterum judicium. SA. Imo ſi non
erſolvat penſum precum horariarum, paratum eſt
nathema: ſi fœneretur, ſi ſimoniam admittat, im-
une eſt. LA. Si quis videat Carthuſianum aliter
eſtitum, aut veſcentem carnibus, quam execra-
ur, quam horret, quam timet, ne terra dehiſcens
& ſpectatorem & ſpectatum abſorbeat! idem ſi vi-
deat eum temulentum, mendacibus verbis in fa-
nam aliorum debacchantem, manifeſtis dolis im-
ponentem tenui vicino, nemo perinde abominatur.
SA. Veluti ſi quis videat Franciſcanum enodi cin-
gulo cinctum, aut Auguſtinenſem non corio, ſed
ana cinctum, aut diſcinctum Carmelitam, aut cin-
ctum Rhodienſem: rurſus ſi percalceatum Franci-
ſcanum, aut ſemicalceatum Cruciferum: nonne
concitaret * Tyria (quod dici ſolet) maria? LA. Imo
nuper apud nos ex duabus fœminis, quarum utram-
que dixiſſes prudentem, altera abortiit, altera con-
cidit ſyncope, quod conſpicerent Canonicum quen-
dam ſacris virginibus præfectum in propinqua vici-
nia, ſed tamen in publico, obambulare, qui veſtem
lineam non haberet tectam nigro pallio. Et eæ-
dem crebro viderant aves ejuſmodi commeſſantes,
cantillantes, ſaltitantes, non addam cætera, nec
ullam ſentiebant nauſeam. SA. Sexui fortaſſe de-
betur venia. Opinor, tibi notum Polythreſcum. Is
ægrotabat periculoſe: pthiſis erat. Medici diu ſua-
ſerant, ut veſceretur ovis & lactariis: ſed fruſtra:
eodem cohortabatur Epiſcopus. Ille cum eſſet vir
non indoctus, & Theologiæ baccalaureus, vide-
batur citius emoriturus, quam utriuſque medici
conſilio morem geſturus. Ita viſum eſt medicis &
amicis

Tyria maria.] Id eſt, ſummos tumultus. Vide prover-
bium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

amicis, ut falleretur; parata eſt ſorbitio ex ovis & lacte caprino; dictum eſt lac amygdalinum. Ille lubens comedit; & idem aliquot diebus faciens cœpit habere meliuſcule, donec puella quædam fucum prodidit. Ibi cœpit quod comederat revomere. At idem ſuperſtitioſus in lacte, nulla religione commotus eſt, quo minus abjuraret pecuniam mihi debitam. Nam chirographum ſimpliciter exhibitum clam ungui ſciderat. Delatum eſt jusjurandum; ego illi ceſſi. Is vero tam non gravatim recepit, ut optare videretur quotidianas ejuſmodi delationes. Quid hoc judicio perverſius? Peccabat adverſus mentem Eccleſiæ, qui heic non obtemperarit ſacerdoti & medicis; & in perjurio manifeſto firmam habebat conſcientiam, tam infirmus in lacte. LA. Heic mihi ſuccurrit fabula, quam nuper Dominicanus quidam narravit in concione frequentiſſima, quo ſermonis amaritudinem (nam in die paraſceves exponebat mortem Domini) jucundiore narratione dilueret. Virginem ſacram oppreſſerat adoleſcens: uteri tumor arguit factum: convocatus eſt virginum chorus, præſedit abbatiſſa. Accuſata eſt, * Inficiali ſtatui non erat locus. Argumentum erat neceſſarium. Confugit ad ſtatum qualitatis, niſi mavis tranſlationis. Oppreſſa ſum à valentiore. At ſaltem exclamaſſes. Feciſſem, inquit, ſed in dormitorio nefas eſt ſolvere ſilentium. Sit hæc fabula; modo fateamur, hoc ſtultiora geri permulta. Nunc dicam quod his oculis vidi. Nomen hominis locique ſilebitur. Habebam affinem Priorem Abbati proximum, ordinis Benedictini, ſed ex eorum numero qui non veſcuntur carnibus, niſi extra locum, quem appellant magnum refectorium. Habebatur doctus, & ipſe volebat haberi, annos natus fere quinquaginta. Certare poculis, & hilareſcere vino, erat illi quotidianum. Duodecimo quoque die adibat thermas publicas: illic dabatur opera purgandis renibus. SA. Erat unde id fieret? LA. Poſſidebat annue ſexcentos florenos. SA. O paupertatem optabilem! LA. Ex vino

&

Inficialis ſtatus.] Quum factum negatur. Qualitatis, quum defenditur ut jure factum. Tranſlationis, quum culpa facti transfertur in alium.

ſt venere incidit in phthiſin. Deſperantibus medicis Abbas imperabat eſum carnium, addens illud terribile verbum, ſub pœna inobedientiæ. Ille vix adigi potuit, ut moriens guſtaret carnes, à quibus tot annis non abhorruerat. SA. Prior tali abbate dignus. Divino tamen, quos dicas: nam eandem fabulam & ab aliis audire memini. LA. Divina. SA. Nonne abbas eſt prægrandi obeſoque corpore, lingua ſublæſa? Prior humiliore ſtatura, ſed erecta, gracili vultu? LA. Divinaſti. SA. Accipe par pari relatum. Audies quod nuper ipſe vidi, cuique non interfui ſolum, verum etiam propemodum præfui. Erant duæ monachæ, quæ viſebant cognatos ſuos. Ubi veniſſent quo volebant, famulus per oblivionem reliquerat codicem precum juxta conſuetudinem ordinis & loci in quo vivebant. Deum immortalem, quanta illic perturbatio! Non audebant cœnare, niſi dictis precibus veſpertinis, nec ſuſtinebant ex alio codice dicere quam ex ſuo. Interim tota domus cœnaturiebat. Quid multis? Canterio recurrit famulus: ſub multam noctem adfert relictum codicem. Dicuntur preces, vixque ad decimam cœnavimus. LA. Hactenus nihil audio quod ſit magnopere reprehendendum. SA. Nimirum dimidium duntaxat audiſti fabulæ. Inter cœnandum cœperunt illæ virgines hilareſcere vino: tandem riſu ſoluto, jocis parum pudicis perſtrepuit convivium: ſed nemo licentius egit, quam illæ, quæ niſi dictis ex ordinis forma precibus cœnare noluerunt. A convivio luſus, choreæ, cantilenæ: reliqua non audeo commemorare. Sed plane vereor, ne quid ea nocte patratum ſit parum virgineum, niſi me fallebant prooemia, laſcivi luſus, nutus & ſuavia. LA. Iſtam perverſitatem non tam imputo virginibus, quam ſacerdotibus, earum curam gerentibus. Sed age fabulam fabula penſabo, quin potius, audies oculatam hiſtoriam. Hiſce diebus aliquot conjecti ſunt in carcerem, quod auſi ſint die Dominico panem coquere, cum forte deeſſet. Equidem non damno factum, ſed excutio judicium. Aliquanto poſt die Dominico, qui vulgo Palmarum dicitur, forte erat cur vicus propinquus mihi eſſet adeundus. Ibi tum, ad horam diei ferme quartam à prandio, obvium habeo, ridiculumne dicam, an miſeran-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

dum ſpectaculum; arbitror, nulla Bacchanalia plus habuiſſe turpitudinis. Alii vacillabant huc illuc vino, non aliter quam navis deſtituta rectore jactatur ventis & fluctibus. Erant qui complexi brachium alterius ſuſtinebant lapſantem, ſed ipſi parum firmi: alii ſubinde cadebant, ægréque ſurgebant: nonnulli quernis frondibus erant coronati. SA. Magis conveniebat * pampineis; tum addendi * thyrſi. LA. Senior quidam * Silenum agens, ſarcinæ in morem ſublimis geſtabatur humeris, eo geſtu quo ſolent olim offerri cadavera, pedibus eo porrectis quo ibant, niſi quod pronus bajulabatur, ne vomitu præfocaretur ſupinus. Is miſere convomebat ſuras & calcaneos extremorum bajulorum. Nec inter bajulos quiſquam erat ſobrius; plerique ridebant, ſed ſic, ut facile diceres, mentem abeſſe. Bacchi furor habebat omnes. Atque hac pompa civitatem ingreſſi ſunt; idque clara luce. SA. Unde collegerant eam inſaniam? LA. In vico propinquo vinum paulo vilius venditur, quam in urbe: eo ſe contulerant aliquot combibones, quo vilius inſanirent, ſed largius. Non enim minus impenſum eſt pecuniæ, ſed plus contractum eſt dementiæ. Hi ſi guſtaſſent ovum, velut admiſſo parricidio pertracti fuiſſent in carcerem: cum præter omiſſam ſacram concionem, præter neglectas preces veſpertinas, in die tam ſacrato tantum intemperantiæ publicitus eſſet admiſſum, nemo puniit, nemo deteſtatus eſt. SA. Atqui ne iſtuc tantopere mireris, in mediis urbibus, in popinis templo proximis, diebus quamlibet feſtis, potatur, cantatur, ſaltatur, pugnatur tanto ſtrepitu, tantoque tumultu, ut nec ſacrum peragi, nec ſacra concio poſſit exaudiri. Iidem ſi eodem tempore conſuiſſent calceum, aut ſi in die Veneris guſtaſſent ſuillam, capitis accerſerentur. Et tamen dies Dominicus ob hoc potiſſimum eſt inſtitutus, quo vacaret audire doctrinam Euangelicam: & ideo vetitum conſuere calceos, ut ſit otium concinnan-

dis

Pampineis.] Quia Baccho operabantur.

Thyrſi.] Haſtæ viteæ, quas geſtabant agentes Bacchanalia.

Silenum agens.] Silenus apud Virgil. inducitur ſenex Epicureus: eſt & Deus comes Bacchi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

dis animis. An non hæc mira judiciorum perverſitas? LA. Prodigioſa. Jam in ipſo jejunii præſcripto cum duo ſint, alterum abſtinentia cibi, alterum delectus cibi; nemo neſcit, prius illud præcepti divini, aut certe juxta præceptum divinum eſſe; alterum vero non ſolum humanum, verum etiam propemodum pugnans cum apoſtolica doctrina, utcunque hoc excuſamus: tamen heic quoque præpoſtero judicio, cœnare vulgo impune eſt, guſtaſſe cibum ab homine vetitum, à Deo permiſſum, & item ab Apoſtolis, capitale eſt. Jejunium tametſi non conſtat eſſe certo præceptum ab Apoſtolis, tamen illorum exemplis ac litteris commendatum eſt: at interdictum ciborum eſum, quos Deus creavit ad veſcendum cum gratiarum actione, ut tueamur apud judicem Paulum, quot * lemmatis eſt opus? Et tamen toto paſſim orbe cœnatur aſſatim, nullus offenditur: ſi valetudinarius guſtet pullum gallinaceum, periclitatur Chriſtiana religio. In Anglia vulgus Quadrageſimæ tempore juſtam cœnam apparat alternis diebus, nemo miratur: ſi febri periclitans tentet attingere jus pulli, plus quam ſacrilegium admiſſum videtur. Apud eoſdem in Quadrageſima, quo jejunio ut nihil antiquius, ita nihil ſanctius habitum eſt apud Chriſtianos, impune cœnatur, ut dixi: ſi tentes idem extra Quadrageſimam die Veneris, nemo feret. Si quæras, quam ob rem? allegant patriæ conſuetudinem. Execrantur eum qui regionis negligit conſuetudinem: & ipſi ſibi ignoſcunt, qui negligant vetuſtiſſimam totius Eccleſiæ conſuetudinem. SA. Nec probandus eſt, qui ſine cauſſa negligit conſuetudinem patriæ, in qua vivit. LA. Nec ego criminor eos, qui Quadrageſimam cum Deo ventreque patiuntur, ſed indico præpoſterum de rebus judicium. SA. Cum dies Dominicus præcipue legatur inſtitutus, quo populus ſimul conveniret ad audiendum ſermonem Euangelicum: qui non audit miſſam, abominabilis eſt: qui negligit concionem, malens pila ludere, purus eſt. LA. Quantum flagitium admiſſum exiſtimant, ſi quis ſumat Euchariſtiam illotis faucibus? quam

* *Lemmatis.*] Id eſt, argumentis, ſed propriè argumentum futile lemma dicitur.

nihil trepidant, cum idem faciunt illoto animo, perverſiſque cupiditatibus ſorditato? SA. Quam multi ſunt ſacerdotes, qui citius mortem oppetant, quam ſacrificent calice & patina nondum ab epiſcopo conſecrata, aut quam ſacrificent veſte quotidiana? At inter hos qui ſic affecti ſunt, quam multos videmus qui non verentur ad ſacram menſam accedere noctis proximæ crapula adhuc temulenti? Quanta trepidatio, ſi forte contigerint corpus Domini ea manus parte quæ ſacro oleo contacta non fuit? Quin eadem religione diſpicimus, ne profanus animus offendat Dominum? LA. Vaſa ſacra non attingimus, & piaculum admiſſum arbitramur, ſi id forte acciderit, & interim viva templa ſancti Spiritus quam ſecuri violamus? SA. Humana conſtitutio vetat, ne nothus, claudus, aut luſcus recipiatur ad ſacra miniſteria. Heic quam ſumus difficiles? & tamen interim paſſim recipimus indoctos, aleatores, temulentos, milites & homicidas. Dicunt, Latent nos animorum morbi. De occultis non loquor, de his loquor quæ magis in propatulo ſunt, quam vitia corporis. LA. Sunt & epiſcopi, qui ex functionibus nihil ſibi vendicant, præter rationes, aliaque ſordida; concionandi munus, quæ prima dignitas eſt epiſcopi, cedunt quamlibet ſordidis: haudquaquam facturi, niſi præpoſtero judicio tenerentur. SA. Qui feſtum diem violat ab epiſcopo quopiam inſtitutum, rapitur ad pœnam; & ſatrapæ quidam, qui tot conſtitutionibus pontificum & conciliorum, tot fulminibus fortiter contemtis, impediunt canonicas electiones, opprimunt immunitates eccleſiaſticorum, ne his quidem parcentes domibus, quæ fovendis ſenibus, ægrotis & egenis, ex piorum hominum eleemoſynis inſtitutæ ſunt, abunde Chriſtiani ſibi videntur ſi ſæviant in leviſſimarum rerum prævaricatores. LA. Præſtat ſatrapas miſſos facere, loquique de ſalſamentis & carnibus. SA. Aſſentior; redeamus igitur ad jejunium & piſces. Audivi, pontificum leges nominatim excipere pueros, ſenes, ægrotos, invalidos, gravem laborem ſuſtinentes, gravidas, lactantes, ac vehementer tenues. LA. Idem & ipſe frequenter audivi. SA. Rurſus audivi, præcellen-

tem

rem quendam Theologum, opinor Gerſoni nomen eſſe, hoc addere, ſi quid extiterit cauſſæ paris momenti, cum his quæ pontificum leges nominatim excipiunt, ſimiliter ceſſare vigorem præcepti. Sunt enim corporum peculiares habitus, qui reddunt capitaliorem inediam quam morbus evidens; & ſunt vitia, morbive, qui non apparent, cum revera plus habeant diſcriminis. Proinde qui ſibi notus eſt, nihil opus habet conſulere ſacerdotem; quemadmodum infantes non conſulunt ſacerdotem, quia cauſſa eximit illos à lege. Et qui pueros, aut vehementer ſenes, aut alioquin invalidos, adigunt ad jejunium, aut eſum piſcium, bis peccant; primum adverſus fraternam caritatem; deinde adverſus mentem pontificum, qui nolunt, eos involvi lege, quibus obſervata perniciem adferret. Chriſtus quidquid inſtituit, ad ſanitatem animi & corporis inſtituit. Nec ullus pontifex ſibi vendicat tantam poteſtatem, ut ſua conſtitutione quenquam adigat ad vitæ diſcrimen. Veluti, ſi quis ex inedia veſpertina contrahat inſomniam, & ob inſomniam periclitetur *paraphroneſi, ſimul & adverſus Eccleſiæ mentem, & adverſus Dei voluntatem homicida eſt ſui. Principes, quoties commodum eſt, edita lege minantur ſupplicium capitale. Quid illis liceat, non definio; illud dicam, tutius facerent, ſi non infligerent mortem corporis, niſi ob cauſſas in divinis litteris expreſſas. In odioſis Dominus longius avocat ab extrema linea, velut à perjurio, vetans omnino jurare, in homicidio prohibens iraſci: nos ob humanam conſtitutionem ad extremam homicidii lineam impellimus, quam vocamus neceſſitatem. Imo quoties apparet cauſſa probabilis, caritatis eſt, ultro hortari proximum ad ea quæ poſtulat corpuſculi imbecillitas. Et, ſi nulla apparet cauſſa, tamen Chriſtianæ caritatis eſt benigne interpretari quod recto animo fieri poteſt, niſi qui comedit, præ ſe ferat manifeſtum Eccleſiæ contemtum. Contumaciter ac ſeditioſe veſcentes recte punit magiſtratus profanus; at quid quiſque domi ſuæ pro corpuſculi ſanitate comedat, medicorum eſt curare, non magiſtratuum. Quod ſi

Paraphroneſis.] Deliratio, id eſt, levior inſania.

quorum improbitas hinc quoq; concitet tumultum, ipſi ſeditionis accerſantur, non is qui ſervivit valetudini, nec divina, nec humana lege violata. Heic certe non in loco prætexímus auctoritatem pontificum, quorum tanta eſt humanitas, ut ubi cognorint cauſam haud abſurdam, ultro invitent ad ea quæ poſtulat valetudo, diplomatis arment adverſus malorum obtrectationes. Denique per univerſam Italiam patiuntur in certis macellis vendi carnes, nimirum illorum ſaluti conſulentes, quos illa lex non adſtringit. Quin & in concionibus ſacris audivi Theologos Paulo minus Phariſaïcos dicere, nihil eſt quod vereamini cœnæ tempore ſumere panem unum, & *heminam vini cereviſiæve propter imbecillitatem humani corporis. Si tantum ſibi ſumunt auctoritatis, ut pro cœna cœnulam indulgeant validis, idque contra præceptum Eccleſiæ, quæ jejunium indixit, non cœnulam; cur non audent juſtam cœnam permittere iis quorum imbecillitas hoc requirit, & pontifices expreſſis cauſſis declararunt, ſibi placere? Dicatur zelus, ſi quis durius tractet corpus ſuum: nam ſibi quiſque notus eſt: at ubi pietas, ubi charitas iſtorum, qui contra legem naturæ, contra legem Dei, contra ſenſum legis pontificiæ, fratrem imbecillem, ſpiritu promtum, corpuſculo infirmum, ad mortem adigunt, aut morbum morte duriorem? LA. Suggerit mihi tua commemoratio quiddam, quod ante biennium vidi. Erotem noſti, virum jam natu grandem, videlicet ſexagenarium: valetudine plus quam vitrea, tum quotidianis morbis, iiſque atrociſſimis, graviſſimiſque ſtudiorum laboribus ſic afflicta, ut vel Milonem poſſint dejicere ad hæc occulta quadam naturæ proprietate, vel à puero ſic & abhorrens à piſcium eſu, & impatiens inediæ, ut nunquam id tentarit abſque capitis diſcrimine: poſtremo diplomatis pontificum abunde communitus adverſus Phariſaïcas linguas. Is nuper eo vocantibus amicis, inviſerat civitatem * Eleutheropolim, non omnino ſuo nomini reſpondentem. Erat autem Quadrageſimæ tempus: datus eſt unus atque alter dies amicorum affectibus. Interim veſcebatur piſ-

Heminam.] Menſuræ genus, ſextarii dimidium.
Eleutheropolis.] Id eſt, libera civitas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ſcibus, ne quem offenderet, cum haberet præter neceſſitatem à pontifice diploma, per quod licebat veſci quibuſlibet. Jam præſentiebat morbum imminentem, quem habebat familiarem, ſed morte crudeliorem: parat abitum, & res urgebat, niſi maluiſſet ibi decumbere. Ibi quidam ſuſpicantes, illum hoc maturius abire, quod non ferret eſum piſcium, effecerunt, ut Glaucoplutus vir apprime doctus, & primæ in ea Republica auctoritatis, Erotem invitaret ſuum ad jentaculum. Eros jam turbæ ſatur, quam in publico diverſorio vitare non poterat, aſſenſus eſt; ſed hac lege, ne quid eſſet apparatus præter ova duo: quæ ſtans ubi comediſſet, equum conſcenderet. Promiſſum eſt ita fore. Ubi eò venit, paratus erat pullus gallinaceus. Eros indigne ferens, præter ova nihil attigit; & abrumpens convivium, conſcendit equos, deducentibus eruditis aliquot. Ejus pulli nidor neſcio quo modo pervenerit ad ſycophantas. Ab his rumor ſparſus eſt tam atrox, ac ſi decem homines fuiſſent veneno necati. Nec ea civitas modo perſtrepuit hac fabula; ſed eodem ferme die rumor ad alias civitates transvolarat, quæ aberant itinere tridui. Atque, ut fit, rumor aliquid veris addiderat, Erotem, ni propere fugiſſet, accerſendum fuiſſe ad magiſtratum. Hoc ut erat falſiſſimum, ita verum erat, Glaucoplutum magiſtratui expoſtulanti ſatisfeciſſe. Jam Eros ſic affectus, ut dixi, ſi vel in publico carnibus veſceretur, quis deberet offendi? Et tamen in eadem civitate totam Quadrageſimam, ſed præcipue diebus feſtis, bibitur uſque ad inſaniam, clamatur, ſaltatur, pugnatur, luditur alea proxime templum, ut ſacra concio non poſſit audiri; & nullum eſt offendiculum. SA. Mira judiciorum perverſitas. LA. Accipe fabulam huic non diſſimilem. Jam ferme biennium eſt, quod idem Eros valetudinis ergo viſeret Ferventiam; ego officii gratia comitatus ſum. Divertit in ædes veteris amici; cujus crebris litteris fuerat evocatus. Is eſt vir præpotens, & illius Eccleſiæ procerum unus. Ventum eſt ad piſces; rurſus Eros cœpit periclitari: agmen morborum erat, febris, cephalalgia, vomitus, calculus. Hoſpes tametſi videret graviter periclitantem amicum, non au-

ſus eſt tamen carnium micam dare amico. Quam ob rem? videbat tot cauſas cur liceret, viderat diploma, ſed metuebat linguas hominum. Et jam eo profecerat morbus, ut fruſtra daturus fuerit. SA. Quid Eros? Novi hominis ingenium emoriatur citius, quam amicum ulla gravet invidia. LA. Incluſit ſe cubiculo, triduũ victitavit ſuo more. Prandiũ erat ovum unum, potus aqua ſaccharo decocta. Simul atque remiſerat febris, conſcendit equum, ſecum deferens commeatum: SA. Quem? LA. Lac amygdalinum in laguncula, & uvas paſſas in crumena. Ubi domum rediit, tum aperuit ſeſe calculus, totumque menſem decubuit. Et tamen hunc quoque abitum ſævus, ſed vanus carnium rumor ſequutus eſt, & Lutetiam uſq; perlatus; non ſine frequenti ſplendidorum mendaciorum comitatu. Quod tu remedium arbitraris idoneum talibus offendiculis? SA. Ut in illorum capita cuncti ſuas matulas effundant, & ſi forte occurrant, obturatis naribus prætereantur, quo vel ſic agnoſcant ſuam veſaniam. LA. Certe hanc Phariſaïcam impietatem oportebat acrius Theologorum conviciis flagellari. De hoſpite vero illo quid cenſes? SA. Mihi vir prudens videtur, qui norit quam frivolis de cauſſis quantas tragœdias interdum excitet populus. SA. Sit hoc ſane prudenter factum, & boni viri metum civiliter interpretemur: at quam multi ſunt, qui cum in ſimili caſu fratrem mori patiantur, Eccleſiæ conſuetudinem & populi ſcandalum prætexunt: cæterum in vita palam dedecoroſa, quam agunt in comeſſationibus, in amoribus, in luxu, in otio, in ſummo contemtu ſacrorum ſtudiorum, in rapinis, ſimoniis & fraudibus, nihil formidant populi ſcandalum! SA. Omnino tales ſunt quidam. Quod iſti pietatem appellant, immanis & impia crudelitas eſt. Sed illi mihi videntur crudeliores, qui non ex occaſione relinquunt hominem in periculo, ſed inventis periculis veluti laqueis, impellunt multos in corporis animiq; manifeſtum diſcrimen, præſertim nulla publica auctoritate pollentes. LA. Exſpecto quid dicas. SA. Ante annos triginta vixi Lutetiæ in collegio cui cognomen ab aceto. LA. * Sapientiæ vocabulum audio.

Sapientiæ.] Alludit ad jocum *Plautinum*. Habetne acetum in pectore? De rari ingenio dicimus.

cio. Quid vero narras? Vixit ſalſamentarius in
collegio tam acido? Non mirum igitur, ſi tan-
n tenet quæſtionum Theologicarum. Nam illic,
audio, parietes ipſi mentem habent theologicam.
Sic eſt, ut dicis; ego tamen præter corpus peſ-
is infectum humoribus, & pediculorum largiſ-
am copiam, nihil illinc extuli. Verum ut per-
n, quod cœpi; in eo collegio tum regnabat Jo-
nes Standoneus, vir in quo non damnaſſes affe-
um, ſed judicium omnino deſideraſſes. Etenim
od ipſe memor adoleſcentiæ, quam cum extre-
paupertate tranſegerat, rationem habeat pau-
rum, vehementer probari debet. Et ſi juvenum
piam hactenus ſublevaſſet, ut honeſtis ſtudiis
peteret rerum uſus, non ad laſciviam exubera-
copia, laudem merebatur. Cæterum quod rem
greſſus eſt cubitu tam duro, victu tam aſpero
rcoque, vigiliis ac laboribus tam gravibus, ut in-
annum prima experientia multos juvenes, feli-
indole præditos, ac ſpem ampliſſimam præ ſe fe-
ntes, alios neci dederit, alios cæcitati, alios de-
entiæ, nonnullos & lepræ, quorum aliquot ipſe
vi, certe nullus omnium non periclitatus eſt;
is non intelligat eſſe crudelitatem in proxi-
um? Nec his contentus, addit pallium & cu-
llam, ademit in totum eſum carnium. Et hujus
neris plantaria tranſtulit in longinquas regio-
s. Quod ſi quiſque tantum permittat ſuis affecti-
s, quantum ille permiſit, futurum eſt ut iſtorum
niles totum occupent mundum. Siquidem à ta-
bus initiis primum orta ſunt monaſteria, quæ nunc
initantur pontificibus & monarchis. In proximi
d pietatem reſipiſcentis lucro gloriari pium eſt; in
eſte aut cibo gloriam quærere, Phariſaïcum eſt:
roximorum inopiam ſublevare, pietas eſt; pro-
icere ne liberalitate bonorum abutantur ad lu-
um, diſciplina eſt. Cæterum in morbos, in deli-
tionem, in mortem, his rebus impellere fratrem,
rudelitas eſt, parricidium eſt. Abeſt fortaſſe volun-
s occidendi, at non abeſt homicidium. Quæ igitur
tis debetur venia? Nimirum quæ medico, qui
er inſignem imperitiam occidit ægrotum. Dicet
liquis: Nullus illos cogit ad hoc vitæ genus:

Aa 5 ſponte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ſponte veniant, rogant admitti, & liberum eſt abire pertæſis. O Scythicam reſponſionem! Itane poſtulant, ut adoleſcentes rectius perſpiciant quid ipſis conveniat, quam vir doctus, rerum uſu tritus, & ætate provectus? Sic ſeſe excuſet lupo, qui famelicum oſtenſa eſca pellexit in retia. An qui vehementer eſurienti apponat cibum inſalubrem aut lethiferum etiam, ita ſemet excuſabit pereunti? Nemo te coëgit edere, volens ac lubens devoraſti quod erat appoſitum. Nonne is jure reſpondeat? Tu non cibum dediſti, ſed venenum. Telum ingens neceſſitas, grave tormentum fames. Auferant igitur illa magnifica verba, Libera erat electio. Imo magnam vim admovet, quiſquis talibus utitur tormentis. Nec ea ſævitia tantum perdidit tenues; ſuſtulit non paucos divitum filios, & generoſam indolem depravavit. Ætatem laſcivientem moderatis rationibus cohibere, paternum eſt. Cæterum in medio hiemis rigore datur poſtulantibus paululum panis, potus jubetur è puteo peti, qui aquam habet peſtilentem, peſtiferam alioqui, etiamſi nihil haberet præter rigorem matutinum. Novi multos, qui valetudinem ibi contractam nec hodie poſſunt excutere. Erant aliquot cubicula humili ſolo, putri gypſo, vicinia latrinarum peſtifera. In his nullus unquam habitavit, niſi aut mors, aut morbus capitalis fuerit conſequutus. Omitto nunc miram flagrorum carnificinam, etiam in innoxios. Sic ajunt dediſci ferociam? ferociam appellant indolem generoſiorem, quam ſtudio frangunt, ut eos reddant habiles monaſteriis. Quantum ibi devorabatur ovorum putrium! quantum vini putris hauriebatur! Sunt fortaſſis hæc jam correcta, ſed ſero, videlicet iis qui perierunt, aut corpus circumferunt infectum. Neque vero hæc commemoro, quod male velim illi collegio, ſed operæ pretium eſſe judicavi monere, ne ſub umbra religionis humana ſævitia corrumpat ætatem imperitam ac teneram. Jam quantum ibi diſcatur civilitatis aut veræ pietatis, in præſentia non excutio. Quod ſi viderem malitiam exuere quicunque cucullam induunt, hortarer omnes ad cucullam. Nunc alia res eſt; proinde non ſunt ad hoc vitæ genus frangendi ſpiritus ſuppullulantis

ætatis,

is, ſed animus magis ad pietatem educandus. vix contigit ullum ingredi monaſterium Carianorum, quin illic offenderim unum atque rum aut ſimpliciter mente captum, aut deliran. Verum jam dudum tempus eſt, ut à tam lon- digreſſione redeamus ad inſtitutum. LA. Imo um eſt digreſſionis ſuſpendium; rem ipſam egi: niſi ſi quid tibi forte ſuccurrit, quod adjicien- putes iis, quæ diſſerta ſunt de conſtitutioni- humanis. SA. Mihi quidem nec humanum præ- tum implere videtur, qui negligit hoc præſtare d ſpectavit is qui præcepit. Etenim qui feſtis us tantum abſtinet ab operibus manuariis, nec rim vacat ſacris, aut audiendis concionibus, vio- feſtum diem, negligens id, cujus gratia feſtus inſtitutus eſt. Ideo enim interdictum eſt opus um, ut fieret melius. Jam vero qui pro ſolitis ris vacant popinis, ſcortis, temulentiæ, pugnis leæ, bis violant diem feſtum. LA. Opinor & cum ſacrarum penſum in hoc præſcriptum ſa- lotibus & monachis, ut hac exercitatione con- cerent ſuſtollere mentem in Deum: & tamen penſum hoc non abſolvit, periclitatur. Qui tan- ore demurmurat voces, nec curat animum ad uæ ſonat colligere, imo ne litteras quidem ſtu- diſcere, ſine quibus quæ ſonat, intelligi non unt, vir bonus habetur, ac ſibi quoque videtur. Ego multos novi ſacerdotes, qui piaculum in- iabile putant, aliquam partem precum omiſiſſe, per errorem dixiſſe de diva Virgine, cum di- dum eſſet de ſancto Paulo. At iidem pro nihi- ducebant aleam, ſcortum ac temulentiam, quæ nis pariter & humanis legibus vetita ſunt. LA. paucos ego comperi, qui citius mortem oppe- nt, quam vel caſu guſtato cibo, aut dum os pro- nt delapſis in ſtomachum aliquot aquæ guttis, ificaſſent: at iidem fatebantur, eſſe ſibi cum qui- dam ſimultatem, quos, ſi daretur opportunitas, iderent; nec verebantur cum hoc animo ad ſa- m Chriſti menſam accedere. SA. Atqui ut jeju- acrificent, hominis præceptum eſt: ut deponant priuſquam accedant ad ſacram menſam, Dei ceptum. LA. Jam vero de perjurio quam præ- poſterè

poſtere judicamus! Infamis habetur, qui jurejura do confirmavit, ſe diſſolviſſe æs alienum, ſi convi catur non diſſolviſſe: nec perjurium objicitur ſace doti, qui palam impudice vivit, cum jurejuran publice profeſſus ſit caſtitatem. SA. Quin iſta cantionem canis Epiſcoporum vicariis, qui cora altari dejerant; ſe comperiſſe omnes, quos offera initiandos, idoneos ætate, ſcientia & moribus, cu aliquoties inter hos vix duo treſve ſint tolerabiles plurimi vix * ad ſtivam idonei? LA. Vocatur a pœnam, qui commotus aliqua cauſſa pejerat; non puniuntur, qui tertio cuique verbo admiſce perjurium. SA. Iſti non jurant ex animo. LA * Eodem colore patrocineris licebit ei, qui hom nem occidit non ex animo. Pejerare nec joco ne ſerio fas eſt. Et atrocius crimen foret, ſi quis joc necaret hominem, quam ſi commotus ira. SA. Qu ſi quis ad eandem trutinam expendat jusjurandu principum, quo inaugurantur? LA. Et iſta cu ſint maxime ſeria, tamen quoniam velut ex mo fiunt, non habentur pro perjuriis. Eadem eſt que rimonia de votis. Matrimonii votum eſt juris ſin controverſia divini; & tamen dirimitur per mona ſticæ vitæ profeſſionem ab hominibus repertam SA. Cum nullum votum religioſius ſit, quàm bapti mi; tamen qui veſtem mutat, aut locum, perind quaſi patrem veneno necarit, perquiritur, rapitur ſtringitur, nonnunquam & occiditur propter hono rem ordinis. At quorum tota vita pugnat ex diame tro cum profeſſione baptiſmi, quippe qui toti ſer viant mammonæ, ventri, & hujus mundi pompis habentur in pretio, nec his objicitur voti violat crimen, nec exprobratur, nec vocantur apoſtatæ ſed habentur pro Chriſtianis. LA. Simile vulgi ju dicium eſt de benefactis ac malefactis, deque præ ſidiis beatitudinis. Quanta infamia ſequitur puel lam lapſam? at longe gravius crimen eſt lingu mendax & obtrectatrix, & animus odio livorequ

cornu

Ad ſtivam.] Id eſt, ad aratrum. nam ſtiva pars aratri.

Eodem colore.] Color in rhetoricis eſt ratio defenſionis. *Iuvenal.* Dic Quintiliane colorem. Et Senec. in controverſiis, ſæpe meminit coloris.

rruptus. Ubi non gravius punitur quamvis leve
rtum, quam adulterium? Nemo lubens cum eo
nſuetudinem habet, qui ſemel furti aſperſus eſt
famia: cum eo qui coopertus eſt adulteriis, pul-
rum eſt habere familiaritatem. Spiculatori publi-
qui ſtipendio conductus ſervit legibus, quemad-
odum & judex ipſe, nemo dignetur locare filiam:
non deteſtamur affinitatem militis, qui toties, in-
tis parentibus, & vetante nonnunquam magiſtra-
, ſubduxit ſeſe ad bellum mercenarium, tot ſtu-
is, tot raptibus, tot ſacrilegiis, tot homicidiis, a-
ſque facinoribus impurati, quæ vel in ipſa militia,
el in profectione ad bellum, & reditu à bello, com-
itti ſolent: hunc generum adſciſcimus, hunc quo-
is carnifice pejorem adamat virgo, & interpreta-
ur etiam, nobilitatem quæſitam ſcelere. Qui num-
mum tollit, pendet; qui fraudata moneta publica,
i monopoliis, qui uſuris, qui mille technis ac
raudibus tam multos ſpoliant, inter præcipuos ha-
entur. SA. Qui unicuipiam venenum porrigunt, ut
enefici dant pœnas legibus; qui vinis infectis, aut
leo vitiato, populum inficiunt, impune faciunt.
A. Novi quoſdam monachos adeo ſuperſtitioſos,
t exiſtiment, ſeſe eſſe in manu diaboli, ſi vel caſu
cra veſtis abſit, nec metuunt ab unguibus diaboli,
mentiantur, ſi calumnientur, ſi inebrientur, ſi in-
ideant. SA. Iſtiuſmodi licet inter nos idiotas com-
lures videre: non credunt, domum tutam à violen-
ia cacodæmonis, niſi paratam habeant aquam
onſecratam, frondes ſacras ac cereum; & non me-
uunt ſuis ædibus, in quibus quotidie tot modis pro-
ocatur Deus, & colitur diabolus. LA. Quam mul-
i ſunt, qui magis fidunt præſidio Virginis matris,
ut Chriſtophori, quam ipſius Chriſti! Matrem co-
unt imaginibus, candelis, & cantiunculis, Chriſtum
mpia vita fortiter offendunt. Nauta cum periclita-
ur, Chriſti matrem, aut Chriſtophorum, aut quem-
vis divorum citius invocat, quam ipſum Chriſtum.
Et Virginem ſe credunt habere propitiam, quod illi
ſub noctem cantiunculam non intellectam canunt,
Salve regina; ac non potius metuunt, ne illa ſe putet
irrideri talibus cantiunculis; cum totus dies, ma-
gnaq; noctis pars illis tranſigatur obſcœnis ſermo-
nibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

nibus, temulentis, & factis non referendis. SA. Ita militi periclitanti citius in mentem venit Georgius aut Barbara, quam Chriſtus. Porro cum nullus ſit cultus divis gratior, quam imitatio factorum, quibus ipſi Chriſto placuerunt, hanc partem fortiter contemnimus. Et Antonium nobis egregie faventem fore credimus, ſi illi porcos aliquot ſacros alamus, ſique ipſum cum ſuo porco igni & tintinnabulo pictum habeamus in foribus ac lateribus ædium: nec metuimus, quod magis erat metuendum, ne ille male velit ædibus, in quibus regnant ea vitia, quæ vir ſanctus ſemper fuit deteſtatus. Virgini annumeramus roſariola, & ſalutatiunculas; quin potius annumeramus in illius gratiam coërcitum animi tumorem, repreſſam libidinem, condonatam injuriam? hujuſmodi cantiunculis delectatur Chriſti mater, his officiis demerueris utrumque. LA. Itidem morbo periclitanti citius in mentem venit ſanctus Rochus aut Dionyſius, quam Chriſtus unica ſalus hominum. Quin & hi qui ſacras litteras interpretantur è ſuggeſto, quas nemo ſine ſpiritus afflatu vel intelligere recte, vel docere poteſt utiliter, malunt invocare Virginis matris auxilium, quam ipſum Chriſtum, aut Chriſti ſpiritum. Et in hæreſeos ſuſpicionem vocatur, qui mutire audet adverſus hanc conſuetudinem, quam vocant laudabilem. Atqui laudabilior erat veterum conſuetudo, quam obtinuerunt Origenes, Baſilius, Chryſoſtomus, Cyprianus, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, qui ſpiritum Chriſti identidem invocant, virginis auxilium nuſquam implorant. Nec in eos ſtomachantur, qui tam ſanctam conſuetudinem, & ex Chriſti & Apoſtolorum doctrina, & ſanctorum patrum exemplis deſumtam, auſi ſunt immutare. SA. Similis error habet complures monachos, qui ſibi perſuadent, Benedictum eſſe propitium, donec geſtent illius cucullam & pallium, quanquam non arbitror, eum virum unquam geſtaſſe tam *laciniosſam magnoque emtam veſtem; nec verentur illius iram, quod in vita nihil habeant cum illo commune.

Laciniosſam.] Id eſt, ſinuoſam, multique panni: quod tamen primum videtur inventum quo minus apparerent veſtigia corporis.

LA. Franciſci germanus eſt, qui veſtem cine-
um & cannabeum cingulum non abjicit: vitam
fer; nihil pugnantius. De pleriſque loquor, non
omnibus. Atque hic ſermo per omnes ordinum
profeſſionum formas circumferri poteſt. Ex
uptis judiciis naſcitur præpoſtera fiducia, & ex
em naſcuntur præpoſtera ſcandala. Prodeat
nciſcanus coriacia zona cinctus, qui caſu ſu-
n ſuum perdiderit: aut Auguſtinenſis laneum
ans cingulum: aut diſcinctus, qui cingi ſoleat:
futura eſt abominatio! quantum periculum, ne
ieres ad hoc ſpectaculum abortiant! Et ex hu-
modi nugis quanta fraternæ caritatis ruptura?
m acerba odia? quam virulentæ obtrectatio-
? Adverſus hæc clamat Dominus in Euangelio;
minus gnaviter Paulus Apoſtolus; adverſus
em clamandum eſſet Theologis & concionato-
s. SA. Eſſet ſane; ſed in his multi ſunt, quibus
edit talem eſſe populum, imo tales eſſe princi-
, tales epiſcopos. Et ſunt rurſus, qui nihilo plus
unt in his, quam populus; aut ſi quid ſapiunt,
mulant, ſuo ventri conſulentes potius, quam
Chriſto. Itaque fit, ut populus undique cor-
tus præpoſteris judiciis ibi fidat ubi præſens
periculum; ibi trepidet ubi nihil eſt periculi;
conquieſcat unde progrediendum erat; eo pro-
at unde erat recedendum. Ab his male ſtructis
uid tentes convellere, clamant excitari ſeditio-
n: quaſi ſeditio ſit, ſi quis vitioſum corporis habi-
, quem imperitus medicus diu foverit, ac prope-
dum verterit in naturam, conetur eximere phar-
cis melioribus. Verum abrumpenda eſt queri-
nia, quæ finem non habet. Et periculum ſit, ſi
ſerit populus hoc noſtrum colloquium, ne no-
n ſuſcitent proverbium, quod hæc curæ ſint ſal-
entario & lanioni. LA. Iſtis ergo regeram vetus
verbium: Sæpe etiam eſt holitor valde oppor-
a loquutus. Nuper cum iſta diſſererem ſuper
nam, malis auſpiciis aderat quidam pannoſus, pe-
uloſus, luridus, vietus, exuccus, facie cadavero-
cranium vix habebat tres pilos: quoties loque-
ur, claudebat oculos: aiebat, Theologum eſſe?
e vocabat diſcipulum Antichriſti, aliaque per-
multa

multa balbutiebat. SA.. Quid ibi tu? mutus? L. Ego illi precabar micam ſobriæ mentis in tam p tido cerebro, ſi tamen ullum habebat cerebru SA. Juvaret & iſtam audire fabulam ordine. L. Audies, ſi die Jovis veneris ad prandium. Habeb vitulinam cruſto incoctam, contuſam, adeoque t neram, ut poſſis vel exugere. SA. Polliceor, h lege, ſi die Veneris apud nos prandeas: efficiam intelligas, ſalſamentarios non ſemper veſci putrib ſalſamentis.

Funus.

MARCOLPHUS, PHÆDRUS.

MA. UNde nobis Phædrus? num * ex ant Trophonii? PH. Cur iſtuc rogas? MA Quia præter morem triſtis, horridus, ſqualidus, to vus; in ſumma, *nihil minus quam quod diceri PH. Si, qui diutius verſantur in officinis fabroru ærariorum, aliquid nigroris ſibi contrahunt; qu miraris, ſi ego tot dies verſatus apud duos ægrota tes, morientes, & ſepultos, ſolito ſum mæſtio præſertim cum uterque mihi fuerit egregie caru MA. Quos mihi narras ſepultos? PH. Noſti Ge gium Balearicum? MA. Nomine duntaxat, facie non novi. PH. Alterum ſcio tibi prorſus ign tum eſſe. Is erat Cornelius Montius; quicum mi plurimis jam annis interceſſit arctiſſima neceſſit do. MA. Mihi nunquam contigit adeſſe morien PH. Mihi ſæpius quam vellem. MA. ſed eſt mors res tam horrenda, quam vulgo prædican PH. Iter ad mortem durius, quam ipſa mors. Qu ſi quis horrorem illum & imaginationem mort excutiat animo, magnam mali partem ſibi detr xerit. Breviter, quicquid eſt cruciabile, vel in a grotatione, vel in morte, longe tolerabilius redd tur, ſi quis ſe totum tradat voluntati divinæ. Na quod attinet ad ſenſum mortis, cum jam animus d trahitur à corpore, arbitror, aut nullum eſſe, aut pe quam ſtupidum eſſe ſenſum, quod natura, priu quam huc veniatur, conſopiat, ac ſtupefaciat omn partes ſenſibiles. MA. Naſcimur abſque ſenſu n ſtr

Ex antro.] Vide proverbium de Trophonii antro.

Nihil minus.] Quia Ph drus Græcis ſonat hilare

ſtri. PH. Sed non abſque ſenſu matris. MA. Cur non itidem emorimur? Cur Deus mortem voluit eſſe tam cruciabilem? PH. Nativitatem voluit eſſe gravem ac periculoſam matri, quo carius haberet quod peperiſſet: mortem autem unicuique voluit eſſe formidabilem, ne paſſim homines ſibi mortem conſciſcerent. Etenim cum videamus, & hodie tam multos ſibi manus adferre; quid cenſes futurum, ſi mors nihil haberet horribile? Quoties vapulaſſet ſervus, aut etiam filius adoleſcens, quoties uxor indignaretur marito, quoties periiſſet res, aut aliud accidiſſet quod ægre eſſet animo, protinus ad laqueum, ad gladium, ad flumen, ad præcipitium, ad venenum currerent homines. Nunc mortis acerbitas vitam nobis reddit cariorem; præſertim cum medici non queant mederi ſemel vita defuncto. Quanquam ut non omnibus eadem eſt naſcendi ſors, ita non eſt eadem omnibus mortis ratio: Quoſdam cita mors protinus liberat; alii lenta morte contabeſcunt. Lethargici, quemadmodum & ab aſpide percuſſi, ſomno conſopiti citra ſenſum ſui moriuntur. Illud obſervavi, nullum eſſe mortis genus tam acerbum, quin perferatur, ſi quis obfirmato animo decrevit exire. MA. Utrius mors viſa eſt Chriſtianior? PH. Mihi quidem Georgii viſa eſt honorificentior. MA. Etiamne mors habet ambitionem ſuam? PH. Ego nunquam vidi duos tam diſpari morte morientes. Si vacat audire, depingam exceſſum utriuſque: tum erit judicare, utra mors ſit optabilior homini Chriſtiano. MA. Imo te rogo, ne graveris narrare. Nam ipſe nihil audiero cupidius. PH. Ergo de Georgio prius audi. Ubi mors jam certa ſui ſigna dederat, medicorum chorus, qui diu curarant ægrotum, diſſimulata vitæ deſperatione cœperunt mercedem poſcere. MA. Quot erant medici? PH. Aliquando decem, interim duodecim: cum pauciſſimi, ſex. MA. Satis erat ad occidendum vel valentem. PH. Numerata pecunia clam ſubmonuerunt proximos, non procul abeſſe mortem: curarent ea, quæ pertinerent ad animæ ſalutem; nam de corporis incolumitate nihil eſſe ſpei. Per amicos intimos blande ſubmonitus eſt & ægrotus, ut corporis curam Deo committeret; ea

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

tantum curaret, quæ pertinerent ad feliciter hinc emigrandum. His auditis, mira torvitate Georgius oculos intendit in medicos, velut indigne ferens, quod ab illis deſtitueretur. Illi reſponderunt, ſe medicos eſſe, non deos; quod artis erat, præſtitiſſe cæterum adverſus fatalem neceſſitatem nullam valere medicinam. His actis abeunt in proximum cubiculum. MA. Quid? morantur etiam accepta mercede? PH. Inter illos nihil convenerat de morbi genere: alius aiebat hydropem, alius tympanitem, alius apoſtema in inteſtinis, alius aliud atque aliud malum: totoque hoc tempore, quo tractabant ægrotum, acerrime diſceptarunt de morbi genere. MA. O felicem interim ægrotum! PH. Eam litem ut tandem finirent, per uxorem poſtularunt, ut ſinerent exanimati corporis anatomiam fieri: id eſſe honorificum, & ſolere vel honoris gratia fieri in magnatibus: deinde rem eam fore ſaluti multis, idque ad meritorum ipſius cumulum acceſſurum: poſtremo pollicentur, ſuo ſumtu ſe commercaturos triginta miſſas, ceſſuras in commodum mortui. Id ægre quidem, ſed tandem blanditiis uxoris ac propinquorum impetratum eſt. His actis ſubduxit ſeſe * ſtatio medicorum. Negant enim, fas eſſe, ut qui vitæ ſolent opitulari, mortis ſint ſpectatores, aut exſequiis interſint. Mox accitus eſt Bernardinus, vir, ut ſcis, reverendus, Franciſcanorum cuſtos, qui confeſſionem exciperet. Vix peracta eſt confeſſio, jam aderat in ædibus turba quatuor ordinum, quos vulgus appellat mendicantium. MA. Tot * vultures ad unum cadaver? PH. Deinde vocatus eſt parochus, qui hominem inungeret, ſacrumque ſymbolum corporis Dominici porrigeret. MA. Religioſe. PH. Verum ibi minimum abfuit, quin inter parochum & monachos, cruenta pugna fuerit orta. MA. Apud lectum ægroti? PH. Et quidem ſpectante Chriſto. MA. Quid excitavit tantos tumultus ſubito? PH. Parochus ubi cognovit, ægrotum fuiſſe confeſſum Franciſcano, negavit, ſe vel unctionis ſacramentum, vel euchariſtiam, vel ſepulturam

Statio medicorum.] Id eſt, conventus ſtati.

Vultures. Præſentiunt cadavera. unde captatores teſtamentorum, vultures dicuntur.

uram impartiturum, ni ſuis auribus audiſſet ægroti
onfeſſionem : ſe parochum eſſe, ſibi pro ſua ovi-
ula reddendam Domino rationem : id non poſſe, ſi
olus ignoraret arcana conſcientiæ. MA. Nonne vi-
us eſt æquum dicere? PH. Non illis quidem. Nam
trenue reclamabant omnes, præſertim Bernardi-
ius & Vincentius Dominicanus. MA. Quid adfere-
ant? PH. Magnis conviciis inceſſebant parochum,
abinde vocantes eum aſinum, dignumque qui pa-
torem ageret porcorum. Ego, inquit Vincentius,
um ſacræ Theologiæ baccalaureus formatus, mox
icentiandus, atque etiam doctoris titulo inſignien-
dus; tu vix legis Euangelium; tantum abeſt, ut
oſſis excutere ſecreta conſcientiæ. Quodſi libet
eſſe curioſum, exquire, quid agat uxor & * manza-
es tui domi, aliaque permulta, quæ me pudet re-
erre. MA. Quid ille? mutus adhæc? PH. Mutus?
mo diceres * cicadam ala correptam. Ego, inquit,
accalaureos multo te meliores nectam * è ſtipulis
abarum. Auctores & principes ordinum veſtro-
um, Dominicus & Franciſcus, ubi didicerunt phi-
oſophiam Ariſtoteliciam, aut argumenta Thomæ,
ut ſpeculationes Scoti? aut ubi donati ſunt titulo
baccalaureorum? Irrepſiſtis in mundum adhuc cre-
dulum, ſed pauci humiles, quidam etiam docti ac
pii: nidulabamini in agris ac vicis, mox in opulen-
tiſſimas quaſque civitates, & in florentiſſimam ci-
vitatis partem demigraſtis. Tot ſunt agri qui paſto-
rem alere non poſſunt; ibi locus erat veſtræ ope-
ræ: nunc nuſquam adeſtis, niſi in ædibus divitum.
Jactatis nomen pontificum; at veſtra privilegia
nihil valent, niſi cum ceſſat epiſcopus, paſtor, aut
hujus vicarius. In meo templo nullus veſtrum con-
cionabitur me paſtore incolumi. Non ſum bacca-
laureus: nec ſanctus Martinus erat, & tamen age-
bat epiſcopum. Si quid mihi deeſt doctrinæ, à vo-

Manzares.] Jureconſulti manzares vocant ex inceſto natos.

Cicadam ala.] Vide proverbium.

E ſtipulis fabarum.] Ex culmis tritici nectuntur galeri, nonnunquam & palia adverſus pluviam. faba caules habet grandes, intortos & fragiles, ad nihil minus utiles quam ad texendum. Eſt vulgo jactatum proverbium apud Batavos.

bis non petam. An creditis, etiamnum mundum eſſe tam ſtupidum, ut ubicunque viderit veſtem Dominici aut Franciſci, putet adeſſe illorum ſanctimoniam? Num veſtra refert, quid agam domi meæ? Quid vos agatis in latebris veſtris, quomodo tractetis ſacras virgines, etiam populus novit. Jam quam nihilo ſint vel feliciores vel puriores divitum domus, quas frequentatis, omnibus & lippis & tonſoribus notiſſimum eſt. Cætera, Marcolphe, non audeo referre: omnino patres illos reverendos minime reverenter tractavit. Nec erat futurus finis, ni Georgius manu mota ſignum dediſſet, ſe velle quidpiam dicere. Ægre impetratum eſt, ut rixa tantiſper conſileſceret. Tum ægrotus, Sit pax, inquit, inter vos; tibi parocho denuo confitebor. Deinde pro ſtrepitu nolarum, pro cantionibus funeralibus, pro cenotaphio, pro ſepultura numerabitur tibi pecunia, priusquam exeas hanc domum; neque committam ut ulla in parte de me queri poſſis. MA. Num parochus recuſavit tam æquam conditionem? PH. Non; tantum obmurmuravit nonnihil de confeſſione, quam ægroto remiſit. Quid opus eſt, inquit, iiſdem repetendis fatigare tum ægrotum, tum ſacerdotem? Si in tempore mihi confeſſus fuiſſet, fortaſſis ſanctius condidiſſet ſuum teſtamentum: nunc vos videritis. Hæc æquitas ægroti peſſime habebat monachos, indigne ferentes eam prædæ partem decidi parocho. Et tamen interceſſi, fecique ut lis ſopiretur. Parochus unxit ægrotum, dedit corpus Domini, & numerata ſumma diſceſſit. MA. Sequuta eſt igitur eam tempeſtatem tranquillitas? PH. Imo tempeſtatem hanc ſævior tempeſtas protinus excepit. MA. Obſecro quid cauſſæ? PH. Audies. Confluxerant in ædes quatuor ordines mendicantium; his adjunxit ſeſe quintus Cruciferorum. adverſus hunc ceu nothum quatuor illi magno tumultu coorti ſunt, rogabant, ubi vidiſſent unquam plauſtrum quinque rotarum? aut qua fronte vellent eſſe plures mendicantium ordines, quam ſint Euangeliſtæ? Eadem, inquiunt, opera adducite huc mendicos omnes è pontibus ac triviis. MA. Quid ad hæc Cruciferi? PH. Viciſſim rogabant, quomodo tum inceſſiſſet plauſtrum Eccleſiæ, cum nullus eſſet

ordo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ordo mendicantium; deinde cum unus eſſet, poſtea
es? Nam Euangeliſtarum, inquiunt, numerus ni-
hilo plus habet affinitatis cum noſtris ordinibus,
quam cum alea, quæ undique quatuor oſtendit an-
gulos. Auguſtinenſes quis allegit in ordinem men-
dicantium, aut quis Carmelitas? Quando mendica-
vit Auguſtinus, aut quando Helias? Nam hos fa-
ciunt ſuorum ordinum auctores. Hæc, aliaque mul-
ta fortiter quidem illi detonabant; ſed ſoli, quatuor
exercituum * impreſſionem non ferentes, ceſſerunt,
mira tantum minitantes. MA. Heic ſaltem effulſit
tranquillitas. PH Imo * ſyncretiſmus ille in quintum
ordinem, verſus eſt in pugnam gladiatoriam. Fran-
ciſcanus ac Dominicanus contendebant, nec Augu-
ſtinenſes, nec Carmelitas eſſe germane mendicos,
ſed nothos ac ſuppoſititios. Hæc rixa ſic incruduit ut
plane vererer, ne veniretur ad manus. MA. Hæccine
ferebat ægrotus? PH. Non hæc acta ſunt apud le-
ctum: ſed in atrio, quod cubiculo adhærebat: vo-
ces tamen omnes ad ægrotum permanabant: neque
enim * muſſabant, ſed * plenis tibiis res agebatur:
& ſcis, alioqui in ægrotis aurium ſenſum eſſe acu-
tiorem. MA. Quis tandem exitus belli? PH. Æ-
grotus per uxorem denuntiavit ut ſilerent pauli-
ſper, ſe compoſiturum hoc diſſidium. Itaque roga-
vit, ut tum quidem temporis Auguſtinenſes & Car-
melitæ diſcederent; hoc illos nullo ſuo damno fa-
cturos. Nam tantundem, inquit, cibi mittetur eis
domum, quantum heic daretur remanentibus. In fu-
nere vero juſſit omnes ordines adeſſe, etiam quin-
tum, atque ut æqua pecuniæ portio divideretur ſin-
gulis; ad commune tamen convivium non adhibe-
rentur, ne quid turbæ poſſet oriri. MA. Virum * œ-
conomicum mihi narras, qui vel moriens norit tot
rerum undas componere PH. Phy! multis an-
nis geſſerat militiæ ducem. Ibi quotidianum eſt
hujuſmodi tumultus ſuboriri inter cohortes. MA.
Erat igitur re ſplendida. ? PH. Admodum.

 MA. Sed

Impreſſio.] Eſt vehemens hoſtium irruptio.

Syncretiſmus.] Id eſt, conſpiratio prius diſſidentium in communem hoſtem. Vide Chiliades.

Muſſabant.] Muſſare eſt tacite loqui.

Plenis tibiis.] Id eſt, clarè. Vide proverbium.

Oeconomicum.] Peritum rei domeſticæ ſic vocat.

MA. Sed male parta, ut fit, rapinis, ſcrilegiis, extorſionibus. PH. Ita quidem vulgo faciunt duces nec auſim dejerare, hunc fuiſſe ab illorum moribus alienum. Si tamen ſatis hominem novi, magis auxit rem ingenii dexteritate, quam violentia. MA. Quî ſic? PA. Callebat arithmeticam. MA. Quid tum poſtea? PH. Quid tum? apud principem ſupputabat militum triginta millia, cum vix eſſent ſeptem millia. Deinde multis militibus nihil numerabat. MA. Næ tu mihi magnificam narras arithmeticam. PH. Deinde bellum * arte ducebat, ſolitus ſimul & ab hoſtium & amicorum vicis & oppidis pecuniam ſtipulari menſtruam: ab hoſtibus, ne paterentur hoſtilia: ab amicis, ut illis liceret cum hoſte paciſci. MA. Agnoſco morem vulgatum militum. Sed abſolve narrationem. PH. Bernardinus igitur & Vincentius cum aliquot ſui ordinis ſodalibus remanſerunt apud ægrotum; ad reliquos miſſus eſt * commeatus. MA. Satin' inter eos conveniebat, qui remanſerunt in præſidio? PH. Non uſquequaque. Grunniebant neſcio quid de prærogativis diplomatum: ſed ne non perageretur fabula, diſſimulatum eſt. Heic jam proferuntur cautiones teſtamentariæ, fiuntque ſtipulationes accitis teſtibus, de iis, quæ inter ipſos ante tranſegerant. MA. Iſtæc audire geſtio. PH. Dicam ſummatim: nam perlonga eſt fabula. Supereſt uxor annos nata duodequadraginta, mulier ſane proba cordataque: filii duo, alter annum natus undevigeſimum, alter decimumquintum: filiæ totidem, ſed impubes utraque. Teſtamento ſic cautum erat, ut uxor, quoniam perpelli non poterat ut fieret monacha, ſumeret pallium Beghinæ, id eſt, medium genus inter monachas & laïcas. filius natu major, quoniam nec is induci potuit, ut fieret monachus; MA. * Vulpes anus non capitur laqueo. PH. Mox ab exequiis patris properaret Romam, ibique ex relaxatione Pontificis factus ante legitimam ætatem ſacerdos, totum annum ſingulis diebus

Arte ducebat.] Ducunt bellum, qui de induſtria proferunt; ſed gerunt qui vere bellant.

Commeatus.] Id eſt, cibus, militare verbum, & ideo præſidium vocat domum, unde alios depulerant.

Vulpes anus.] Vide proverbium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

bus ſacrificaret in templo Vaticano pro anima patris; & ſacros gradus in Laterano, ſingulo quoque Veneris die, genibus perreptaret. MA. Suſcepit hæc libenter? PH. Ne dicam dolo, * ut aſini ſolent ſarcinas impoſitas. Filius minor dicaretur S. Franciſco, filia major S. Claræ, minor Catharinæ Senenſi. Hoc tantum potuit obtineri: nam Georgii mens erat, quo magis ſibi Deum haberet obnoxium, quinque ſuperſtites partiri in quinque mendicantium ordines: & acriter quidem adlaboratum eſt; ſed ætas uxoris, filiique majoris, nec minis, nec blanditiis ceſſit. MA. Exhæredandi genus. PH. Univerſa hæreditas ſic erat diviſa, ut detractis * de ſolido impendiis funeralibus, uncia cederet uxori, cujus dimidia victitaret ipſa, dimidium cederet loco, cui ſe foret addictura; unde ſi mutato conſilio recederet, tota pecunia reſideret penes eum gregem. altera uncia decideretur filio, cui tamen ſtatim numeraretur viaticum, & quod ſatis eſſet emendo * diplomati, parandoque victui annuo Romæ. Qui ſi mutata ſententia recuſaret initiari ſacris ordinibus, illius uncia divideretur inter Franciſcanos, & Dominicanos. Et id ne fiat, vereor; adeo videbatur adoleſcens à ſacris abhorrere. Duæ unciæ cederent monaſterio, quod excepiſſet filium natu minorem; binæ item monaſteriis, quæ excepiſſent puellas; ſed hac lege, ut ſi illi detrectarent eam vitam profiteri, omnis tamen pecunia penes illos maneret incolumis. Jam una rurſus uncia decideretur Bernardino, tantundem Vincentio: dimidium unciæ Carthuſianis, pro communione bonorum operum omnium, quæ toto fierent ordine. Uncia & ſemis quæ ſuperaret, diſtribueretur occultis pauperibus, quos beneficio dignos judicaſſent Bernardinus, & Vincentius. MA. Debebas Jureconſultorum more dicere, quos vel quas. PH. His igitur verbis ſtipulati ſunt, recitato teſtamento: Georgi Balearice,

 vivus

Ut aſini.] Alluſit ad illud *Flacci*: Demitto auriculas, ut iniquæ mentis aſellus, Qui gravius dorſo ſubiit onus.

De ſolido.] Id eſt, de integra hæreditate, quæ aſſis dicitur, nondum diviſa. Uncia duodecima pars aſſis.

Diplomati] Quo liceret conſecrari ſacerdotem ante tempus legitimum.

vivus & ſanæ mentis approbas hoc teſtamentum quod dudum ex animi tui ſententia condidiſti? Approbo. Et hæc eſt tua ſuprema, & immutabilis voluntas? Eſt. Meque, & hunc Vincentium baccalaureum inſtituis ultimæ tuæ voluntatis executores? Inſtituo. Juſſus eſt denuo ſubſcribere. MA. Qui potuit moriens? PH. Bernardinus rexit ægroti manum. MA. Quid ſubſcripſit? PH. Sanctum Franciſcum, & ſanctum Dominicum iratos habeat, qui tentarit hinc aliquid immutare. MA. At non metuebant actionem teſtamenti inoſſicioſi? PH. Iſta actio non habeat locum in his quæ Deo dicantur; neque quiſquam libenter cum Deo litem ſuſcipit. His peractis uxor & liberi datis dextris ægroto, jurant, ſe ſervaturos quod recepiſſent. Poſt hæc cœptum eſt agi de pompa funerali, non ſine contentione. Tandem hæc vincit ſententia, ut ex quinque ordinum ſingulis adeſſent novem, in honorem quinque voluminum Moſis, & Angelorum in novem choros digeſtorum. Suam quiſque ordo crucem præferret, canerentque funebres * nænias. Adhæc præter cognatos conducerentur triginta (tot nummis erat venditus Dominus) * daduchi pullati; & honoris gratia ploratores duodecim (hic eſt numerus ordini Apoſtolico ſacer) comitarentur: à feretro ſequeretur equus Georgii pullatus, ſic ad genua alligata cervice, ut herum humi requirere videretur. Stragula hinc atque hinc oſtenderent inſignia. Similiter & unaquæque tæda & pulla veſtis haberet inſignia. Reponeretur autem corpus quidem ipſum ad dextram altaris ſummi in tymbo marmoreo, qui prominereta ſolo pedes quatuor; ipſe in ſummo recumberet, Pario ſculptus marmore, totus armatus à vertice uſque ad calcaneum: nec deeſſet galeæ ſua criſta: criſta erat onocrotali collum: nec clypeus lævo brachio, in quo inſignia hæc erant, tria capita apri ſilveſtris aurea, * in planitie argentea; nec lateri gladius inaurato capulo, nec baltheus inauratus

Næniæ.] Proprie cantilenæ funebres. Nonnunquam tamen nugas quaſlibet appellamus nænias.

Daduchi.] Tædiferi.

In planitie.] Data opera fingit inſignia vitioſa. nam caduceatorum leges habent, adulterina eſſe inſignia quæ habent metallum ſuper metallum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ratus ac gemmeis diſtinctus bullis, nec pedibus
rea calcaria: erat enim eques auratus: ſub pedi-
s haberet leopardum. Oræ ſepulcri titulum ha-
rent tali viro dignum. Cor autem ſeparatim re-
ndi volebat in ſacello divi Franciſci. Inteſtina
andavit parocho, honorifice ſepelienda in ſacello
od eſt Virgini matri ſacrum. MA. Funus nimi-
m honorificum, ſed nimio conſtans. Venetiæ vel
rdoni cuipiam plus haberetur honoris minimo
pendio. Feretrum elegans dat ſodalitas, & unum
mitantur aliquando ſexcenti monachorum tuni-
s palliiſve veſtiti. PH. Vidimus & nos, riſimuſque
tas pauperum ineptas glorias. Incedunt fullones
coriarii ſuperne, infernéque cerdones, in medio
onachi; chimæras eſſe diceres: nec heic alia res
at, ſi vidiſſes. Cautum eſt & illud Georgio, ut
ranciſcanus, & Dominicanus, inter ſeſe ſorte de-
rnerent, utris primus cederet locus in pompa:
oſt hos cæteri quoq; ſortirentur, ne quid hinc ori-
tur tumultus. Parochus & hujus clerici locum te-
erent infimum, hoc eſt, primum. Nec enim aliud e-
nt paſſuri monachi. MA. Non acies tantum, ſed &
ompas ille callebat ordinare. PH. Cautum eſt & il-
d, ut funebre ſacrum, quod apud parochum fie-
et, modulato muſicorum concentu perageretur,
onoris gratia. Dum hæc aliaque tractantur, inhor-
it ægrotus, deditque ſigna certiſſima, ſupremum
mpus adeſſe. Adornatur igitur extremus fabulæ
ctus. MA. Nondum finis? PH. Recitatur diploma
ontificis, in quo promittebatur criminum omnium
bolitio, totuſque purgatorii metus adimebatur.
d hæc juſtificabantur omnia illius bona. MA. Ra-
to parta? PH. Certe jure belli ac more militari.
ed forte aderat Philippus Jureconſultus uxoris
rater: is in diplomate notavit locum ſecus poſi-
um, quam oportuit, & injecit ſuſpicionem falſi.
A. Haudquaquam in tempore: diſſimulandum e-
at, etiamſi quid ineſſet erroris, & nihilo pejus ha-
uiſſet ægrotus. PH. Aſſentior. Et ægrotus ſic hac
e perturbatus eſt, ut minimum abeſſet à deſpera-
ione. Ibi Vincentius fortem virum præbuit; juſſit
eorgium quieto eſſe animo, ſibi eſſe poteſtatem
orrigendi ſupplendique, ſi quid in diplomatibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

vel erratum eſſet, vel omiſſum. Quod ſi te, inqu
fefellerit diploma, ego jam nunc hanc animam p
tua ſuppono anima, ut tua petat cœlos, mea de
tur orco. MA. Accipitne Deus tales animarum p
mutationes? Et, ſi accipit, num ſatis cautum vide
tur Georgio tali pignore? Quid ſi Vincentii ani
vel abſque permutatione debebatur inferis? P
Quod geſtum eſt, narro. Hoc certe perfecit Vi
centius: ægrotus viſus eſt animum recipere. M
recitantur cautiones, quibus Georgio promitte
tur ſocietas omnium operum, quæ fierent per qu
tuor ordines, & quintum Carthuſienſium. MA. E
metuerem, ne deprimerer ad inferos, ſi tantum ſ
cinæ bajulandum eſſet. PH. De bonis operibus l
quor, ea non aliter gravant animam ſubvolaturan
quam plumæ avem. MA. Mala igitur opera ſua qu
bus legant? PH. Militibus Germaniæ conductiti
MA. Quo jure? PH. Jure Euangelico: Habe
dabitur. Simulque recitatus eſt numerus miſſar
& pſalteriorum, quæ defuncti animam eſſent con
tatura. Erat autem immenſus. Poſt hæc iterata
confeſſio, dataque benedictio. MA. Ita efflavit
nimam? PH. Nondum. Strata eſt humi ſtorea ju
cis contexta, ſic ut ab initio convoluta cervica
ſpeciem ex ſeſe faceret. MA. Quid nunc futuru
eſt? PH. Eam conſperſerunt cinere, ſed raro;
depoſuere corpus ægroti. Inſtrata eſt tunica Fra
ciſcana, ſed prius conſecrata preculis & aqua luſtr
li. Cuculla ſuppoſita eſt capiti: nam tum indui n
poterat. una cum illa ſuppoſitum eſt diploma cu
cautionibus. MA. Nova mortis ſpecies. PH. Atq
confirmant, dæmoni nullum eſſe jus in eos qui
moriuntur. Sic aiunt præter alios mortuum S. Ma
tinum & Franciſcum. MA. Sed huic morti illoru
vita reſponderat. Obſecro quid tum poſtea? P
Porrecta eſt ægroto crucis imago & candela cere
Ad crucem porrectam dixit ægrotus; Soleo in bel
lis tutus eſſe meo clypeo; nunc hunc clypeum op
ponam hoſti meo. & exoſculatus admovit humer
lævo. Ad ceream vero ſacram, Olim, inquit, haſt
valui in bellis: nunc hanc haſtam vibrabo adverſu
hoſtem animarum. MA. Satis militariter. PH. Ha
poſtremas voces edidit. Nam mox linguam mor

occu

cupavit, ſimulque cœpit animam agere. Bernar-
nus à dextris imminebat morienti, Vincentius à
iiſtris, uterque pulcre vocalis. Alter oſtendebat
naginem ſancti Franciſci, alter Dominici. Cæteri
arſi per cubiculum demurmurabant pſalmos ali-
uot voce lugubri Bernardinus magnis vocifera-
onibus percellebat aurem dextram, Vincentius ſi-
ſtram. MA. Quid occlamabant? PH. Hujuſmo-
i ferme Bernardinus: Georgi Balearice, ſi nunc
uoque probas ea quæ ſunt acta inter nos, flecte
aput in dextrum. flexit. Vincentius contra; Ne
uid trepides, Georgi; habes Franciſcum & Do-
minicum propugnatores. Eſto ſecurus. Cogita
uantum habeas meritorum, quod diploma; deni-
ue memineris, meam animam pro tua oppignora-
am, ſi quid eſſet periculi. Hæc ſi ſentis & probas,
lecte caput in lævum. flexit. Rurſus ſimili clamo-
e, Si hæc ſentis, inquiunt, preme manum meam.
am manum preſſit. Ita huc & illuc flectendo capi-
e & premendis manibus tranſactæ ſunt horæ fer-
ne tres. Cum jam inciperet oſcitare Georgius, ibi
ernardinus erectus pronuntiavit abſolutionem:
uam perficere non potuit, quin Georgius efflaſſet
nimam. Hæc ſub noctis medium: mane peracta
natomia. MA. Quid mali repertum eſt in corpo-
e? PH. Recte mones; nam exciderat. Fragmen-
um plumbi inhærebat *diaphragmati. MA. Unde
d? PH. Uxor narrabat, illum quondam ictum ſphæ-
ula bombardica. Hinc conjectabant medici, plum-
i liquefacti particulam reſediſſe in corpore. Mox
orpus lacerum utcunque conveſtitum eſt amictu
Franciſcano. A prandio ſepultura peracta eſt, ea
pompa qua decretum erat. MA. Nunquam audivi
mortem operoſiorem, nec funus ambitioſius. Ve-
rum iſtam opinor fabulam nolis evulgari. PH. Quam
ob rem? MA. Ne quid irritentur crabrones. PH.
Nihil eſt periculi. Etenim ſi pia ſunt quæ narro;
etiam ipſorum intereſt, hæc ſcire populum: ſin mi-
nus, quotquot inter illos boni ſunt, mihi gra-
tias

Diaphpragmati.] Diaphragma eſt ſeptum tranſverſum quod ſeparat præcordia, in quibus cor eſt & pulmo, ab inferiore corporis parte, in qua ſplen, & hepar, & renes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

tias agent, qui hæc prodiderim; quo pudore corr
cti quidam deſinant ſimilia facere, deinde ſimplic
caveant, ne in ſimilem pertrahantur errorem. Sun
enim & apud iſtos cordati veréque pii, qui frequen
ter apud me queſti ſunt, paucorum vel ſuperſtitio
ne, vel improbitate totum ordinem reddi apud bo
nos invidioſum. MA. Recte tu quidem, & fortite
Sed nunc aveo ſcire, quomodo deceſſerit Corne
lius. PH. Ut vixit nulli moleſtus, ita mortuus eſ
Habebat febrem * anniverſariam, quæ ſtatis tem
poribus ſingulis annis recurreret. Ea tum, ſive qui
gravabat ætas, (nam annum exceſſerat ſexageſi
mum) ſive aliis de cauſſis, ſolito magis urgebat ho
minem, & viſus eſt ipſe præſentire, diem fatalem
imminere. Itaque quatriduo prius, quam morere
tur, erat Dominicus dies, templum adiit, confeſ
ſus eſt ſuo parocho, audivit publicam concionem
& ſacrum: à ſacro, reverenter accepto pignore cor
poris Dominici, domum ſe recepit. MA. Non uſu
eſt medicis? PH. Unicum dumtaxat conſuluit, ſed
non minus bonum virum, quam bonum medicum
ei Jacobo Caſtrutio nomen eſt. MA. Novi. Nihil il
lo ſincerius. PH. Is reſpondit, ſuam quidem operam
amico non defuturam, ſed ſibi videri plus eſſe præ-
ſidii in Deo, quam in medicis. Cornelius hanc vo-
cem non minus alacriter accepit, quam ſi certiſſi-
mam vitæ ſpem oſtendiſſet. Itaque tametſi ſemper
pro ſuis facultatibus fuiſſet perbenignus in paupe-
res, tum quidquid decidi poterat uxoris & libero-
rum neceſſitati, impartiebatur in egenos, non iſtos
ambitioſe mendicos, & nuſquam non obvios, ſed
in probos, qui pro viribus induſtria laborandi cum
paupertate pugnabant. Rogabam hominem ut de-
cumberet, & ſacerdotem ad ſeſe accerſeret potius,
quam tenue corpuſculum defatigaret. Reſpondit,
hoc ſibi ſemper ſtudio fuiſſe, ut amicos ſuos ſuble-
varet potius, ſi poſſet, quam gravaret officiis; nec
ſe ſui diſſimilem eſſe velle in morte. Ne decubuit
quidem niſi poſtremum diem, & noctis partem, qua
reliquit terras. Interim ob corpuſculi laſſitudinem
baculo nitebatur, aut ſedebat in cathedra: raro com-
ponebat ſe lectulo, ſed veſtitus & erecto capite.
Hoc

Anniverſariam.] Id eſt, ſingulis annis recurrentem.

oc tempore aut mandabat aliquid de curandis
enis, maxime notis aut vicinis, aut legebat è libris
ris, quæ provocant hominis erga Deum fiduciam,
æque illius in nos caritatem declarant. Si per laſſi-
dinem ipſe minus poterat, audiebat amicum præ-
gentem. Frequenter miro affectu hortabatur fa-
liam ad mutuum amorem & concordiam, atque
dium veræ pietatis; ſolicitoſque de morte ipſius
antiſſime conſolabatur. Identidem admonebat
s ne quid æris alieni præteriretur indiſſolutum.
A. Non condiderat teſtamentum? PH. Jam pri-
m ſanus ac valens id curarat. Negabat enim, eſſe
tamenta, quæ fierent ab agentibus animam, ſed
liramenta potius. MA. Nihil legarat monaſteriis
egenis? PH. Ne teruncium quidem. Ego, inquit,
o mea portione diſpenſavi facultatulas meas:
nc ut earum poſſeſſionem aliis trado, ita trado &
penſationem. Et confido, meos ſanctius diſpenſa-
ros, quam ipſe feci. MA. Non accerſebat ad ſeſe
os homines, quemadmodum fecit Georgius? PH.
e unum quidem: præter familiam & duos intime
icos nullus aderat. MA. Demiror quid ſenſerit.
I. Negabat, ſe morientem pluribus moleſtum eſſe
lle, quam fuiſſet naſcens. MA. Exſpecto finem
ius fabulæ. PH. Mox audies. Venit dies Jovis. Ille
atum non reliquit, ſentiens extremam corpuſculi
ſitudinem. Accitus parochus impartiit extremam
ctionem; ac rurſus porrexit corpus Domini, ſed
ra confeſſionem. Negabat enim, quidquam ſcru-
li reſediſſe in animo. Ibi parochus agere cœpit de
pultura, qua pompa, quove loco ſepeliri vellet.
peli, inquit, me quomodo ſepelires infimæ ſortis
riſtianum: nec mea refert, ubi ſeponas hoc cor-
ſculum, æque inveniendum in extremo die ubi-
nque condideris. Pompam funeris nihil moror.
ox injecta mentio de ſonitu campanarum, de tri-
nariis, & anniverſariis, de diplomate, de commu-
one meritorum emenda. Tum ille; Mi paſtor, ni-
lo pejus habebo, etiamſi nulla ſonet campana. Si
e vel uno funebri ſacro dignaberis, plus ſatis erit.
at ſi quid aliud eſt, quod ob publicam Eccleſiæ con-
etudinem citra ſcandalum infirmorum omitti vix
oteſt, id tuo permitto arbitratui. Nec eſt animus

cujus-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

cujuſquam vel preces commercari, vel meri quenquam ſuis ſpoliare. Satis meritorum exube Chriſto: & confido, totius Eccleſiæ preces ac me ta mihi, ſi modo vivum ſum membrum, profutu In duobus diplomatibus mihi tota ſpes eſt. Alteru eſt peccatorum meorum, quod princeps paſtoru dominus Jeſus abolevit, affigens illud cruci; alt rum quod ipſe ſuo ſacroſancto ſanguine ſcripſit obſignavit, quo nos certos reddidit de ſalute æte na, ſi totam fiduciam noſtram in ipſum transfer mus. Abſit enim ut inſtructus meritis ac diplom tibus provocem Dominum meum, ut in judiciu veniat cum ſervo; certus, quod in conſpectu ej non juſtificabitur omnis vivens. Ego ab illius j ſtitia appello ad ejuſdem miſericordiam, quonia immenſa eſt & ineffabilis. His dictis abiit parochu Cornelius, veluti magna ſpe ſalutis concepta, ga dens & alacer, jubet ſibi quædam recitari è ſac voluminibus, quæ confirmant ſpem reſurrectio & præmia immortalitatis: velut illud ex Eſ de morte Ezechiæ dilata, una cum cantico: dein cap. 15. epiſtolæ Paul. ad Corinth. prioris: de mo te Lazari ex Joanne: ſed præcipue hiſtoriam Ch ſti paſſi ex Euangeliis. Quam hic animo devorab ſingula, ad quædam ſuſpirans, ad alia compoſi manibus gratias agens, ad quædam hilareſcens geſtiens, ad nonnulla preculas quaſdam breves ej culans! A prandio cum paululum temporis obd miſſet, jubet recitari caput ex Euangelio Johann duodecimum, uſque ad hiſtoriæ finem. Heic c xiſſes, hominem plane transfigurari, afflarique no ſpiritu. Jam dies vergebat ad veſperam; accer uxorem ac liberos: ibi erecto quantum licuit co puſculo, ſic affatus eſt ſuos: Cariſſima conjux, qu Deus ante conjunxerat, idem nunc ſeparat, ſed co poribus dumtaxat, idque ad breve tempus: curan caritatem, pietatem, quam antehac partiri ſoles me & dulciſſima pignora, totam in iſtos transfe Ne putaris, te ullis modis poſſe magis demer vel Deum, vel me, quam ſi iſtos, quos Deus de nobis conjugii fructum, ſic educes, foveas & inſ tuas, ut Chriſto digni habeantur. In hos igitur co duplica pietatem tuam, & meam portionem in t

tranſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

nſlatam exiſtima. Id ſi feceris, ut facturam con-
o, non erit cur videantur orphani. Quod ſi re-
as matrimonium. Ad hanc vocem uxor erupit
letum, cœpitque dejerare, ſe nunquam de repe-
dis nuptiis cogitaturam. Heic Cornelius: Soror
Chriſto mihi cariſſima, ſi Dominus Jeſus largiri
nabitur tibi propoſitum iſtud ac robur ſpiritus,
deſis dono cœleſti. Erit enim hoc tibi pariter ac
eris commodius. Sin alio vocabit carnis infirmi-
, ſcito, quod mors mea te liberat à jure conjugii,
non liberat à fide, quam meo tuoque nomine
es curandis communibus liberis. Quod ad ma-
nonium attinet, utere libertate quam tibi permi-
Dominus. Tantum hoc te rogo moneoque, ut vi-
n tibi deligas iis moribus, tuque te illi talem præ-
as, ut poſſit, vel ſuapte bonitate ductus, vel tua
mmoditate provocatus, amare privignos. Proinde
ve, ne cui voto te obſtringas. Serva te liberam
o & liberis noſtris; quos ſic inſtitues ad omnem
tatem, ut caveas, ne ſe cuipiam addicant inſtitu-
, donec per ætatem & rerum uſum conſtiterit, ad
od vitæ genus ſint idonei. Deinde verſus ad li-
ros, exhortatus eſt ad ſtudium pietatis, ad obe-
ndum matri, ad mutuam inter ipſos caritatem &
ncordiam. His peroratis, dedit oſculum uxori, li-
ris, facto ſigno crucis, precatus eſt bonam men-
n, & Chriſti miſericordiam. Poſt hæc intuens
nes qui aderant, Sub craſtinam, inquit, auroram
ominus, qui diluculo revixit, pro ſua miſericor-
 dignabitur hanc animulam ex hujus corpuſculi
ulcro, éque hujus mortalitatis tenebris evocare
ucem ſuam cœleſtem. Nolo, teneram ætatem ex-
biis inanibus fatigari. Cæteri quoque viciſſim
rmiant. mihi ſatis eſt unum adeſſe vigilem, qui
citet ſacram lectionem. Tranſacta nocte ſub ho-
n quartam, cunctis præſentibus, juſſit recitari
lmum totum, quem Dominus orans recitavit in
ce. Eo finito, juſſit exhiberi cereum, & crucem.
 cereum accipiens, dixit: Dominus illuminatio
a & ſalus mea; quem timebo? Crucem exoſcu-
us dixit: Dominus protector vitæ meæ; à quo
pidabo? Mox manus ſuper pectus in ſupplican-
 geſtum compoſuit, & oculis in cœlum erectis
dixit:

dixit, Domine Jeſu, accipe ſpiritum meum. Et pr
tinus clauſit oculos veluti dormiturus; ſimulque l
vi flatu emiſit ſpiritum: dixiſſes, illum obdormiſſ
non exſpiraſſe. MA. Nunquam audivi mortem m
nus operoſam. PH. Talis fuerat in omni vita. Ute
que fuit amicus. Fortaſſe non æque dijudico, ut
deceſſerit Chriſtianus: tu qui integer es, rectiu
diſpicies. MA. Ita faciam, ſed per otium.

Echo.

JUVENIS, ECHO

Iv. CUpio paucis te conſulere, ſi vacat. EC. Va
cat. Iv. Et, ſi venio tibi gratus juveni
EC. Venis. Iv. Sed poteſne mihi & de futuris dic
re verum, Echo? EC. * Ἔχω. Iv. Et Græce noſti
quid iſtuc novi? Ec. Novi. Iv. Qualia tibi videntu
Muſarum ſtudia? Ec. * Δῖα. Iv. Cenſes igitur t
rendos auctores, qui conducunt ad bonas litteras
EC. Teras. Iv. Quam igitur mentem habent iſti, q
hæc ſtudia linguis traducunt ſuis? EC. Suis. Iv. S
utinam harum cultores ſimiliter eſſent & pieta
ſtudioſi! EC. O ſi! Iv. Nunc quorundam improb
tas omnes reddit inviſos. EC. * Ἴσως. Iv. Et mult
hominum peccatum confertur in nomen eruditio
nis. EC. * Ὄνοις. Iv. Atqui vulgo videntur non in
mi. EC. Fimi. Iv. Quid facere cenſes eos qui t
runt ætatem in ſophiſtico doctrinæ genere? EC. N
re. Iv. Fortaſſis telas aranearum. EC. Harum. I
At Penelopes telas texunt ac retexunt. EC. T
xunt. Iv. Cui ſuades ut me dem vitæ inſtituto? E
Tuto. Iv. Erit auſpicatum, ſi uxorem duxero? E
Sero. Iv. Quid ſi mihi veniat uſu, quod his qui inc
dunt in uxores parum pudicas, parumq; frugiferas
EC. Feras. Iv. Atqui cum talibus morte durior eſt v
ta. EC. Vita Iv. Siccine in rebus humanis domina
fortunam? EC. Unam. Iv. Magis fortaſſe expedit, u
aliquis præ conjugio monachi inſtitutum eligat. E
Ligat. Iv. Quid ſupereſt remedii, ubi quem adſtri
xerit jam nodus inſolubilis? EC. Bilis. Iv. Att
men miſerum eſt, homines vivere ſolos. EC. * Ὅλω

Iv. C

Ἔχω.] Id eſt, poſſum.
Δῖα.] Id eſt ſacra.
Ἴσως.] Id eſt, ſcilicet.
Ὄνοις.] Id eſt, aſinis.
Ὅλως.] Id eſt, omnino,

. Cujuſmodi cenſes horum temporum pleroſque
monachos? Ec. *Ἄχος. Iv. Quid igitur iſtos mo-
et, qui ſuſcipiunt illos ut ſemideos? Ec. *Δέος.
. Quid captant plerique qui ambiunt ſacerdo-
um? Ec. Otium. Iv. Præterea nihil habet ſa-
erdos? Ec. *Κέρδος. Iv. Quid bonæ rei contigit
is qui fiunt epiſcopi? Ec. *Κόποι. Iv. At nulli
magis vivunt in otio. Ec. Scio. Iv. Quæ res illos
admonere poterit, ut intelligant, quantum ſuſti-
neant onus? Ec. *Ὁνοῦς. Iv. Ergo res præclara
t ſacerdotium; ſi quis ſe in eo gerendo qualem
oportet præbeat? Ec. Beat. Iv. Quid fructûs erit,
ſi me conferam in aulam eorum, qui præcellunt
monarchica dignitate? Ec. * *Ate*. Iv. At non pau-
os video qui ſolent illinc ſibi præclaram felicita-
em ariolari. Ec. *Ἀέροι. Iv. At interim dum incedunt
holoſericati, vulgo videntur homines magnifici. Ec.
ici. Iv. Foris igitur aureos, intus ficulnos hom-
es dicis, ſi quis inſpiciat cominus? Ec. Minus. Iv.
Nihil igitur præclari ſunt, quos pro diis veneramur
yſſinos. Ec. *Σίνος. Iv. Nec militare genus ma-
no æſtimabis fortaſſe. Ec. Aſſe. Iv. Magnum quid-
am pollicentur qui è ſideribus & futura prædicunt
Aſtrologi. Ec. *Λόγοι. Iv. At ſtrenue laborant
Grammatici. Ec. *Εἰκῆ. Iv. Non placent, opinor,
reguleii homines ſemper famelici. Ec. *Λύκοι. Iv.
Qualis ero, ſi fiam opifex? Ec. Fæx. Iv. Itane
nihil præterea adferunt artes boni aut mali? Ec. Ali.
Iv. Fuerone beatus, ſi perſeveravero in bonis lit-
teris? Ec. Eris. Iv. Sed quæ res dabit, ut adſit
ietas? Ec. Ætas. Iv. Decem jam annos ætatem
trivi in Cicerone. Ec. *Ὄνε. Iv. Unde tibi ſubit me
aſinum dicere? Ec. Ere. Iv. Fortaſſis hoc dicis,
non ſic huic incumbendum ut alios relinquam.
Ec. Inquam. Iv. Non placet igitur is, qui ſe per
omnem vitam tantum in hoc torqueat, ut fiat Ci-

 cero-

Ἄχος.] Id eſt, dolorem.
Δέος.] Id eſt, timor.
Κέρδος.] Id eſt, lucrum.
Κόποι.] Id eſt, labores.
Ὁνοῦς.] Id eſt, mens.
Ate.] Id eſt, calamitas.
Vide Chiliades.

Ἀέροι.] Id eſt, ſtupidi. Vide Chiliades.
Σίνος.] Id eſt, noxa.
Λόγοι.] Id eſt, fabulæ.
Εἰκῆ.] Id eſt, fruſtra.
Λύκοι.] Id eſt, lupi.
Ὄνε.] Id eſt, aſine.

ceronianus? Ec. * Ἄνους. Iv. Quid ſupereſt natu grandibus, quorum ætas ad hæc diſcenda non eſt tempeſtiva? Ec. Stiva. Iv. Facundior eſſes, opinor, ſi longius abeſſem. Ec. Eſſem. Iv. Non me delectant ſermones diſſyllabi. Ec. Abi. Iv. Cœpi prior; video non poſſe vitari, quin poſterior deſinas. Ec. Sinas. Iv. Jam igitur tibi videor ſatis inſtructus ad ea probe gerenda quæ ſunt in vita? Ec. Ita. Iv. Proinde ſi me voles abire, dicito. Ec. Ito.

Ἄνους.] Id eſt, amens.

ΠΟΛΥΔΑΙΤΙΑ.

Dispar Convivium.

Spudus, Apitius.

Sp. Heus heus, Apiti. Ap. Non audio. Sp. Heus, inquam, Apiti. Ap. Quis hic eſt tam moleſtus interpellator? Sp. Eſt ſeriæ rei quiddam, quod te volo. Ap. At ego ad rem ſeriam propero. Sp. Quonam? Ap. Ad cœnam. Sp. Hac ipſa de re tecum volebam * agere. Ap. Non vacat nunc actoribus operam dare, ne actum agam. Sp. Nihil feceris diſpendii; comitabor te quo properas. Ap. Age, dic modo tribus verbis. Sp. Magno ſtudio molior convivium, in quo nulli diſpliceam convivarum, placeam omnibus. Ejus artis quoniam tu principatum tenes, ad te velut ad oraculum confugio. Ap. Reſponſum accipe, & quidem juxta veterum morem, * ἔμμετρον. Nulli ut diſpliceas, nullum invitare memento. Sp. Atqui ſolenne eſt epulum; multos excipiam oportet. Ap. Quo plures invitaris, hoc pluribus diſpliceas oportet. Quæ fuit unquam tam bene vel conſcripta, vel acta fabula, ut toti placuerit theatro? Sp. Sed age, * Comi delicium Apiti, ſubleva me tuo conſilio; habebo te poſthac numinis loco. Ap. Sit igitur hoc primum conſilium; Ne conare quod fieri non poteſt. Sp. Quidnam? Ap. Ut convivator omnibus placeas. Tanta eſt palatorum varietas. Sp. At ſaltem ut paucioribus diſpliceam. Ap. Vo-

Agere] Agere eſt judicio perſequi: inde actores, cauſarum patroni, relativum eſt ad reum.

Ἔμμετρον.] Id eſt, metricum, numeris conſtans.

Comi.] Comus Deus eſt commeſſationis & gulæ. Dictum eſt autem delicium Comi, ut homines elegantioris ingenii delicias Muſarum appellamus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

AP. Voca paucos. SP. Non licet. AP. Voca pares, & ingeniis congruentes. Sp. Ne id quidem mihi liberum eſt. Vitari non poteſt, quin & multos vocem, & diſſimiles, denique nec ejuſdem linguæ neque nationis homines. AP. Næ tu mihi vere convicium narras, non convivium; in quo facile poſſit talis exoriri luſus, qualem Hebræi narrant accidiſſe in ſtructura Babel, ut petenti frigidum aliquis porrigat calidum. SP. Opitulare, te quæſo; gratum experieris ac memorem. AP. Age, quando electio non eſt tui arbitrii, in re mala dabo bonum conſilium. Haud parvi refert ad hilaritatem convivii, quo quiſque loco ſedeat. SP. Veriſſimum. AP. Ea res ut tibi cedat proſpere, fac ut ſortibus diſtribuantur accubitus. SP. Pulcre mones. AP. Deinde ne ſic paulatim à ſummo ad imum procedant patinæ, ut * ſigma littera vel ſerpentis potius imaginem pingant, aut ultro citroque reciprocent, quemadmodum olim in conviviis * myrtus tradi ſolet. SP. Quid igitur? AP. Sed ad ſingulas convivarum * tetradas appone patinas ternas, ſic ut quarta media promineat, quemadmodum pueri tribus nucibus imponunt quartam: in ſingulis ſit aliud atque aliud cibi genus, quo quiſque quod libet eligat. SP. Placet. Sed quoties mutabo patinas? AP. Quot partibus conſtat oratio rhetorica? SP. Quinque, ni fallor. AP. Quot actibus conſtat fabula? SP. Apud Horatium legi, Ne ſit quinto productior actu. AP. Toties mutabis patinas, ut proœmium ſit juſculentum, concluſio vel epilogus ex variis bellariorum generibus conflatus. SP. Quem probas in patinis ordinem? AP. Eundem quem Pyrrhus in acie. SP. Quid ais? AP. Quemadmodum in oratione, ita nec in convivio decet procœmium eſſe elaboratum. Rurſus epilogus varietate commendetur potius quam apparatu. In tribus itaque mediis ſervanda Pyrrhi diſciplina, ut in utroque cornu ſit aliquid eximium, In media acie vulgarior apparatus. Hoc pacto fiet, ut nec ſordidus videare, nec faſtidioſa copia ſis moleſtus. SP. Satis expedite de cibis; ſupereſt, ut quo-

Sigma littera.] Σ Græcum.

Myrtus.] Vide proverbium. Ad myrtum canere.

Tetradas.] Quaterniones.

quomodo bibendum, doceas. AP. Nulli omnium cyathum apponis, ſed pueris dato negotium; ut ubi percunctati didicerint, quo quiſque vini genere delectetur, alacriter ad nutum cuique quod volet porrigant. Ea ex re duplex erit commodum. Nam & parcius bibetur, & jucundius; non ſolum ob id, quia ſubinde recens dabitur potus, verum etiam quod nemo bibet niſi ſitiens. SP. Optimum profecto conſilium. Sed quî fieri poterit, ut hilareſcant omnes? AP. Id ut fiat, partim in te ſitum eſt. SP. Quinam? AP. Tenes illud: Ante omnia vultus acceſſere boni. SP. Quorſum iſtud? AP. Ut convivas comiter excipias, fronteque hilari compelles, ſermonem ad cujuſq; ætatem, affectum, ac mores attemperans. SP. Accedam, ut dicas melius. AP. Noſti linguas. SP. Propemodum omnium. AP. Ut ſua quemque lingua ſubinde appelles, utque convivium fabulis amœnioribus hilareſcat, varias miſce materias de rebus, quarum quiſque libenter meminit, & nullius dolore audiuntur. SP. Quas dicis hujuſmodi materias? AP. Sunt peculiares ingeniorum differentiæ, quas ipſe melius perſpicies; ego generatim attingam aliquot. Senes gaudent ea memorare quæ multorum fugiunt memoriam, admiratores temporum in quibus ipſi floruerunt. Matronis dulce eſt refricari memoriam ejus temporis, cum à procis ambirentur. Nautæ, quique diverſas ac longinquas mundi regiones inviſerunt, libenter ea narrant, quæ, quia nemo videt, mirantur omnes. Eſt & ante actorum malorum, juxta proverbium, jucunda recordatio, ſi modo ejus ſint generis, ut cum probro conjuncta non ſint, veluti militiæ, profectionum, naufragiorumque diſcrimina. Poſtremo de ſua cuique arte grata eſt confabulatio, deque hiſce rebus, quarum uſu callet. Hæc ſunt ferme generalia. Peculiares affectus ſingulatim deſcribi non queant: ſed exempli cauſſa. Eſt aliquis laudis appetentior, alius vult haberi doctus, alius gaudet videri dives: eſt hic loquacior, ille pauciloquus. Nonnullos reperies tetricos, alios contra blandiores. Sunt qui nolint videri ſenes, cum ſint: ſunt rurſus qui volunt haberi grandiores quam ſint: affectantes, hoc eſſe mirandi, quod belle portant

tant

nt ætatem: ſunt fœminæ quæ ſibi de forma placent, ſunt aliæ putidulæ. His cognitis affectibus, haud difficile eſt miſcere ſermones unicuique gratos, vitatis his quæ mœrorem afferunt. SP. Næ tu perpulcre tenes artem convivatoriam! AP. * Phy! tantundem temporis & operæ mihi conſumtum ſet in utroque Jure, Medicina ac Theologia, quantum impenſum eſt huic arti, jamdudum & inter ireconſultos, medicos ac theologos doctoris & tiulum & lauream tuliſſem. SP. Credo. AP. Sed heus , ne quid erres, heic cavendum eſt, ne fabulæ nt nimium prolixæ, aut ne exeant in temulenam. Quemadmodum enim vino nihil jucundius, modice ſumſeris; contra nihil moleſtius, ſi ſupra uam ſat eſt hauſeris: ita uſu venit in fabulis. SP. era prædicas. Sed huic incommodo quodnam ſtendis remedium? AP. Ubi ſenſeris ſuboriri τὴν ἄοινον μέθην, per occaſionem interſeca ſermoem, & argumentum diverſum interſere. Fruſtra, pinor, te monerem, ne cui ſuus dolor in convivio efricetur, utcunque Plato judicat, in conviviis, uibus vitiis eſſe medendum, vino diſcutiente riſtitiam, & offenſæ memoriam abolente. Verum lud te monitum oportuit, ne nimium crebro ſaates convivas; tametſi probo, ut interdum obamulans, nunc hos, nunc illos comiter appelles: portet enim convivatorem bonum motoriam gere fabulam. Nihil autem incivilius, quam ibi ommemorare, quod cibi genus ſit, qua coctum are, quanti emptum. Idem de vino dictum puta. Quin extenuandum etiam modice, quod apponiur. Alioqui nimis diligens extenuatio apparaus, idem agit quod oſtentatio. Satis eſt bis ut ad ſummum ter dixiſſe, boni conſulite. Si arum lautus eſt apparatus, animus certe lautiſimus eſt. Interdum ſales aſpergendi ſunt, ſed qui nihil habeant dentis. Profuerit & illud, ſubinde ſua quemque compellare lingua, ſed paucis. Dicendum rat initio, quod mihi nunc tandem venit in menem. SP. Quidnam? AP. Si non placet ſortito dae locos, cura ut tres ex omnibus eligas natura

 feſti-

* *Phy.*] Interjectio deſpicientis.

Τὴν ἄοινον μέθην] Id eſt, ſine vino ebrietatem.

feſtivos, minimé que mutos, quorum unum collocabis in capite menſæ, alterum è regione, tertium in medio, qui ſilentium ac triſtitiam cæterorum diſcutiant. Quod ſi perſpexeris convivium vel ſilentio triſtius eſſe, vel clamoribus tumultuoſum, aut etiam ad rixas tendere. SP. Hoc crebro fit apud nos: quid tum faciendum? AP. Accipe rem mihi multo uſu compertam. SP. Exſpecto. AP. Inducito duos minos, ſive *γελωτοποιὺς, qui ſine voce ridiculum aliquod argumentum geſticulatione repræſentent. SP. Cur ſine voce? AP. Ut par ſit omnium voluptas, aut nihil loquantur, aut lingua loquantur omnibus æque ignota; geſtibus loquentes omnes pariter intelligent. SP. Quod argumentum mihi narras, non ſatis intelligo. AP. Sunt innumera, puta uxorem decertantem cum marito de principatu, aut ſimile quippiam è media vita. Quo magis erit ridicula ſaltatio, hoc plus erit omnibus voluptatis. Hos oportet eſſe ſemifatuos; alioqui qui plane fatui ſunt, quædam interdum effutiunt imprudentes, quæ lædunt. SP. Ita tibi precor ſemper propitium Comum, ut mihi dediſti fidele conſilium. AP. Addam coronidem, quin potius repetam, quod initio dixeram; Ne nimium ſis anxius, ut placeas omnibus, non heic tantum, ſed in omni vita; atque ita fiet, ut citius placeas in omnibus: optimum enim in vita, Ne quid nimis.

Γελωτοποιὺς.] Id eſt, riſus excitatores, ſictos moriones.

De Debus ac Vocabulis.

BEATUS, BONIFACIUS.

BE. SAlvus ſit Bonifacius. BO. Etiam atque etiam Salvus ſit Beatus. Sed utinam eſſemus uterque quod dicimur, tu dives, ego formoſus. BE. Itane parum tibi videtur, habere nomen magnificum? BO. Mihi quidem minimi momenti, niſi res adſit. BE. At plerique mortales aliter affecti ſunt. BO. Fieri poteſt ut mortales ſint iſti; homines eſſe non credo. BE. Et homines ſunt, ô bone, niſi putas, etiam nunc ſub humana ſpecie camelos & aſinos obambulare. BO. Hoc citius crediderim, quam homines eſſe, qui pluris nomen faciant, quam rem.

BE. In

E. In certís rerum generibus, fateor, plerique halunt rem quam nomen; in multis contra. Bo. hoc quid ſit, non ſatis aſſequor. BE. Atqui penes os ipſos exemplum eſt. Tu Bonifacius diceris, & abes quod diceris: ſed ſi eſſes alterutro ſpolianus, utrum malles habere malam faciem, an pro onifacio dici Cornelius? Bo. Equidem malim vel herſites dici, quam habere prodigioſam faciem: n bonam habeam, neſcio. BE. Item ego ſi dives ſſem, aut res, aut nomen eſſet deponendum, mam * Irus dici, quam re ſpoliari. Bo. Aſſentior vera oquenti. BE. Idem uſu veniet, opinor, in his qui unt proſpera valetudine, aut aliis corporis præditi ommodis. Bo. Probabile eſt. BE. At quam multos idemus, qui mallent nomen eruditi piique viri, uam eſſe docti bonique! Bo. Plurimos iſtiuſmodi ovi. BE. An non apud nos plus habet momenti nomen, quam res? Bo. Videtur. BE. Jam ſi quis nobis adeſſet Dialecticus, qui ſcite definiret, quid ſit Rex, quid Epiſcopus, quid Magiſtratus, quid Philoſophus; fortaſſis & heic inveniremus qui mallent nomen, quam rem. Bo. Ita profecto, ſi Rex eſt, qui legibus & æquitate populi commodum ſpectat, non ſuum: ſi Epiſcopus, qui totus invigilat gregi Dominico: & ſi Magiſtratus eſt, qui ex animo conſulit Reipublicæ: & ſi Philoſophus eſt, qui neglectis fortunæ commodis, tantum ſtudet bonæ menti parandæ. BE. Heic vides, quantum hujus generis exemplorum poſſim aggerere. Bo. Sane plurimum. BE. An hos omnes negabis eſſe homines? Bo. Vereor ne nos ipſi citius nomen hominis amittamus BE. At ſi homo eſt animal rationale, quantum abeſt hoc à ratione, ut in corporis commodis verius quam bonis, & in externis, quæ fortuna dat ſimul & eripit cum libet, rem malimus, quam nomen: in veris animi bonis nomen pluris faciamus, quam rem? Bo. Præpoſterum mehercule judicium, ſi quis attendat. BE. Eadem autem eſt ratio in contrariis. Bo. Exſpecto quid dicas. BE Idem judicandum de nominibus rerum fugiendarum, quod dictum eſt de vocabulis expetendarum. Bo. Apparet.

Irus dici.] Irus apud Homerum mendici pauperis nomen.

BE. Magis enim horrendum eſt eſſe tyrannum, quam tyranni nomen: & ſi malus Epiſcopus, juxta ſententiam Euangelicam, fur eſt & latro, non tam hæc nomina ſunt nobis de teſtanda, quam ipſa res. Bo. Convenit ſane. BE. Tu de cæteris ſimiliter colligito. Bo. Prorſus intelligo. BE. Nonne fatui nomen averſantur omnes? Bo. Et quidem maxime. BE. Nonne fatuus eſſet qui * aureo piſcaretur hamo, qui vitrum anteponeret gemmis, qui cariores haberet equos quam uxorem ac liberos? Bo. Is eſſet quovis * Corœbo ſtultior. BE. An non tales ſunt qui procurrunt in militiam, ſpe lucri non admodum magni, corpus & animum exponentes periculo: qui ſtudent congerendis opibus, cum animum habeant omnium bonarum rerum egenum: qui veſtes & ædes exornant, cum animus neglectus ac ſqualidus jaceat: qui corporis valetudinem anxie tuentur, animam tot capitalibus morbis laborantem negligunt: denique qui fugaciſſimis hujus vitæ voluptatibus cruciatus merentur æternos? Bo. Ipſa ratio fateri cogit, pluſquam fatuos eſſe. BE. Atqui his fatuis cum plena ſint omnia, vix invenias qui ferre poſſit fatui vocabulum, cum adeò non abhorreant à re. Bo. Sic eſt profecto. BE. Age, ſcis quam ſint apud omnes inviſa vocabula mendacis ac furis. Bo. Sunt inviſiſſima, nec ſine cauſſa. BE. Fateor. Sed cum ſtuprare conjuges alienas ſit furto ſceleratius, tamen adulteri cognomine quidam etiam gloriantur, ad furti convicium illico ſtricturi gladium. Bo. Ita res habet apud complures. BE. Ita cum multi ſcortis vinoque perditiſſimi ſint, & ſint libenter ac palam, tamen ad ganeonis nomen offenduntur. Bo. Hi nimirum rem ſibi gloriæ ducunt, cum vocem rei debitam horreant. BE. Sed vix aliud nomen auribus noſtris videtur intolerabilius, quam mendacis. Bo. Novi qui hoc convicium cæde ſint ulti. BE. Sed utinam pariter abominentur rem! Nunquam accidit tibi, ut, qui promiſerat, ſe mutuum ad certum diem redditurum, falleret? Bo. Frequenter; etiam cum id dejeraſſet: neque

Aureo.] Neronem hoc feciſſe autor eſt Suetonius.
Corœbo ſtultior.] Corœbi viri ſtultitia proverbio locum dedit.

que id ſemel, ſed iterum atque iterum. BE. For-
te non erant ſolvendo. BE. Imo erant, ſed com-
modius eſſe ducebant, non reddere creditum. BE.
At hoc non eſt mentiri? Bo. Planiſſime. BE. Au-
des iſtiuſmodi creditorem ſic compellare; Cur
mihi toties mentiris? Bo. Non: niſi paratus eſſem
ad pugnam. BE. An non ſimili modo quotidie ver-
ſantur * Latomi, fabri, aurifices & veſtiarii, polli-
centes ad certum diem, nec tamen præſtantes,
quamſi magni referat tua? Bo. Mira impudentia!
Et adde his advocatos pollicentes operam. BE.
Potes addere ſexcenta nomina: nemo tamen ho-
rum laturus ſit mendacis vocabulum. Bo. Hoc ge-
nere mendaciorum plena ſunt omnia. BE. Itidem
furis nomen nemo tolerat, cum à re non perinde
omnes abhorreant. Bo. Exſpecto ut dicas clarius.
BE. Quid intereſt inter eum qui rem tuam tollit è
ſcrinio, & inter eum qui depoſitum abjurat? Bo.
Nihil, niſi quod ſceleratior eſt, qui ſpoliat etiam fi-
dentem. BE. At quam pauci ſunt, qui depoſitum red-
dunt, aut ſi reddunt, non dant integrum? Bo. Opinor
eſſe perpaucos. BE. Nemo tamen iſtorum ferat fu-
ris vocabulum, cum rem non horreant. Bo. Admo-
dum. BE. Jam mihi reputa, quid vulgo fiat in tra-
ctandis pupillorum bonis, in teſtamentis ac lega-
tis, quantum hæreat digitis tractantium? Bo. Fre-
quenter totum. BE. Furtum amant, vocabulum de-
teſtantur. Bo. Maxime. BE. Quid agant, qui * res
fiſci tractant, qui monetam publicam cudunt dete-
riorem, qui nunc aucta, nunc diminuta nummorum
æſtimatione, privatorum rem accidunt, fortaſſe
nobis non admodum liquet: de his, quæ quotidie
experimur, loqui fas eſt. Qui ſumit mutuum, aut
qui conflat æs alienum hoc animo, ut reddat, ſi
liceat, nunquam; quantulum abeſt à fure? Bo.
Cautior fortaſſe dici poteſt, melior nequaquam.
BE. At horum cum ingens ubique ſit numerus,
nemo tamen tolerat furis nomen. Bo. Animum
ſolus Deus novit: proinde apud homines obæra-
ti vocantur, non fures. BE. Quantuli refert, quo

 no-

Latomi.] Lapicidæ.

Res fiſci.] Fiſcus hinc nomen habet, quod olim in fiſcellis, hoc eſt, ſportulis, pecunias colligebant.

nomine dicantur apud homines, modo ſint fures apud Deum? certe ſuus cuique notus eſt animus. Adhæc, qui, cum debeat multum, quod obtigit pecuniæ, nequiter prodigit; qui, poſteaquam decoxit in una civitate, deluſis creditoribus, fugit in aliam, hoſpites quærens quibus imponat, idque facit crebrius; nonne ſatis declarat quo ſit animo? Bo. Satis ſuperque. Sed tamen iſti ſolent fucare colore quod faciunt. BE. Quonam? Bo. Multum multiſque debere, prædicant, ſibi cum magnatibus atque adeo regibus, eſſe commune; eoque qui ſunt hoc ingenio præditi, fere nobilitatis opinionem affectant. BE. In quem uſum? Bo. Dictu mirum quantum equiti licere velint. BE. Quo jure? quibus legibus? Bo. Haud aliis quam quibus præfecti maris vendicant ſibi quidquid ejectum eſt naufragio etiamſi extet dominus: quibus alii ſuum eſſe volunt quidquid apud furem aut prædonem deprehenderint. BE. Iſtiuſmodi leges poſſent ipſi fures condere. Bo. Et facerent, ſi queant tueri; & haberent quod excuſarent, ſi bellum indicant prius, quam furentur. BE. Quis hoc juris dedit equiti potius, quam pediti? Bo. Militiæ favor. Sic enim exercentur ad bellum, quo promtiores ſint ad ſpoliandum hoſtem. BE. Sic, opinor, Pyrrhus exercebat ſuos ad bellum. Bo. Non, ſed *Lacedæmonii. BE. Abeant in malam crucem cum ſuo exercitio. Sed unde nomen hoc tantæ prærogativæ? Bo. Quibuſdam obvenit à majoribus, alii mercantur ære, quidam adſciſcunt. BE. An licet adſciſcere cuilibet? Bo. Licet, ſi mores reſpondeant. BE. Qui? Bo. Si nihil bonæ rei gerat, ſi plendide veſtiatur, ſi incedat annulatus, ſi gnaviter ſcortetur, ſi aleam ludat aſſidue, ſi certet chartis, ſi compotationibus ac voluptatibus ætatem abſumat, ſi nihil loquatur plebeium, ſed arces, pugnas, ac bella mera crepet, Thraſonica omnia. Iſti ſibi permittunt bellum, cui velint, indicere; etiamſi, pedem ubi ponant, non habeant. BE. Equites mihi narras *equuleo dignos. Atqui tales habet non paucos Sicambria.

Cha-

Lacedæmonii.] Autor Xenophon in Rep. Lacedæm.
Equuleo.] Jocus eſt in dictione equuleo, quod & parvum equum & tormenti genus ſignificat.

CHARON, GENIUS, *ALASTOR.

CH. QUid ita properas geſtiens, Alaſtor? AL. Opportune tu quidem, ô Charon. Ad te properabam. CH. Quid novæ rei? AL. Nuntium fero, tibi Proſerpinæque lætiſſimum futurum. CH. Effer igitur quod fers, teque exonera. AL. Furiæ non minus gnaviter quam feliciter geſſerunt ſuum negotium; nullam orbis partem non infecerunt malis tartareis, diſſidiis, bellis, latrociniis, peſtilentiis, adeo ut plane *jam calvæ emiſſis colubris ſint, & exhauſtæ venenis obambulent, quærentes quidquid uſquam eſt viperarum & aſpidum, quando jam glabræ ſunt quam ovum, & pilum non habent in capite, neque quidquam in pectore ſucci efficacis. Proinde tu fac, cymbam ac remos apparares. Mox enim ventura eſt tanta umbrarum multitudo, ut verear ne non ſufficias omnibus tranſmittendis. CH. Iſta nos non fugerant. AL. Unde reſcieras? CH. * Oſſa pertulerant ante biduum. AL. Ut illa Dea nihil eſt velocius! Sed quid tu igitur heic ceſſas relicta cymba? CH. Ita nimirum res ferebat. Huc profectus ſum, ut mihi compararem validam aliquam triremem. Nam mea cymba jam vetuſtate putris ac ſutilis non ſuffecerit huic operi, ſi vera ſunt quæ narravit Oſſa. Quanquam quid opus erat Oſſa? Res ipſa compellit. Nam naufragium feci. AL. Nimirum totus diſtillas; ſuſpicabar te redire è balneo. CH. Imo enatavi * è Stygia palude. AL. Umbras ubi reliquiſti? CH. Natant cum ranis. AL. Sed quid narravit Oſſa? CH. Tres orbis monarchas capitalibus odiis in mutuum exitium ruere, nec ullam orbis Chriſtiani partem immunem eſſe à belli furiis. nam tres illi reliquos omnes pertrahunt in belli conſortium. Omnes eſſe talibus animis ut nemo velit alteri cedere: nec Danum, nec Polo-

Alaſtor.] Malus genius, infeſtus dæmon,

Iam calvæ.] Alludit ad fabulam Eumenidum, quæ pro coma angues nutrire dicuntur.

Oſſa.] Famæ dea eſt, apud Homerum.

E ſtygia palude.] Ariſtophanes fingit, in Stygia palude multas eſſe ranas.

Polonum, nec Scotum, nec vero Turcam interim eſſe in otio; moliri dira: peſtilentiam ubique ſævire, apud Hiſpanos, apud Britannos, apud Italos, apud Gallos. Adhæc novam eſſe luem ex opinionum varietate natam, quæ ſic vitiavit omnium animos, ut nulla uſquam ſit ſincera amicitia, ſed frater fratri diffidat, nec uxori cum marito conveniat. Spes eſt, hinc quoque naſcituram olim magnificam hominum perniciem, ſi res à linguis & calamis ad manus pervenerit. AL. Hæc omnia veriſſime narravit Oſſa. Nam ipſe plura vidi his oculis, aſſiduus comes & adjutor furiarum, quæ nullo tempore magis declararunt ſe ſuo dignas nomine. CH. Atqui periculum eſt, ne quis dæmon exoriatur, qui ſubito adhortetur ad pacem; & ſunt mortalium animi mutabiles. Nam audio, apud ſuperos eſſe * Polygraphum quendam, qui calamo ſuo non deſinit inſectari bellum, & ad pacem cohortari. AL. Ille jam pridem ſurdis canit. Olim ſcripſit pacis profligatæ querimoniam; nunc eidem exſtinctæ ſcripſit epitaphium. Sunt alii contra, qui non minus juvent rem noſtram, quam ipſæ furiæ. CH. Quinam iſti? AL. Sunt animalia quædam pullis & candidis palliis, cinericiis tunicis, variis ornata plumis; hæc nunquam recedunt ab aulis principum: inſtillant in aurem amorem belli, hortantur eodem proceres ac plebem: in Euangelicis illis concionibus clamitant, bellum eſſe juſtum, ſanctum, ac pium. Quoque magis mireris hominum fortem animum, clamitant idem apud utramque partem. Apud Gallos concionantur, Deum ſtare pro Gallis, nec vinci poſſe qui Deum habeat protectorem. Apud Anglos & Hiſpanos, hoc bellum non à Cæſare geri, ſed à Deo; tantum præbeant ſe viros fortes; victoriam eſſe certam. Quod ſi quis interciderit, eum non perire, ſed recta ſubvolare in cœlum, ſicut erat, armatum. CH. Et habetur iſtis tanta fides? AL. Quid non poteſt ſimulata religio? Accedit huc juventus, rerum imperitia, gloriæ ſitis, ira, animus ad id, quo vocatur, natura propenſus. His facile imponitur, nec difficile perpellitur plauſtrum ſuapte ſponte pro-

* *Polygraphus.*] Qui multa ſcripſit. Sic autem ſe ipſum vocat hic & alibi.

pendens ad ruinam. CH. Ego iſtis animalibus ...ens aliquid boni fecero. AL. Appara lautum ...nvivium. Nihil potes gratius. CH. * Ex malvis, ...inis, & porris. Nam apud nos non alia eſt, ut ..., annona. AL. Imo ex perdicibus, capis, & pha...nis, ſi vis eſſe gratus convivator. CH. Sed quæ res ...s movet, ut tantopere promoveant bellum? aut ...d hinc metuunt commodi? AL. Quia plus emo...nenti capiunt è morientibus, quam ex vivis. Sunt ...tamenta, parentalia, bullæ, multaque alia non ...ernanda lucra. Denique malunt in caſtris verſa... quam in ſuis alvearibus. Bellum multos gignit ...ſcopos, qui in pace ne teruncii quidem fiebant. ...t. Sapiunt. AL. Sed quid opus eſt triremi? CH. ...hil, ſi velim in media palude rurſus naufragium ...ere. AL. Ob multitudinem? CH. Scilicet. AL. ...qui umbras vehis, non corpora. Quantulum au...n ponderis habent umbræ? CH. Sint * tipulæ, ta...n tipularum tanta vis eſſe poteſt, ut onerent cym...n. Tum ſcis, & cymbam umbratilem eſſe. AL. ...ego memini, videre me, cum eſſet ingens turba, ...t cymba caperet omnes, à clavo tuo tria millia ...brarum pendere nonnunquam, nec tu pondus ul...h ſentiebas. CH. Fateor, tales eſſe animas, quæ ...latim demigrarunt è corpore pthiſi aut * he...ca tenuato. Cæterum quæ ſubito revelluntur è ...ſſo corpore, multum corporeæ molis ſecum fe...t. Tales autem mittit * apoplexia, * ſynanche, ...tilentia, ſed præcipue bellum. AL. Non opinor, ...llos aut Hiſpanos adferre multum ponderis. CH. ...lto minus quam cæteri; quanquam & horum ani...: non omnino veniunt plumeæ. Cæterum è Bri...nis, è Germanis belle paſtis, veniunt aliquoties ...es, ut nuper periclitatus ſim decem duntaxat ve-

hens,

...x malvis.] Malva & por... in inferorum victus eſt: ... lupinos ſi non maceres ...mmodè, mirum quam ...reſcant.

...ipulæ.] Tipula vermicu... de aranearum genere ...iſſimus, ut quæ ſupra ...am currant.

Hectica.] Febris ſpecies paullatim conficiens corpus.

Apoplexia.] Intemperantia mater apoplexiæ.

Synanche.] Latinis angina, itidem cauſam habet plenitudinem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

hens, & niſi * jacturam feciſſem, perieram una cu[m] cymba, vectoribus & naulo. AL. Ingens diſcrimen CH. Quid interea cenſes fieri, cum accedunt craſ[ſi] ſatrapæ, thraſones & polymachœroplacidæ? AL. Ex his qui pereunt in juſto bello, nullos arbitro[r] ad te venire. Nam aiunt, eos recta ſubvolare in cœ[lum]. CH. Quo ſubvolent, neſcio: unum illud ſcio quoties bellum eſt, tot ad me veniunt ſaucii laceri[que], ut demirer, ullum ſupereſſe apud ſuperos. Ne[c] ſolum veniunt onuſtæ crapula & abdomine, verum etiam bullis, & ſacerdotiis, aliiſque rebus plurimi[s]. AL. At iſta non deferunt ſecum, ſed nudæ veniun[t] ad te. CH. Verum; ſed quæ recentes veniunt ſomnia talium rerum ſecum adferunt. AL. Itan[e] gravant ſomnia? CH. Gravant cymbam meam. qui[d] dixi, gravant? jam demerſerunt. Poſtremo to[t] obolos putas nihil habere ſarcinæ? AL. Equiden[i] arbitror, ſi ferant æreos. CH. Proinde certum e[ſt] mihi, proſpicere de navi quæ ſufficiat oneri. AL. [O] te felicem! CH. Quid ita? AL. Quia propedien[i] diteſces. CH. Ob multitudinem umbrarum? AL. Næ. CH. Siquidem ſuas opes ſecum adferant. Nun[c] qui in cymba deplorant, ſe apud ſuperos reliquiſſ[e] regna, præſulatus, abbatias, auri talenta innumera ad me nihil adferunt præter obolum. Itaque quo[d] jam annis ter mille mihi corraſum eſt, id totu[m] eſt effundendum in unam triremem. AL. Sumtu[m] faciat oportet, qui quærit lucrum. CH. Atqui mor[tales], ut audio, felicius negotiantur, qui * favent[e] Mercurio diteſcunt intra triennium. AL. Sed iiden[i] decoquunt nonnunquam. Tuum lucrum minus, ſe[d] certius. CH. Neſcio quam certum: ſi quis Deu[s] nunc exoriatur, qui res principum componat, ſo[rs] hæc tota mihi perierit. AL. Iſta quidem de re ju[beo] beo ut me ſponſore in utramque aurem dormia[s]. Intra decennium totum nihil eſt quod pacem me[tuas]. tuas. Unus Romanus pontifex ſedulo quidem ho[r]tatur ad concordiam; ſed * laterem lavat. Murmu[rant]
rar

Jacturam feciſſem] Faciunt jacturam nautæ, quum ob periculum evitandum exonerant navem, ejectis etiam quæ pretioſiſſima ſunt:

Favente Mercurio.] Mercurius Deus lucri, & mercatorum præſes.

Laterem lavat] Lav[at] laterem, qui inanem op[e]ram ſumit. Vide Chiliade

ant & civitates tædio malorum: conferunt ſuſurros populi neſcio qui, dictitantes, iniquum, ut ob privatas iras aut ambitionem duorum triumve res humanæ ſurſum deorſum miſceantur: ſed vincent, mihi crede, quamlibet recta conſilia, Furiæ. Cæterum quid opus erat, hac gratia petere ſuperos? an apud nos non ſunt fabri? Certe Vulcanum habemus. CH. Pulchre. ſi quæram navim æream. AL. Minimo accerſetur aliquis. CH. Ita eſt, ſed deficit nos materia. AL. Quid audio? nihil illic ſilvarum? CH. Etiam nemora, quæ fuerant in campis Elyſiis, abſumta ſunt. AL. In quem tandem uſum? CH. Exurendis hæreticorum umbris; adeo ut nuper coacti ſimus è terræ viſceribus carbones effodere. AL. Quid? an iſtæ umbræ non poſſunt minore ſumtu puniri? CH. Sic viſum eſt Rhadamantho. AL. Ubi triremem mercatus eris, unde remiges parabuntur? CH. Meæ partes ſunt, tenere clavum; remigent umbræ, ſi velint trajicere. AL. At ſunt quæ non didicerunt remum agere. CH. Apud me nullus eſt *eximius, remigant & Monarchæ, remigant & Cardinales ſuam quiſque vicem, non minus quam plebei tenues, ſive didicerint, ſive non didicerint. AL. Tu fac dextro Mercurio feliciter mercere triremem. ego non te remorabor amplius. Orco lætum adferam nuntium. Sed heus heus, Charon. CH. Quid eſt? AL. Fac matures expeditum, ne te mox obruat turba. CH. Imo jam pluſquam ducenta millia offendes in ripa, præter ranas quæ natant in palude. Properabo tamen quantum licebit. Dic illis, me mox adfuturum.

* *Eximius.*] Qui ex aliis dignitatis gratia exceptus eſt.

Synodus Grammaticorum.

ALBINUS, BERTULPHUS, CANTHELUS: DIPHYLUS, EUMENIUS, FABULLUS, GADITANUS.

AL. EStne quiſquam in hoc numero, qui didicit Arithmeticen? BE. Cui tandem rei? AL. Qui certum doceat quot convenerimus grammatici. BE. Iſtuc quidem citra * calculos vel digiti noſtri nobis dicere poterunt. Te pone in pollice, me

* *Calculos.*] Nam veteres omnia calculis ſupputabant, ut nunc in quibuſdam regionibus nummis æneis.

me in indice, Canthelum in medio, Diphylum in anulari, Eumenium in minimo. Nunc ad lævam tranſeo; illic in pollice pono Fabullum, in indice Gaditanum. Itaque, ni fallor, ſeptem ſumus. Sed quorſum attinet iſtuc ſcire? AL. Quoniam audio ſeptenarium reddere legitimum concilium. BE. Quod concilium mihi narras? AL. Eſt res ſeria quæ me diu multumque torſit; neque me tantum, verum multos etiam viros neutiquam indoctos. Eam proponam in medium, ut hujus ſynodi auctoritate ſemel finiatur quæſtio. CA. Eximium quiddam ſit oportet, quod tu vel ignores, Albine, vel animum tuum perſpicaciſſimum diu multumque torſerit. Quare cupimus & ipſi noſſe quid iſtuc ſit rei. Nam unus omnium nomine reſpondeo. AL. Ergo heic eſtote omnes, aures ſimul adhibentes & animos. Plus vident oculi quam oculus. Eſtne quiſquam veſtrum, qui nobis explanare poſſit, quid ſignificet hæc vox Anticomarita? BE. Nihil facilius. Sonat enim betæ genus, quam priſci natatilem appellabant, caule contorto nodoſoque, mire fatua, tetri odoris ſi contingas; poſſet cum * Anagyri contendere. CA. Natatilem narras betam, imo cacatilem beſtiam. Quis unquam audivit aut legit antehac nomen natatilis betæ? BE. Imo hoc dilucide docet Mammetrectus vulgo corrupte dictus, cum vero nomine dicatur Mammothreptos, quaſi dicas aviæ alumnum. AL. Quid iſtuc eſt tituli? BE. Ut intelligas, in libro nihil inveniri præter meras delicias; quod mammæ, hoc eſt, aviæ ſoleant indulgentius habere nepotes, quam matres liberos ſuos. AL. Plane delicioſum opus mihi narras. Nuper enim cum in hunc codicem incidiſſem, minimum abfuit, quin riſu diſſilierim. CH. Ubi tu nactus es eum codicem, qui rariſſimus inventu eſt? BE. Abbas divi Bavonis, nomine Livinus, à prandio Brugis duxit me in bibliothecam ſuam peculiarem, quam homo ſenex, cupiens aliquod ſui monumentum poſteris relinquere, non mediocri ſumtu parabat. Nullus erat liber, qui non eſſet manu deſcriptus, idque in membranis, nullus qui non variis pi-

* *Anagyris.*] Herbæ ſpecies, quam ſi contingas manibus, peſſime olet. Vide proverbium.

ſturis ornatus, ac foris byſſo auroque tectus. Jam & ipſa codicum ſpatioſa moles neſcio quid majeſtatis præ ſe ferebat. AL. Quinam erant? BE. Oh præclari omnes; Catholicon, Brachylogus, Ovidius per allegorias expoſitus, aliique innumeri; inter quos & lepidiſſimum Mammothreptum repe-ri. Inter eas delicias inveni Natatilem Betam. AL. Cur vocant natatilem! BE. Referam quod legi: penes auctorem fidei periculum eſto. Quoniam, inquit, provenit in locis humidis putribuſque, nec uſquam felicius provenit, quam in cœno aut ſter-quilinio; honos ſit auribus. AL. Itane graviter olet? BE. Sic ut nec oletum ullum pejus oleat. AL. Eſtne iſtius oleris ullus uſus? BE. Imo in deli-ciis eſt. AL. Fortaſſe porcis, aut aſinis, aut * bu-bus Cypriis. BE. Imo hominibus, & quidem deli-catis. Pelinorum gens eſt, apud quam convivia vi-ciſſim in longam ducuntur periodum: extremam compotationem vocant ſua lingua Reſumtam, quaſi nos dicamus bellaria aut tragemata. AL. Quam bella bellaria! BE. Ejus compotationis hæc lex eſt, ut liberum ſit convivatori quidquid volet apponere, nefas autem ſit convivis quidquam rejicere, ſed omnia boni conſulere. AL. Quid ſi apponeret * ci-cutam, aut cramben recoctam? BE. Quidquid ap-ponitur devorandum ibi eſt tacitè. Domi tamen li-cet quod ederint removere. Nam heic fere ponunt natatilem Betam, ſive Anticomaritam: nihil enim refert utro nomine dixeris: res eadem eſt. Admi-ſcent aliquid querni corticis, & allii plurimum. Ita * moretum abſolvunt. AL. Quis perſuaſit legem tam barbaram? BE. Conſuetudo, quovis tyranno potentior. AL. * Tragicam periodum mihi nar-ras, quæ tam inamœnum habebat exitum. BE. Dixi meam vicem, nulli præjudicans, ſi quis quid habet rectius. CA. At ego comperi, priſcis fuiſſe piſcem, quem vocant Anticomaritam. BE. Dic auctorem.

CA. Co-

Bubus Cypriis.] Boves Cy-prii ſtercore victitant. Vi-de proverbium.

Cicutam.] Cicuta vene-num eſt. Crambe recocta mors.

Moretum.] Paſtilli ſeu placentæ genus, quod va-riis herbis conſtat.

Tragicam periodum.] Co-mœdia lætam habet, Tra-gædia ſemper triſtem cata-ſtrophen.

CA. Codicem exhibere poſſum; nomen auctoris non poſſum dicere. Scriptus eſt Gallice, ſed formulis Hebraicis. BE. Quam ſpeciem habet piſcis anticomarita? CA. Cætera nigris ſquamis eſt, ſolus venter albet. BE. Palliatum quempiam Cynicum, opinor, nobis ex piſce facies. Qui ſapor? CA. Nihil inſuavius. Quin peſtilens eſt. Naſcitur in putribus lacunis, interdum & in cloacis, iners, limoſus: ſolo guſtu pituitam gignit gravem, quam vix vomitu leves. Frequens eſt in regione quam Celithracen appellant. Nam illic in deliciis eſt, quod guſtaſſe carnes deteſtabilius ſit homicidio. AL. infelix regio cum ſuo anticomarita. CA. Tantum habeo quod dicam: nemini præjudicatum velim mea ſententia. DI. Quid opus eſt hujus vocis enarrationem ex Mammothreptis aut Hebræis ſchedis petere, cum ipſa dictionis etymologia præ ſe ferat, anticomaritas dici puellas parum feliciter conjugatas, utpote maritis vetulis? Nec enim novum eſt quod ſcribæ *quo* verterunt in *co*, cum ſint litteræ cognatæ *c*, *q*, & *k*. EV. Erat aliquid quod dixit Diphylus, ſi conſtaret, dictionem eſſe Latinam. Mihi videtur eſſe Græca, è tribus conflata, ex ἀντὶ, quod eſt *contra*, & κώμη, quod ſonat *pagum*, & ὀαρίζειν, quod eſt *muliebriter garrire*: hinc per ſynalœphen eliſa *o*, dictus eſt anticomarita, qui ruſticana garrulitate cunctis obſtrepit. FA. Sedulo quidem meus dixit Eumenius. At mihi videtur ex tot dictionibus conflata vox, quot habet ſyllabas. Nam ἀν, ſonat ἄνους τιτίλλων· κω, κώδια. μα, μάλλα. ρυ, ῥυπαρά· (perperam enim ſcribitur per ι,) τα, τάλας. Ex his conficitur, *amens ac miſer, vellens pilos putrium tergorum*. AL. Tali opificio cibus congruit beta natatilis, de qua modo dixit Bertulphus. BE. Nimirum anticomarita anticomaritæ. GA. Sedulo quidem dixiſtis omnes; at mihi videtur uxor viro male morigera dici anticomarita per ſyncopen, antidicomarita, quod ſemper adverſetur marito. AL. Si recipimus tales tropos, facile * ex foria fient fora, & cuniculus fiet cuculus. BE. Atqui Albinus, qui conſul eſt in hoc ſenatu, nondum dixit quid ipſe cenſeat.

AL. Ex

Ex foria.] Foria pluraliter, autore Nonio, ſtercora ſunt liquidiora.

AL. Ex me quidem quod adferam non habeo; haud tamen gravabor in medium adferre, quod ab hoſpite meo nuper didici homine linguaciſſimo. Sæpius variabat in loquendo ſermonem, quam luſcinia cantionem. Is aſſeverabat, vocem eſſe Chaldaicam, è tribus compoſitam. Apud illos enim, ut aiebat, *anti* ſonat perverſum ac cerebroſum: *comar*, petram: *ita*, ſutoriam. BE. Quis unquam petræ tribuit cerebrum? AL. Nihil abſurdi, ſi modo mutes genus. CA. Prorſus in hac ſynodo evenit, quod vulgo dici ſolet: Quot homines, tot ſententiæ. Quid igitur actum eſt? Sententiæ numerari poſſunt, dividi non poſſunt, ut pars major vincat minorem. AL. Vincat igitur melior deteriorem. GA. Atqui ad hoc ipſum opus eſſet alia ſynodo. Nam ſua cuique ſponſa videtur pulcherrima. AL. Iſtuc ſi verum eſſet, minus haberemus adulteriorum. Sed habeo conſilium expeditum. Fabis ſortiamur, ex hoc numero cui jus ſit, ut ex omnibus ſuffragiis probet quod volet. CA. At iſtæc* in te cudetur faba. Num vera dixi? AL. Mihi prima & poſtrema magis arridet. CA. Aſſentimur omnes, ut unus pro omnibus reſpondeam. AL. Age, ſit igitur hoc inter ea, de quibus dubitare fas non eſt. CA. Maxime. AL. Si quis diſſentiat, quid erit pœna? CA. Majuſculis ſcribetur hæreticus in grammatica. AL. Adjiciam bonis avibus, quod mihi non negligendum videtur. Id ex medico quodam Syro acceptum amicis communicabo. BE. Quid iſtuc? AL. Si natatilem betam, gallam è quercu, & ſutorium atramentum in mortario contuderis, deinde aſperſis copri ſex unciis miſcueris in malagma, præſentaneum eſſe remedium adverſus caninam ſcabiem, & porcorum pruriginem. BE. Sed heus, Albine, qui nobis omnibus de Anticomarita negotium faceſſis; in quo tandem auctore legitur iſtuc vocabulum? AL. Dicam, ſed in aurem, & uni. BE. Accipiam, ſed hac lege, ut ego viciſſim unus uni in aurem dicam. AL. At repetita* henas, tandem fit chilias. BE. Verum dicis; ubi ſemel ex henade reddideris dyadem,

 jam

In te cudetur faba.] Id eſt, in te malum hoc recidet.

Henas.] Unitas: chilias millenarius numerus eſt, dyas dualis, trias ternarius.

jam non eſt tibi in manu ſiſtere fluxum dyadis. AL. Quod pauci norunt, celari poteſt; quod multi, nequaquam. trias autem ad multitudinem pertinet. BE. Probe. qui tres ſimul haberet uxores, multas habere diceretur, ſed qui tres haberet pilos in capite, aut dentes in ore, multos ne an paucos habere diceretur? AL. Sophiſta, admove aurem. BE. Quid ego audio? Iſtuc non minus abſurdum eſt, quam ſi Græci civitatem, cui expugnandæ tot claſſes ducebant, ſuo nomine non poſſent nominare, pro Troia dicentes Sutrium. AL. Atqui hic Rabinus eſt nuper è cœlo delapſus, qui niſi præſens numen ſuccurriſſet rebus humanis, jam dudum quæreremus ubinam eſſent homines, ubi pietas, ubi philoſophia, ubi litteræ. BE. Næ iſte inter Moriæ proceres primas meretur, dignus qui poſthac vocetur * Archimorita, cum ſuis Anticomaritis.

Archimorita.] Stultus ſtultorum, hoc eſt, ſtultorum princeps.

Ἄγαμος γάμος, ſive *Conjugium impar.*

PETRONIVS, GABRIEL.

PE. Unde nobis Gabriel tam tetrica fronte? *Num ex antro Trophonii? GA. Imo à nuptiis. PE. Nunquam vidi vultum minus nuptialem. Nam qui nuptiis interfuerunt, totos poſtea ſex dies ſolent hilariores amœnioreſque videri, ſenes etiam rejuveneſcere ad annos decem. Quas igitur tu mihi nuptias narras? Mortis, opinor, cum Marte? GA. Imo juvenis generoſi cum puella ſedecim annos nata, in qua nihil deſideres, ſive formam ſpectes, ſive mores, ſive genus, ſive fortunam. Quid multis? Jove marito digna videri poterat. PE. Hui! tam teneram puellam tam vetulo? GA. Reges non ſeneſcunt. PE. Unde igitur iſtæc triſtitia? Fortaſſe ſponſo invidus, qui tibi captatam prædam victor præripuit. GA. Phy! nihil minus. BE. Num tale quid accidit, *quale memorant de convivio Lapitharum

Num ex antro.] Qui ex antro Trophonii prodeunt, triſtiſſimi ſunt. Lege proverbium.

Quale memorant.] Cruentæ fuerunt nuptiæ Lapitharum.

Citharum? GA. Nequaquam. PE. Quid? an defuit Bacchi liquor? GA. Imo ſupererat. PE. Non aderant tibicines? GA. Et fidicines, & lyricines, & tubicines & utricines. BE. Quid igitur? Non aderat Hymenæus? GA. Fruſtra tot vocibus ciebatur. PE. Nec Charites? GA. * Ne muſca quidem Charis. * Nec pronuba Juno, nec aurea Venus, nec Jupiter Gamelius. PE. Næ tu mihi nuptias loqueris prorſus inauſpicatas & * ἀθέους, ſeu potius * ἄγαμον γάμον. GA. Magis dicas, ſi vidiſſes. PE. Non igitur ſaltatum eſt? GA. Imo miſere claudicatum. PE. Nullum ergo numen proſperius iſtas hilarabat nuptias? GA. Nullum omnino illic aderat, præter unam Deam, quæ Græcis dicitur * Pſora. PE. Pruriginoſas, opinor, nuptias dicis. GA. Imo rubiginoſas & purulentas. BE. Sed quid eſt, mi Gabriel, quod hæc commemoratio tibi lacrymas etiam excutit? GA. Hæc res, Petroni, vel ſilici poſſit extundere lacrymas. BE. Credo, ſi ſilex vidiſſet. Sed obſecro te, quidnam eſt hoc tantum mali? Ne cela, nec meum animum diutius ſuſpendito. GA. Noſti Lampridium Eubulum? PE. Quo non alius in hac urbe vir melior aut beatior. GA. Quid? ejus filiam Iphigeniam? PE. Florem hujus ætatis nominaſti. GA. Sic eſt. At ſcis cui nupſerit? PE. Sciam, ſi dixeris. GA. Nupſit Pompilio * Blenno. PE. Eine Thraſoni, qui neminem non ſolet occidere ſuisglorioſis fabulis? GA. Huic ipſi. PE. At is jam olim celebris eſt in hac urbe, duabus potiſſimum rebus, mendaciis ac ſcabie, quæ nondum ſuum habet nomen, quum ipſa tam multorum habeat nomina. GA. Superbiſſima ſcabies eſt, quæ nec lepræ, nec elephantiaſi, nec lichenibus, nec podagræ, nec mentagræ cedat, ſi res veniat in certamen. PE. Ita prædicant medicorum filii. GA. Quid ego nunc, Petroni? depingam puellam tibi non incognitam, quanquam plurimum gratiæ addidit ornatus nativo decori. Mi Petroni, dixiſſes Deam

 quam-

Ne muſca quidem] Vide proverbium Charis, Gratia.

Nec pronuba Iuno.] Dæmonia ſunt quæ nuptias auſpicatas & felices reddere credita ſunt.

Ἀθέους.] Id eſt, impias.

Ἄγαμον γάμον.] Id eſt, ſine nuptiis nuptias.

Pſora.] Scabies & pruritus.

Blenno.] Blennus, ignavus & fatuus; aliquando & mucoſus.

quampiam eſſe. Nihil illam non decebat. Interim prodiit nobis beatus ille ſponſus, trunco naſo, alteram trahens tibiam, ſed minus feliciter quam ſolent Suitſeri; manibus ſcabris, halitu gravi, oculis languidis, capite obvincto; ſanies & è naribus, & ex auribus fluebat. Alii digitos habent anulatos, ille etiam in femore geſtat anulos. PE. Quid parentibus accidit, ut talem filiam tali portento committerent? GA. Neſcio, niſi quod hodie pleriſque videtur adempta mens. PE. Fortaſſe prædives eſt. GA. Eſt affatim, ſed ære alieno. PE. Si puella veneno ſuſtuliſſet ambos avos & avias, quod gravius ſupplicium de illa ſumi poterat? GA. Si * minxiſſet in patrios cineres, ſatis pœnarum datura fuerat, tali monſtro vel oſculum dare coacta. PE. Accedo. GA. Mihi ſane factum hoc crudelius eſſe videtur quam ſi illam nudam * objeciſſent urſis, aut leonibus, aut crocodilis. Nam aut fere peperciſſent tam inſigni formæ, aut ſubita mors finiſſet cruciatum. PE. Vera prædicas. Mihi plane videtur hoc factum Mezentio dignum: qui mortua, ut inquit Maro, jungebat corpora vivis, Componens manibusque manus, atque oribus ora. Quanquam nec Mezentius, ni fallor, tam immanis erat, ut tam amabilem puellam cadaveri jungeret; nec ullum cadaver eſt, cui non jungi malis, quam tam putido cadaveri. Siquidem hoc ipſum quod ſpirat, merum eſt venenum; quod loquitur, peſtis eſt; quod contingit, mors eſt. GA. Jam tu mihi cogita, Petroni, quid voluptatis habitura ſint illa ſuavia, illi complexus, illi nocturni luſus, ac blanditiæ? PE. Theologos nonnunquam audivi loquentes de impari conjugio. Iſtuc demum optimo jure dici poteſt impar conjugium, quaſi gemmam inſeras plumbo. Sed interim demiror teneræ virginis audaciam. Solent enim tales puellæ ad lemuris aut larvæ conſpectum tantum non exanimari. an hæc audebit tale cadaver amplecti noctu? GA. Habet puella quod excuſet auctoritatem parentum, importunitatem ami-

Minxiſſet.] Id eſt, gravius aliquod flagitium commiſiſſet. Vide proverbium.

Objeciſſent urſis.] Apud veteres damnati objiciebantur aliquando feris.

micorum, ætatis ſimplicitatem. Ego parentum veſaniam ſatis mirari non poſſum. Quis enim filiam habet tam infelici forma, quam collocare velit homini leproſo? PE. Nullus, opinor, ſi modo vel unciolam habeat ſanæ mentis. Mihi ſi luſca eſſet, eademque clauda, nec minus deformis, quam fuit Therſites Homericus, poſtremo indotata, recuſarem iſtiuſmodi generum. GA. At hæc lues eſt omni lepra tum tetrior, tum nocentior. Nam citius ſerpit, & ſubinde recurrit, ac frequenter occidit; cum nonnunquam lepra ſinat hominem ad extremam uſque ſenectutem vivere. PE. Fortaſſe latebat parentes ſponſi morbus. GA. Imo pulchre noverant. PE. Si tam male volebant filiæ, quin potius inſutam *culeo projecerunt in Scaldam? GA. Profecto levior fuiſſet inſania. PE. Quæ dos commendabat illis ſponſum? præcellit arte quapiam? GA. Permultis: ſtrenuus eſt aleator, potator invictus, ſcortator improbus, nugandi mentiendique artifex maximus, prædator non ſegnis, decoctor eximius, comeſſator perditus. Quid multis? cum ſcholæ non profiteantur niſi ſeptem artes liberales, hic habet plus quam decem illiberales. PE. Aliquid tamen fuerit oportet, quod illum commendarit parentibus. GA. Nihil aliud quam glorioſum equitis nomen. PA. Qualis eques, cui per ſcabiem vix in ſella ſedere licet? Sed fortaſſe habet luculentas poſſeſſiones. GA. Habuit mediocres; ſed ex protervia, quam fecit, nihil ſupereſt præter unam turriculam, unde excurrere ſolet ad prædam, eamque tam belle inſtructam, ut nolis illic porcos tuos ali. Sed interim nunquam non habet arces in ore, & feuda, aliaque magnifica nomina; nuſquam non affigit ſua inſignia. PE. Clypeus quod habet ſymbolum? GA. Tres elephantos aureos, in ſpatio phœniceo. PE. Scilicet * elephas elephanti congruit. Oportet autem hominem eſſe ſanguinarium. GA. Imo vinarium. Nam rubro vino mirum in modum delectatur; ſic tibi ſanguinolentus eſt. PE. Ad hau-

Culeus.] Saccus quo obvoluti parricidii rei projiciebantur in profluentem.

Elephas.] Hoc dicit ob id, quod qui ſcabie Gallica laborant, ab elephantiacis non multum forma diſtant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

hauriendum igitur utilis eſt illi proboſcis. GA. Maxime. PE. Itaque inſignia declarant magnum ac ſtolidum nebulonem, vini gurgitem. Neque enim ille color ſanguinis eſt, ſed meri: & aureus elephas indicat, quidquid auri nactus eſt, vino abſumi. GA. Sic eſt. PE. Quid igitur dotis hic Thraſo conferet ad ſponſam? GA. Quid? maximam. PE. Quî maximam decoctor? GA. Sine me loqui; maximam, inquam, peſſimamque ſcabiem. PE. Emoriar, ni malim filiam meam equo nuptam, quam tali equiti. GA. At ego vel monacho nuptam malim. Imo hoc non eſt homini nubere, ſed hominis cadaveri. Hoc ſpectaculum ſi vidiſſes, dic mihi tenuiſſeſne lacrymas? PE. Quî potuiſſem, qui vix iſta ſine lacrymis audio? Adeon' parentes ad omnem naturalis pietatis affectum obſurduiſſe, ut filiam unicam, puellam tali forma, tali indole, tam amabilibus moribus, tali monſtro in ſervitutem traderent, propter mendacem clypeum? GA. Atqui facinus hoc, quo nihil invenias nec immanius, nec crudelius, nec magis impium, hodie magnatum etiam ludus eſt; quum expediat, eos qui Reipublicæ tractandæ naſcuntur eſſe quam proſperrima valetudine. Corporis enim habitus animi vim afficit. Certe hic morbus quidquid eſt homini cerebri ſolet exhaurire. Ita fit ut Reipublicæ præſideant, qui nec animo bene valeant, nec corpore. PE. Non ſolum integræ mentis ac proſpera valetudine convenit eſſe qui Reipublicæ gubernaculis aſſident, verum etiam forma dignitateque corporis præcellentes. Quanquam enim prima principum commendatio ſint ſapientia & integritas; tamen nonnihil refert, qua ſpecie corporis ſit, qui cæteris imperat. Nam ſi ſævus eſt, multum invidiæ addit corporis deformitas: Sin probus & pius, Gratior eſt pulcro veniens è corpore virtus. GA. Recte. PE. Nonne deplorant earum infelicitatē, quarum conjuges poſt peractas nuptias in lepram aut morbum incidunt comitialem? GA. Merito ſane. PE. Quæ igitur dementia eſt, ultro filiam pluſquam leproſo tradere? GA. Pluſquam dementia eſt. Si ſatrapes paret tollere catulos, quæſo num ad generoſam fœminam admittet ſcabioſum & ignavum canem? PE. Imo magna cura diſpiceret, ut undiquaque

generoſum adjungeret, ne naſcantur *hybri-
G A. Et ſi dux augere velit equitatum, num ad
iam equam admitteret morbidum aut degene-
? PE. Non in commune quidem ſtabulum reci-
morbidum, ne qua ſerpat malum ad alios.
Nec interim referre putant, quem admittant ad
n, & unde naſcantur liberi, non tantum in hæ-
atem omnium facultatum ſucceſſuri, verum
n rempublicam moderaturi? PE. Ne ruſticus
em quemvis taurum admittit ad juvencam, nec
vis equum jungit equæ, nec quemvis porcum
phæ; quum taurus gignatur aratro, equus rhe-
porcus culinæ. GA. Vide quam perverſa ſint ho-
m judicia. Si quis plebeius patriciæ puellæ oſ-
m obtrudat, injuriam putant bello vindicandam.
Acerrimo. GA. Et ipſi volentes, ſcientes, pru-
tes, id quo nihil habent carius, dedunt abomi-
do portento, & privatim impii in ſuam gentem,
ublice in civitatem. PE. Si ſponſus ſubclaudicat,
qui ſanus, quam abhorretur à conjugio? hoc tan-
malum non imputatur in ſponſalibus. GA. Si quis
m elocavit Franciſcano, quanta abominatio,
nta deploratio male collocatæ virginis! at illa
te detracta virum habet membris validis: iſta to-
ætatem tranſigit cum ſemivivo cadavere. Si qua
it ſacerdoti, ludunt in unctum; at hæc *pejus
to nupſit. PE. Vix hoc faciunt hoſtes puellis
lo captis, vix piratæ faciunt ſcelere abductis; &
faciunt parentes unicæ filiæ, nec illis datur à
giſtratu curator. GA. Quomodo medicus ſuccur-
phrenetico, ſi ipſum habeat phreneſis? PE. Atqui
rum eſt, à principibus, quorum munus eſt proſpi-
re Reipublicæ, duntaxat in his quæ ad corpus
rtinent, cum in hoc genere nihil prius ac potius ſit
na valetudine, heic nullum excogitari remedium.
nta peſtis bonam orbis partem occupavit, & illi
erim ſtertunt, quaſi nihil ad rem pertineat. GA. De
incipibus, Petroni, religioſe loquendum eſt. Sed
move aurem, inſuſurrabo tria verba. PE. O miſe-
riam!

Hybridæ.] Catuli qui ex
rentibus diverſæ naturæ
ſtudii naſcuntur.
Pejus uncto.] Alludit ta-
cite ad unguenta & cata-
plaſmata illorum qui Gal-
lica ſcabie ſunt infecti.

riam! utinam falſa prædicares! GA. Quot morb
rum genera naſci putas ex vinis corruptis ac mi
modis infectis? PE. Innumera, ſi qua medicis fid
GA. Num heic vigilant ædiles? PE. Plane vigila
in exigendis vectigalibus. GA. Quæ ſciens nub
morbido, fortaſſe digna eſt ſuo malo, quod adſc
vit ipſa ſibi: quanquam ſi principatum gererem
utrumque ſemoverem ab urbano commercio. Cæ
terum ſi qua nupſiſſet huic obnoxio lui, qui ſe ſanu
mentitus eſſet, ſi quis mihi ſummum pontificiu
deleget, dirimerem hoc conjugium, etiamſi ſexce
tis*tabulis ſponſalibus contractum eſſet. PE. Q
colore? Nam conjugium rite contractum ab hom
ne non poteſt dirimi. GA. Quid? tibi videtur ri
contractum, quod dolo malo contractum eſt? No
valet contractus, ſi puella, decepto ſervo nupſi
quem putabat liberum. Hic cui nupſit, ſervus e
miſerrimæ dominæ Pſoræ; atque hoc infelicior e
ſervitus, quod illa neminem manumittit, ut ſerv
tutis miſeriam aliqua libertatis ſpes conſolari po
ſit. PE. Sane colorem reperiſti. GA. Adhæc no
eſt conjugium, niſi inter vivos. Heic mortuo nu
bitur. PE. Repertus eſt alter color. Sed ſineres, op
nor, ſcabioſas ſcabioſis nubere, juxta vetus illu
adagium, *Ὅμοιον πρὸς ὅμοιον. GA. Si hoc mihi lice
ret quod expediret Reipublicæ, ſinerem quide
jungi, ſed junctos exurerem. PE. Tum tu quide
Phalaridem ageres, non principem. GA. An ti
Phalaris videtur medicus, qui ſecat digitos aliquot
aut inurit corporis partem, ne totum pereat? Mi
non videtur iſta crudelitas, ſed miſericordia. Quo
utinam initio naſcentis mali fuiſſet factum! Tun
enim, paucorum exitio, totius orbis ſaluti conſul
poterat. Et hujus facti reperimus exemplum i
Gallorum annalibus. PE. At mitius erat, illos ca
ſtrari, ac ſummoveri. GA. Fœminis porro quid fa
ceres? PE. Adderem fibulas. GA. Ita quidem pro
ſpectum eſſet, ne *ex malis corvis naſcantur mal
ova: ſed fatebor, hoc eſſe mitius, ſi tu fatearis, illu
eſſ

Tabulæ ſponſales.] Scripti codicilli initi matrimonii de pacto & legato, ut aiunt.
Ὅμοιον.] Id eſt, ſimile ſimili gaudet.
Ex malis corvis.] Vid proverbium, Mali corvi ma lum ovum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

…tutius. Nam pruriunt & exſecti; nec uno mo… ranſilit malum, ſed oſculo, ſed colloquio, ſed …actu, ſed compotatiuncula ſerpit ad alios. Et …mus, huic malo fatalem quandam malitiam ad…tam, ut quiſquis eo tenetur, vel nullo ſuo com…o gaudeat quam plurimis ſuam affricare ſca…. Jam ſubmoti poſſunt fugere, poſſunt vel no… vel ignotis imponere: à mortuis vero nihil eſt …culi. PE. Tutius, fateor; ſed haud ſcio, an con…at Chriſtianæ manſuetudini. GA. Dic age mi…nunde plus periculi, à ſimplicibus furibus, an ab …? PE. Fateor, pecuniam multo viliorem bona …tudine. GA. Et tamen hos Chriſtiani ſuffigimus …ucem; nec appellatur crudelitas, ſed juſtitia; & …empublicam ſpectes, pietas eſt. PE. Verum ibi …titur qui damnum dedit. GA. Hi ſcilicet lucrum …runt! Sed demus, hoc malum multis nulla ſua …a contractum, quum tamen paucos reperias, …us eam luem non conciliarit nequitia. Jure…ſulti docent, interdum innoxios recte occidi, ſi …agnopere interſit Reipublicæ. Quemadmodum …eci poſt everſam Trojam occiderunt Aſtyana… Hectoris filium, ne per illum bellum inſtau…tur. * Nec putant impium, poſt extinctum ty…num, & liberos innoxios trucidari. Quid quod …quam non bellamus Chriſtiani, neque tamen …imus, in bellis maximam malorum partem ad …redire, qui nihil commeruerunt? Idem uſu ve…n * repreſſalibus, quæ vocant. Qui læſit, in tuto …, & ſpoliatur negotiator; qui ne factum quidem …ivit, tantum abeſt ut in culpa fuerit. Quod ſi …bus remediis utimur in rebus non ita magni …menti, quid cenſes faciendum in re omnium …ciſſima? PE. Vincor veris. GA. Tum illud mihi …pende. Apud Italos ut primum ſcintillare cœ… peſtilentia, occluduntur ædes: qui laboranti in…viunt, ſubmoventur à publico. Hoc quidam ap…lant inhumanitatem, cum ſumma ſit humanitas.

Siqui-

…*ec putant impium.*] Un… proverbium: Stultus, qui …re cæſo liberis perperce…

…*epreſſalia.*] Eſt poteſtas qua creditori in ſua patria, contra debitorem in aliena jus ſuum perſequi licet.

Siquidem hac vigilantia fit, ut paucis funeribus
piatur malum. At quanta eſt humanitas, tot mil
vitæ conſuli? Sunt qui parum hoſpitale put
quod Itali in rumore peſtilentiæ, tempore veſ
tino hoſpitem portis ſubmovent, coguntque
dio noctem agere: at pietas eſt, paucorum inc
modo, maximo Reipublicæ bono proſpicere.
dam ſibi valde fortes videntur & officioſi, quod
ſint ad quemvis peſtilentia laborantem accede
etiamſi nihil illic habeant negotii. At dum rev
domum inficiunt uxores, liberos ac totam fa
liam, quid ea fortitudine ſtultius, quid officio in
ficioſius, ut ſalutes alienum, tibi cariſſimos in p
ſens vitæ diſcrimen adducere? Heic tamen qua
minus eſt periculi à peſtilentia, quam ab hac ſca
Rarius afflat propinquos, nec fere ſenes attingit
quos attigit, aut cito liberat, aut reſtituit ſanit
puriores etiam quam antea fuerant. Hæc quid a
quam perpetua mors eſt, vel, ut verius dicam,
pultura? Obvolvuntur linteis & unguentis more
daverum. PE. Veriſſima narras. Saltem idem
ræ dandum erat huic tam exitiali malo, quod da
leproſis. Aut ſi hoc quoque nimium eſt, nemo b
bæ ſilvam patiatur ſibi demeti, aut ſibi quiſque to
ſorem præſtet. GA. Quid ſi uterque claudat
PE. Afflant naribus malum. GA. Eſt & iſti m
remedium. PE Quodnam? GA. Ut, quod ſol
Alcumici, addant perſonam quæ per vitreas fe
ſtellas præbeat lumen oculis, ori naribuſque reſ
rationem, cornu à perſona per axillas in terg
porrecto. BE. Belle, ſi nihil metuendum eſt à co
tactu digitorum, linteorum, pectinis, & forpic
GA. Optimum igitur, barbam uſque ad genua d
mittere. PE. Ita videtur. Deinde fiat edictum:
quis idem ſit tonſor & chirurgus. GA. Ad fame
relegas tonſores. PE. Minuant ſumtus, & a
quanto pluris radant. GA. Eſto. PE. Tum fe
tur lex, ne quis cum alio poculum habeat comm
ne. GA. Iſtam vix recipiat Anglia. PE. Neve d
miſceantur eodem lecto, præter uxorem & ma
tum. GA. Placet. PE. Adhæc in diverſoriis ne qu
hoſpes indormiat linteis, in quibus alius indormi
GA. Quid facies Germanis, qui vix lavant bis
anno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

...o? PE. Exſtimulent lotrices. Præterea tolla... ...mos quamvis vetuſtus ſalutandi oſculo. GA. ...mne in templis? PH. Tabellæ ſuam ſuiſque op... ...at manum. GA. Quid de colloquio? PE. Vite... illud Homericum: *Ἄγχι σχὼν κεφαλὴν, & vi... ...m qui auſcultat, comprimat labra. GA. Vix iſtis ...ibus ſuffecerint duodecim tabulæ. PE. Sed quid ...nſulas interim infelici puellæ? GA. Quid? niſi ut ...enter ſit miſera, quo ſit minus miſera; & ſuavio ...njugis opponat manum; tum armata cum illo ...rmiat. PE. Quonam hinc properas? GA. recta ...muſeum. PE. Quid facturus? GA. Pro *epitha... ...io, quod poſtulant, ſcripturus Epitaphium.

...Ἄγχι σχὼν κεφαλήν.] Id ..., propius admovens ca... ... Ὀδυσσ. α.

...Epithalamium.] Carmen quod in nuptiis decantari conſuevit. Epitaphium inſcriptio ſepulchri.

Impoſtura.

LIVINUS, PHILIPPUS.

...I. SAlve, Livine. LI. Salvebo, ſi vis ita: ſed à me tibi cave. Nam eſt animus imponere ti... ..., niſi caves. PH. Non eſt admodum metuendus ...ſtis, qui periculum denuntiat. Sed age, falle, ſi ...tes. LI. Ecce jam fefelli, nec ſentis adhuc. Ite... ...m cave. PH. Cum præſtigiarum, opinor, artifice ...hi res eſt. Nihil enim ſentio impoſturæ. LI. Rur... ...s adverte mentem tuam, ni velis decipi, ſicuti fal... ...s es non ſemel. PH. Heic ſum; incipe. L. Jam ...dum mihi quod jubes peractum eſt. PH. Quid a... ...um, aut quid peractum? Nihil ſentio doli. LI. Jam ...ties admonitus ſaltem adhibe attentum animum. ...H. Novum præſtigiarum genus. Ludor, ut ais, ...eque quidquam artis ſentio, cum obſervem & o... ...los, & manus, & linguam tuam. Sed age, rurſus ...cipe. LI. Iterum atque iterum incipio, atque adeo ...ties facio, neque tu aſſequeris laqueos. PH. Qua... ...mihi laqueos tendis? LI. Hæc tibi, inquam, lin... ...ua dolos parat, nec auribus ſentis, nec oculis vides. ...unc ſaltem habe attentos oculos & aures. PH. Non ...oſſum magis, etiam ſi de capite ageretur. Sed falle ...urſum. LI. Iterum ecce fefelli, neque deprehendis ...rtem. PH. Enecas. Quæſo dic quodnam eſt hoc præ-

præſtigiarum genus? LI. Hactenus ſum tibi lo tus carmine, atque adhuc loquor. PH. Nihil nus ſenſi quam iſtuc. LI. Primum tibi reſpo duobus trimetris jambicis: Deinde trochaico te metro catalectico. Mox meris creticis ſum locut Poſt hæc Phalæcio hendecaſyllabo. Deinde me choriambis. Ad hæc meris anapæſtis. Rurſum tri Sapphicis. mox Sotadico. Poſtremo Trochaico trametro. PH. Deum immortalem! quidvis ſuſ cabar potius, quam iſtud. Si vixero, aliquando vic reponam. LI. Huc ſi quid potes. PH. Ecce bis p pari retuli nec dolum percipis. LI. Hui tam to? PH. Minatus ſum tibi jambico tetrametro cat lectico; mox addidi creticos quinque. LI. Prorſ accidit, ut video, quod dici ſolet, * Cretenſis inc dit in Cretenſem. PH. Sic eſt. ſed illud precor utr que noſtrum, ne nobis unquam occurrat impoſtu nocentior.

Cretenſis incidit.] Cretenſes nebulones & mendaces n tati ſunt.

*Cyclops, ſive * Euangeliophorus.*

POLYPHEMUS, CANNIUS.

CA. QUid hic venatur Polyphemus? PO. Qui vener, rogas, ſine canibus & venabulo CA. Forte nympham aliquam hamadryadem PO. Pulchre divinaſti. En tibi rete venatorium CA. Quid ego video? Bacchum in exuvio leonis Polyphemum cum codice? * γαλῇ κροκωτόν. PO. Non croco tantum pinxi libellum, ſed etiam minio laſurioque. CA. Non loquor de croco, ſed Græce dixi quiddam. Militaris videtur libellus; nam nodis, laminis & circulis æreis armatus eſt. PO. Introſpice. CA. Video. Sane perquam bellus eſt: ſed nondum ornaſti ſatis. PO. Quid deeſt? CA. Addere debebas tua inſignia. PO. Quæ? CA. Sileni caput è dolio proſpiciens. Sed quid tractat? artem potaticam? PO. Vide ne quam imprudens effutias blaſphemiam. CA. Quid igitur? eſtne ſacri quippiam? PO. Eſt, quo nihil ſacratius, Euangelium.

CA.

Euangeliophorus] Id eſt, Euangelium ferens.

γαλῇ κροκωτόν.] Id eſt, Feli crocotum; vide Proverb.

. * Ἡράκλεις. Quid Polyphemo cum Euangelio? Quin ita rogas, quid Chriſtiano cum Chriſto? . Neſcio, niſi quod te talem magis decet halbardacha. Nam ſi quis mihi iſta ſpecie ignotus occurreret in mari, piratam eſſe crederem: ſi in nemore, ſicarium. Po. Atqui hoc ipſum nos docet Euangelium, ne quem judicemus juxta faciem. Quemadmodum enim ſæpenumero ſub tunica cilicea latet animus tyrannicus, ita nonnunquam tonſum caput, circumtorta barba, torva ſupercilia, truces oculi, vertex plumam ventilans, ſagum militare, caligæ interſectæ, tegunt Euangelicum animum. Ca. Quid ni? nonnunquam & ſub pelle lupina latet ovis; &, ſi qua fides apologis, ſub exuviis leonis latet aſinus. Po. Imo ego novi qui ovem geſtat in vertice, vulpem in pectore: cui libens optarim, ut quam habet nigros oculos, tam habeat candidos amicos, tamque probe inauretur, quam colorem habet inauraturæ congruum. Ca. Si ovem geſtat in vertice, qui pileum geſtat ovillum, quam tu ſedis onuſtus, cum ovem ſimul & ſtruthiocamelum geſtes in capite? Tum an non abſurdius facit, qui avem portat in capite, aſinum in pectore? Po. Mordes. Ca. Sed belle res habuerit, ſi, quam tu decoraſti variis ornamentis Euangelium, tam te viciſſim exornet. Ornaſti coloribus; utinam exornet te bonis moribus. Po. Curabitur. Ca. Ut ſoles. Po. Sed omiſſis conviciis; itane damnas eos, qui circumferunt codicem Euangelicum? Ca. Minime gentium. Po. Quid? an tibi videor minimus gentium, vel aſinino capite te procerior? Ca. Non arbitror tanto, ſi aſinus arrigat auriculas. Po. Certe ſtabalino. Ca. Placet collatio; ſed ego minimè, dixi, non, minimè. Po. Quid intereſt inter ovum & ovum? Ca. Quid intereſt inter medium digitum & minimum? Po. Medius eſt longior. Ca. Scite. Quid intereſt inter aſininas auriculas, & lupinas? Po. Lupinæ ſunt breviores. Ca. Rem tenes. Po. At ego longa breviaque palmo & ulna metiri ſoleo, non auribus. Ca. Age, qui Chriſtum geſtavit, dictus eſt Chriſtophorus: tu qui Euangelium portas, pro Poly-

* Ἡράκλεις.] Id eſt, Hercules, admirandi adverbium apud Græcos.

Polyphemo dicendus es Euangeliophorus. Po. A
ſanctum non putas, portare Euangelium? CA. No
niſi tu fatearis, eſſe ſanctiſſimos aſinos. Po. Qui ſic
CA. Qui unus ſufficit geſtandis tribus iſtiuſmo
codicum millibus; nec te crediderim futurum in
parem oneri, ſi probè ſis clitellatus. Po. Nihil a
ſurdi, ſic aſino tribuere ſanctimoniam, quia geſtav
Chriſtum. CA. Iſtam ſanctimoniam tibi non inv
deo. Et, ſi vis, donabo tibi reliquias illius aſini, c
Chriſtus inſedit, ut exoſculeris. Po. Dabis mun
gratiſſimum. Nam aſinus ille contactu corpor
Chriſti conſecratus eſt. CA. Sane Chriſtum con
tigerant, & qui illi impegerunt alapas. Po. Sed
ge dic ſerio; nonne pium eſt circumferre codice
Euangelicum? CA. Pium, ſi abſit hypocriſis,
vere id fiat. Po. Abeat hypocriſis ad monachos
quid militi cum hypocriſi? CA. At primum expe
mihi quid ſit hypocriſis. Po. cum aliud præ te fers
quam lateat in animo. CA. Sed quid præfert ci
cumlatus Euangelii codex? Nonne vitam Euange
licam? Po. Opinor. CA. Ergo ubi vita non reſpon
det codici, nonne hypocriſis eſt? Po. Videtur. Se
quid eſt, vere codicem Euangelicum circumferre
CA. Quidam circumferunt manibus, quemadmo
dum Franciſcani Franciſci regulam: idem poſſun
& bajuli Lutetiani, & aſini, & cantherii. Sunt qu
circumferant ore, nihil crepantes niſi Chriſtum &
Euangelium: hoc eſt Phariſaicum. Quidam circum
ferunt animo. Proinde vere circumfert, qui & ma
nibus, & ore, & corde portat Euangelium. Po. Ub
ſunt iſti? CA. In templis diaconi, qui portant codi
cem, pronunciant populo, & tenent corde. Po
Tametſi non ómnes ſancti ſunt, qui animo geſtan
Euangelium. CA. Ne mihi ſophiſtam agas. No
geſtat animo, niſi qui medullitus amat. Nem
penitus amat, niſi qui moribus exprimit Euange
lium. Po. Iſtas ſubtilitates non aſſequor. CA. A
dicam craſſiore Minerva. Si lagenam vini Belnenſi
geſtes humeris, quid aliud eſt quam onus? Po. Ni
hil aliud. CA. Si teneas faucibus, ac mox exſpuas
Po. Haud profuerit, quamquam id quidem non
ſoleo. CA. Sin, ut ſoles, affatim haurias? Po. Ni
hil divinius. CA. Concaleſcit omne corpus, rube

ſci

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ſcit facies, hilareſcit frons. Po. Prorſus. Ca. Tale quiddam eſt Euangelium: in animi venas dimiſſum innovat totum hominis habitum. Po. Videor igitur tibi parum Euangelice vivere? Ca. Iſtam quæſtionem nemo te diſſolverit rectius. Po. Si bipenni res agatur. Ca. Si quis in os te vocet mendacem aut ganeonem, quid facies? Po. Quid faciam? ſentiret pugnos meos. Ca. Quid ſi quis tibi impingat colaphum? Po. Amputarem illi collum pro colapho. Ca. Atqui codex tuus docet, ut pro convicio referas benignum ſermonem, & ferienti maxillam dextram, porrigas & ſiniſtram. Po. Legi; ſed exciderat. Ca. Oras, opinor, frequenter. Po. Iſtuc eſt Phariſaïcum. Ca. Phariſaïcum eſt, prolixe precari, ſed fucate. At tuus codex docet ſemper orandum, ſed ex animo. Po. Attamen oro nonnunquam. Ca. Quando? Po. Cum venit in mentem, ſemel aut bis in hebdomade. Ca. Quid tum oras? Po. Precationem Dominicam. Ca. Quoties? Po. Semel. Nam vetat Euangelium * battologiam eadem iterantem. Ca. Potes attentus abſolvere precationem Dominicam? Po. Nunquam id tentatum eſt. An non ſatis quod voce pronuntio? Ca. Neſcio, niſi quod Deus non audit niſi cordis vocem. Crebro jejunas? Po. Nunquam. CA. At tuus codex probat precationem & jejunium. Po. Probarem & ego, niſi aliud flagitaret venter. Ca. At Paulus negat, eos ſervire Jeſu Chriſto, qui ventri ſerviunt. Veſceris carnibus quovis die? Po. Cum dantur. Ca. Atqui iſta gladiatoria laterum firmitas vel fœno arborumque corticibus poterat ali. Po. Sed Chriſtus dixit, non coinquinari hominem his quæ intrant in os. Ca. Ita, ſi modice, ſi præter offendiculum. At Paulus Chriſti diſcipulus mavult fame mori, quam fratrem infirmum offendere ſuo cibo; noſque ad ſuum hortatur exemplum, ut omnibus per omnia placeamus. Po. Paulus eſt Paulus; ego ſum ego. CA. At Ægonis eſt capras paſcere. Po. Malim eſ-

* *Battologia.*] Inanis & multorum verborum effuſio, à Batto quodam dicta, cui hoc ſolemne fuit. Battologiam damnat Chriſtus nominatim apud Matth. cap. 6 verſ. 7.

eſſe. CA. Pulchre tibi precaris: caper citius fies, quam capra. Po. Eſſe dixi, pro edere. CA. Eleganter. Libenter ſuccurris pauperibus? Po. Non eſt quod dem. CA. At eſſet, ſi ſobrie viveres, ſi gnaviter laborares. Po. Dulce eſt otium. CA. Servas præcepta Dei? Po. Grave eſt. CA. Agis admiſſorum pœnitentiam? Po. Chriſtus pro nobis dependit. CA. Unde igitur declaras, te amare Euangelium? Po. Dicam. Franciſcanus quidam apud nos non deſinebat è ſuggeſto deblaterare in Novum Teſtamentum Eraſmi: conveni hominem privatim, lævam injeci capillis, dextra pugilem egi, ſuggillavi illum magnifice, totamque faciem tuber reddidi. Quid ais? non eſt hoc favere Euangelio? Deinde abſolvi illum à commiſſis, hoc ipſo codice ter in verticem impacto, fecique tria tubera, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. CA. Satis quidem Euangelice. Iſtuc nimirum eſt Euangelium Euangelio defendere. Po. Occurrit alter ejuſdem ſodalitii, qui nullum neque modum, neque finem faciebat debacchandi in Eraſmum. Accenſus Euangelico zelo, minis hominem adegi, ut utroque genu flexo rogaret veniam, fateretur que, ſe, quæ dixerat, inſtigante diabolo dixiſſe ni feciſſet, jam halbardacha erat in cervicem vibrata. Vultus erat qualis eſſe ſolet Martis irati. Hoc geſtum eſt coram aliquot teſtibus. CA. Miror, hominem non fuiſſe protinus exanimatum. Sed ut pergamus. Vivis caſte? Po. Id fortaſſe fiet ubi ſenuero. Sed vis, tibi verum fatear, Canni CA. Non ſum ſacerdos: ſi confiteri libet, aliun quære. Po. Deo ſoleo confiteri; ſed tibi fateor, me nondum eſſe perfectum Euangelicum, ſed unum populo. Habemus quatuor Euangelia. nos Euangelici quatuor res potiſſimum venamur: ut ventr bene ſit; ne quid deſit iis, quæ ſub ventre ſunt rum ut ſit unde vivamus; poſtremo ut liceat, quo lubet, agere. Hæc ſi ſuppetant, inter pocula clamamus; Io triumphe, io Pæan; vivit Euangelium regnat Chriſtus. CA. Iſta quidem Epicurea vit eſt, non Euangelica. Po. Haud inficior. Sed ſcis Chriſtum omnipotentem eſſe; poteſt repente ver tere nos in alios homines. CA. Poteſt & in ſues

quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

quod quidem proclivius arbitror, quam in bonos viros. Po. Utinam non eſſent pejores in mundo ſuibus, bubus, aſinis, & camelis! multos videas leonibus truculentiores, lupis rapaciores, paſſeribus ſalaciores, canibus mordaciores, viperis nocentiores. CA. At jam tempus eſt, ut ex animante bruto in hominem incipias verti. Po. Recte mones. Nam horum temporum prophetæ dicunt, inſtare ſupremum mundi diem. CA. Tanto magis properandum. Po. Exſpecto Chriſti manum. CA. Vide ut tu manui ceream præbeas materiam. Sed unde colligunt, in propinquo eſſe mundi finem? Po. Quoniam, inquiunt, idem nunc faciunt homines quod faciebant imminente diluvio: epulantur, potant, comeſſantur, ducunt, nubunt, ſcortantur, emunt, vendunt, fœnerant & fœnerantur, ædificant: reges belligerantur, ſacerdotes ſtudent augendis cenſibus, Theologi nectunt ſyllogiſmos, monachi per orbem curſitant, populus tumultuatur, Eraſmus ſcribit colloquia: denique nihil malorum abeſt, fames, ſitis, latrocinia, bellum, peſtilentia, ſeditio, rerum bonarum inopia. An non hæc arguunt, adeſſe finem rerum humanarum? CA. Ex hoc malorum acervo quod tibi eſt moleſtiſſimum? Po. Divina. CA. Quod crumenam tuam *obſident araneæ. Po. Diſpeream, niſi rem acu tetigiſti. Nunc venio recens à compotatione: alias ſobrius tecum diſputabo, ſi voles, de Euangelio. CA. Quando te videbo ſobrium? Po. Cum fuero. CA. Quando eris? Po. cum videris. Interim, mi Canni, ſis felix. CA. Tibi viciſſim opto ut ſis *quod diceris. Po. Ne me vincas officio, precor ne Cannium unquam deſtituat unde cognomen ſortitus eſt.

Obſident araneæ.] Et apud Catullum hic jocus eſt de ſacculo araneis pleno.

Quod diceris] Germani ſiquidem trullam vinariam, eene kanne vocant.

A'προσδιόνυσα, *ſive abſurda.*

ANNIUS, LEUCIUS.

AN. AVdio, te interfuiſſe nuptiis Pancratii & Albinæ. LE. Nunquam ante hac infelicius navigavi, quam hoc tempore. AN. Quid ais? tantam fuiſſe hominum frequentiam? LE. Nec unquam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

mihi vilior fuit vita, quam id temporis. AN. Vide quid faciant opes. Ad meas nuptias pauci convenerint, idque tenues. LE. Vix fueramus ingreſſi pelagus, ortus eſt ingens turbo. AN. Narras deorum cætum. Totne aderant viri principes, tot matronæ nobiles? LE. Boreas diſſecuit velum, diſſectumque diſſipavit. AN. Deſponſam novi. Nihil fingi poteſt venuſtius. LE. Mox fluxus revulſit clavum. AN. Idem videtur omnibus. Nec ſponſus admodum illi cedit, ut aiunt, formæ gratia. LE. Quid animi cenſes nobis illic fuiſſe? AN. Sane rarum nunc eſt virgines nubere. LE. Remigandum nobis erat. AN. Dotem vix credibilem narras. LE. Ecce mox aliud malum. AN. Cur puellam impuberem commiſerunt tam feroci? LE. Apparuit piratarum navis. AN. Profecto ſic eſt; in multis nequitia ſupplet ætatem. LE. Ibi nobis geminum fuit bellum, alterum cum mari, alterum cum prædonibus. AN. Hui tantum donariorum? Interim pauperibus nemo dat feſtucam. LE. Quid? cederemus? Imo deſperatio vitæ addebat animos. AN. Vereor ne ſint ſteriles nuptiæ, ſi vera prædicas. LE. Imo injecimus harpagones. AN. O rem novam! ante nuptias gravida? LE. Si ſpectaſſes eum conflictum, fatereris, me non eſſe fœminam. AN. Ut audio, conjugium hoc non ſolum ratum eſt, ſed etiam conſummatum. LE. Inſiluimus in navim piraticam. AN. At demiror, te vocatum alienum, me præterito, qui tertio propinquitatis gradu ſponſæ patrem contingo. LE. Ipſos in mare præcipites dedimus. AN. Vera prædicas; infelicium nulli ſunt affines. LE. Quidquid erat prædæ, inter nos partiti ſumus. AN. Expoſtulabo cum puella primo quoque tempore. LE. Mox exorta eſt ſubita tranquillitas: dixiſſes eſſe * Alcedonia. AN. Si illi res eſt, mihi eſt animus. Nihil moror illius benevolentiam. LE. Ita pro una duas naves in portum deduximus. AN. Indignetur qui alit. LE. Quo eam, rogas? in templum, veli partem dicaturus divo Nicolao. AN. Hodie non eſt liberum mihi, nam ipſe domi convivas exſpecto; alias non excuſabo.

Alcedonia.] Dies ſereni, quibus mare tranquillum & pacatum eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

* Ἱππεὺς ἄνιππος, *ſive ementita nobilitas.*

* HARPALUS, NESTORIUS.

HA. POtes me tuo levare conſilio? Senties me hominem non immemorem, nec ingratum. NE. Dabo expeditum, ut ſis, quod eſſe velis. HA. At nobis in manu non eſt, ut naſcamur nobiles. NE. Si non es, enitere benefactis, ut à te initium capiat nobilitas. HA. Perlongum eſt. NE. Exigua ſumma tibi vendet Cæſar. HA. Vulgo ridetur emticia nobilitas. NE. Cum nihil ſit magis ridiculum quam ementita nobilitas, quid eſt ut tantopere affectes nomen equitis? HA. Sunt cauſſæ, nec leves; quas tibi non gravabor indicare, ſi mihi commonſtraris rationes, quibus nobilitatis opinionem mihi parem apud vulgus. NE. Nomen abſque re? HA. Atque cum res abeſt, proximum eſt opinio. Sed age, conſule, Neſtori; ubi cauſſas audieris, fateberis operæ pretium. NE. Quando ita vis, dicam. Primum fac procul te abducas à patria. HA. Memini. NE. Ingere te in convictum juvenum vere nobilium. HA. Intelligo. NE. Hinc primum orietur ſuſpicio, te talem eſſe cum qualibus victitas. HA. Sic eſt. NE. Vide ne quid habeas plebeium. HA. Quidnam? NE. De cultu loquor. Ne veſtis ſit lanea, ſed aut ſerica, aut, ſi deeſt qui emas, fuſtanea, denique vel canabea potius, quam pannea. HA. Recte. NE. Vide ne quid ſit integrum, ſed diſſeca pileum, thoracem, caligas, calceos, ungues, ſi potes, neve quidquam humile loquaris. Si quis ex Hiſpania veniat hoſpes, roga quomodo conveniat Cæſari cum Pontifice, quid agat affinis tuus Comes à Naſſauen, quid cæteri congerrones tui. HA. Fiet. NE. Sit anulus in digito cum gemma ſignatoria. HA. Si quidem loculi ferant. NE. At parvo conſtat anulus æreus inauratus, cum gemma facticia. Sed adde clypeum cum inſignibus. HA. Quænam mihi ſuades deligam? NE. Duo mulctra, ſi velis, & cantharum cerviſiarium. HA. Ludis: age dic ſerio. NE. Nunquam fuiſti in bello? HA. Ne vidi quidem. NE. At inte-

Ἱππεὺς.] Id eſt, eques ſine equo.

Harpalus.] Rapacem ſonat, nomen ſervuli apud Plautum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

interim opinor, decollaſti anſeres & capos ruſticorum. HA. Perſæpe, & quidem fortiter. NE. Pone machæram argenteam, tria anſerum capita aurea. HA. In quo ſolo? NE. Quo? niſi ſanguinolento? monumentum fortiter effuſi cruoris. HA. Quid ni? rubet ſanguis anſerinus æque atque humanus. Sed perge, obſecro. NE. Hunc igitur clypeum pro foribus omnium diverſoriorum, in quibus forte verſatus es, affigendum curato. HA. Quid addetur galeæ? NE. Recte ſubmones. Eam facies ore diſſecto. HA. Quam ob rem? NE. Ut ſpires, deinde ut congruat veſtitui. In vertice quid eminebit? HA. Exſpecto. NE. Caput canis demiſſis auribus. HA. Vulgatum eſt. NE. Adde duo cornua: rarum hoc eſt. HA. Placet. Sed quæ beſtiæ ſuſtinebunt clypeum? NE. Cervos, canes, dracones, gryphes occuparunt principes; tu ponito duas harpyias. HA. Optimè conſulis. NE. Reſtat cognomen. Heic illud in primis cavendum, ne plebeio more te patiaris vocari Harpalum Comenſem, ſed Harpalum à Como: hoc enim nobilium eſt, illud ſordidorum Theologorum. HA. Sic memini. NE. Habesne quidquam cujus te poſſes appellare dominum? HA. Ne haram quidem. NE. In urbe celebri natus es? HA. In obſcuro pago. non enim fas eſt ei mentiri unde petis medicinam. NE. Recte eſt. Sed ei pago nullus eſt vicinus mons? HA. Eſt. NE. Et habet alicunde rupem? HA. Habet præruptam. NE. Ergo ſis Harpalus eques ab aurea rupe. HA. Atqui mos eſt magnatum, ut ſuum quiſque ſymbolum habeat vocale: quemadmodum Maximilianus habebat, Tene menſuram: Philippus, Qui volet: Carolus, Ulterius. item alius aliud. NE. Tu aſcribito, Omnis jacta ſit alea. HA. Næ tu percommode dicis. NE. Jam quo firmior ſit hominum opinio, fingito litteras à magnatibus ad te miſſas, in quibus identidem appelleris Eques clariſſimus; magnarumque rerum fiat mentio, de feudis, de arcibus, de multis florenorum millibus, de præfecturis, de matrimonio opulento. Curabis, ut hujusmodi litteræ tibi velut elapſæ, aut per oblivionem relictæ veniant ad aliorum manus. HA. Iſtud quidem erit mihi commodum: nam & litteras novi,

&

& hanc facultatem multo uſu paravi, ut cujusvis manum facile effingam. NE. Interdum inſue veſti, aut relinque in crumenal, ut quibus ſarciendi negotium dederis, illic reperiant. Illi non ſilebunt; & tu, ſimul ac reſciveris, compones vultum ad iracundiam ac mœſtitiam, quaſi doleat caſus. HA. Et iſtuc jam pridem meditatus ſum, ut faciem tam facile mutem, quam perſonam. NE. Ita fiet, ut nec fucus ſuboleat, & res cum fide ſpargatur. HA. Curabitur ſedulo. NE. Deinde ſodales aliquot adſciſcendi ſunt, aut etiam famuli, qui tibi cedant loco, & apud omnes te Joncherum appellent. Nec eſt, quod heic ſumtum metuas ſunt plurimi juvenes, qui vel gratis cupiant hanc agere fabulam. Adde huc, quod hæc regio ſcatet juvenibus eruditulis, qui mira tenentur ſcribendi libidine, *ne dicam ſcabie. Nec deſunt famelici quidam typographi, nihil non audentes, ſi ſpes quæſtus affulſerit. Ex his aliquot ſuborna, qui in libellis ſuis te prædicent patriæ procerem, idque ſubinde repetatur litteris majuſculis. Hac via vel in Bohemia celebrabunt procerem patriæ. Et citius enim & latius diſcurrunt libelli, quam voces, aut quamlibet loquaces famuli. HA. Nec iſta diſplicet ratio. At famuli ſunt alendi. NE. Sunt: at non ales famulos *ἀχείρυς, & ob id ἀχρείυς. Mittantur huc & illuc, invenient aliquid. Scis, varias eſſe talium rerum occaſiones. HA. Deſine, teneo rem. NE. Superſunt artes. HA. Aveo ſcire. NE. Ni ſis bonus aleator, probus chartarius, ſcortator improbus, potator ſtrenuus, profuſor audax, decoctor & conflator æris alieni, deinde ſcabie ornatus Gallica, vix quiſquam te credet equitem. HA. In iſtis quidem jam pridem exercitatus ſum ſed unde ſumtus? NE. Mane; iſtuc ibam. Eſt tibi patrimonium? HA. Perpuſillum. NE. Poſtquam apud multos confirmata fuerit nobilitatis opinio, facile reperies fatuos qui tibi credant; quoſdam etiam pudebit negare, quidam metuent. Jam ut ludas creditores, mille ſunt artes. HA. Earum quidem

Ne dicam ſcabie] Alludit ad hoc Juvenalis: Tenet inſanabile multos Scribendi cacoethes.

Α'χείρυς.] Id eſt, ſine manibus, ἀχρείυς, inutiles.

rudis non ſum. Sed tandem urgebunt, ubi perſpexerint, nihil eſſe niſi verba. NE. Imo nulla eſt commodior ad regnum via, quam debere quamplurimis. HA. Quî ſic? NE. Primum creditor obſervat te non aliter quam obligatus magno beneficio, vereturque ne quam præbeat anſam amittendæ pecuniæ. Servos nemo magis habet obnoxios, quam debitor ſuos creditores, quibus ſi quid aliquando reddas, gratius eſt, quam ſi dono dones. HA. Animadverti. NE. Illud tamen caveto, ne cum tenuibus habeas commercium. Nam hi ob parvulam ſummulam ingentes excitant tragœdias. Placabiliores ſunt, quibus lautior eſt fortuna; cohibet illos pudor, lactat ſpes, deterret metus, norunt quid poſſint equites. Poſtremo, cum inundaverit æris alieni magnitudo, fictis cauſſis alio demigra, atque inde rurſus alio. Nec eſt, quod hujus rei te pudeat. Nulli magis obærati ſunt, quam magni principes. Si qui ruſticus urgeat, finge offenſum improbitate animum. Interdum tamen aliquid reddito, verum nec totum, nec omnibus. Illud ubique curandum, ne cui ſuboleat, tibi prorſus exhauſtos loculos. Semper oſtenta. HA. Quid oſtentet qui non habet? NE. Si quid amicus apud te depoſuit, oſtenta pro tuo; ſed artem diſſimula, cura ut caſus videatur. In hunc uſum interdum ſumito pecuniam commodato, quam mox reddas. Ex loculo nummis æreis diſtento profer aureos duos ibi ſepoſitos. Cætera ex te ipſo conjicito. HA. Intelligo. At tandem obruar oportet ære alieno. NE. Scis quantum apud nos liceat equitibus. HA. Nihil non, & quidem impune. NE. Ergo famulos ale non ſegnes, aut etiam ſanguine propinquos, qui alioqui forent alendi. Occurret negotiator quem obvium ſpolient. Reperient aliquid in diverſoriis, aut in ædibus, aut in navibus incuſtoditum. Tenes? Meminerint, non fruſtra datos homini digitos. HA. Siquidem tuto. NE. Cura ut habeas pulchre veſtitos, cum inſignibus. Committe litteras ficticias ad ſummates. Si quid clam ſuſtulerint, nullus audebit illos inſimulare: etiamſi quid ſuſpicentur, timebunt equitem, dominum; ſin vi prædam extorſerint, bellum voca-

cabi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ritur. His * progymnaſmatibus ad bellum præ-
ditur. HA. O felix conſilium! NE. Jam illud
ueſtre dogma ſemper erit tuendum, Jus faſque
e equiti plebeium viatorem exonerare pecunia.
id enim indignius, quam ignobilem negotiato-
m abundare nummis, cum interim eques non ha-
at, quod impendat ſcortis & aleæ? Fac ſemper te
ungas magnatibus, vel ingeras potius: ne quid
deat, perfricanda frons eſt, ſed præſertim hoſpi-
us: eoque præſtat in celebri quopiam loco vitam
ere, puta in thermis, frequentibus diverſoriis.
. Iſtuc ipſum erat in animo. NE. Heic ſæpe-
mero fortuna prædam objicit. HA. Qui? rogo.
E. Puta, hic aut ille reliquit crumenam, aut
litus reliquit clavim in ſera promptuarii. Cætera
nes. HA. At. NE. quid metuis? de ſic culto,
tam magnifice loquente, de equite ab aurea
e, quis audebit ſuſpicari? Et, ſi quis forte tam
probus exſtiterit, quis erit tam audax, ut te
pellet? Interim ſuſpicio derivabitur in aliquem
ſpitum, qui pridie diſceſſerint. Turbabuntur
nulitia cum pandocheo. Tu tranquillus tuam
rſonam agito. Hoc ſi accideret homini modeſto,
rdatoque, ſilebit, ne ſimul cum damno lucrifa-
t pudorem, qui rem ſuam indiligenter ſervave-
. HA. Non abſurde dicis. nam noſti, opinor,
mitem à vulture albo. NE. Quid ni? HA. Apud
nc diverſatus eſt, ut accepi, Hiſpanus quidam,
cie cultuque ſane quam liberali. Is abſtulit flore-
s ſexcentos: nec unquam Comes auſus eſt queri.
nta erat hominis majeſtas. NE. Habes exem-
um. E famulis tuis interdum aliquem emandes;
bellum ſcilicet. Is ſpoliatis templis aut mona-
riis quibuslibet, redibit onuſtus præda bello
rta. HA. Hoc quidem eſt tutiſſimum. NE. Eſt
alia ratio conflandæ pecuniæ. HA. Narra, ob-
ro. NE. In bene nummatos finge cauſas ira-
m, præſertim in monachos aut ſacerdotes, qui
nc aqud omnes fere ſumma laborant invidia.

rogymnaſmatibus.] Pro-
nnaſma eſt præ exercita-
ntum & quaſi rudimen-
n aliquod. Habent om-
nes artes peculiaria quæ-
dam rudimenta, quibus
cognitis facilior nobis adi-
tus ad ipſas artes datur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Alius irriſerit aut conſpuerit clypeum tuum, aliu parum honorifice de te ſit locutus, alius ſcripſeri aliquid, quod in calumniam detorqueri valeat. His per *feciales tuos *ἄσπονδον πόλεμον denuntia. Sparge minas atroces, excidia, exitia, *πανωλεθρίας meras: territi venient ad componendam litem. Ibi fac magno æſtimes tuam dignitatem, hoc eſt, iniquum petas, ut æquum feras. Si poſtule tria millia, pudebit minus offerre, quam ducento aureos. HA. Aliis minitabor leges. NE. Iſtud propius quidem accedit ad ſycophanticam: ſed tamen juvat & hoc in partem. Sed heus, Harpale, pene exciderat, quod dictum in primis oportuit; puell quæpiam bene dotata in matrimonii naſſam illaqueanda eſt. Habes apud te *philtrum, juvenis es, candidulus es, lepidus nugator es, rides blandum. Sparge, te magnis promiſſis aſcitum in aulam Cæſaris. Amant puellæ Satrapis nubere. HA. Nov quibus hoc bene ceſſerit. Cæterum quid ſi fucu tandem erumpat, & inſiliant undique creditores Irridebor perſonatus eques. Nam id apud iſto turpius eſt, quam ſi templum ſacriiegio ſpolies NE. Heic oportet meminiſſe perfrictæ frontis. Illud in primis, quod nullis unquam temporibus magis licuit audacia pro ſapientia uti, quam hodie. Comminiſcendum eſt aliquid quod excuſes. Deinde nunquam deerunt candidi, qui faveant tuæ fabulæ, nonnulli civiliores diſſimulabunt intellectur fucum. Poſtremo, ſi nihil aliud, profugiendum e aliquo in bellum, in tumultum. Quemadmodur *κλύζει θάλασσα πάντα τῶν ἀνθρώπων κακά· ita bellur operit omnium ſcelerum ſentinam. Nec enim habetur hodie bonus belli dux, niſi tali tirocinio præparatus acceſſerit. Hoc erit extremum aſylum, cuncta fefellerint. Verum omnis movendus er tibi lapis, ne huc veniatur. Vide ne te ſecurita oppr

Feciales.] Sacerdotes legati, per quos olim Romani fœdera cum hoſtibus ſanciebant, & res repetebant, bellumque denuntabant.

Ἄσπονδον πόλεμον.] Id eſt, irreconciliabile bellum.

Πανωλεθρίας.] Id eſt, omnium rerum deſtructiones.

Philtrum.] Illectamentum amatorium.

Κλύζει. &c.] Id eſt, Elu mare omnium hominu mala.

primat, oppidula minuta fuge, in quibus né pe-
e quidem licet, ni populus ſciat: in magnis ac
quentibus civitatibus plus eſt licentiæ, niſi ſi qua
* Maſſiliæ ſimilis. Diſſimulanter expiſcare quid
ſque de te loquatur, Ubi ſenſeris hujuſmodi vo-
increbreſcere, Quid agit? cur heic tot annos
ratur? cur non reviſit patriam? cur negligit ar-
ſuas? unde ducit imagines? unde tantæ profu-
ni facultates? Hoc genus, inquam, voces ubi
perint magis ac magis gliſcere, tum mature tibi
migrando cogitandum eſt: ſed ſit fuga leonina,
n leporina. Adſimula, te vocari in aulam Cæſa-
ad res magnas, brevi te adfuturum cum exer-
. Non audebunt in abſentem hiſcere quibus eſt
d nolint amittere. Sed in primis tibi cenſeo ca-
ndum genus iſtud hominum poëticum, irritabi-
nigrumque. Illinunt chartis, ſi quid illos ha-
male: ſubitoque per orbem ſpargitur quidquid
verint. HA. Diſpeream, ni mihi vehementer
cet tuum conſilium. Efficiam, ut intelligas, te
tum docile ingenium, & juvenem minime in-
tum. Equum quem primum te dignum nactus
paſcuis fuero, tibi dono mittam. NE. Nunc
ereſt, ut quod pollicitus es, viciſſim præſtes.
id eſt, cur tantopere affectes falſam opinionem
bilitatis? HA. Nullam aliam ob cauſſam, niſi
d his omnia licent impune. An hoc tibi leve vi-
tur momentum? NE. Ut peſſime cedat, mors
a debetur naturæ, etiamſi vixiſſes in Carthuſia.
levius moriuntur in rota, quam qui moriuntur
culo, podagra aut paralyſi. Nam militare eſt,
dere, nihil hominis ſupereſſe poſt mortem, præ-
cadaver. HA. Sic opinor.

Maſſiliæ.] Lege proverbium, Maſſilienſium mores.

Α'ϛραγαλισμὸς, *ſive talorum luſus.*

CAROLVS, QVIRINVS.

v. DIſce, inquit Cato, ſed à doctis. Cupio
itaque, mi Utenhovi, te magiſtro diſce-
, quam ob rem priſci illi religionis antiſtites
lixerint, ut clerici talaribus tunicis uterentur,
c eſt, uſque ad talos demiſſis. CA. Duabus, opi-
r, de cauſſis. Primùm verecundiæ gratia, ne quid
nudi

nudi pateret oculis. Nam olim nec hoc caligarum genus fuit repertum, quod nunc ab ilibus uſque a imos pedes corpus tegit, neque ſubligaribus au femoralibus vulgo utebantur. Eadem de cauſſa tur pe eſt fœminis brevioribus uti veſtimentis, quo magis conſultum ſit ſexus pudori. Deinde ut non ſolum moribus, verum etiam habitu differrent populo, in quo ut quiſque eſt profaniſſimus, it breviſſimis tunicis uti gaudet. Qv. Non diſſimil veri eſt quod narras. Cæterum ex Ariſtotele, Pli nioque didici, nulli hominum eſſe talos, ſed tan tum quadrupedibus, non tamen omnibus, ſed bi ſulcis pleriſque, nec rurſus his niſi in tibiis poſte rioribus. Unde igitur veſtis dici talaris poteſt quam geſtat homo, niſi fuerunt homines olim qua drupedes, juxta fabulam Ariſtophanis? CA. Imo ſi credimus Oedipo, & quadrupedes, & tripedes & bipedes inveniuntur homines; nec raro nobis bello redeunt unipedes, interdum * apodes: ſe quod ad tale vocabulum attinet, rectius mireris, legas Horatium, qui fabulis quoque talos attribuit Sic enim, opinor, ſcribit in Arte poëtica:

Securus, cadat, an recto ſtet fabula talo.

Qv. Poëtis licet, ut libet, loqui: apud quos Tmo lus habet aures, & * naves loquuntur, & ſaltan quercus. CA. Quin & Ariſtoteles tuus hoc te do cere poterat, eſſe talos dimidiatos, quos ille voca ἡμιαστραγάλους, quales tradit eſſe lyncum generi. Ad dit, leonibus ineſſe quiddam vice tali, ſed anfra ctuoſum, quod ille vocat λαβυρινθῶδες, Plinius ver tit tortuoſum. Denique ubicunque committuntu oſſa oſſibus ad flexus commoditatem, cava promi nentibus inter ſe reſpondent, utrinque lubrica car tilagine communitis, ac velut incruſtatis partibus ne mutuo attritu ſeſe lædant, ut idem docet Ariſto teles. In his fere eſt aliquid quod à tali ſimilitu dine pariter & uſu non diſcrepat; velut in ima tibi juxta calcaneum, ubi totius pedis flexus eſt, pro minet

Apodes.] Sine pedibus. Aviculæ item ſunt de genere hirundinum apodes dictæ.

Naves.] Argo fuiſſe vocalem, autores ſunt poëtæ, qui Argonauticam ſcripſerunt. Orpheus & Amphion ſaxa & arbores cithara movisse dicuntur.

...inet quiddam talo ſimile, quod Græci σφυρὸν ap-
...ellant. Rurſus in flexura genu, quod, ni fallor,
...κίον appellant, quidam vertebrum. Simile quid-
...m videmus in coxendicibus, in humeris; poſtre-
...o in commiſſuris digitorum, pedis, ac manus.
...uod ne tibi mirum videatur, Græci tradunt,
...ραγάλε vocabulum apud probatos auctores tribu-
...n etiam oſſibus, quibus ſpina connectitur, præ-
...tim in cervice. Citant etiam hoc carmen:
...Ἐκ δέ μοι αὐχὴν ἀςραγάλων ἐάγη.
...oniam autem Ariſtoles tradit, priores tibias
...imanti datas ad celeritatem, & ob id carere ta-
...; poſteriores ad ſtabilitatem, quod in eam par-
...n vergat pondus corporis, quemadmodum ad
...bur iis, quæ calcibus feriunt: Flaccus dum ſigni-
...are vult, fabulam non ejectam, ſed ad finem
...que peractam, dicit, illam ſtetiſſe fixo talo: nec
...ter tribuit fabulæ talum quam nos libro tribui-
...s calcem, & volumini umbilicum. Qv. Næ tu
...obe Grammaticum agis. Ca. At quo magis id
...das, Græci litteratores ἀςράγαλον dici volunt à
...φω, & α particula privativa, quod minime flecta-
..., ſed immobilis ſit. Quanquam alii malunt,
...ράγαλον, interjecta litera ρ, dictum pro ἀςάγαλον,
...od lubrica volubilitate ſtare neſciat. Qv. Ad
...m modum licet plura divinare. Simplicius erat
...ere, Neſcio. Ca. Non uſque adeo videbitur
...urda divinatio, ſi cogites, quantam habeat ca-
...nem vocum primitiva origo: tum in re nullam
... contrarietatem: quod apparebit, ſi propius
...picias. Volubilis eſt talus, ſed ita volubilis, ut
...n partem cui innectitur, reddat ad ſtandum fir-
...orem: deinde os oſſi connectit, ne facile luxari
...eat. Qv. Tu vel ſophiſtam agere poſſis, quan-
...n video, ſi libeat. Ca. Sed nihil eſt, Taleſi, quod
...s torqueat etymologia vocis. Nam quod hodie
...æci vocant ἀςράγαλον, priſci, quorum eſt Calli-
...chus, dixerunt ἄςριον: cujus hoc refertur hemiſti-
...um; * Δέκα δ' ἄςρια αἶνυτο λύτρον. unde quemad-
...dum ἀςραγαλίζειν, ita & ἀςρίζειν dicebant, talis
lude-

...κ δέ μοι, &c.) Id eſt, ...acta mihi cervix eſt ex ...talos.

Δέκα δ' &c.) Id eſt, Decem vero talos cepit præmium.

ludere. Qv. Quale eſt igitur illud quod propr
talum vocant? CA. Eſt id quo nunc ludunt puellæ
olím puerorum erat luſus, quemadmodum nuce
de quo eſt illnd Græcorum, *Α'μφ' ἀςραγάλοι
χολωθεὶς, cum iram levi de cauſſa ſuſceptam ind
cant. Rurſus Horatius in Odis: Nec regna vir
ſortiere talis. Item in Sermonibus: Te talos, Aule
nuceſque, &c. Poſtremo dictum illud Lacedæmo
nii, ni fallor, Pueros eſſe fallendos talis, viro
jurejurando. Hunc talum negant in ullo animant
inveniri, quod ſit μώνυχον, hoc eſt, ungula ſolida
excepto aſino Indico unicorno: aut quod ſit πολ
χιδὲς, hoc eſt, pede in multos digitos ungulaſv
fiſſo; quod genus ſunt leo, panthera, canis, ſimin
homo & avis, aliaque permulta. Quæ vero δίχη
ſunt, hoc eſt, ungula biſulca, pleraque talum h
bent, idque, ut recte dicebas, in poſterioribus cr
ribus. Uni homini duplici de cauſſa tali non ſun
primum quia bipes, deinde quia quinis digitis fiſ
habet pedes. Qv. Iſta frequenter audivi. Cæteru
pervelim, mihi ſitum ac formam tali deſcribi. Na
iſtud luſus genus etiam puellis hodie faſtiditum e
ſed aleam, chartas alioſque maſculos luſus affectar
CA. Non mirum, cum affectent & Theologiam
Verum etiamſi mathematicus ſim, aut pictor, a
etiam plaſtes, non poſſim tibi melius tali forma
exhibere, quam ipſo talo: niſi mavis, ut tibi deſc
bam per litteras, ut illi ſolent. Qv. Habeſne talum
CA. En tibi ovillum è dextro crure. Vides quatu
duntaxat latera, cum in cubo, & alea, ſeu teſſe
ſint ſex; in ambitu quatuor, in ſummo & imo du
Qv. Sic eſt. CA. In talo, quoniam ſumma pars
ima curvatur, non ſunt niſi quatuor latera: qu
rum unum vides velut in dorſum intumeſcer
Qv. Video. CA. Quod eſt è regione, cavum h
bere. Illud Ariſtoteles vocat πρανὲς, id eſt, pr
num; hoc, ὕπτιον, id eſt, ſupinum. Velut in co
greſſu uxoris & mariti, cum dant operam liber
mulier ſupina eſt, vir pronus; & manus ſi ve
ſpectet terram, prona eſt, ſi invertes, ſupin
Quanquam oratores & poëtæ nonnunquam
verbis abutuntur; quod ad hanc rem nihil attin

Q

Α'μφ', &c.] Id eſt, Ob tales iratus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Iſtuc quidem eleganter oculis ſubjeciſti. Inter ſua duo latera quid eſt diſcriminis? Ca. Alterum modice cavatum eſt, ut oſſi, cui innectitur, congruat: alterum propemodum nihil habet con-, minuſque armatum eſt cartilaginea tunica, tantum nervo & pelle tegitur. Qv. Video. Pronum latus nihil habet nervorum, ſed ſupi-partis concavo adhæret nervus, quemadmodum tri lateris ſummo, lævi imo. Qv. Pulchre as; ſed unde dignoſcam dextrum à ſiniſtro? Recte admones. Nam perperam docui, niſi tri cruris talum intelligas. Dicam igitur melius, ulque, quod volebas, ſitum indicabo. Talus eſt ipſa ſuffragine cruris infra coxam. Qv. Com-res arbitrantur, juxta pedem eſſe. Ca. Errant. ui proprie dicitur talus, eſt in ſuffraginibus, s Græci καμπὰς vocant, ſed crurum, ut dixi, teriorum. Inter pedem tuum & genu tibia eſt. Sic opinor. Ca. Poſt genu καμπή. Qv. Aſſen-. Ca. Nam qui flexus eſt homini in brachiis, m eſt quadrupedibus in cruribus poſterioribus; am excipio ſemihominem. Itaque quod genu n cruribus, id cubitus eſt in brachiis. Qv. A-adverto. Ca. Itaque flexus flexui reſpondet. Illud dicis, crurum poſteriorum & priorum. Tenes. In ea igitur ſuffragine, quæ reſpondet ragini, quæ eſt poſt genu, ſtat talus erectus, n ſtat quadrupes, cujus ſumma & ima pars leni-r incurvatur, quanquam non prorſus eodem mo-. Nam ſuperior replicatur in cornua quædam, s Ariſtoteles appellat κεραίας, Theodorus vertit ennas, juxta quas ſe ſubmittit pronum latus: n tale nihil habet. Qv. Plane video. Ca. Illud o latus quod ſpectat tibias priores, Ariſtoteles cat ſupinum: quod illi adverſum eſt, pronum. rſum ſunt duo latera, quorum alterum intus ctat tibiam poſteriorem, puta lævam aut dex-m, alterum ſpectat foras. Quod introrſum ctat, Ariſtoteles appellat κῶλον, quod foras, ίον. Qv. Prorſus oculis rem video. Jam ſupereſt d nobis indices quæ fuerit olim talis ludendi ratio. m qui luſus noſtra memoria dicitur in uſu fuiſſe, hil convenit cum iis quæ comperimus apud priſcos

aucto-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

auctores de hoc ludendi genere. CA. Ac ſane fie[ri] poteſt, ut quemadmodum hodie chartis ac teſſer[is] ad varias ludendi formas abutimur, ita non fuer[it] eadem apud veteres talis luſitandi ratio: QV. Pro[-] babile eſt quod dicis. CA. Theodorus Gaza, ſive ut alii malunt appellare, Theſſalonicenſis, verter[et] Ariſtotelis librum. De Hiſtoria animalium ſecun[-] dum, ait, tali latus, quod foras transverſum ſpecta[t] Canem vocari, quod introrſum ad alterum crus Venerem. Cæterum hoc quidem de ſuo addidi[t]. Nam Ariſtoteles hæc tantum ponit: * Τὸ μὲν πραν[ὲς] ἔξω. τὸ δὲ ὕπτιον εἴσω. καὶ τὰ μὲν κῶλα ἐντὸς ἐστραμμέν[α] πρὸς ἄλληλα, τὰ δὲ ἰσχία καλέμενα ἔξω, καὶ τὰς κεραί[ας] ἄνω. Cæterum quando conſtat ab aliis, Vener[is] jactum appellari, quoties ex quatuor talis nullu[s] eſt qui ſummam faciem habet cum alio congruen[-] tem, demiror quid ſequutus Theodorus, unu[m] latus appellet Venerem. Eraſmus noſter, quem communem habemus amicum, hujuſmodi obſer[-] vationum non admodum curioſus, in proverbi[is] aliquot ex auctoritate veterum indicat quædam de ludo talorum. velut in proverbio, Non Chius ſed Cous, refert Coum & Senionem eundem eſſ[e] quem Græci ἑξίτην dicunt. Idem tradit in proverbio Chius ad Coum, (addens Chium eundem eſſe cu[m] Cane) Coi jactum fuiſſe felicem, Canis infelicem teſte Perſio:

> ——— *Quid dexter ſenio ferret,*
> *Scire erat in votis, damnoſa canicula quantum*
> *Raderet.* ———

Itidem Propertius:

> *Semper damnoſi ſubſilnére canes.*

Et Ovidius libro de Triſtibus ſecundo damnoſo[s] Canes appellat. Addit ex Martiale, Senionem v[i-] deri per ſe felicem: cæterum infelicem fieri, ſi ac[-] cedat Canis. Sic enim loquitur:

> *Senio nec noſtrum cum Cane quaſſat ebur.*

Jam Veneris jactum eſſe ut rarum, ita feliciſſimum indicat Martialis in Apophoretis:

Cu[m]

Τὸ μὲν.) Hoc eſt, Atque Illud quidem, quod pronum eſt, foras: quod vero ſupinum, intus. & cola quidem intus ex a[d]verſo inter ſe, iſchia aute[m] quæ vocat, foras; ſup[i]vero antennæ.

Cum ſteterit vultu nullus tibi talus eodem,
Munera me dices magna dediſſe tibi.

Tot autem talis ludebatur, quot quiſque habet latera. Nam teſſeris non plus tribus ludi ſolet. Sed propius ad ludendi rationem facit, quod ſcribit Suetonius in Octavio Auguſto, recitans ex illius quadam ad Tiberium epiſtola hæc: Inter cænam luſimus γεροντικῶς & heri & hodie. Talis enim jactatis ut quiſque canem aut ſenionem miſerat, in ſingulos talos ſingulos denarios in medium conferebat, quos tollebat univerſos qui Venerem jecerat. Qv. Docuiſti, feliciſſimum eſſe jactum, cum omnes tali quatuor oſtenderint diverſum latus, quemadmodum in teſſerarum ludo fortunatiſſimus eſt, qui dicitur Midas; at nondum declaraſti, hunc jactum dici Venerem. CA. Illud expediet tibi Lucianus, ita loquens in Cupidinibus: * Καὶ βαλῶν μὲν ἐπὶ σκοπῦ, μάλιςα δὲ εἴποτε τὴν θεὸν αὐτὴν εὐβολήσειε, μηδενὸς ἀςραγάλυ πεσόντος ἴσῳ σχήματι, προσεκύνει, τῆς ἐπιθυμίας τεύξεσθαι νομίζων. Loquitur autem illic de Venere. Qv. Si falſus eſt Theodorus, duo tantum latera ſuis vocabulis deſignantur. CA. Fortaſſis alicujus auctoritatem ille ſecutus eſt, quæ nos fugit: quod apud auctores compertum eſt, afferimus in medium. Nam ſunt qui meminerunt de numero Steſichorio in talis, quem putant ogdoadem eſſe: item de Euripideo, qui continebatur quadraginta. Qv. Reſtat ut luſus leges præſcribas. CA. Non arbitror, pueros iiſdem uſos legibus, quibus ſe uſum fuiſſe ſcribit Octavius. Nec probabile eſt, hoc ludendi genus quod commemorat, fuiſſe publicum. Id ſi fuiſſet, ſatis erat dixiſſe, inter cœnam luſimus talis. Sed mihi ſubindicare videtur, novam ludendi conditionem inter illos repertam, velut aptam ſenibus, miniméque torquentem animos ſollicita cogitatione, quemadmodum faciunt hodie complures luſus, ut levius ſit intendere ſtudiis. Qv. Profer, obſecro te, reliquos talos, ut experia-

* Καὶ βαλῶν, &c.] Id eſt, Et jactans quidem ad ſcopum, maxime vero ſi quando ipſam deam feliciter jactaſſet, nullo ſcilicet talorum æquali figura cadente, adorabat, arbitratus, ſe deſiderio ſuo fruiturum.

riamur. CA. Sed deeſt nobis *turricula volvendis talis, deinde tabula. Qv. Suffecerit hæc menſa ad qualecunque ſpecimen exhibendum. Pro turricula ſuffecerit cyathus aut pileum. CA. Imo complexus cavarum manuum. Jactus ſæpius oſtendit ſupinam partem, quam pronam, & pronam ſæpius, quam ſenionem, aut canem. Qv. Videtur. CA Si inter quatuor talos extiterit unus canis, expones nummum; ſi duo, duos; ſi tres, tres; ſi quatuor, quatuor. Item quoties jeceris ſenionem, toties recipies unum è nummis. Qv. Quid ſi ſenionem cum cane? CA. Si vis, uterque nummum addet, neuter tollet; cui primum obtigerit Venus, is auferet acervum. Qv. Quid ſi talus oſtendat partem ſupinam aut pronam? CA. Is jactus erit irritus, & aut tu jactum repetes, aut jaciendi jus ad me devolvetur. Qv. Placet devolutio. CA. Nunc appone ſortem. Qv. Experiamur abſque periculo. CA. Vis tu tantam artem diſcere gratis? Qv. Verum impar certamen eſt inter artificem & rudem. CA. Atqui ſpes lucri, & damni metus, reddet te attentiorem. Qv. Quanti certabimus? CA. Si vis cito diteſcere, centum ducatis. Qv Utinam ſint quos deponam! Tutius eſt paullatim diteſcere. En tibi ſolidum aſſem. CA. Age addemus puſillum puſillo, quemadmodum monet Heſiodus; ſic quoque fiet ingens acervus Convolve, ac mitte. Felix auſpicium. canem habes; appone nummum, & poſthac agnoſce damnoſum latus. Da talos Qv. Felicius auſpicium. treis habes canes; appone. CA. Inſidiatur tibi fortuna. mitte, ſed circumvolutos, ô bone. Labor irritus; pronum habes, & ſupinum. Succedo; trade talos Qv. O factum bene! rurſum treis. video canes. CA. *Μὴ πρὸ τῆς νίκης ἐγκώμιον. Illectat, inquam, te fortuna. Sed heus tu, ad hunc quidem modum edoctus ſum. At mea ſententia ſecus luſit Octavius. Qv. Quomodo? CA Qui canem jecerat, apponebat denarium, ut diximus; qui ſenionem, nihil quidem auferebat, ſed alter ponebat. Qv. Quid ſi plures ſeniones exiſſent?

CA.

Turricula.] Quam etiam pyrgum vocant. *Horat.* Mitteret in pyrgum talos.

Μὴ πρὸ, &c.] Id eſt, Ne ante victoriam encomion. Vide proverbium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

CA. Totidem nummos alter addebat. Bene cumulatum acervum ſemel tollebat Venus. Et illud addas licebit: Cui nec ſenio obtigerit, nec canis, nihil aliud quam mittendi vicem perdet. Qv. Non recuſo. CA. Mihi videtur & hoc elegantius, ſi tertio quiſque jactu defungatur qui talos tenet, & mox alteri tradat vices. Qv. Placet: ſed quota Venus finiet ludum? CA. Tertia, ſi videtur. Deinceps liberum erit de integro paciſci. Siquidem tum raro, tum paucis favet Venus. Nunc aggrediamur bonis avibus. Qv. Fiat; ſed præſtat occludere fores, ne noſtræ culinæ regina videat nos puerorum more ineptientes. CA. Imo ſeniliter potius. Adeone loquacem habes famulam? Qv. Tam futilem, ut ſi deſint homines quibus narrat quidquid domi geritur, longo ſermone gallinis narret ac felibus. CA. Heus puer, claude oſtium, & obde peſſulum, ne quis ſubitus interveniat ſpectator, quo liceat ad ſatietatem uſque ludere.

Senatulus, ſive * Γυναικοσυνέδριον.

CORNELIA, MARGARETA, PEROTTA, JULIA, CATHARINA.

Co. QUod felix fauſtumque ſit huic ordini, totique Reipublicæ fœmineæ, & frequentes hodie conveniſtis & alacres; unde ſpem optimam concipio, futurum, ut Deus propitius cuique ea ſuggerat in animum, quæ ad communem omnium & dignitatem, & utilitatem pertinent. Scitis, opinor, omnes, quantum hinc commodis noſtris deceſſerit, quod, cum viri quotidianis conventibus ſuum agant negotium, nos colo telæque aſſidentes cauſam noſtram deſerimus. Itaque res huc devenit, ut nec inter nos ſit ulla Reipublicæ diſciplina, & viri nos pene pro delectamentis habeant, vixque hominis vocabulo dignentur. Quod ſi, qua cœpimus, pergamus; divinate vos ipſæ, quo tandem res ſit evaſura: vereor enim verba ſiniſtri ominis eloqui. Ut dignitatem noſtram negligamus certe incolumitas debet eſſe curæ. At ſapientiſſimus

* Γυναικοσυνέδριον.] Id eſt, Conciliabulum mulierculorum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

mus ille rex ſcriptum reliquit, Ibi demum eſſe ſalutem, ubi multa conſilia. Habent epiſcopi ſuas ſynodos, habent monachorum greges ſua conciliabula, habent milites ſuas ſtationes, habent fures ſua conventicula: denique habet & formicarum genus ſuos congreſſus. Solæ omnium animantium mulieres nunquam coïmus. MA. Sæpius quam decet. CO. Nondum interloquendi tempus eſt. ſinite me perorare; dabitur ſingulis dicendi locus. Neque novum eſt quod facimus, vetus exemplum revocamus. Siquidem ante annos mille trecentos, ni fallor, Heliogabalus Cæſar laudatiſſimus. PE. Quî laudatiſſimus, quem unco tractum in cloacam projectum eſſe conſtat? CO. Rurſus interpellor. Si quem hac ratione probamus aut improbamus, malum dicemus Chriſtum, quod in crucem ſuffixus ſit: pium Domitium, quod domi ſit mortuus. Atqui nihil objicitur Heliogabalo atrocius, quam quod ſacrum ignem, qui à Veſtalibus ſervabatur, in terram abjecerit: quodque domi in * larario Moſen habuerit & Chriſtum, quem illi contumeliæ cauſſa Chreſtum vocabant. Is igitur Heliogabalus inſtituit, ut quemadmodum Imperator cum ſuis habebat ſenatum, in quo de rebus communibus conſultaret: ita haberet & mater illius Auguſta ſenatum ſuum, in quo de fœmineæ gentis negotiis tractaretur; quem viri vel jocandi, vel diſcernendi gratia, Senatulum vocabant. Hoc exemplum tot jam ſæculis intermiſſum res ipſa jam dudum monet nos inſtaurare. Nec ullam moveat, quod Paulus Apoſtolus vetat mulierem loqui in cœtu, quam ille vocat Eccleſiam; de cœtu virorum loquitur; hic cœtus eſt muliebris. Alioqui ſi ſemper tacendum erat fœminis, in quem uſum natura dedit nobis & linguas non minus expeditas quam ſunt virorum, & vocem non minus ſonoram? quanquam illi ſonant raucius, ac propius referunt aſinos, quam nos. Verum illud oportet nobis omnibus eſſe curæ, ut ea gravitate tractemus hoc negotium, ne rurſus viri

Lararium] Sacrarium domeſticum: in quo Lares & dii peculiares adorabantur. Quod autem hic Heliogabalo attribuitur, Lampridius Alexandro Severo adſcribit.

ri * Senatulum appellent; aut fortaſſe probroſius quod nomen excogitent, ut ſolent in nos libenter eſſe dicaces. Quanquam ſi liceat illorum comitia veris æſtimare, pluſquam muliebria videri poſſunt. Videmus, monarchas tot jam annis nihil aliud quam belligerari: inter theologos, ſacerdotes, epiſcopos, & populum nihil convenire: quot homines, tot ſententiæ; & in his ipſis pluſquam muliebris eſt inconſtantia. Nec civitati cum civitate, nec vicino cum vicino concordia eſt. Si nobis eſſent traditæ rerum habenæ, aliquanto, ni fallor, tolerabilius haberent res humanæ. Non eſt fortaſſe fœminei pudoris, tantis proceribus tribuere ſtultitiam: at fas eſt, opinor, recitare quod ſcripſit Solomon Proverbiorum capite decimo tertio: inter ſuperbos ſemper jurgia ſunt: qui autem agunt omnia cum conſilio, reguntur ſapientia. Sed ne vos longiore morer procœmio, uti ſingula gerantur ordine, decenter & ſine tumultu, primo loco tractandum erit, quæ debeant intereſſe concilio, quæ ſubmovendæ ſint. Nam immodica turba, tumultus eſt verius, quam concilium: & paucorum conſeſſus habet quiddam tyrannicum. Huc ego cenſeo nullam recipiendam virginem, eo quod incident permulta, quæ non decet illas audire. Iv. At quo ſigno dignoſcas virgines? An pro virginibus habebuntur, quæcumque coronam geſtant? Co. Non. At nuptas tantum recipiendas cenſeo. Iv. Et inter nuptas virgines ſunt, quæ maritos habent eunuchos. Co. Sed tribuatur hoc honoris conjugio, ut nuptæ pro mulieribus habeantur. Iv. Alioqui ſi non excludimus niſi virgines, erit immenſa turba, nec multum decreſcet numero. Co. Excludentur & plus quam ter nuptæ. Iv. Quam ob rem? Co. Quoniam illis velut emeritis debetur miſſio. Idem cenſeo de ſeptuageſimum annum egreſſis. Statuendum ne qua nominatim de viro ſuo loquatur petulantius: in genere fas ſit; ſed ea moderatione, ne

Senatulum.] Mulierum ſenatum inſtituit Heliogabalus in colle Quirinali. Ubi à matronis facta Senatuſconſulta ridicula, Semiamira appellata, de legibus matronalibus, quo veſtitu incederent, ad cujus oſculum venirent, &c. Ut autor eſt Lampridius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ne quid nimis. CA. Qui minus hic libere de viris liceat dicere, cum ipſi de nobis nuſquam non loquantur? Meus Titius ſi quando ſtudet eſſe conviva feſtivior, narrat quid mecum noctu egerit, quid dixerim; neque raro multa ſolet affingere. Co. Si velimus fateri verum, noſtra dignitas pendet à viris: eos ſi traducimus, quid aliud quam nos ipſas dehoneſtamus? Quamquam autem habemus non paucas juſtæ querimoniæ cauſſas, tamen expenſa rerum omnium ſumma, noſtra potior eſt, quam illorum conditio. Illi dum quærunt rem, per omnes terras ac maria volitant, non ſine capitis diſcrimine: illi, ſi bellum incidat, excitantur buccina, ferrei ſtant in acie, dum nos domi ſedemus tutæ. Si quid committunt adverſus leges, gravius in illos animadvertitur, noſtro ſexui parcitur. Denique magna ex parte in nobis ſitum eſt, ut commodos habeamus maritos. Reſtat ut de conſeſſus ordine ſtatuatur, ne nobis eveniat, quod frequenter uſu venit regum, principum ac pontificum oratoribus, qui in conciliis totos tres menſes litigant, antequam poſſint conſidere. Itaque cenſeo, primum eſſe debere nobilium ordinem; & in his præcedent quæ quatuor habent nobilitatis partes: proximæ, quæ tres: deinde, quæ duas: poſtremæ, quæ unam: poſtremo, quæ dimidiatam. Et in ſingulis ordinibus locus ex antiquitate deſignabitur. Nothæ in ſuo quoque ordine extremum tenebunt locum. Alter conſeſſus erit plebeiarum. In hoc primas tenebunt quæ copioſiorem ſobolem enixæ ſunt. Inter pares litem dirimet ætas. Tertius erit earum quæ nondum pepererunt. CA. Quo mittis viduas? Co. Commode mones. Iſtis locus dabitur in medio matrum, ſi modo liberos habent, habuerintve. Steriles extremum obtinebunt locum. Iv. Quem locum deſignas ſacerdotum ac monachorum uxoribus? Co. De his proximo conſeſſu deliberabimus. Iv. Quid de his, quæ corpore faciunt quæſtum? Co. Non patiemur, hunc ſenatum admixtu talium inquinari. Iv. Quid de concubinis? Co. Iſtarum non ſimplex eſt genus; de quibus per otium tractabitur. Adjiciendum eſt, quomodo fieri debeat Senatusconſultum, punctisne, an calculis, an ſuffragiis vocalibus, an porrectis

di-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

digitis, an diſceſſione. CA. In calculis dolus eſt, quemadmodum & in punctis: ſi pedibus eatur in ſententiam, quoniam veſtes longas gerimus, nimium movebimus pulveris: optimum igitur, uti voce pronunt et unaquæque quod ſentit. Co. At difficile eſt numerare voces. Deinde cavendum ne fiat pro concilio * convicium. CA. Nihil fiet abſque notariis, ne quid poſſit excidere. Co. Ita quidem conſultum eſt numero. Sed quibus modis excludes convicium? CA. Ne qua loquatur niſi rogata, & ſuo ordine. Quæ ſecus fecerit, è ſenatu movebitur. Tum ſi qua quid effutierit eorum, quæ heic aguntur, ſilentio plectetur triduano. Co. Hactenus de ratione tractandi. Nunc accipite, quibus de rebus conſultandum ſit. Primam oportet eſſe curam dignitatis: ea potiſſimum ſita eſt in cultu. Cujus rei tantus eſt neglectus, ut hodie vix agnoſcas diſcrimen inter nobilem & plebeiam, inter nuptam & virginem, aut viduam, inter matronam & meretricem. Adeo ſublatus eſt pudor, ut quidvis uſurpent quælibet. Videre eſt plusquam plebeias ac loci plane ſordidi, veſtiri holoſericis, undulatis, florulentis, virgatis, byſſinis, aureis, argenteis, pellibus zebellinis, Madauricis, cum interim maritus domi conſuat calceos. Digitos habent ſmaragdis & adamantibus onuſtos. nam uniones nunc vulgo faſtidiuntur. Ne quid querar de ſuccinis & coralliis & crepidis inauratis. Satis erat tenuibus, in honorem ſexus cingulis uti ſericis, ac fimbrias veſtium ſerico limbo decorare: nunc geminum eſt malum, & res familiaris extenuatur, & ordo, qui dignitatis eſt cuſtos, confunditur. Si *pilentis & lecticis eboratis ac byſſo tectis vehuntur plebeiæ, quid relictum eſt nobilibus ac potentibus? Et ſi vix equiti nupta caudam trahit ulnarum quindecim, quid faciet Ducis aut Comitis uxor? Atque hæc res hoc eſt intolerabilior, quod mira temeritate ſubinde mutamus cultum. Pridem è porrectis à vertice cornibus pendebant linteamina. Hoc ornatu fœminæ principes diſcernebantur à plebeiis. Ille ne quid conveniret,

 ſum-

Convicium.] Convicium Jureconſulti dictum putant quaſi convocium.

Pilentum.] Vehiculi genus apud Livium, quo matronæ per urbem vehebantur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ſumſerunt pilea, foris oſtentantia pelles albas nigris maculis variegatas. Statim vulgus arripuit. Rurſus mutato cultu ſumſerunt * flammea nigra byſſo. Id fœminarum vulgus non ſolum auſum eſt imitari, verum etiam addiderunt fimbrias aureas, denique & gemmas. Olim nobilium erat, à fronte atque à temporibus revulſis pilis in verticem capillos cogere. Non diu licuit, mox quælibet æmulatæ ſunt. Tandem demiſerunt crines in frontem; protinus & hoc imitatæ ſunt plebeiæ. Solæ nobiles olim habebant laterones & anteambulones; & ex his unum delicatum, qui ſurrecturæ manum porrigeret, qui lævam incedentis brachio dextro fulciret. nec hoc honoris concedebatur niſi bene nato. Nunc ut paſſim id faciunt matronæ, ita quoslibet ad hoc officii recipiunt, quemadmodum ad geſtandam à tergo caudam. Item olim ſolæ nobiles ſalutabant oſculo, nec quemvis ad oſculum recipiebant, imo ne dextram quidem porrigebant quibuslibet. Nunc qui corium olent, irruunt ad oſculum fœminæ, quæ ſcutum habet plenæ nobilitatis. Ne in conjugiis quidem habetur ulla dignitatis ratio. Patriciæ nubunt plebeiis, plebeiæ patriciis: ita naſcuntur nobis hybridæ. Nec ulla tam obſcuro loco nata eſt, quæ metuit adhibere * fucos omnes nobilium: cum plebeiis ſufficere deberet, aut flos recentis cerviſiæ; aut ſuccus recens ab arbore detracti corticis, aut ſi quid aliud parvo parabile: purpuriſſam, ceruſſam, ſtibium, reliquoſque colores elegantiores oportebat claris fœminis relinquere. Jam in conviviis, in publico inceſſu, quam nullus ordo! Sæpe fit ut negotiatoris uxor dedignetur utroque parente nobili cedere. Res igitur ipſa jam dudum hortatur, ut hiſce de rebus aliquid certi ſtatuamus. Atque hæc inter nos facile poterunt tranſigi, quoniam non niſi ad fœmineum pertinent genus. Eſt autem & quod cum viris agamus, qui nos ſummovent ab omni dignitate, ac tantum non pro lotricibus & cocis habent, ipſi res omnes pro ſuo gerunt arbitratu. Concedemus

Flammea.] Ornamenta capitis, quæ, ut Varroni placet, lintea fuere, & cujuslibet fœminæ.

Fucos.] Color aſcititius, quo fœminæ faciem magis ſane dehoneſtant, quam honeſtant.

us igitur illis magiſtratus publicos, ac bellicæ curam. Quis hoc ferat, quod in clypeo ſemper toris inſignia lævum habent latus, etiamſi tribus rtibus ſuperet viri nobilitatem? Deinde par eſt, in elocandis liberis etiam mater habeat jus ſuf-agii. Et fortaſſis hoc quoque evincemus, ut vi-ſſim geramus officia publica; duntaxat, quæ in-a mœnia, & ſine armis geri poſſunt. Hæc eſt ſum-a rerum, de quibus mihi videtur operæ pretium nſultare. Super his apud ſe quæque deliberet, ut ſingulis fiant ſenatus conſulta; & ſi cui veſtrum iud quippiam in mentem venerit, cras in medium onferat. Conveniemus enim diebus ſingulis, do-ec ſynodum abſolverimus. Adhibeantur notariæ uatuor, * quæ notis excipiant quidquid dicatur. ræterea quæſtoriæ duæ, quæ loquendi poteſtatem vel faciant, vel adimant. Sit hic conſeſſus divina-ionis loco.

Quæ notis.] Olim expedi-a ſcribendi ratione in ju-iciis res vel ſingulis lite-arum notis excipiebantur. quales etiamnum aliquot extant in libello, qui Valerii Probi titulo circumfertur.

Diluculum.

*NEPHALIUS, PHILYPNUS.

NE. HOdie te conventum volebam, Philypne, ſed negabaris eſſe domi. PH. Non omnino mentiti ſunt: tibi quidem non eram, ſed mihi tum eram maxime. NE. Quid iſtuc ænigmatis eſt; PH. Noſti illud vetus proverbium, Non omnibus dormio. Nec te fugit ille Naſicæ jocus, cui cum, Ennium familiarem inviſere volenti, ancilla juſſu heri negaſſet eſſe domi; ſenſit Naſica, & diſceſſit. Cæterum ubi viciſſim Ennius Naſicæ domum ingreſſus rogaret puerum num eſſet intus, Naſica de conclavi clamavit, Non, inquiens, ſum domi. Quumque Ennius agnita voce dixiſſet, Impudens, non te loquentem agnoſco? Imo tu, inquit Naſica, impudentior, qui mihi ipſi fidem non habeas, cum ego crediderim ancillæ tuæ. NE. Eras fortaſſis occupatior. PH. Imo ſuaviter otioſus. NE. Rurſum ænigmate torques. PH. Dicam igitur explanate, nec

Nephalius.] Sobrius & vigilans. Philypnus, ſomniculoſus, ſomni cupidus.

aliud dicam ficum quam ficum. NE. Dic. PH. Altu
dormiebam. NE. Quid ais? Atqui jam præterier
octava, cum ſol hoc menſe ſurgat ante quartan
PH. Per me quidem ſoli liberum eſt vel media noc
ſurgere, modo mihi liceat ad ſatietatem uſque do
mire. NE. Verum iſtuc utrum caſu accidit, an co
ſuetudo eſt? PH. Conſuetudo prorſus. NE. Atq
rei non bonæ conſuetudo peſſima eſt. PH. Imo nu
lus eſt ſomnus ſuavior, quam poſt exortum ſole
NE. Qua tandem hora ſoles lectum relinquere
PH. Inter quartam & nonam. NE. Satis amplu
ſpatium. vix tot horis comuntur reginæ. Sed un
veniſti in iſtam conſuetudinem? PH. Quia ſolem
convivia, luſus & jocos in multam proferre nocten
id diſpendii matutino ſomno penſamus. Ne v
unquam vide hominem te perditius prodigur
PH. Mihi parſimonia videtur magis, quam profu
ſio. Interim nec candelas abſumo, nec veſtes dete
ro. NE. Præpoſtera ſane parſimonia, ſervare vitru
ut perdas gemmas. Aliter ſapuit ille philoſophus, q
rogatus quid eſſet pretioſiſſimum, reſpondit, Tem
pus. Porro cum conſtet, diluculum eſſe totius die
partem optimam, tu quod in re pretioſiſſima pre
tioſiſſimum eſt, gaudes perdere. PH. An hoc perit
quod datur corpuſculo? NE. Imo detrahitur cor
puſculo, quod tum ſuaviſſime afficitur, maximequ
vegetatur, cum tempeſtivo moderatoque ſomno
reficitur, & matutina vigilia corroboratur. PH. Se
dulce eſt dormire. Ne quid eſſe poteſt dulce nihi
ſentienti? PH. Hoc ipſum dulce eſt, nihil ſentire
moleſtiæ. NE. Atque iſto nomine feliciores ſunt qu
dormiunt in ſepulcris. Nam dormienti nonnunquan
inſomnia moleſta ſunt. PH. Aiunt, eo ſomno maxi
me ſaginari corpus. NE. Iſta *glirium ſagina eſt
non hominum. Recte ſaginantur animalia quæ pa
rantur epulis: homini quorſum attinet accerſere
obeſitatem, niſi ut graviore ſarcina onuſtus ince-
dat? Dic mihi, ſi famulum haberes, utrum obeſum
malles, an vegetum, & ad omnia munia habilem?
PH. Atqui non ſum famulus. ME. Mihi ſat eſt,
quod miniſtrum officiis aptum malles, quam bene

ſagi

Glirium ſagina.] Varro rationem tradit ſaginandi glires
in re ruſtica.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

inatum. PH. Plane mallem. NE. At Plato dixit, mum hominis hominem eſſe, corpus nihil aliud e quam domicilium aut inſtrumentum. Tu certe eberis, opinor, animum eſſe principalem homi-s portionem, corpus animi miniſtrum. PH. Eſto, vis. NE. Cum tibi nolles miniſtrum abdomine rdum, ſed agilem malles & alacrem, cur animo ras miniſtrum ignavum & obeſum? PH. Vincor ris. NE. Jam aliud diſpendium accipe: ut animus nge præſtat corpore, ita fateris, opes animi lon- præcellere bona corporis. PH. Probabile dicis. E. ſed inter animi bona, primas tenet ſapientia. H. Fateor. NE. Ad hanc parandam nulla diei rs utilior, quam diluculum, cum Sol novus exo-ens vigorem & alacritatem adfert rebus omnibus, ſcutitque nebulas è ventriculo exhalari conſuetas, æ mentis domicilium ſolent obnubilare. PH. Non pugno. NE. Nunc mihi ſupputa quantum eruditio-s tibi parare poſſis quatuor illis horis, quas ſomno tempeſtivo perdis. PA. Profecto multum. NE. Ex-ertus ſum, in ſtudiis plus effici una hora matutina, uam tribus pomeridianis; idque nullo corporis etrimento. PH. Audivi. NE. Deinde illud reputa, i ſingulorum dierum jacturam in ſummam confe-as, quantus ſit futurus cumulus. PH. Ingens pro-ecto. NE. Qui gemmas & aurum temere profun-it, prodigus habetur, & tutorem accipit: hæc bo-a tanto pretioſiora qui perdit, nonne multo turpius rodigus eſt? PH. Sic apparet, ſi rem recta ratione perpendamus. NE. Jam illud expende quod ſcripſit * Plato, nihil eſſe pulchrius, nihil amabilius ſapien-tia: quæ ſi corporeis oculis cerni poſſet, incredi-biles ſui amores excitaret. PH. Atqui illa cerni non poteſt. NE. Fateor, corporeis oculis. Verum cer-nitur oculis animi; quæ pars eſt hominis potior. Et ubi amor eſt incredibilis, ibi ſumma voluptas adſit oportet, quoties animus cum tali amica congredi-tur. PH. Veriſimile narras. NE. I nunc, & ſomnum, mortis imaginem cum hac voluptate commuta, ſi vide-

* *Plato*] Imitatus eſt locum Ciceronis ex Platone lib. 2. Officior. in princip.
Mortis imaginem.] Alludit ad carmen *Ovidii*: Stulte, quid eſt ſomnus, gelidæ niſi mortis imago?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

videtur. PH. Verum interim pereunt nocturni ſus. NE. Bene pereunt quæ pejora melioribus, honeſta præclaris, viliſſima pretioſiſſimis perm tantur. Bene perdit plumbum, qui illud vertit aurum. Noctem natura ſomno tribuit: ſol exorie cum omne animantium genus, tum præcipue hon nem ad vitæ munia revocat. Qui dormiunt, inq Paulus, nocte dormiunt: & qui ebrii ſunt, no ebrii ſunt. Proinde quid turpius, quam cum omn animantia cum ſole expergiſcantur, quædam etia illum nondum apparentem, ſed adventantem, can ſalutent; cum elephantus ſolem orientem adore hominem diu poſt ſolis exortum ſtertere? Quoti aureus ille ſpendor illuſtrat cubiculum tuum, non videtur exprobrare dormienti, Stulte, quid opt mam vitæ tuæ partem gaudes perdere? Non in h luceo, ut abditi dormiatis, ſed ut rebus honeſtiſſ mis invigiletis. Nemo lucernam accendit ut do miat, ſed ut aliquid operis agat: & ad hanc luce nam omnium pulcherrimam nihil aliud quam ſte tis? PH. Belle declamas. NE. Non belle, ſed ver Age, non dubito quin frequenter audiveris illu Heſiodeum; Sera in fundo parſimonia. PH. Fre quentiſſime. Nam in dolii medio vinum eſt opt mum. NE. Atqui in vita prima pars, nimirum ado leſcentia, eſt optima. PH. Profecto ſic eſt. NE. A diluculum hoc eſt diei, quod adoleſcentia vitæ. A non igitur ſtulte faciunt, qui adoleſcentiam nugis matutinas horas ſomno perdunt? PH. Sic apparet NE. An eſt ulla poſſeſſio, quæ cum hominis vita ſi conferenda? PH. Ne univerſa quidem * Perſarun gaza. NE. An non vehementer odiſſes hominem qui tibi vitam poſſet ac vellet malis artibus ad an nos alioquot decurtare? PH. Illi mallem ipſe vitan eripere. NE. Verum pejores ac nocentiores arbitror qui ſibi volentes reddunt vitam breviorem. PH. Fa teor, ſi qui tales reperiantur. NE. Reperiantur imo id faciunt omnes tui ſimiles. PH. Bona verba. NE. Optima. Sic tuo cum animo reputa: nonne videtur rectiſſime dixiſſe Plinius, Vitam eſſe vigiliam, & hoc pluribus horis hominem vivere, quo majo-

rem

Perſarum gaza.] Perſarum divitiæ & luxus multorum literis celebratus eſt.

temporis partem impenderit ſtudiis? Somnus n mors quædam eſt. * Unde & ab inferis venire itur, & ab * Homero mortis germanus dictus Itaque quos ſomnus occupat, nec inter vivos, inter mortuos cenſentur, ſed tamen potius inter rtuos. PH. Ita videtur omnino. NE. Nunc mihi onem ſubducito, quantam vitæ portionem ſibi cent, qui ſingulis diebus tres aut quatuor horas dunt ſomno. PH. Video ſummam immenſam. . Nonne pro deo haberes Alcumiſtam, qui poſſet tem annos vitæ ſummæ adjicere, & provectio- ætatem ad adoleſcentiæ vigorem revocare? . Quid ni habeam? NE. Sed hoc tam divinum eficium ipſe tibi præſtare potes. PH. Qui ſic? . Quia mane diei eſt adoleſcentia; uſque ad me- nem fervet juventus; mox virilis ætas; cui ſuc- it pro ſenecta veſpera; veſperam excipit occa- , velut diei mors. Magnum autem vectigal parſi- nia eſt, ſed nuſquam majus quam heic. An non ur ingens lucrum ſibi adjunxit, qui magnam vitæ tem, eamque optimam perdere deſiit? PH. Vera dicas. NE. Proinde videtur admodum impu- s eorum querimonia, qui naturam accuſant, quod inis vitam tam anguſtis ſpatiis finierit, cum ipſi eo, quod datum eſt, ſibi ſponte tantum amputent. s longa eſt cuique vita, ſi parce diſpenſetur. Nec diocris profectus eſt, ſi quis ſuo quæque tempore at. A prandio vix ſemihomines ſumus, cum cor- s cibis onuſtum aggravat mentem. nec tutum eſt, ritus ab officina ſtomachi, concoctionis officium agentes, ad ſuperiora evocare: à cœna multo mi- . At matutinis horis homo totus eſt homo, dum bile eſt ad omne miniſterium corpus, dum alacer et animus, dum omnia mentis organa tranquil- unt ac ſerena, dum auræ divinæ, ut ait ille, par- ula ſpirat, ac ſapit originem ſuam, & rapitur ad neſta. PH. Eleganter tu quidem concionaris. . Apud Homerum audit Agamemnon, opinor,

* Oὐ

Unde & ab inferis.] Cer- poëtæ fingunt regiam nni apud inferos eſſe. dius Transform. lib. 2. *Ab Homero.*] Verſus *Homeri* ſic habet, Ἔνθ' Ὕπνῳ σύμβλητο κασιγνήτῳ Θανάτοιο. Ubi Somno comparatus erat fratri mortis.

* Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. Qu
turpius eſt tantam diei partem ſomno perd
PH. verum, ſed βουληφόρῳ. Ego non ſum dux e
citus. NE. Si quid aliud tibi carius eſt quam
tibi, ne quid te moveat Homeri ſententia. F
ærarius ob vile lucellum ſurgit ante lucem, &
amor ſapientiæ non poteſt expergefacere, ut ſal
ſolem ad lucrum inæſtimabile evocantem au
mus? Medici non fere dant pharmacum niſi dil
lo; illi norunt horas aureas, ut ſubveniant corp
nos eas non novimus, ut locupletemus ac ſane
animum? Quod ſi hæc leve pondus habent apud
audi quid apud Salomonem loquatur illa cœle
ſapientia: Qui mane, inquit, vigilaverint ad
invenient me. Iam in myſticis Pſalmis, quanta
tutini temporis commendatio? Mane Propheta
tollit Domini Miſericordiam, mane exauditur
ejus, mane illius deprecatio prævenit Dominum
apud Lucam Euangeliſtam, populus, ſanitatem
doctrinam expetens à Domino, mane ad illum c
fluit. Quid ſuſpiras, Philypne? PH. Vix lacry
teneo, cum ſubit quantam vitæ jacturam fecer
NE. Supervacaneum eſt ob ea diſcruciari quæ n
revocari, ſed tamen poſterioribus curis ſarciri p
ſunt. Huc igitur incumbe potius, quam ut præte
torum inani deploratione futuri quoque temp
jacturam facias. PH. Bene mones; ſed me jam
juris fecit diutina conſuetudo. NE. Phy! Cla
clavo pellitur, conſuetudo conſuetudine vinci
PH. At durum eſt, ea relinquere, quibus diu aſſ
veris. NE. Initio quidem; ſed eam moleſtiam
verſa conſuetudo primum lenit, mox vertit in ſu
mam voluptatem, ut te brevis moleſtiæ non op
teat pœnitere. PH. Vereor, ut ſuccedat. NE.
ſeptuagenarius eſſes, non retraherem te à ſolit
nunc vix decimum ſeptimum, opinor, annum egr
ſus es. Quid autem eſt, quod iſta ætas non po
vincere, ſi modo adſit promtus animus? PH. Eq
dem aggrediar, conaborque, ut ex Philypno fi
Philologus. NE. Id ſi feceris, mi Philypne,
ſcio, poſt paucos dies & tibi ſerio gratulaberis,
mihi gratias ages, qui monuerim.

Οὐ χρὴ, &c.] Id eſt, Haud decet in totam conſult
ſtertere noctem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

* Νηφάλιον συμπόσιον.

ALBERTUS, BARTHOLINUS, CAROLUS, DIONYSIUS, ÆMYLIUS, FRANCISCUS, GYRARDUS, HIERONYMUS, JACOBUS, LAURENTIUS.

AL. Vidiſtine unquam hoc horto quidquam amœnius? BA. Vix opinor in inſulis Fortunatis eſſe quidquam jucundius. CA. Plane mihi videor videre paradiſum, cui cuſtodem cultoremque Deus præfecerat Adam. DI. Heic vel Neſtor, vel Priamus poſſet repubeſcere FR. Imo vel mortuus reviviſcere GY. Adderem lubens, ſi quid poſſem, quæ hyperbolæ. HI. Profecto miris modis arrident omnia. IA. Oportet hunc hortum aliqua compotatiuncula dedicare LA. Recte monet noſter Jacobus. AL. Talibus myſteriis jam olim initiatus eſt hic locus. Verum ſcito, nihil heic eſſe unde vobis merendam exhibeam: niſi placet ἄοινος, compotatio, lactucas apponam abſque ſale, aceto, & oleo: vini guttula non eſt, niſi quod gignit hic puteus. Ne panis quidem adeſt, aut poculum; & ea eſt anni pars, quæ magis paſcit oculos, quam ventrem. BA. Sed habes tabulas luſorias, habes ſphæras; uſu dicabimus hortum, ſi minus licet convivio. AL. Quoniam tam belli homunculi convenimus, habeo quiddam quod vel luſum, vel convivium poſſis dicere, mea ſententia multo dignius ad hunc hortum initiandum. CA. Quodnam? AL. Suum quisque ſymbolum conferat; non deerit lautum, nec minus ſuave convivium ÆM. Quid adferemus, qui vacui huc venerimus? AL. Vacui, qui tantum opum circumferatis in pectore? FR. Expectamus quid velis. AL. Proferat in medium quod quiſque per hanc hebdomadam legit elegantiſſimum. GY. Recte mones; nihil vel hujuſmodi conviviis, vel te convivatore, vel hoc loco dignius. Te hujus conſilii ducem ſequemur omnes. AL. Nihil recuſo, ſi vobis ita videtur. Hodie vehementer delectavit animum meum in homine non Chriſtiano tam Chriſtiana

* Νηφάλιον συμπόσιον.] Id eſt, Sobrium ſive abſtemium convivium.

ſtiana ſententia. Phocion enim, quo vix alius apu Athenienſes fuit vir ſanctior, publicæque utilit tis ſtudioſior, cum, per invidiam damnatus, eſſ * bibiturus cicutam, rogatus ab amicis, quid velle etiamnum mandari filiis ſuis, Ne hujus, inquit, in juriæ velint unquam meminiſſe. Ba. Tam inſigni patientiæ exemplum vix hodie reperias inter Do minicanos & Franciſcanos. Itaque ſimile referam quando par non poſſum. Ariſtides Phocioni ſimil limus erat, moribus incorruptiſſimis, adeo ut vul gus illi Juſti tribueret cognomen. Ob hujus cogno minis invidiam, vir optime de Republica meri tus, * oſtraciſmo populi juſſus eſt vertere ſolum Poſteaquam intellexerat, populum non alia re of fenſum, quam Juſti cognomento, cum alioqui rem ſemper expertus eſſet ſibi ſalutarem, paruit æquo animo. In exilio rogatus ab amicis, quid precaretur ingratiſſimæ civitati, Nihil aliud, inquit, niſi tantam rerum proſperitatem, ut illis nunquam in mentem veniat Ariſtides. Ca. Mirum ſi Chriſtianos non pudet ſui, ad quamvis levem injuriam excandeſcentes, ac vindictam per fas nefasque molientes. Tota Socratis vita nihil aliud mihi videtur, quam temperantiæ, ac tolerantiæ exemplum. Sed ne plane ſim * aſymbolos, unum referam, quod mihi præ cæteris arriſit. Eunti publica via improbus quispiam colaphum impegit. Cum id tacitus ferret Socrates, amici quidam hortati ſunt ad ultionem. At ille, Quid percuſſori faciam? inquit. Voca, inquiunt, in jus. Ridiculum, inquit: ſi me aſinus calcibus percuſſiſſet, num vobis auctoribus aſinum in jus traham? ſignificans, improbum ſcurram nihilo potiorem aſino; & infimi animi eſſe, non poſſe ferre contumeliam ab homine vecordi, quam ferret ab animali bruto. Di. Pauciora ſunt in Romanis Annalibus exempla moderationis, nec ea perinde inſignia,

Bibiturus cicutam.] Cicuta, publica Athenienſium pœna.

Oſtraciſmus.] Suffragiorum quoddam genus, quod per calculos ac fabas ferebatur, in hoc repertum, ut per id cives, qui vel opibus immodicis, vel nobilitate, vel gloria, vel alia quavis inſigni virtute multitudinis invidiam in ſe provocaſſent, in exilium decenne relegarentur.

Aſymbolos] Α'σύμβολος, qui nihil confert.

ſignia, neque enim opinor, magnam habere laudem tolerantiæ, ſi quis parcat devictis, & debellet ſuperbos. Non arbitror tamen indignum memoratu, quod Cato ſenior, cum Lentulus quidam in os illi ſputum & oris purulentiam injeciſſet, nihil aliud reſponderit, quam, Poſt hac habeo quod illis reſpondeam, qui negant, tibi eſſe os. Os autem Latinis habere negantur, quos nihil pudet. Itaque jocus eſt ex ambiguo. ÆM. Aliis arrident alia: mihi inter Diogenis dicta, præclara quidem omnia, nihil magis adblanditur, quam quod roganti cuidam, quo pacto maxime poſſet ulciſci inimicum, Si te ipſum, inquit, quam maxime probum & honeſtum virum præſtiteris. Demiror quis Deus illis tales cogitationes miſerit in mentem. Videtur autem & Ariſtotelis dictum valde conſentaneum Paulino dogmati; qui rogatus à quodam, quid fructus ſua illi philoſophia attuliſſet, Ut mea, inquit, ſponte ea faciam, quæ plerique legum metu coacti faciunt. Docet enim Paulus, eos quos afflavit Chriſtiana caritas, non eſſe legi obnoxios, eo quod plus præſtant ſuapte ſponte, quam lex metu pœnæ poſſit extorquere. FR. Chriſtus Judæis obmurmurantibus, quod cum publicanis & peccatoribus haberet etiam menſæ familiaritatem, reſpondit, non eſſe opus medico iis qui recte valerent, ſed qui minus proſpera eſſent valetudine. Non abhorret hinc quod apud Plutarchum dixit Phocion; qui cum reprehenderetur, quod homini illaudato improboque patrocinatus eſſet in judicio, non minus feſtiviter quam clementer, Quidni, inquit, quando nemo probus indiget tali patrocinio? GY. Et iſtud Chriſtianæ bonitatis exemplum eſt, ad exemplum æterni patris, & probis, & improbis, quantum licet, benefacere; qui ſolem ſuum oriri jubet, non ſolum piis, ſed etiam impiis. Verum admirabilius forſitan erit in rege moderationis exemplum. Cum Demochares, Demoſthenis nepos, Athenienſium nomine legatione fungeretur apud Philippum Macedonum regem, & impetratis quæ volebat à rege dimitteretur, humaniter interrogante, ſi quid præterea vellet; Ut te ipſum ſuſpendas, inquit Demochares. Vox impotens odium arguebat: & rex erat, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

bene meritus in quem jaciebatur convicium: nec tamen incanduit; tantum ad collegas converſus, Vos, inquit, hæc renuntiate populo Athenienſi, quo re cognita judicet, utrum noſtrum exiſtimet præſtantiorem, me qui hæc patienter audierim, an iſtum qui hæc dixit. Ubi nunc ſunt orbis monarchæ, qui ſe diis pares putant, & ob verbum inter pocula dictum atrocia bella concitant? HI. Magnos impetus habet gloriæ ſitis, multoſque tranſverſos agit hic affectus. Ex eorum numero quidem Socratem interrogabat, qua via poſſet ſibi compendio honeſtiſſimam comparare famam: Si talem, inquit, præſtiteris te ipſum, qualis haberi vis. IA. Profecto non video quid dici poſſit vel brevius, vel abſolutius. Fama non eſt affectanda, ſed ea virutem ultro comitatur, quemadmodum improbitatem infamia. Vos admiramini viros; mihi puella Lacæna placuit, quæ cum auctione venderetur, licitator quidam adiit illam; Quid? inquiens; num proba futura es, ſi te mercatus fuero? Etiam, inquit illa, ſi tu non fueris mercatus indicans, ſeſe non in cujuſquam gratiam probitatem ſervare, ſed ſuopte ingenio virtutem ipſius gratia ſectari, quod virtus ipſa ſui pretium eſt. LA. Maſculam ſane vocem edidit puella. Cæterum inſigne mihi videtur exemplum adverſus fortunam quamlibet blandientem conſtantiæ, quod cum Philippo Macedonum regi tres eximiæ felicitates eodem die nuntiarentur, quod in Olympiis viciſſet, quod dux exercitus Parmenion prœlio ſuperaſſet Dardanos, quod uxor Olympias ipſi filium eſſet enixa, ſublatis in cœlum manibus precatus eſt, ut Deus tantam proſperitatem pateretur levi quopiam infortunio expiari. AL. Hodie nulla eſt tanta proſperitas, cujus invidiam metuat quiſquam; ſed perinde jactant, ſi quid ſucceſſerit, quaſi vel mortua vel ſurda eſſet Nemeſis. Hæc merenda ſi vobis placet, hic hortulus eam vobis quoties volueritis exhibebit, quem hoc colloquio non minus jucundo quam frugifero dicaſtis. BA. Profecto nec Apitius potuiſſet diſcum ſuaviorem apponere. Quare nos exſpectabis frequenter, modo boni conſulas, quod nunc attulimus, non quæ digna erant tuis auribus, ſed quæ

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

non præmeditatis venerunt in mentem. Meditatâ lautiora proferemus. AL. Hoc eritis gratiores.

* *Ars Notoria.*

DESIDERIVS, ERASMIVS.

DE. QVomodo ſuccedunt tua ſtudia, Eraſmi? ER. Muſis, ut apparet, parum faventibus: ſed felicius ſuccederent, ſi quiddam abs te queam impetrare. DE. Nihil non impetrabis, modo ſit in rem tuam. dic tantum quid rei ſit. ER. Non dubito, quin nihil ſit artium reconditarum quod te fugiat. DE. Utinam vera prædices! ER. Audio, artem eſſe quandam notoriam, quæ hoc præſtet, ut homo minimo negotio perdiſcat omnes diſciplinas liberales. DE. Quid audio? Vidiſti codicem? ER. Vidi, ſed vidi tantum, quod non eſſet doctoris copia. DE. Quid continebat liber? ER. Varias animantium formas, draconum, leonum, leopardorum, varioſque circulos, & in his deſcriptas voces, partim Græcas, partim Latinas, partim Hebraicas, aliaſque Barbaricarum linguarum. DE. Intra quot dies pollicebatur titulus diſciplinarum cognitionem? Intra quatuordecim. DE. Magnifica ſane pollicitatio: ſed noſtine quemquam per iſtam artem notoriam evaſiſſe doctum? ER. Nequaquam. DE. Neque quiſquam alius vidit unquam aut viſurus eſt, niſi poſteaquam viderimus, aliquem per alcumiſticam evaſiſſe divitem. ER. Equidem optarim, artem eſſe veram. DE. Fortaſſe quod pigeat literas tantis ſudoribus emere. ER. Scilicet. DE. Atqui ſic viſum eſt ſuperis. Opes iſtas vulgares, aurum, gemmas, argentum, palatia, regnum, nonnunquam largiuntur ignavis & immerentibus: ſed quæ veræ ſunt opes, ac propriæ noſtræ ſunt, voluerunt parari laboribus. Nec oportet nobis videri moleſtum laborem, quo res tanta paratur, cum cernamus, plurimos homines, per horrenda diſcrimina, per non æſtimandos ſudores eluctari ad res & temporarias, & plane viles, ſi ad eruditionem conferantur: nec tamen ſemper aſſequuntur quod ambiunt. Et habent ſtudiorum labores multum admixtum mellis, ſi paullulum in ea proceſſeris. Jam ita-

* *Ars notoria.*] Qua rem aliquam cognoſcimus, &c., opinor, vocat artem memorativam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

in te bona ex parte ſitum eſt, ut magnam tædiorum partem amputes. ER. Quonam pacto? DE. Primum, ut animum inducas amare ſtudia. Deinde ut ea mireris. ER. Quibus rationibus hoc fiet? DE. Contemplare quam multos ditarint, quam multos ad ſummam dignitatem auctoritatemque provexerint litteræ: ſimulque tecum conſidera quantum interſit inter hominem & pecudem. ER. Probe mones. DE. Deinde cicures ingenium tuum oportet, ut poſſit ſecum conſiſtere, atque his delectari, quæ utilitatem adferunt potius quam voluptatem. Nam quæ per ſe ſunt honeſta, etiamſi initio nonnihil habent moleſtiæ; tamen aſſuetudine dulceſcunt: ita fiet, ut & minus fatiges præceptorem, & ipſe facilius percipias, juxta dictum Iſocraticum, aureis litteris in frontiſpicio codicis tui pingendum, * Ἐὰν ἦς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής. ER. Satis adeſt celeritatis in percipiendo, ſed mox effluit quod perceptum eſt. DE. Itaque pertuſum mihi narras dolium. ER. Haud multum aberras à ſcopo. Sed quid remedii? DE. Obturanda eſt rima, ne perfluat. ER. Quibus rebus? DE. Non muſco, neque gypſo, ſed diligentia. Qui voces ediſcit non intellecta ſententia, mox obliviſcitur: nam verba, ut inquit Homerus, * πτερόεντα ſunt, facileque avolant, niſi ſententiarum pondere librentur. Prima igitur cura ſit, ut rem penitus intelligas, dein ſubinde tecum verſes ac repetas: & in hoc cicurandus eſt, ut dictum eſt, animus, ut quoties opus eſt, cogitationi poſſit inſiſtere. Nam ſi cui mens eſt adeo ſilveſtris, ut in hoc cicurari non poſſit, haudquaquam eſt idonea litteris. ER. Iſtuc quam ſit difficile, plus ſatis intelligo. DE. Quiſquis enim habet animum adeo volubilem, ut nulli cogitationi poſſit immorari, nec diu poteſt audire loquentem, nec infigere memoriæ quod didicit. Plumbo poteſt aliquid imprimi, quod maneat in loco: aquæ aut argento vivo, quoniam aſſidue fluitat, nihil poteſt imprimi. Quod ſi poſſis in hoc ingenium tuum man-

Ἐάν.] Id eſt, Si fueris diſcendi cupidus, multa addiſces.

Πτερόεντα.] Id eſt, alata. Huc alludit noſter poëta: Et volat emiſſum ſemel irrevocabile verbum.

manſuefacere, cum aſſidue verſeris inter eruditos, quorum confabulationes quotidie tam multa proferunt digna cognitu, minimo labore diſces quam plurima. ER. Profecto ſic eſt. DE. Nam præter ſermones conviviorum, præter quotidiana colloquia, ſtatim à prandio audis octo lepidiſſima dicta, ex probatiſſimis auctoribus ſelecta, totidem à cœna. Jam mihi ſupputa quantam hæc ſummam conficiant in ſingulos menſes & annos. ER. Magnificam, ſi poſſim meminiſſe. DE. Adhæc cum nihil audies niſi bene Latine loquentes, quid obſtat, quo minus intra paucos menſes ediſcas Latine, cum illiterati pueri Gallicam aut Hiſpanicam linguam diſcant exiguo temporis ſpatio? ER. Sequar tuum conſilium experiarque, num poſſit hoc ingenium Muſarum jugo manſueſcere. DE. Ego aliam artem notoriam non novi, quam curam, amorem, & aſſiduitatem.

Concio, ſive Merdardus.

HILARIUS, LEVINUS.

HI. DEum Immortalem, cujuſmodi portenta gignit alitque terra! Uſque adeo nihil pudere viros Seraphicos? Exiſtimant, opinor, ſeſe apud fungos, non apud homines loqui. LE. Quid ſecum murmurat Hilarius? Componit, opinor, verſiculos. HI. Quam libens illi blateroni os impurum obturaſſem oleto! LE. Compellabo hominem. Quid agis, Hilari, parum hilaris? HI. Optime temet offers, Levine, in quem hanc pectoris ægritudinem evomam. LE. In pelvim evomas malim, quam in me. Sed quid eſt mali? & unde nobis prodis? HI. E concione ſacra. LE. Quid homini poëtæ cum ſacris concionibus? HI. A ſacris non abhorreo: ſed in hanc incidi ita ſacram, ut Virgilius auri famem appellavit ſacram. At tales rabulæ ſunt in cauſſa, ut rarius audiam eccleſiaſtes. LE. Ubi habita eſt concio? HI. In ſummo templo. LE. A prandio? id temporis fere dormitant homines. HI. Utinam illi locutaleio dormiſſent omnes, vix digno qui concionetur apud anſeres. LE. Obſtreperum eſt animal anſer: Ferunt tamen, patriarcham Franciſcum aliquando concionatum apud ſorores

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

aviculas, à quibus magno ſilentio ſit auditus. Sed age, etiamne ſabbato fit concio? HI. Fit in honorem divæ Virginis matris. Nam die Dominico Chriſtus prædicatur. Decet autem ut priores teneat mater. LE. Quod erat thema? HI. Enarrabat canticum Virginis. LE. Argumentum vulgatiſſimum. HI. Nimirum aptiſſimum eccleſiaſtæ. Nam ſuſpicor illum hoc unum thema didiciſſe; quemadmodum aiunt, inveniri ſacerdotes, qui nullam * liturgiam callent; niſi pro defunctis unicam. LE. Dicatur igitur ille, Concionator de Magnificat; aut, ſi mavis, Magnificatitius. Sed cujuſmodi tandem avis erat, aut quibus ornata plumis? HI. Vulturi non diſſimilis. LE. Qua tandem ex corte? HI. Franciſcana. LE. Quid audio? ex tam ſancto ſodalitio? fortaſſis ex illorum degenere genere, qui dicuntur Gaudentes, colore fuſco, calceis integris, cingulo candente: nec horrent, contremiſco referens, nudis digitis contrectare pecuniam. HI. Imo è grege ſelectiſſimo iſtorum, qui gaudent Obſervantes nominari, colore cinericeo, cingulis canabeis, calceis feneſtratis, quique citius occiderent hominem, quam nuda cute pecuniam attingerent. LE. Nil mirum eſt, in roſariis naſci * cynorrhodum. Sed quis talem hiſtrionem induxit in hoc proſcenium? HI. Iſtuc magis etiam diceres, ſi vidiſſes perſonam tragicam. Corpore erat vaſto, buccis rubentibus, ventre prominente, lateribus gladiatoriis: dixiſſes, athletam eſſe: & quantum ego divinare queo, biberat in prandio plus quam unum vini ſextarium. LE. Unde tanta vini copia non tractanti pecuniam? HI. Ex aula regis Ferdinandi ſingulo quoque die dabantur illi ſextarii quatuor. LE. O male collocatam benignitatem! Fortaſſis erat doctus. HI. Præter effrontem improbitatem, & linguam effrænem nihil habebat. LE. Quæ res igitur ſic impoſuit ſui Ferdinando; ut * bovem adduceret ad ceroma? HI. Ut nume-

Liturgiam] Sic miſſæ ſacrum vocat. Eſt autem liturgia proprie non ſacrificium, ſed quodvis officium.

Cynorrhodum.] Roſa canina fœtide olens.

Bovem adduceret.] Hoc eſt, ad id ad quod inutilis eſt. Ceroma unguentum dicitur, quo olim ungebantur centauri. Bos autem ad certamina inutilis eſt.

numero dicam, pietas & regia bonitas. Commendatus erat, ille demittebat caput in dextrum humerum. LE. Sic Chriſtus pendet in cruce. Sed erat concio frequens? HI. Quî potuit eſſe infrequens Auguſtæ, in templo celeberrimo, & in tot monarcharum conventu, quos Carolus Cæſar ex univerſa Germania, ex Italia, ex Hiſpaniis, ex Anglia eò contraxerat? Quin & eruditi complures aderant in ipſa concione, præſertim ex aula regum. LE. Demiror ſi porcus ille quidquam adferre potuit dignum tali auditorio. HI. At multa ſe digna protulit. LE. Quæ tandem? obſecro. Sed prius te quæſo ut mihi nomen hominis edas. HI. Non expedit. LE. Quam ob rem, Hilari? HI. Non libet talibus gratum facere. LE. Au! gratificatur qui traducit? HI. Illis pro ſummo beneficio eſt, quocunque modo innoteſcere. LE. Saltem mihi nomen edito tacituro. HI. Merdardum vocant. LE. Merdardum illum probe novi. Nimirum is ipſe eſt, qui nuper in convivio Eraſmum noſtrum appellavit diabolum. HI. Rem tenes. Sed quod in convivio dixit, tametſi non omnino dixit impune, qui civiliores erant, imputabant temulentiæ, & vino cenſebant inſcribendum. LE. Sed quid excuſationis attulit objurgatus? HI. Negavit, ſe dixiſſe ex animo. LE. Quî potuit ex animo, cui nihil erat mentis aut animi? HI. Sed mihi ac doctis omnibus viſum eſt intolerabile, quod publicitus, quod eo in loco, quod apud tales auditores, denique quod in tam celebri monarcharum conventu, Merdardus ſuas merdoſas purulentias effuderit. LE. Aveo ſcire quid dixerit. HI. Multa ſtolidiſſime debacchatus eſt in Eraſmum noſtrum; quorum hæc erat ſumma. His, inquit, temporibus exſtitit quidam novus doctor Eraſmus; lapſa eſt lingua, aſinus volebam dicere: ſimulque populo interpretatus eſt, quid Germanice ſonaret aſinus. LE. Rem mire facetam narras. HI. Itane facetam? imo fatuam potius. LE. An non tibi facetum videtur, talem aſinum quemquam omnino vocare aſinum, nedum Eraſmum? Unum illud ſcio, ſi Eraſmus ipſe præſens fuiſſet, non potuiſſet à riſu temperare. HI. Profecto non minus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

refert aſinum animi ſtupore, quam colore veſtis. LE. Neque arbitror, in tota Arcadia eſſe ullum aſinum uſque adeo aſinum, quin hic dignior ſit, qui fœno paſcatur, quam ille. HI. Prorſus inverſus eſt Apulejus: ille ſub aſinina ſpecie tegebat hominem; hic ſub hominis ſpecie tegit aſinum. LE. At tales aſinos hodie * mulſo & placentis ſaginamus; ut mirum non ſit, ſi mordeant quemlibet, & calcibus feriant. HI. Is, inquit, doctor aſinus audet corrigere Magnificat, cum id canticum ſit à Spiritu ſancto proditum per os ſacratiſſimæ Virginis. LE. Agnoſco * παροιμίαν ἀδελφικήν. HI. Atqui id verbis exaggerabat, quaſi ſumma eſſet admiſſa blaſphemia. LE. Mihi nunc cor metú palpitat. Quid erat criminis? HI. Ajebat, Eraſmum pro eo quod eccleſia canit, Quia reſpexit Dominus humilitatem ancillæ ſuæ, vertiſſe, Quia reſpexit vilitatem ancillæ ſuæ. eaque vox odioſius ſonat Germanice quam Latine. LE. Quis autem non fateatur eſſe blaſphemiam execrabilem, ſi quis ſacratiſſimam Chriſti matrem, etiam angelica dignitate celſiorem, appellet vilem ancillam? HI. Age; quid ſi quis appellet Apoſtolos ſervos inutiles? LE. Pararem blaſphemo faſciculos. HI. Quid ſi quis eximium illum Paulum appellet indignum Apoſtoli nomine? LE. Clamarem, ad ignem. HI. Atqui ſic Apoſtolos ſuos loqui docuit ille doctor unus irrefutabilis Chriſtus: Cum omnia feceritis, quæ præcepta ſunt vobis, dicite, Servi inutiles ſumus. Et hujus præcepti non immemor Paulus de ſe prædicat, Minimus ſum omnium Apoſtolorum, atque adeo indignus Apoſtoli titulo. LE. Verum ubi de ſe talia prædicant homines pii, * modeſtia virtus eſt, qua nulla Deo gratior: ſi quis alius idem prædicet de illis, præſertim in divorum conſortium relatis, gravis ſit blaſphemia. HI. Pulchre nodum ſecuiſti. Proinde ſi Eraſmus adorandam illam Virginem dixiſſet vilem ancillam

Do-

Mulſo & placentis.] Qui delicatis paſcuntur, ut plurimum petulantiores ſunt & ferociunt.

Παροιμίαν ἀδελφικήν.] Id eſt, Proverbium fraterculorum.

Modeſtia virtus.] Modeſtia virtus eſt, qua quis nec arroganter nec ſuperbe de ſe ſentit, ſed modice.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Domini, nemo non fateretur eſſe dictum impie. Cæterum quoniam ipſa ad iſtum modum de ſe loquitur, & in illius cedit gloriam, & nobis ſalutare modeſtiæ exemplum exhibetur: ut, quoniam, quidquid ſumus, munificentia Dei ſumus, quo quiſque major eſt, hoc ſe gerat ſubmiſſius. LE. Hactenus quidem inter nos convenit. Verum iſti cum corrigere dicunt, ſentiunt corrumpere, ſive falſare. Illud itaque videndum, an vilitatis verbum Græcæ voci, quam Lucas poſuit, reſpondeat. HI. Iſtam ipſam ob cauſſam à concione mox ad codicem cucurrimus. LE. Exſpecto venatum. HI. Verba quæ Lucas afflatu ſpiritus ſanctiſſimis digitis ſuis exaravit, ſic habent; ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. Ea ſic reddidit noſter Eraſmus: *Quia reſpexit ad humilitatem ancillæ ſuæ.* Tantum addit præpoſitionem, quam Lucas non omiſit: nec eam reſpuit Romani ſermonis elegantia, nec ad ſenſum eſt otioſa. Sic enim loquitur Terentius in Phormione: *Reſpice ad me.* In Annotationibus tamen admonet, Terentium potius dixiſſe, adſpice ad me: quam Reſpice ad me. LE. Intereſt igitur aliquid inter reſpicere & adſpicere? HI. Non ita multum, ſed tamen non nihil. Reſpicit, qui flexo collo adſpicit quæ à tergo ſunt: Adſpicit, qui ſimpliciter intuetur: velut apud Terentium Phædria adſpicit Thaïdem domo prodeuntem: *Totus*, inquiens Parmeno, *tremo horreoque, poſtquam adſpexi hanc.* At hujus frater Chærea ſic loquitur; *Cum huc reſpicio ad virginem.* Nam ad ſenem ſeſe flexerat; eo abſoluto reflexit corpus ad virginem. Interdum tamen uſurpant Reſpicere, pro eo quod eſt rationem ſive curam habere, ſive rei cujuſpiam imminentis, ſive præſentis. Ita Satyricus:

Reſpicere extremæ juſſit ſpatia ultima vitæ.

Mors enim velut à tergo imminens ſequitur, ad quam reflectimus oculos, quoties eam animo reputamus. Et Terentius; *Reſpice ſenectutem tuam.* Proinde qui alibi intentus non habet curam liberorum, dicitur illos non reſpicere Rurſus qui diſcuſſis aliis curis, cogitationem huc vertit, eleganter reſpicere dicitur. At Deus unico intuitu contuetur univerſa, præſentia, præterita & futura: & ta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

tamen in ſcriptura nobiſcum humano more loquitur. Averſari dicitur eos, quos reprobat; reſpicere, quos aliquandiu veluti neglectos dignatur ſuo favore. Verum hoc magis expreſſiſſet Lucas, ſi dixiſſet, ἀπέβλεψεν. nunc legimus, ἐπέβλεψεν. Sed utrum legas, minimum refert ad ſenſum. LE. At videtur otioſa præpoſitio repetita. HI. Certe ſic & Latini loquuntur. Acceſſit ad me. Appulit animum ad ſcribendum. Heic mihi præpoſitio non videtur otioſa. Nam reſpicere poteſt, qui in tergum flectit oculos caſu quopiam, in nullam rem certam intendens intuitum: at cum audis, Reſpexit ad me, exprimitur peculiaris favor volentis huic aut illi ſuccurrere. Item adſpicimus interdum caſu obvia, quorum nobis nulla cura eſt, imo quæ videre nolimus. At quiſquis ad aliquem adſpicit, peculiariter attentus eſt ad id quod intuetur. Ad hæc, multa ſimul adſpicimus, ſed non ad multa. Spiritus itaque ſanctus, volens nobis exprimere ſingularem erga ſanctiſſimam virgunculam favorem, ſic per illius os loquutus eſt: Quia reſpexit ad humilitatem ancillæ ſuæ. Avertit oculos ab elatis, ſuoque judicio magnis; & obtutum ſuum flexit ad eam, quæ in oculis ſuis erat infima. Nec enim dubium eſt, quin multi fuerint docti, potentes, divites, nobiles, qui ſperabant, Meſſiam ex ipſorum ſtirpe proditurum: ſed illos aſpernatus Deus, clementiſſimi favoris oculos flexit ad virginem, fama obſcuram, opibus tenuem, fabro nuptam, ne ſobole quidem ulla divitem. LE. Nondum audio quidquam de vilitate. HI. Ea vox ſycophantæ fuit, non Eraſmi. LE. At in Annotatione forſitan meminit vilitatis. HI. Nequaquam. In vocem ταπείνωσιν tantum hoc modeſtiſſime notat. Ut intelligas, inquit, parvitatem, non animi virtutem: ſitque ſenſus; Etſi ſim infirma ancilla, tamen non eſt averſatus me Dominus. LE. Hæc ſi vera ſunt ac pietatis plena, quid eſt quod obrudant onagri? HI. Latinæ vocis ignorantia parit hos tumultus. Humilitas apud veteres emendatius loquentes non declarat virtutem animi, quæ pugnat cum arrogantia, diciturque modeſtia, ſed conditionis abjectiorem ſortem: quo ſenſu ignobiles, tenues, idiotas, & contemtos, humi-

miles dicimus, quaſi humi repentes. Quemad-
dum igitur magnatibus loquentes dicimus, Ro-
ut tua celſitudo nobis hac in re faveat: ita qui de
loquentes ſua volunt elevare, dicere ſolent,
æſo ut humilitatem noſtram tua humanitate
bleves. Nam pronominum primogeniorum em-
aſis interdum habet neſcio quid arrogans. Quod
nus eſt illud, Ego dico, ego perficiam. Bifariam
que puella modeſtiſſima ſimul & ſuam ſortem
tenuavit, & numinis in ſe munificentiam extu-
, non contenta ſe ipſam ancillam dicere, ſed ad-
dit, humilem ancillam, & infimæ ſortis. Quem-
modum, juxta proverbium, ſervus præ ſervo eſt;
& inter ancillas alia eſt alia præſtantior, nimi-
m pro dignitate functionis. Honeſtior enim com-
x quam lotrix. LE. At miror, Merdardum
on agnoviſſe ſermonis formam, cum ipſe frequen-
r audierim Franciſcanos ita loquentes, Mea par-
tas agit tibi gratias pro lauta refectione. HI. Qui-
m non multum aberrarent, ſi dicerent, mea pra-
tas. Cæterum quoniam Græca vox ταπεινοφροσύνη
iddam amplius exprimere videtur, quam Lati-
, modeſtia, Chriſtiani maluerunt humilitatem di-
re quam modeſtiam: hoc eſt, maluerunt ſignifi-
ntius loqui quam elegantius. Modeſtus enim is
citur, qui modice de ſe ſentit, nihil ſibi præter
eritum arrogans. At ταπεινοφροσύνης laus non com-
tit niſi in eum qui minus ſibi arrogat quam ha-
t. LE. At periculum eſt, ne dum modeſtiam
nplectimur, incidamus in vanitatem. HI. Qui ſic?
E. Nam ſi verum dixit Paulus, Non ſum dignus
ocari Apoſtolus; & ſi vere ſe dixit Maria ancillam
umilem, hoc eſt, infimæ ſortis; periclitantur de
endacio, qui utrumque tam magnificis efferunt
udibus. HI. Nihil hic, ô bone, periculi, cum
os laudibus vehimus pios aut pias, prædicamus
illis Dei beneficentiam: cum ipſi ſemet abji-
unt, reſpiciunt vires ac merita ſua, ſi deſit favor
uminis. Nec ſtatim mendacium eſt, ſi quis ſibi non
ndicat quæ habet, ſi loquitur ex animo, fortaſſis
rror dici poteſt, mendacium non dici poteſt. At
unc errorem in nobis amat Deus. LE. At Pau-
s qui ſe negat eſſe dignum Apoſtoli titulo, alibi
magni-

magnifice de ſe prædicat, commemorans ſua faci-
nora: Plus, inquit, omnibus laboravi; & qui vide-
bantur eſſe aliquid, nihil mihi contulerunt: cum
ſanctiſſima Virgo tale nihil dixiſſe legatur. HI. Sed
iſta facinora Paulus appellat ſuas infirmitates, qui-
bus illuſtrata eſt Dei potentia; eamque commemo-
rationem vocat inſipientiam, ad quam ſit adactus
pſeudapoſtolorum improbitate, ob quos fuit illi ne-
ceſſe ſibi vendicare auctoritatem apoſtolicam, non
quod ipſe delectaretur humana gloria, ſed quod
expediret Euangelio, cujus diſpenſatio fuerat il-
credita. In Virgine matre non fuit eadem ratio: non
enim illi commiſſum erat munus prædicandi Euan-
gelii. Tum & ſexum, & virginem, denique Jeſu
matrem decebat ſummus pudor, ſummaque mo-
deſtia. Nunc venio ad hujus erroris fontem. Qui
Latine neſciunt, putant, humilitatem nihil aliud
declarare, quam inſignem modeſtiam; cum inter-
dum referatur ad locum, aut conditionem, non ad
animi virtutem; interdum ſic referatur ad animum
ut vitium ſonet. LE. Etiamne in ſacris litteris?
HI. Maxime. En tibi locum apud Paulum ad Co-
loſſ. cap. 2. Nemo vos ſeducat volens in humilitat-
& religione Angelorum. Nec heic eſt ἐν ταπεινώσει
quæ vox eſt in cantico Virginis, ſed ἐν ταπεινοφροσύνῃ.
Locus habet nonnihil obſcuritatis, fateor: ſed
mihi videtur germanus ſenſus, quem accuratius
docti adferunt. Ne ſitis tam humili, tamque ab-
jecto animo, ut cum ſemel dedicaveritis vos ipſos
Chriſto ſalutis unico auctori, patiamini vobis per-
ſuaderi, ab Angelis ſperandam eſſe ſalutem, quod
quidam ſibi fingunt apparuiſſe. Sitis excelſo animo,
ut, etiamſi vere Angelus quiſpiam è cœlo veniens
prædicet vobis aliud Euangelium quam quod Chri-
ſtus tradidit, ſit vobis execrabilis, velut Ange-
lus impius & Chriſti adverſarius. Multo minus
convenit vos eſſe tam demiſſis animis, ut iſtorum
fictis apparitionibus patiamini vos abduci à Chri-
ſto. Ab uno Chriſto ſperare ſalutem, religio eſt;
ab Angelis aut divis idem exſpectare, ſuperſtitio
eſt. Paulus igitur vult humilis abjectique animi eſſe
non ab illo ſublimi Chriſto ad commentitias Ange-
lorum apparitiones deſciſcere; demiſſi ingenii eſt

quo

quorumlibet ſuaſu circumagi. Vides, heic ταπεινο-φροσύνην in vitium uſurpatum eſſe? LE. Quidni videam? HI. Rurſus in eodem capite: Secundum præcepta & doctrinas hominum, quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientia in ſuperſtitione & humilitate. Heic iterum ταπεινοφροσύνη vitium ſonat, LE. Palam eſt. HI. Atqui 1. Pet. 5. uſurpatur pro virtute quæ contraria eſt ſuperbiæ, τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε. Pro quo nos legimus, humilitatem inſinuate. Rurſum ad Phil. 2. τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, id eſt, *Per animi modeſtiam unuſquiſque alium ſe præſtantiorem exiſtimet.* LE. Docuiſti, ταπεινοφροσύνην uſurpari in utramque partem, cum apud Latinos modeſtia non uſurpetur niſi in laudem. Verum poteſne docere, ταπείνωσιν accipi pro modeſtia? HI. Nihil abſurdi, ſi quis ad iſtum modum uſurpet. Nam & animo tribuere ſubmiſſionem aut demiſſionem pro modeſtia, nihil vetat. Cæterum, an in divinis litteris ita poſitum reperiatur, neſcio. LE. Vide num apud divum Jacobum ita ſit uſurpatum; Glorietur autem frater humilis in exaltatione ſua, dives autem in humilitate ſua. HI. Iſto quidem loco eſt ἐν ταπεινώσει, non ταπεινοφροσύνῃ. Quod ſi contendas, heic humilitatem accipi pro modeſtia, conſequens eſt, ut exaltationem accipiamus pro ſuperbia: ac protinus gemina exiſtet abſurditas. Nam ut modeſtus non eſt, qui de ſua modeſtia gloriatur ac jactitat ſeſe; ita bis arrogans eſt, qui de ſua ſuperbia gloriatur. LE. Quid igitur ſibi vult Apoſtolus? HI. Commendat æqualitatem inter Chriſtianos. Pauper dicitur humilis ob fortunam abjectiorem. dives dicitur ſublimis, utique juxta mundum, ob fortunæ ſplendorem. Hic dives ſe demittit ad ſortem pauperum, & pauper erigitur ad æqualitatem divitum. Uterque habet quod glorietur: alter gaudet, ſuis opibus ſublevari pauperum inopiam: alter glorificat Chriſtum, qui eam mentem inſpirarit divitibus. LE. Sed interim dives ille modeſtiæ laudem habet. HI. Fortaſſe; ſed non ideo protinus ταπείνωσις ſignificat modeſtiam. Sunt enim qui venantes laudem ab hominibus, multa pauperibus erogant. Quin potius

uter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

uterque modeſtus eſt, ſi modo adſit ſincera pieta[s]: dives, dum non gravatur ob Chriſtum æquari pau[-]peri; pauper, dum ob honorem ſibi habitum non in[-]ſoleſcit, ſed Chriſto gratias agens in illo gloriatur. Illud extra controverſiam eſt, ταπείνωσιν in divini[s] libris frequentiſſime uſurpari pro demiſſione, ſiv[e] dejectione, quæ fit per afflictionem, aut conditionis infirmitatem. Ita Paulus Phil. 3. Reformabit corpus humilitatis noſtræ, ταπεινώσεως. Item Pſal. 9. Vide humilitatem de inimicis meis, ταπείνωσιν. Rurſum 118: Hæc me conſolata eſt in humilitate mea, ἐν ταπεινώσει, nimirum in afflictione. Hujus generis loca ſunt complura, quæ longum ſit heic referre. Quemadmodum igitur μεταφορικῶς ταπεινὸς dici poſſet ὁ ταπεινόφρων, qui modeſto ſit animo, miniméque elato: ita nihil prodigii fuerit, ſi quis ταπείνωσιν dicat ταπεινοφροσύνην, nos de ſcripturæ uſu loquimur. Cæterum qui contendunt, in cantico Mariæ ταπείνωσιν ſonare modeſtiam animi, quin eadem opera ſic interpretantur quod legimus Geneſ. 29. Vidit Dominus humilitatem meam, ταπείνωσιν. Lia non jactat ſuam modeſtiam, ſed, quod ob deformitatem minus eſſet cordi marito, humilitatem appellat. Eundem ad modum Deuter. 26: Et reſpexit humilitatem, & laborem, atque anguſtiam. An non heic ταπείνωσιν appellat afflictionem? LE. Unde igitur iſtis in mentem incidit, ut humilitatem in Cantico interpretentur animi modeſtiam? HI. Nihil aliud video cauſæ, niſi quod multi Theologi neglexerint & linguarum peritiam, & Latini ſermonis ſtudium, una cum priſcis Eccleſiæ doctoribus, qui ſine hiſce præſidiis ad plenum intelligi non queant: præterea quod difficillimum ſit revellere, ſi quid penitus inſederit animo. Porro videas, quoſdam tantum ſcholaſticis placitis tribuere, ut malint ad ea detorquere ſcripturam, quam ad ſcripturæ regulam opiniones humanas corrigere. LE. At iſtuc abſurdius eſt, quam quod narrant de * regula Lesbia. HI. Beda monachus, non admodum gravis auctor, quoties ab alienis recedit veſtigiis, ex occaſione dictæ humilitatis meminit de ſuperbia. At Theophylactus ſcri-

Lesbia regula.] Vide proverbium.

…riptor Græcus, qui ſua fere ex probatiſſimis …ræciæ ſcriptoribus hauſit, negat, heic ταπείνωσιν …cipi poſſe pro virtute. LE. Ad iſtud probandum …d opus eſt auctoritate, cum ipſe ſenſus commu… reſpuat eam interpretationem? HI. Recte …ſkiſti. Nam cum modeſtia ſit quodammodo * co…phon ac tutatrix omnium virtutum; immodeſtia …, ſi quis eam de ſe prædicet. Fatemur quidem, … ſanctiſſima Virgine virtutem hanc fuiſſe ſum…am & incomparabilem; (Chriſtum ſemper exci…;) ſed hoc ipſa ob modeſtiam laudabilior eſt, …od eam ipſa non laudat, ſed agnoſcens ſuæ con…ionis humilitatem, myſterii magnitudinem ad…ibit miſericordiæ divinæ. Maria, inquiunt, per …deſtiam meruit fieri mater Dei. Donemus, hoc …qua ex parte verum eſſe: verum quæ tandem …deſtiæ ſpecies eſt, puellam hoc de ſe prædicare? … Quin & ipſe cantici tenor declarat, illam de … indignitate loqui; eoque ſic orditur: Magnifi… anima mea Dominum. At qui dicit, merui fieri …ter Dei per modeſtiam, ſe magnificat, non Do…num. Mox ſubjicitur: Ecce enim ex hoc bea…n me dicent omnes generationes. Ecce, ſignifi… rem ſubitam & inexſpectatam. Non exſpectat …em ſummum honorem, qui ſe nullo honore …num judicat. Nec felicitas dicitur, ſi contin… quod meritis debebatur. Flaccus enim negat, …hoc nomine felicem appellandum, quod à Me…nate in amicorum numerum adoptatus eſſet. … Quam ob rem? LE. Quia judicio fuit aſci…, non gratuito favore. Mecœnas hoc illi tribuit, …od ejus virtutibus deberi judicarat. HI. Eodem …rtinet, quod ſequitur. Quia fecit mihi magna qui …tens eſt, & ſanctum nomen ejus. Non dixit, fe… mihi magna, quia me dignam judicavit, ſed, …ia potens eſt, & facit quæcunque vult, & ex in…nis facit ſuo favore dignos: & ideo ſanctum …men ejus: ſanctum dixit glorioſum. Quantum …em noſtris meritis arrogamus, tantum detrahi…s divini nominis gloriæ. Nam juxta Paulum, …us potentia per noſtram imbecillitatem perfici…. Mox in eo verſu, Depoſuit potentes de ſede, &

* …olophon.] Finis, perfectio.

& exaltavit humiles, non eſt ταπεινόφρονας, ſed
ταπεινοὺς, hoc eſt, contemtos juxta mundum; ut
opponatur potentibus. Hunc verſiculum juxta Pro-
pheticæ eloquutionis morem declarat ſequens,
Eſurientes implevit bonis, & divites dimiſit ina-
nes. Quos modo dixerat humiles, heic appellat
eſurientes, hoc eſt, tenues; quos modo potentes,
heic divites vocat. Proximo verſu fit mentio mi-
ſericordiæ ſeſe per omneis orbis nationes profun-
dentis. In extremo verſu prædicat fidem Dei in
promiſſis, ſicut locutus eſt, &c. Toto cantico
prædicatur gloria, hoc eſt potentia, bonitas, &
veritas Dei: nulla eſt meritorum mentio. LE. Sed
ut potentiam ac divitias comitatur ſuperbia, ita
paupertas docet modeſtiam. HI. Non equidem
inficior, iſtuc interdum accidere; ſed videas ple-
runque pauperes arrogantiſſimos: ſi negas, obji-
ciam Merdardos multos. Verum demus eſſe, quod
non eſt perpetuum; non jam agitur qualis fueri
ſacratiſſima Jeſu mater, ſed qualia de ſe prædicari
in hoc cantico. LE. Demiror iſtorum pervicaciam,
qui toties moniti, frequenter etiam irriſi, non re-
ſipiſcant. HI. Quoties moniti ſunt, declamatio-
nem eſſe ficti thematis tractationem, ad exercen-
dam dictionis facultatem adhiberi ſolitam? & ta-
men iſtis declamatio nihil aliud eſt quam ſacr
concio. Quoties inclamatum eſt illis, cœliben
eſſe quiſquis uxorem non habeat, etiamſi ſexcen
tas alat concubinas? & tamen cœlibatus iſtis nihi
aliud eſt, quam continentia & caſtitas. Idem uſ
venit de humilitate, aliiſque ſimilibus quam pluri
mis. LE. Unde ſtupor tam pertinax? HI. D
Merdardis reſpondeo Non dederunt à puero ope
ram litteris; nec eſt illis præceptorum aut libro
rum copia: & ſi quid iſtiuſmodi facultatis obtigit
malunt abdomini impendere. Sacroſanctam illan
veſtem exiſtimant abunde ſufficere & ad pietatis &
ad eruditionis opinionem. Poſtremo putant, non
nullam eſſe religionis partem, ſi cum ſuo Franciſc
ne Latine quidem loqui ſciant. LE. Profectu
plurimos novi, qui iſta ex parte belle referant in
ſtituti ſui principem, qui caperonem dixit pr
galero, opinor & veſtimentibus pro veſtibus. A

Fra

ranciſcus conſtanter recuſavit presbyteri honorem; quod idem, opinor, fecit Benedictus & Dominicus. Nunc iſti cum ſuis veſtimentis non abhorrent à galero Cardinaliceo. HI. Quid ais? imo ne à corona quidem triplici. & humiles illi pauperis ranciſci filii porrigunt calceos ſuos ſummis orbis monarchis oſculandos. LE. Jam ſi fuiſſet factæ vilitatis mentio, quid erat piaculi? HI. Nihil, ſi vilem intelligas, qui parvo æſtimatur apud homines, aut qui ſibi videtur contemtibilis. Sed quid opus excuſare quod dictum non eſt? LE. Non puduit Merdardum ad iſtum mentiri modum? idque n fano tam celebri, in frequentiſſima monarchaum ſynodo, coram tot eruditis viris, quorum pleique Eraſmicas lucubrationes evolverant? HI. Puduit, ais? Imo ſibi viſus eſt ſcurra rem palmariam ac triumpho dignam facere. Hoc eſt quartum Merdardorum votum, longe tribus illis religioſius, Nihil omnino pudere. LE. Iſtius profecto plerique unt obſervantiſſimi. HI. Nec erat ſimplex mendacium. Primum Mariæ canticum, ut eſt à Luca ſcriptum, manet intactum. Quî vero corrigere dicitur, qui nihil mutat? Deinde vox humilitatis mmutata non eſt; nec ulla uſquam vilitatis mentio. Poſtremo non corrigit canticum, qui bona fide reddit quod ſcripſit Lucas, ſed explicat. LE. Video triplex mendacium effronte ſcurra dignum. HI. Mane: nondum audiſti, quod eſt omnium impudentiſſimum. LE. Etiamne amplius? HI. Vociferabatur, doctorem illum aſinum fuiſſe principem, auctorem & anteſignanum univerſi tumultus, quo nunc concutitur orbis Chriſtianus. LE. Quid ait? HI. Huic imputandum quod tot ſectis diſcinditur Eccleſia, quod ſacerdotes ſpoliantur decimis, quod contemnuntur epiſcopi, quod ſacroſanctæ pontificis majeſtati paſſim oppeditur, quod agricolæ vetus * gigantum exemplum inſtaurarunt. LE. Iſta publicitus? HI. Magnis clamoribus. LE. Atqui longe ſecus exiſtimant, qui Eraſmi li-

 bros

Gigantum.] Gigantes olim Deos cælo exigere conati ſunt; Ruſtici autem ſuos nobiles non aliter ac Deos ſuſpiciunt, quos tamen proximo tumultu in ordinem cogere & de loco dejicere tentarunt.

bros attentius introſpiciunt. Horum plurimi fatentur, ſe ex illius lucubrationibus hauſiſſe veræ pietatis ſemina. Totum hoc incendium per monachorum, per eoſdem huc uſque incanduit, quod non aliter nunc quoque conantur extinguere, quam ſi oleum, quod aiunt, addant camino. HI. Vides, * ὡς κάκιςον θηρίον ἐςὶν ἡ γαςήρ. LE. Rem acu tetigiſti. Illi nimirum expedit, in populo Chriſtiano ſuperſtitionis eſſe quam plurimum, pietatis quam minimum. Sed quid concio? ferebatne Cumanum aſinum, tam inſolenter rudentem è ſuggeſto? HI. Quidam mirabantur quid accidiſſet homini. Qui ſtomachi erant impatientioris, ſurgebant, atque è templo abibant, ſubmurmurantes: Venimus huc audituri laudes divæ Virginis, & hic temulentus nobis evomit meras ſycophantias. In his erant etiam non paucæ mulieres. LE. Atqui ſolet hoc genus mire deditum eſſe iſti ſodalitio. HI. Vera prædicas; ſed cœperunt & fœminæ ſapere. Eruditi, quotquot aderant, plerique ringi, nonnulli etiam ſubſibilare. LE. Non curat aſinus ſibila; oportuit talem rabulam putribus ovis aut ruderibus è ſuggeſto deturbare. HI. Non deerant qui hoc illo dignum exiſtimarent; ſed cohibebat illos loci reverentia. LE. Sed loci religio non debet his opitulari, qui locum ſcelere profanarunt, veluti qui in templis ſeptis occidunt hominem, non æquum eſt ut illic habeant aſylum: itidem qui in ſacris concionibus & loci religione, & populi patientia ſtolide abutitur, huic non oportet eſſe præſidio quod ipſe ſua temeritate profanavit. Laudatus eſt à priſcis ille, qui eum non habuit pro Conſule cui ipſe non eſſet Senator: nec par eſt, ut populus eum habeat pro Eccleſiaſta cui ipſe non eſt concio. HI. Metuunt fulmen epiſcoporum. *Si quis inſtigante diabolo, &c. noſti legem. LE. Sed prius in tales rabulas epiſcopi debebant vibrare fulmen. HI. Metuunt & illi. LE. Quos? HI. Illos ipſos rabulas.

LE.

Ὥς κάκιςον, &c.] Id eſt. Ut peſſima beſtia eſt venter. Et illos qui alioquin omnia ventris gratia faciunt, lingua abſtentes, Græci γλωσσογάςορας appellant.

Si quis inſtigante, &c.] Canon eſt in Decretis, quo excommunicantur, qui in Monachos & ſacerdotes manus injecerint.

LE. Quam ob rem? HI. Ob hoc ipſum, quod rabulæ ſunt. LE. Apoſtoli non metuebant regum & præſidum minas; & iſti metuunt unum mendicum? HI. Sed ob iſtuc ipſum magis formidandi, quod mendici ſunt. quod eripiatur non habent, quo lædant habent. Abi tu ſodes ad veſparum aut crabronum nidum aliquem, & unamquamlibet ex illis digito continge; ea res ſi tibi bene ſucceſſerit, redito ad me, & epiſcopos ignavos appellato qui refugiant unum mendicum irritare. Romanum pontificem nonne potentiſſimi Chriſtianæ ditionis monarchæ reverentur? fortaſſis & metuunt. LE. Nec mirum: eſt enim Chriſti vicarius. HI. At Alexander ſextus, vir nec ſtultus nec indoctus, fertur ita loqui ſolitus, ſe malle è ſummis monarchis aliquot offendere, quam unum quemlibet fraterculum ex ordine mendicantium. LE. Omitte pontifices. Cum iſtius ſceleris rumor ad aures principum, qui tum Auguſtæ erant, dimanaſſet, non eſt ſumptum de homine ſupplicium? HI. Indigne tulerunt omnes, ſed præcipue Rex Ferdinandus, & hujus ſoror Maria, fœminarum hujus ſæculi decus; Bernardus Cardinalis Tridentinus, Balthaſar Epiſcopus Conſtantienſis. Objurgatus eſt graviter Eccleſiaſtes, ſed à nullo acrius quam à Joanne Fabro Epiſcopo Viennenſi. LE. Quid objurgatio? aſinus non ſentit niſi fuſtem. HI. Præſertim ſi in ventrem ingeras. Sed quid illi ſtolido feciſſent Principes, longe gravioribus curis occupati? LE. Certe ſubmoviſſent à concionandi munere, & ſuam illi benignitatem ſubtraxiſſent. HI. At artifex ille pus ſuum in ipſam concilii diſſolutionem diſtulerat, cum jam alioqui foret abeundum. LE. Iſto quidem pacto dicuntur abire cacodæmones, ingenti fœtore relicto. HI. Itaque dimiſſus eſt à rege Berdinando, ſed bene paſtus. Nam objurgatio ne tantillum quidem detraxit hominis obeſitati. LE. Franciſcus dicitur concionatus ſororibus avibus; iſte dignus videtur qui concionetur fratribus aſinis ac ſuibus. Sed quo ſe contulit? HI. Quo niſi ad ſuos gregales? à quibus exceptus eſt ovatione ob rem ſtrenue feliciterque geſtam; & inter pocula, pro, Io triumphe, cantatum eſt, Te Deum laudamus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

LE. Digniſſimus eſt iſte Merdardus, qui funem in collo geſtet potius quam in lumbis. Sed quid imprecemur iſti ſtolido gregi, qui tales fovet pecudes? HI. Vix invenias quod illis impreceris malum gravius quam ipſi accerſunt ſibi. Siquidem his rationibus maxime traducunt ſeſe, & in bonorum omnium conjiciunt odium, efficacius quam quiſquam poſſit hoſtis. Sed non eſt Chriſtianæ mentis, cuiquam imprecari male; illud potius optandum, ut clementiſſimus rerum formator & reformator (qui ex Nabuchodonoſor homine fecit bovem, & rurſus ex bove fecit hominem, quique aſinæ Balaami dedit hominis linguam) omnes Merdardi ſimiles vertat in melius, detque illis & mentem, & linguam viris Euangelicis dignam.

Philodoxus.

*PHILODOXUS, SYMBULUS.

PH. Felix auſpicium interpretor occurſum tuum, Symbule. SY. Utinam ſit aliquid, Philodoxe, in quo tibi queam eſſe felix! PH. Quid auſpicatius, quam ſi quis Deus occurrat hominis? SY. Equidem nihil iſtoc exiſtimarem auſpicatius? etiamſi ſexcentæ volitent * noctuæ. Sed quem mihi narras deum? PH. Te, inquam, Symbule. SY. Mene? PH. Te plane. SY. Ego deos cacantes nunquam feci pili. PH. Si non fallit *proverbium, deum eſſe quiſquis juvat mortalem, tu mihi Deus eſſe potes. SY. De fide proverbii viderint alii; ego certe perquam lubens amico profuero, ſi queam. PH. Non eſt quod metuas, Symbule; haud peto mutuum: ſacra res eſt conſilium; eo tantum me juva. SY. Atqui iſtuc ipſum eſt petere mutuum, quandoquidem hoc officii genus inter amicos ultro citroque commeare debet, quemadmodum & cætera omnia. Sed quid eſt rei, in quo meum deſideras conſilium? PH. Piget obſcuritatis; cuperem eſſe celebris; commonſtra viam. SY. En tibi compendiariam. Imitare Heroſtratum, qui incendit templum Dianæ; aut huic ſimillimum Zoïlum,

Philodoxus,] Amator gloriæ, qui famam venatur. Symbulus conſiliarius.

Noctuæ.] Noctuæ volatus apud Athenienſes felix & bene ominatus fuit.

Proverbium.] Homo homini Deus. Vide Chiliades.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

oïlum, qui laceravit Homerum; aut aliud ali- … uod facinus memorabile deſigna, & * ἀοίδιμος … ris cum Cercopibus ac Neronibus. PH. Famam … x ſcelere parent alii; ego nomen ambio rumoris … oneſti. SY. Talem igitur te præſta, qualis optas … rædicari. PH. At multis egregia virtute prædi- … s non contigit nominis celebritas. SY. Iſtuc an … erum ſit, neſcio: attamen ſi id eveniat, quod … is, ipſa virtus abunde magnum ſui præmium eſt. … A. Vera prædicas, planéque philoſophice. Ve- … umtamen, ut ſunt res humanæ, mihi videtur gloria … ræcipuum quoddam ornamentum eſſe virtutis; … quæ non aliter gaudet agnoſci, quam ſol amat … lucere, vel ob hoc ipſum, ut & proſit quam plu- … rimis, & quam plurimos ad ſui pelliciat æmula- … tionem. Poſtremo non video quam poſſeſſionem … ſpecioſiorem parentes liberis ſuis relinquere poſ- … ſint, quam honeſti nominis immortalem memo- … riam. SY. Ut video, gloriam expetis virtute par- … tam. PH. Scilicet. SY. Proinde tibi propone lit- … teris omnium celebratos, Ariſtidem, Phocionem, Socratem, Epaminondam, Scipionem Africanum, Catones, Seniorem & Uticenſem, M. Brutum, & horum ſimiles, qui belli domique de Republica quam optime mereri ſtuduerunt. Heic eſt enim feraciſſimus gloriæ campus. PH. Verum inter iſtos celebres, Ariſtides oſtraciſmo juſſus eſt ſolum vertere; Phocion, & Socrates, biberunt cicutam; Epaminondas capitis eſt poſtulatus, quemadmodum & Scipio: Cato ſenior quadragies reus cauſſam dixit; Uticenſis ſibi mortem conſcivit, itidem Brutus. Ego gloriam optarem nulla invidia contaminatam. SY. At iſtuc ne Herculi quidem filio conceſſit Jupiter. Nam poſt tot monſtra virtute domita, cum * excetra fuit extremum certamen, idque multo omnium pertinaciſſimum. PH. Ego Herculi ſuos glorioſos labores nunquam invidebo. Eos demum felices duco, quibus obtigit honeſtum no-

Ἀοίδιμος, &c.] Id eſt, celebratus, is proprie qui decantatur paſſim. *Cercopes* autem fratres fuere improbitate & malitia celeberrimi. Lege proverbium; Ne in Melampygum.

Excetra.] Excetra hydra appellata eſt, quod uno capite abſciſſo plura excreſcerent.

nomen nulla invidia contaminatum. SY. Vis, ut video, ſuaviter vivere; eo metuis invidiam. nec id injuria; * κάκιςον γὰρ ἐςι θηρίον. PH. Sic eſt. SY. Ergo * Λάθε βιώσας. PH. At iſtuc eſt mortuum eſſe, non vivere. SY. Intelligo quid affectes. In ſole clariſſimo verſari gaudes abſque umbra. PH. Iſtuc quidem fieri non poteſt. SY. At nihilo magis fieri poteſt, ut gloriam conſequaris nulla contaminatam invidia. Recte facta ultro ſequitur gloria, gloriam comitatur invidia. PH. Atqui poſſe gloriam abſque invidia contingere, docet nos ſenex ille Comicus? ita ut facillime ſine invidia laudem invenias, & amicos pares. SY. Si iſta laude contentus es, quam tulit Pamphilus adoleſcens obſequiis & morum commoditate, poteris eodem è loco petere rationes aſſequendi quod expetis, unde decerpſiſti ſententiam. In omni re memento; Ne quid nimis, ſed tamen mediocriter omnia. Eſto facilis in perferendis aliorum moribus, ad leviora vitia connivens. Ne ſis præfractus, tuæque ſententiæ nimium tenax, ſed aliorum ſtudiis temet accommoda: nulli lædas os, ſed comem te præbeas omnibus. PH. Adoleſcentiæ favent plerique, nec magni negotii ſit tum iſtam parare laudem. Ego magnificum quoddam nominis decus optarim, quod per univerſum orbem reſonet, quodque cum ætate ſemper fiat illuſtrius, atque à funere tandem clarius eluceſcat. SY. Equidem laudo generoſam iſtam indolem tuam, Philodoxe. Cæterum ſi cupis gloriam virtute partam, præcipua virtus eſt, negligere gloriam: & ſumma laus eſt, non ambire laudem; quæ magis ſequitur fugientem. Videndum eſt igitur, ne, quo impenſius iſta ambis, hoc fruſtrere magis. PH. Non ſum Stoicus * ἀπαθής. tangor humanis affectibus. SY. Si te profiteris hominem, nec ea recuſas quæ ſunt humanæ ſortis, cur ea venaris, quæ nec Deo contingunt? Noſti enim Theocriticum illud non minus vere quam ſcite dictum, Jovem nec pluvium, nec

Κάκιςον, &c.] Id eſt, Peſſima enim fera eſt.

Λάθε βιώσας.] Id eſt, Sic vive, ut nemo te ſentiat vixiſſe.

Ἀπαθής.] Id eſt, expers affectuum. Stoici negabant in virum ſapientem nllos affectus cadere.

ec ſerenum placere omnibus. PH. Non eſt fornaſſis ignis abſque fumo; ſunt tamen *ἄκκαπνα. Si non poteſt obtineri, quin aliqua livoris nubecula obſcuretur hominis gloria, arbitror tamen eſſe rationes, quibus fiat, ut quam minimum invidiæ ſit admixtum. SY. Eas igitur tibi vis commonſtrari? PH. Percupio. SY. Modice virtutem exere, & minus gravaberis invidia. PH. At gloria niſi ſit inſignis, non eſt gloria. SY. Ecce tibi certiſſimam viam. Deſigna præclarum aliquod facinus, & morere, & citra invidiam celebraberis cum Codris, *Menœceis, Iphigeniis, Curtiis ac Deciis:

Paſcitur in vivis livor, poſt fata quieſcit.

PH. Equidem, ut ingenue quod res eſt fatear, cupio liberis ac nepotibus meis honeſti nominis hæreditatem relinquere: verum hujus rei fructum vivus apud vivos aliquandiu decerpere cupiam. SY. Age, non te ſuſpendam amplius. Certiſſima ad illuſtre nomen eſt via, bene mereri, cum privatim de ſingulis, tum publicitus de univerſis. Id partim fit officiis, partim benignitate. Benignitas ſic temperanda eſt, ne cogaris ab aliis rapere quod aliis ſuppedites. Nam ex hujuſmodi largitionibus plus odii naſcitur apud probos quam favoris apud improbos. Porro ab improbis laudari, infamia verius eſt quam gloria. Ad hæc benignitatis fons largiendo exhauritur. Porro beneficentia, quæ conſtat officiis, fundum non habet: imo quo largius hinc hauritur, hoc ſcatet uberius. At heic multæ res ſunt, quæ & invidiam mitigant, & famæ celebritatem illuſtrant, quas nemo ſibi præſtare valet, ſed contingunt gratuito favore numinis.

Gratior eſt pulchro veniens è corpore virtus.

At formam corporis ſibi nemo largitur. Adfert ſecum dignitatis plurimum generis claritudo. Adhæc quoque formæ munus eſt. Idem ſentiendum de divitiis, quæ recte factis partæ ab avis atque atavis ad nos devenerunt. Ne hoc quidem quiſquam ſibi

Ἄκκαπνα.] Ligna ſunt quæ dum cremantur, fumum non faciunt. ab α privativa particula, & καπνὸς, quod fumum ſignificat.

Menœceis.] Menæceus nobilis adoleſcens Thebanus, qui pro patriæ ſalute ſe ipſum morti objecit, apud Philoſtratum in imaginibus.

præſtat. Hujus generis ſunt & ingenii dexteritas, ac dicendi gratia, lepos & comitas non aſcita, ſed ingenita. Poſtremo decorum quoddam arcanum atque etiam felicitas; cujus effectum in multis videmus quotidie, cauſam reddere nemo poteſt. At non frequenter conſpicimus, eadem geri, dicive, à diverſis, & magnam inire gratiam qui pejus geſſit, dixitve, cum is qui melius rem egerit, pro gratia referat odium. Hoc priſci quidam ad genios referebant. Dicebant enim, in ea re quemque fortunatum eſſe ad quam natus eſſet; contra parum ſuccedere, quod quis invita Minerva, iratoque genio tentaret. PH. Heic igitur nullus eſt conſilio locus? SY. Vix ullus: attamen qui ſagaces ſunt, deprehendunt in pueris aut adoleſcentibus notas quasdam, quibus conjecturam facere liceat, ad quæ ſtudia, quodve vitæ genus, quaſve actiones ſint idonei. Idem indicat in nobis arcanus quidam animi ſenſus, quo à quibuſdam abhorremus nulla evidente cauſa, ad quædam item miro impetu rapimur. Hinc eſt quod alius feliciter tractat rem militarem, alius dexter eſt in negotiis politicis, alium dicas ad ſtudia natum. Quanquam & in his mira varietas; nimirum tanta, quanta eſt functionum diverſitas. Alium natura genuit Imperio, alium voluit eſſe fortem militem: cui plurimum indulſit, ei conceſſit, ut, juxta Homerum, pariter & bonus ſit lancearius, & egregius dux. Itidem in rebus civilibus, alius valet in conſilio, alius in agendis cauſis excellit, alius obeundis legationibus & gaudet, & feliciter rem gerit. De ſtudiorum varietate quid attinet dicere? Sunt qui ſic rapiantur ad inſtitutum monaſticum, nec ad quodvis, ſed vel ad hoc, vel illud, ut vitam ſibi putent acerbam, niſi, quod optant, aſſequantur. Sunt è diverſo qui mirum in modum abhorrent, ut mori ducant potius, quam fieri monachum. nec id odio faciunt, aut certa ratione, ſed arcano quodam naturæ ſenſu. PH. Iſta quidem in compluribus ita, ut narras, & comperi nonnunquam, & frequenter admiratus ſum. SY. In his igitur bonis, quæ nobis gratuito largitur naturæ benignitas, multo minus orietur invidiæ, ſi faſtus abſit & oſtentatio. Amabilior enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

nim eſt forma, aut nobilitas, aut opulentia, aut facundia, in his qui ſe his bonis præcellere quaſi neſciunt. Comitas autem & modeſtia nihil imminuunt hæc commoda, ſed ut gratiam addunt, ita repellunt invidiam. Hæc autem comitas & morum ſuavitas oportet in omnibus vitæ actionibus ſit perpetua, niſi prorſus repugnat Minerva. Nam fruſtra, ut opinor, tentaret * Xenocrates, quod ſucceſſit Socrati ac Diogeni: fruſtra moliretur Cato Cenſorius, quod Lælium fecit gratioſum. Attamen Demea ille Terentianus ſubito mutatus, ſatis declaravit quantum ad conciliandum benevolentiam habeat momenti ſtudiis & affectibus omnium obſecundare. Verum quoties à recto receditur, jam & à vera gloria ad temporarium hominum favorem degeneratur. Ceterum ea demum gloria perpetua eſt, quæ honeſti radicibus nititur, à judicio rationis profecta. Nam affectus temporarios habent impetus; qui ſimul atque relanguerint, odiſſe cœpimus quod ante vehementer arriſit; ac proinde plauſus vertitur in ſibilum, laus in vituperium. Cæterum ut ingenium prorſus inverti non poteſt, ita poteſt aliqua ex parte corrigi. PH. Exſpecto quid dicas. SY. Qui natura blandior eſt, is cavere poteſt, ne dum apud omnes gratioſus eſſe ſtudet, deflectat ab honeſto, neve dum ſeſe quibuslibet accommodat, Polypum imitatus, ſibi parum conſtet. PH. Tales novi permultos lubricæ fidei & erubeſcendæ vanitatis. SY. Rurſus qui ſeveriore ſunt ingenio, dare operam oportet, ut ſic affectent comitatem, ne quod agunt, videatur ſimulatum, aut ſubinde ad naturam ſuam recurrant; pro laude geminum dedecus ſibi comparaturi, & quod interdum rigidius agant, & quod ſint inconſtantes. Tantam enim vim habet conſtantia, ut qui vitioſam nacti ſunt naturam, tamen ob hoc ipſum levius ferantur, quod nuſquam ſunt ſui diſſimiles. Fucus autem ſimul atque ſuboluit, etiam in benefactis gignit odium: porro quod ſimulatum eſt, perpetuo latere non poteſt; aliquando erumpat oportet: quod ubi factum fuerit,

* *Xenocrates.*] Chalcedonius philodoxus durus ac tetricus, & qui ſe moribus hominum accommodare non poterat, ob id à Platone juſſus Gratiis ſacrificare.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

rit, ſemel evaneſcit omnis ille magnificus glori
fumus, atque etiam in fabulam vertitur. PH. Illu
igitur, ut video, mones, à natura minimum, ab ho
neſto minime recedendum eſſe. SY. Tenes. Adhæc
ſcis, quidquid ſubito inclareſcit, obnoxium eſſ
invidiæ. Inde vox odioſa * νεοπλούτων apud Græ
cos, apud Romanos novorum hominum cogno
men, apud utroſque terræ filiorum, & è cœlo de
lapſorum. Cæterum fama quæ paulatim naſcitur
& augeſcit, quemadmodum minimum habet invi
diæ, ita maxime durabilis eſt; ut indicat hoc ille
poëtarum acutiſſimus Horatius: Creſcit occulto
velut arbor, ævo Fama Marcelli. Proinde, ſi veram
ſi perpetuam, ſi livori quam minimum expoſitan
gloriam expetis, auſculta Socrati, qui dixit, qui
buſdam uſu venire, ut dum nimium properant ini
tio, ſerius perveniant ad finem. PH. Sed hominum
vita brevis eſt. SY. Ergo ad benefacta properan
dum, non ad gloriam, quæ ſua ſponte conſequitur.
Non enim id conſulis, opinor, quibus rationibu
longævus fieri poſſis. Nam iſtuc Parcarum munu
eſt, quæ fila ducunt & amputant, cum ipſis eſt vi
ſum. PH. Utinam iſtuc quoque poſſis! SY. Nun
quam, ô Philodoxe, divi tam fuerunt benigni, u
uni darent omnia. Quod annis detrahunt, nomini
ſplendore penſant. Quibuſdam, ſed pauciſſimis, tam
indulgenter favent, ut vivi, ſibique quodammodo
ſuperſtites, poſteritate ſua fruantur. Sed rari ſun
quos æquus amavit Jupiter. Hoc fortaſſis aliqu
diis geniti potuêre; verum iſta felicitas non cadit in
hanc conſultationem. PH. Sæpe mecum admirar
ſoleo ſeu fortunæ ſeu naturæ invidentiam, quæ ni-
hil omnino commodi largitur mortalibus quod non
aliquo temperet incommodo. SY. Quid igitur ſu-
pereſt, amice, niſi ut homines nati, ſortem huma-
nam æquo feramus animo? Jam & illud haud me-
diocriter conducit ad leniendam invidiam, ſi pe-
nitus cures habere perſpecta nationum, ordinum
& ſingulorum hominum ingenia, nimirum ad eo-
rum exemplum, qui beſtiis cicurandis alendiſque
dan

Νεοπλούτων.] Νεόπλουτος eſt nuper dives factus, qui ſubito divitias nactus nuſquam non oſtentat illas, prius lentes domi vorans.

nt operam. Siquidem horum præcipuum eſt ſtu-
um, animadvertere quibus rebus quodque animal
efferetur vel deliniatur. Non jam loquor tan-
n de diſcrimine quod eſt inter avem & quadru-
dem, inter ſerpentem & piſcem, aut quod eſt
er aquilam & vulturem, inter elephantum & e-
um, inter delphinum & phocam, inter viperam
aſpidem, ſed de innumera varietate, quæ eſt in
gulis animantium generibus. PH. Exſpecto quo
evaſurus. SY. Omnes canes ſub una ſpecie con-
entur: ſed hæc ſpecies quam in innumeras
mas diſtrahitur? ut dicas illos genere diſtingui,
n ſpecie. Jam prorſus in eadem ſpecie quam va-
ſunt canum mores, & ingenia? PH. Immen-
varietas. SY. Quod de canibus dictum eſt, de
gulis animantium generibus dictum puta: ſed
nullo magis elucet diſcrimen, quam in equis.
I. Vera prædicas. Sed quorſum hæc? SY. Quid-
id in animantium generibus, vel in formis, vel
ſingulis animantibus varietatis eſt, hoc omne
ta eſſe in homine. Illic reperies lupos varios, ca-
s inenarrabili varietate, elephantos, camelos, aſi-
s, leones, oves, viperas, ſimios, dracones, aqui-
, vultures, hirundines, hirudines; & quid non?
I. Quid tum? SY. nullum autem eſt animal tam
erum, quin arte tractatum aliquam de ſe præbeat
litatem, aut certe non lædat. PH. Nondum per-
cio quid agas. SY. Eſt nonnihil diſcriminis inter
ſpanum, Italum, Germanum, Gallum & An-
um. PH. Eſt plane. SY. Adhæc, eſt ſingulis in
oquoque genere peculiare quoddam ingenium.
I. Fateor. SY. Hanc varietatem ſi ſagaciter ha-
ieris animadverſam, & ſingulorum moribus te
commodes, perfacile conſequeris, ut aut omnes
beas amicos, aut certe nullos inimicos. PH. Si
lypum me fieri jubes, ubi rectum & honeſtum?
. Eſt in rebus communibus aliquod obſequium,
uod nullo pacto vitiat honeſtum. quod genus;
ud Italos oſculo ſalutant viri viros: in Germania
facias idem, abſurdum videatur, ſed pro oſculo
xtram porrigunt. rurſus in Anglia viri ſalutant
ulieres etiam in templo obvias: idem ſi fiat in
alia, flagitium habeatur. item in Anglia porrigere
po-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

poculum tuum intervenienti in convivio, civilitatis eſt; in Gallia contumeliæ eſt. In his & aliis hujuſmodi, citra recti jacturam licet omnibus obſecundare. PH. At perdifficile ſit omnium gentium mores, ac ſingulorum hominum ingenia noſſe. SY. Verum, ô Philodoxe, ſi gloriam inſignem quæris, eamque virtute partam, neceſſe eſt ut virtutem quoque præſtes non vulgarem. Scis autem, virtutem circa difficilia verſari, quemadmodum ante Peripateticum illum docuit Heſiodus, proinde ſi mel cupis, apes feras oportet. PH. Scio, & memini: ſed mitigandæ invidiæ rationem quærimus. SY. Proin da operam, ut in bello dux eſſe malis quam miles: & in eo bello, quod gerendum cum inviſis hoſtibus potius, quam cum civibus, aut ſociis. In Republica ea potiſſimum munia capeſſe, quæ popularia ſunt & gratioſa. Velut defendere popularius eſt, quam accuſare; honorare, quam punire. Quod ſiqua incidunt, ſicut incidere neceſſe eſt, natura moleſta, tamen ea quoque, ſi vitari non poſſunt, commoditate ſunt lenienda. PH. Quo pacto? SY. Sedes judex aut arbiter; altera pars nonnihil offendenda eſt; ſed ea rem æquitate geras, ut, ſi fieri poſſit, etiam victus gratias agat. PH. Qui ſic? SY. Puta. Intenditur actio furti aut ſacrilegii: muta, ſi potes, actionis formulam, & fac ut ſit actio rei vendicandæ. Heic protinus ita reum ſublevas, ut nihil tamen decedat actori. Porro actionem omnem ſic moderare, ut citra actoris diſpendium reo videaris æquus. Poſtremo damnati pœnam nonnihil mitiga. Abſit interim aut vultus torvitas, aut verborum acerbitas, aut moroſitas; quæ res faciunt, ut quidam pejorem ferant gratiam pro dato beneficio, quam alii pro negato. Interdum monendus eſt amicus: ſed ſi nulla ſpes emendationis, ſilere præſtat. Si res gravior eſt, & ſpes eſt profectus, magni refert qualis ſit admonitio. Nam ſæpenumero ſit, ut qui ſiniſtre aut intempeſtive admonet, & morbum exaſperet, & ex amico reddat inimicum. Hæc dexteritas magis etiam habet locum, ſi agas cum principe. Nam horum affectibus nonnunquam incidit ut ſit reſiſtendum. Quod ſi fit comiter ac dextre, paulo poſt qui obſtitere, plus ferunt gratiæ quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

um qui obſecundarent. Quod enim cupiditati cet, temporarium eſt; quod recta ratione geri-, perpetuo probatur. Longe vero maxima pars idiæ naſcitur ex intemperantia linguæ. Quan- n odii nonnunquam unica vox temere excidens citat nonnullis! Quam multis dictum, aut jo- intempeſtivus fuit exitio! Laudabis igitur, ſed nos; idque parce: ſed vituperabis parcius, ſi ta- n omnino quiſpiam vituperandus eſt: proinde nda loquacitas. Difficillimum enim ſit, ſimul multa & opportune dicere. PH. Aſſentior iſtis nibus. Sed mihi videtur præcipua ad parandam minis celebritatem via, ſcribere libros. SY. Vera dicas, niſi quod obſtat ſcribentium turba. Ac, ta placet ratio, cura ut exacte ſcribas potius, m multa. Cum primis autem argumentum deli- neque protritum, neque cum multis commune: hæc minime invidioſum: in id, quidquid inſigne plurium annorum lectione contractum eſt, feras: tractatione vero tale reddas, ut volupta- h habeat cum utilitate conjunctam. PH. Pruden- tu quidem, Symbule, meoque animo feceris s, ſi unum illud adjeceris, quibus rebus effici ſit, ut maturius etiam contingat gloria. Multos m video, qui vix ſub obitum inclareſcunt, non- los à rogo, quod aiunt, demum innoteſcere. Heic quod conſulam, nihil habeo melius, quam od tibicen ſuaſit tibicini. Fac ut his te ipſum pro-, qui gloria jam vicerunt invidiam in horum icitiam temet inſinua, quorum honorifica de te edicatio facile populare ſtudium tibi conciliabit. At ſi quando exoriatur invidia, quid oſtendis medii? SY. Fac quod ſolent hi qui picem co- unt. Si flamma effulſerit, infundunt aquam; ac n magis efferatur ac ſtridet incendium, ni id fa- s conſtanter ac ſæpius. PH. Quid iſtuc ænigma- eſt? SY. invidiam oborientem beneficiis obrue tius, quam vindicta. Nihil egit Hercules reſectis dræ Lernææ capitibus; igni Græco devicit itiabile monſtrum. PH. Sed quem vocas ignem æcum? SY. Qui ardet etiam in mediis aquis. m adhibet, qui laceſſitus injuria malorum, non ſſat tamen de omnibus bene mereri. PH. Quid

ego

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ego audio? beneficentia igitur nunc aqua eſt, nun
ignis? SY. Quid vetat? quando Chriſtus in alleg
riis nunc ſol eſt, nunc ignis, nunc lapis. Dixi ſed
lo ſi quid melius eris nactus, ſequitor, meumq
repudiato conſilium.

Opulentia Sordida.

JACOBUS, GILBERTUS.

IA. VNde nobis tam exuccus, quaſi cum cicad
interea *rore ſis paſtus? mihi nihil aliu
quam *ſyphar hominis eſſe videris. GI. Apud i
feros umbræ malva & porro ſaturantur: at eg
decem vixi menſes, ubi ne id quidem contig
IA. Ubinam? te quæſo. num abreptus in nave
Galeatam? GI. Nequaquam. ſed Synodii. IA.
urbe tam opulenta, bulimia periclitatus e
GI. Maxime. IA. Quid in cauſa? An deerat p
cunia? GI. Nec pecunia, nec amici. IA. Qu
igitur erat mali? GI. Mihi res erat cum hoſpi
*Antronio. IA. Cum illo opulento? GI. Sed ſo
didiſſimo. IA. Monſtri ſimile narras. GI. M
nime; ſed ſic fiunt divites qui è ſumma emergu
inopia. IA. Quid ita libuit tot menſes apud tale
hoſpitem commorari? GI. Erat quod alligare
& ſic tunc erat animus. IA. Sed dic, obſecro, qu
tandem vivit ille apparatu? GI. Dicam, quand
quidem actorum laborum ſolet eſſe jucunda com
memoratio. IA. Mihi certe futura eſt. GI. Illu
* οὐρανόθεν acceſſit incommodi, cum illic agere
totos tres menſes ſpirabat Boreas, niſi quod illi
neſcio quo pacto nunquam perſeverat ultra die
octavum. IA. Quomodo igitur ſpirabat totos tre
menſes? GI. Sub eum diem velut ex conſtitut
mutabat ſtationem, ſed poſt horas octo migrab
in locum priorem. IA. Ibi tenui corpuſculo op
erat foco luculento. GI. Satis erat ignis, ſi ſup
petiſſet lignorum copia. Verum ne quid heic face
ret impendii noſter Antronius, ex ruſculis inſula
ribus evellebat arborum radices ab aliis neglectas

ic

Rore ſis paſtus.] Vide proverbium, Rore paſcitur.

Syphar.] Serpentis exuvium ita appellatur. mirè leve & ſiccum.

Antronio.] Non homine ſed aſino. Vide Chiliades.

Οὐρανόθεν.] Id eſt, cœlitus.

que fere noctu. Ex his nondum bene ſiccis uebatur ignis non abſque fumo, ſed ſine flamma: n qui calefaceret: ſed qui præſtaret, ne vere dici ſſet ibi nullum eſſe ignem. Unicus autem ignis rabat totum diem, adeo temperatum erat in-ndium. IA. Illic hibernare durum erat. Gi. Imo ulto durius æſtivare. IA. Qui ſic? Gi. Quoniam domus tantum habebat pulicum ac cimicum, ut c interdiu quietum eſſe, nec noctu ſomnum ca-re liceret. IA. Divitias miſeras! Gi. Præſertim hoc pecoris genere. IA. Oportet illic ignavas le fœminas. Gi. Latitant, nec inter viros verſan-r. Ita fit ut illic & fœminæ nihil aliud ſint quam eminæ, & viris deſint ea miniſteria quæ ſolent eo ſexu ſuppeditari. IA. Sed Antronium interim on pigebat tractationis? Gi. Illi in hujuſmodi rdibus educato præter lucrum nihil erat dulce. bivis potius habitabat quam domi, nulla in re non egotiabatur Scis autem eam urbem eſſe præ cæ-ris * Mercurialem. P.ctor ille nobilis deploran-um exiſtimavit, ſi dies abiiſſet ſine linea; Antro-us longe magis deplorabat, ſi dies præteriiſſet pſque lucro. Quod ſi quando eveniſſet, domi ærebat Mercurium. IA. Quid faciebat? Gi. Ha-bat in ædibus ciſternam ex ejus civitatis more, ic hauriebat aliquot aquæ ſitulas, & infundebat vaſa vinaria. Heic erat certum lucrum. IA. For-ſſe vinum erat æquo vehementius. Gi. Imo plus rat quam vappa. nunquam enim emebat vinum ni-corruptum, quo minoris emeret. Ex eo ne quid eriret, ſubinde fæces annorum decem miſcebat; olvens ac revolvens omnia, quo muſtum videre-ir: neque enim ille paſſus fuiſſet ullam fæcis mi-am perire. IA. At ſi qua fides medicis, tale vi-um gignit veſicæ calculos. GI. Non errant me-ici: nam in ea domo nullus erat annus tam felix, ain unus atque alter calculo periret; nec horrebat le funeſtam domum. IA. Non? Gi. Etiam * à mor-uis colligebat vectigal. Nec aſpernabatur quam-is exiguum lucellum. IA. Dicis furtum. Gi. Lu-

crum

* *Mercurialem.*] Ubi mercatorum magna & plurima negotia tractantur.

* *A mortuis.*] Vide proverbium, A mortuo tributum.

cum vocant negotiatores. IA. Quid interea bibebat Antronius? GI. Idem ferme nectar. IA. Non ſenſit malum? GI. Durus erat, qui vel fœnum eſſe poſſet; & talibus, ut dixi, deliciis fuerat à teneris educatus. Hoc lucro nihil exiſtimabat certius. IA. Quid ita? GI. Si ſupputes uxorem, filios, filiam, generum, operas, & famulas, alebat domi fere corpora triginta tria. Jam quo vinum erat dilutius, hoc & parcius bibebatur, & ſerius exhauriebatur. Heic mihi ſubducito, in ſingulos dies addita aquæ ſitula quam non pœnitendam ſummam conficiat in annum. IA. O ſordes! GI. Atqui non minus compendii redibat ex pane. IA. Quo pacto? GI. Emebat triticum vitiatum, quod alius noluiſſet emere. Heic præſens ſtatim lucrum, quia minoris emebat. Cæterum vitio medicabatur arte. IA. Qua tandem? GI. Eſt argillæ genus frumento non diſſimile, quo videmus & equos delectari dum & parietes arrodunt, & ex lacunis ea argilla turbidis bibunt libentius. Ejus terræ tertiam partem admiſcebat. IA. Eſt iſtuc medicari? GI. Certe tritici vitium minus ſentiebatur. an hoc quoque lucrum putas aſpernandum? Adde jam aliud ſtratagema: Domi panem ſubigebat; nec id crebrius, etiam æſtate, quam bis in menſe. IA. Iſtuc eſt lapides apponere, non panes. GI. Aut ſi quid lapide durius. Sed huic quoque malo erat paratum remedium. IA. Quodnam? GI. Fragmenta panis immerſa cyathis vino macerabant. IA. Similes habebant labra lactucas. Sed ferebant talem tractationem operæ? GI. Primum narrabo primatum ejus familiæ apparatum; quo facilius divines, quomodo tractentur operæ. IA. Audire cupio. GI. De jentando nulla erat illic mentio, prandium fere differebatur in horam à meridie primam IA. Quam ob rem? GI. Exſpectabatur Antronius paterfamilias. Cœnabatur interdum ad horam decimam. IA. At tu ſolebas eſſe inediæ impatientior. GI. Eoque ſubinde clamabam ad Antronii generum Orthrogonum, (agebamus enim in eodem conclavi:) Heus Orthrogone, non cœnatur hodie apud Synodos? Commode reſpondit, brevi adfuturum Antronium. Cum nihil viderem apparari, & latraret ſtomachus

Heus

eus, inquam, Orthrogone, erit hodie pereundum ame? Excuſabat horam, aut aliud ſimile. Cum non errem ſtomachi latratum, rurſus interpellabam ocupatum. Quid futurum eſt? inquam: eritne moiendum fame? Ubi jam Orthrogonus conſumſiſſet omnem tergiverſationem, abiit ad famulos, juſitque adornari menſam. Tandem cum nec rediret Antronius, nec quidquam appararetur, Orthrogonus victus conviciis meis deſcendebat ad uxorem, & ſocrum, ac liberos, clamitans ut appararent cœnam. IA. Nunc ſaltem exſpecto cœnam. GI. Ne propera. Prodibat tandem famulus claudus, ei præfectus negotio, non admodum diſſimilis Vulcano; nſternit menſam linteo. Ea prima cœnæ ſpes. Tandem poſt longam vociferationem afferuntur phialæ vitreæ, cum aqua ſane limpida. IA. Altera cœnæ ſpes. GI. Ne propera, inquam. Rurſum poſt atroces clamores adfertur phiala illius nectaris fæculenti plena. IA. O factum bene! GI. Sed ſine pane. Nihil adhuc periculi; nemo famelicus bibit lubens tale vinum. Clamatum eſt iterum uſque ad ravim. Tum demum apponitur panis ille, quem vix urſus dentibus frangeret. IA. Certe jam vitæ conſultum eſt. GI. Sub multam noctem tandem venit Antronius; hoc fere procemio inauſpicatiſſimo, ut diceret, ſibi dolere ſtomachum. IA. Quid heic mali auſpicii? GI. Quia tunc nihil erat quod ederetur. quid enim exſpectes, hoſpite male affecto? IA. Dolebat re vera? GI. Adeo, ut ſolus devoraturus fuerit tres capos, ſi quis dediſſet gratis. IA. Exſpecto convivium. GI. Primum ipſi apponebatur patina cum farina fabacea, quod opſonii genus illic vulgo venditur tenuibus. Aiebat, ſe hoc uti remedio adverſus omne morbi genus. IA. Quot eratis convivæ? GI. Interdum octo aut novem; inter quos erat Verpius ille doctus, quem arbitror tibi non ignotum, & filius familias natu major. IA. Quid illis apponebatur? GI. An non ſatis eſt frugi hominibus quod Melchiſedec obtulit Abrahæ quinque regum victori? IA. Nihil igitur opſonii? GI. Erat non nihil. IA. Quodnam? GI. Memini nos fuiſſe in menſa convivas numero novem; cum in patina non numerarem niſi ſeptem foliola lactucæ aceto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

innatantia, ſed abſque oleo. IA. Solus igitur ille devorabat ſuas fabas? GI. Vix ſemiobolo emerat: nec tamen vetabat, ſi quis proxime aſſidens vellet guſtare; ſed incivile videbatur, languido ſuum eripere cibum. IA. Secabantur folia, quemadmodum de cumino meminſt proverbium? GI. Non; ſed lactucis à primoribus abſumtis, reliqui panem immergebant aceto. IA. Quid autem poſt ſeptem folia? GI. Quid, niſi caſeus conviviorum clauſula? IA. Hiccine erat apparatus perpetuus? GI. Propemodum; niſi quod interdum, ſi eo die Mercurium fuiſſet expertus propitium, erat paulo profuſior. IA. Quid tum? GI. Jubebat emi tres uvas recentes uno æreo nummulo. Ea res exhilarabat totam familiam. IA. Quid ni. GI. Id eo duntaxat tempore, quo ſumma eſt uvarum ibi vilitas. IA. Proin extra autumnum nihil profundebat? GI. Profundebat. Sunt illic naviculatores, qui concharum minutum genus hauriunt, potiſſimum è latrinis: hi clamore certo ſignificant quid habeant venale. ab his interdum jubebat emi dimidio nummuli, quem illi bagathinum appellant. Tum vero dixiſſes, in ea familia eſſe nuptias. nam igni erat opus, licet celerrime percoquantur. Atque hæc quidem poſt caſeum, loco bellariorum. IA. Bella mehercule bellaria. Sed nihil unquam apponebatur carnium aut piſcium? GI. Tandem victus meis clamoribus, cœpit eſſe ſplendidior. Quoties autem videri volebat Lucullus, hi ferme erant miſſus. IA. Iſthuc vero lubens audiero. GI. Primo loco dabatur juſculum, quod illi, neſcio quam ob cauſam, appellant miniſtram. IA. Lautum, opinor. GI. His conditum aromatibus: Admovetur igni cacabus aqua plenus: in eam conjiciuntur aliquot fragmenta caſei bubalini, qui jam olim in ſaxum induruit. nam ad defringendum aliquid bona ſecuri opus eſt. Cum ea fragmenta tepore aquæ ſolvi cœperint, inficiunt eam ne poſſit mera dici aqua. hoc juſculo præparant ſtomachum. IA. Suibus dignum. GI. Dein apponitur paululum carnium de ventre veteris vaccæ, ſed elixum ante dies quindecim. IA. Fœtet igitur. GI. Maxime; ſed adhibetur remedium. IA. Quodnam? GI. Dicam, ſed vereor ne imitaturo. IA. Scilicet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

licet. Gi. Miſcent ovum aquæ calefactæ; eo jure perfundunt carnem; ita magis falluntur oculi quam nares. nam fœtor erumpit per omnia. Si dies requirit eſum piſcium, interdum apponuntur auratæ tres, nec hæ magnæ, cum convivæ ſint ſeptem aut octo. Ia. Præterea nihil? Gi. Nihil niſi caſeus ille ſaxeus. Ia. Novum mihi narras Lucullum. Sed quî potuit tam exilis apparatus tot ſufficere convivis, præſertim nullo refectis jentaculo? Gi. Imo ne ſis inſciens, ex ejus convivii reliquiis alebantur ſocrus, nurus, filius natu minor, famula, & aliquot parvuli. Ia. Tu quidem admirationem meam auxiſti, non ademiſti. Gi. Iſthuc tibi vix poſſum deſcribere, niſi prius ordinem convivii depinxero. Ia. Pinge igitur. Gi. Antronius obtinebat primum locum, niſi quod ego illi ſedebam dexter, velut extraordinarius: è regione Antronii Orthrogonus; Orthrogono aſſidebat Verpius, Verpio Strategus natione Græcus: Antronio ſiniſter aſſidebat filius natu major. Si quis acceſſiſſet conviva, ei locus dabatur pro dignitate. Primum de jure minimum erat vel periculi vel diſcriminis, niſi quod in procerum diſcis natabant fragmenta bubalini caſei. Cæterum ex phialis vini aquæque ferme quatuor vallum quoddam fiebat, ut nemo poſſet attingere quod erat appoſitum, præter tres, ante quos ſtabat patina, niſi quis ſuſtinuiſſet eſſe impudentiſſimus, & tranſilire ſepta. Nec tamen ea patina diu manebat, ſed mox tollebatur, ut aliquid ſupereſſet familiæ. Ia. Quid igitur edebant reliqui? Gi. Suo more deliciabantur. Ia. Quî? Gi. Panem illum argillaceum macerabant vino fæcis vetuſtiſſimæ. Ia. Tale convivium oportuit eſſe perbreve. Gi. Frequenter hora prolixius. Ia. Quî potuit? Gi. Sublatis, ut dixi, mox, quæ non carebant periculo, ponebatur caſeus, unde nullum erat periculum ne quiſquam ullo cultello eſcario quidquam abraderet. Manebat illa præclara fæx, & ſuus cujuſque panis. Atque inter hæc bellaria tuto miſcebantur fabulæ. interim prandebat fœminarum ſenatus Ia. Quid interim operæ? Gi. Nihil habebant nobiſcum commune, ſuis horis ſibi prandebant ac cœnabant. Sed hi cibo capiendo vix ſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

mihoram impendebant toto die. IA. Verum apparatus cujuſmodi? GI. Iſthuc tuum eſt divinare. IA. At Germanis vix ſufficit hora in jentaculum, tantundem in merendam, ſeſquihora in prandium, duæ horæ in cœnam: ac niſi affatim expleantur eleganti vino, bonis carnibus ac piſcibus, deſerunt patronum, & fugiunt in bellum. GI. Suus cuique genti mos eſt. Itali minimum impendunt gulæ; pecuniam malunt quam voluptatem; & ſobrii ſunt natura quoque, non ſolum inſtituto. IA. Nunc profecto non miror, te nobis rediſſe tam exilem; ſed omnino vivum rediſſe demiror, præſertim cum antea capis, perdicibus, turturibus & phaſianis aſſueviſſes. GI. Plane perieram, niſi repertum fuiſſet remedium. IA. Male res agitur, ubi tot remediis eſt opus. GI. Effeceram ut mihi jam langueſcenti in ſingula convivia daretur quarta pars pulli elixi. IA. Nunc incipies vivere. GI. Non admodum. Emebatur pullus exiguus, ne multum impenderetur; cujuſmodi ſex non ſufficerent uni boni ſtomachi Polono in jentaculum. Nec emto dabant cibum, ne quid eſſet impendii: itaque macie enecti ac ſemivivi coquebatur ala aut poples; jecur dabatur Orthrogoni filio infanti. Jus autem ſemel atque iterum ebibebant mulieres, ſubinde nova infuſa aqua. Itaque poples ad me veniebat pumice ſiccior, & quovis putri ligno inſipidior. Jus nihil erat niſi mera aqua. IA. Et tamen audio, illic avium genus & copioſiſſimum eſſe, & elegans, & vile. GI. Eſt prorſus; ſed illis carior eſt pecunia. IA. Satis dediſti pœnarum, etiamſi Romanum pontificem occidiſſes, aut ſi minxiſſes ad ſepulchrum divi Petri. GI. Sed audi reliquum fabulæ. Scis eſſe in quaque hebdomada quinque dies, quibus veſcimur carnibus. IA. Nimium. GI. Duos itaque pullos duntaxat emebant. Die Iovis ſe fingebant oblitas emere, ne vel totum pullum eo die apponerent, vel aliquid ſupereſſet. IA. Næ iſte Antronius ſuperat etiam Euclionem Plautinum. Sed piſcariis diebus quo remedio conſulebas vitæ? GI. Amico cuidam dederam negotium, ut mihi meo ære in ſingulos dies emeret ova tria, duo in prandium, unum in cœnam. Sed heic quoque fœminæ pro recentibus

carè

care emtis ſupponebant ſemiputria; ut mecum præclare crederem actum, ſi ex tribus unum eſſet quod edi poſſet. Tandem & utrem vini purioris mea pecunia emeram: cæterum mulieres effracta ſera intra paucos dies exorbuerunt, non admodum irato Antronio. IA. Itane nullus erat illic, quem tui miſereſceret? GI. Miſereſceret? imo videbar illis gluto quiſpiam, & helluo, qui tantum ciborum unus devorarem. Itaque ſubinde me admonebat Orthrogonus, haberem ejus regionis rationem, meæque conſulerem incolumitati: & aliquot noſtrates commemorabat, quibus illic edacitas conciliaſſet aut mortem, aut morbum graviſſimum. Cum is me videret deliciis quibuſdam, quas illic ex nucleis pineis, aut peponum, melonumque, venditant pharmacopolæ, fulcire corpuſculum, & aſſiduis laboribus, & inedia, & jam etiam morbo fractum, ſubornat medicum mihi amicum & familiarem, ut perſuadeat victus moderationem. Egit hoc mecum diligenter. Moxque ſenſi, ſubornatum; nec reſpondi tamen. Cum idem accuratius mecum ageret, nec admonendi faceret finem; Dic, inquam, mihi, vir egregie, ſerio iſthæc loqueris, an joco? Serio, inquit. Quid igitur ſuades ut faciam? A cœnis in totum abſtine; & vino adde, ut minimum, aquæ dimidium. Riſi præclarum conſilium. Si me cupis extinctum, huic corpuſculo & raro & exili, & ſpiritibus ſubtiliſſimis, vel ſemel à cœna abſtinere mors eſſet: id toties ipſa re compertum habeo, ut non libeat iterum experiri. Quid autem futurum cenſes, ſi ſic pranſus à cœna temperem? Et tali vino jubes addi aquam? quaſi non præſtaret puram aquam bibere, quam fœculentam. Nec dubito, quin hæc te loqui juſſerit Orthrogonus. Subriſit medicus, ac mitigavit conſilium. Non hæc loquor, inquit, Gilberte doctiſſime, quod in totum arceam te à cœnis; licebit guſtare ovum, & ſemel bibere: ſic enim ipſe vivo. In cœnam coquitur ovum: inde capio vitelli dimidium, reliquum do filio; mox hauſto ſemicyatho vini, ſtudeo in multam noctem. IA. Num iſthæc vera prædicabat medicus? GI. Veriſſima. Nam ipſe forte per viam ambulans, redibam à ſacro, & comes admonuerat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

illic habitare medicum; libuit videre regnum illius. Erat autem dies dominicus. Pulſavi fores: apertæ ſunt. aſcendi; offendo medicum cum filio, & eodem famulo prandentem. Apparatus erat duo ova, præterea nihil. IA. Oportuit eſſe exſangues homines. GI. Imo ambo erant pulchre habito corpore, colore vivido ac rubido, oculis lætis. IA. Vix credibile eſt. GI. At ego compertiſſima narro. Nec ille ſolus ad iſtum vivit modum, ſed complures alii, & imaginibus clari & re lauta. *Polyphagia & polypoſia, crede mihi, conſuetudinis res eſt, non naturæ. Si quis paulatim aſſueſcat, tandem eo proficiet, ut idem faciat quod Milo, qui bovem eodem die totum abſumſit. IA. Deum immortalem, ſi tam parvo victu licet tueri valetudinem, quantum impendiorum perit Germanis, Anglis, Danis, & Polonis? GI. Plurimum haud dubie, & quidem non ſine gravi tum valetudinis tum ingenii detrimento. IA. Sed quid obſtabat, quo minus tibi ſufficeret ille victus? GI. Quia diverſis aſſueveram; & ſerum jam erat mutare conſuetudinem: quamquam me non tam offendebat ciborum exiguitas, quam corruptio. Duo ova poterant ſufficere, ſi fuiſſent recens nata: vini cyathus erat ſatis, niſi pro vino daretur fæx vapida: dimidium panis aluiſſet, niſi pro pane daretur argilla. IA. Adeone ſordidum eſſe Antronium in tantis opibus? GI. Arbitror cenſum illius non fuiſſe intra octoginta ducatorum millia. Nec ullus erat annus quo non accederet lucrum mille ducatorum, ut dicam parciſſime. IA. Sed juvenes illi quibus hæc parabantur, num eadem utebantur parſimonia. GI. Utebantur, ſed domi duntaxat; foris liguriebant, ſcortabantur, ludebant aleam: cumque pater in gratiam honeſtiſſimorum convivarum gravaretur teruntium impendere, juvenes interdum una nocte ſexaginta ducatos perdebant alea. IA. Sic perire ſolent quæ ſordibus corraduntur. Verum è tantis periculis incolumis, quo nunc te confers? GI. Ad vetuſtiſſimum Gallorum contubernium, ſarturus quod illic diſpendii factum eſt.

Polyphagia.] Edacitas eſt, & vorandi quædam cupiditas, *Polypoſia*, bibacitas.

Exequia

* THEOTIMVS, PHILECOVS.

PH. UNde nobis Theotimus, nova religionis facie? TH. Quî ſic? PH. Quia ſevera frons, oculi in terram defixi, caput in lævum humerum nonnihil inflexum, ſphærulæ precatoriæ in manibus. TH. Si noſſe cupis, amice, quæ ad te nihil attinent, è ſpectaculo venio. PH. An ſpectaſti funambulum, aut præſtigiarum artificem, aut aliud huic ſimile? TH. Fortaſſe non ita huic diſſimile. PH. Equidem nunquam antehac vidi quenquam iſtiuſmodi vultu redeuntem è ſpectaculo. TH. Sed ejuſmodi fuit ſpectaculi genus, ut ſi tu interfuiſſes, fortaſſis me incederes aliquanto triſtior. PH. Quin tu ergo memoras, quid te tam fecerit religioſum? TH. Redeo ab exſequiis Seraphicis. PH. Quid ego audio? Itane moriuntur & angeli? TH. Non; ſed horum ſodales. Cæterum, ne te diutius ſuſpenſum habeam, noſti, opinor, heic apud Peluſios Euſebium, hominem clarum & eruditum. PH. Illumne ex principe privatum, è privato exſulem, ex exſule tantum non medicum, pene addideram ſycophantam? TH. Recte divinaſti quem dicam. PH. Sed quid illi accidit? TH. Hodie ſepultus eſt; à pompa funebri redeo. PH. Admodum triſtem fuiſſe oportet, quæ te nobis tam triſtem remiſit. TH. Vereor ut ſine lacrymis queam tibi quod vidi deſcribere. PH. At ego vereor ut ſine riſu poſſim audire. Sed narra obſecro. TH. Scis Euſebium jam pridem fuiſſe miſera valetudine. PH. Scio, ante annos aliquot evirato corpuſculo. TH. In hujuſmodi morbis qui lente conficiunt hominem, medici certis præſagiis ſolent mortis diem prædicere. PH. Maxime. TH. Hi monuerunt hominem, quidquid medicorum ars præſtare poſſet, id omne ſumma cura præſtitum eſſe. Deum quidem potentiorem omni medicorum ope; ſed quod humana conjectura deprehendi quiret, non futureſſe triduum vitæ. PH. Quid tum poſtea? TH. Ibi continuo præclarus Euſebius defecto corpuſculo totum ſanctiſſimi Franciſci amictum

Ii 4 induit,

Theotimus.] Qui Deum veneratur & colit. *Philecous*, audiendi cupidus, famæ inveſtigator.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

induit, raditur, accipit cucullam cinericiam, veſtem ejuſdem coloris, funem nodoſum, feneſtratos calceos. PH. Moriturus? TH. Sic eſt. Quin & profitetur voce jam moribunda, ſe Chriſto militaturum juxta Franciſci regulam, ſi, quod medici deſperabant, daret Deus. Ad hanc profeſſionem adhibiti ſunt teſtes, viri ſanctimonia celebres. In ea veſte moritur vir egregius ad tempus à medicis prædictum. Veniunt ex eo ſodalitio complures, qui funebrem pompam celebrent. PH. Utinam adfuiſſem iſti ſpectaculo! TH. Illacrymaſſes, ſi ſpectaſſes qua caritate Seraphici ſodales cadaver abluerint, amictum illum ſacroſanctum adaptarint, manus in crucis imaginem compoſuerint, pedes nudarint, & nudatos exoſculati ſint, faciem unguento etiam exhilararint, juxta præceptum Euangelicum. PH. Prodigioſa humilitas, Seraphicos viros agere pollinctores ac veſpillones. TH. Poſt hæc feretro compoſuerunt: & juxta Pauli doctrinam, Alter alterius onera portate; propriis humeris fratres fratrem bajularunt per viam publicam ad monaſterium. Ibi ſolemnibus næniis ſepelierunt. Cum venerabilis illa pompa per viam incederet, vidi complures invitis oculis effundere lacrymas, cum talem virum, quem prius viderant purpura byſſoque veſtitum, nunc conſpicerent in amictu Franciſcano, funæ canabeo cinctum, tam religioſa ſpecie toto corpore compoſitum. Nam & mortui caput erat deflexum in humerum, & manus, ut dixi, * decuſſatim compoſitæ. Cætera item omnia mirificam quandam religionem præ ſe ferebant. Quin ipſa turba Seraphica cervicibus inflexis, oculis in terram defixis, & næniis adeo lugubribus, ut arbitrer, ipſos manes non canere lugubrius, multis excutiebat lacrymas & ſingultus. PH. Sed habebatne quinque Franciſci vulnera? TH. Id non auſim affirmare certo. Apparebant in manibus ac pedibus veſtigia quædam ſublivida; ac veſtis in ſiniſtro latere feneſtellam habebat. Verum non auſus ſum oculos acrius intendere, quod affirment, in hujuſmodi rebus curioſitatem multis fuiſſe exitio. PH. Sed nullos ne illic ſenſiſti ridentes? TH. Senſi: verum eos ſuſpicor hæreticos eſſe, quo-

Decuſſatim.] Id eſt, in formam crucis, quam vulgè Andreæ vocant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

morum hodie plenus eſt mundus. PH. Ut ſimpli-
ter tecum fabuler, mi Theotime, vix ipſe valuiſ-
m à riſu temperare, ſi iſti ſpectaculo adfuiſſem.
H. Faxit Deus, ne tu ſis iſtius fermenti contagio
orruptus. PH. Nihil hinc periculi eſt, optime
heotime; ego à puero religioſe beatum Fran-
ſcum, juxta mundum nec doctum nec ſapientem,
d profunda mundanorum affectuum mortificatio-
e Deo cariſſimum, ſemper animo ſum veneratus;
mque hoc omnes, qui illius ingreſſi veſtigiis, ex
imo ſtudent, mundo mortui, Chriſto vivere. Nam
eſtem nihil moror: ſed lubens ex te didicero, quid
eſtis conferat mortuo? TH. Margaritas non eſſe
orcis objiciendas, nec ſanctum dandum canibus,
is, ab ipſo Domino præceptum eſſe. Proinde, ſi
idendi cauſſa percunctaris, nihil ex me audies; ſin
mplici diſcendi ſtudio, libens impartiam, quod ab
lis didici. PH. profiteor diſcipulum & attentum, &
ocilem, & benevolum. TH. Principio ſcis, quoſdam
ſque adeo ambitioſos, ut non ſat habeant, ſuperbe
c inſolenter vixiſſe, niſi & ambitioſe ſepeliantur
ortui. Non ſentiunt exanimes, ſed tamen viventes
maginatione quadam futuræ pompæ voluptatem
liquam ac fructum præcipiunt. Hoc quidquid eſt,
ffectus abdicare, non negabis, opinor, aliquam
ietatis partem. PH. Fateor ſi faſtus exſequiarum
non valeat alia ratione devitari. Sed mihi videtur
modeſtius, ſi princeps exanimis involvatur linteo
ili, ac per plebeios veſpillones in vulgari cœme-
erio inter plebeia cadavera ſepeliatur. Nam qui ſic
fferuntur, quemadmodum elatus eſt Euſebius, mu-
aſſe faſtum videntur verius, quam vitaſſe. TH. Deo
gratum eſt quidquid bono fit animo. Illius autem
eſt judicare cor hominis. Verum quod dixi, leve
eſt; ſunt alia graviora. PH. Quæ? TH. Profitentur
nte mortem Franciſci regulam. PH. Videlicet ut
eam ſervent in campis Elyſiis. TH. Non; ſed heic,
ſi revaleſcant. Et fit aliquoties ut medicorum ſen-
tentiis damnati, ſimul ut ſacroſanctam veſtem in-
duerint, ope Dei reviviſcant. PH. Idem ſæpenu-
mero uſu venit in his, qui veſtem eam non induunt.
TH. Oportet ſimpliciter ambulare in via fidei. Si
nihil eſſet eximii fructus in hac re, non ambirent,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

præſertim apud Italos, genere & literis nobile
plurimi, ut in amictu ſacroſancto ſepeliantur. A
ne repudies ignotorum hominum exempla; ſic ſe
pultus eſt ille, cui tu merito plurimum tribuis, Ru
dolphus Agricola: ſic nuper Chriſtophorus Lon
golius. PH, Mea nihil refert quid delirent homin
cum agunt animam; ex te doceri cupio, quid mag
boni conferat, hominem metu mortis attonitum,
certæ vitæ deſperatione perturbatum, profiteri a
veſtiri. Quid quod vota ſunt irrita, niſi fiant anim
ſano ſobrioque, matura deliberatione, ſublato m
tu, dolo, aut vi? ut horum nihil ſit, profeſſio tal
non obligat, niſi poſt annum probationis, q
geſtare jubentur tunicam cum caperone: ſic en
loquitur vir ille Seraphicus. Itaque ſi reviviſcan
duplici nomine non tenentur; neque enim votu
eſt, quod ab attonito fit metu mortis ac ſpe vit
neque profeſſio obligat ante caperonem geſtatu
TH. Utcunque habet obligatio, illi certe putant
obligari, & illa totius voluntatis addictio non pot
Deo non eſſe gratiſſima. ſiquidem hoc eſt in cauſ
ut bona opera monachorum, etiamſi demus ceter
paria, gratiora ſint Deo quam aliorum, quod e
optima radice proficiſcantur. PH. Non excutia
heic quanti momenti ſit, hominem totum ſe De
addicere, cum jam ſui juris non eſt: ego arbitror
unumquemque Chriſtianum ſe totum addicere De
in baptiſmo, cum renuntiat omnibus pompis &
voluptatibus Satanæ, datque nomen imperator
Chriſto, poſthac illi per omnem vitam militaturu
Et Paulus agens de his qui Chriſto commoriuntur
ut jam ſibi non vivant, ſed ei qui pro ipſis mortuu
eſt, non loquitur proprie de monachis, ſed d
univerſis Chriſtianis. TH. Opportune meminiſ
baptiſmi: ſed olim tingebantur, aut aſpergebantu
agentes animam, quibus tamen dabatur ſpes æter
næ vitæ. PH. Quid epiſcopi promiſerint, non it
magni refert: quid Deus præſtare dignetur, nobi
incertum eſt. Si certum fuiſſet, tales aſpergine
aquulæ repente fieri cives cœli, quæ major potera
aperiri feneſtra, ut homines mundo dediti ſtudic
per omnem vitam ſervirent impiis cupiditatibus, a
tum demum adhiberent aſperſiunculam, cum jan
am

amplius peccandi facultas non eſſet? Quod ſi tali baptiſmo ſimilis eſt iſta profeſſio, præclare conſultum eſt impie viventibus, ne pereant, hoc eſt, ſatanæ vivant, Chriſto moriantur. TH. Imo ſi fas eſt, aliquid ex Seraphicis myſteriis prodere, efficacior eſt illorum profeſſio quam baptiſmi. PH. Quid audio? TH. In baptiſmo tantum proluuntur crimina; reſtat anima pura, ſed nuda; heic qui profitetur, ſtatim ditatur totius ordinis egregiis meritis, nimirum inſitus corpori ſanctiſſimæ ſodalitatis. PH. Itane qui per baptiſmum inſeritur corpori Chriſti, nihil accipit, nec à capite, nec à corpore? TH. Nihil, à Seraphica maſſa niſi beneficentia aut favore promereatur. PH. Quis angelus hoc iſtis revelavit? TH. Non angelus, ô bone, ſed ipſe Chriſtus ore proprio hoc aliaque permulta beato Franciſco præſens præſenti patefecit. PH. Obſecro te per amicitiam noſtram, atque obteſtor, ne me graveris iſtis impartiri ſermonibus. TH. Sunt reconditiſſima myſteria; nec fas eſt ea profanis communicare. PH. Quî profanis, amice? qui nulli unquam ordini melius voluerim quam Seraphico. TH. Sed interdum vellicas eos odioſius. PH. Hoc ipſum, Theotime, amoris argumentum eſt: cum eum ordinem nulli gravius lædant, quam qui ſub illius umbra turpiter vivunt: quiſquis optime vult ordini, neceſſe eſt ut illius corruptoribus maxime ſuccenſeat. TH. At vereor ne Franciſcum iratum habeam, ſi quid arcanorum effutiero. PH. Quid mali metuis ab innocentiſſimo viro? TH. Quid? Ne me exoculet, aut ne mihi mentem adimat; quomodo multos tractaſſe dicitur qui reclamarunt illius quinque vulnerum veſtigiis. PH. Itane divi pejores ſunt in cœlo quam fuerint in terris? Audio, Franciſcum adeo fuiſſe miti ingenio, ut cum pueri per viam incedenti caſeum, lac, rudera & lapides immitterent in ruſticanam cucullam à tergo pendentem, nihil offenderetur, ſed hilaris incederet, & gaudens; & nunc factus eſt iracundus ac vindex? Alio die cum à ſocio audiſſet fur, ſacrilegus, homicida, inceſtus, ebrioſus, & quidquid criminum in ſceleroſiſſimum quemvis congeri poteſt, confractus egit gratias, confeſſus, illum nihil eſſe mentitum. Miranti ſoci-

ci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

cio cur ita loqueretur; Hæc, inquit, omnia, & h
ſceleratiora patraram, niſi me numinis favor ſe
vaſſet. Unde igitur nunc factus eſt vindex? TH. S
eſt: divi in cælo regnantes lædi nolunt. Quid Co
nelio mitius? quid Antonio manſuetius? quid Joa
ne Baptiſta patientius, dum viverent? At nu
quam horrendos morbos immittunt, niſi legitim
colantur! PH. Citius crediderim, illos adime
morbos, quam immittere. Sed quod mihi dixeri
nec profano commiſeris, & tacituro credider
TH. Age, tua fretus fide dicam, quod quide
ad hanc rem attinet. Obſecro te, Franciſce, ut
tuiſque ſodalibus propitiis ſit mihi fas audita loq
Scis, Paulo fuiſſe ſapientiam reconditam, qua
non palam, ſed occulte loquebatur inter perfecto
Sic habent & illi quædam arcana, quæ non evu
gant apud quoslibet, ſed beatis viduis, aliiſque pi
& ſelectis, bene volentibus gregi Seraphico, p
vatim impartiunt. PH. Exſpecto * τρισαγίες ἀποκα-
λύψεις. TH. Principio Dominus prædixit patria
chæ Seraphico, futurum, ut quo grex Seraphic
magis increbreſceret, hoc illi pabulum abundanti
ſuppeditaret. PH. Heic protinus ademta eſt omn
querela iis, qui dictitant, hoc hominum genere i
dies increbreſcente, gravari populum. TH. Dei
de aperuit & hoc, quod quotannis, in die illi feſt
omnes animæ non modo fratrum, qui ſacroſanctu
illum geſtant habitum, verum etiam ordini be
cupientium, ac de ipſius ſodalibus bene merentium
ab igni purgatorio liberarentur. PH. Tam fam
liariter Chriſtus cum illo fabulabatur? TH. Qu
ni? ut cum amico & ſodali, quemadmodum De
pater fabulabatur cum Moſe. Moſes à Deo tr
ditam legem tulit ad populum; Chriſtus lege
Euangelicam promulgavit; Franciſcus legem ſua
angeli manibus bis deſcriptam, tradidit Seraph
cis fratribus. PH. Exſpecto tertiam apocalypſi
TH. Verebatur egregius ille patriarcha, ne bonu
ſemen, quod ſeminatum erat, noctu vitiaret il
malus, & ita cum zizania revelleretur & triticu
Hunc ſcrupulum exemit illi Dominus, promitte
illi, ſibi curæ futurum ne deficeret ſemicalceatoru

Τρισαγίες ἀποκαλύψεις.] id eſt, ter ſanctas revelation

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

e cinctorum fune populus uſque ad extremum judicii diem. PH. O Domini clementiam! alioqui actum erat actum de Eccleſia Dei. Sed perge. TH. Quarto loco reſeravit illud, quod nullus impie vivens diu perſeverare poſſet in eo ordine. PH. An non deficit ab ordine quiſquis impie vivit? TH. Non: neque enim Chriſtum ſtatim abnegavit qui ſcelerate vivit: quanquam aliquo modo negant Deum, qui ore profitentes, factis negant. Sed quiſquis abjicit ſacroſanctum habitum, is irreparabiliter defecit ab ordine. PH. Quid igitur dicemus de tot monaſteriis conventualium, qui pecunias habent, qui potant, ludunt aleam, ſcortantur, & palam alunt domi concubinas, ne plura commemorem? TH. Franciſcus nunquam geſtavit veſtem tali colore nimium fuſco, nec uſus eſt cingulo è lino candido confecto. Proinde illis, ubi pulſarint oſtium, dicetur, Neſcio vos: eo quod non habent veſtem nuptialem. PH. Eſtne amplius? TH. Nihil adhuc audiſti. Quinto loco patefecit illi, quod, qui male vellent ordini Seraphico, quales heu nimium multi ſunt, nunquam pervenirent ad dimidium ætatis à Deo præfinitæ, niſi mortem anticipaſſent; ſed omnes peſſima morte quam ociſſime perituros. PH. Vidimus iſtuc cum in aliis multis alias, tum nuper in Matthæo Cardinale Sedunenſi: de ſemicalceatis peſſime & loquebatur, & ſentiebat; periit prius quam, opinor, attingeret quinquageſimum annum. TH. Recte quidem dicis: ſed ille læſerat etiam Cherubicum ordinem. Nam hujus opera potiſſimum effectum prædicant, ut Bernæ quatuor illi Dominicani traderentur flammis, cum alioqui pontificis animum pecunia fuerint expugnaturi, PA. Sed aiunt, illos prodigioſæ impietatis orſos fabulam. Fictis viſionibus ac miraculis agebant, ut perſuaderent, Virginem matrem fuiſſe contaminatam labe originali, divum Franciſcum non habuiſſe vera Chriſti vulnerum veſtigia, ea verius habuiſſe Catharinam Senenſem; ſed perfectiſſima pollicebantur laico converſo, quem ad hanc fabulam agendam ſubornaverant; & ad hanc impoſturam abutebantur corpore Domini, poſtremo etiam fuſtibus, & venenis. Denique prædicant, hanc telam non fuiſ-
ſe

ſe unius monaſterii, ſed totius ordinis procerum. TH. Utcunque iſta habent, non temere dictum eſt à Deo, Nolite tangere chriſtos meos. PH. Exſpecto ſi quid ſupereſt. TH. Supereſt apocalypſis ſexta, qua Dominus juravit, illi futurum, ut fautores ordinis Seraphici, quantumvis impie viverent, tamen aliquando Domini miſericordiam conſequerentur, & ſceleratam vitam beato fine clauderent. PH. Etiamne ſi in adulterio deprehenſi occiderentur. TH. Quod Dominus promiſit, non poteſt non eſſe ratum. PH. Sed quibus tandem rebus illi merentur favorem ac benevolentiam? TH. Oh, dubitas? qui dat, qui veſtit, qui culinam inſtruit, jam dudum amat. PH. Non amat qui monet, qui docet? TH. Hæc ipſis domi abundant, & hujus generis beneficia ſolent aliis largiri, non ab aliis accipere. PH. Plus ergo Dominus promiſit Franciſci diſcipulis quam ſuis. Sibi quidem patitur imputari, ſi quid ipſius reſpectu benefiat cuilibet Chriſtiano, ſed non promittit male viventibus vitam æternam. TH. Nec mirum, amice. nam extremus Euangelii vigor ſervatus eſt huic ordini. Sed audi jam ſeptimam apocalypſin, eamque poſtremam. PH. Heic ſum. TH. Juravit illi Dominus, neminem male moriturum qui in habitu Seraphico moreretur. PH. At quid appellas male mori? TH. Is male moritur, cujus anima relicto corpore recta defertur ad tartara, unde nulla eſt redemptio. PH. Veſtis igitur non liberat ab igni purgatorio? TH. Non, niſi qui moriatur in ipſo feſto beati Franciſci. Verum an tibi parum videtur, tutum eſſe à tartaro? PH. Maximum ego quidem arbitror. Sed quid de his ſentiendum, quibus jam mortuis induitur ſacra veſtis? Non enim in ea moriuntur. TH. Si vivi hoc petierunt, voluntas habetur pro facto. PH. At ego, cum agerem Antverpiæ, adfui cum cæteris cognatis matronæ cuidam agenti animam; aderat Franciſcanus, vir admodum venerabilis. Is ubi videt mulierem jam oſcitantem, alterum brachium illius inſeruit ſuæ veſti ſic ut etiam aliquam humeri partem tegeret. Ibi quidam dubitabant, utrum tota mulier eſſet tuta ab inferorum portis, an pars contecta. TH. Tota erat tuta, non aliter quam in baptiſmo pars homi-
ni

s tingitur aqua, totus tamen Chriſtianus reddi-
r. PH. Mirum, cacodæmones tantopere horrere
ſtem illam. TH. Magis horrent quam crucem
omini. Cum efferretur Euſebius, vidi (non ſolus
men) agmina nigrorum dæmonum, muſcarum in-
r, aſſultantium ad corpus, nullus tamen audebat
ingere. PH. At interim facies, manus, pedes
ant in periculo, quippe nudi. TH. Ut ſerpentes
c umbram fraxini, licet porrectam longius, ferre
ſſunt, ita dæmones virus illud ſacræ veſtis etiam
ocul ſentiunt. PH. Proinde non arbitror talia
rpora putreſcere, alioqui plus animi eſſet vermi-
s quam cacodæmonibus. TH. Veriſimile narras.
I. Quam fortunati pediculi qui in tam divina
ſte perpetuo vivunt! Cæterum cum veſtis defe-
ur ad ſepulchrum, quid eſt quod tuetur animam?
H. Veſtis umbram ſecum defert? ea tutam red-
t, adeo ut negent, quenquam illius ordinis venire
purgatorium ignem. PH. Næ ego iſtam apoca-
pſim, ſi vera narras, pluris facio, quam illam Joan-
s! hæc enim expeditam ac facilem oſtendit viam,
a cuivis liceat citra ſudorem, citra moleſtiam,
tra pœnitentiam mortem æternam effugere, tota
ta ſuaviter peracta in deliciis. TH. Aſſentior.
H. Jam igitur mirari deſino, ſi plerique Seraphicis
dalibus plurimum tribuant: verum non queo ſatis
lmirari. Non deeſſe qui non vereantur illis oppe-
ere. TH. Nimirum iſtos ſcias, quotquot videris,
aditos in reprobum ſenſum, ſuaque malitia excæ-
atos. PH. Poſthac ero cautior; daboque operam
in ſacroſancta veſte moriar. Verum extiterunt
oc ſæculo quidam qui docent, hominem ſola fide
ſtificari, nullo operum præſidio: maximum igitur
rivilegium ſit, ſi veſtis beet abſque fide. TH. Non
mpliciter abſque fide, ne quid erres, *Philecoë.
tis autem eſt, credere, hæc quæ diximus eſſe pro-
iſſa à Chriſto patriarchæ Franciſco. PH. Vel
urcam igitur ſervabit veſtis? TH. Vel ipſum Sata-
am, ſi ſe patiatur indui, & fidem habeat apocalypſi.
H. Jam dudum me tuum feciſti: ſed unum atq; alte-
m ſcrupulum mihi cupiam per te eximi. TH. Dic.
PH. Au-

Philecoë.] Philecous, qui cauſas exquirit, aut libenter
uſatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

PH. Audivi, Franciſcum, ſuum appellare inſtitutum Euangelicum. TH. Verum. PH. Sed Euangelii regulam profitentur omnes Chriſtiani, mea quidem ſententia. Quod ſi iſtorum inſtitutum eſt Euangelicum, oportet quotquot Chriſtiani ſunt, eoſdem eſſe Franciſcanos. & in his primas tenebit Chriſtus cum Apoſtolis & ſanctiſſima matre. TH. Convinceres quidem, niſi Franciſcus quædam addidiſſet Euangelio Chriſti. PH. Quæ? TH. Veſtem cinericiam, funem cannabeum, & pedes nudos. PH. Iſtis igitur notis dignoſcimus Euangelicum à Franciſcano? TH. Differunt & contactu pecuniæ. PH. Verum ut audio, Franciſcus recipi vetat, non, attingi. Recipit autem vel dominus, vel procurator, vel creditor, vel hæres, vel mandatarius. &, ſi numeret chirothecis munitus, nihilominus recepiſſe dicitur. Unde igitur hoc novum interpretamentum, ne recipiant, id eſt, ne contingant? TH. Sic interpretatus eſt Benedictus pontifex. PH. At non ut pontifex, verum ut Franciſcanus. Alioqui nonne, qui ſunt obſervantiſſimi, cum peregrinantur, excipiunt linteolo nummos? TH. Faciunt cum urget neceſſitas. PH. At mori ſatius eſt, quam violare regulam pluſquam Evangelicam. Deinde nonne paſſim recipiunt per ſuos procuratores? TH. Quid ni? etiamſi dentur aliquot millia, id quod non raro accidit. PH. At regula dicit, neque per ſe, neque per alios. TH. At non contingunt. PH. Ridiculum. Si contactus impius eſt, etiam per alios contingunt. TH. Verum non eſt illis cum procuratoribus actio. PH. Non eſt? Experiatur hoc qui velit. TH. Chriſtus non legitur uſquam contigiſſe pecuniam. PH. Eſto: ſed probabile eſt Chriſtum adoleſcentulum crebro parentibus ſuis emiſſe oleum, acetum, & olera. Sed extra controverſiam Petrus & Paulus contrectarunt. Non eſt in contactus fuga laus pietatis, ſed in contemtu. Vini contactus multo pericloſior eſt quam pecuniæ: cur non horrent ibi periculum? TH. Quia Franciſcus non prohibuit. PH. Nonne porrigunt manus ſuas otio molliculas, & pulchre lotas, fœminis ſalutantibus; & nummo forte inſpiciendi cauſa oblato reſiliunt, ac ſe muniunt ſigno crucis? papæ quam Euangelice! Et quidem puto, Franciſcum, licet omnibus

litte-

litteraturæ rudem, non adeo deſipuiſſe, ut vetuerit qualemcunque pecuniæ contactum. Et tamen ſi id ſenſit, quanto periculo ſuos expoſuit quos juſſit nudis pedibus incedere? Vix enim vitari poteſt quin aliquando imprudentes calcent nummum humi jacentem. TH. Verum non tangunt manibus. PH. An tactus non eſt ſenſus toti corpori communis? TH. Eſt; atque etiamſi quid tale uſu veniat, non ſacrificant niſi confeſſi. PH. Religioſe. TH. Verum omiſſis cavillationibus, dicam id quod res eſt. Pecunia multis eſt, eritque maximorum malorum occaſio. PH. Fateor: ſed eadem aliis eſt multorum bonorum materia. Divitiarum amorem lego damnatum, pecuniam damnatam nuſquam lego. TH. Rectè dicis. Sed quo longius abſint ab avaritiæ morbo, ſic prohibitus eſt contactus, quemadmodum in Evangelio vetamur jurare, ne incidamus in perjurium. PH. Quin igitur vetitus eſt adſpectus? TH. Quia facilius eſt continere manus quam oculos. PH. Et tamèn per illas feneſtras ingreſſa eſt mors. TH. Et ideo qui germane Franciſcani ſunt, ultra ſupercilia deducunt cucullam, tectiſque & in terram defixis oculis incedunt, ne quid videant præter viam: quod idem videmus in equis currus onuſtos trahentibus; utrinque corium capiſtro additum non ſinit eos quidquam videre niſi quod ante pedes eſt. PH. Verum age dic mihi, eſtne hoc verum quod audio, in regula vetitum, ne quod indultum impetrent à pontifice? TH. Eſt. PH. Atqui audio, nullum hominum genus pluribus inſtructum indultis; adeo ut liceat illis homines, ipſorum ſententia damnatos, vel veneno necare, vel vivos defodere, citra ullum irregularitatis periculum. TH. Non eſt vana fabula quam audiſti. Nam mihi narravit vir minime mendax Polonus, ſe obdormiiſſe potum in templo Franciſcanorum, in his angulis in quibus ſedent fœminæ per laminas foraminoſas confitentes. Experrectus cantu nocturno, non auſus eſt ſe prodere. Decantatis ex more nocturnalibus, totus fratrum chorus deſcendit in ædem inferiorem: ibi erat parata foſſa bene lata beneque profunda. Stabant duo juvenes revinctis à tergo manibus. Habita eſt concio de laude obedientiæ, promiſſa eſt apud Deum omnium commiſſorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

venia. Nonnulla etiam ſpes injecta, fore ut Deus fratrum animos flecteret ad miſericordiam, ſi ſponte deſcenderent in foveam, ſeque ſupinos reponerent. Factum eſt; ſubductiſque ſcalis, omnes ſimul injecere terram. PH. Sed ſiluitne interim ille ſpectator? TH. maxime; tum quidem nimirum metuens, ne ſi ſe prodidiſſet, tertius adderetur foſſæ. PH. Etiamne hoc illis licet? TH. Licet, quoties periclitatur decus ordinis. Nam ille ſimulatque evaſiſſet, paſſim in omnibus conviviis narrabat quæ viderat, magna Seraphicæ gentis invidia. Nonne præſtiterat, vivum ſepeliri? PH. Fortaſſe. Verum his ſubtilitatibus omiſſis, quî fit, ut cum patriarcha juſſerit incedi nudis pedibus, nunc maxime incedant calceis feneſtratis? TH. Duabus de cauſſis præceptum hoc mitigatum eſt: altera eſt ne per imprudentiam tangant pecuniam: altera, ne frigus lædat, aut ſpina, aut ſerpentes, aut ſilices, aut aliud ſimile, cum illis ſit per univerſum terrarum orbem obambulandum. Cæterum ut id fiat inviolatæ regulæ majeſtate, feneſtra calcei pedem nudum oſtendit * per ſynecdochen. PH. Prædicant, ſe profiteri perfectionem Euangelicam, quam aiunt conſtare conſiliis Euangelicis, de quibus inter eruditos magna digladiatio eſt. Et in unoquoque vitæ ſtatu locus eſt perfectioni Euangelicæ. Sed quid omnium maxime perfectum tibi videtur inter Euangelii præcepta? TH. Arbitror totum illud quod prodidit Matthæus cap. v. cujus hæc eſt clauſula: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui vos oderunt, & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos, ut ſitis filii patris veſtri qui eſt in cœlis, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos. Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. PH. Commode reſpondiſti. Sed pater ille dives eſt ac munificus in omnes, nec mendicat à quoquam. TH. Munifici ſunt & illi, ſed opum ſpiritualium, hoc eſt, precum & bonorum operum, quibus opulenti ſunt. PH. Utinam ſint inter illos exempla caritatis Euangelicæ, quæ maledicta benedictis inju-

Per ſynecdochen.] Per ſynedochen pars ponitur pro toto. Sic Franciſcanorum pars pedis denudatur pro toto ſcilicet pede.

injuriam beneficio penſat! Quid ſibi vult illa tam celebris Alexandri pontificis vox, Tutius eſſe, regem quemlibet potentem lædere, quam quemlibet ex ordine Franciſcanorum aut Dominicanorum? TH. Ordinis læſam dignitatem ulciſci fas eſt: & quod uni ex minimis male fit, fit toti ordini. PH. At cur non potius quod uni bene fit, fit toti ordini? Et cur non unus Chriſtianus læſus totum Chriſtianiſmum ad vindictam provocat? Cur toties cæſus ac lapidatus Paulus non inclamavit ſuppetias adverſus apoſtolicæ dignitatis violatores? Jam ſi juxta Domini ſententiam, Beatius eſt dare quam accipere, utique perfectior eſt qui bene vivens ac docens de ſuo dat egentibus, quam qui tantum accipit. Alioqui fruſtra Paulus gloriatur, quod gratis prædicaverat Euangelium. Atque heic videtur eſſe præcipuum illius laudatæ addictionis experimentum, ſi conviciis impetiti non incandeſcant, ſi in male merentes charitatis affectum obtineant. Quid magni eſt, ſi quis aliquid facultatum relinquat, de alieno victurus aliquanto lautius, cum ſibi ſervet ulciſcendi cupiditatem? Cinctorum fune, ſemicalceatorum, ubique eſt magna copia: hæc qui præſtet quæ perfecta Dominus vocat, quæ Apoſtoli conſtanter exhibuerunt, inter iſtos nimium rara eſt avis. TH. Non ignoro quas fabulas impii quidam de illis ſpargant: ſed ego ſic affectus ſum, ut ubicumque videro illam ſacroſanctiſſimam veſtem, putem adeſſe angelos Dei: eamque domum eſſe felicem, cujus limen crebro teritur illorum pedibus. PH. Et ego arbitror, pauciores eſſe ſteriles fœminas, ubi illi agunt familiariter. Sed mihi propitius ſit Franciſcus, Theotime, qui hactenus tanto in errore ſim verſatus. Exiſtimabam, iſtorum veſtem nihil aliud eſſe quam veſtem, nec per ſe meliorem veſte nautæ, aut calcearii, niſi utentis ſanctimonia commendaretur, quemadmodum Chriſti veſtis contacta ſanavit *hæmorrhoiſſam. Alioqui dubitabam, utrum textor an veſtiarius eam vim dediſſet veſti. TH. Haud dubie, qui formam dat, dat vim. PH. Poſthac ergo vivam ſuavius, nec me macerabo metu inferorum aut confeſſionis tædio, aut cruciatu pœnitentiæ.

* *Hæmorrhoïſſa.*] Mulier quæ laborat profluvio ſanguinis.

Amicitia.

* EPHORINUS, JOANNES.

EP. SÆpenumero mecum admirari ſoleo, * quem Deum in conſilium adhibuerit natura, cum in omni rerum genere miſceret * amicitias & inimicitias quaſdam arcanas, nec ullis cauſis evidentibus probabiles, niſi quod hoc ſpectaculo videtur fuiſſe delectata, quemadmodum nos * ex commiſſis inter ſe gallis gallinaceis & coturnicibus voluptatem capimus.

Ephorinus.] Nomen perſonæ ab ἐφορᾶν, id eſt, diligenter contemplari, & cum ſingulari cura obſervare. Sic dum iſte animalium naturam, vim & potentiam diligenter contemplando obſervat, non immerito Ephorinus appellatur.

Quem Deum in.] Non adhibemus in conſilium, niſi quos prudentiores aut rerum peritiores arbitramur: nihil autem Deo prudentius, & conſultius. Eſt autem hæc forma loquendi perelegans, quoties nos admirari novitatem aut mirificum rei eventum ſignificamus, quod ſubinde apud poëtas dii in conſilium ab Heroibus adhibeantur.

Amicitias & inimicitias.] Alluſum forſitan eſt ad Empedoclis phyſici decretum, qui principia mundi φιλίαν καὶ νεῖκος, hoc eſt, amicitiam & inimicitiam conſtituit. Cum enim, inquit, prius omnia diffuſa jacerent, ab Amicitia inimicitiaque diſcriminatim ſunt diviſa: ſine iis vero nihil aut fieri poteſt, aut perire. Extat autem apud Ariſtotelem nobile mehercule caput, de his qui perpetuas inimicitias inter ſe gerunt, lib. 9. cap. 1. hoc Plinius tranſtulit in ſuum opus, lib. 10. cap. 74.

Ex commiſſis gallis.] Committere ſignificat in certamen & contentionem mittere, quemadmodum dicimus gladiatores commiſſos, qui in certamen deſcendunt. Plinius lib. 10. cap. 20. Gallinaceum, contentioſum animal, & præliis maxime ali, teſtatur. Dimicatione, ait, paritur victoria quoque inter ipſos; velut ideo agnata cruribus ſuis tela intelligentes. nec finis ſæpe commorientibus. Addit, pleroſque gallorum ad bella tantum & prælia aſſidua naſci, quibus etiam patrias nobilitarunt, Rhodum & Tanagram: Deinde Pergami Gallorum ſpectaculum omnibus annis publice edi, ceu gladiatorum. Quod ipſum etiam hodie in pleriſque Brabantiæ oppidis fieri obſervatum eſt. Hinc Gallinaceus à Columella pyctes, hoc eſt, pugil & luctator, appellatur, quod Græcorum ſtudium ferociſſimum quemque alitem certaminibus & pugnæ præpararet. Ariſtophanes poëta Gallum Ἄρεος νεοττὸν, hoc eſt Martis pullum vocat, quod avis iſta ſit admodum bellicoſa: vel quod Gal-

luptatem capimus. Io. Nondum ſatis percipio quid velis dicere. Ep. Dicam igitur, ſi vis, craſſiore Minerva. *Scis ſerpentium genus eſſe inimicum homini. Io. Scio, vetus inter illos & nos eſſe diſſidium & irreconciliabile, futurumque donec meminerimus illius *inauſpicati pomi. Ep. Noſti lacertam? Io. Quid ni? Ep. * Italia magnas habet & virides. Hoc animal natura & homini amicum eſt, & ſerpentibus inimicum. Io. Unde hoc deprehen-

Gallum adoleſcentem egregium fuiſſe dicant, quocum familiariter Mars uteretur, cuſtodem poſuit ædium ſuarum, ut ſi Vulcanus adventaſſet interea, dum cum Venere adultera ſua ſuavius viveret, adoleſcentulus indicaret. Verum quum aliquando obdormiſſet, Vulcano deprehendente adulterium uxoris, in avem illum Mars transformavit, ſed ita ut habitum armorum, criſtam ſcilicet, galeam & calcaria retineret: hincque eſſe, quod tanto ſtudio præliandi perpetuo flagret. Mirum eſt quod Ariſtoph. gallinaceos, quos prælio vicerunt, in ſervitutem rapere adſerat. Illius interpres ſcribit, gallos qui alerent ad pugnam, prius quam eos committere ſolent, alliis alere ſolitos, quo excalefacti, calidiores & vehementiores redderentur. Inde factum verbum σκοροδίσαι, quid eſt, gallos priuſquam in prælium deſcendunt allio confricare. Coturnicum quoque maſculorum naturam φιλεριστικὴν (id ſonat rixoſam) Ariſtoph. Interpres ſcribit. In Apophthegmat. Plutarchi, Auguſtus, quum audiſſet, Erotem, qui res Ægypti curabat, emiſſe coturnicem, omnes alias pugnando ſuperantem atque invictam, & comediſſe aſſatam, eum ad ſe accerſivit, ac judicio conſtituto confeſſum, malo navis affigi juſſit.

Scis Serpentium.] Adeo inimicum eſt, ut ſalivam hominis tolerare non poſſit, ſed mox, ſi conſpergatur, fugiat, authore Plinio. Apollonio Rhodio θανατηφόρος ſerpens vocatur; quod hominibus mortem inferat.

Inauſpicati pomi.] Inauſpicatum eſt, quod bonis auſpiciis non geritur: ſic pomum illud, propter quod ex divina portione ad humanam miſeriam cecidimus per primigenios noſtros parentes, merito inauſpicatum dicitur, quod tam infauſto & infelici auſpicio mortalitate ſumus aggreſſi.

Italia magnas, &c.] Magnas inquit & virides, quod noſtrates palmæ, aut ad ſummum pedis longitudinem non excedant. nec item omnes virides ſunt, verum & cinericii & nigri coloris, natura, quantum ad conflictum cum ſerpentibus & viarum obſeſſiones, ab Italicis nihil differentes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

ditur? EP. Ubicunque proſpicit homo, ibi congregantur lacertæ; obliquato capite diu contemplantes hominis faciem: ſi exſpuas, elambunt ſalivam ore redditam: vide & puerorum mictum exſorbentes. Quin & puerorum manibus tractantur impune, atque etiam læduntur, & admotæ ori gaudent *ſalivam lambere. Ceterum ſi comprehenſæ inter ſe committantur, dictu mirum quam in ſeſe ſæviant; nec appetunt committentem. Si quis in agris ambulet per viam cavam, nunc hinc, nunc illinc ſtrepitu dimoti rubi admonent hominem; inſuetus crederet, ſerpentem eſſe: ubi diſpexeris, lacertæ ſunt, obliquato capite contemplantes, donec conſiſtas; ſi pergas, ſequentes. Rurſus aliud agentem admonent. Diceres, eas ludere vehementerque delectari hominis adſpectu. IO. Mira narras. EP. Quodam die vidi prægrandem & mire viridem *in oſtio cavi decertantem cum ſerpente. Primum mirabamur quid eſſet rei: nam ſerpens nobis non erat conſpicuus. Italus admonebat, in antro eſſe hoſtem. Paulo poſt venit ad nos lacerta, velut oſtendens ſua vulnera, ac remedium flagitans: ſeque *tantum non tangi patiebatur: quoties autem reſtabamus, reſtabat & illa, nos contemplans. Serpens alterum latus pene totum eroſerat, & ex viridi rubrum fecerat. IO. Mihi, ſi adfuiſſem, libuiſſet ulciſci lacertæ vicem. EP. At hoſtis jam ſe in profundum antrum abdiderat: poſt aliquot tamen dies *pavimus oculos

Salivam lambere.] Ex hac re ſatis conſtat, amicas humano generi lacertas, quorum ſcilicet ſalivam bibunt, ut quæ omnibus venenatorum maxime adverſatur, ut teſtantur Nicander, Dioſcorides & Plinius.

In oſtio cavi.] Cavum frequentius ſubſtantive neutro genere invenitur, pro foramine terreſtri, ſeu luſtro & cubili ſerpentum, quam ab adjectivo cavus, Columella: Cavum verbenaca diligenter obturato, ne ventus ad cubilia perflet.

Tantum non.] A Græcis ſumptum, μονονουχί. id perinde valet, quaſi dicas: propemodum. Sic reperies apud Latinos, tum Livium, tum Suetonium. Terentius dixit, Modo non, in Phormione.

Pavimus oculos.] Paſcimus oculos ea re, quam libenter inſpicimus, ut paſcimus animum quoties nos recreamus. Maro: Atque animum pictura paſcit inani. Nihil autem gratius obtingere poteſt, quam ſi videamus nocentem ob innoxium afflictum dare pœnas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

los noſtros vindicta. Io. Gaudeo profecto. Sed quo pacto? EP. Forte inambulabamus per eundem locum: Serpens è fonte vicino biberat; erat enim æſtus * prodigioſus, adeo ut nos quoque aquæ inopia periclitaremur. Commodum occurrit ex agris puer natus annos tredecim, ejus domus filius, in qua tum metu peſtilentiæ Bononia profugi ruſticabamur; geſtans * raſtrum quo fœnum demeſſum converrunt agricolæ; ſimul ut ſerpentem vidit, exclamat. Io. Metu fortaſſe. EP. Nequaquam. imo gaudio, velut inſultans deprehenſo hoſti. Ferit raſtro; ſerpens ſe contrahit: ille non facit feriendi finem, donec * contrito capite * ſerpens in longum porrigitur. nam hoc non faciunt niſi morientes. * Inde eſt, quem frequenter audiſti, apologus de cancro, qui ſerpentem hoſpitem occidit, ubi porrectum videt; Sic, inquit, vivum incedere oportuit. Io. O factum bene! Quid tum? EP. Puer arreptum raſtro ſuſpendit è frutice ſupra antrum. Ibi diebus aliquot vidimus frondes ſanie tinctas.

 Ejus

Prodigioſus.] Tam vehemens & præter ſolitum major, ut etiam aliquid prodigere miraculi cauſa poſſe videatur.

Raſtrum.] Ejuſmodi ruſtica inſtrumenta. Varro Reſtellos appellat, ſerras nimirum leves, quibus homo per fœniſecia feſtucas abradit.

Contrito capite.] Nam, ut Plinius tradit, ſerpentis caput etiamſi cum duobus evaſerit digitis, nihilominus vivit. Hinc eſt forte quod vulgus ſerpentem diſſectum medium reviviſcere & coaleſcere opinatur.

Serpens in longum,] Ergo Poëta 3. Georgicor. ruſticos in ſerpentibus necandis jubet, ne antea cædendi finem faciant, quam videant medios nexus extremæque agmina caudæ ſerpentis ſoluta, hoc eſt, quam non tortuoſum, ſed porrectum videant.

Inde eſt, quem.] Apologum recenſet Æſopus: Cancer, inquit, cum ſerpente inita ſocietate ſimul verſabatur. Cancer autem, cum moribus ſimplicibus præditus eſſet, ſæpius adhortabatur ſerpentem, ut verſutiam doloſque malos deponeret: quod ille quum negligeret, & moribus conſuetis conſtanter viveret, Cancer captata opportunitate, cum ille obdormiiſſet, quanta potuit vi, ſerpentem comprimendo enecavit. Cum vero jam expirantem animam in longum porrectum vidiſſet. Sic, inquit, & antea te ſimplicem rectumque fuiſſe oportebat. Non enim jam pœnam ſupplicio dediſſes. Pulchre animi mores Cancer ad corporis habitum conferebat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Ejus ruris agricolæ pro comperto nobis aliud quiddam mirabile referebant. Agricolæ nonnunquam feſſi obdormiunt in agro: atque illic interdum habent *urceum lactis, in cibi ſimul & potus uſum. *Serpentes ſummopere lacte capiuntur. Itaque non raro fit, ut in vas illabantur. Ei malo paratum habent remedium. Io. Quod? obſecro. Ep. Summum teſtæ os *allio circumlinunt. Is odor deterret ſerpentes. Io. *Quid igitur ſenſit Horatius cum ſcriberet, allium venenum cicutis nocentius; cum ſit, ut ais, adverſus venena remedium? Ep. Sed audi quod eſt durius; interdum clanculum adrepentes in os patens dormientis conjiciunt ſeſe, & in

Urceum lactis.] Vas eſt aquarium urceus, nec exiguum, non ad hauriendam aquam aut portandam, ſed ad conſervandam diutius: quales nunc Romæ prædivites Cardinales & nobiles in ſubterraneis cameris collocatos habent alveos: ejuſmodi quoque vaſis ruſtici plerarumque nationum lac conſervant, & concretum quidem lactis in cibum, ſerum vero potus loco illis ſervatur.

Serpentes ſummopere.] Hinc Lycophron, teſte Athenæo, θῆρας γαλακτοφάγους, hoc eſt, beſtias lactivoras ſerpentes appellavit, quod naturali quodam appetitu lac pæcipue ſorbere gaudeant, quum tamen alioqui exiguo indigeant potu. Quoties autem ad lactis urceum adrepunt, non tam lactis ſuctu delectantur, quam ut pingue ſupernatans, quod in butyrum conflatur, lingere ac deſorbere valeant: hæc ſumma voluptas. Aliquando in pratis ac paſcuis ad ubera paſcentium adrepunt, miſeroſque ruſticos omni lactis & ſpe & proventu defraudant: & facile quidem patiuntur vaccæ ejuſmodi mulgentes fauces, vel quod venenum vereantur ſi repugnent & obnitantur, vel quod mollius ſuctu quam digitis compreſſis lac educi ſentiant. Habent ad hoc remedium mulierculæ. ceream comparant, quam devovent hierophantæ in purificationum feriis; hac incenſa ter contingunt ubera vaccæ, ſed non ſine tripudio & choreis: atque ita illæſas in annum redeuntem ſe conſervare arbitrantur.

Allio circumlinunt.] Gravis odor allii ſerpentes fugat, ut docet Nicander in Alexipharmacis: & à fœtore Latini allium vocarunt, quaſi halium, quod graviter halaret; Græci vero σκόροδον ἀπὸ τοῦ σκαιὸν ὄζειν, hoc eſt, à male olendo, vel ἀπὸ τοῦ σκῶρ ὄζειν, quod ſtercus oleat.

Quid igitur ſenſit.] Horatius in Epodo Ode tertia: non aliam pœnam parricidæ ſtatuit, quam ut deguſtet allium, quod hoc cicutis, id eſt, veneno ſit nocentius.

Si

n ſtomachum ſeſe convolvunt. Io. An non pro-inus exanimatur homo talem nactus hoſpitem? P. Non, ſed afflictiſſime vivit, nec eſt ullum mali evamen, niſi ut lacte aliiſque gratiſſimis ſerpenti ibis alant hoſpitem. Io. Nihil remedii adverſus antum malum? Ep. Comeſum affatim allium. o. Non mirum igitur, * ſi meſſores gaudent allio. Ep. Et alias medetur * delaſſatis labore & æſtu. Verum in hoc diſcrimine non raro lacerta quamvis puſilla ſervat hominem. Io. Qui poteſt? Ep. Ubi enſit, ſerpentem inſidiari, circumcurſat per col-um & faciem hominis; nec finem facit, donec pruritu ſcalptuque unguium excitetur. Porro qui expergiſcitur, conſpecta in propinquo lacerta, mox ntelligit, hoſtem alicubi eſſe * in inſidiis, ac cir-cumſpiciens deprehendit. Io. Mira naturæ vis. Ep. Jam nullum eſt animal inimicius homini quam crocodilus, qui ſæpenumero totos homines devo-rat, & * arte malitiam adjuvat hauſta aqua lubri-

 cans

Si meſſores gaudent.] Horatius in Ode paulo ante citata, miratur, meſſores tam horrendum cibum ferre poſſe. O dura, inquit meſſorum ilia, quæ allium venenum magis quam cibum concoquitis. Non autem meſſorum tantum cibus eſt, verum omnium ruſticorum, quod hæ fuerint priſci illius & frugalis ſeculi deliciæ, cujus ſi adhuc veſtigia uſquam extant, ea mehercule apud hoc genus hominum tantum ſupereſſe dixero. Allii autem arroſionem ad frugalitatem pertinere, item pauperum ruſticorumque cibum fuiſſe, docere te poteſt Ariſtophanis interpres. Galenus certe amuletum ruſticorum allium prædicat. Et Plinius ad multas, ruris præcipue, medicamenta facere teſtatur.

Delaſſatis labore & æſtu.] Id videtur à *Virgilio* acceptum, ubi Teſtylis Maroniana meſſoribus ſuis rapido feſſis aeſtu Allia ſerpillumque herbas contundit olentes.

In inſidiis eſſe.] Id eſt, inſidiari. metaphora à re militari. Nam hoſtes cum aperto Marte cum adverſariis conſerere manus non audent, alicubi latentes ex inſidiis ſubito inimicum aggredi ſolent. *Terentius*: Hunc prius adito tu, ego in inſidiis hic ero, ſi quid deficies. *Saluſtius*: Ac ſtatim ſigno dato, undique ſimul ex inſidiis Numida invaditur.

Arte malitiam.] Subjicit mox verſutiam: vel hoc referendum ad id, quod conſpecto homine lacrymas dicitur emittere, quo facilius nihil tale metuentes devoret. Vide Chiliades: Crocodili lachrymae.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

cans ſemitas, quibus deſcendunt ad Nilum aquam hauſturi, quo collapſos devoret. Neque te fugit delphinum, etiam in diverſo elemento natum *φιλάνθρωπον eſſe. Io. *Audivi fabulam de adamato puero celebrem, *celebriorem autem de Arione. Ep. *Quin & in venatu mugilum piſcatore

Φιλάνθρωπον.] Id eſt, hominis ſtudioſum, amicum, faventem homini. Sic Plinius, *Delphinus*, inquit, *amicum homini animal.*

Audivi fabulam.] Hujus fabulæ, & plurimum hujusmodi mentio eſt apud Plinium capite de Delphinis: & Nepos in epiſtolis, & Opianus libro tertio recenſent quoque ſimiles.

Celebriorem de Arione.] Hanc Gell. florida dictione ex Herodoto deſcripſit: & Plinius cap. eodem. Eſt autem hoc animal non modo homini amicum; ſed quicquid muſica ſonoritate aures demulcere poteſt, huic gaudet adeſſe, cum hoc ludere delectatur. Et quod de Cytharœdo Arione narrant, id quoque in luſcinia accidiſſe, memini me ex Græcorum epigrammatis didiciſſe. Epigramma autem lib. 2. habetur, lepidum certe, & mirum in modum elegans: quare nec pigebit aſſcribere. Extat autem Philippi titulo, qui temporibus Juſtiniani Augusti in hoc ſcribendi genere nulli inferior fuit.

Μεμφομένη Βορέην, ἐπεπετλώμην ὑπὲρ ὅλμης.
Πνεῖ γὰρ ἐμοὶ Θρήκης ἤπιος ὃδ' ἄνεμος
Α'λλά με τὴν μελίγηρον ἀηδόνα δέξατο νώτοις
Δελφὶν, καὶ πληνὴν πόντιος ἡνιοχεῖ.
Πιςοτάτῳ δ' ἐρέτῃ πορθμευομένη τὸν ἄκωπον
Ναύτην τῇ ςόματος θέλγον ἐγὼ κιθάρῃ
Εἰρεσίην δελφῖνες ἀεὶ μουσῆσιν ἄμισθον
Ἤνυσαν, ὃ ψεύςης μῦθος Α'ριόνιος.

Id nos ita conati ſumus Latinum facere.

Averſata gravem Boream ſuper æquora aëdon
Me dederam, ventis Thracia pulſa tuis,
Squamiger ut noſtræ perſenſit murmura linguæ,
Auxilio Delphin me pereunte venit.
Iamque ſedens humeris tam læto remige tuta
Vectorem blanda mulceo voce meum.
Sed neque Delphinis naulum mos ſolvere Muſis,
Nec rumor fictum perſtrepit Arionem.

Quin & in venatu.]Hoc Plinius eodem capite in ſtagno Laterna appellato, Nemauſienſis agri, in provincia Narbonenſi, & in Taſſico ſinu fieri tradit, Oppianus quoque ἁλιευτικῶν poſtremo hanc venandi cum Delphinibus conſuetudinem deſcribit, atque id eleganter ſatis, ſed in Ægeo mari circa Eubœam. Quod autem Eraſmus ait, vice canum, id quoque per ſimilitudinis applicationem Oppianus,

Α'τ'

ores delphinorum miniſterio vice canum utuntur, qui accepta prædæ portiuncula recedunt. Quin & caſtigari ſeſe patiuntur, ſi quid in venatu deliquerint. In mari vero frequenter navigantibus apparent, gaudio geſtientes, & in ſummis undis luſitantes: Interdum adnantes ad navim, nonnunquam & tenſa vela tranſilientes. Adeo delectantur hominum conſuetudine. Verum ut hominum eſt ſtudioſus delphinus, ita crocodilo capitalis eſt hoſtis. Egreditur mare, & in Nilum, in quo regnat crocodilus, audet venire, congreſſurus cum dentibus, unguibus, & ſquamis ferro etiam impenetrabilibus, armata bellua, ipſe nec ad morſum ſatis inſtructus, quippe * os habens ad pectus vergens. Sed impetu fertur in hoſtem, ac jam illi proximus repente ſubmittit ſeſe, erectiſque in tergo pinnis mollia ventris perſcindit, alias invulnerabili. Io. Mirum eſt quodque animal ſtatim agnoſcere hoſtem ſuum, etiam nunquam antea viſum; ſcireque & cur impetatur, & qua lædi aut ſeſe tueri poſſit; cum hoc homini ſit negatum, qui ne * regulum quidem horreret, niſi admonitus, malove doctus. Ep. Scis, equum animal obſequiis hominum natum. Huic capitale diſſidium eſt cum urſo, homini noxia beſtia. Agnoſcit hoſtem nunquam viſum, ac protinus ſe parat ad pugnam. Io. Quibus armis pugnat? Ep. Arte potius quam viribus. Tranſilit urſum, & in ipſo ſaltu poſteriores calces impingit in caput. Atque urſus interim unguibus ſcalpit equini ventris mollia. Aſpis homini venenum eſt immedicabile; cum hac belligeratur *ichneumon. Idem exitialis hoſtis crocodilo. Similis

Ἀτ' ὠνδρᾶσι θηρητῆρσιν
Θῆρα κύνες σεύοντες ἀμοιβαίης ὑλακῇσι.

Sic piſces ad terram, inquit, pellunt delphines, tanquam ad viros venatores canes mutuis latratibus feram citant.

Os habens ad, &c.] Sic Plinius, Multum illi infra roſtrum os, ac medio pene in ventre.

Regulum.] Regulus Baſiliſcum etiam ſignificat, facto nomine ab etymologia Græca; ne quis opinetur, regulum avem hoſtem eſſe noſtrum.

Ichneumon.] Ichneumona, quod cum ſerpentibus, crocodilo & aſpide perpetuam inimicitiam exercet, Græci aliquot authores, ὀφιόμαχον appellant. Bellige-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

milis affectus eſt *elephantis erga hominem; nam
& viatorem ſimpliciter errantem clementer redu
cunt in viam, & agnoſcunt amantque doctorem
ſuum. Feruntur & exempla devoti amoris erga cer
tos homines. ſiquidem unus adamavit in Ægypto
mulierculam corollas vendentem, Ariſtophan
grammatico caram. Alius Menandrum Syracuſa
num adoleſcentem ſic amavit, ut deſiderium illius
quoties non videret, inedia teſtatus ſit. Sed ne hæc
quæ plurima commemorantur, referre pergamus
cum Bocchus rex in triginta quoſdam ſævire de
creviſſet, eos totidem elephantis objecit, ſtipiti
bus alligatos. Cumque immiſſi eſſent qui inter ele
phantos procurſantes eos laceſſerent, nunquam ef
ficere potuerunt, ut ſe regiæ crudelitatis miniſtro
præberent. Atque huic animanti φιλανθρώπῳ bel
lum exitiale eſt cum draconibus Judicis, qui fe
runtur eſſe maximi, ut frequenter in pugna perea
uterque. Porro draco inimicus eſt homini, etiam
non laceſſitus. Simile diſſidium eſt aquilæ * cum
draconibus minoribus, cum homini ſit innoxia, imo
cum feratur etiam *amatorios ignes ſentire erga
certas puellas. Eidem avi bellum internecinum eſ
* cum cyminde, id eſt, nocturno accipitre. Ele
Phan

ligerantur autem cum aſpide ichneumones, quia capientes hos ſerpentes, per caput vel caudam in flumen trahunt. Crocodilis vero inſidiantur, dum illi trochilis dentibus purgandis rictum diducunt, tunc ichneumon in oris hiatum intrat, & exeſis viſceribus è ventre mortuorum egreditur. Lege praetet Plinium, Ammianum Marcellinum lib. 22.

Elephantis.] Haec omnia de Elophantis tradit Plin.

Cum Draconibus minoribus.] Habet & iſta Plinius omnia.

Amatorios ignes ſentire.] Id circa Seſton urbem contigiſſe ſcribit Plinius.

Cum cyminde.] Plinius ca
pite de accipitribus autho
eſt. Verum Homerus cymin
din non accipitrem, ſe
noctuam videtur appellaſſ
hoc verſu *Iliad* ξ. Χαλκίδα
κικλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δ
κύμινδιν. Noctua enim
χαλκὶς vocatur, quod ae
neum colorem videatur ha
bere: & fortaſſis cymindi
à maris colore; quod, u
noctua, ſic mare ſubinde
glaucum epitheto dicatur
Callimachus eam avem non
cymindin, ſed cymin vocat
fortaſſis ob ſonum quem
reddit, cycaban. Homeri ta
men ſcholia γένος ἱέρακος
id eſt, de accipitrum gene
re, cymindin eſſe cenſent

phantus odit etiam murem, animal homini quoque moleſtum: eoque abhorret à pabulo in quo murem conſpexerit. Nec cauſſa liquet cur oderit. Nam hirudinem merito horrent, quod ea in potu hauſta graviſſime diſcrucientur. Jam vix ullum animal amicius homini quam canis, nec inimicius quam lupus, ut quod aſpectu quoque * vocem adimat: & inter hæc ſumma diſcordia eſt, quemadmodum ovium generi lupus infeſtiſſimus. quod totum pendet à providentia hominum, quorum præcipua cura eſt tueri animal innoxium, & alendo homini natum: in lupum vero velut in publicum humani generis hoſtem armantur omnes, præcipue canum commilitio: quæ res etiam proverbio fecit locum, * Non magis parcemus quam lupis: * Lepus marinus immedicabile eſt homini venenum, ſi quis imprudens guſtaverit; at rurſus hominis contactus mors eſt lepori. Panthera ſæva eſt in hominem, & tamen adeo terretur ab hyæna, ut ne congredi quidem ſuſtineat. Hinc narrant, ſi quis quid ſecum geſtet

Vocem adimat.] Lege Chiliades: Lupi illum videre priores. & Donatum in *Terent. Adelph.* Lupus eſt in fabula.

Non magis parcemus.] Ex Ariſtophane & illius interprete hoc adagium enarratum eſt ab autore, quod ſcilicet olim apud Atticos lex fuerat de interficiendis lupis, quae praemio etiam invitaret ad hanc feram perſequendam. Et haec quidem interpres Comici. Sed videtur hoc commentum damnare Apollonii Rhodii ſcholiaſtes, qui in honore ſummo apud Athenienſes lupos fuiſſe contendit, in tantum etiam, ut ſi quis illic lupum interemiſſet, inferias illius ſepulchro inferre compelleretur; hinc πολιὸς, id eſt, canos, non à colore dici, ſed ob reverentiam. Cauſam addit quod Latona uterum geſtans bis ſenis diebus in lupum mutata in Delum perrexerit. Hinc eſſe quod certo quodam anni tempore omnes illae lupae pariant, idque intra duodecimum diem. Adducit Philoſtephanum quendam, qui talia prodiderit in commentariis ſuis.

Lepus marinus.] Hoc Plinius tradit lib. 32. cap. 1. De Pantheris & Hyaenis eadem docet. Hoc tamen, quod ait, Hyaenam cum Panthera pugnare, non ea de cauſa fit, quod hyaena erga hominem bene affecta ſit. Nam Ariſtoteles lib. 6. hiſtoriae animalium, mirifice inſidias moliri hyaenam hominibus tradit, & ſepulchra quoque effodere: tantam illi ferae aviditatem humanae carnis ineſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

geſtet de corio hyænæ, à panthera non apperi; tam ſagax eſt naturæ ſenſus. Addunt & illud, ſi pelles utriuſque belluæ ſuſpendas invicem ex adverſo, panthericæ pilos defluere. Araneus homini domeſticum eſt animal, * exitiale vero ſerpenti, adeo ut forte conſpicatus ſub arbore ſerpentem apricantem, filo ſe libret, & aculeum mediæ infigat fronti, tam acri vulnere, ut ſerpens, dolore rotans ſeſe in gyrum, tandem emoriatur. Accepi ab iis qui ſpectarunt, ſimile diſſidium eſſe araneo cum bufonibus: ſed bufonem ictum, ſibi *plantagine admorſa mederi. Audies fabulam Britannicam. Scis, illic conclavium ſolum conſterni ſcirpis virentibus. Monachus quidam faſciculos aliquot ſcirporum in cubiculum congeſſerat, ſparſurus cum eſſet commodum. Is cum à prandio ſupinus dormiret, bufo ingens erepſit, & os dormientis obſedit, infixis ſuperno atque inferno labro quatuor pedibus. Detrahere bufonem certa mors erat; non amoveri, quiddam erat morte crudelius. Quidam ſuaſerunt ut monachus ad feneſtram deferretur ſupinus, in qua ingens araneus habebat telam. Factum eſt. Mox araneus hoſte conſpecto, filo ſe librat, & bufoni ſpiculum infigit, ac filo ſe recipit in telam. Intumuit bufo, ſed non eſt avulſus. Repetitur ab araneo: magis intumuit, ſed vixit. Tertio ictus abduxit pedes, ac mortuus

Exitiale vero.]Hoc ipſum Plinius ſcribit l. 10. c. 24.

Plantagine admorſa.] Ajunt, aliquando monachum (eſt enim hoc hominum genus admodum curioſum) in araneum & bufonem concertantes incidiſſe, & dum eventum certaminis avidius expectat, ictum bufonem vehementer vidiſſe tumidum: ſed mox plantagine guſtata, quæ tum in buſtuario creſcebat, veluti reſumptis viribus, pugnam redintegraſſe. Admiratus inſolitum ſpectaculum monachus, diligentius hos pugiles obſervabat, & quod paulo ante de bufone cognoverat, id iterum conſpicatus, quam poteſt ociſſime plantaginem omnem quæ de proximo creſcebat, radicitus extirpat, & apud ſe condit. Interea bufo, accepta tertia plaga, dum ad ſolitum medicamentum accurrens, auxilio herbæ deſtitueretur, in tantum intumuit, ut non prius tumorem quam vitam finiret. Inde compertum habuit, plantaginem contra venena & venenatorum ictus multum facere:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

us decidit. Hanc gratiam araneus retulit hoſpiti). Io. Mira narras. Ep. Addam quod non le-, ſed his oculis conſpexi. Simius ſupra modum rret teſtudinem. Hujus rei quidam dedit nobis ecimen Romæ. Puero ſuo in verticem impoſuit ſtudinem, & pileo contexit; dein produxit ad nium. Illico ſimius gaudens inſiliit in humeros eri, venaturus pediculos: ſublato pileo reperit tudinem. Mirum erat ſpectaculum quanto cum rrore reſilierit beſtia, quam expaverit, quam nide reſpexerit, an ſequeretur teſtudo. Addi-m eſt aliud ſpecimen: alligavimus teſtudinem tenæ à qua revinctus erat ſimius, ut effugere non ſſet, quin ſaltem aſpiceret: incredibile dictu, antopere fuerit diſcruciatus; tantum non metu animabatur; interdum averſus poſterioribus pe-bus depellere tentavit hærentem beſtiam. Tan-m quidquid erat * in alvo aut veſica oneris re-cit. Sequuta eſt ex eo pavore febris, ut nobis erit ſolvendus à catena, & aqua vino tempera-refocillandus. Io. Atqui nihil eſt quod ſibi à tudine metuat ſimius. Ep. Fortaſſis aliquid eſt od nos fugit, naturæ cognitum. Nam cur acan-s oderit aſinum, cauſa in promtu eſt, quod ille affricat ſpinis, in quibus nidulatur avicula, & res ejus depaſcitur. Tantus autem terror habet anthidem, ut ſi quando procul aſinum rudentem diat, ova dejiciat, pulli è nido decidant metu. c patitur hoſtem impunem. Io. Sed qua tan-m in re acanthis lædit aſinum? Ep. * Roſtro dit illius ulcera fuſtibus & oneribus facta; ngit & mollia narium. Poteſt item aliquid cauſ-divinari, cur inter vulpes & milvios mutua ſit ultas, quod avis rapax alterius catulis inſidie-tur,

n alvo.] Simius non alia metum indicat, quam jectis excrementis: hinc gare noſtratium prover-m: *Verendum ne præ tu te commacules inſtar ii*: quum in meticulo-n ludunt.

Roſtro fodit.] Id Plinius ytho avi adſcribit: Aſi-nus, inquit, ſpinetis ſe ſcabendi cauſa atterens, nidos ægythi diſſipat, quod illa adeo pavet, ut voce omnino rudentis audita ova ejiciat, pulli ipſi metu cadant. Igitur advolans, ulcera ejus roſtro excavat. Deinde teſtatur; & acanthida ea de cauſa aſino inimicam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

tur, fortaſſe vulpes viciſſim illius pullis: quæ cauſa diſſidii eſt inter * ſorices & ardeolas. Eadem fere ratio eſt inter * æſalon parvam aviculam & vulpem. Nam æſalon ova corvorum frangit. Eadem infeſtatur à vulpibus, & viciſſim illas infeſtat, catulos earum vellicans. Quod ubi viderint corvi, vulpibus velut adverſus communem hoſtem ſuppetias ferunt. At vix divinare liceat, quam ob cauſam inter ſe oderint * olores & aquilæ, corvus & * chlorio, cornix & noctua, aquila & trochilus, niſi hoc male habet aquilam, * quod ille rex avium vocetur. Cur male convenit cum noctua cæteris minoribus avibus, muſtelæ cum cornice, * turturi cum pyrali, ichneumonibus veſpis cum phalangiis araneis, anatibus cum gaviis, * harpæ cum * triorche accipitre, thoïbus cum leonibus? Præterea cur ſorices formicoſam horreant arborem? Unde tam irreconciliabile bellum inter ſcarabæum & aquilam? nam apologus ex ipſa animantium natura confictus eſt. Unde eſt quod juxta Olynthum in certo terræ ſpatio non vivant ſcarabæi, ſi inferantur?

Et

Sorices & ardeolas.] Quoniam, inquit Plinius, altera alterius catulis inſidiatur.

Æſalon.] Ariſtotel. hanc avem inter accipitres refert.

Olores & aquilæ.] Fortaſſis non alia ex cauſa mutuum harum avium odium oritur, quam quod cygni ſibi de aquila metuunt, ut hoſtis ab hoſte ſibi cavet.

Chlorio.] Qui Graecis χλωρίων: Theodorus vireonem, à viridi colore interpretatus eſt. avis tota viridis, quod ex voce liquet, hyeme videtur, ſed teſte Ariſtotele per aeſtatem volat, idque maxime ſolſtitialibus horis: ſed tamen difficulter pennas movet, quum alioqui ingenioſus & διδακτικὸς habeatur.

Quod rex avium vocetur.] Trochilus Graecis τρόχιλος à mobilitate & curſitando nomen habet, nempe ἀπὸ τοῦ τρέχειν. Ariſtot. cap. 11. lib. 9. aquilam cum trochilo pugnare ſcribit, quod Trochilus ſenator & rex vocetur.

Turturi cum pyrali.] De his omnibus lege Plinium l. 10. cap. 74. unde haec deſumpta ſunt.

Harpæ.] Hanc eſſe Latinam avem, Graecorum docent Lexica, in quorum etiam commentariis proditum eſt, ipſam, quoties veneno icta fuerit, ſibi hedera ſuccurrere.

Triorche.] Triorches & τριόρχης, triorchus, avis à numero teſtium nomen habet. eſt de genere accipitrum. Plinius.

t inter aquatilia quam ob cauſam mugil & lupus mutuo odio flagrant, ſicut conger & muræna, audas inter ſe prærodentes? Polypum in tantum orret locuſta piſcis, ut ſi eum juxta viderit, metu moriatur. Sic quædam animantia mire junxit ar- anus quidam benevolentiæ affectus, veluti* pa- ones columbis, turtures cum pſittacis, merulas um turdis, cornices cum ardeolis, qui ſibi viciſſim uxiliantur adverſus vulpium genus; harpam & hilvium adverſus triorchen accipitris genus, com- unem hoſtem. * Balænis muſculus Piſcis exiguus rænatans monſtrat viam; nec apparet quam ob em illi velit inſervire. Nam quod * crocodilus auces porrigit trochilo aviculæ, amicitia dici non oteſt, cum utrumque animal ſuo ducatur com- odo: crocodilus gaudet ſibi purgari dentes, & abendi voluptatem amplectitur: avicula cibum uærit, veſcens piſcium reliquiis inter dentes hæ- entibus. Conſimili ratione corvus inequitat dorſo uis. Inter * anthum & ægithum tam pertinax eſt dium, ut negent ſanguinem illorum poſſe miſceri. uemadmodum narrant aliarum avium pennas ab- ami, ſi aquilinis miſceantur. Accipiter eſt infeſtus olumbino generi. ſed has defendit tinnunculus vicula; cujus conſpectum & vocem mirum in

 mo-

Mutuo odio.] Hoc quoque Plinius. Sed & Oppianus eminit libro tertio.

Pavones columbis.] Pli- ius libro decimo, cap. 74.

Balænis muſculus.] Quod le muſculo Plinius & alii eferunt, hoc Oppianus aminæ piſciculo cuidam ſcribit. hunc vocat balæ- arum ὁμόϛολον. hoc ſonat tineris comitem. hunc γηλῆρα, hoc eſt, viæ du- em, καὶ χαρισμένον ἑταῖρον, d eſt, pergratum ſocium: ræterea πομπὸν καὶ φρουρὸν, oc eſt, ductorem cuſto- emque: poſtremo πρόμαχόν τε, καὶ ὦατα, καὶ φάος χθῶν, quod eſt, propugna- orem, & aures, & lumina piſcem. Quod deſtituta hoc piſciculo capiatur balæna, quod ſine lamina nihil vi- deat, nihil audiat, & mul- ta præterea mirifica natu- ræ opera, illic legere li- cet.

Crocodilus.] Lege Ammia- num lib. 22. Diodorum Si- culum, & Ariſtotelem l. 9. cap. 6. hiſtor.

Inter anthum & ægi- thum. Ἄνθος Græcis, Latinis florem ſonat: hic autem quæ illis Anthus, noſtris Florus appellatur. Aquatilis eſt, colore varie- gato ſpecioſoque. Vide de Anthi & Ægithi ſanguine Plinium, & de ſequentibus quoque.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

modum horret accipiter. nec hoc latet columbas: *ubicunque tinnunculus reconditus eſt, ab ea ſede non migrant, fiducia protectoris. Quis cauſam conjiciat, cur aut bene velit generi columbino tinnunculus, aut cur tinnunculum horreat accipiter? Atque ut interdum animalculum minimum præſidio eſt ingenti belluæ, ita contra à minutiſſimis exitium eſt maximis. Eſt piſciculus ſcorpii effigie, magnitudine aranei piſcis: is ſub pinna affigit ſeſe aculeo thynnis interdum magnitudinem delphini ſuperantibus, tanto dolore, ut nonnunquam in naves inſiliant. idem facit mugilibus. Quid eſt cur leo, animal cunctis tremendum, *expaveſcat galli gallinacei cantum? Io *Ne ſim in hoc convivio prorſus aſymbolus, referam quod olim his oculis vidi in ædibus Thomæ Mori, clariſſimi apud Anglos viri. Alebat domi ſimium prægrandem: tum forte, quo revaleſce-

* *Ubicunque tinnunculus.*] Hanc rem ita Columella lib. 8. tradidit. Tam faſtidioſa columba eſt, ut ſæpe ſedes ſuas peroſa, ſi detur evolandi poteſtas, relinquat: quod frequenter in his regionibus, ubi liberos habent egreſſus, accidere ſolet. Id ne fiat, vetus eſt Democriti præceptum. Genus accipitris tinnunculum vocant ruſtici, qui fere in ædificiis nidos facit. Ejus pulli ſinguli fictilibus ollis conduntur, ſtipatiſque opercula ſuperponuntur, & gypſo lita vaſa in angulis columbarii ſuſpenduntur, quæ res avibus amorem loci ſic conciliat ne unquam deſerant.

Expaveſcat galli cantum.] Hoc Plinius habet, & Plutarchus in commentario de differentia inter odium & invidiam. Divus Ambroſius libro ſexto cap. 4. Hexaemeron dicit utique, quod leo vereatur gallum, ſed præcipue album. Lucretius quoque Poëta dum cauſam hujus odii inveſtigat, ita canit libro quarto:

Quin etiam gallum nocte explaudentibus alis
Auroram clara conſuetum nocte vocare,
Quem nequeunt rapidi contra conſtare leones,
Inque tueri: ita continuo meminere fugai.
Nimirum quia ſunt gallorum in corpore quædam
Semina, quæ cum ſunt oculis immiſſa leonum,
Pupillas interfodiunt, acremque dolorem
Prabent, ut nequeam contra durare feroces.

Et ſunt qui ſcribunt, quos jure gallinaceorum perfuderis, hos à leonibus morſu non appeti.

Ne ſim aſymbolus.] Aſymbolus dicitur, qui nihil ad ſymbolum confert. Translatum à concœnationibus: nam ſymbolum pignus collatitium in cœnam ſignificat.

leſceret à vulnere, ſolutus obambulare ſinebatur. In extremo horti erant incluſi cuniculi, quibus inſidiabatur muſtela. Id ſimius procul quietus & otioſus ſpectabat, donec videret cuniculis nihil eſſe periculi. Cæterum poſteaquam muſtela* labefactaſſet caveam à muro revulſam: jamque periculum eſſet, ne cuniculi tergo nudati prædæ eſſent hoſti; accurrit ſimius, & conſcenſa trabe quadam, caveam retraxit in locum priſtinum, tanta arte, ut homo non poſſet dexterius. Ex quo perſpicuum, hoc animantium genus ſimiis eſſe carum. Ipſi cuniculi non intelligebant ſuum periculum; ſed hoſtem ſuum per cancellos oſculabantur. Simius opitulatus eſt periclitanti ſimplicitati. EP. Omnibus catulis minoribus delectantur ſimii, gaudentque fovere ſinu & complecti. ſed pius ille ſimius dignus erat aliquo pietatis præmio. IO. Habuit. EP. Quod? IO. Reperit illic fruſtum panis à pueris, ut opinor, projectum: id arreptum comedit. EP. Verum mihi videtur mirabilius, hoc genus* ſumpathias & antipathias, ſic enim Græci vocant amicitiæ & inimicitiæ naturales affectus, etiam in rebus anima aut certe ſenſu carentibus deprehendi. Omitto jam dicere de fraxino, cujus nec umbram quamvis in longum porrectam ferunt ſerpentes: adeo ut * ſi locum in gyrum circundes igni, ſerpens citius in flammam eat, quam ad arborem fugiat. Nam hu-

Labefactaſſet.] Elegans verbum, quod pro corrumpere, vitiare, & deſtruere ponitur.

Sympathias & antipathias.] Συμπαθεῖν Græcis ſignificat compati: non tamen eſt, quod vulgo accipiunt indocti, permoveri malis alterius, ſed ſocium eſſe & imitatorem atque æmulum afflictionum alicujus. Eum autem affectum atque impulſum συμπάθειαν appellant, hoc eſt mutuam quandam rerum cognationem & voluntatem, ad verbum ſonat compaſſionem: ἀντιπάθεια vero è contra repugnantem affectum, & rerum inter ſe, vel potius contra ſe, differentiam ſignificat, quaſi tu dicas contrapaſſionem: & ἀντιπαθῶς ἔχειν ἀλλήλων eſt inter ſe pugnare & differre multum. Sic dicitur in Græcorum ſcholis, τὴν κράμβην καὶ ἄμπελον ἀντιπαθῶς ἔχειν ἀλλήλων, hoc eſt, braſſicam & vitem inter ſe pugnare. de quo mox plura annotabimus.

Si locum circundes.] Hoc Plinins ſe expertum dicit.

jus generis exempla ſunt innumera. * Erucæ cum membranis incluſæ, occulto naturæ opificio transfigurantur in papiliones, mortuis ſimillimæ videntur, ne ad contactum quidem ſeſe movent, niſi transeunte araneo; hominis prementis digitum non ſentiunt, & ſentiunt leviſſimi animantis leviter incedentis pedes; ibi demum vivit. Io. Sentit hoſtem capitalem nondum natum inſectum. Iſti non omnino diſſimile eſt quod narrant de * ferro cæſis; ad quos ſi cæteri accedant, nihil accidere novi; ſin is qui necavit, continuo profluere ſanguinem, velut ex recenti vulnere: atque hoc indicio ferunt frequenter proditum cædis auctorem. EP. Nec eſt vanum quod audiſti. Sed ne perſequamur * fabulas Democriticas, nonne comperimus experimentis, tantum eſſe diſſenſionis inter * quercum & oleam, ut utraque in alterius ſcrobe poſita emoriatur? quercui autem tam male convenire cum juglande, ut in propinquo poſita extinguatur; tametſi juglans cunctis fere ſatis & arboribus noxia eſt. Rurſus cum vitis claviculis ſuis omnia complecti ſoleat, * ſolam braſſicam refugit, & perinde quaſi ſentiat, in diverſam partem ſeſe vertit.

Erucæ.] Autor eſt Plinius lib. 11. cap. 32.

Ferro cæſis.] Cæſos in hoc loquendi genere non tantum percuſſos, ſed cæſos, id eſt, occiſos notat. Ferrum generale pro omnibus armis ferreis, quibus corpus vulneratur.

Fabulas Democriticas.] Democritus poſt Pythagoram philoſophum magiam profeſſus, mirabiles commentationes reliquit, in quibus de naturæ ſecretioribus fabuloſiſſima quævis deſcripta reliquit. Hinc fabulæ Democriticæ videntur dictæ, de naturalibus quidem rebus traditæ, ſed quæ, ob inſignem vanitatem & inexperientiam, fidem non merentur. Scripſit hic artem, quo pacto avium garritus poſſit intelligi. Item non exiguum volumen de illis quæ apud inferos uſu veniunt, ut Athenæus refert, prodigioſis, ut conjectandum eſt, fabulis refertum.

Quercum & oleam.] De his omnibus ſequentibus recurre ad indices Plinii.

Solam braſſicam.] Cauſam fabuloſam fingunt Græci, quam recenſet Ariſtophanis interpres. Lycurgus fuit homo ſceleſtus, qui omnes vites falce demetere in animum induxerat: hunc comprehenſum Bacchus vitibus alligavit, ut ſupplicium de illo ſumeret: ſed is dum vitibus alligatus lachrymas effunderet,

tit. Quis admonet vitem, hoſtem eſſe in propinquo? Eſt enim braſſicæ ſuccus vino contrarius; eoque ſolet edi adverſus ebrietatem. Nec deeſt braſſicæ ſuus hoſtis. ſiquidem oppoſita cyclamino & origano exareſcit. Similis affectus eſt inter cicutam & vinum; cicuta homini venenum eſt; * cicutæ vinum. Quod eſt illud arcanum commercium inter lilium & allium, ut in propinquo naſcentia mutuo ſibi gratificentur? Nam allio plus eſt vigoris, & lilii flores ſuavius olent. Quid heic memorem de conjugiis arborum, quarum fœminæ ſterileſcunt, niſi in propinquo ſit maſcula? Oleum ſoli calci miſcetur, cum utraque res pariter oderit aquam. Pix attrahit oleum, cum utrumque ſit pingue. Argento vivo innatant omnia, excepto auro. Id ſolum ad ſe trahit & complectitur. Quis ille naturæ ſenſus, ut adamas, quamlibet duris reſiſtens, ſanguine hircino molleſcat? Quin & inter ipſa venena diſſidia videas. Scorpius ſi forte repat per aconitum, palleſcit ac torpeſcit. Eidem adeo noxia eſt herba, cui nomen ceraſtis, ut qui ſemen modo ejus tractarit digitis, impune contrectet ſcorpium. Sed harum rerum, quæ ſunt innumeræ, conſideratio ad rei medicæ profeſſores pertinet. Quænam eſt illa vis vel amicitiæ, vel diſſidii, inter chalybem & magnetem, ut materia natura gravis ad lapidem currat, & inhæreat, velut oſculo, & ab eodem citra contactum refugiat? Jam cum aqua ſe facile miſceat rebus omnibus, maxime ſibi; tamen ſunt, quæ tanquam odio mutuo mixturam refugiunt; * velut amnis qui in Fucinum lacum invectus

ret, ex illis braſſica enata eſt: atque hinc eſſe ajunt, quod etiamnum male conveniat viti & braſſicæ hoſtis ſui reliquiis. Hanc autem fabulam ruſticorum filios credere dicit: quia ſi quis braſſicæ radice vitem contingat, vitive alliget, nullos vitem fructus edituram: unde etiam illam primo loco in ſympoſiis proponi: & Ægyptii ante omnia fercula coctas braſſicas deguſtabant, ne poſſent vino inebriari. Hæc ille.

Cicutæ vinum.) Nec hoc mirandum; quum illa ſit omnium herbarum & forte etiam venenorum frigidiſſima: vinum vero egregie calidum à Phyſicis proditur: unde & αἴθοπα οἶνον apud Homerum. Lege de his Plinium.

Velut amnis.) Omnia apud Plinium & Solinum.

vectus ſupermeat, in Larium Addua, in Verbanum Ticinus, in Benacum Mincius, in Sevinum Ollius, in Lemanum Rhodanus, è quibus nonnulli multorum millium tranſitu hoſpitales ſuas aquas tantum, nec largiores, quam intulere, evehunt. Tigris influit in lacum Arethuſam, ac per eum velut hoſpes fertur, ſic, ut nec color, nec piſces, nec aquarum natura miſceatur. ad hæc cum cætera fere flumina properent in mare procurrere, quædam tamen velut exoſa mare, prius quam eò perveniant, abdunt ſeſe in terram. Simile quiddam videmus & in ventis. Auſter homini peſtilens eſt, huic contrarius Boreas ſalubris. alter nubes contrahit, alter diſſipat. Jam, ſi qua fides aſtrologis, ſunt & ſideribus quidam amicitiæ & inimicitiæ affectus, quædam amica homini, quædam infeſta. rurſus ſunt quæ homini adverſus nocentium vim opitulantur. Adeo nihil eſt in ulla naturæ parte, quod non per hæc diſſidia, concordiaſque, & noxam, & remedium, homini ſuppeditet. Io. Fortaſſe & ultra cælos quidquam deprehendere liceat. Etenim ſi Magis credimus, unumquemque mortalium duo comitantur genii, alter amicus, alter malevolus. Ep. Nobis, amice, ſatis eſt ad cœlum uſque perveniſſe, etiam non hoc quoque ſeptum tranſiliamus. Redeamus ad boves & equos. Io. Næ tu præclarum facis ſaltum. Ep. illud nobis magis admirandum eſt, quod in eadem prorſus animantium ſpecie deprehendamus amoris & odii veſtigia, nulla evidente cauſa. Sic enim nobis perſuadere conantur equiſones & bubulci: in iiſdem paſcuis, aut eodem in ſtabulo, bos bovem, equus equum gaudet habere vicinum, qui alium non ferat. Equidem arbitror, ſimiles eſſe affectus in omni animantium genere, præter ſexus favorem. Sed in nullo genere evidentius quam in homine. Siquidem in plurimis manifeſtum eſt quod de ſuo in Voluſium affectu profitetur Catullus: Non amo te Voluſi, nec poſſum dicere quare: Hoc tantum poſſum dicere, Non amo te. Verum in adultis fortaſſe divinet alius aliam cauſſam: in pueris, qui ſolo naturæ ſenſu ducuntur, quid eſt illud, quod ſic hunc illi tanto amore conciliat, rurſus alium ab hoc tanto diſſidio ſepa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

rat? Ipſe quum puer eſſem, natus annos plus minus octo, incidi in quendam meæ ætatis, aut fortaſſis anno majorem, prodigioſæ vanitatis, adeo ut ad omnem occaſionem ex tempore monſtroſa quædam confingeret. Occurrebat mulier, Vides, inquit, hanc? Video. Cum hac decies concubui. Tranſibamus ponticulum anguſtum juxta molam. ubi vidit me horreſcentem ad conſpectum aquæ ob profunditatem nigrantis: In hanc, inquit, aquam aliquando prolapſus ſum. Quid ais? illic reperi cadaver hominis, accinctum crumena; in ea erant annuli tres. Quum nullus eſſet mentiendi finis, ſic puer horrui puerum, ut viperam minus, nulla certa ratione, cum talibus mendaciis alii delectarentur, ſed tantum arcano naturæ ſenſu. Neque vero id fuit temporarium: imo & hodie ſic horreo natura vanos, ut conſpectis illis ſentiam totum corporis habitum commoveri. Tale quiddam in Achille notat *Homerus, quum profitetur, mendaces ſibi æque odioſos atque ipſas inferorum portas. Hoc ingenio quum natus ſim, tamen hoc contra fato natus videor, ut per omnem vitam mihi cum mendacibus & impoſtoribus fuerit res. IO. At nondum video ſcopum, quo totus hic ſermo confertur. EP. Expediam paucis. Sunt qui felicitatem petant à magicis artibus, ſunt qui ab aſtris: ego nullam certiorem ad felicitatem viam arbitror inveniri poſſe, quam ſi quiſque abſtineat ab eo vitæ genere, à quo naturæ ſenſu tacito abhorret; ad id ſe conferat, quo propenſus eſt: ſemper excludo turpia. Item ab eorum conſuetudine ſe ſubducat, cum quorum geniis ſentit ſuo genio non convenire; & his ſe copulet, ad quos arcano naturæ fertur affectu. IO. id ſi fiat, inter paucos erit amicitia. EP. Chriſtiana caritas ſe dilatat ad univerſos, familiaritas autem cum paucis habenda eſt. Et qui nullum quamvis malum lædit, gaviſurus etiam ſi reſipiſcat, ſatis, opinor, Chriſtiane diligit omnes.

Homerus.] Verſus Homeri ſunt *Iliad.* ι.
Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν,
Ὅς χ᾽ ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ βάζει.
Non aliter flagrans odio eſt mihi janua Ditis,
Atque hi qui celant aliud quam lingua loquatur.

* *Problema.*

Curio, Alphius.

Cv. LUbens ex te rerum plurimarum perito diſcerem quiddam, ſi tibi non ſit moleſtum. Al. Age, Curio, percunctare quod voles, ne non reſpondeas tuo nomini. Cv. Equidem non gravabor dici Curio, modo ne addas animal illud monoſyllabum, * Veneri juxta ac Minervæ inviſum. Al. Dic igitur quid velis. Cv. Scire cupio quid ſit, quod appellamus grave & leve. Al. Eadem opera roga, quid ſit frigidum & calidum. Quin tu iſtuc problema bajulis proponis potius, quam mihi; aut, ſi mavis, aſinis, qui gravitatem oneris demiſſis auriculis indicant. Cv. At ego non aſininam, ſed philoſophicam reſponſionem exſpecto; præſertim ab Alphio. Al. Grave eſt quod ſuapte natura fertur deorſum; leve, quod ſurſum. Cv. Cur igitur Antipodes, qui infra nos ſunt, non decidunt in ſubjectum cœlum? Al. Pariter illi mi-

Problema.] Problema dictus eſt hic dialogus; quod quæſtione quædam in eo proponuntur, quibus reſponſio mox ſubjungitur. Eſt enim problema quæſtio propoſita cum reſponſione. Et quamvis hoc vocabulum de naturalibus quæſtionibus præcipue dicatur, tamen omni etiam dubitabili quæſtioni commune eſt. Nam & extant Plutarchi problemata de rebus Romanorum: & fertur Alcippus quiſpiam problemata ſcripſiſſe de rebus domeſticis. *Curio* interloquutor nomen habet facile ac apertum, à cura ſcilicet & diligentia percontandi: *Alphius* vero à candore reſpondendi; ἀλφὸν ſiquidem Græcè, candidum Latinis eſt: vel ab inveniendi & indagandi ſcientia, quod ἀλφεῖν invenire & excogitare ſignificet. Unde homines Alpheſtæ dicuntur repertores & excogitatores apud Homerum.

Veneri juxta ac Minervæ.] Iſtud animal ſus eſt, quod additum nomini Curio, Curioſus erit. Eſt autem Minervæ odioſa ſus, propter immundiciem & indocilitatem, (ut ita loquar,) quum Minerva omnium artium præſes habeatur. Lege proverbium: *Sus Minervam.* Quod vero Venus hanc beſtiam proſequatur odio, in cauſa eſt Adonidis amati ab illa interitus. Nam dum incautius per ſylvas vagatur Adonis, à porco ſylveſtri interemptus eſt, ut refert Theocritus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

mirantur quam ob rem tu non decidas in cœlum, non ſubjectum, ſed imminens. Cœlum enim eſt ſupra omnia, quæ intus complectitur. Nec Antipodes ſunt infra te, nihilo magis, quam tu ſupra illos: contra nos eſſe poſſunt, infra nos non poſſunt. alioqui juſtius admirareris, cur rupes, quas ſuſtinet Antipodum terra, non decidant, cœlumque perrumpant. CY. Quæ eſt igitur nativa ſedes gravium, quæ contra levium? AL. Ad terram nativo motu deferuntur omnia gravia, ad cœlum levia. de motu violento aut animali jam non loquimur. CY. Eſt igitur motus aliquis, qui dicitur animalis? AL. Eſt. CY. Quinam? AL. Is fertur juxta quatuor corporis ſitus; prorſum, retrorſum, ad dextram ac lævam, & in circulum: & in principio ac fine celerior eſt, in medio lentior; nam in initio vigor addit alacritatem; in fine propinquo ſpes perveniendi quo tendit animal. CY. Neſcio quid aliis accidat animalibus; ſed habeo famulam, quæ laſſa eſt prius quam incipit, delaſſata prius quam opus abſolvat. Verum redi ad id quod agere cœpiſti. AL. Nativo, inquam, motu, quæ gravia ſunt, feruntur deorſum. Et quo quidque gravius eſt, hoc celeriore motu fertur ad terram; quo levius, hoc majore impetu rapitur in cœlum. Contra fit in motu violento, qui celerior in initio, paulatim ſegneſcit; quum contra fiat in motu naturali; veluti ſagitta in altum miſſa, & ſaxum ex alto decidens. CY. Atqui ego putabam, homines ſic per orbem terræ diſcurrere, quemadmodum minutiſſimæ formicæ curſitant in prægrandi ſphæra, hærent undique, nec ulla decidit. AL. in cauſa ſunt ſphæræ ſuperficies, nonnihil habens aſperum, tum ſcabrities quædam in formicarum pedibus, quam habent inſecta fere omnia, poſtremo corpuſculorum levitas: id ſi non credis, fac ſphæram vitream bene lævem & glabram, videbis ſolas formicas non decidere quæ in ſummo verſantur orbe. CY. Si quis Deus orbem terræ medium perterebret, hinc uſque ad Antipodes perpendiculo per centrum demiſſo, quemadmodum ſolent Coſmographi, terræ totius ſitum in globis ligneis repræſentantes, tum ſi ſaxum conjicias in foramen, quo perferetur?

tur? Al. Uſque ad terræ centrum; ibi quies eſt omnium gravium. Cv. Quid ſi Antipodes quoque ex adverſo mittant lapidem? Al. Tunc lapis occurret lapidi circa centrum: ibi conquieſcet uterque. Cv. Age; ſi verum eſt, quod dixiſti, motum nativum progreſſu magis ac magis incitari, ſi nihil obſtet, lapis aut plumbum conjectum in foramen, ob motus vehementiam prætercurreret centrum, jamque prætermiſſo centro rurſum motus erit violentus. Al. Plumbum nunquam perveniret ad centrum, niſi liquefactum; ſed lapis ſi prætereat centrum motu tam violento, primum ſegnius feretur: nec aliter redibit ad centrum quam lapis vi in altum projectus redit in terram. Cv. Sed recurrens nativo motu, rurſus concitato impetu prætervehetur centrum: itaque fiet, ut nunquam quieſcat lapis. Al. Conquieſcet tandem, prætercurrens, ac recurrens, donec perventum fuerit * ad æquilibrium. Cv. At ſi nihil eſt in rerum natura vacuum, oportet foramen illud aëre plenum eſſe. Al. Eſto. Cv. Pendebit igitur in aëre corpus natura grave. Al. Quid ni? quemadmodum chalybs in aëre pendet, undique librantibus magnetibus. Quid autem prodigii, ſi unicum ſaxum pendeat in meditullio aëris, cum tota terra tot rupibus onuſta ad iſtum pendeat modum? Cv. Sed ubi eſt terræ centrum? Al. Ubi eſt circuli centrum? Cv. Id quidem eſt punctum indiviſibile. Si tantillum eſt terræ centrum, quiſquis perforaverit mediam terram, auferet centrum, nec habebunt gravia quo ferantur. Al. Næ tu ſatis otioſe nugaris. Cv. Ne quæſo ſucceнſeas: diſcendi ſtudio loquor quidquid loquor. Si quis terræ ſphæram perterebret, non per ipſum centrum, ſed à latere, puta ut abſit à centro centum ſtadiis; quo tum feretur conjectus lapis? Al. Non feretur recta per foramen; imo potius recta, ſed ad centrum: itaque prius, quàm perveniet ad medium, jam conquieſcet in terra quæ ad lævam eſt, ſi centrum eſt ad lævam. Ev. Sed quid eſt hoc

Ad æquilibrium.] Hoc eſt, ad eam partem medii, ubi æquo pondere ſuſpendatur & libretur, ubi nec huc nec illuc cadat, ſed in æquamento & quaſi trutina conſiſtat.

hoc quod reddit corpus grave aut leve? AL. Ad iſtud reſpondeat tibi Deus, cur ignem fecerit omnium leviſſimum, aërem proxima levitate, terram graviſſimum, proxima gravitate aquam. Cv. Cur igitur nubes aquæ pendent in ſublimi aëre? AL. Quoniam à ſole attrahente concipiunt naturam igneam, quemadmodum fumus è lignis humentibus violento calore excuſſus. Cv. Cur igitur tanto pondere decidunt, ut interdum montes in planitiem redigant? AL. Concretio denſitaſque addit pondus. alioqui poſſunt ſic videri ſuſtineri ab aëre ſubjecto, quemadmodum tenuis ferri lamina ſuſtinetur ſumma aqua. Cv. Sic igitur putas, quod plurimum habet igneæ naturæ, eſſe leviſſimum; quod terrenæ, graviſſimum. AL. Haud procul abes à ſcopo. Cv. Atqui nec quivis aër pariter levis eſt, nec quævis terra pariter gravis: idem de aqua fortaſſe ſentiendum. AL. Nec mirum, cum iſta quæ nominaſti, non ſint elementa pura, ſed ex variis elementis temperata. Itaque probabile eſt, eam terram eſſe leviſſimam, quæ plurimum habet ignis aut aëris admixtum: eam aquam eſſe graviſſimam, quæ graviorem terram habet admixtam; qualem arbitror eſſe marinam, & eam unde conficitur ſal: itidem aër, aquæ terræve proximus, gravior eſt, aut certe minus levis eſt, eo qui procul abeſt à terra. Cv. Utrum habet plus terrenæ naturæ, lapis, an plumbum? AL. Lapis. Cv. Et tamen plumbum lapide gravius eſt, pro ratione portionis. AL. In cauſſa eſt denſitas: lapis enim rarior eſt, eoque plus habet aëris, quam plumbum. Hinc eſt quod videmus, quoddam terræ genus deſiccatum, ſi conjiciatur in aquam, non ſubſidere, ſed natare: eadem de cauſa videmus totos agros natantes: ſuſtinentur enim cavis radicibus arundinum aliarumque paluſtrium herbarum inter ſe connexis. Cv. Hinc fortaſſis & pumicum levitas. AL. Quia pleni cavernis ſunt, præterea multo igni decocti: ſubmittuntur enim è locis ardentibus. Cv. Unde tanta ſuberis levitas? AL. Jam dictum eſt. raritas enim in cauſa eſt. Cv. Utrum eſt gravius, plumbum an aurum? AL. Aurum, opinor. Cv. Aurum tamen videtur habere plus igneæ naturæ.

turæ. AL. Quia noctu velut ignis lucet, *ut ait Pindarus. CV. Scilicet. AL. Sed denſitas in auro major. CV. Unde id deprehenditur? AL. reſpondebunt artifices, nec argentum, nec plumbum, nec æs Cyprium, nec ullum ſimile genus latius diducitur malleo, quam aurum. Eadem ratione philoſophi deprehenderunt, nihil eſſe liquidius melle & oleo: quod ſi quis hæc inunctione dilatet, & latiſſime diffunditur humor, & ſicceſcit ſerius. CV. Sed utrum gravius eſt, oleum, an aqua? AL. Si de oleo lini loqueris, arbitror oleum eſſe gravius. CV. Cur igitur aquæ ſupernatat oleum? AL. Levitas non eſt in cauſa, ſed ignea olei natura, tum peculiaris omnium pinguium vis ab aqua abhorrens, quæ eſt in herba quæ dicitur *ἄβαπτος. CV. Cur igitur non natat ferrum igni candens? AL. Quia non eſt calor nativus, & ideo citius penetrat aquam, quod caloris magnitudo diſpellat obſtantem liquorem. Sic cuneus ferreus citius petit ima, quam lamina. CV. Utrum intolerabilius eſt, ferrum candens, an frigidum? AL. Candens. CV. Gravius igitur. AL. Eſt, ſi commodius eſt geſtare manu paleam incenſam, quam ſilicem frigidum. CV. Quid eſt in cauſa, quod lignum ligno levius aut gravius eſt? AL. Denſitas ac raritas. CV. At ipſe novi quendam è familia regis Britanniæ, qui in convivio oſtendit nobis lignum ejus, ut ajebat, arboris, quæ fert aloën: adeo ſolidum erat, ut lapis videri poſſet: adeo manibus libranti leve, ut arundo videri poſſet, & ſi quid ſicca arundine levius: impoſitum vino (putabat enim, ita depelli venena) mox properabat ad fundum, ut vix plumbum celerius. AL. Nec denſitas, nec raritas ſemper in cauſa eſt, ſed peculiaris & occulta in rebus cognatio, quæ facit ut quædam ſeſe amplectantur, aut refugiant, veluti magnes attrahit chalybem, vitis refugit braſſicam, & flamma etiam è longinquo ad naptham transvolat, aliquanto inferiore loco poſitam, cum naph-

Ut ait Pindarus.) Id primo hymno Olympiorum. Ὁ δὲ χρυσὸς αἰθόμενόν πῦρ ὥτε διαπρέπει νυκτὶ, μεγάνορος ἔξοχα πλύτυ, hoc eſt, Aurum vero tanquam lucidus ignis nocte ſplendet inter præcipua divitiarum.

Ἄβαπτος,) id eſt, quæ immergi aquæ non poteſt.

naptha ſit caſura gravis, flamma levis. Cv. Omne genus æris innatat argento vivo, ſolum aurum ſubſidit & circumvolvitur, cum argentum vivum ſit materia liquidiſſima. Al. Non habeo quod reſpondeam, niſi peculiarem naturæ cognationem: ad hoc enim natum eſt argentum vivum, ut purget aurum. Cv. Cur Arethuſa fluvius ſubter mare Sicanum tranſit, ac non potius innatat; cum antea dixeris, marinam aquam fluviatili eſſe graviorem? Al. Naturale diſſidium eſt in cauſa, ſed arcanum. Cv. Cur natant cygni, cum homines eandem aquam ingreſſi peſſum eant? Al. In cauſa eſt non tantum pennarum concavitas levitaſque, verum etiam ſiccitas, quam aqua refugit: hinc eſt quod in panno linove vehementer ſicco, ſi ponas aquam aut vinum, in globum ſe contrahit, ſin in humidum, mox ſpargitur. Itidem ſi infundas liquorem in cyathum ſiccum, aut marginibus pingui oblitis, & infundas aliquanto plus, quam cyathus capit, liquor circa medium citius colligit ſeſe in rotundum, quam tranſeat margines. Cv. Cur in fluminibus naves minus ſuſtinent oneris, quam in mari? Al. Quia ſubtilior eſt fluviatilis aqua. Eadem de cauſſa volucres facilius ſeſe librant in aëre craſſiore, quam vehementer ſubtili. Cv. Cur non ſubſidunt * Flotæ? Al. Quoniam cutis ſole deſiccata & levior facta eſt, & humorem reſpuens. Cv. Cur ferrum deductum in amplam laminam natat, cum idem contractum ſidat? Al. Partim ſiccitas eſt in cauſa, partim aër inter aquam & laminam mixtus. Cv. Utra res gravior, aqua an vinum? Al. Arbitror vinum non cedere aquæ. Cv. Quam ob rem ergo qui ab œnopolis emunt vinum, aquam pro vino reperiunt in imo dolio? Al. Quia vinum habet pingue quiddam, quod aquæ refugit liquorem, non aliter quam oleum. Argumentum in promptu eſt: quo vinum eſt generoſius, hoc & difficilius admiſcetur aquæ, & incenſum ardet vehementius. Cv. Cur in Aſphaltite lacu nullum corpus animalis

* *Plotæ.*) Piſces ſunt, qui & flutæ, à Græcis πλῶται & πλῶτες appellati, à continua navigatione. Nunquam enim ſubmerguntur. Muræenas eſſe volunt in freto Siculo.

nalis vivum mergitur? AL. Non eſt meum ad omnia naturæ miracula reſpondere. Habet illa quædam arcana, quæ nos mirari voluit, ſcire noluit. Cv. Cur homo macilentus obeſo gravior eſt, ſi cætera ſint paria? AL. Quoniam oſſa denſiora ſunt carne, & ideo graviora. Cv. Cur idem homo jejunus gravior eſt ſe ipſo pranſo, cum corpori onus acceſſerit? AL. Cibo potuque ſpiritus augentur, & ii addunt corpori levitatem. Unde & hilaris levior eſt mœrente, & mortuus vivo longe gravior. Cv. Sed quî fit, ut idem homo, cum vult, faciat ſe graviorem, aut leviorem? AL. Contento ſpiritu reddit ſe leviorem, emiſſo graviorem. Sic natat veſica inflata, & clauſa pertuſa ſidit. Sed quando Curio definet nobis occinere, Cur? Cv. Deſinam, ſi mihi pauca etiam dixeris; cœlum utrum grave ſit, an leve. AL. An leve ſit, neſcio; certe grave non poteſt eſſe, cum ſit naturæ igneæ. Cv. Quid igitur ſibi vult vetus proverbium, Quid ſi cœlum ruat? AL. Quia rudis antiquitas Homerum ſecuta credidit cœlum eſſe ferreum. Sed Homerus à coloris ſimilitudine ferreum dixit, non à pondere: quemadmodum nos cineraceum dicimus, quod cineris colorem præ ſe fert. Cv. Eſt igitur cœlum coloratum? AL. Non vere, ſed tale nobis videtur propter aërem, & liquorem medium: quemadmodum ſol nobis nunc rubet, nunc fulvet, nunc candicat, cum is nihil talium mutationum recipiat. Itidem & iridis pictura non in cœlo eſt, ſed in aëre humido. Cv. Verum, ut finiam, fateris cœlo nihil eſſe ſublimius, quacunque tegit orbem terræ? AL. Fateor. Cv. Et centro terræ nihil eſſe profundius? AL. Scilicet. Cv. Inter omnes rerum ſpecies quid eſt graviſſimum? AL. Aurum, opinor. Cv. Heic abs te vehementer diſſentio. AL. An ſcis aliquid auro gravius? Cv. Scio, & quidem multis partibus. AL. Proinde me viciſſim doce quando ſcis quod me neſcire profiteor. Cv. Quod igneos illos ſpiritus è ſummo cœli vertice depreſſit in ima Tartari (nam ea collocant in centro terræ) nonne oportuit omnium eſſe graviſſimum? AL. Fateor: ſed quidnam fuit illud? Cv. Peccatum, quod & hominum animas, quas Maro voca

aura

naturaï ſimplicis ignes, eodem demergit. AL. Si licet ad iſtud Philoſophiæ genus demigrare, fateor & aurum, & plumbum eſſe plumeæ levitatis, ſi cum peccato conferatur. CY. Quî fiet igitur, ut qui hac ſarcina ſunt onuſti, ſubvolent in cœlum? AL. Profectò non video. CY. At qui ſeſe parant ad curſum, ſaltumve, non ſolum quidquid eſt oneris abjiciunt, verum etiam contento ſpiritu ſeſe reddunt leviuſculos; & ad hunc curſum ſaltumque, quo ferimur in cœlum, non ſtudemus illud abjicere, quod omni ſaxo, omni plumbo gravius eſt. AL. Faceremus, ſi vel micam ſanæ mentis haberemus.

Epicureus.

* HEDONIUS, SPUDÆUS.

HE. Quid venatur meus Spudæus, quod ſic totus incumbit libro, neſcio, quid ſecum murmurans? SP. Plane venor, Hedoni, ſed nihil aliud quam venor. HE. Quid voluminis eſt, quod habes in ſinu? SP. Dialogi Ciceronis de Finibus bonorum. HE. At quanto ſatius eſſet quærere bonorum initia, quam fines? SP. Sed Marcus Tullius finem boni appellat, bonum omnibus numeris abſolutum, quod qui ſit aſſequutus, præterea nihil deſideret. HE. Opus cum primis eruditum & eloquens: ſed num tibi videris aliquod operæ pretium feciſſe, quod ad veri cognitionem attinet? SP. Hoc mihi videor feciſſe lucri, quod nunc magis etiam ambigam de finibus, quam antea. HE. Agricolarum eſt ambigere * de finibus. SP. Nec ſatis queo mirari, de re tanta inter tantos viros tantam fuiſſe ſententiarum pugnam. HE. Nimirum, quia fœcundus eſt error, cum ſimplex ſit veritas. Quoniam totius negotii caput ac fontem ignorant, divinant, ac delirant omnes. Sed quæ ſententia tibi videtur eſſe ſcopo vicinior? SP. Cum audio impugnantem M. Tullium, diſplicent ſingulæ: rurſus cum audio defen-

Hedonius.] Collatio honeſtæ ac turpis voluptatis *Hedonius*, voluptuarius, ἀπὸ τῆς ἡδονῆς, hoc eſt, à voluptate, nomen habet *Spudæus*, frugalis, honeſtus, ſtudioſus, virtuoſus, ut aiunt.

De finibus.] Fines dicuntur cujuſque rei extrema. Fines in agris ſunt limites, qui agrum ab agro dirimunt.

ſendentem, ſio prorſus ἐφεκτικὸς. Mihi tamen Stoic videntur minus aberrare à vero, quibus proximum locum tribuo Peripateticis. HE. At mihi nulla ſecta magis arridet, quam Epicureorum. SP. Atqui inter omnes nulla damnatior, omnium ſuffragiis. HE. Miſſam faciamus hominum invidiam, fuerit Epicurus, qualem quisque velit: rem per ſe conſideremus. Ille felicitatem hominis collocat in voluptate, eamque vitam judicat beatiſſimam, quæ plurimum habeat voluptatis, triſtitiæ quam minimum. SP. Sic eſt. HE. Quid dici potuit hac ſententia ſanctius? SP. Imo clamitant omnes, hanc eſſe vocem pecudis, non hominis. HE. Scio: ſed iſti errant in rerum vocabulis. Quod ſi de veris loquamur, nulli magis ſunt Epicurei quam Chriſtiani pie viventes. SP. Cynicis propiores: nam iſti ſe macerant jejuniis, deplorant ſua commiſſa; & aut ſunt tenues, aut benignitas in egenos conciliat illis inopiam: opprimuntur â potentioribus, deridentur à plerisque. Si voluptas adfert felicitatem, hoc vitæ genus à voluptatibus quam longiſſime videtur abeſſe. HE. Admittisne auctoritatem Plautinam? SP. Si quid recte dicat. HE. Accipe igitur nequiſſimi ſervi dictum omnibus Stoicorum paradoxis ſapientius. SP. Exſpecto. HE. Nihil eſt miſerius quam animus ſibi male conſcius. SP. Non rejicio dictum: ſed quid hinc colligis? HE. Si nihil miſerius animo ſibi male conſcio, conſequitur, nihil eſſe felicius animo ſibi bene conſcio. SP. Recte quidem colligis: ſed in qua tandem regione invenies iſtum animum nullius mali ſibi conſcium? HE. Malum appello, quod dirimit amicitiam inter Deum & hominem. SP. Et ab hoc mali genere puto perpaucos eſſe puros. HE. Ego vero & purgatos habeo pro puris. Qui lixivio lacrymarum, ac pœnitentiæ nitro, aut caritatis igni maculas abſterſerunt, eis non ſolum nihil nocent peccata, verum etiam frequenter in majoris boni materiam cedunt. SP. Equidem nitrum & lixi-

viun

Ἐφεκτικὸς.) Hoc eſt, dubitans & ſuſpenſus in opinione. Tractum à philoſophis Academicis, qui ἐφεκτικοὶ dicebantur, hoc eſt, de nulla re pronunciantes, ſed ſemper hærentes.

vium novi; igni purgari maculas nunquam audivi. HE. Atque ſi adeas argentarias officinas, videbis aurum igni purgari. Quanquam & * lini genus eſt, quod conjectum in ignem non exuritur, ſed nitidius ſplendeſcit, quam ulla poſſit aqua; eoque vivum appellant. SP. Næ tu nobis adfers paradoxum omnibus Stoicorum paradoxis * παραδοξότερον. Vivunt illi vitam voluptuariam, quos Chriſtus appellavit ob id beatos, quod lugeant? HE. Mundo videntur lugere, ſed re vera deliciantur, ac, quod dici ſolet, toti melle peruncti ſuaviter vivant, adeo ut cum his collati, Sardanapalus, * Philoxenus, Apitius, aut ſi quis alius eſt voluptatum ſtudio nobilitatus, triſtem ac miſeram peregerint vitam. SP. Nova narras; ſed vix credenda. HE. Experire; & omnia terque quaterque dices vera fuiſſe mea. Efficiam tamen, ut arbitror, ne videatur uſque adeo veri diſſimile. SP. Accingere. HE. Faciam, ſi mihi prius quidem conceſſeris. SP. Modo tu æqua poſtules. HE. Lucrum annumerabo, ſi ſortem dederis. SP. Age. HE. Firmum illud, opinor, dabis, nonnihil intereſſe inter animam & corpus. SP. Quantum inter cœlum & terram, inter immortale & mortale. HE. Deinde falſa bona non eſſe ponenda in bonis. SP. Nihilo magis quam umbræ habendæ ſunt pro corporibus, aut præſtigiæ magorum, ſomniorumve ludibria, ducenda ſunt pro veris. HE. Hactenus commodè reſpondes. Dabis, opinor, & illud, veram voluptatem non cadere, niſi in animum ſanum. SP. Quid ni? Nullus enim ſole delectatur, ſi lippiant oculi; aut vino, ſi febris palatum infecerit. HE. Nec ipſe, niſi fallor, Epicurus amplecteretur voluptatem; quæ lon-

 ge

Lini genus.) Lege Plinium, qui de hoc lino admiranda prodit, Ἀσβέστινον vocant, à natura, quod ſit inextinctum, & flammis non obnoxium.

Παραδοξότερον) Admirabilius.

Philoxenus.) Sardanapalus & Apitius luxu perditiſſimi fuere, ut paſſim ſcriptum eſt. Philoxenus guloſiſſimus fuit, utpote qui naſi mucum in catinum emungere ſolitus ſit, quo reliquis convivis deterritis, ipſe ſolus cibis appoſitis frueretur. Narrat ex Plutarcho Hermolaus Barbarus in præfatione Themiſtii.

ge majorem cruciatum, multoque diuturniorem ſecum adduceret. SP. Non arbitror, ſi quis modo ſapiat. HE. Nec illud negabis, Deum eſſe ſummum bonum, quo nihil pulchrius, nihil amabilius, nihil dulcius. SP. Iſtud nullus iverit inficias, niſi Cyclopibus immanior. quid tum poſtea? HE. Jam mihi donaſti, nullos ſuavius vivere, quam qui pie vivunt; nullos miſerius & afflictius, quam qui vivunt impie. SP. Plus igitur largitus ſum quam putabam. HE. Sed quod recte datum eſt, ut ait Plato, non oportet repoſcere. SP. Age. HE. Catella, quae habetur in deliciis, paſcitur lautiſſime, cubat molliter, ludit ac laſcivit jugiter, an non vivit ſuaviter? SP. Vivit. HE. Optares tibi talem vitam? SP. Bona verba, niſi pro homine velim eſſe canis. HE. Fateris igitur, præcipuas voluptates ab animo proficiſci, velut à fonte? SP. Apparet. HE. Tanta enim animi vis eſt, ut ſæpe doloris externi ſenſum adimat: nonnunquam quod per ſe eſt amarum, reddat jucundum. SP. Iſtuc quotidie videmus in amantibus, quibus dulce eſt pervigilium, & hibernis noctibus excubare ad amicæ fores. HE. Jam illud reputa, ſi tantam vim habet amor humanus, qui nobiſcum tauris & canibus eſt communis, quanto plus valeat amor ille coeleſtis, à Chriſti ſpiritu profectus: cujus tanta vis eſt, ut mortem quoque, qua nihil terribilius, reddat amabilem. SP. Quid alii ſentiant intus, neſcio; certe carent multis voluptatibus, qui adhærent veræ pietati. HE. Quibus? SP. Non diteſcunt, non aſſequuntur honores, non convivantur, non ſaltant, non canunt, non olent unguenta, non rident, non ludunt. HE. De divitiis & honoribus nulla erat hic facienda mentio, quæ non adferunt vitam jucundam, ſed ſolicitam potius & anxiam; de cæteris agamus, quæ cum primis venantur, quibus ſtudio eſt ſuaviter vivere. Nonne quotidie vides ebrios, fatuos & inſanos, ridentes ac ſaltantes? SP. Video. HE. Num putas, illos ſuaviter vivere? SP. Hoſtibus contingat illa ſuavitas. HE. Quam ob rem? SP. Quia non adeſt ſana mens. HE. Tu igitur malles jejunus incumbere libro, quam ad eum modum delectari? SP. Plane mallem vel

agrum

agrum fodere. HE. Nam inter divitem ac temulentum nihil intereſt, niſi quod huic inſaniæ medetur ſomnus, illi vix medicorum cura ſuccurrit. Natura fatuus nihil differt ab animante bruto, præter formam corporis; ſed levius miſeri ſunt, quos natura genuit brutos, quam qui belluinis cupiditatibus obbrutuerunt. SP. Fateor. HE. Jam num tibi ſobrii videntur aut ſani, qui propter præſtigias umbraſque voluptatum, & veras animi voluptates negligunt, & veros ſibi cruciatus accerſunt? SP. Non videntur. HE. Non ſunt illi quidem temulenti vino, ſed amore, ſed ira, ſed avaritia, ſed ambitione, aliiſque pravis cupiditatibus, quæ longe pernicioſior eſt ebrietas, quam quæ vino contrahitur. Syrus ille in comoedia poſteaquam edormiverat villum quod biberat, ſobria loquitur: at animus vitioſa cupiditate ebrius, quam gravate redit ad ſeſe! quot annis urget mentem amor, ira, odium, libido, luxus & ambitio! quam multos videmus ab adoleſcentia ad decrepitam uſque aetatem, ab ambitionis, avaritiæ, libidinis, luxuſque temulentia nunquam expergiſci ac reſipiſcere! SP. Iſtiuſmodi novi nimium multos. HE. Largitus es, falſa bona non eſſe in bonis ducenda. SP. Nec repoſco. HE. nec eſt vera voluptas, niſi quæ ex veris naſcitur. SP. Fateor. HE. Non ſunt igitur vera bona, quæ vulgus hominum per fas nefaſque venatur? SP. Non arbitror. HE. Si vera eſſent bona, non contingerent niſi bonis; & beatos redderent quibus obveniunt. Quid autem voluptas? num vera videtur quæ non ex veris bonis, ſed ex falſis bonorum umbris naſcitur? SP. Nequaquam. HE. At voluptas efficit ut ſuaviter vivamus. SP. Maxime. HE. Nullus igitur vere vivit ſuaviter, niſi qui pie vivit, hoc eſt, qui veris fruitur bonis: ſola autem pietas reddit hominem beatum, quæ Deum ſummi boni fontem homini ſola conciliat. SP. Propemodum aſſentior. HE. Nunc mihi vide quot paraſangis abſint à voluptate, qui vulgo videntur præter voluptates nihil ſequi. Primum animus illorum impurus eſt, & cupiditatum fermento vitiatus, ut etiamſi quid incidat dulce, protinus amareſcat, quemadmodum fonte vitiato non poteſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

non eſſe liquor inſipidus. Deinde non eſt vera voluptas, niſi quæ ſano percipitur animo. Nam irato nihil vindicta jucundius: ſed ea voluptas vertitur in dolorem, ſimul atque morbus animum reliquerit. SP. Non refragor. HE. Poſtremo voluptates illæ ſumuntur ex falſis bonis: unde conſequitur, & illas eſſe præſtigias. Quid porro diceres, ſi videres hominem magicis artibus deluſum, veſci, bibere, ſaltare, ridere, plaudere, cum nihil earum rerum vere adeſſet, quas ſe videre credit? SP. Equidem & inſanum dicerem, & miſerum. HE. Simili ſpectaculo ipſo nonnunquam interfui. Sacerdos erat, qui callebat artem præſtigiatoriam. SP. Eam non didicerat è litteris ſacris. HE. Imo è ſacerrimis, hoc eſt, execratiſſimis. Hunc aliquot aulicæ fœminæ frequenter appellabant, ut acciperentur ab eo convivio, ſordes & parſimoniam opprobrantes. annuit, invitavit. Venerunt jejunæ, quo libentius epularentur. Accubuerunt: nihil aberat, ut videbatur, lautitiarum: expleruntſeſe affatim. peracto convivio, egerunt convivatori gratias, ac diſceſſerunt ſuam quæque domum. At mox cœpit oblatrare ſtomachus: demirantur quid eſſet hoc monſtri, ſtatim à prandio tam ſplendido eſurire ac ſitire. Res tandem erupit: & in riſum abiit. SP. Et merito: præſtiterat domi lenticula placare ſtomachum, quam inanibus ſpectris deliciari. HE. At mihi videtur multo magis eſſe ridiculum, vulgus hominum pro veris bonis inanes bonorum umbras amplecti; & his præſtigiis delectari, quæ non exeunt in riſum, ſed in luctus ſempiternos. SP. Quo propius intueor, hoc mihi videre minus abſurda loqui. HE. Age, largiamur, ut interim in nomen voluptatis veniant, quæ re vera non ſunt: appellareſne mulſum dulce, cui longe plus eſſet admixtum aloës quam mellis? SP. Non dicerem, ſi vel triens aloës eſſet admixtus. HE. Aut optares tibi malam ſcabiem, quod ſcalpendi ſit aliqua voluptas? SP. Non, ſi compos ſim mentis. HE. Fac igitur, tecum ſubducas rationem, quantum amaritudinis admixtum ſit iſtis falſo nomine voluptatibus, quas gignit amor impudicus, libido illicita, comeſſatio ac temulentia.

Omitto

Omitto nunc, quod eſt omnium caput, conſcientiæ cruciatus, inimicitiam cum Deo, exſpectationem æterni ſupplicii. Quod obſecro in his voluptatibus genus eſt quod non ingens externorum etiam malorum agmen ſecum adducat? Sp. Quænam? He. Rurſus omittamus avaritiam, ambitionem, iram, ſuperbiam, invidiam, quæ per ſe triſtia ſunt mala: conferamus illa quæ præcipuè delectationis nomine commendantur. Cum largiori potationi ſuccedit febris, capitis dolor, alvi tormina, ingenii ſtupor, famæ macula, memoriæ detrimentum, vomitus, & ruina ſtomachi, tremor corporis, num vel Epicurus exiſtimaret, eam voluptatem expetendam! Sp. Fugiendam diceret. He. Cum adoleſcentes è ſcortatione novam lepram, quam nunc * ὑποκορίζοντες quidam Neapolitanam ſcabiem appellant, ſibi, ut fere fit, contrahunt, per quam toties ſit illis in vita moriendum, ſemperque vivum cadaver circumferendum: nonne belle videntur * ἐπικουρίζειν? Sp. Imo * ἐπικουρεῖα θεῖν. He. Jam finge delectationis ac doloris æquilibrium: optareſne tam diu cruciari dolore dentium, quam diu duravit potationis aut ſcortationis voluptas? Sp. Equidem mallem utroque carere: nam voluptatem emere dolore, non eſt lucrum, ſed penſatio: heic ſane potior eſt ἀναλγησία, quam Cicero auſus eſt indolentiam appellare. He. At nunc voluptatis illicitæ titillatio, præterquam quod longe minor eſt cruciatu quem adducit, temporis etiam exigui eſt: lepra vero contracta per omnem vitam miſere diſcruciat; totieſque mori cogit, priuſquam mori liceat. Sp. Tales diſcipulos non

 agno-

Ὑποκορίζοντες.] Hoc eſt elevantes, & honeſto nomine rem execrabilem & pudendam eloquentes: quamvis proprie ὑποκορίζειν, per diminutionem loqui ſignificet.

Ἐπικουρίζειν.] Epicurum agere, hoc eſt, voluptatibus ſtudere.

Ἐπικουρεῖα θεῖν.] Hoc eſt, recta ad tonſtrinas currere. Noſtra tempeſtate qui tonſores ſunt, ut plurimum ſimul Chirurgicen exercent: poſuit itaque tonſtrinam pro Chirurgii domo, in qua ejuſmodi puſtulæ & poccæ Gallicæ curantur. Sed interim eleganter alludit ad etymologiam τοῦ ἐπικουρίζειν, quod ad verbum videtur ſonare, ad puellas applicare, cum puellis converſari.

agnoſceret Epicurus. HE. Luxuriæ comes plerumque eſt egeſtas, onus & miſerum & grave: libidinis immodicæ, paralyſis, tremor nervorum, lippitudo ac cæcutientia, lepra: at non hæc tantum. An non egregia negotiatio, nec veram, nec ſinceram, ad hæc brevem delectationem, tot tanto gravioribus ac diuturnioribus commutare malis? SP. Ut non accedat cruciatus, mihi ſtultiſſimus negotiator eſſe videatur qui gemmas vitro permutet. HE. Illud dicis, qui vera animi bona ob fucatas corporis voluptates amittat. SP. Ita ſentio. HE. Nunc redeamus ad exactiorem ſupputationem. Nec febris aut egeſtas ſemper comitatur luxum, nec nova lepra aut paralyſis ſemper comitatur Veneris immodicum uſum; ſed conſcientiæ cruciatus, quo nihil eſſe miſerius jam inter nos convenit, ſemper comes eſt illicitæ voluptatis. SP. Imo præcurrit interdum, & in ipſa voluptate fodicat animum. Sunt tamen quos dicas hoc ſenſu carere. HE. Jam hoc ipſo infeliciores. Quis enim non malit ſentire dolorem, quam corpus habere ſtupidum & ſenſus expers? Verum ut nonnullis vel cupiditatum intemperantia, velut ebrietas quædam, vel vitiorum aſſuetudo, ceu callus quidam mali ſenſum adimat in juventa; cum ad ſenectutem perventum fuerit, ac, præter innumera incommoda, quorum theſaurum ſuperioris vitæ commiſſa repoſuerunt, de propinquo terret mors nulli mortalium evitabilis, tanto gravius diſcruciat conſcientia, quanto magis per omnem vitam ſtuduit; tum enim, velit nolit, expergiſcitur animus. Senectus autem cum per ſe ſit triſtis, quippe multis naturæ incommodis obnoxia, quanto miſerior eſt, atque etiam turpior, ſi urgeat animus ſibi male conſcius? Convivia, comeſſationes, amores, choreæ, cantilenæ, cæteraque quæ juveni videbantur ſuavia, ſeni ſunt amara: nec aliud habet ætas illa quo ſe fulciat, niſi ſi adſit vitæ innocenter actæ recordatio, ac ſpes vitæ melioris. Hi ſunt duo ſcipiones, quibus nititur ſenecta. Quod ſi pro his ſubductis, imponas geminam ſarcinam, vitæ perperam actæ memoriam, & futuræ felicitatis deſperationem; obſecro quod animal fingi poteſt afflictius aut miſerius? SP. Equidem

dem non video, etiamſi quis τὸ ἵππου γῆρας objiciat. HE. Tum denique ſero ſapiunt Phryges: & illud veriſſime dictum, Extrema gaudii luctus occupat: &, Non oblectamentum ſuper cordis gaudium: &, Animus gaudens floridam ætatem facit: Spiritus triſtis exſiccat oſſa: item illud, Omnes dies pauperis, mali, hoc eſt, afflicti ac miſeri; ſecura mens quaſi juge convivium. SP. Sapiunt igitur qui mature rem faciunt, & colligunt viaticum venturæ ſenectuti. HE. Scriptura myſtica non tam humi repit, ut fortunæ bonis metiatur hominis felicitatem: is demum eximie pauper eſt, qui nudus eſt omni virtute, & animam ſimul cum corpore debet Orco. SP. Is quidem exactor eſt implacabilis. HE. Is vere dives eſt, qui Deum habet propitium. Quid autem metuat, qui talem habeat protectorem? num homines? minus poteſt univerſorum hominum poteſtas adverſus Deum quam culex adverſus elephantem Indicum. num mortem? ea piis tranſitus eſt ad æternam beatitudinem. num inferos? ſed confidenter Deo loquitur vir pius: Etſi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala; quoniam tu mecum es. Cur metuat dæmones, in pectore gerens eum quem tremunt dæmones? nam hominis pii mentem templum eſſe Dei, non uno in loco prædicat ſcriptura, vere * ἀναντίῤῥητος. SP. Equidem non video, quibus rationibus iſta queant revelli, quamquam videntur plurimum abeſſe à ſenſu communi. HE. Quî ſic? SP. Nam ad tuam ratiocinationem quivis Franciſcanus vitam ageret magis voluptuariam, quam alius, opibus, honoribus, breviter omni genere deliciarum affluens. HE. Adde monarchæ ſceptrum, ſi libet; adde pontificiam coronam, eamque è triplici fac centuplicem, modo detrahas animum ſibi bene conſcium, audacter dicam, hunc Franciſcanum, nudipedem, nodoſo fune cinctum, tenuiter ac viliter amictum, jejuniis, vigiliis ac laboribus attenuatum, qui teruncium non habet in orbe, modo adſit bona mens, deliciosius vivere, quam ſi in unum hominem ſexcentos confles Sardanapalos.

Ἀναντίῤῥητος.] Id eſt, authentica, cui nequit contradici.

SP. Unde igitur eſt, quod pauperes fere conſpicimus triſtiores divitibus? HE. Quia bis pauperes ſunt plerique. Alioqui morbus, inedia, vigilia, labores, nuditas, extenuant quidem corporis habitum, ſed tamen non in his tantum, ſed etiam in ipſa morte ſeſe exerit mentis alacritas. Animus enim quanquam illigatus eſt mortali corpori: tamen quoniam naturæ potentioris eſt, corpus ipſum quodammodo transformat in ſeſe, præſertim ſi ad vehementem naturæ impetum accedat ἐνέργεια ſpiritus. Hinc eſt quod ſæpenumero videmus homines vere pios majori cum alacritate morientes, quam alios convivantes. SP. Iſtuc profecto non raro ſum admiratus. HE. Atqui non eſt admirandum, illic eſſe invincibile gaudium ubi adeſt omnis lætitiæ fons Deus. Quid autem novi eſt, animum vere pii hominis gaudere jugiter in mortali corpore, cum idem, ſi ad intima tartari demergatur, nullum felicitatis detrimentum facturus ſit? Ubicunque pura mens, ibi Deus eſt: ubicunque Deus eſt, ibi paradiſus eſt: ubi cœlum eſt, ibi felicitas eſt: ubi felicitas eſt, ibi gaudium eſt verum, & alacritas ſincera. SP. Attamen ſuavius viverent, ſi abſint incommoda quædam, & adeſſent oblectamenta, quæ vel negligunt, vel non aſſequuntur. HE. Quæ vero mihi narras incommoda? quæ lege communi comitantur conditionem humanam? famem, ſitim, morbum, laſſitudinem, ſenectutem, mortem, fulmina, terræ motus, inundationes, bella? SP. Et iſta quoque. HE. At nos de mortalibus interim agimus, non de immortalibus. Et tamen in his quoque malis longe tolerabilior eſt piorum conditio quam voluptates corporis per fas nefaſque venantium. SP. Qui ſic? HE. Inprimis, quoniam animos habent ad temperantiam ac tolerantiam exercitatos, cæteris exercitatis moderatius ferunt ea quæ vitari non poſſunt. Dein quoniam intelligunt illa omnia à Deo immitti, vel ad purgationem criminum, vel ad exercitationem virtutis, non modo patienter, verum etiam gaudenter, tanquam obedientes filii, illa de manu propitii patris accipiunt, atque etiam gratias agunt vel pro clementi correctione, vel pro inæſtimabili lucro,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

cro. SP. Sed multi ſibi accerſunt corporis moleſtias. HE. Sed plures adhibent medicorum remedia, quo corporis ſanitatem vel tueantur, vel recuperent. Cæterum accerſere moleſtias, hoc eſt, inopiam, adverſam valetudinem, perſequutionem, infamiam, niſi cum huc impellit Chriſtiana caritas, non eſt pietatis, ſed ſtultitiæ. Cæterum quoties infliguntur ob Chriſtum & ob juſtitiam, quis auſit eos vocare miſeros, cum ipſe Dominus appellet eos beatos, & horum gratia gaudere jubeat? SP. Habent tamen interim & iſta ſenſum cruciabilem. HE. Habent, ſed quem facile abſorbet hinc metus gehennæ, illinc ſpes æternæ beatitudinis. Age, ſi tibi perſuaſum eſſet, te nunquam ægrotaturum, aut ullam corporis moleſtiam ſenſurum in omni vita, ſi ſemel patiaris cuſpide aciculæ tibi ſummam pungi cutem; nonne lubens & gaudens reciperes tantillum dolorem? SP. Maxime. Imo ſi certo ſciam, mihi nunquam in vita dolituros dentes, æquo animo patiar vel altius infigi acum, atque etiam ambas aures ſubula perforari. HE. Atqui quidquid in hac vita accidit afflictionis, levius ac brevius eſt ad æternos cruciatus, quam momentaneum acus vulnuſculum ad hominis vitam, quamvis longam: nulla enim analogia rei finitæ ad infinitam. SP. Veriſſima prædicas. HE. Jam ſi quis tibi perſuadeat, te per omnem vitam omni moleſtia cariturum, ſi ſemel manu flammam dividas, quod fieri vetuit Pythagoras, nonne lubens id faceres? SP. Ego ſane vel centies, modo ne me fallat promiſſor. HE. Deus ne poteſt quidem fallere: ſed ille flammæ ſenſus diuturnior eſt ad totam hominis vitam collatus, quam tota vita collata ad cæleſtem beatitudinem, etiamſi quis trium Neſtorum excedat annos. Siquidem illa quantumlibet brevis manus injectio, nonnulla hujus vitæ portio eſt: ſed tota hominis vita, nulla portio eſt æternitatis. SP. Non habeo quod contradicam. HE. Ad hanc igitur qui toto pectore, certaque ſpe properant, cum tam brevis ſit tranſcurſus, an credis, eos hujus vitæ moleſtiis diſcruciari? SP. Non arbitror, modo adſit certa perſuaſio, firmaque ſpes aſſequendi. HE. Venio nunc ad oblectamenta, quæ objiciebas.

 Abſti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Abſtinent à choreis, à comeſſationibus, à ſpectaculis: hæc nimirum ita contemnunt, ut fruantur multo jucundioribus, nec minus oblectentur, ſed aliter. oculus non vidit, auris non audivit, nec in cor hominis aſcenderunt quæ ſolatia Deus paraverit diligentibus ipſum. Beatus Paulus agnovit, quæ ſint cantica, quæ choreæ, quæ tripudia, quæ comeſſationes piarum mentium, etiam in hac vita. Sp. At ſunt quædam voluptates licitæ, quas iſti ſibi ipſis interdicunt. He. Etiam licitarum voluptatum immodicus uſus eſt illicitus: hunc ſi excipias, in cæteris omnibus ſuperant, qui videntur aſperam vitam degere. Quod poteſt eſſe magnificentius ſpectaculum; quam hujus mundi contemplatio? Ex eo longe plus capiunt voluptatis homines Deo cari, quam cæteri. Siquidem hi dum curioſis oculis contemplantur admirandum hoc opus, anguntur animo, quod multarum rerum cauſas non aſſequantur. In quibuſdam etiam ceu Momi quidam obmurmurant opifici. neque raro naturam pro matre novercam appellant: quod convicium verbo tenus quidem naturam ferit, ſed revera in eum redundat qui naturam condidit, ſi qua eſt omnino natura. At homo pius religioſis ac ſimplicibus oculis magna cum animi voluptate ſpectat opera Domini, patriſque ſui: demirans ſingula, nihil reprehendens, ſed pro cunctis gratias agens, cum reputat, hæc omnia propter hominem eſſe condita: atque adeo in ſingulis rebus adorat omnipotentiam, ſapientiam, ac bonitatem conditoris, quarum veſtigia perſpicit in rebus conditis. Jam finge mihi, eſſe aliquod palatium re vera tale, quale Pſychæ fingit Apuleius, aut ſi quod potes magnificentius elegantiuſque: huc adhibe duos ſpectatores, alterum peregrinum, qui tantum viſendi cauſa venerit; alterum, ſervum aut filium ejus, qui conſtruxit hoc ædificium: uter impenſius delectabitur; hoſpes ille, ad quem illa domus nihil attinet; an filius, qui cariſſimi patris ingenium, opes ac magnificentiam in ædificio magna cum voluptate ſpeculatur; præſertim cum cogitat, totum hoc opus ipſius gratia factum eſſe? Sp. Percunctatio tua non eget reſponſo: ſed plerique non

piis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

piis moribus, ſciunt, cœlum & quæ cœlo clauduntur, hominis cauſa eſſe condita. HE. Sciunt plerique omnes: ſed non omnibus hoc venit in mentem; &, ſi venit in mentem, plus tamen capit voluptatis qui magis amat opificem: quemadmodum alacrius intuetur cœlum qui ad vitam cæleſtem adſpirat. SP. Veri ſimillima dicis. HE. Jam conviviorum ſuavitas non eſt ſita in lautitiis palati, aut coquorum conditutis, ſed in proſpera corporis valetudine, & ſtomachi appetentia. Cave igitur putes ullum Lucullum cœnare jucundius appoſitis perdicibus, phaſianis, turturibus, leporinis, ſcaris, ſiluris, aut murænis, quam vir pius cibario pane, holeribus aut leguminibus, potu vel aquæ, vel cerviſiæ tenuis, vel vini probe diluti: propterea quod hæc accipit tanquam miſſus à benigno patre datos: omnia condit oratio, omnia ſanctificat precatio præcedens, ſacra lectio comes, magis animum reficiens, quam eſca corpus, & gratiarum actio ſuccedens: poſtremo ſurgit à menſa non diſtentus, ſed recreatus; non onuſtus, ſed refectus, & refectus mente pariter & corpore. An tu putas, ullum iſtarum vulgarium cupediarum architectum convivari jucundius? SP. Sed in Venere ſumma eſt delectatio, ſi quid Ariſtoteli credimus. HE. Et hac in parte vincit homo pius, non minus quam in convivio. Rem ſic accipe: Quo vehementior eſt erga uxorem caritas, hoc congreſſus ille connubialis eſt jucundior. Nulli porro vehementius amant uxores ſuas, quam qui eas ſic diligunt, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam. nam qui eas voluptatis gratia diligunt, ne diligunt quidem. Adde, quod quo rarior eſt cum uxore congreſſus, hoc eſt ſuavior: quæ res nec impium poëtam latuit; qui ſcripſit, Voluptates commendat rarior uſus. Quamquam minima voluptatis pars in coïtu ſita eſt. Longè major eſt in perpetuo convictu, qui inter nullos poteſt eſſe jucundior, quam inter eos, qui ſe Chriſtiana caritate ſinceriter amant, & amant pariter mutuo. In aliis frequenter cum ſeneſcente voluptate ſeneſcit amor. Chriſtiana caritas hoc magis vireſcit quo magis delectatio carnis decreſcit. An nondum tibi perſuaſi, nullos vivere jucundius quam qui cum pietate degunt?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

gunt? Sp. Utinam itidem ſit perſuaſum omnibus! He. Quod ſi Epicurei ſunt, qui ſuaviter vivunt, nulli verius ſunt Epicurei quam qui ſanctè piéque vivunt. Et ſi nos tangit cura nominum, nemo magis promeretur cognomen Epicuri, quam adorandus ille Chriſtianæ philoſophiæ princeps. Græcis enim ἐπίκυρος auxiliatorem declarat. Cum naturæ lex eſſet vitiis tantum non oblitterata, cum Moſis lex magis irritaret cupiditates, quam ſanaret, cum impune regnaret in mundo tyrannus Satanas, ſolus ille pereunti humano generi præſentaneam attulit opem. Proinde vehementer falluntur quidam, qui blaterant, Chriſtum natura fuiſſe triſtem quempiam ac melancholicum, noſque ad inamœnum vitæ genus invitaſſe. Imo is unus oſtendit vitam omnium ſuaviſſimam, veræque voluptatis pleniſſimam: tantum abſit lapis ille Tantaleus. Sp. Quid iſtuc ænigmatis eſt? He. Ridebis fabulam: ſed hic jocus ſeria ducit. Sp. Exſpecto jocum ſerium. He. Narrant ii quibus olim ſtudio fuit philoſophiæ præcepta fabularum involucris tegere, Tantalum quendam adhibitum fuiſſe Deorum menſæ, quam volunt eſſe lautiſſimam. Cum hoſpes eſſet dimittendus, Jupiter, hoc ſuæ dapſilitatis eſſe ratus, ne conviva diſcederet abſque xenio, permittit ut quod vellet peteret, accepturus quidquid petiiſſet. Tantalus autem ſtolidus, ut qui beatitudinem hominis, ventris & gulæ delectatione metiretur, optavit, ut ſibi per omnem vitam liceret tali menſæ accumbere. Annuit Jupiter; & ratum erat votum. Tantalus aſſidet menſæ omni genere deliciarum inſtructæ: appoſitum eſt nectar; nec deſunt roſæ, nec odores, qualibus Deorum nares poſſint oblectari; adſtat pocillator Ganymedes aut Ganymedi ſimilis, circumſtant Muſæ ſuaviter canentes, ſaltat ridiculus Silenus, nec abſunt moriones: breviter quidquid ullum hominis ſenſum poſſit oblectare. ſed inter hæc omnia ille ſedet triſtis, ſuſpirans & anxius, nec hilareſcens riſu, nec attingens appoſita. Sp. Quid in cauſa? He. Quoniam ſupra caput accumbentis de pilo pendet ingens ſaxum jam jam caſuro ſimile. Sp. Ego me è tali menſa ſubducerem. He. Sed illi votum tranſiit

in

in neceſſitatem: neque enim Jupiter tam placabilis eſt, quam noſter Deus, qui pernicioſa vota mortalium reſcindit, ſi modo pœniteat. Quanquam & alioqui, ne ſe Tantalus ſubducat, vetat idem lapis, qui prohibet veſci. Metuit enim, ne ſi ſe commoverit, illico ſaxi ruina conteratur. Sp. Ridiculam fabulam. HE. At nunc audi quod non rideat. Vulgus à rebus externis petit vitam jucundam, cum eam non præſtet niſi mens ſecura: nam ſibi male conſciis ſaxum multo gravius impendet, quam impendet Tantalo. Imo non impendet, ſed urget premitque mentem. nec inani metu diſcruciatur animus; ſed in ſingulas horas exſpectat, ut conjiciatur in gehennam. Obſecro quid eſt tam ſuave in rebus humanis, quod mentem tali ſaxo preſſam poſſit vere exhilarare? Sp. Nulla profecto res, niſi vel dementia, vel incredulitas. HE. Hæc ſi perpenderent adoleſcentes, qui voluptatibus ceu poculo Circeo dementati, pro vere jucundis amplectuntur mellita venena, quanto ſtudio caverent, ne quid per incogitantiam admitterent, quod in omnem vitam mordeat animum? Quid non facerent, ut hoc viaticum pararent ſenectuti venturæ, mentem ſibi bene conſciam, & famam nulla labe contaminatam? Quid autem illa ſenectute miſerius, quæ cum reſpicit in tergum, magno cum horrore videt, quam ſpecioſa ſunt quæ neglexit, quam fœda quæ amplexa eſt? Rurſus cum à fronte proſpicit, cernit imminere diem ſupremum, & ad hoc protinus æterna gehennæ ſupplicia. Sp. Feliciſſimos arbitror, qui primam ætatem ſervarunt incontaminatam; & in pietatis ſtudio ſemper proficientes, pervenerunt uſque ad ſenectutis metam. HE. Proximus locus debetur iis, qui à juvenili temulentia mature reſipuerint. Sp. Sed quid conſilii das illi miſero ſeni? HE. Nulli deſperandum, quam diu ſpirat: jubebo ad Domini clementiam confugere. Sp. Sed quo fuit vita longior, hoc magis accrevit ſcelerum cumulus, jam arenam exuperans quæ eſt in littore maris. HE. Sed eas arenas longe ſuperant miſericordiæ Domini. Arena tametſi non eſt homini numerabilis, finito tamen eſt numero: at Domini clementia nec modum, nec

finem

finem novit. SP. Sed non eſt ſpatium brevi morituro. HE. Quo minus eſt ſpatii, hoc clamet ardentius. Apud Deum ſatis longum eſt quod à terris ad cœlum valeat pertingere. Penetrat autem & brevis precatio cœlum, modo vehementi ſpiritus impetu ejaculetur. Euangelica peccatrix fertur per omnem vitam egiſſe pœnitentiam; ſed latro in ipſa morte quam paucis verbis impetravit à Chriſto paradiſum? Si toto pectore clamaverit, Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam; Dominus tollet ſaxum Tantaleum, dabit auditui illius gaudium, & lætitiam; & exultabunt de condonatis peccatis oſſa per contritionem humiliata.

CORONIS APOLOGETICA
PRO
COLLOQUIIS ERASMI

Ex ipſius ſcriptis, quantum per otium licuit, fideliter collecta à

P. S.

Accedit ejuſdem

DE COLLOQUIORUM
Utilitate Diſſertatio.

Viro Clariſſimo

PETRO SCRIVERIO

Amico veteri

DANIEL HEINSIUS S.D.

MUlta ſunt quæ pridem nos conjungunt, Vir Clariſſime, imprimis autem literarum amor atque eorum admiratio quos hæ commendant. Inter quos Eraſmus noſter, non naturæ minus quam Bataviæ parentis tuæ decus ac miraculum: in tanta eruditionis luce ac veritatis, quam ſtertentibus pleriſque invexit, adhuc ſcopulus eorum, qui hanc ferre nondum didicerunt. Quæ autem cauſa ſemper fuit, quod ad Solem, quibus firmi parum oculi caligent; eadem futura ſemper eſt, cur Solem hunc diſſimiles non ferant. Nocte ipſa atque in tenebris exortus eſt, quas ſemper amant atque amabunt, quorum interſuerat, ne unquam generi mortalium luceſceret: qui die medio connivent, oſcitant, pandiculantur, ac per intervalla, ut ſomniculoſi ſolent, ubi ſe attollunt, lucem ipſam deteſtantur, quam oderunt, quam defugiunt. Heſternum merum necdum edormiſſe dicas. Ipſe, cum ſe totum, atque in ſolidum deberet ſibi, eo præceptore uſus, qui futurus erat publicus Europæ: hoc eſt, ſemet, libertatem, pietatem, eruditionem, ita cum judicio conjunxit,

junxit, ut in expugnandis publicis erroribus ac morbis totus, unum hoc cum cura ageret: ſolius veritatis cliens idem ac patronus, nulli, quod ſtupendum, ſupplex: nulli Reipublicæ aut Principi in terris, vitæ cauſa, ut plerique, aut ſtipendioli, addictus, ne fortunæ quidem, cujus eruditi quoque legibus imperioque haud raro ancillantur, vel obnoxius vel manceps: patrocinii nullius, non judicii, non opum affectator, non culinæ. Qui ita denique egit, ita vixit, ut, cum ſibi vixerit, de omnibus præclare mereretur. Ipſe pars haud contemnenda univerſi, neque minus neceſſaria quam ipſa rerum elementa: ſine quibus totum hoc, nec eſt, nec conſtat. Cum majori interim quam quiſquam hactenus invidia commiſſus, eos, qui vel erudiri nollent, vel monenti optime detraherent, ridendo ſapere aut plorare juſſit, voluit: non minus ad amœnitatem quam ad omnium cognitionem natus. Scripta Euangelica ad Apoſtolica Latine dedit: Paraphraſi ſententiam eorum candide expreſſit. Scripta Patrum ſpuria ac illegitima à veris ſeparavit ac diſtinxit. Controverſias tractavit, intellexit. Alibi erraſſe dicent. Quod eſt hominis, nec hoc de ſe negabit qui ſe hominem non diffitetur. Vitam quæ plerumque vivitur, non aliter inſpexit, quam qui inſtrumento à mechanicis reperto: eminus quæ vident, oculis ſubjiciunt, ac, quaſi cominus, ex arte intuentur, ut ſic de futuris, quod prudentiæ eſt, judicaret. Non minus interim ſecurus, quam qui ludos ſcenicos cum voluptate, extra ſcenam ipſi, ea lege tamen, ut ſententiam mox ferant, intuentur. Et, ut medici nonnulli, retrimenta ac urinam contemplantur, ut non recte affectos valetudini reſtituant ac ſibi: ita noſter ſordes quoque vitiorum contrectavit, ut errori mederetur. nunquam triſtis aut moroſus, & ubique ſuus. Vere Terminus, quem cum effigie delineatum vides, qui ut olim Diis cæteris cedentibus in templo de manubiis erecto reſtitiſſe fertur, ita hic nec ſtatione hoſtibus nec loco ceſſit. Nuſquam tamen magis quam in lepidiſſimo Colloquiorum libro hanc ideam animi expreſſit: in quo medicum, non gravem, non moroſum, ſed feſtivum ac familiarem, agit. Quicquid luditur aut dicitur, è vita media petitum eſt, ut hanc emendet. ita, ut eadem opera, & lingua, quæ non paucis ſordibus infecta

fecta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

fecta erat medeatur: barbaris præcipue infeſtus. Verus Proteus: qui ut formas quaslibet induere, ac pro perſona qualibet repræſentare natus, ita ſimilis ubique ſui, hoc eſt, ſimplex candiduſque, ut ii quoque, quos ad partes vocat, vel inviti, quod non omnes aſſequuntur, Batavum agnoſcant. Sed nec ignorabat, quis Dialogi jam olim uſus eſſet, quem Philoſophiæ à Platone cæteriſque ſapientiæ conſultis conſecratum ad theatrum Comici antiqui, ad facetias jocoſque, numeris exutum, Lucianus revocarat. Nihil illi magno conſtat. omnia ex tempore ut nata, ita huic & occaſioni lepide accommodata ſunt. Quæ deeſſe illi tempeſtate ea nunquam potuit, qua ludos maxime exhibebant, qui religionis pariter ac pietatis larva utebantur. Quam detractam, veritati pariter ac genio ſuſpenait. Hoc volebam, ne quid de eo ipſe judicem, neſcires, de quo optime tum judicare tum mereri ſoles. Quis enim neſcit, quantum ſcripta ejus tibi debeant? Vale, & me ama.

Lugd. Batavor. An. CIↃ IↃC XXXVI.

De ſycophantiis & impoſturis cujuſdam Dominicani, qui in Gallia

COLLOQUIA ERASMI

à ſe ridicule interpolata edi curaverat,

ERASMI ADMONITIUNCULA.

PRodierat Colloquiorum libellus, partim è confabulationibus domeſticis, partim è ſchedis meis conſarcinatus; ſed admixtis næniis quibuſdam, non tantum ineptis, verum etiam male Latinis, planeque ſolœcis. & hoc nugamentum miro applauſu exceptum eſt, ut in his rebus quoque ludit fortuna. Coactus ſum igitur hiſce næniis manum admoliri. Tandem adhibita paulo majore cura, non pauca adjecimus, ut eſſet juſta libelli magnitudo. jamque vel hoc honore dignus videri poſſet, ut Joanni Eraſmio, Joannis Frobenii filio, puero tum ſex annos nato, ſed indole incredibili, dicaretur. id factum eſt anno M CCCCC XXII. Quamquam hujus operis natura eſt, ut quoties viſum fuerit recipiat acceſſionem. Itaque in gratiam ſtudioſorum & Joannis Frobenii frequenter jam auctarium adjecimus; ſed ita temperatis argumentis, ut præter lectionis voluptatem, ac ſermonis expoliendi fructum, ineſſet quod ad mores quoque formandos conduceret. Porro donec præter meras ineptias nihil haberet ille libellus, miro omnium favore legebatur. Ubi acceſſerat uberior utilitas, non potuit effugere τῶν συκοφαντῶν δόγματα. Theologus quidam Lovanienſis, mire lippiens oculis, ſed multo magis ingenio, vidit illic quatuor locos Hæreticos. Accidit & aliud quiddam huic operi memorabile. Excuſum eſt nuper Lutetiæ, correctis, hoc eſt depravatis, aliquot locis, quæ videbantur attingere Monachos, Vota, Peregrinationes, Indulgentias, aliaque hujus generis. Quæ ſi plurimum valerent apud populum, uberior eſſet iſtis quæſtus. Verum hoc fecit adeo ſtultè, adeo indoctè, ut ſcurram quempiam è trivio fuiſſe jures:

quum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

quum auctor tam inſulſæ fabulæ feratur Theologus quidam ordinis Dominicani, natione Saxo. Quorſum attinet addere nomen & cognomen, quod nec ipſe cupit ſupprimi? neſcit tale portentum pudeſcere, citius laudem etiam petat ex ſcelere. Addit impoſtor novam Præfationem meo nomine, in qua fecit tres viros in uno puero inſtituendo ſudantes; Capitonem, qui tradidit literas Hebraicas: Beatum, qui Græcas: me, qui Latinas. Horum utroque facit me tum literatura, tum pietate inferiorem; ſignificans, in Colloquiis inſperſa quædam quæ Lutheri reſipiant dogmata. Atque hic ſcio quoſdam ſublaturos cachinnum, quum legent, Capitonem ab iſto, qui ſic odit Lutherum, optimi doctiſſimique viri elogio prædicatum. Hæc atque hujuſmodi multa me loquentem facit, hujus audaciæ exemplo ſumpto ex epiſtola Hieronymi, qui queritur, æmulos ſuos ipſius nomine confictam epiſtolam ſparſiſſe apud Afros in conventu Epiſcoporum, in qua fateretur, ſe deceptum à Judæis quibuſdam falſo vertiſſe Vetus Teſtamentum ex Hebræis. Et omnino perſuaſiſſent, eam epiſtolam eſſe Hieronymi, ſi ſtylum Hieronymi aliqua ex parte potuiſſent aſſequi. Hoc facinus quum Hieronymus referat velut extremæ deploratæque malitiæ, tamen unum hoc arriſit iſti Phormioni, quod eſt quovis libello famoſo ſceleratius. Sed defuit malitioſæ voluntati facultas perficiendi quod deſtinarat. Stylum Eraſmi quamvis incultum aſſequi non potuit: ſic enim claudit florulentam ſuam Præfationem: *Ita monuit ætas, ita juſſit pietas, ut dum vivere datur prægavi ſenecta, ſcripta mea repurgem, ne functos manes triſtibus tranſcribant ſequaces inferiis.* Quum talis ſit hominis ſermo, tamen non veritus eſt ſuos floſculos noſtris coronis intexere; aut inſaniſſime ſibi placens, aut peſſime ſentiens de judiciis Theologorum; nam his iſta cudit; quos omnes tam ſtupidos eſſe putat, ut non ſtatim deprehenſuri ſint infeliciter aſſutos hujus pannos. Tam abjecte ubique adulatur Galliæ, Lutetiæ, Theologis, Sorbonæ, Collegiis, ut nemo mendicus poſſit abjectius. Itaque ſi quid parum magnifice dictum videtur in Gallos, transfert in Britannos; ſi quid in Lutetiam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

tiam, vertit in Londinum. Addidit quædam odioſa, velut à me dicta, quo mihi conflet invidiam apud eos quibus dolet me eſſe charum. Quid multis? paſſim ſuo commodo reſecat, addit, mutat, veluti ſus oblita cœno volutans ſeſe in horto alieno, nihilque non conſpurcans, perturbans, evellens; nec interim ſentit perire captatam à nobis argutiam. Etenim quum illic cuidam dicenti, *ex Hollando verſus es in Gallum*, reſpondetur *Quid? an capus eram, quum hinc abirem?* ille mutavit, *ex Hollando verſus es in Britannum. Quid? an Saxo eram, quum hinc abirem?* Rurſum, quum idem dixiſſet, *Veſtis indicat te mutatum ex Batavo in Gallum?* ille ex *Gallo* facit *Britannum:* quumque ille reſpondiſſet, *hanc metamorphoſin malim, quam in Gallinam*, alludens ad *Gallum*; ille mutavit *Gallinam* in *Bohemum*. Mox, quum jocatur *ſe Latinum ſermonem ſonare Gallice*, ille pro *Gallice* vertit, *Britannice*; & tamen reliquit quod ſequitur, *Nunquam igitur bona carmina facies, quia periit tibi ſyllabarum quantitas*, quod in Britannos non congruit. Item, quum illic dicatur, *Quid accidit Gallis, ut bellum ſuſcipiant cum Aquila?* ille ſic corrumpit jocum, *Quid accidit pardis, ut bellum ſuſcipiant cum liliis?* quaſi lilia ſoleant prodire in bellum. Interdum non ſentit ea quæ ſequuntur cum his quæ mutavit non cohærere. Velut hoc ipſo in loco. Ego ſcripſeram, *Eſtne Lutetia immunis à peſtilentia?* ille mutat, *Eſtne Londinum immunis à peſtilentia?* Rurſus alio loco, quod à quodam dicitur, *Quid trepidamus hunc gallum lacerare?* ille *gallum*, vertit in *leporem:* nec tamen mutavit quod ſequitur, utrum *mavis de ala, an de poplitibus?* Porro quum Dominicalibus adeo tenere faveat, ut voluerit apud illos ſedere Commiſſarios; tamen Scotum atrociter attactum æquo fert animo. Nec enim mutavit quod illic dicit quidam, *citius patiar perire totum Scotum, quam libros unius Ciceronis*. Verum ut hæc ſtultitiæ plena ſunt, ita inſunt permulta quæ parem habent ſtultitiæ junctam malitiam. Quidam illic irridet ſodalem, qui quum eſſet perditæ vitæ, tamen fideret bullis Indulgentiariis: hic Corrector facit illum fatentem ſe cum Luthero ſuo ſentire Indul-

entias Pontificias nihil valere; ac mox fingit eun- em reſipiſcentem, profiteri erroris ſui pœniten- iam. Atque hæc videri vult à me correcta. O mi- os fidei Atlantes! Hoc perinde ac ſi quis oſſis ſan- uine imbutis vulnus mentiatur in humano corpo- e, ac mox idem ſublatis quæ admoverat, vulneri nedeatur. Dicit illic puer quiſpiam, *confeſſionem ua fit Deo præcipuam eſſe*; ille correxit, aſſeverans *onfeſſionem quæ fit Sacerdoti praecipuam eſſe*. ita pro- pexit periclitanti Confeſſioni. Unum hoc exempli cauſa retuli, quum in hujus generis ſycophantiis creber ſit. Atque hæc reſpondent palinodiæ, quam lle ſub meo nomine pollicetur in falſaria Præfatio- ne: quaſi cujuſquam ſit canere palinodiam erroris alieni: aut quaſi quicquid illic ſub quacunque per- ſona dicitur, meum ſit dogma. Nihil enim me mo- vet, quod hominem nondum ſexagenarium facit prægravi ſenecta. Olim capitale erat edere quic- quam alieno nomine, nunc tales ſycophantias in vulgus ſpargere, ficto ipſius nomine qui traduci- tur, ludus eſt Theologorum. nam vult Theologus videri, quum res illum clamitet ne pilum quidem tenere rei Theologicæ. Nec dubito, quin furcifer ille mendaciis ſuis impoſuerit famelico typogra- pho: non enim arbitror, quemquam eſſe tam inſa- num, qui ſciens tam indoctas nænias velit excude- re. Deploratam hominis audaciam mirari deſii, poſteaquam intellexi illum eſſe pullum è nido Ber- nenſi quondam elapſum, plane ἐκ κακίςȣ κόρακος κά- κιςον ὠόν. Illud demiror, ſi verum eſt quod adfertur, apud Pariſios eſſe Theologos qui ſibi plaudan, quod tandem nacti ſunt hominem qui eloquentiæ ſuæ fulmine disjiciat univerſam Lutheri factio- nem, & Eccleſiam priſtinæ reſtituat tranquillitati. Nam ſcripſit & adverſus Lutherum, ut audiot Et. poſtea Theologi queruntur, ſe à nobis traduci, qui ſtudia ipſorum tantis vigiliis adjuvamus; quum ipſi volentes amplectantur talia monſtra, quæ plus de- decoris adferunt ordini Theologorum, atque etiam Monachorum; quam quivis quamlibet maledicus hoſtis poſſet. Qui tale facinus audet, idem non dubitabit incendium, aut veneficium admittere. Atque hæc excuduntur Lutetiæ, ubi nefas eſt vel

Euangelium excudi, niſi Theologorum cenſura comprobatum. Hoc Colloquiorum opus poſtremum exiit auctum coronide, anno M CCCCC XXIV, menſe Septembri.

ERASMUS ROTERODAMUS
THEOLOGIS LOVANIENSIBUS,
fratribus in Domino cariſſimis,
S. D.

RES ad me delata eſt, non ſolum rumore, ſed ex amicorum haud futilium literis, & illa nominatim exprimentium, quibus verbis, quo loco, apud quos mihi intentata ſit calumnia per illum perpetuo ſui ſimilem; cujus etiam mores ac priora geſta faciunt, ut quod alioqui probabile futurum erat, pro comperto poſſit haberi. Proinde non arbitratus ſum, mihi diſſimulandum eſſe: præſertim apud Vos, quorum partes erant, tam effrenem hominis petulantiam, ſi non mea cauſa, certe ordinis veſtri gratia coërcere.

Jactat ac vociferatur, in libello Colloquiorum quatuor eſſe loca, pluſquam Hæretica: De *eſu carnium*, & *jejunio:* De *Indulgentiis*, ac de *Votis*. Hoc quum ille fortiter & impotenter aſſeveret, tamen ſecus habere comperiet, quiſquis libellum legerit integre. Quod ſi cui non vacat ejuſmodi nugas legere, rem paucis aperiam. Id vero priuſquam aggrediar, tria quædam præfari viſum eſt.

Primum, hac in re non poſſe mihi objici contemptum Edicti Cæſarei, quod audio publicatum VI Maii. anno M IↃ XXII. quum hic libellus multo ante fuerit excuſus: idque, Baſileæ, ubi tamen nullum adhuc Cæſaris Edictum vel publice vel privatim fuit exhibitum.

Deinde, quod in eo libello non trado dogmata Fidei, ſed formulas loquendi Latine: tametſi quædam admixta ſunt obiter, quæ faciunt ad bonos mores. Quod ſi Grammaticus præſcripto themate Germanico, Gallicove, ſic doceret pueros hunc enſum Latine reddere: *Utinam nihil edant præter allia, qui nobis hos dies piſculentos invexerant.* Aut hoc:

oc: *Utinam inedia pereant, qui liberos homines adi-*
ant ad jejunandi neceſſitatem. aut hoc: *Digni ſunt*
t fumo pereant, qui nobis Diſpenſationem ac Indul-
ntiarum fumos tam carè vendunt. Aut hoc: *Uti-*
am vere caſtrentur, qui nolentes arcent de matrimo-
io. Quæſo, num is cauſam dicere cogeretur, qui
ntentiam, licet improbam, doceret verbis bene
atinis efferre: Neminem arbitror eſſe tam ini-
uum, qui hoc cenſeat æquum.

Tertio, cum primis illud videndum erat, qualis ſit
erſona cui ſermonem in Dialogo tribuo. Non enim
lic facio Theologum concionantem, ſed bellos ho-
unculos inter ſe nugantes. Quod ſi quis tam ini-
uus ſit, ut nolit mihi ſuffragari perſonæ qualitatem,
eadem opera debet imputare, quod illic Auguſti-
us (opinor) quidam contemnit honeſtum Stoico-
um, & præfert ſectam Epicureorum, qui ſummam
oni poſuerunt in voluptate. Idem imputet, quod
llic miles quidam inter multa, quæ ſane militariter
oquitur, ait, ſe velle quærere ſacerdotem confeſ-
arus, cui quamminimum ſit bonæ mentis. Idem im-
utaret, opinor, ſi in Dialogo tribuerem Ario ſer-
onem ab Eccleſiaſtico dogmate diſſonantem. Hæc
i mihi abſurde imputarentur, cur in cæteris non de-
et reſpici perſonæ qualitas? Niſi forte, ſi Turcam
oquentem facerem, mihi cenſeant imputandum
uidquid ille diceret.

Hæc præfatus, in genere de locis ab iſto taxatis
auca dicam. In primo loco puer quidam, ſedecim
nnos natus, ait, ſe confiteri peccata duntaxat cer-
o capitalia, aut vehementer ſuſpecta: quum Lu-
herani, ſicut audio, doceant, non eſſe neceſſe
confiteri omnia crimina capitalia. Proinde res ipſa
declarat, hunc pueri ſermonem multum diſſonare
dogmate quod vos damnatis. Mox puer idem ro-
gatus, an ipſi ſufficiat confiteri Chriſto: reſpon-
det, ſatis futurum animo ſuo, ſi idem viſum fuiſſet
Eccleſiæ proceribus. Ex hoc ratiocinatur, non per
artem Dialecticam, ſed per malitiam ſycophanti-
cam: Me videlicet autorem eſſe, hanc *Confeſſionem*,
qua nunc utimur, non eſſe inſtitutam à Chriſto, ſed
ab Eccleſiæ præſulibus. Iſta collectio poſſet videri
probabilis, ſi Chriſtus non eſſet unus è primatibus

Eccleſiæ, quum juxta Petri dictum ſit Princeps paſtorum, ac juxta vocem Euangelicam, Paſtor bonus. Ergo qui proceres Eccleſiæ dicit, non excludit Chriſtum, ſed complectitur & illum cum Apoſtolis, & Apoſtolorum ſucceſſoribus, quemadmodum qui præcipua corporis membra nominat, non excludit caput. Quod ſi cui videbitur hæc reſponſio non carere ſtropha: age, demus puerum illum ſenſiſſe de puris hominibus, Eccleſiæ proceribus: An puero non eſt ſatis quod in confitendo ſequitur autoritatem illorum, etiamſi non habeat certum, an Pontifices potuerint hoc inſtituere de ſuo, an tradiderint nobis ex inſtitutione Chriſti? quum illi ſit animus parere, quocunque modo tradiderint. Ne mihi quidem ipſi ſatis adhuc plene conſtat, quod Eccleſia definierit hanc Confeſſionem, ut nunc ſit, eſſe ex inſtitutione Chriſti. Sunt enim permulta argumenta, mihi quidem inſolubilia, quæ ſuadent contrarium. Et tamen hunc animi mei ſenſum ubique ſubmitto judicio Eccleſiæ, libenter ſequuturus ſimul atque certum vigilans claram illius vocem audiero. Jam, ſi maxime hoc expreſſiſſet Bulla Leonis, & aliquis vel neſciret, vel non meminiſſet, ſufficeret interim (opinor) hac in re obſequi autoritati Eccleſiæ, cum animo parendi, ſi & illud conſtaret. Neque vero recte colligi poteſt, *Hæc Confeſſio eſt ex inſtitutione hominum, ergo non habet autorem Chriſtum.* Apoſtoli inſtituebant Eccleſiarum diſciplinam, haud dubie, quin ex inſtitutione Chriſti: inſtituebant Baptiſmum, inſtituebant Epiſcopos; ſed autoritate Chriſti. Et tamen negari non poteſt, multa hujus Confeſſionis pendere ex conſtitutione Pontificum: videlicet, quod confitemur ſemel in anno, quod ad Paſcha, quod huic aut huic ſacerdoti; quod nos quivis ſacerdos abſolvit à quibuslibet admiſſis. Ex his arbitror liquere, quam ſit manifeſta calumnia, quod ad *Confeſſionem* attinet.

Porro, non fit illic mentio de *jejunio*, ad quod nos hortatur Euangelium, & Apoſtolicæ litteræ, ſed *de delectu ciborum*, quem palam contemnit in Euangelio Chriſtus, nec raro damnant Paulinæ literæ: præſertim Judaïcum, & ſuperſtitioſum. Dicet aliquis, hoc eſt accuſare Pontificem Romanum, qui hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

hoc præcipiat quod damnat Apoſtolus. Quid doceat Euangelium, in propatulo eſt. Pontifex ipſe declaret, quo animo jubeat quod non exigit Euangelium. Quanquam nullus illic dicit, quod neſcio an doceat Lutherus, conſtitutiones Pontificum non reddere nos obnoxios crimini, niſi comtemptus acceſſerit. Imo qui loquitur illic, concedit Pontificem poſſe conſtituere: tantum quærit, an hic fuerit animus Pontificis, obligare ex æquo omnes ad carnium abſtinentiam; ſic, ut qui comederit, obnoxius ſit Gehennæ, etiamſi non accedat perverſus contemptus. Et qui hoc dicit in Colloquiis, addit ſe non aliter odiſſe piſces, quam anguem. Sunt autem quidam ſic affecti, ut piſcis ſit illis venenum. quemadmodum inveniuntur, qui ſimiliter abhorreant à vino. Qui ſic affectus eſt erga piſces, ſi prohibeatur veſci carnibus & lactariis, nonne dure tractabitur? An hunc quiſquam homo velit obnoxium fieri pœnæ Gehennæ, ſi pro corpuſculi neceſſitate veſcatur carnibus? Si quævis conſtitutio Pontificum & Epiſcoporum obligat ad pœnam Gehennæ, dura nimirum eſt conditio Chriſtianorum. Si quædam obligant, quædam non obligant, nemo melius declarabit animum ſuum quam ipſe Pontifex. Atque id ſane declaratum eſſe, faceret ad tranquillitatem conſcientiarum. Quid ſi Pontifex aliquis ſtatueret, ut ſacerdotes incederent cincti: an probabile erit eum hoc animo ſtatuiſſe, ut ſi quis ob dolorem renum deponeret cingulum, redderetur obnoxius Gehennæ? non opinor. Divus Gregorius conſtituerat, Ut ſi quis noctu cognoviſſet uxorem, abſtineret poſtridie ab ingreſſu templi. hic, ſi quis diſſimulato coitu, templum fuiſſet ingreſſus, non ob aliud, niſi ut audiret Euangelicam concionem, an is obnoxius fieret Gehennæ? Non arbitror virum ſanctiſſimum fuiſſe tam immitem. Si quis cum ægrotante uxore veſceretur carnibus, quod aliter ad edendum non poſſet provocari, & valetudo poſceret cibum, num Pontifex vellet illum ob id factum eſſe obnoxium Gehennæ? Hoc tantum ibi quæritur, nec quicquam aſſeveratur. Et certe ante Cæſaris Edictum hiſce de rebus licebat quærere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Jam vero nec illic, nec alibi ſimpliciter damno Pontificum *Indulgentias*, quanquam hactenus plus ſatis indultum eſt illis Tantum quidam ridet congerronem ſuum, qui quum alias eſſet nugaciſſimus nugator (nam talis fingitur) tamen præſidio Bullæ credebat ſe perventurum in cœlum. Hoc adeo non arbitror Hæreticum eſſe, ut exiſtimem, nihil eſſe ſanctius quam admonere populum, ne Bullis confidant, niſi ſtudeant mutare vitam, & pravos affectus corrigant.

Sed ridentur illic *Vota*. Imo ridentur & admonentur iſti, quorum plurima turba eſt, qui domi relictis liberis & uxore, voto temere inter pocula concepto, cum aliquot combibonibus Romam, Compoſtellam, aut Hieroſolymam procurrunt. Quanquam, ut nunc ſunt mores, arbitror ſanctius, in totum homines à talibus votis dehortari, quam adhortari.

Hæ videlicet ſunt execrabiles Hæreſes, quas ille Lynceus vidit in libello puerili. Mirum autem cur non excutiat & Catunculum meum, & Minios Publianos. Quis non intelligit, iſta proficiſci à privato quodam odio? Quanquam à me quidem in nulla re læſus eſt, niſi quod favi bonis litteris, quas ille plus quam capitaliter odit, nec ſcit quam ob rem. Et interim gloriatur, ſibi quoque telum eſſe, quo ſe ulciſcatur. Si quis illum in convivio dixerit Corœbum aut ebrium, ille viciſſim in concione clamabit eum hæreticum, aut falſarium, aut ſchiſmaticum. Credo, ſi coqua in cœna poneret carnes aduſtas, poſtridie in concione clamaret, illam de hæreſi ſuſpectam. Nec pudeſcit, aut reſipiſcit, toties ipſa re deprehenſus in manifeſto mendacio.

Primum, quam ſtulta, quam inſana blateravit in Novum Teſtamentum à me recognitum? Deinde, quid inſanius illa voce, quam jecit in Jacobum Fabrum & me, quum ipſa res loqueretur illum non intelligere quid mihi cum Fabro conveniret, aut, quid eſſet in controverſia? Quid impudentius, quam quod in publica lectione falſi crimen & hæreſim impegit, quod juxta Græcos verterim: *Omnes quidem non reſurgemus, ſed omnes immutabimur.* Quid furioſius, quam quod Mechliniæ in publica con-

concione monuit populum, ut caveret ab hæreſi Lutheri & Eraſmi? Quid enim nunc commemorem, quas voces evomat verius quam eloquatur in lautis conviviis, quoties è poculis accreſcit zelus domus Dei? Nuper apud Hollandos dixit me apud Theologos Lovanienſes haberi pro falſario. (ſcripſit ad me qui præſens audivit.) Rogatus; quam ob rem? Quare, inquit, toties caſtigat Novum Teſtamentum? O ſtolidam linguam! Hieronymus toties caſtigavit Pſalterium, an ideo falſarius eſt? Denique ſi falſarius eſt, qui vel imprudens, vel ob inſcitiam vertit aliquid ſecus quam oportet, falſarius fuit hic cujus hodie tranſlatione utitur Eccleſia. Quantum autem proficit iſtiuſmodi moribus? Omnes rident ut Morychum, horrent ut ceritum, fugitant ut moroſum & intractabilem. Nec poſſunt non bene ſentire de eo, de quo ille tam odioſe prædicat. Et quum omnibus diſpliceat, uni ſibi diſplicere non poteſt.

Hoc ſcilicet habet Edictum Cæſaris, ut furioſa linguæ petulantia in quemcumque vellet debaccharetur. Sic ſuſtinet negotium Orthodoxæ Fidei vir ſapiens & gravis. Non eſt iſte zelus Dei, lædere innoxios, ſed furor eſt Diaboli. Semel collaudatus eſt Judaïcus zelus Phinees, ſed ita ut exemplum non tranſeat ad Chriſtianos. Et tamen ille palam impias occidit. Iſti, quidquid odit, Lutheranum eſt & Hæreticum. Sic opinor tenue zythum, vapidum vinum, & jus inſipidum, iſti Lutheranum vocabitur: & lingua Græca, quam unice odit, opinor ob id quod hanc Apoſtoli tanto honore dignati ſint, ut non alia ſcripſerint, Lutherana vocabitur. Poëtica, nam & hanc odit, magis amans potaticam, erit Lutherica.

Clamat, per nos minui ſuam autoritatem, ſeque meis ſcriptis ludicrum fieri. imo ipſe ſeſe propinat doctis & cordatis omnibus deridendum: nec ullum facit finem. Ego calumniam à me depello. Quod ſi docti bonique male ſentiunt de eo qui immerenti calumniam intendit, utri par eſt imputare, jure depellenti, quod agnoſcere non debet, an per injuriam intendenti? Si quis affirmans aſinis eſſe alas in Brabantia; rideretur: nonne ipſe faciat ridiculum?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Clamat, TOTUM LUTHERUM ESSE IN LIBRIS MEIS, omnia undique ſcatere hæreticis erroribus. Cæterum ubi qui mea legunt, nihil tale reperiunt, etiamſi Dialecticen neſciant, tamen facile colligunt quod conſequitur. Habet autoritatem à Cæſare. rem igitur gerat ex animo Cæſaris, qui nocentes ſanari mavult quam puniri: certe innoxios lædi non vult. Concredit hoc muneris ignoto. ubi reſcierit qualis ſit homo, dubium non eſt quin quod credidit ſit repetiturus. Nec Cæſaris mitiſſimi, nec Pontificis integerrimi mens eſt, ut qui ſuis vigiliis & ornare ſtudent & juvare Rempublicam, dedantur odiis talium: etiamſi quid humani lapſus eſſet; tantum abeſt, ut bonos & integros velint alienari & in diverſam partem protrudi.

Hæc magis ad Vos pertinent, quam ad me. Nam hujus mores multum dedecoris conciliant ordini veſtro, dum vulgus ex hoc uno vos omnes æſtimat. injuria quidem, fateor; ſed ſic ſunt hominum mores. neque paucos à Theologiæ ſtudio alienat iſtius aſperitas. Scio, totum hominem vobis diſplicere, præter duos aut tres combibones, & unum veteratorem, qui ſtultitia hominis ad ſuas cupiditates abutitur. Sed ita demum intelligerent omnes, eum vobis non probari, ſi, poſteaquam coërceri non poteſt, ejeceritis è veſtro contubernio. Difficillimum quidem iſtud erit, ſat ſcio. Nam ægre tales avelluntur à nidore conviviorum, ſolemnium, opiparorum, & gratuitorum. Sed tamen hoc pertinet ad honorem ordinis veſtri: cui merito faveo. Bene valete.

Scripta anno (opinor) M IↃ XXXI.

Ex Epiſtola ERASMI

Ad

JOANNEM OECOLAMPADIUM.

Ann. 1529. *Id. Jul.*

HOdie mihi narravit Hieronymus Frobenius, eſſe, qui neſcio quid ſiniſtri ſuſpicentur de animo in te meo, quaſi te ſcriptis meis perſtrinxerim; deinde, quaſi nuper deflexerim ab itinere, ne te

e ſalutarem. Scito, utrumque eſſe vaniſſimum ſomnium. Nullam literam ſcripſi qua te perſtrictum olui, aut quam ſcribens de te cogitavi. Quum exuderetur Colloquium *Cyclops*, quidam ex operis robenianis ſuſpicati ſunt, quod dicitur de *ove in pite*, *vulpe in pectore*, deque *longo naſo*, ad te pernere; quum conſtet, hoc luſum in *Nicolaum Canium* famulum meum, qui ambiebat in Colloquiis elebrari. is talem geſtat pileum, & naſum habet ngum, & colore eſt fuſco, capillitio nigro. Te milii uti pileo, nunquam audieram, niſi hac occaone. Non ſum tam ineptus, ut talibus nugis utar viros eruditos. Ambiebat & *Polyphemus* celerari, qui circumferebat Codicem Euangelicum bel ornatum, quum ipſius vita nihil eſſet inquinatius. ic res habet de ſcriptis. Jam ea via ſoleo fere ſemer adire hortum Frobenii, quum cœlum eſt comodius, quod altera ſit anguſtior, & fœteat. Itaque nullus adfuiſſet, illac tamen eram iturus. Nec te am novi adverſum, ſed famulus admonuit. Itaque eflexiſſem iter ad te, niſi plures adfuiſſent mihi gnoti, quorum cœtum turbare nolui. Idque tum ixi famulo. Sic habet de ſuſpicione, &c. *Adde ejuſem Epiſtolam* Bilibaldo ſuo *inſcriptam eodem tempore*, Editionis Scriverianæ *pag.* 212.

Ex ERASMI Epiſtola

Ad

JOANNEM CHOLERUM,

Præpoſitum Curienſem.

Ann. 1532. 5. *Octobris.*

LAmbertus Campeſter, qui olim Lutetiæ edidit Colloquia mea velut à me emendata, perſuaſo ypographo rem eſſe vendibilem, & ſub nomine meo præfatus, & admixtis per totum opus miris emblematibus, quibus me ipſum accuſabam, omnia lena ſcurrilis cujusdam ſtoliditatis: quo peracto ugit Lugdunum; &, ſimulans ſe ſummum Eraſmi amicum, reperit patronum; cui mox ſuffuratus recentos coronatos fugit, & in fuga deprehen-

ſus eſt inter aliquot puellas, ſuffigendus in crucem, niſi ſacra cuculla Dominici ſervaſſet eum: Is, inquam, multis aliis flagitiis ac ſceleribus deſignatis, tandem in civitate quadam Germaniæ, Zorſt opinor dicitur, ditionis Juliacenſis, excuſſa cuculla docet Euangelium, hoc eſt, meras ſeditiones. Dux petiit, ut hominem ejicerent. Reſponderunt, ſe non poſſe carere ſuo Eccleſiaſta. Et iſta peſtis ſerpit indies.

Anno 1536. 10 *Kal. Majas.*

ATqui non omnia in hoc ſcribuntur, ut evulgentur. luſimus quædam adoleſcentes, ſtyli exercendi gratia: quædam aliis dictavimus ſic inambulantes, nihil minus cogitantes quam de evulgando: nonnulla ſcripſimus diſcipulis tardis. Hujus generis erant Colloquia, quæ Helenius quidam, haud ſcio unde nactus, nam apud me nullum unquam fuit exemplar, care vendidit Joanni Frobenio, ſimulans, alios eſſe typographos qui empta cuperent. Hæc emendi orexis.

Eraſmus in Epiſtola ſcripta Baſileæ

Anno MIↃXXXVI, XVII *Maji.*

DEmiror, Dolæ tantum poſſe duos Franciſcanos. Colloquia & venduntur & excuduntur Lutetiæ, & Dolæ exulant. Qui dicunt, in illis aliquid eſſe hæreticum, ſive docti ſive indocti, mentiuntur. Id liquido perſpiciet qui legerit meas Declarationes.

DE

DE UTILITATE COLLOQUIORUM.

Ad Lectorem.

ADeo nunc in omnes & in omnia per univerſum orbem graſſatur comitata Furiis * ἡ διαβολὴ, ut tutum non ſit ullum emittere librum, niſi ſatellitio munitum. Quamquam quid ſatis eſſe tutum poſſit adverſus ſycophantæ morſum, qui velut aſpis ad vocem incantantis, ita ad omnem purgationem quamvis juſtiſſimam obturat aures? Prima pars hujus operis, quæ mea fuit & non mea, temeritate cujuſdam erat edita Quam cum ingenti applauſu viderem exceptam à ſtudioſis, abuſus ſum affectu vulgari ad profectum ſtudiorum. Quandoquidem nec medici ſemper ægrotis miniſtrant ſaluberrima, ſed illis nonnihil concedunt ob hoc ipſum, quod vehementer appetant. Itidem mihi viſum eſt; hoc genus illecebris ineſcare teneram ætatem, quæ jucundis facilius ducitur, quam ſeriis aut exactis. Itaque quod editum erat repurgavi; deinde adjeci quæ moribus etiam formandis conducerent, velut irrepens in animos adoleſcentium, quos recte ſcripſit Ariſtoteles inidoneos auditores Ethicæ Philoſophiæ, duntaxat ejus quæ ſeriis præceptis traditur. Quod ſi quis clamet, indecorum homini ſeni ſic pueriliter ludere, nihil moror quam pueriliter, modo utiliter. Et, ſi laudantur literatores ætate provecti, qui pueritiæ cruſtulis blandiuntur, elementa velint ut diſcere prima; mihi non arbitror vitio verti debere, quod ſimili ſtudio juventutem illecto vel ad elegantiam Latini ſermonis, vel ad pietatem. Adde quod bonæ prudentiæ pars eſt, noſſe ſtultas vulgi cupiditates & abſurdas opiniones. Eas arbitror ſatius ex hoc libello diſcere, quam experientia ſtultorum magiſtra. Multis amara ſunt Grammatices præcepta. Ariſtotelis Ethica non eſt apta pueris: Theologia

Ἡ διαβολὴ.] Hoc eſt, calumnia, quae apud Graecos hinc nomen habet, quod omnia in aliam partem trahat & conjiciat atque exiſtimata aut edita ſunt.

Scoti minus: ne viris quidem admodum utilis ad parandam bonam mentem: & plurimum habet momenti, guſtum optimarum rerum protinus inſeviſſe teneris animis. Et haud ſcio an quidquam diſcitur felicius, quam quod ludendo diſcitur. Eſt hoc nimirum ſanctiſſimum fallendi genus, per imposturam dare beneficium. Laudantur enim medici qui ſic fallunt ægrotos. Et tamen ſi nihil heic aliud quam nugatus fuiſſem, videbantur laturi; nunc quoniam præter linguæ politiem inſperſi quædam, quæ mentem inſtruant ad Religionem, calumniantur, ac perinde quaſi dogmata Chriſtianæ profeſſionis heic ſerio pronuntientur, ita ſyllabas etiam ad vivum excutiunt. Id quam faciant inique, magis erit perſpicuum, ubi declararo *Colloquiorum aliquot non vulgarem utilitatem*. Ut enim omittam tot ſerias ſententias mediis jocis admixtas, tot fabulas, tot hiſtorias, tot rerum naturas dignas cognitu: In Colloquio *de viſendo loca ſacra*, cohibetur ſuperſtitioſus & immodicus quorundam affectus, qui ſummam pietatem eſſe ducunt vidiſſe *Hieroſolymam*; & huc per tanta terrarum marisque ſpatia currunt ſenes Epiſcopi, relicto grege, qui curandus erat: huc viri principes relicta familia ac ditione, huc mariti relictis domi liberis & uxore, quorum moribus ac pudicitiæ neceſſarius erat cuſtos: huc adoleſcentes ac fœminæ, non ſine gravi diſcrimine morum & integritatis. Quidam etiam iterum atque iterum recurrunt, nec aliud faciunt per omnem vitam; & interim ſuperſtitioni, inconſtantiæ, ſtultitiæ, temeritati prætexitur Religionis titulus, ac deſertor ſuorum, contra doctrinam Pauli, ſanctimoniæ laudem aufert, ac ſibi quoque pietatis omnes numeros expleſſe videtur. Paulus 1. Timoth. 2. intrepide pronuntiat: *Si quis autem ſuorum, & maxime domeſticorum, curam non habet, fidem abnegavit, & eſt infideli deterior.* Atqui heic Paulus loqui videtur de viduis, quæ liberos atque nepotes negligunt, idque prætextu Religionis, dum ſeſe mancipent obſequiis Eccleſiæ. Quid dicturus de maritis, qui deſtitutis teneris liberis, uxore juvencula, idque in re tenui, proficiſcuntur Hieroſolymam? Ex multis uni-

nicum exemplum proferam, nec tam recens, ut
etuenda ſit invidia; nec tam vetus, quin nepotes
perſint, quos damni magnitudo non ſinit oblivi-
i rei geſtæ. Vir quidam præpotens decreverat
nte mortem inviſere Hieroſolymam, pio quidem
nimo, ſed parum felici conſilio. Rebus igitur or-
inatis facultatum omnium, uxoris, quam gravi-
am reliquit, oppidorum & arcium curam tute-
mque commiſit Archiepiſcopo, ceu parenti. Ubi
mor allatus eſt, hominem in ea peregrinatione
eriſſe, Archiepiſcopus pro parente geſſit præ-
onem; occupavit poſſeſſiones omnes defuncti:
enique & arcem munitiorem, in quam gravida
onfugerat, vi expugnavit: & ne ſupereſſet ultor
trociſſimi facti, gravida confoſſa ſimul cum fœtu
eriit. Nonne pium erat, tali viro diſſuadere
ericuloſam & non neceſſariam profectionem?
Iujus generis quam multa comperiantur exempla,
æteris æſtimandum relinquo. Ne quid interim di-
am de ſumtibus, quos, ut fateamur non omnino
erire, tamen nemo prudens non fatebitur, in uſus
onge meliores expendi potuiſſe. Quod autem ad
eligionem attinet, divus Hieronymus laudat
Iilarionem, quod cum eſſet Palæſtinus, & in
alæſtina viveret, tamen ſemel duntaxat viſerit
Iieroſolymam, ob loci viciniam, ne videretur
ontemnere loca ſacra. Si merito laudatus eſt Hi-
rion, quod abſtinuit ab Hieroſolyma, tam vi-
inus, ne Deum anguſto loco claudere videretur;
emel tantum adierit, ob loci propinquitatem,
e quos offenderet; quid dicendum de his qui ex
Anglia & Scotia tantis impendiis per tot diſcri-
mina petunt Hieroſolymam; præſertim domi reli-
ctis cariſſimis, quibus juxta doctrinam Apoſtoli
lebent perpetuam curam? Clamat ſanctus Hiero-
ymus: *Non magnum eſt Hieroſolymis fuiſſe; ſed be-
e vixiſſe magnum eſt.* Et tamen ætate Hieronymi
probabile eſt evidentiora veſtigia veterum monu-
mentorum extitiſſe quam nunc exſtant. *De votis*
diſputationem aliis relinquo; tantum hoc agit Col-
oquium ne quis temere talia vota ſuſcipiat. Id eſſe
verum, declarant hæc mea verba: *Præſertim cum
domi haberem uxorem, integra adhuc ætate, liberos,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

& familiam quæ pendebat ex me, & opera mea quotidiana alebatur: & cætera quæ ſequuntur. De votis igitur ſuſceptis nihil dicam, niſi quod ſi ſummus eſſem Pontifex, non admodum gravate relaxarem obſtrictos. In ſuſcipiendis, quemadmodum fateor fieri poſſe ut aliquis cum fructu pietatis eat Hieroſolymam: ita non dubitarem, multis ex rerum circumſtantiis, dare conſilium ut eas impenſas, tempus, & operam inſumerent in alia quæ propius conducunt ad veram pietatem. Hæc arbitror eſſe pia: eoque conſiderata multorum vel levitate vel ignorantia, vel ſuperſtitione, viſum eſt ſuper ea re monere juventutem: neque video quos offendere debeat hæc admonitio, niſi forte quoſdam iſtos, quibus carior eſt quæſtus quam pietas. Nec illic damno *Pontificias Indulgentias*, aut diplomata; ſed taxo nugaciſſimum nugatorem, qui ne cogitans quidem de corrigenda vita, totam ſpem collacarit in condonationibus humanis. Heic ſi quis mihi conſideret, quanta jactura pietatis nata ſit inter mortales, partim ex eorum vitio qui proſtituunt Pontificias Indulgentias, partim eorum culpa qui illas ſecus quam oportet accipiunt, fatebitur operæ pretium, juventutem ſuper hac re commonitam eſſe. Verum hoc modo parum conſultum eſt commiſſionariis. Audio, ô bone: ſi viri boni ſunt, gaudebunt eſſe monitos ſimplices: ſin potior eſt illis quæſtus quam pietas, valeant.

In colloquio *de captandis ſacerdotiis*, taxo eos, qui Romam curſitant, venanturque ſacerdotia, crebro gravi jactura tum morum, tum pecuniæ: eoque deduco ſermonem, ut ſacerdos, pro concubina, lectione bonorum auctorum ſemet oblectet.

In *militis confeſſione*, taxo facinora militum, & impiam militum confeſſionem; ut adoleſcentes ab ejuſmodi moribus abhorreant.

In *monitis pædagogicis* doceo puerum verecundiam ac mores ætati decoros.

In *pietate puerili*, nonne piis præceptis imbuo puerilem animum ad ſtudium pietatis? Nam quod quidam arrodebant de confeſſione, mera fuit calumnia: cui jam pridem reſpondi. Doceo, con-
feſſio-

ſſionem eſſe ſuſcipiendam perinde quaſi nobi-
et inſtituta à Chriſto. Cæterum an id ſit factum
c refellere eſt animus, nec aſſeverare, quod nec
hi ſatis perſuaſum eſt, nec aliis probare poſſim.
uod autem admoneo de genere vitæ ſerio deli-
ndo, deque ſeligendo Sacerdote cui committas
cana tua, judicabam, adoleſcentibus eſſe neceſ-
rium, nec video cur me debeat pœnitere. Ac ſic
unt pauciores monachi & ſacerdotes. Fortaſſis
unt, ſed meliores. Idem probabit quiſquis vere
onachus eſt. Porro qui venantur * proſelytos vel
l prædam, vel ob ſuperſtitionem, digniſſimi ſunt
ui omnibus omnium ſcriptis traducantur, quo re-
piſcant.

In *convivio profano*, non damno conſtitutiones
cclesiæ de jejuniis, ac delectum ciborum; ſed indi-
o ſuperſtitionem quorundam: qui his plus tribuunt
uam oportet, negligentes eorum quæ magis fa-
iunt ad pietatem: damnoque eorum crudelitatem,
ui hæc exigunt ab his, à quibus Eccleſiæ mens non
xigit: item eorum præpoſteram ſanctimoniam, qui
x hujuſmodi rebus condemnant proximum. Heic ſi
uis reputet quanta veræ pietatis lues hinc nata ſit
nter mortales, fatebitur, vix aliam admonitionem
ſſe magis neceſſariam. Sed hac de re copioſius alias
eſpondebimus.

In *convivio religioſo* cum omnes faciam alienos
ſacris, omnes conjugatos ſatis doceo quale da-
eat eſſe convivium omnium Chriſtianorum. Ad
quam formam ſi ſacerdotes quidam & monachi con-
ferant ſua convivia, intelligent quantum abſint ab
ea perfectione qua conveniebat illos laicis ante-
cellere.

In *Apotheoſi* doceo quantum honoris debeatur
egregiis viris, qui ſuis vigiliis bene meriti ſunt de
liberalibus ſtudiis.

Sunt inepti, quibus *colloquium proci & puellæ* vi-
deatur laſcivum, cum nihil fingi poſſit caſtius. Si
res honeſta eſt matrimonium, & procum agere ho-
neſtum

Proſelytos.] Venantur proſelytos, qui ad vitae ſuae inſtitutum vel ſectam callida perſuaſione ſimplicium animos illectant, tanquam eſca projecta in retia perducentes.

neſtum eſt. Atque utinam omnes proci tales eſſent qualem heic fingo, nec aliis colloquiis coïrent matrimonia! Quid facias iſtis ingeniis tetricis, & ab omnibus Gratiis alienis, quibus impudicum videtur quidquid amicum eſt ac feſtivum? Hæc puella negat proco diſceſſuro oſculum, quo totam virginitatem illi ſervet illibatam. Quid autem nunc vulgo non dant puellæ procis? Deinde non vident quam multa Philoſophica ſint inſperſa jocis, de non præcipitando conjugio, de delectu non ſolum corporum, ſed multo magis animorum, de firmitate conjugii, de non contrahendo matrimonio ſine conſenſu parentum, de caſte colendo matrimonio, de ſancte educandis liberis: proſtremo puella comprecatur Chriſtum, ut illius auſpiciis ſit felix connubium. An hæc non convenit ſcire juvenes? Et qui hanc lectionem ob laſciviam putant eſſe noxiam pueris, patiuntur illis prælegi Plautum & facetias Pogii. Præclara judicia!

In *Virgine Miſogamo* deteſtor eos, qui adoleſcentes aut puellas invitis parentibus pelliciunt in monaſterium, abutentes illorum vel ſimplicitate, vel ſuperſtitione; perſuadentes eis, non eſſe ſpem ſalutis extra monaſteria. Niſi talibus piſcatoribus plenus eſſet mundus; niſi innumera feliciſſima ingenia per iſtos infeliciſſime ſepelirentur ac defoderentur viva, quæ fuiſſent electa vaſa Domini, ſi judicio ſumſiſſent inſtitutum naturæ congruens; non recte admonui. At ſi quando cogar in hoc argumento proferre quod ſentio, ſic depingam &* plagiarios illos, & ipſius mali magnitudinem, ut nullus non faſſurus ſit, me non ſine cauſa hæc monuiſſe: quamquam civiliter id quidem à me factum eſt, ne malis daretur anſa delinquendi.

In proximo colloquio *Virginis pœnitentis*, non induco virginem, quæ profeſſa mutarit inſtitutum, ſed quæ ante peractam profeſſionem redierit ad parentes, quos habebat optimos.

In *Mempſigamo* quam multa ſunt Philoſophica, de celandis maritorum vitiis, de non interrumpenda conjugum benevolentia, de ſarciendis offenſis,

Plagiarios illos.] Recte illos plagiarios vocat quod quodammodo furtum in alterius corpus committant.

s, de corrigendis maritorum moribus, de obſequiis rga maritos? Quid aliud docet Plutarchus, Ariſto-les, & Xenophon, niſi quod heic perſonæ vitam uandam addunt orationi?

In colloquio *Militis & Carthuſiani*, ſimul depingo inſaniam juvenum qui procurrunt ad bellum, & i Carthuſiani vitam, quæ ſine ſtudiorum amore non oteſt non eſſe triſtis & inamœna.

In *Pſeudochen* depingo quorundam ingenia, qui ati ſunt ad mentiendum. quo quidem hominum ge-ere nihil eſt execrabilius; utinam eſſet rarius.

In colloquio *Adoleſcentis & Scorti*, nonne & lupa-aria facio caſta? Quid autem dici potuit efficacius, el ad inſerendam adoleſcentum animis pudicitiæ uram, vel ad revocandas ab inſtituto non minus æ-umnoſo quam turpi puellas ad quæſtum expoſitas? nica vox commovit quoſdam, quod impudica uella blandiens adoleſcenti vocat illum ſuam men-ulam, cum hoc apud nos vulgatiſſimum ſit etiam oneſtis matronis. Hoc qui ferre non poteſt, pro *ea mentula*, ſcribat *mea voluptas*, aut ſi quid iud mavult.

In *Convivio Poëtico* doceo, cujuſmodi debeat eſſe onvivium inter ſtudioſos, parcum, ſed feſtivum & lare, conditum litteratis fabulis, ſine rixis, ſine otrectatione, ſine turpiloquio.

In *Inquiſitione* doceo ſummam Catholicæ profeſ-onis, idque aliquanto vividius ac liquidius quam ocent Theologi quidam magni nominis, inter quos ono & Gerſonem, quem interim honoris cauſa no-ino. Ideo porro fingo perſonam Lutherani, quo fa-lius redeant in concordiam; inter quos de præci-uis articulis Orthodoxæ profeſſionis convenit; tiamſi reliquam Inquiſitionis partem non addidi, ropter hæc exulceratiſſima tempora.

In *Senili colloquio* quam multa velut in ſpeculo ex-ibentur, quæ, vel fugienda ſunt in vita, vel illam eddunt tranquillam! Hæc præſtat adoleſcentes ex eſtivis colloquiis quam experimentis diſcere. So-rates Philoſophiam è cœlo deduxit in terras: ego hiloſophiam etiam in luſus, confabulationes, & ompotationes deduxi. Oportet enim & ludicra hriſtianorum ſapere Philoſophiam.

In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

In *Ptochoplusiis* quam multa ſunt, ad quæ paſtores ruſticani, rudes & indocti, nihilque minus quam paſtores, poſſint ſuam vitam corrigere? prætereaque ad tollendam ſtultam gloriam veſtium, rurſus ad coërcendam illorum inſaniam, qui monachorum cultum exſecrantur, quaſi per ſe mala ſit veſtis. Et obiter deſcribitur forma, quales debeant eſſe monachi, qui per vicos obambulant. Neque enim admodum multi tales ſunt, quales heic deſcribo.

In *Erudita Puella*, ſimul & Paulæ, Euſtochii, Marcellæ, vetus exemplum renovo, quæ cum integritate morum conjunxerunt ſtudium litterarum; & monachos Abbateſque ſacrorum ſtudiorum oſores, luxui, otio, venationibus, aleæque deditos, puellæ conjugatæ exemplo exſtimulo ad aliud ſtudiorum genus ipſis magis congruens.

In *Spectro* detego technas impoſtorum: qui credulis ſimplicium animis ſolent illudere, fingentes apparitiones dæmonum & animarum, voceſque divinas. Quantam vero peſtem hæ præſtigiæ invexerunt pietati Chriſtianæ! Quoniam autem rudis ac ſimplex ætas hujuſmodi fraudibus potiſſimum eſt obnoxia, viſum eſt exemplo non inamœno depingere modum impoſturæ. Sic impoſitum fuit * Cæleſtino Pont. Romano. Sic Bernæ deluſus juvenis * à monachis. Sic commenticiis oraculis & hodie plurimi deluduntur.

Nec minima pars humanarum calamitatum eſt *Alcumiſtica:* quæ doctis etiam & cordatis viris imponit. adeo morbus hic adlubeſcit, ſi quem corripuerit. Huic affinis eſt *Magia*, eodem nomine, ſed cognomine blandiens, *naturalis.* Similes impoſturas taxo in *Hippoplano*, & *Ptochologia*; rurſus, in *Convivio fabuloſo.* Ex his ſi nihil aliud diſcerent pueri, quam Latine loqui, quanto plus laudis mea mereretur induſtria, qui per luſum ac voluptatem id facio; quam illorum, qui miſeræ juventuti Mammetrectos, Brachylogos, Catholicontas, & ſignificandi modos obtrudebant?

In

* *Cæleſtino.*] De hoc vide Platinam.

* *A Monachis.*] Praedicatoribus, qui D. Franciſci fratres quinque vulnerum ſtigmatis fruſtrari conabantur.

In *Puerpera*, præter naturalium rerum cognitio-
m, quam multa ſunt moralia de cura matrum erga
eros, primum infantes, mox grandiores.

In *Peregrinatione religionis ergo*, taxo iſtos, qui
r tumultum ejecerunt omnes imagines è templis:
rſus eos qui inſaniunt in peregrinationes, quæ
ſcipiuntur prætextu religionis; unde jam & ſo-
litates inventæ ſunt. Qui Hieroſolymæ fuerunt,
quites aurati vocantur, ſeque Fratres vocant, &
die Palmarum ſerio rem agunt ridiculam, fune
hentes aſinum, ipſi non multum differentes ab
ino ligneo quem trahunt. Id imitati ſunt qui
ompoſtellam adierunt. Dentur hæc ſanè, dentur
fectibus hominum: at non ferendum, quod hinc
i vendicant pietatem. Notantur & ii, qui reli-
uias incertas pro certis oſtendunt, qui his plus tri-
unt quam oportet, qui quæſtum ex his ſordide
ciunt.

In *Ichtyophagia* tracto quæſtionem de conſtitu-
onibus humanis, quas quidam prorſus rejiciunt,
ltum aberrantes à recta ratione: quidam prope-
odum anteponunt divinis legibus: rurſus alii abu-
ntur & divinis, & humanis conſtitutionibus ad
æſtum ac tyrannidem. Conor itaque partem
ramque ad moderationem temperare; inquirens
nde natæ ſint, & quibus gradibus huc uſque pro-
eſſæ conſtitutiones humanæ; quos & quatenus
bligent, ad quid conducant, quantum diſtent à di-
inis: obiter indicans præpoſtera mortalium judicia,
ibus jam olim mundus plenus eſt, & unde totus hic
bis tumultus natus eſt. Hæc ideo quoque tractavi
pioſius, quo doctis ſuppeditarem occaſionem ac-
ratius hiſce de rebus ſcribendi. Nam quæ adhuc
odierunt, non ſatisfaciunt curioſis. Traducere
ortationem, temulentiam, adulterium, non perin-
e ad rem pertinebat; quandoquidem hæc mala nul-
m fallunt: ſed ex his eſt periculum veræ pietatis,
æ vel non ſentiuntur, vel ſanctimoniæ fallaci ſpe-
e blandiuntur. Quod ſi quis calumnietur, perſonis
rdidis affingi Theologicam diſputationem; ab his
lia nunc in omnibus conviviis diſputantur; & hu-
ſmodi perſonis opus erat familiarius craſſiusque
m tractaturo.

In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

In *Funere*, quoniam mors arguere ſolet Chriſtianam fiduciam, in duobus idiotis depinxi diverſum mortis genus; velut imagine viva ponens ob oculos diſſimilem exceſſum eorum qui fidunt rebus commenticiis, & qui ſpem ſalutis fixerunt in miſericordia Domini: obiter taxans divitum ſtultiſſimam ambitionem, qui luxum ac ſuperbiam ſuam & ultra mortem proferunt, quam mors ſaltem debebat auferre: ſimul eorum perſtringens vitium, qui ſui compendii gratia ſtultitia locupletum abutuntur, quam ipſi potiſſimum debebant corrigere. Quis enim audebit libere monere potentes ac divites, ſi monachi, qui ſe profitentur mundo mortuos, palpantur illorum vitiis? Si nulli tales ſunt, quales deſcripſi, tamen oſtenſum eſt exemplum quod oportet vitari: ſin vulgo referuntur longe his quæ propoſuimus execrabiliora; qui ſunt æqui, meam agnoſcant civilitatem, ſuumque vitium corrigant: & ſi vitio vacant ipſi, alios peccantes vel emendent, vel coërceant. Nullum ordinem perſtrinximus, niſi forte totum Chriſtianiſmum infamat, qui quidquam monendi gratia dixerit in corruptos Chriſtianorum mores. Quos tantopere movet honos ordinis, eos in primis compeſcere debebant qui palam factis ſuis dehoneſtant ordinem. Nunc cum illos ut germanos ſodales agnoſcant, foveant ac tueantur, qua fronte cauſantur à bene monente lædi exiſtimationem ordinis? Quanquam quæ ratio dictat, ſic habendum hujus aut illius humanæ ſodalitatis rationem, ut publicam Chriſtianorum utilitatem negligas?

In *Differentia verborum ac rerum*, taxo præpoſtera quorundam judicia.

In *Convivio vario*, commonſtro rem civilitati congruam.

In *Charonte* deteſtor bellum inter Chriſtianos.

In *Synodo Grammaticorum* rideo ſtudium cujuſdam Carthuſiani, ſuo judicio doctiſſimi, qui cum in Græcas literas ſoleat ſtolidiſſime debacchari, nunc libro ſuo inſiderit Græcum titulum, ſed ridicule, *Anticomaritas* dicens, quos appellare poterat *Antimarianos* vel *Antidicomarianos*.

In *Cyclope* taxo quoſdam qui Euangelium ſemper habent in ore, cum in vita nihil ſit Euangelicum.

In *Conjugio impari*, pono ob oculos vulgi ſtultitiam, qui in ſponſalibus ſupputant dotis modum, nec ad rationem vocant ſponſi ſcabiem lepra deteriorem. Atque id hodie fit tam paſſim, ut nemo miretur, cum nihil ſit in liberos crudelius.

In *Ementita nobilitate* depingo genus hominum, qui ſub umbra nobilitatis exiſtimant ſibi nihil non licere, quæ præcipua peſtis eſt Germaniæ.

In *Senatulo* traducturus eram vitia quædam mulierum, ſed civiliter ne quis exſpectet tale quippiam quale habet * Juvenalis, verum hoc agenti, obortus eſt quidam ἱππεὺς ἄνιππος, lupus, ut aiunt in fabula. Reliqua fere comparata ſunt ad voluptatem, ſed non illiberalem. Non hoc eſt dehoneſtare ordines, ſed erudire. Quapropter omnibus ordinibus, & privatim, & publice rectius conſultum fuerit, ſi depoſita quidvis calumniandi rabie, candidis animis amplectamur omnes quidquid pio ſtudio in publicam utilitatem adfertur. Aliis aliæ ſunt dotes, & alios alia capiunt, milleque modis homines trahuntur ad pietatem. Laudatum eſt Juvenci ſtudium, qui ſacram Evangeliorum hiſtoriam carmine prodidit. Nec ſua laude fraudatus eſt Arator, qui idem fecit in Acta Apoſtolorum. Adverſus Hæreticos tubam intendit Hilarius, argutatur Auguſtinus, Hieronymus dialogis pugnat, Prudentius vario metri genere dimicat, Thomas & Scotus dialectices ac philoſophiæ præſidiis pugnant. Simile ſtudium omnium; ſed diſſimilis ſingulorum ratio. Non reprehenditur diverſitas, quæ ſcopum eundem petit. Prælegitur pueris Petrus Hiſpanus, quo dociliores veniant ad Ariſtotelem. Multum enim promovit, qui guſtum dedit. Atqui hic libellus, ſi teneræ pubi prælegatur, tradet illos ad multas diſciplinas magis habiles, ad poëticen, ad rhetoricen, ad phyſicen, ad ethicen, demum ad ea quæ ſunt pietatis Chriſtianæ. Stulti perſonam ſuſcepi, factus ipſe mearum rerum * encomiaſtes: ſed me com-

Juvenalis.] Qui dum apertius vitia inſectatur, cogitur ſubinde turpiora ob oculos ponere.

Encomiaſtes.] Laudator. Vulgi eſt proverbium.

pulit partim quorundam improbitas nihil non calumniantium, partim Chriſtianæ juventutis utilitas, in quam oportet omnes omnibus ſtudiis incumbere.

Hæc ita cum habeant, omnibusque qui literas didicerunt perſpicua ſint, eſt tamen quoddam hominum genus mire *bliteon. Deputatos appellant Galli; opinor quod male putati ſint; aut certe plus ſatis putati, qui ſic pronunciant de meis Colloquiis, opus eſſe fugiendum, præſertim monachis, quos illi Religioſos appellant, & adoleſcentibus; eo quod jejunia & abſtinentiæ Eccleſiæ parvi penderentur: beatæ Virginis & Sanctorum pro ludibrio haberentur ſuffragia, virginitas ſi conjugio conferatur, nullius eſſe aut parvi momenti, religionis etiam diſſuaderetur omnibus ingreſſus: quodque in eo arduæ difficilesque Theologiæ quæſtiones Grammaticulis proponantur, contra ſtatuta per Magiſtros in artibus jurata. Agnoſcis, mi lector, Atticam eloquentiam. Ut ad poſtremum primo loco reſpondeam, quid artium Magiſtri proponant Grammaticulis neſcio; quæ tractantur in Colloquiis, de ſymbolo, de miſſa, de jejuniis, de votis, de confeſſione, nihil habent Theologicæ difficultatis, ſed ejus generis ſunt ut non oporteat ea quenquam neſcire. Et ſi pueris prælegunţur epiſtolæ Pauli, quid periculi eſt, ſi guſtus quidam illis præbeatur Theologicæ diſputationis? Adhæc cum non ignorent, pueris Sophiſtices candidatis perplexas de perſonis divinis ſtatim quæſtiones ſummæ difficultatis proponi, ne dicam otioſæ ſubtilitatis; cur nolunt pueros hoc diſcere, quod ad communem vitam pertinet? Jam ſi putant nihil referre, quid ſub qua perſona dicatur; intelligunt, opinor, quam multa comperiantur in Euangelicis & Apoſtolicis litteris, quæ, ſecundum hanc legem, manifeſtam habent blaſphemiam. Multis locis approbo jejunium, nuſquam damno. Qui ſecus aſſeverat, eum declarabo impudentiſſime mentiri. Sed in pietate puerili, inquiunt, leguntur hæc verba: Cum jejunio mihi nihil eſt negotii. Finge hæc verba dici ſub perſona militis aut temulenti, num protinus Eraſmus damnat jejunia? Non opinor. Nunc dicuntur ab adoleſcente nondum adul-

Bliteon.] Betaceum, nihil ſapiens, inconditum.

dulto; quam ætatem lex non obſtringit ad jejunandum: & tamen is adoleſcens præparat ſe ad juſta jejunia. Sic enim ſubjicit: Sed tamen ſi ſenſero opus, prandeo cœnoque parcius; quo me præbeam alacriorem ſtudiis pietatis per diem feſtum.

Abſtinentias vero quam damnem, declarant hæc verba, quæ ſunt in *Convivio profano:* In plerisque non res, ſed animus diſcernit nos à Judæis. Illi manum abſtinebant à certis cibis, velut ab immundis & animum inquinaturis; Nos cum intelligamus, omnia munda eſſe mundis; tamen carni laſcivienti, velut equo ferocienti, pabulum ſubducimus, quo magis ſit audiens dicto ſpiritui. Nonnunquam immoderatum ſuavium rerum uſum abſtinentiæ moleſtia caſtigamus. Paullo poſt reddit rationem quare Eccleſia interdixerit eſum quorundam ciborum. Omnibus, inquit, conducet. Nam tenuibus, cochleis aut ranis licebit veſci, aut cæpas, porrumve arrodere; mediocres detrahent nonnihil quotidianis opſoniis; quodſi quid divites deliciantur hac occaſione, ſuæ gulæ imputent, non incuſent Eccleſiæ conſtitutionem. Mox loquor his ſimilia. Rurſus aliquanto poſt; Scio, medicis magnopere damnatum eſſe piſcium eſum: ſed ſecus viſum eſt majoribus noſtris, quibus obtemperare religioſum eſt. Inibi protinus doceo heic vitandum etiam offendiculum infirmorum.

Æque falſum eſt, in colloquiis irrideri ſuffragia beatæ Virginis, & aliorum Sanctorum; ſed illos irrideo qui petunt à ſanctis quæ non auderent à bono viro petere; aut hoc animo petunt à certis divis, quaſi hoc aut illud, hic aut ille citius velit aut poſſit præſtare quam alius aut quam ipſe Chriſtus. Imo in puerili pietate ſic loquitur puer: Salutem dixi nonnullis. Quibus? Chriſto ac divis aliquot. Et aliquanto poſt: Rurſus tribus verbis ſaluto Jeſum, ac divos divasque omnes; ſed nominatim Virginem matrem; tum eos quos habeo mihi peculiares. Et infra commemorat nominatim quos divos ſalutet quotidie.

Mirum vero ſi procus amans laudat nuptias, dicitque, caſtum conjugium non multum abeſſe à lau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

de virginitatis, cum Auguſtinus patriarcharum *polygamiam anteponat noſtro cælibatui.

Quod objiciunt de ingreſſu religionis, quam ſit manifeſtæ vanitatis, declarant mea verba in virgine miſogamo. Sic enim loquitur virgo: Damnas igitur hoc totum vitæ inſtitutum? Reſpondet juvenis; Nequaquam: verum quemadmodum nemini ſuaderi velim, ut quæ ſe in hoc vitæ genus conjecerit, luctetur emergere, ita non dubitem hortari puellas omneis, præſertim indolis generoſæ, ne ſe temere eò præcipitent, unde poſt ſeſe non poſſint explicare. Hæc eſt illius colloquii concluſio, utcunque certatum eſt argumentis. Obſecro, an hoc eſt omnibus diſſuadere ingreſſum religionis? Non damnatur ingreſſus, ſed præceps temeritas damnatur. Hæc igitur malitioſe detorquent ad calumniam. At non perpendunt quam multa illic diſcunt grammaticuli, quæ pugnant cum decretis Lutheranorum.

In *Puerili pietate* traditur ratio bene & utiliter audiendi miſſam. Docetur ratio bene & efficaciter confitendi. Admonetur puer ut antequam ſumat Euchariſtiam, confeſſione purget animum. Ibidem docentur grammaticuli, quæ recepta ſunt uſu populi Chriſtiani, cum tamen in ſacris literis non habeantur, hactenus eſſe ſervanda, ne cui ſimus offendiculo.

In *Profano convivio* docentur, magis obtemperandum pontificum conſtitutionibus, quam medicorum conſiliis: tantum admonentur, in neceſſitate ceſſare vigorem conſtitutionis humanæ, & mentem legislatoris. Ibidem probat quiſpiam benignitatem in monachorum collegia, modo detur ad uſum, non ad luxum, & potiſſimum detur religionis diſciplinam obſervantibus.

De conſtitutionibus humanis hæc pronuntiantur in colloq. ἰχθυοφαγία. Pugnent qui volent, ego cenſeo, leges majorum reverenter ſuſcipiendas & obſervandas religioſe, velut à Deo profectas, nec eſſe tutum, nec eſſe pium, de poteſtate publica ſiniſtram concipere aut ſerere ſuſpicionem. Et ſi quid eſt tyrannidis, quod tamen non cogat ad impietatem, ſatius

Polygamus] Polygamus, qui multas duxit uxores, aut qui multas habet. Polygamiam Auguſtinus nuptias multiplices interpretatur.

ns eſt ferre quam ſeditioſe reluctari. Hujuſmodi ermulta grammaticuli diſcunt ex meis colloquiis uibus ſic obmurmurant iſti. Sed indecorum eſt, heologum jocari. ſaltem hoc mihi concedant apud ueros, quod ipſi permittunt ſibi viri apud viros in eſperiis, ut vocant rem inſulſam inſulſo vocabulo.

Inſulſas calumnias, quas in Hiſpaniis objecere uidam, oſtendi, mera eſſe ſomnia hominum nec ſoriorum, nec Latine ſcientium. Nec minus indoctum eſt, quod quidam pronuntiavit hæretice dictum, quod in Symbolo pater dicitur ſimpliciter auctor omnium. Verum is deceptus inſcitia Latini ſermonis, exiſtimat, *auctorem* nihil aliud quam creatoem aut fabricatorem ſignificare. Atqui ſi conſulat os, qui callent elegantiam Romani ſermonis, ſi eolvat Hilarium, alioſque vetuſtos auctores, comperiet, auctoritatem accipi pro eo quod Scholaſtici ocant rationem perfectiſſimam principii, eóque pai peculiariter tribuunt, & auctoris nomine ſæpe degnant patrem, cum perſonas inter ſe conferunt. An ater recte dicatur cauſa filii, nihil mea refert, cum unquam eo verbo ſim abuſus, niſi quod illud eſt veſſimum, nos de Deo non poſſe loqui niſi verbis impropriis; nec magis proprium verbum eſt fons aut rincipium, aut origo, quam cauſa.

Jam hinc mihi perpende, lector quales ſint interum qui ſuis ſententiis homines pertrahunt ad inendium. Nihil turpius, quam reprehendere quod on intelligas. At iſta quidvis calumniandi febris uid aliud gignit quam amarulentiam ac diſſidia? Quin potius aliena candide interpretemur, nec ſtaim noſtra pro oraculis haberi velimus; nec eorum udicia pro oraculis ducamus qui quod legunt non ntelligunt. Ubi in conſilio eſt odium, ibi cæcum eſt udicium. Pacificator univerſorum Spiritus, qui ſuis rganis variis utitur modis, faciat nos omnes conordes, & unanimes in ſana doctrina, ſanctiſque moibus quo contingat pariter, ad cœleſtis Hieroſolymæ, quæ neſcit ulla diſſidia, conſortium pervenire. Amen. Anno MDXXVI. XII. Cal. Jun. Baſil.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

COLLOQUIORUM

INDEX.

ABbatis & erudita. Pag. 360
Abſurda. 435
Ἄγαμος γάμος. 420
Adoleſcentis & ſcorti. 194
Alcumiſtica. 266
Amicitia. 516
Apotheoſis Reuchlini Capnionis. 129
Ἀπροσδιόνυσα. 435
Ars notoria. 467
Ἀστραγαλισμός. 443
Charon. 411
Colloquium ſenile. 224
Concio, ſive Merdardus. 469
Conjugium. 156
Conjugium impar. 420
Convivium diſpar. 402
Convivium fabuloſum. 281
Convivium poëticum. 198
Convivium profanum. 64, 65
Convivium religioſum. 92
Convivium ſobrium. 464
Copiæ compendium. 87
Cyclops, Euangeliophorus 430
Deambulatio. 14
Diluculum. 457
Diverſoria. 186
Domeſtica confabulatio. 13
Echo. 400
Ementia nobilitas. 437
Epicureus. 543
Epithalamium Petri Ægidii. 353
Euangeliophorus, Cyclops, 430
Euntes in ludum litterarium, 53
Exſequiæ Seraphicæ. 503
Exorciſmus, ſive Spectrum. 358
Formulæ variæ, 54. &c. 68. 69. &c. 82. *primi congreſſus,* 1, 21. &c.
Franciſcani, πτωχοπλούσιοι. 237

Fu-

Funus. 384
Γεροντολογία. 224
Gloriæ acquirendæ vera ratio. 484
Γυναικοσυνέδριον. 451
Herilia juſſa. 30
Hippoplanus. 273
Impoſtura. 429
Inquiſitio de fide. 213
Ἱππεὺς ἄνιππος. 437
De Itinere formulæ 9
Ἰχθυοφαγία. 338
Ludus globorum miſſilium. 38. *ſphæræ per annulum ferreum.* 39
Luſus pueriles. 35
Militaria. 27
Militis & Carthuſiani. 171
Monitoria pædagogica. 33
Merdardus, ſive Concio. 469
Naufragium. 180
Νηφάλιον συμπόσιον. 463
Opulentia ſordida. 494
Ὄχημα, γεροντολογία. 224
Percontandi variæ formulæ. 6, 16
Peregrinationis religionis ergo. 311
Philodoxus. 484
Pietas puerilis. 42
Πολυδαιτία. 402
Primi congreſſus variæ formulæ & colloquia. 1, &c.
21, &c.
Problema. 536
Proci & puellæ. 136
Pſeudochei & Philetymi. 176
Πτωχολογία 277
Πτωχοπλούσιοι, *Franciſcani.* 237
Puerpera. 294
De Rebus ac vocabulis. 406
De Sacerdotiis captandis. 24
Saltus. 40
Salutandi ratio & formulæ. 1, &c.
Scorti & adoleſcentis. 194
Senatulus. 451
Spectrum, ſeu Exorciſmus. 258

Syno-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Synodus Grammaticorum, 415
Talorum luſus. 443
Valetudinis formulæ. 8
Venatio. 52
Virgo μισόγαμος, *id eſt, abhorreus à nuptiis.* 147
Virgo pœnitens. 156
Votum temere ſuſceptum, 21, 22
Uxor μεμψίγαμος. 156

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

I-10

Colloquia Erasmi constantunu thalentum et decem gtureros

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 31